

E. 21 207
137
W. 10000

Den wel-edelen ende Doorluchtigsten Heer
IACOBUS THOMAS IOSEPHUS WELLENS,

*Prætor van Leven den 12 November 1755. Professor in den Valk aldaer 18. Mey 1751 Licentiaat in
beide de Rechten in de H. Godgeleerdheid 31 July 1752. Præident van S. Anna Collegie 11 Juny 1752
Doctor in de H. Godgeleerdheid 3 Augusty 1756. President van Hollands Collegie 14. January
1765 XVII. Bisschop van Antwerpen 9. September 1776. Overleden in den ouderdom van 58 Jaer
den 30. January 1784.*

Men vind het te koop tot Antwerpen by C. M. Spanoghe boeck drukkier en verhooper op de Snyherriue.

GENERALIS COLLECTIONIS,
OMNIUM OPERUM
ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI DOMINI,
DOMINI JACOBI THOMÆ JOSEPHI
WELLENS;
EPISCOPI ANTVERPIENSIS.

P A R S P R I M A.

DER ALGEMEYNE VERZAEMELINGE,
VAN DE WERKEN

V A N

SYNE / DOORLUGTIGSTE HOOGWEERDIGHEYD,
JACOBUS THOMAS JOSEPHUS

WELLENS;
BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

H E T E E R S T E D E E L.

Men vind-ze te koop;

t' Antwerpen , by C. M. SPANOGHE , Boek - drukker op de Suyker - ruye.

1870

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

NAEMEN DER HEEREN INSCHRYVERS

Op de Algemeyne Verzaemelinghe der Werken van wylen Syn Hoogweerdigheyd

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WILLENS.

By C. M. SPANOGHE, Boek-drukker op de Suyker-ruye zyn Ingeschreven.

- D**EN wel-edelen heer J. van den Cruyce, buyten
borger-meeſter dezer ſtad antwerpen, bril-ſtraet
De heer J. de Schieter, corte-nieuw-ſtraet, obiit.
De heer Eykens, droguift, ſuyker-ruye
De heer Gilles, lange gaſthuys-ſtraet
Den wel-edelen heer Borrekens, ſchepenen dezer ſtad
vier exemplaers
De heer G. Prooft, in de borze-ſtraet
De heer J. Kerſemakers, Clapdorp
Den eerweerden heer Bruyninx, archidiaken alhier
Jouffr. maria J. B. de Smet, weduwe J. B. Mertens
Jouffr. maria chriſtina Numan, agter-ſtraet.
De heer dominicus joſephus Nagels, mark-grave-ſtraet
De heer carolus joſephus Nagels, huydevetters-ſtraet
De heer C. H. F. van der Borch, ſt. jacobs-merkt
De heer Cuylits, hoogzetters-ſtraet
Den eerweerden heer Lunde, prieſter op de meir
Den eerweerden heer le Beggue, koor-deken van 't
Capittel van ſt. jacobs
Den eerweerden heer Voſſius, prieſter kirdorp
Den eerweerden heer Claefſens, prieſter ſchip-ſtraet
Jouffr. Botermans, keyzer-ſtraet
De heer joſephus Ballieu, wiege-ſtraet
De heer franſ. B. de Bridt, keyzer-ſtraet
Jouffr. van der Borch, keyzer-ſtraet
Jouffr. maria theresia mechtildis Moretus, devotaire.
Jouffr. anna carolina joſepha Moretus, devotaire
Jouffr. catharina maria Moretus, devotaire keyzer-ſtraet
De heer C. van Merlen, aen de borze
Den wel-edelen heer baron J. C. J. Borrekens, 3 exemp.
De heer van der Straeten, woonachtig tot haſſelt
Den eerweerden heer P. J. Buys, deken van het diſ-
trict van hulſt, en paſtor tot ſt. gilis lande van
waes. 3 exemp.
Den eer. heer J. A. Tielemans, onder-paſtor ibidem
De heer H. J. Botermans, huydevetters-ſtraet
Jouffr. Biſſchop, beggynkje alhier
Jouffr. Wellens, beggynkje alhier
De heer Goetsbloets, kirdorp
De heer A. Kremp, kirdorp
De heer Laduyns, Boek-ſtée
Den eerweerden pater T*** capucien
De heer P. Pont, blinde ſtraet
De heer J. B. van Lippeloy, aen bakkers-thoren
Den wel-edelen heer J. B. J. Geelhand, meir. 2. exemp.
Den eerweerden heer Engelgraeve, choor-deken van
het kapittel van onze lieve vrouwe.
Sieur Werſiers, bedde-ſtraet.
Den wel-edelen heer L. A. J. W. 6. exemp.
De heer J. B. van den Broeck, kroonenburg-ſtraet.
Den eerweerden heer franciſcus J. P. Herry, prieſter.
Den eerweerden heer franciſcus Maſquar.
Den eerweerden heer jacobus J. de Smet, prieſter ende
licentiaet der beyde regten tot aelſt.
Den eerw. heer F. A. Geerts, prieſter in 't ſeminarie.
De heer G. B. van Celſt.
De heer A. E. Kannekens, dyk-grave van den polder
van auſtruweel.
Den eerweerden heer Andreas van parys, paſtor tot
anderlecht.
De heer Verbruggen, paſtor tot herenthout.
Den eerweerden pater Albert van Gils, capellaen in
't hôtel van vrangkryk in den haeg.
Den eerweerden heer Chriſtianus Beſſeleers, prieſter
in 't ſeminarie.
Den eerweerden heer D. C*** tot rhety 3 exempl.
Den eerweerden heer Ludovicus Stordeur, meye-ſtraet.
De heer P. J. D. L***
De heer J. C. van Heurck.
De heer Varendonck, tot beveren
De heer joannes le Grelle, eyer-merkt
Jouffr. J. Staes, melk-merkt
Den eerweerden pater F. G. Bours, prior der beg-
gaerden tot zepperen twee exemplaers
Den eerweerden heer J. Staffort, roomſch prieſter en
paſtor van 't begyn-hof tot Haerlem
Den eerweerden heer Henricus Kok, roomſch prieſ-
ter en capellaen van 't beggyn-hof tot Haerlem.
Den eerweerden heer G. Hegeman, roomſch prieſter
en paſtor tot Haerlem
Den eerweerden heer joannes Kok, prieſter tot Loven.
De heer Petrus S. Kok, licentiaet in de medicynen.
De heer C. A. Geerts, in de korte gaſthuys-ſtraet
Den eerw. heer Craen, lange nieuw-ſtraet, 2. exempl.
De heer Franc. van Veldriël, klooster-ſtraet 3. exemp.
Den eerweerden heer J. E. Mechiſſens S. T. L. en
leſtor in malderi collegie tot loven
De heer Crul, land-deken tot ooſterhout 6. exempl.

Den eerweerden heer F. Noël, pastor tot boom.
 Pater joannes Andries, minderbroeder alhier.
 Pater Michaël Clerens, minderbroeder alhier.
 Pater Petrus van Donghen, minderbroeder alhier.
 De heer Redein, huidevetters-straet.
 D'heer Cels, priester in de breede-straet.
 D'heer J. M. Bertels, cappellaen van S. Jacobs.
 De heer Montens, pastor tot etten.
 Pater Weckauff, minderbroeder S. S. L. alhier.
 Pater P. J. van Leeuwen, minderbr. tot Lichtenberg.
 Pater Philippus van Nocken, tot hoboken.
 De heer Coget, priester in de venus-straet 3 exempl.
 De heer F. M. Bessens, pastor in klyn zundert.
 den wel-ed. heer van Paeffenrode rende-straet 2 exempl.
 De heer J. J. A. Colins in de pruym-straet.
 De heer J. B. J. Stevens, capellaen van S. Andries
 De heer van den Nest, pastor tot poederlé
 De heer T. J. S. J. Cambier, priester 2 exemplaers
 De heer Janssens, op de meir
 De heer J. J. Theyssens, boekhandelaer tot leyden
 De heer Gerardus Smits, priester in 't seminarie
 De heer Mortelmans, pastor tot heymissen 2 exempl.
 Pater Ruyter, minderbroeder tot aelst
 D'heer A. van Hecke, in d'abdye van afflighem
 De heer N. van Luffen, koopman tot antwerpen
 De heer van Biezen, boekhandelaer tot s. nicolaes
 De heer Verbraeken, notarius tot cruybeek.
 Den wel-edelen heer baron de Roest, d'alckemade,
 de dort &c.
 De heer van Eyndhoven, brouwer in d'oude leeu-
 wen alhier 2 exemplaers
 De heer H. Crul, in 't seminarie
 De heer van Tilborg, kipdorp
 De heer Barbou, tot ruremonde
 Den wel-edelen heer Geélhand de merxem
 De heer *** pastor tot blaesveld
 De heer Raeymaekers, pastor tot baelen
 De heer D. J. Crosier, cappellaen van onze L. V.
 kerke alhier
 Pater de Doncker augnyftyn tot loven
 De heer Oliva pastor in enschot
 De heer Geldolf, pastor in den doel
 De heer Segers, pastor tot kieldrecht
 De heer Cardon, onder-pastor van st. bavo tot gend
 De heer Lanckfweert onder-pastor ibidem
 De heer Vleeschouwer deservitor tot beveren
 De heer Gerardus Hegeman, roomsch priester en pas-
 tor tot haerlem
 De heer Cop, priester in 't seminarie tot gend 2 exempl.
 De heer Joannes Kok, priester tot loven
 De heer J. Frou, in 't seminarie

De heer J. C. van Sinay, pastor tot lokeren
 De heer J. B. Martens, onder-pastor ibidem
 De heer G. C. Rollier onder-pastor ibidem
 De heer Colins, apotheker in de korte nieuw-straet
 De heer Knaepen, priester in 't seminarie
 De heer ***, procurator der abdye van baudeloo
 tot Gend
 Ægidius van Wamelen, in de valk-straet

*By J. Sayens, Boek-drukker op de Schoen-merke
 alhier, zyn ingeschreven :*

Pater Eggers, by de eerw pp. beggarden alhier
 Pater Compeers, Lect. jubilatus by de eerw. pp. beg-
 garden tot maestricht
 Pater Bogaerts, by de miniemen alhier
 Den eerweerden heer van Beveren, canonik der Ca-
 thedrale van doornik, vicaris generael &c.
 Den eerweerden heer van haefendonck, canonik theo-
 logael &c. van doornick
 Den eerweerden heer P. J. Heyns, cappellaen der ca-
 thedrale van st. jacobs alhier
 R. A. D. Henr. jof. van Hoven, vic. decanus cap.
 st. jacobi alhier
 Den eerweerden heer Jof. de Columba, cappellaen
 van st. jacob alhier
 Mejouffr. de weduwe de Baltin, geboore van Hasselt
 Den wel-edelen heer van de Werve, keyzer-straet
 Den wel-edelen heer Gaspar Ullens, aen de vier winden
 Jouffr. Maria Anna van den Bogaert, groote merkt
 De heer Ferdinandus Rummens, borgerhout
 jouffr. M. van Wamel, steenhouwers vest
 De heer Quertenmont, schoen merkt
 De heer norbertus amandus Boex, eyer-merkt
 De heer petrus josephus Hoomans, israëliet-straet
 De heer Parys, zoon, koypoort-straet
 De heer * * *

By d'heer le Thellier, Boek-drukker tot Lier.

De heer G. de Kinder, borgermeester der stad Lier
 De heer A. F. Vertommen, canonik capituli St. Gum-
 mari, ende pastor van den gasthuysse tot Lier
 De heer Gené, pastor tot emblehem
 De heer C. F. de Kinder, priester tot Lier
 De heer J. F. F. van Zinnicq, oud borgermeester ende
 dienende president, schepenen der stad Lier
 De heer P van Steenacker, tot Lier
 De heer P de Wys, priester tot Lier
 De heer Brabans, onder-pastor tot berlaer
 De heer J H Stappers, olim pastor amstelodami
 De heer A Snoekx, pastor in schrieck
 De heer G Willems, pastor in beersse

De heer G. Verbuecken, onder-pastor in beerse
De heer J. de Neuf, canonik capituli S Gummari tot lier
de heer F. A. Verellen, vice-pastor tot lier
de heer M. Warin, oud pastor tot lier
Jouffr. petronella Jacoba de Lorge, tot lier
Jouffr. M. T. Heylen, tot lier
de heer Bauwen, tot herenthals
J. H. le Tellier, boek-drukker tot lier

By d'heer De Moor, Boek-drukker tot Brugge

De heer S. F. J. Cardoen, pastor O. L. V.
De heer van de Waele, gressier van Weesen s'lands
van den vrye.
De heer C. A. de Gheldere, pbr.
De heer Andreas van de Voorde, prior sti. andreae
De heer de Meulenaere, can. O. L. V. K.
De heer D. B. Pruuoft, cap. st. ægidii
Fr. C. J. Maertens, aug.
De heer J. J. Bettens, can. st. donatiani
De heer J. Verstraete, presb. brugensis
De heer C. J. de Winter, pastor in uyt-kerke
De heer L. Arents, can. st. donatiani.
Pater thomas Aquinas à sto. carolo carm. discalf.
De heer P. J. de Pauw, can. st. donatiani
De heer A. J. Melaert, rector der abdye st. trudi
De heer guido Arents, advocaet.
De heer G. Kinjet, pastor hospital st. jan.
De heer J. B. Sunaert, cap. van O. L. V. tot brugge
De heer F. A. van Maldeghem, cap. st. ægidi brugis
De heer F. de Gryse, can. secret. lib. cens.
De heer le Begue, can. secret.
De heer de Molo, can. st. donatiani.
De heer van Overloope, pbr.
De heer J. B. Pulinx, L. I. R.
De heer de Vos, pastor in clemens-kerke.
De heer P. Romelaere, cap. st. walburgis
Fr. de Deurwaerder, aug.
De heer ph. van de Walle.
De heer M. L. Ghesquiere, pastor en cantor van
middelburg in vlaenderen.
De heer P. L. J. van Parys, penit.
De heer T. Hopton.
De heer Maes, onder-pastor in breninge.
De heer M. van Colen, onder-pastor in beernem.
De heer A. van Thienevelt, can. Arch.
Fr. Arnoldus, à st. theresia discalf.
P. petrus Damianus, à st. theresia discalf.
De heer leonardus Joris, pastor van st. jacobs in brugge
De heer philippus van Wymelbeke, coadjutor van
st. jacobs in brugge.
Mevrouw theresia de Bouvere.

De heer van de Waele, priester.
De heer J. C. Stochove.
De heer F. de Later, can. B. M. V. brugens.
De heer franciscus de Saedelaer.
De heer andreas Reniers, onder-past. st. jacobs
De heer carolus van Hoogheweyke, pbr.
De heer jacobus Compacque, pastor in vassenaere
F. P. bernardus de San, prior aug.
De heer M. N. Vleys, j. U. L. cap. st. basilii brugis
De heer J. J. Vermerfch, pastor de nieuwmunster
De heer A. P. Ocket
De heer bernardus Jooris
De heer B. D. Vermeerfch, pastor st. anna
De heer P. Beirens, pastor de snaeskerke
De heer J. J. Verbrugge, vice pastor in rumbeke
De heer F. N. Gilles, can. st. donatiani
De heer M. J. Gaillard, pastor st. gillis
Jouffrouw van der Vermeerfch
De heer F. F. de Witte; can.
De heer P. F. Valcke, pastor de rumbeke
De heer van Huerne, de schiervelde
Jouffrouw van Huerne
De heer F. van de Poele, can.
De heer franf. Janssens, vice p. de pittem
De heer P. Dumon, pastor in mannekenvere
Jouffrouw anna de Vooght
De heer J. Wielmaecker, vice p. in eeghem
De heer P. F. Ampe, pastor de lissewege
De heer C. Beerenbroek, can. en cant.
De heer de Suttere, pastor op't begynhof
De heer Affeman, pastor in zande
De heer van Heule, capelaen st. walburgis.
Jouffrouw Haegens
De heer J. de Cuyper, pastor in maria-kerke 2 exempl.
De heer C. de Moor, boek-drukkertot brugge 8 exempl.

By d'heer Du Caju, Boek-drukker tot Dendermonde.

F. C. Schietcat conv. aug. teneramund.
J. B. Standaert, vice-pastor in appels.
C. A. J. Plasschaert, pastor in appels.
C. F. van de Perre, onder-pastor in oudegem.
F. Meeus, M. L. in zele.
F. Vrebofch, pastor in gysegem.
Van der Poorten, scholaster, tot dendermonde.
De Winter, pastor van marie-kerke.
J. Ringoot, onder-pastor tot dendermonde.
J. B. van de Wiele, onder-pastor in Grembergen.
J. J. van Duyze, onder-pastor in moefseke.
Paulus van Bogaert, priester tot moefseke.
Joannes Windey, capellaen tot moefseke.
Maurus Goeminne, confessor in d'abdye ten roofen.

Moens, coadjutor in Baefrode

H. Wagemans M. L. in calcen

By d'heer Van der Haert, Boek-drukker tot Loven.

de heer Wouters, presid. in't coll. de 3 tongen tot loven

de heer de Roriff, subregens in't nieuw coll. tot loven

de heer Loeyaerts van Thienen

Fr. albricus de Nayre, religiosus S. bernardi

Stalins, confessor in't klooster onder de borgt tot loven

j. B. van elewyck, prior van 't klooster van bethleem

j. A. Walravens, sub-prior van't klooster van bethleem

de heer petrus van den Schrieck, pastor tot dormael

de heer de Buck, pastor tot goidsenhoven

de heer Crabbé

de heer van Wyejenberghe, coadjutor tot herent

Pater, exprovinciael van de cellebroeders tot loven

de heer van Erps, theologant in 't groot coll. tot loven

de heer van Roofst, pastor van corbeeck overloo

de heer van den Esche, prior der scholieren van
foutleuw

de heer d' Kersten, priester in 't coll. van dael tot loven

de heer Bungeners, theolog. in't coll. van dael tot loven

de heer van den Schrieck, kanonik regulier tot bethleem

de heer Naulaerts, deservitor tot herent

de heer Geedts

de heer Smets, kanonik regulier tot bethleem

By d'heer de Bel, boek-drukker tot brussel.

de heer petrus Stoefs, can. en vice-plebaen der coll.

en Paroch. kerke der HH. Michaël en Gudula

de heer F. Willems, priester en superior van 't oratorie

de heer Franciscus Sternaelsteen, priester van 't oratorie

de heer judocus Claret

de heer joannes baptista Marchant, priester en cap-

pellaen der coll. en paroch. kerke van de HH.

Michaël en Gudula. V. S. P

de heer ludovicus, josephus, joannes de Swert, raed

van syne Majesteyt en assesseur der officien van den

heere provost generael van den hove, ende van

den heere drossaerd van brabant

de heer j. B. de Bel, licentiaet in de medicynen

de heer F. G. Mostinck, S. F. B. F. can. en vice-plebaen

der collegiale en parochiale kerke van de HH. Mi-

chaël en Gudula

de heer jacobus Clafens, greffier van 't schipvaert

de heer j. Wouters, advoc. van den souv. raede van brab.

de heer jacobus Goyers, kanonik tot anderlecht

de heer Mertens, priester

de heer daniël Sirejacobs, cappellaen en rector van't

weefen-huys der parochie van de H. michaël en gudula

de heer petrus Steenen, deken van 't cappittel der coll

en paroch. kerke van de HH. Michaël en Gudula

jouffr. M. B. j. G. de Man, de spekhoven, &c.

de heer joannes Parys, priester

de heer carolus, josephus Leyniers, canonik van de

eerste fundatie, &c der coll. en paroch. kerke van

de HH. Michaël en Gudula

By d'heer d' Hert, boek-drukker tot aelst.

de heer Restelen, onder-pastor tot idegem

de heer van den Bossche, exjefuit, tot aelst

de heer van de Voorden, tot gysagem

de heer de Klippel, tot aelst

de heer de Mol, onder pastor tot nieuwekerke

de heer A. Dauwens, pastor tot overbolaere

de heer disclyn, in d'abdye van affigem.

de heer janssens, pastor van alardingem

de heer Berlangier, pastor in nieuwekerke

de heer j. L. d' Herdt, boek-drukker tot aelst 3 exempl.

By d'heer Calwaert, boek-drukker tot cortryk.

de heer P. Veys, priester tot cortryk

de heer Opstal, pastor in hulste

de heer F. X. Waldaeck, priesteren cappell. tot cortryk

de heer de jonge, onder-pastor tot cachten

de heer joannes Troost, tot cortryk

de heer j. B. Minne, schilder tot waeken

de heer P. j. de Borchgrave, tot waeken

By d'heer Gambar, boek-verkooper tot cortryk

de heer la Folly, canonik tot cortryk

de heer E. F. Gautier, pastor tot deerlyk

de heer van der Beken, pastor tot bellegem

de heer Ouraedt, onder-pastor tot meene

de heer j. B. Malingreau, priester tot harlebeke

de heer van maerke, tot cortryk

de heer j. F. Vyneke, priester tot iseghem

de heer joannes Salen, tot cortryk

de heer R. Gambar, boek-verkooper 4 exemplars

By d'heer van Poppel, boek-verkooper tot turnhout

de heer Naets, canonik tot turnhout

de heer van Gorkom, advocat van den raede van

mechelen tot turnhout

jouffr. j. de Werdt, beggyntje tot turnhout

de heer van den Bruggen, pastor tot oosterwyk

By d'heer Deckere, boek-verkooper tot dieft

de heer van Zurpele, j. U. L. tot dieft

de heer F. van Rillaert, pastor in cortenaecken

de heer Moron, confessor in de abdye mariënrode

De heer Hanicq, boek-drukker tot mechelen, heeft 12

inschryvingen genomen, waer van den naemlyst niet

is overgezonden.

De heer Stroykens, tot loven boek-verkooper, heeft 6

inschryvingen genomen waer van de naemlyst niet is

overgezonden

De heer Begyn boek-drukker tot gend heeft 56 inschryv-

gen genomen zonder den naemlyst over te zenden

G O E D K E U R I N G E .

DE *Algemeene Verzaemeling*e, van de *Werken van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd*, J. T. J. WELLENS, *Bisschop van Antwerpen*, zal zeer profytelyk mogen Gedrukt worden; om de Gedagtenisse, van zoo eenen Grooten, Wyzen ende weêrgaloozen Man, te vereeuwigen: en op dat hy nog naer syne dood, zoude dienen tot Leeringe ende Voorbeeld. Men ziet hier hoe veel Lof-digten hem op verscheide tyden zyn opgedraegen; zelfs naer syne dood, alswanneer de vleyerey geene plaats kan hebben: deze zyn zoo menigvuldig, dat ik niet geloove, dat'er oyt aen iemand zoo veel zyn opgedraegen; waer uyt blykt, wat Hy geweest is; hoe zeer hy altyd, met reden, geprezen is; jae hy en konde niet genoegzaam geprezen worden.

In syne Werken, schynt uyt synen Geest, Wetenschap en Iever: zoo in syne *Aenwakingen* ofte *Sermoenen* en *Vasten-bullen*, als in syne *Heerlyke Brieven*. Hier ziet men, hoe hy den *Catechismus* heeft ingestelt voor de Arme bejaerde menschen: waer door sy, die van Godt of syn Gebod niet wisten, onderwezen worden; van ongeleerde, geleerde; van onredelyke, en om zoo te zeggen onmenschelyke, nu redelyke en menschelyke; van onwetende en zonder religie, nu goede catholyke worden. Een werk zoo heylig voor de Religie, zoo voordeelig voor den staet, zoo heylzaam voor de zeden, zoo noodzaakelyk voor de zaligheyd van den even-mensch, zoo profytig voor ziel en lighaem van de Arme.

Dit is een teeken, van eenen waeren Herder, ende naervolger van Christus, den Herder der Herderen. Den Propheet *Isaias* (cap. 61 v. 1.) stelt voor een kenteeken van den toekomenden *Messias*: *Evangelizare pauperibus, misit me. Hy heeft my gezonden, om de arme het Evangelie te verkondigen*; het gene Christus van zig-zelven heeft uytgeleyt, *Luc. cap. 4. v. 18.* en wederom *Luc. cap. 7. v. 22.* aen de discipelen van *Joannes*: *pauperes Evangelizantur. Aen de arme word het Woord Gods verkondigt*: dat op zekeren zin aen onzen Bisschop kan toegevoegt worden: *Evangelizare pauperibus misit me.* Het is dezen tyd ook, dat dit geschied, met veel vrugt; want de arme zyn veel beter, redelyker ende gestigter: en hope, dat sy met'er tyd, nog veel redelyker zullen worden: jae, alhadde den Bisschop niet dit alleen gedaen, het was genoeg om synen naem onsterffelyk te maeken; zoo veel te meer, om dat hy deze Instellinge, met die synen erfgenaem te maeken, vereeuwigt heeft. Zekerlyk hy zal hier voor eeuwig geloont worden; mits hy deelagtig is van alle het goed, dat daer door word uytgewerkt, en nog zal uytgewerkt worden: gelyk ook deelagtig zyn van alle de verdiensten, die de zelve onderwyzen; ofte aelmoessen geven, om de arme daer toe aen te lokken.

Wat zal ik zeggen, van syne andere Werken en Deugden? van deze kan men lezen eenige staeltjens (want alle konnen sy niet beschreven worden) in den *latynschen Dood-brief*, in het waeragtig en hertroerende *Lyk-sermoon*, door C. M. Spanoghe, en in de alderkrachtigste *Lyk-Oratie* door den Eerweerden Heer Van Eupen; die men alle in deze Verzaemeling begrepen vind: Wat zal ik zeggen van syn standvastig betrouwen en onderworpenheyd, aen de voorschikkinge Gods, als hy synen ouden Vader aenmoedigde wanneer hy voor hem ging sterven: het was eenen harden slag voor dien Vader; *dum turbato mortalitatis ordine, filius ante Patrem decedit.* Gelyk *Papinianus* zegt: *alswanneer, het order der sterffykheyd onderbroken ende verandert zynde, den zoon voor den Vader sterft*; en zoo eenen Zoon, voor zoo eenen Vader! nogtans hy heeft hem, met zoo een kloekmoedigheyd, en bedaertheit des geest, den wille Gods voor oogen gestelt ende aengemoedigt; op dat hy, deze Offerhande, aen Godt zoude opdraegen; zoo dat het my dunkt, dat ik den vader al even standvastig, met de zelve onderworpenheyd, als eenen anderen *Abraham*, synen welbeminden zone, aen de Goddelyke schikkinge zien opofferen. Het is waer; *hy is ons te vroegtydig ontrokken, maer hy was ryp van deugden: Immaturus obit, sed jam maturus olympo.* *Hy was wel onryp van jaeren maer ryp voor den hemel.* Zoo dat ik hem mag toevoegen: *Consummatus in brevi, explevit et emporē multa: placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum:* Sap. cap. 4. v. 13 & 14. *Volmaekt geworden zynde in weynig tyds; heeft hy veel tyds volbragt: want syne ziele was Godt aengenaem: daerom heeft hy zig gehaest, om hem weg te nemen uyt het midden der boosheyd. Zoo is hy ons onnomen, tot ons ongeluk, en syn geluk: want hy wenschte te sterven uyt liefde tot een beter leven, en om by Godt te zyn. Optabatque mori vitæ melioris amore: Zoo is hy gestorven, met volle gerustheyd: hy scheen maer in een zaek ongerust, om dat hy zoo gerust was. Maer dat is sterven de dood der rechtvaardigen: morte Justorum: Zoo sterven de goddeloozen niet. Non sic impii, non sic.* Psal. 1. v. 4.

Dabam 22 Julii 1784. J. B. FIGHÉ, S. T. & J. U. L. Pastor Begg. Antv. Lib. Censor.

A P P R O B A T I O .

Attentione debitâ perlêgi *Exhortationes* ab Eximio WELLENO præclarè elaboratas, atque in Collegio Divæ Pulcheriæ Lovanii habitas ad Alumnos Millionis Batavæ, quibus etiamnum præsidet. Illas reperi Authoris Suo undequaque dignas & unitione plenas, aptas egregios efformare in Vineâ Domini Operarios. Faveat ALTISSIMUS studiis Viri Hujus Illustrissimi, nunc ad Cathedram Antverpiensem ab AUGUSTISSIMA IMPERATRICE REGINA pro meritis nominati, derque omnibus, in illis seriò & devotè meditantibus, illum Religionis & fervoris spiritum, quo & bene præiunt Presbyteri, ac Mundi Lux vera, Terræque Sal optimum evadant. Antverpiæ 24 Junii 1776.

A. DE VRIES S. T. L. Can. Grad. & Pœnit Librorum Censor.

A L I A A P P R O B A T I O .

Imprimi potest. Actum Bruxellis hac 4. Junii 1776. G. J. DE LIMPENS Consiliarius & Procurator Generalis.

O P D R A G T,

AEN DEN WEL-EDELEN HEERE, MYNHEER THEODORUS WELLENS.

WEL-EDELEN EN HOOG-AGTBAEREN HEER,

PIRRHUS, Koning der *Epiroten*, oorlog voerende tegen de *Romeynen*, ende niet konnende door kracht syn'er Heyr-legers vermeesteren sommige sterke plaetsen, gebruykte hy den treffelyken en welsprekenden redenaer *Cineas*, (eertyds leerling van *Demofthenes*) om de Hoofd-mannen en Oorlogs-volkeren, verdedigende de voorzeyde plaetsen, te bewegen door de rykheyd en den invloed syn'er redenen; op dat sy de zelve vestingen ofte sterkten, zonder vegten oft wederstand, zouden opleveren; en ziet het gebeurde, dat dezen lofweerden Welsprekert, zulcx behendiglyk te wege bragt; zoo dat *Pyrhus*; door de redenrykheyd van woorden, verkreeg door *Cineas*, 't gene hy nimmer door de kracht van wapenen bekomen zoude hebben.

My dunkt dan, Wel-Edelen Heer, dat men niet kwalyk in den Persoon van *Pirrus* by vergelykenisse stelt onze luyfterlyke stad Antwerpen, die nu langen tyd geogmerkt hebbende, om de bedelreyen uyt te roeyen, ende de arme behoeftige dan op eene andere manier den kost te bezorgen, in deze groote onderneming niet voortging, uyt de gevaers't wille van oneenigheden, oproeren en diergelyke; voor al-eer Sy haeren welsprekenden *Cineas* hadde aen het Hoofd haer'er Kerke slaen, ik zegge, dien noyt volprezen Bisschop, die onder Uwe waekzaamheyd, als *Cineas* onder die van den wyzen *Demofthenes*, de tugt Syner Jonkheyd, in oeffeninge van alle Deugden heeft overgebrogt; tot dat U-L. hem eyndelyk, tot groote voldoeninge, hier van hebt alle de gewenschte en verdiende vrugten zien plukken: dezen *Cineas*, heeft door Syne Herttroerende ende noyt volprezen Herderlyke Brieven, dusdaniglyk dan weten de gemoederen der arme en behoeftige, der Borgers en Ryken tot zig te trekken; dat men waerelyk mag zeggen, dat Hy als eenen anderen *Cineas*, door Syne welsprekentheyd de gemoederen wist te winnen, ende hun zoo verre brogt; dat sy hun hert en hun gemoed, als de Romeynen hunne Sterkten ende Steden, geheelyk aen hem overgave; immers al had hy niets anders verrigt, Synen naem zoude noyt in de vergetenisse komen; maer hoe menige andere zaeken syn'er nog niet, die men hier voor by gaet, om diefwille dat men die genoegezaem in deze verzaemeling zal opmerken, die Synen Naem, benevens deze, zullen vereeuwigen, ende doen rond den aerdbodem van tong op tong glippen, zoo lang de wereld staet.

Deze hebben my dan saemen opgewakkert en aengeport, om een algemeyne Verzaemeling, van alle het gene, dat zoo van den weerden Man was eygenhandig geschreven, als dat tot synen Lof was in het licht gegeven, op de Persse te brengen; het welke ik dan op het spoedigste hebbe in 't werk geleyt; zonder lang te verzinnen, aen wie men zoo agtbaere Werk zoude voordraegen; aengezien ik hier toe niemand, nog weerdiger, nog geregtiger, en vond; dan als het wederkeerde tot dien, van wie naest Godt, den AUTEUR synen oorsprong hadde genomen; zoo is het aen U-L., Wel-Edelen ende Agtbaeren Heer, dat ik de vrugten van synen arbeyd voordraege; ik hope, dat U-L. myne onkundige werkzaamheyd zal in 't goede slaen, ende dat U-L. zal aengenaem zyn deze eenvoudige Opdragt, die niet uyt de bezaedigde herffenen van een welsprekende Tolk, maer uyt de ongeoeffende bryn van eenen Boekdrukker voortkomt, dog in de welke ik niet als andere hebbe uyt geweest, om uwen Lof te melden ende met vleyeryen om te gaen; wel wetende, dat deze by U-L. geene plaetse hebben: ik wensch dan alleenelyk, dat dit Werk onder uwe bescherminge mag vereeuwigt worden; dat het mag strekken tot voorbeeld, stigtinge en zielenprofyt, aen alle de gene die het zelve zullen doorblaaderen; eyndelyk, dat den Almogenden U-L. nog vele vergenoegende Jaeren verleene; op dat Gy-L., naer eenen goeden ouderdom, in den Heere ontslaepen zynde, met U-L. welbeminden Zone (onzen noyt-volprezen Bisschop, die van ons, eylaes! zoo ontydig is afgerukt) moogt eeuwiglyk U-L. verdienden loon in Godes Hemel-zaelen ontfangen.

WEL-EDELEN ENDE AGTBAEREN HEER,

U - L. Oodmoedigsten, toegenegen
en dienst-bereydenden Dienaer

C. M. SPANOGHE.

Prænobili, Ornatissimo Doctissimoque Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, florentissimi Pædagogii FALCONIS Philosopho emerito, in solemnè quatuor Pædagogiorum concursu Omnium Suffragiis PRIMO in Artibus Renuntiato 14 Novembris 1745.

. WELLENS
EXSUPERAT MAGNOS PARVUS DOCTUSQUE

Semper amat parvo Natura includere magnum,
Semper amat magnis munera parva dare.
Quid vobis pretii est, ferientes sidera montes?
Quid vobis, Grandes, humida Turba, lacus?
Quamvis exiguo nihil est pretiosius Auro,
Exsuperat merito cuncta metallo suo.
Mittitur Eois lapis exiguissimus Indis:
Quid tamen hoc melius nobiliusve putes?
Quid minus in toto est, at quid sapientius orbe? (1).
Stellio, formicæ, picta locusta, lepus.
Dignior est rauco suaviv Philomela Cuculo,
Sit licet hic major, sit licet illa minor.
Nec rarum est homines magnis præcellere parvos,
Viribus hoc plures ingenioque probant.
Nec mihi Battiacum præfume opponere versum:
Alai τοῖς μικροῖς μικρὰ δίδοσσι θεοὶ (2).
Vult tenues opibus lætari munere parvo;
Non tamen ut parvus corpore, parva ferat. (3).
Ingentes animi regnant in corde pusillo, (4).
At contra in vasto mens solet esse levis.
Grandia non referam quæ nostra hæc protulit ætas
Corpora: namque horum copia nota fatis.
Esse quidem fateor magnos, quos æquus amavit
Juppiter, & vires ingeniumque dedit:
Hoc discunt omnes ante Alpha & Beta puellæ: (5).
Quin aliquid demas, regula nulla datur.
Dic mihi, quid valeas longurio, pectoris experts?
Nulla in tam magno corpore mica salis. (6).
Magnus erat terræ, *Polyphemus*, inutile pondus;
Dejectusque *Gyges* à *Jove*, Magnus erat.
Magnus erat timidus *Pisander*, mente pusillus;
Rætus, iners proprio pondere, Magnus erat.
Parvus erat Macedo, cui non sufficit hic orbis;
Qui tulit *Alcides* sidera, Parvus erat.
Parvus erat Troum decoris vastator *Ulysses*;
Xantippus, Spartæ gloria, Parvus erat.
Parvus erat Phryx, ille avibus dans verba, ferisque;
Doctus *Aristoteles*, Corpore Parvus erat.
Quid memorem plures, quos est mirata vetustas,
Quosque Poëtarum Carmina prisca sonant?
Hoc etiam nostris licet aspectare diebus:
Tu bis idem modico tempore, *Falco*, probas.
Ingenio Socios vicit *Sylvestrus* omnes
Inde canebatur quod meminisse potes:

*Ingens exILI VIGOR est In Corpore petrI
sæpIUs In parVa pyXIDe Magna Latent.*
Jamque alios rursus vincit WELLENIUS omnes
Sicque minor reliquis corpore, rursus ovat.
Si cupias annum nostri meminisse triumphii;
Signatum hoc gemino carmine, tempus habe:
*InsIgnIs rUtILat VIGor In te parVe JaCobe:
sæpIUs In parVa pyXIDe Magna Latent.*
Parvus es: at Magnum tua te Sapientia reddit;
Parvus es: at Magnum Te tua vita facit.
Nec Magni, talem qui Te genuere Parentes;
Nec Magnus Patruus, Consul, & urbis honos.
Nec Magnus, Frater, Fraternali more triumphans,
Qui benè Te sequitur, Teque sequatur adhuc.
Nec magna est, socias superans germana Puellas,
Doctrinæ referens præmia prima sacra.
Terni estis, Terni insignes, Ternique pusilli,
Ternos victores præmia magna manent.
Quid recolam generis reliquos, qui corpore parvi
Non tamen Ingenio Judiciove breves?
Quid repetam innatas contracto in corpore dotes,
Quas gravis est cunctas enumerare labor?
Cantabunt alii laudandæ gesta juventæ,
Jam solitæ doctis nectere festa comis
Hoc solum Grudiiis carmen celebrabit Athenis
Parta Tibi Sophicæ præmia prima Scholæ.
Hic dantur longâ solvendi indagine nodi;
Non vetus ambages tot Labyrinthus habet.
Dædaleos facilis didicisti evolvere nexus:
Traditur hinc dextræ debita palma Tuæ.
Ante tamen dubii subeunda pericula Martis,
Ante boni pugilis more probandus eras.
Nota loquor: stupuere graves responsa Magistri,
Quæ noras pulso prompta timore dare:
Postquam igitur doctæ cessit victoria luctæ,
Unanimi ex voto lauræa festa rapis.
Quod necdum est factû, & fieri quod posse negabant (7).
Plures; hoc factum per Tua facta vident.
Magnus honos Socios geminâ superare palæstrâ:
Nec parvæ tales vincere mentis opus.
Magnus honos omnes longo præcedere tractu,
Ingenioque sibi non reperire parem.
At major Tibi restat honos: felicibus ausis
Perge; ad magna Tibi gloria sternit iter,

Nent Superi longos (quid enim Tibi gratius optem?) Hæc merito Victor pangit Tibi Carmina *Falco* ;
Lætitiâ plenos dentque videre dies. Sed frustra meritis par cupit esse Tuis.

(1). Prov. xxx. 24 & seq (2). *Dant semper Parvis munera parva Dii.* (3). Ita Junius. (4). Plin. lib. xi. cap 37.
(5). Juvenal. (6). Catul. (7) Ex quo Defensio ita numeratur.

CHRONICON GEMINUM.

VIVE ANNIS PYLIIS DEXTRE, MI PARVULE WELLENS;
ANVERSE, ET NOSTRUM LUXQUE DECUSQUE VALE.
Applaudunt Philosophi Falconenses Interni. Faciebat J. B. FIGIÉ.

CANTILENA FALCONIS

I.
Sors *Falconis*
Nixa Bonis,
Rursùm super cætera
Altius per æthera:
Quàm continuis coronis
Hæret inter Sidera!
Non deflectet,
Plures Nestet,
Pietas & Studia
Donec ferent præmia

V.
Quàm electus
Sit, aspectus
Ipse cuivis indicat
Qui virtutem iudicat:
Suis oculis neglectus
Omne votum vincat.
Pulcher formâ
Morum norma:
Dives es Antverpia
Tanta ingenia?

IX
IMPERATOR
RESTAURATOR

II.
Boetium ama,
Boetium clama
Falco, tulit gaudia
Primus rumpens tædia:
Tum *Sauvagi* fert fama
Lauros recentissima:
Hoc par unus
Importunus
Cur sejunxit, **WELLIUS**
Nec fert **AURUM Tertius?**

VI.
Ridens egit,
Ludens fregit
Arctas tricas ut micas
Omnes Philosophicas:
Altiores jam elegit
Audio Juridicas:
Sic vult Mater,
Probat Pater:
Vivant! multiplicia
Curæ ferent præmia.

Fulgeas Imperii!
Sola Vox *Lovanii*.
Si vult Bellum fac **BELLATOR**

III.
CAusa clara,
Non amara,
Boetius tribus valuit,
Nemini coaluit:
Duo Capita sunt cara
Quæ fors jungi maluit:
Quod differtur
Non auferitur:
Fer nunc *Falco* Lauream,
Ut post annum Auream.

VII.
Nunc laudandi
Et cantandi
Per *Falconis* Studium
Qui vexerunt **WELLIUM**:
Tum Regentum gubernandi
Celebrandum genium:
Quisquis Rector
Aut Professor
Nunc vel nuper præfuit,
Laudi numquam defuit.

Tuti simus Filii!
At ne dura
Sed secura

IV.
DE præfenti
Sed contenti
Canimus ut inclytus
Illuceat **WELLUS**,
Omni dote excellenti
Quàm sit Laurum meritus:
Inter mille
Primus ille
Parvulus Dulcissimus
Placeat Primitivus.

VIII
Disciplinam
Et Doctrinam
Solùm non cantabimus,
Amplius quid dabimus:
Ut loquantur hi **REGINAM**
Viri, celebrabimus:
Falco mecum,
Sed non tecum
Clamat: per te **THRESIA**
Omnes vincat **AUSTRIA**.

Pacem possunt Grudia,
Pacem, pacem Studia.

Prænobili, Ornatissimo Doctissimoque Domino, Domino **JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS**, Antverpiensi, celeberrimi Pædagogii Falconensis alumno, in Academico quatuor pædagogiorum concursu **PRIMAM** Philosophiæ Palmam Omnibus Suffragiis Referenti 18 Kalendas Decembris 1745.

EXCIPE QUEIS GAUDET VICTRIX ANTVERPIA POMPAS.

IS WELLENS SOCIOS NEXU DEVINXIT AMORIS.

FAusta Cleantheo quoties, Antverpia, nati
Pulvere certarunt? Quoties post bella peracta,
Postque triumphatos felici Marte sodales,
Victores rediere tui, spolia ampla ferentes?
Quid memorem nactus tantum loca proxima Primis;
Pro meritis meliora tamen, quos sorte novercâ.
È Primis cecidisti: locis ploravimus olim?
Omnes egregios, dignos & frondibus omnes;
Hos aliis hæquam; paucis tamen ordine Primos

Musa mihi memora, facias queis Patria vincit
Una omnes, urbesque alias supereminet una?
Ecquæ tot Primos potuit dare? Nomine verso, (1).
Par Veniat, merito, *Victrix Antverpia*, clamas.
Ergo ut procedat diductum ab origine Carmen;
Mafius hoc Primus tantum decus attulit urbi; (2).
Hoc instaurarunt Doctus *Vligerius*, omnes (3).
Arte supervolitans, *Egmondanusque* triumphis: (4).
Nec sine parte suæ *Stockmannus* laudis abibit, (5).

Gloria qui Patriæ, Grudii qui gloria juris.
 Quis tacitū *Quercenū*, aut te, *Leermanne*, relinquet? (6).
 Proxima quem Scaldi quondam laudavit alumnum (7).
 Norbertina Domus; vel quis duo lumina nostræ
Ostendanum urbis, *Snellaertanum*que tacebit? (8).
 Quantum exornasti, Themidos probe cultor, *Akene* (9).
 Mechliniense forum? Quæ non insignia laudum, (10).
 Muneraque & titulos, Victor *Cambire*, tulisti, (11).
 Dum Patriæ & *Castro* restauraturus honores,
 Ereptos *Voffo* nolebas linqere inultos.
 Nec mihi (nam *Porcum* tunc defensoris egentem
 Defensor reparavit ovans) indictus abibis,
 Ultime Primorum, felix *Ersfêle*, superstes. (12).
 Ultime, quid dico? Non ampliùs ultime, Primus
 Alter adest, tibi quem laudari sæpiùs audis.
 O Patria, ô felix, ô terque quaterque beata;
 Hic ille est *Wellens*, juvenem quem dixerit ætas;
 Mens grandæva senem, quem vult Natura minorem
 Majorem matura suis industria curis:
 Ipsa tamen Natura nihil, neglexit in illo;
 At solerti operâ formatos Corporis Artus
 Magnæ animæ dignum hospitium, sedesque paravit.
 Aspicias, ut geminos accendat, luminis orbes
 Gratia; candentem depingant lilia frontem;
 His rosâ mixta genas; puris insculpta labellis,
 Purpureos referant superentque corallia flores?
 Spirat ubique Venus. (verbis audacia detur)
 Haud timeam dulces rapti Ganymedis honores
 Tam blandis spondere genis. Non sidere tanto
 Ledæi micuere ambo; nec *Nireus* ore.
 Quod veteres dicunt, *rara est concordia formæ*
Atque pudicitie, monstras falsum esse, *Jacobe*.
 Quàm bene convenient, & in unâ sede morentur
 Et forma & virtus, Studiumque & quidquid honesti est;
 Externisque interna quadrent, Antverpia testis.
 Vix genitum virtus Proavum, pietasque Parentum,
 Materno cum lacte, bonas animavit ad Artes.
 Sic pietas in te primis effulsit ab annis;
 Et radios doctrina olim sparsura reluxit,
 Aurelii tibi quùm latæ doctâ ostia linguæ
 Expandere Patres, Hannonia, conscia testis,
 Hic te Parnassi sublimes scandere colles
 Loïolidûm docuit subtilis turba Magistrûm:
 Hic oratoris partes agis; & tua laudem

Tentamenta probant; superatus ubique sodalis
 Ingenium stupet, & palmæ gratatur honores,
 In decus immensum, majusque in nomen ituro.
 Hoc quoque (quod magis est) Grudiæ testentur Athenæ;
 (Testari & meminisse queunt; namque inde reportas
 Præmia quæ canimus) te quondam gaudet alumno
 Sacra Domus Triadi; cunctis in amore Magistris
 Moribus, ingenio, studio, pietate reluces,
 Progenies nostro non inficianda Licæo;
 Quam certis celebrem indicii, majoribus aptas
 Exuviis Volucris; quantos hinc Victor honores
 Quos titulos felix, quæ cantas *Falco*, trophæa,
 Uni cunctorum dùm vox dedit una bravium?
 Tu quoque, tu nostros imitans Antverpia plausus,
 Lætitia da signa novæ, reboetque triumphi
 Argumentum ingens, celsas campana per arces,
 Mæniæque & tures; & festis ignibus æther
 Splendeat, & lætæ resonent totâ urbe camœnæ:
 Vos quoque Scaldigenæ, repetentibus undique ripis,
 Festivus inter plausus, hilaresque choreas,
 Ingeminate melos, sternentes floribus urbem.
 Ipse Pater Scaldis redimitus arundine frontem
 Urbi gratatur sociæ, tantoque triumphans,
 Lætiore esse studet, quanto est vicinior ipsi,
 Et quanto est Primi vicinior ædibus hujus.
 Jam non, ad placitum variantis cornua Lunæ
 Unde fluit, refluit; sed iter, cursumque perosus
 Dividuis gestit percurrere compita rivis,
 Mæniæque amplectens, atque humida basia figens,
 Hos sonitus dedit: O utinam convertere cursus
 Fata darènt! utinam Grudias allambere Athenas?
 Te cupiam vectare libens, plus virgine gratum
 Pondus Agenoreâ. Quæ Te vehat aurea navis
 Navibus anteferam mihi quas Hollandia nuper
 Misit in auxilium, quæque augent mercibus æquor,
 Et quæ faticidis fabricata est quercibus Argo
 Palladis auxilio; quin ipsius Amphitrites
 Neptunisque rati: nec gazas Gangis & Indi
 Permutare velim. Venias, gratissime Victor.
 Tantus amor Scaldis, tanta est te cura vehendi,
 Cernendique tuos dignos vel Apolline vultus,
 O Patriæ Decus, ô Cætus, lux optima Nostri;
 Vive, vigeque diu, pylis æquabilis annis;
 Virtutesque novis partas virtutibus auge.

(1). Anagramma (2). 1525. (3). 1571. (4). 1577. (5). 1626. (6). 1629. (7). 1633. (8). 1667. (9). 1668. (10). 1699.
 (11). 1717. (12). 1734.

JACOBUS VIVAT SOCII LAUS INCLYTA CÆTUS
 INGENIO VINCENS NEC PIETATE MINUS.

Pangebatur Amica Congregatio Philosophorum Antverpiensium.

Faciebat J. B. FIGHÉ.

Prænobili, Ornatissimo Doctissimoque Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, celeberrimi Pædagogii FALCONIS Philosopho emerito, in Gynnasio SS. Trinitatis nuper alumno in solemnè quatuor Pædagogiorum concursu Omnium Suffragiis PRIMO in Artibus Renuntiato 14 Novembris 1745.

ALma Trias, Sophicos Primus WELLENIUS honores
 Dum Geminare tuos vènit, tua gaudia crescant,
 Et cantus resonent, plaususque per atria longa:
 Jamque tui Juvenes læti, totamque per Urbem
 Diffusi, duplices præclaro Carmine Laurus
 Decantent, memores quod vix transiverit annus,
 Ex quo *Sauvagium* redimitum tempora Lauro,
 Egregium *Heroem*, magnumque in nomen iturum,
 Duxere ad Triados festivis cantibus Ædem.
 Perge volans, *Falco*, Palmæ quoque ferta sequente
 Anno prima tibi rapias, triplicemque Coronam!
 Gaudebitque Trias, quo te decorabit honore.
 Ast animum ante diem quid spe lætamus inani?
 Lætetur; triplici Nos ornavere Corona
 BOETSUS, SAUVAGIUS, quarto & WELLENIUS anno.
 Fronde carens medius quamvis intervenit annus,
 Carior exurgens compensat damna ruinæ,
 Cunctis *Socratico* votis certamine Primus.
 Talia doctrinæ tu prima exordia ponis
Philiparte, tuam perges ornare Palæstram,
 Auguror, (est vati mens non ignara futuri)
 Et repetet, quam olim cecinit. *Dialectica* vocem,
 Quando tribus lustris Sophicâ vix fronde carebat:
soLa ego Do PRIMos: non hIc ea gLorIa rara est.
 Credo, tot Lauris te ornavit docta *Minerva*,
 Alma Trias, formata in præmia clara Juventæ.
 Sunt tua Belgiacis habitata Palatia Musis:
 Assiduè hic Studiis Musarum operata juvenus
 Doctrinam puris auctorum ex fontibus haurit,
 Ingenium exercens: & ni tua cura resistat,
 Jam græcæ & Latine pereat facundia lingue.
 Quid memorem, ut Burgundicæ primordia nuper
 Addideris lingue, juvenes ut volvere claros
 Auctores possint, Musis & *Apolline* dignos?
 Jamque brevi nostris mirabitur advena terris,
 Ad Triadem Francæ lingue venisse Lepores.
 Quin Juvenes Sacræ Historiæ, & Monumenta profanæ
 Scrutantes, discunt mores, Ævique prioris
 Dulces Reliquias. Hic de Virtute silebo:
 Pro me namque trias Primorum clara loquetur.
 Pergere tentabam, & Triadis describere primos
 Quavis Arte Viros. Sed me objurgavit *Apollo*:
 Tune, inquit, rerum vates ignare tuarum,

Lassabis toties repetitis cantibus aures,
 Effundens male-natum, & vix tolerabile Carmen?
 Laus est nota satis Triadis. Præconia primi
 Te pudeat reticere: petit Victoria Laudes.
 Insignis Primi, quo fortè ab origine primâ
 Non majore Trias sese jactavit Alumno.
 Incipe virtutes animi, Studiique labores,
 Viresque ingenii primo describere ab ortu.
 Dicam, si nescis: natalibus affuit ejus
 Ipsa *Minerva*, Comes quoque virtus affuit ipsa.
 Suscepere simul puerum; mentemque sagacem,
 Ingeniumque capax induunt, & ad omnia vivum,
 Horrida pellentes pravæ contagia mentis.
 Infusa hinc legitur placido Sapiencia vultu,
 Et sese illius Virtus depinxit in ore.
 Quid memorem, ut doctæ illum deduxere camœnæ
 Per ludos omnes Socios longè ante volantem,
 Donec transmisit, jam pubescentibus annis,
 Ad Triados lætus, Musisque faventibus, Ædem.
 Dic age (scis etenim, & poteris memorare canendo)
 Quam gratus fuerit Triadi, ut superaverit omnes
 Ingenio Socios, nulli Virtute secundus.
 Cingere Victorem Palma jamjamque parabam,
 Cum forte adversa, prima de sede relapsus,
 Decidit ad nonam, & Socios Dominosque fefellit.
 Flebant Musæ omnes, & mœrens ipse dolebam
 Delusum Juvenem. Mox illum blandiùs ipse
 Hortari, atque animum verbis accendere amicis:
 Majores alias sciret superesse Coronas,
 Atque alias longè Virtutis præmia Lauros:
 Has simul ostendit celso de vertice *Pallas*.
 Nec mora, certamen Sophicum *Falconis* in Æde
 Fortius aggrediens, viresque animosque resumpsit;
 Fortior ut victus repetit nova Prælia miles.
 Ipse sibi hic semper similis, vultuque serenus,
 Cum nitido puros servavit corpore mores.
 Non illum illecebræ, non prava exempla malorum,
 Non anni teneri, aut cæcæ mala gaudia mentis
 Lufere. At studiis semper melioribus actus,
 Per pulchrum virtutis iter, perque aspera bella,
 Ad Sophicas recto tendebat tramite Lauros:
 Donec sex Votis exivit Victor Arena.
 Sic olim Circi certamine magnus *Achilles*,

Ad metam antevolans, fertur rapuisse Bravium,
Dum Stadii in medio turbam cernebat hiantem.

Hæc dum dictavit Musarum Præses Apollo;
An vates alias ausim superaddere Laudes?

CHRONO-DISTICON.

SEX VOTIS ADIIT CARUS WELLENUS HONOREM:
QUARTO ANNO PONIT TERNA TROPHEA TRIAS.

Applaudit Gymnasium SS. Trinitatis.

Applausus triumphalis Prænobili, Doctissimo, Ornatissimoque Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, antè Gymnasii Augustino-Antverpiensis, deinde Pædagogii FALCONENSIS Candidato, omnium Votis declarato Universitatis Lovaniensis PRIMO, liberalium Artium Licentiato &c. Exhibitus à studiosa Juventute Gymnasii Magni Patris AUGUSTINI.

Prænobili, Doctissimo Ornatissimoque, Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi in Athenæo Lovaniensi PRIMO sub Jafone Mystico. WELLENS. Anagramma. EN VELLUS.

Surgite *Lovanides*, parnassii lumina, *musæ*,
Surgite, vel si vos delectant culmina pindi,
Immutate domos: satis est in montibus altis
Cantatum: Laribus dignas perquirite valles
Vestris, quæ *Scaldis* grato cum murmure muros
Anverse lambit; fedes hic figite firmas,
Figite mansuras; hic vestri gloria montis
Subsedit: glomerate manum; passumque citatæ
Ad *Scaldim* conferte gradus: ubi martia turres
Tollit, & Albanâ stat formidabilis arce
Andoverpa potens. *Grudiorum* sola trophæum
Ipsa rapitque, locatque suis urbs inclyta templis,
Quasque reportavit (populis invisâ propinquis)
Continuat pulchras *superùm* lenimine lauros,
Lauros continuat; rarique exempla laboris
Dat, quæ venturi stupeant ad sæcla nepotes
In *Guato*, vix qui primis excessit ephēbis.

Herculeas cesset mirari *Græciâ* vires,
Invictamque viri dextram, geminosque vigores:
Est potis herculeas hic exæquare lacertos.

Littora *Thessaliæ* desistant *JASONIS* acta
Prodere de scenis, omnique expromere genti;
Vellera rapta dabit, pedibus nam *Colchica* pressit,
Ignivomisque boves, præduri & terga *Draconis*,
Medæ auxilium, mox consiliumque secutus
Stravit, & *auratum* decerpit ab arbore *vellus*.

Rumpe omnes, mea *Musa* moras, & pande volenti;
Quis, qui promeruit tantos in Marte triumphos,
Velleris & prædam? Validè qui *JASONIS* acta
Æquat, nec metuit sævum lassare *Draconem*?
Fabor in ancipiti, nec enim sum talia fando.
EN VELLUS: fallor; mutata est litera; WELLENS

Est heros WELLENS, DEVICTOR VELLERIS, inquam,
Mætris tot grudiis hoc adspèctantibus *atmæ*.
Instituit gressum, ad *Colchos* WELLENS *JASON*:
Non timuit scopulos, prætentatosque labores.
JASONA WELLENUM maneat superanda sophorum
Tota Cohors, eadem pariter certamina tentans:
Non ulli cedit, placet objectare periclis
Ingenuum caput, & reliquos arcère trophæo.

Tantus amor palmæ, & rapiendi VELLERIS ardor!
Arma gerit; sed non *Mavortia*: & altera surgunt
Bella, nec arma parat *Jason*: non hasta, nec ensis
Vulnera dant. Heros *Sophicâ* WELLENIUS arte
Stipatus, non dura timet, non aspera terrent.

Medæ auxilium nec sprevit, ab ore loquentum
Dicta magistrorum (velut alter *Theseus* artem
Fert *Ariadnæam* firmans vestigia filo)

Servans: hoc tutus tentat munimine pugnam.
Ignivomi tauri, cunctorum & lucta *Sophorum*

Ingenio, WELLENE, tuo succumbere gaudent.
Mirantur genium; solis, cælique meatus
Describit radio, & surgentia sidera dicit;
Cartesiosque bibit mores; non volvere libros
Definit; antiquis vestigat prodita sæclis;
Naturæ rimatur opes, cælumque, solumque
Lance pari librans; *Divùm* se cœtibus infert

VELLERE sic tantæ quod suspexere sophorum
Turbæ, WELLENS potitur, totusque *Palæstræ*
Lovanides parili consentit voce *Senatus*.

Vicisti tandem! *Druonum*: sis gloria gentis,
Gloria WELLENUM, dandorum norma *Nepotum*,
Norma secuturi *Fratris*, quoque passibus instat
Qui, *venerande*, tuis, caræ tu norma *sororis*,

Vincere quæ didicit : tollunt tres præmia PRIMI.

Vicisti tandem, tuaque expectata Parenti

VELLERA diripuit tot custodita periclis

Virtus, WELLENAM quæis stirpem VICTOR adornas.

Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,

Tempora dinumerans, nec me mea cura fefellit.

Aspice ut insignis spoliis WELLENUS opimis

Ingreditur, VICTORQUE sophos supereminet omnes

Quas *Anversa* dabit tanto pro munere laudes?

Quo feror? Ecstaticam reddunt nova gaudia mentem,

Ut saxo similem; nec enim te promere digna

Quis poterit; spoliis captabo VELLERIS umbram.

Quid facimus? Pia vota damus. Vos plaudite PRIMO

Primi *Instructores*: *Augustinique Lycæum*.

Plaude parens tanti rursum facunda decoris:

Plaude *Magistratus*: tu stirps WELLENIA plaude:

Plaudat ovans *Falco*, felix *Antverpia*, *Scaldis*.

Nos tibi gratamur pariter, votisque tuorum

Ingerimus quoque nostra Tuo subscribit honori

Augustiniadum (prima hic fundamina JASON

Hausit) quam Laurus tua ditat, PRIME, Palæstra.

TE VINCENTE, scholas niveis VICTORIA pennis

Elegit nostras. Meritis pro talibus æquas

Non canimus laudes: tamen accipe vota tuorum:

TU DECUS, I, NOSTRUM; WELLENI SANGUINIS esto

NON PERITURUS honos. Patriæ tu gloria gentis,

Conda tibi devincta vide; sunt vota tuorum:

Cælestis fias æternum VELLERIS hæres.

CHRONICON.

EN, WELLENS, VELLUS ASSUMERE
EX SUDORE TUO.

Prænobili, Doctissimo Ornatissimoque Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,

CARMEN MUSICUM.

I.

Candidati convolate,
Ferte Cives gaudium:
Ecce WELLENS, jubilate,
PRIMUS est LOVANIDUM.

II.

Neste *Daphne*, neste *Flora*
Serta PRIMO Laurea;
Hisce verticem decora:
JASONI sint aurea.

III.

Hoc meretur usque VICTOR
HA juvena strenuus:
Artium præclarus HECTOR
PRIMUS est WELLENIUS

VI.

Eia turba musicorum
Duplicemus gaudia:
PRIMUS hic, ut norma morum,
Vivat ac in sæcula.

CHRONICON.

JACOBUS THOMAS WELLENS DEO PIETATE,
URBIQUE ANTVERPIENSI VOTO PERGRATUS.

Applausus Emblematicus Alludens ad Arma gentilitia Doctissimi ac Ornatissimi Domini, Domini JACOBI THOMÆ JOSEPHI WELLENS, in Artibus PRIMI.

HOC SUB CHRONICO ARITHMETICO
ARMA DANT CONCRETA EX ALTO VOTA

EMBLEMA PRIMUM.

Orietur stella. Num. cap. 24. v. 17.

LEMMA. Clarior indè micat.

Incipit ut nigro Phœbus velamine vultum
Condere, confestim Candida Stella Micat.
Et quantò gravius, tantò fit Clarior indè
Emittens radios, nox velut atra foret:
Sic, JACOBE, licet quærant obscura *Magistri*,
Luces ingenio clarior indè tuò.

CHRONICON.

QUO GRAVIOR LUCTA, HOC CLARIOR ILLUXIT
THOMÆ WELLENI STELLA.

EMBLEMA SECUNDUM.

Quasi stella matutina in medio nebulae. Eccl. c. 5 v. 6.

LEMMA. Supereminet una.

Fulget ad auroram cælum, quæcumque serenum,
Multiplici Stellâ; non tamen igne pari.
Omnibus ex aliis oculo supereminet una
(Lucifer est) tamquam solis amica foret.
Sint Socii ingenio clari, Supereminet unus,
Qui PRIMUS WELLENS, auxiliante DEO:

CHRONICON.

QUASI STELLA MATUTINA WELLENS EXURGIT
VERA DEI GRATIA.

EMBLEMA TERTIUM.

Stellæ manentes in Ordine, & cursu suo. Jud. c. 5. v. 20.

LEMM A. *Stat fixa per axim.*

Qui cæli cursum folerti indagine nõdrunt,
Sunt vaga, sunt; dicunt; *Sidera fixa polo.*
Non Vagus, at *fixus WELLENS*, qui singula prima.
Præmia tum Studii, tum pietatis habet.
Quid miri, semper gradiens virtutis imago,
Præmia LOVANIDUM PRIMUS honore ferat?

CHRONICON.

VERA WELLENS STELLA USQUE MANEBIT
FIXA IN ORDINE SUO.

EMBLEMA QUINTUM.

Videntes autem stellam, gavisæ sunt. Matth. 2. v. 10.

LEMM A. *Discrimina tollit.*

Est noctu densis adopertus nubibus Æther,
Nauta timet, pereat ne sua cara ratis.
Hesperus at remicet, subito discrimina tollit,
Omnibus & gignit gaudia multa viris.
Sit timor in tenebris, WELLENS, *discrimina tollens,*
Luce tua rudibus gaudia summa ferens.

CHRONICON.

Intuentes stellam WELLENSI, gavisæ sunt
gaudio, ne obruantur.

Causa patet; natos tenero sub tegmine texit
Et PATER & MATER, Candor ut usque foret.
Gratamur vobis & pectore & ore PARENTES:
Det Deus, ut rutilent sidera verà Poli.

CHRONICON.

GAUDIUM PARIT UTRIQUE PARENTI
TRIPLEX WELLENSA PROLES.

CORONIS.

Mensuram tanti, nec fallor, nominis imple,
Et properas VICTOR pulchras per VELLERA lauros.
Quid volo? Vela mea, sic iustus, contrahe navis;
Nam, quia te cantare fugit condigna *Camænas,*
Tantis sub titulis tenuis mea *Musa* fatiscit.
Da veniam festæ, VICTOR, si buccina laudis
Qualia cumque legis, VICTORI carmina PRIMO;

EMBLEMA QUARTUM.

In luce stellarum per noctem. Sap. cap. 10. v. 17.

LEMM A. *Erudit, & servat.*

Carpit ut in tenebris quis iter, se mille periculis
Credidit, nunc fossæ, nunc cava terret aqua.
Ast ubi *stellarum fulgor* se prodit eunti,
Erudit, & servat, ne quid obesse queat.
Erudies cæcos, WELLENS, *servabis & Omnes*
Sidere doctrinæ, ne ruditate cadant.

CHRONICON.

FULGORE SAPIENTIÆ SUE WELLENS ERUDIET
OMNES, ATQUE SALVABIT VIATORES.

EMBLEMA SEXTUM.

Estis hodie sicut stellæ cæli. Deut. cap. 1. v. 10.

LEMM A. *Quot sunt, tot lumina mittunt.*

Quot fulgent stellæ, tot sunt, quæ lumina mittunt:
Tres unâ plures lumina plura vibrant.
Conspicimus Nato triplici gaudere PARENTES:
Nonne *triplex Proles* fidus utrique *triplex*?
Et verè: MINOR hîc Studii huc-usque Bravia
PRIMA tulit solers, & pietatè *micans.*
FILIA non cessit: *Pietatis adorea, nec non*
A Paucis illi sacra Corona datur.
Ii duo sunt cæli *fulgentia sidera; fidus*
At Majus SENIOR PRIMUS in arte nitens.

Abst; *Vulcano.* Votis concede rogatus
Per te, per, qui te talem genuere, PARENTES:
Exiguam *Musam,* tremulâ quæ voce profani
Vix laudum caput præconia prima tuarum,
Quando, cæca tamen, verâ sub imagine verum
JASONA te ludens, aurati VELLERIS antè
Cunctos, sic merito tribuit tibi, STRENUË, *palmas;*
Suscipe, non artem, sed pectoris intima nostri
Affectu spectare licet turgentia grato.

CHRONICON.

PRIMO SVO JACOBO WELLENS DONANT
JUVENES AUGUSTINO-ANTVERPIENSES

Prænobili, Reverendo Admodum Doctissimoque Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi insignis Eccl. Coll. S. Jacobi Antverp. Canonico S. R. E. Diacono, S. Theol. Bacc. formato in celeberrimo Pædagogio FALCONIS, Professore Dignissimo Recens electo, die 18 Maii 1751.

QUIS mihi magnorum penetralia pandere vatum
 Audeat, & Sacro percussum pectus ab œstro
 In numeros Thymbræus agat, quis torrida dudum
 Labra caballino rursum det mergere fonte,
 Atque intermissas referat mihi pegasus undas?
 Queis cantu celebrare queam, vel Apolline digno
 WELLENUM, & meritis, ut par, deducere honores.
 Talia dum memoro, surdas Deus obstruit aures:
 Pegasus, invisio veniente, recalcitrat horrens:
 Et nullos (Grudiis vates nam deesse queruntur)
 Invenias, dignis describere versibus aptos
 WELLENUM. Periit nostrorum gloria vatum
Kerckerus, latios inter distinctus Homeros;
 Quo pereunte, simul Musæ periisse videntur;
 Atque Aganippeas, quas olim sæpe biberunt,
 Subtraxisse undas, Grudiis iratus Apollo.
 Quale-tamen-cumque est, liceat cantare coacto.
 Hoc ego, si precibus cedens, & plura merenti
 WELLENO faciam, mihi forte ignoscet Apollo.
 Ignosce ô! WELLENS, vosque ô! ignoscite Amici,
 Este boni, placidasque meis date cantibus aures.
 Ergo ut procedat deductum ab origine carmen,
 Quum primùm nato dedit incunabula gaudens
Andoverpa suo, Pallas lactissima partu,
 Accelerante gradu cunas petit, altera nutrix
 Afflatura animos, rebus sublimibus aptans
 Ingenium, lateri manet indefessâ clientis.
 Cresce puer, dixit, crescent dum crescis honores.
 Crevit, & in quantos puer hic succrevit honores!
 Succrescetque! utinam superi mea vota secudent!
 Cunarum laus est Socii præcellere cunctis.
 Vincere ludus erat puero, juvenique Sodales.
 O quoties doctæ rapientem dona palæstræ
 Obstupuit Pallas! quoties corda æmula vicit!
 Non secus ac Circi certamine victor Achilles
 Antevolat cunctos, redimittit tempora lauris
 Perpetuùm florens. Tantùm cecidisse videtur,
 (Si tamen hoc cecidisse fuit) dum forte novercâ,
 Nescio quo fato, nonus Dialecticus audit.
 Cum Dominis flebant Socii, indoluitque Minerva;
 (Indoluit tantùm, neque enim cælestia tingi
 Ora licet lacrymis) mox illum blandiùs ipsa
 Hortari, atque animum verbis accendere amicis:
 Tu nè cede malis, sed contra audentior ito,

Majoresque scias alias superesse coronas,
 Atque alias multas, virtutum præmia, lauros:
 (Has simul ostendit, manibus nam forte tenebat)
 Maeste animis, aderit non deplorabile tempus,
 Quo referes illas, pompâ victrice, coronas.
 Nec mora; certamen Sophicum Falconis in arce
 Fortiùs aggrediens, viresque animosque resumit,
 Ausus & afflictis meliùs confidere rebus;
 Fortior ut victus repetit nova prælia miles
 Ingenio hic famulante, atque aspirante Minervâ,
 Quicquid Aristoteles gradiendo, Zeno canendo,
 Quicquid Pythagoras potuit docuisse silendo,
 Flendo Heraclitus, quicquid contrarius ipsi
 Democritus ridendo, unumque nihilque sciendo
 Actæus, quærendo hominem cum luce Sinopæus,
 Quicquid Cartesius dubitando, denique quicquid
 Visibus humanis natura noverca negavit,
 Mente polos adiens, oculis hoc pectoris hausit.
 Nec satis est hausisse, palam sed cuncta tueri,
 Et conferre pedem, varioque examinis astu
 Tentari, haud trepido titubantem hære palato;
 Hoc opus hic labor est: paucis ea gloria cessit.
 At te solventem nexus, nodosque secantem
 Implicitos, Sophicâ victorem exire palæstræ
 Obitu puer omnes: scires à Pallade doctum.
 Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum,
 Tempora dinumerans, nec me mea cura fefellit.
 Omnibus ex votis pugil optimus acclamatur.
 Quis plausum illius lucis, quis gaudia sando
 Explicet, aut possit calamis æquare triumphos?
 Patria! spectatrix & noti conscia plausus,
 (Et meminisse potes, nobis namque ipsâ dedisti,
 Quam canimus pompam) quæ non insignia laudum
 Muneraque & titulos Victor tulit! Ille penates
 Intrat; & altisonâ testatur turre boando
 Gaudia CAROLUS (Patrio sic nomine dicunt)
 Magna triumphales dant tintinnabula, testes
 Lætitia, Sonitus. Egressi manibus adsunt
 Fulgentes in equis pugiles, Pæana canentes,
 Quos data scuta notant, laurosque & dona ferentes.
 Aureliana Cohors dictæ Dux proxima turmæ,
 Laurigeros hortatur equos, defudat, & infians
 Imperiis, equiti mores & munia ponit.
 Ipse triumphator, Sophicâ comitante catervâ,

Prove-

Provehitur, Victorque Sophos supereminet omnes.
 Non tamen (ut quidam) proprii jactator honoris
 Aspectandus adest, generosa modestia laudem
 Dissimulat, tumidosque domat bis Victor honores.
 Quis Populi studium memoret? cum Plebe Senator
 Excitus instinctu socio, puerique senesque
 Concurrere, tuis non facta indebita factis.
 Omnibus in testis matrum chorus, omnis honorem
 Aspectare oculis, pedibusque attingere certat
 Victorem: nequeunt expleri corda videndo.
 Dixisses rediisse dies, quibus alta subactos
 Victor agens Gallos, scandat Capitolia Cæsar.
 Ipse Magistratus nato sese obvius offert,
 Victricem Primi gaudens contingere dextram;
 Munera concedit, manibus data munera largis,
 Hesperidas donasse putes. Quid persequar omnes
 Rhedafque structosque ignes? Me copia vincit.

Quid recolam æquales in Sacro Pulvere curas,
 Et fessos Doctorum æstus responsa stupentum?
 Hoc alii (nec enim Sophicum est) memorare relinquo.
 Quid referam quanto studio, quantoque favore,
 In majore Domo major Te Præses amarit;
 A quo non modicæ laus est virtutis amari.
 Nec Præses, nec Te absentem lætantur Alumni:
 Tantus amor cunctis! Solus lætabitur Ales.
 Hinc exorato (nam nuper abire pararat)
 Læta Tibi donat subsellia scandere Falco.
 Ergo age; quod Grudiis gratus *Snellartus* Athenis,
 Quodque *Magermannus* Grudiis Vir Fascibus aptus,
 Et Prædecessor *Brunincxius* ante docebant,
Anversani omnes, decorati pellibus omnes
 Æde Cathedrali; titulo decorandus eodem
 (Ni majora vocent) doceas Doctissime WELLENS,
 Consimilesque Tibi formes Falconis Alumnos.

CHRONICA QUATUOR.

FALCONEM JACOBE ADEAS, ASCENDE RELICTAM
 * FALCONIS CATHEDRAM, * DOCTE DOCENDA POLI.

Carmina fàlco Dabat.

Prænobili, Reverendo Admodum ac Doctissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
 Antverpiensi Sacræ Romanæ Ecclesiæ Diacono insignis Eccl. Coll. S: Jacobi Antverpiæ Canonico S. Theologiæ
 Baccal formato in celeberrimo Pædagogio FALCONIS, Professori Dignissimo Recens electo, die 17 Maii 1751.

MULTA mihi dubiam traxit sententia mentem,
 Unde prius cæpti currat mihi carminis ordo,
 Materiæ nimis ampla Seges dum se obvia præbet.
 Vos mihi Pierides promptas in Carmina vires
 Sufficite, atque animum solitis date cantibus aptum,
 Dum mihi *Wellenus* Musarum nobile Pectus
 Decantandus erit, faveat mihi Præses Apollo,
 Turba Novena fave nostris non invida Metris.
 Est animus nobis vestrum cantare Clientem
Wellenum, atque illum meritis attollere ad Astra
 Laudibus; aspirate, precor, cæptisque favete!
 Non mihi si centum Linguæ sint ora que centum
 Ac totidem Charites, complectar singula verbis
Wellenique queam dignas comprehendere laudes,
 Aut quæ Magnorum meruit fastigia honorum.
 Integer est vitæ, claris virtutibus auctus,
 Artibus excellens, doctoque exercitus usu,
 Exhibet ingenuæ decus inviolabile mentis.
 Urbs Anversa Parens tanti incunabula Nati
 Gavisa obstupuit, primis quem vidit ab annis
Aurelios inter Juvēnes subsellia Prima
 Scandere, & *Aonidum* victricicia signa tulisse.

Hannoniæ ad Montes deïn illum fervor anhelus
 Abripit, hic junxit Latiali Idiomata Linguæ
 Gallica, Musarumque simul Penetralia Primus
 Summa tenet, semperque illi fuit æquus Apollo.
 Inde petit Grudium solito fervore Lycæum,
 Inque Domo *Triados* Dialecticus impiger audit
Wellenoque iterum visa est spes prima favere;
 Ast tantos frustrata fuit fortuna labores
 Invida, quæ magnis raro conatibus æqua.
 Mox Falconensis gratissimus incola Tecti
 Et Sophiæ laus magna Scholæ *Wellenz* refulges.
 Hic tibi spem primi spoliis victricibus Alis
 Falco parat, tibi pandit iter, primamque Coronam
 Offert, magnanimus, nulloque pavore vacillans
 Perstiteras victor, Sors quæ vix contigit ulli,
 Blanda tibi favit, res est ea digna relatu,
 Cunctorum ex votis Primus *Wellene* stetit.
 Nec mora: Majoris Præses te *Sylvius* ædis
 Suscipit *Eximius*, mirabile mentis acumen
 Conspicit, eruditque ingentibus usibus aptum.
 Præterea quid quaeso tuo quid *Prime* Decorum
 Quid laudi *Wellene* canam? quoque Ordine pergam?

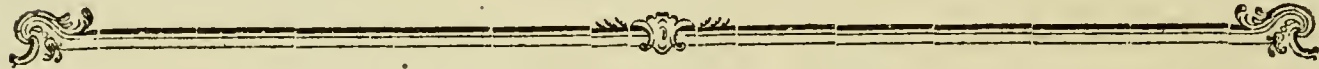
Ambigo, nam dubium quovis in tramite vatem
 Distrabit, atque inopem, meritorum copia reddit.
 Si pietas, si cana fides, si cognita Virtus,
 Candor & ingenium, doctrina, modestia, morum
 Gratia, & integritas, nec non constantia Cordis
 Confedisse unquam potuerunt pectore in uno.
 In te uno resident, sedemque locasse videntur.
 Sylvius obstupuit, demirabantur Alunni,
 (Majorana Domus quot habet) pulcherrima Dona,
 Doctorum sacra simul admirante Coronâ.
 In Majore Domo visa est industria Major,
 Majus & ingenium viguit sub Præsido Magno
 Enthæque à Cunis celso vis insita Cordi
 Clarior eminuit studiisque incensa cupido.
 Evectus Sacræ vix *Baccalaureus* Artis
 Fit *Prior Hallarum*, magnum & laudabile munus
 Ingenti cum laude gerens, Atlantis adinstar
 Molem immensam humeris & vix superabile pondus
 Exantlare potens. Meritis studiisque probatis
 Præsidis *Eximii* sibi conciliavit amorem,
 Cunctorumque animos ac devinctissima magnæ

Corda Domus; cunctis exemplar nobile, & ingens
 Delicium, cuius candorem in fronte legebant.
 Cujus & eximii Responso diserta Magistri
 Laudarunt. Thesium, quas Sacra Licentia poscit,
 Solventem nodos & Dogmata vera tuentem;
 Illum omnes gradii pariter mirantur Alunni,
 Jactantque unanimes ad grandia munia natum.
 Ergo Professoris jam sede vacante vocaris
 Promeritam ad Cathedram dignus succedere *Bruynincx*,
 Te licet invitum Falco *Wellene* vocavit,
 Sæpè recusasti, tandem ob Falconis honorem
 Suscipis oblatum generoso pectore pondus
 Natus ad egregios usus curasque docendi.
 Invita invitum te Majorana relinquit
 Tota Domus, nostris discedis ab ædibus agrè,
 Quilibet amissum dolet & sine fine dolebit,
 Quanquam læta favet faustis gratissima cæptis
 Grataturque tibi magnis successibus æqua:
 Hoc habet in votis, vivas Venerande Professor,
 Pergito Falconem Primis decorare Triumphis,
 Et Majoranos magis illustrare Penates.

C H R O N I C O N.

F A L C O N E M D E C O R A R E P E R G I T O.

Magna æ Des hæc Læta CanIt.

Prænobili, Reverendo admodum ac Doctissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
Antverpiensi, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Diacono, insignis Eccl. Coll. S. Jacobi Antverpiæ Canonico S. Theologiæ
Baccalaureo formato, in celeberrimo Pædagogio FALCONIS, quondam in Artibus PRIMO Omnium votis Re-
nuntiato nunc ejusdem Pædagogii Professori Dignissimo, Recens electo die 17 Maii 1751.

Falco Professores (quos clara Antverpia Mater
 Protulit) in fastis Nomina trina legit.
 Inclyta Magnorum sunt Nomina trina Virorum
 Undiquè sunt Meritis concelebrata suis.
 Aspice felices felix Antverpia Natos!
 Olim (hi posteritas quos veneretur) erunt.
 Hos inter quondam celebris *Suellartius* unus
 Extiterat, cujus splendida fama viget.
 Gratia sit Superis: in vivis bina supersunt
 Nomina, de Publico quæ meruere Bono.
 Nota manet probitas & *Magermannica* Virtus,
 Falconensis amor tempus in omne manet.
 Magnifici *Rektoris* onus dum sæpè gerebat,
 Gestit Alma parens hoc moderante Viro.
 Ivonisque Domus gestit sub Præsido tanto,
 Læta *Magermanni* Nomen in ore gerit.
 Tertius ornavit Falconis tecta Professor

Bruynincx: Falconi semper amanda Trias.
 Mœsta licet luxit, *Bruynincx* abeunte, *Volucris*,
Anversique simul condoluere Sophi.
 Nunc hilares animos iterum vultusque resumunt,
 Festaque jam solito Carmina more canunt.
 Ecce Professorum WELLENS quarta refulget
 Gloria Falconi, gloria Prima Sophis.
 Nubila post rerum quos lætior aura Serenat,
 Quæ Cathedram doctæ lætificabit *Avis*.
 WELLENO redeunte, novos canit inclytus Ales
 Plausus nam victrix hoc Duce Palma viret.
 Illius sæcunda Parens Antverpia plaude,
 Læta velut Sophiæ plaudit ubique Cohors.
 Ille Professor adest, quo non est dignior alter?
 Doctrinæ clarus Lumine quartus adest.
 In solo *Quarto Trinorum* dona relucent
 Omnia & hinc WELLENS omnibus unus amor.

Te *Quantum* WELLENE cano, perque omnia Primum
 Vota Decus Sophiae, quem modò Falco colit.
 Quem sibi Falco petit per singula vota Magistrum,
 Quid sublime magis nobiliusve canam?
 Patria læta tuos olim expertura labores,
 Exultat tantum se genuisse Virum.
 Ille es, cui Dotes Natura benigna stupendas
 Et dociles animos Diva Minerva dedit,
 Quantushonor, quantusque decor tibi, quantus & instat
 Fervor, & in quanta luce beandus eris.
Aureliana animi Classis præfaga futuri
 Inter Discipulos te venerata suos.
 Quodque rei Caput est; sinceri candor honesti
 Hactenus ex oculis cum pietate micat.
 Te morum integritas, te vera modestia frontis,
 Undiquè Nativus concomitatur honos.
 Di tibi tot Dotes & tanta talenta dederunt,
 Quis Cælo & mundo complacuisse potes.
 Sic pia te tenerum formavit cura Parentum
 Tramite ne cæpto degenerare queas.
 Occidit (heu tantos refugit memorare dolores
 Mens) Genitrix meritis non moritura suis.
 In vivis Genitor meritorum Lumine clarus
 In te virtutum crescere dona videt.
 Hæc Patruus Consul gratanti pectore & ore

Cernit, te proprii more Parentis amat.
 Urbs Anversa tuo sub Patre, ac Consule gaudens
 Stat Patruo, Natum te colet usque suum.
 In te Virtutes Patruique Patrisque stupefcit
 Ac innata animo candida Dona tuo.
 Nec minùs Alma Parens onus exantlassè Prioris
 Hallarum, & Docti te Stupuère Senes,
 Sacrarum Thesium quoties te solvere nodos
 Audièrant, quarum debita Palma tibi est.
 Carmina nostra tuas nequeunt æquare canendo
 Laudes, sunt Donis illa minora tuis.
 In magnis voluisse tamen satis esse fateris,
 Perficere hic nobis & quoquè velle datur.
 Qualia cantârunt afflati Numine Vates,
 Est animus nobis talia ferre tibi.
 Sed tibi, quod ferimus parvum & rude carmen honoris,
 Tessera sinceri pectoris illud erit.
 Tu multùm nobis & semper amande Professor
 Tu geris Anversos Summo in amore Sophos
 Nos te diligimus parili pietatis amore,
 Sic nostrum Cœtum mutuus urget amor.
 Hoc sat monstrâsti vel in ipso Limine nobis,
 Quando Professoris munus adire paras.
 Sic faveas, dudumque Tuis nobisque valeto,
 Hæc tibi de primis proxima vota damus.

CHRONICON TRIPLEX.

SCANDERE FALCONEM PER SIDERA, DOCTE, DOCEBIS,
 CONFERRE ET PRIMAS A PALLADE POSSE CORONAS.

CarMen Dat Læta Congregatio.

Prænobili, Reverendo admodum, ac Consultissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbytero, insignis Ecclesiæ Collegiæ S. Jacobi Antverpiæ Canonico, florentissimi Pædagogii FALCONIS, Professore meritissimo in alma Universitate Lovaniensi, Sacræ Theologiæ & Juris utriusque Licentiæ Gradum, eodem die summo cum honore consequenti die 31 Julii 1752.

V Ictrices duplicat Lauros, & bina triumphi
 Serta simul sibi Falco parat, stridore secundo
 Omnia pervolat latè loca docta Volucris
 Sacratamque rapit Palmam pariterque Togatam,
 Atquè Professorem geminatâ fronde decorum
 WELLENUM, fert Astra super, mirabile visu!
 Quem primum dixere Sophum suffragia quæque,
 Quæ fortuna favet rarissima, fausta favebat
 WELLENO, illius nunquam frustrata labores.
 Laurea sic viruit Sophiae, Victoria tanta
 Falconi invicto, rediit, perque inclyta tecta
 Palma triumphalis Sophiae exhilaravit Alumnos,

Attollitque Animos omnes nova gloria Primi.
 Nec mora: Sacrato studio inflammata voluntas
 Altiùs exurgit, Sacras contendit ad Artes
 Impigra, mens, Magnamque Domum, moderamine miti
 SYLVIVS eximius quam dirigit, ardor anhelus
 Appetit, ingentesque haurit sub Præsidè fructus
 Eximio WELLENO; erat gratissimus Ædis
 Incola Majoris, Grudix laus magna Palæstræ
 Extitit, ac studio Magis inclarescere perguit.
 Jamquè Prioratùs onus exantlavit acuti
 Viribus ingenii, quo non animosior alter
 Hoc pondus sublime gerens disceptat in Hallis;

Ac laudum studiosa seges, magnique laboris
 Colligitur merces, quæ præmia digna repensat.
 Te modò difficiles, quos Sacra Licentia poscit,
 Propugnâsse Theses summo conspexit honore
 Alma parens, cœptisque tuis gratatur, & affert
 Debita dona tibi; verùm nequè sistitur ardor
 Discendique animus nequè ser̄to explebilis uno,
 Qui meritæ geminata rapit sibi præmia Palmæ.
 Fervet opus, Procereſque inter spectanda Togatos
 Tecta subit Themidos mens indefessa studendo;
 Atque examinibus jam tunc inclaruit illis,
 Clarus & invictus redit è certamine quovis,
 Doctoresque omnes docta ad responsa stupebant,
 Defendisse Theses qui Doctoraliter uno
 WELLENUM ore ferunt, & laudes laudibus addunt:
 Scilicet est tanti studiis junxisse Sacratæ
 Juris utrumque Genus, quo major adorea laudum
 Surgat, & unanimi reddantur præmia voto
 Scribuntur laudum tituli, tibi buccina mugit
 Pegasidum, plauduntque hilari tibi carmine vates,
 Nec dubitant plausum tantis conferre triumphis
 Laurigerique ornare caput Pulchro ordine Musæ.
 Conveniunt, gratæque omnes te voce salutant
 Concordes Doctorum Animi, Juvenumque Senumque
 Vota volant, & corda favent. Geminata Corona
 Laurigerum ad majora vocat, qui fidere fausto
 Ad Doctorales quondam pertinget honores,
 Qui modò præfulget Doctoris acumine clarus,

Sic ovat, & summis animos nunc plausibus explet.
 Quidquid id est, Superi justissima vota secudent!
 Nil verbis opus est, dum frons atque ora loquuntur,
 Facundumque Virum referunt, quem gratia morum
 Commendat, sedet in vultu depicta venustas,
 Omnis in incessu reverentia, pectore candor
 Et *Suadela* gravis, promptæ facundia linguæ
 Et nivei mores ex omni parte relucet.
 Adde, quod & studio pietas est juncta fidesque,
 Quod pietate carens malefano pectora fastu
 Sæpè inflare solet. Spectata modestia laudem
 Contemnit, titulosque sibi mens candida demit.
 Hæc Cælo mundoque placet tua semita vitæ,
 Norma modestorum es, tua conversatio cunctos
 Allicit, exemplarque nites veneralibe Morum.
 Omnibus es gratus, teque ambit quilibet, omnes
 Et pietate trahis mirâ & dulcedine mentes;
 Dotibus his ornas *Falconis* tecta Professor,
 His divincta tibi Dominorum & cuncta Sophorum
 Corda tenes, Thesæ fides virtusque refulget
 Ex animo WELLENE tuo, sic intus & extrâ
 Mens tua cana placet, generi quæ propria vestro
 Enthea laus, nativus honos & nobile pectus,
 Uno in WELLENO quæ singula dona notantur.
 Ergò magnorum Mater sæcunda Virorum,
 Plaude Triumphanti felix Antverpia Nato!
 Plaudere dum cernis lætos *Falconis* Alumnos,
 Undiquè vox festis feriat complausibus Astra.

CHRONO - DISTICON.

WELLENUS SERTIS THEMIDOS PARITERQUE SACRATIS
 EXORNATUS OVANS BINA BRAVIA GERIT.

Applaudunt Philosophi Falconenses Interni.

Prænobili, Reverendo admodum, eruditissimo ac consultissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbytero, insignis Ecclesiæ Collegiæ S. Jacobi Antverpiæ Canonico, florentissimi Pædagogii FALCONENSIS, Professori Dignissimo in Alma Universitate Lovaniensi, in Sacra facultate Theologica & in utroque Jure Licentiæ Gradum, eodem die summa cum laude consequenti 31 Julii 1752.

Desine Mirari nostros *Antverpia* plausus
 Sed gaudens nostris plausibus adde tuos.
 Et gavisâ alias Caput inter clarior Urbes
 Erige, da laudes Lætitiaque sonos.
 Pergito nobiscum lætas effundere voces
 Et faustum canito, quo decet ore, melos.
 Aspice parta redit duplex tibi causa Triumphis,
 Magnanimæ Prolis respice Dona tuæ.
 Aspice WELLENUM cunctas clarere per Artes,

Cedere cui Virtus nescia, victor ovat.
 WELLENUM cantare lubet, quem bina coronat
 Palma Triumphalis, quam dedit una dies.
 Una eademque dies Sacras dedit omine fausto
 Lauros, & Themidos debita ferta tulit.
 Victor Sacratæ WELLENUS fudit Arene,
 Laureæ Sacratæ præmia donat honor.
 Juridicisque simul juvat insudare Palæstris,
 Quodque fuit durum ferre, tulisse juvat.

Sic palmæ stimulus, qui quaevis ardua vincit,
 Ingentes Animos impavidosque facit.
 Magnanimo Pugili laurus non sufficit una,
 Bina datur, qui non pluribus impar erat.
 Magnorum à Puero quem taedia nulla laborum
 Cœpère, ex quavis Arte Trophaea gerit.
 Ingenio superans facili vigilique labore,
 Praemia dum tulerat plurima, plura rapit.
 Semper cui Primos decrevit *Pallas* honores,
 Primâ sede sedens conspiciendus erat.
 Nobile facundae cor delictumque *Minervæ*
 Atque *Anversanæ* Nobilis Urbis honor.
 Contendit Patrios magis exornare penates,
 Major apud Grudios furgit honora seges.
 Jamque biennales invicto Marte labores
 Suscepit Sophici gloria prima Gregis.
 Ingenti in numero Sophicis dexterrima pugnis
 Hic iterum victrix mens generosa stetit.
 Quodque rei Caput est, hic vota per omnia Primus
 Atria Falconis laetificavit ovans.
 Andoverpa Parens laetis complectitur ulnis
 WELLENUM, & Prolem jacat amatque suam.
 WELLENUS equitur clarorum facta Virorum,
 Et verae relegit nobile laudis iter,
 Illustresque Viros imitatus amore studendi
 Volvit & Authorum perlegit omne Genus.
 Fit *Prior Hallarum*, quo non illustrior alter,
 Summo cum plausu suscipit illud onus.
 Disputat audacter, subtili voce modoque
 Divitis ingenii dat documenta sui.
 Exercens animum studiis rebusque decoris

Otia sic vitae desidiofa fugit.
 Dum latè illius divulgat gloria Famam,
 Doctrinaeque Decus celsius ire parat.
 Ecce Professorem *Falco* petit, illud honoris
 Culmen adit, summo dignus honore coli.
 Subtilis Sophiae studet illustrare Palaestras,
 Per Primum hunc Primus multiplicandus honos.
 Adjungit Studium Studio, rebusque Sacratæ
 Dogmata Juridici litigiosa fori.
 Progreditur victor, studioque excellit in omni,
 Difficiles tricas enucleare potens.
 Victrici fronti jam debitaserta parantur,
 Exornat meritum bina Corona Caput.
 Moribus & studiis WELLENE ubicunque nitescis,
 Exemplisque bonis & Pietate praeis.
 Per Sacrum contendis iter, per compita Recti
 Pergis inoffenso (quo decet ire) pede.
 Indolis es praestans magni patiensque laboris,
 Cui mens in tenero corpore magna latet.
 Nota tua est probitas spectataque tempus in omne
 Et pariter Virtus non probitate minor.
 Sic viguit candor, viguit sic entheus ardor,
 Ne careat fructu mens animosa suo.
 Laurea bina tibi spondet Doctoris honores,
 Te majora manent praemia, vota favent.
 Omnia corda favent nostri tibi dedita Coetus,
 Junctaque sunt votis haec pia vota tuis.
 Singula quae tulimus manifesti signa favoris,
 Pectoribus remanent non abitura piis.
 Vive diu Sospes per Nestoris integer aevum,
 Mira Professorum gloria vive diu.

CHRONICA.

BINA FALCONEM DECORARE PERGIT
 MERCES CONDIGNA LABORIS.

Applaudit Inclyta Congregatio Philosophorum Antverpiensium.

Prænobili, Reverendo admodum, eruditissimo consultissimoque Viro Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, Sacrae Romanae Ecclesiae Presbytero, insignis Ecclesiae Collegiatae S. Jacobi Antverpiæ Canonico, florentissimi Pædagogii FALCONIS Professore Dignissimo, in Alma Universitate Lovaniensi, Sacrae Theologiae & Juris utriusque Licentiae Gradum, summa cum laude conscendentem. Die 31 Julii 1752.

ILLA ego, dives opum, refluo finitima Schaldi
 Andoverfa meas inter regina Sorores,
 Rursùm inter reliquas caput exero pulchrior urbes.
 Et meritò: namque inumeris celeberrima pompis
 Turgeo, conspiciens Primorum Serta meorum:
 Et seriem longam, & virides quas necto Coronas
 Admirans, incedo omnes elatior inter

Una urbes. Mihi tot dederunt, quos nutrio, fastus.
 Nec satis est sophici pertingere culmen Honoris;
 Sacra etiam & Themidos referunt mihi Laurea nati
 Dona, & maturo renovant mea gaudia fructu.
 Sic primam sophiæ (memorem quid singula?) frondem,
 Et duplicem nuper retulisti *Erselle* Coronam.
 Harum WELLENUS stimulatus imagine rerum

Hoc quoque pergit iter : sophico certamine longè
 Antevolans, *Volucrum*, *Patriamque* ornaverat *Urbem*.
 Nec mora : dum Fidei Mysteria Sacra profundè
 Scrutatur *Sylvi* auspiciis, non barba tenello
 Creverat, & modò scendentem subfella, Patrum.
 Rubrà cohors stupet : erumpit facundia magni
 Ingenii : Doctrinam omnes atate latère
 In tenera tantam mirantur ; turba videtur
 Ipsa stupens omni responso applaudere læta.
 Jamque aderat finis : totamque it Fama per urbem ;
 Majora acclamant *Juvenem* quod munia poscant.
 Audiit & *Volucris*, prædamque, ait, ungue tenebò ;
 Hic meus est : dabit illa brevi mihi præda Triumphos :
 Scilicet agnovit monstrare futura stupendum
 Mentis acumen. Habes toto quod corde petisti ;
 Nam memor es, *Volucris*, quod tantùm effluerit annus.
 Ex quo WELLENUM nostræ cecinere camænæ
 Qui te socraticas doctor vigil imbuat artes :
 Ecce novâ rursus, tua gloria, nostraque *Fulco*.
 Fronde tibi redimitus adest. Applaudet decoro
Fulco Professori, venienti applaudet Coronæ :
 Nam qui Serta gerit, te carpere Serta docebit.
 Plaude mihi pariter, Laurus exornata. *Volucris*,
 Cui, dum tot gradias ad Athenas provida natos
 Mitto, iterum à tali venit hæc mihi Laurea prole,
 Qualem ego nutrivi, qualem à puerilibus annis
 In studiis fovi assiduis : domus incluta testis
Aurelii, lætæ juveni primordia linguæ.
 Quæ dedit : hinc primis semper rediisse braviis :
 Vidimus, & primum ingenii ostendisse nitorem.
 Hæc modò cantandi vastam tibi Musa parabant
 Materiem : namque ex illo jucunda futuræ
 Vaticinata rei decora, exultare videbar.
 Gratamur WELLENE tibi, dum Lauriger implet
 Spem modò conceptam. Eveheris, redimite, probasque
 Veracem vatem dum candida tempora Laurus
 Sacrata exornat. Sed quid ? Num Laurea tantùm
 Creditur ista *Virum* dotes ornare tot inter.

Egregias ? Majora mihi sunt gaudia, quando
 Ad geminæ Themidos video properare bilancem.
 Dic mihi Musa, *Virum* quanto perfusa stupore
 Viderit haud pridem Themidos schola, jura tuentem ?
 Quantaque spectatum (quid miri ?) turba veniret,
 Applausura cohors, non spectatura sedebat.
 Interea stabat facilis, nec territa telo
 Quantumcumque gravi mens æqui conscia juris
 Hærebat, sed docta omnes facundia nodos.
 Solvere, sublimes Juris pulchri hauserat artes.
 Dixerat : & totidem mirati verba loquentis,
 Ire iterum in plausus, iterum ter fausta precari
 Cernere erat : quin turba *Virum Clarissimam* plaudit,
 Sed tacitè ; nam frustra instans se opponere, sudat.
 Ipse inter reliquos Grudiæ qui præsidet Aulæ
 Annuit, & pendet nutu dicentis ab ore
 MAGNIFICUS, Themidosque exclamat munere dignum.
 Quid plura ? Evadis Victor, Jurisque secutus
 Præmia, maturos fers *Consultissimæ* fructus,
 Et duplici WELLENE redis redimite Coronâ.
 Plaudite nunc focii, nunc *Urbi* plaudite lætæ :
 Nexi iterum Lauros duplices. Sic, impigra virtus
 Dum Palmas cumulare fuderit, mea Gloria crescit.
 Ergo etiam ut reliquas, sic hanc inscribere lucem
 Musa decet ; nam si qua dies memorata vetustis
 Extat adhuc modulis, certè hæc dignissima fastis.
 Et condigna metris : sed pergito : dignior illa
Eximium quæ te, faveant si fata, videbit.
 Interea WELLENE mei celeberrime cœtus,
 Et meus urbis honos, dum dotes volvimus amplas,
 Et duplices iterum *Primæ* connectere frondi
 Nitimur, in Plausus juvat ire, & gaudia nostra
 Cum festo duplicare die. Tua Laurea crescat,
 Nostraque cum viridi concrescent gaudia fronde :
 Si modò te meritum circumdet Laurea duplex,
 Latior exurgam fuerit dum Gloria triplex.
 I, ne siste gradum : *Eximium* conscende cacumen,
 Et partos iterum cumulabit Musa Triumphos.

C H R O N I C O N

S I S A C R A T E L A U R U S P U L C H R O Q U E E X J U R E C O R O N A :
 C I N G I T : M A J O R E S A N T V E R P I A C O N C I P E F A S T U S .

Applaudit Congregatio RR. DD. Theologorum Antverpiensium.

Prænobili, Reverendò admodum eruditissimo ac consultissimo Viro Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENSI, Antverpiensi, Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Sacræ Theologiæ & Juris utriusque Licentiato in florentissimo Pædagogio FALCONIS Philosophiæ Professori emerito, Collegii Sanctæ Annæ, præfidi Dignissimo, Recens. electo die 11. Junii 1754.

Quantus honor, quantumque jubar cœleste supernis
 Emicat auspiciis ? Quæ splendet in ædibus *Annæ*

Gloria, perpetuis non interitura diebus !
 Evocat *Eximium* dum Mitra Pedumque *Clamo*

Austraciæ favor Sceptri, Romanaque concors
 Curia cui meritam gaudent conferre Tiaram.
 Sic visum Superis. Nunc *Illustriſſimus* Heros
 Præful abit *Brugas*, quem virtus provida cunctis
 Efficit illustrem terris, qui Numine plenus,
 Qui Sacrâ virtute potens & lumine Divum,
 Præficitur, Regimenque manu sapiente capessit
 Illum omnis Populus, Clerusque affectat, & ambît
Brugarum communis amor. Jam munia quamquam
 Pro meritis majora gerit; divellitur agrè
 A nobis, illo vel muti abeunte Penates,
 Atque novæ structura Domus, vicinaquè latè
 Testa dolent, gemit Alma Parens, tristantur Alumni
 Amisſum ob columen; licèt hæc solatia restent,
 Illius ut foveat nos gratia nota, favorque,
 Qui nunquam minuendus erit, tamen occupat ingens
 Pectora nostra dolor, vix & sanabile vulnus,
 Præsidio quoniam Eximio vultuque caremus.
 Commutat fortuna vices: post nubila Phœbus
 Jam novus exurgit, Lux & gratissima vitæ
 Phœmonœ sperata redit. WELLENUS *Annæ*
 Cunctorum optatus votis dilectus ad ædes
 Sufficitur Præses, qui per vestigia tanti
 Incedit pergitque Viri; neque junior ætas
 Ingenii obstabit Donis gnavoque labori,
 Se simili virtute probans. Verùm Entheus ardor
 Inflammat generosum animum, ad sublima natum
 Munia, & egregias facundo in pectore vires
 Exagitat, turpique nequit torpore teneri.
 Desidiamque fugit magnis mens edita rebus.
 Quippe tibi à teneris, Præses Dignissime, præstans
 Ingenium Natura Parens infudit, & ingens
 Crevit fertilitas, & parta scientia crescens
 In *Falcone* sibi primos raptavit honores:
 Turba virum stupuit, postquam videre Triumphum
 Insolitum, magnumque Decus, de millibus ulli
 Quod vix contingit: nam per suffragia quæque
 Victor eras, quantam tulit hæc victoria laudem!
 Tendisti ad Sacrum passu non dispare campum,
 Inviatum in quovis vidit certamine pectus
 Majorana Domus, sic contestabitur ipse
 SYLVIVS Eximius, vox Publica testis, & Hallæ
 Obstupuere suum præstanti corde *Priorem*.
Falco Professorem revocat, Sophicæque Palæstræ

Admover, ingentesque haurit Schola clara Sophorum
 Fructus; multiplices hic fructus fructibus addit
 WELLENUS, doctamque facit clarere Volucrem;
 Qualia *Pythagoras* & *Socrates* alta docebant
 Dogmata, vel causas abstrusa vel abdita rerum,
 Quas celebres scripsere viri & docuere Magistri,
 Talibus exercebat Avem docilemque Juventam.
 Interea tamen hic Sacræ pariterque Togatæ
 Eripuit Palmæ Decus immortale, nec unâ
 Contentus lauro, simul aufert victor utramque
Falconi spolia ampla ferens, geminataque fæta
 Connectens, frontem decorat duplicata Corona.
 Andoverpa Parens dotes studiumque stupeſcens
 Affectat reducem, quem nôrat ad omnia natum,
 Illum optat prodesse sibi, grodiumque Lycæum
 Deserere, at frustra: verùm nativa docendi
 Cura illum hic retinet, Doctrinæ sydera pergit
 Spargere Lovanii; nostrasque disertus Athenas
 Illustrare magis, quaesita scientia gaudet
 Utilis esse aliis, mundoque Poloque referre
 Utilitatis opus; præſaga Academia voti
 Indè sui compos; sed quid de moribus addam?
 Nam morum integritas, & gratia cognita cunctis
 Et spectata diu est, velut è meliore metallo
 Exsculpti mores quavis de parte relucent
 Undiquè, concilianque animos; ut singula paucis
 Expediam: qualis fuit *Illustriſſimus* Heros
Brugarum Anistes venerandâ Dote CAÏMO,
 Sese WELLENUS talem virtute probabit,
 Inclutus ingenio, dignus successor ad illam
 Provehitur, sedem, sacrum velut antè CAÏMO,
 Continuabit opus, curisque incumbet, eodem
 Tramite progrediens. Spes illa refulget in *Annæ*
Ædibus. Exoptate venis Dignissime Præses!
 Jamque Domus nostræ lætis moderamen habentis
 Suscipis, & nobis felicia tempora spondet
 Cura tua & studium, quo nil sublimius, isto
 Nos gaudere decet. Tu Doctoralia tandem
 Serta triumphali præcinctus tempora lauro
 (Ut fert fama) feres, velut auguror, illa disertura
 Ornabunt ventura Caput. Te pectore & ore
 Lætant excipiunt omnes, plausuque decenti
 Hunc certant celebrare diem. Pia vota superfunct,
 Prospera te ferum nobis ut fata reservent.

CHRONO-DISTICON.

FAUSTIS AUSPICIIIS PRÆSES WELLENIVS INTRAT,
 NOBIS EX VOTO QUI MODERATOR ERIT.

Applaudit Collegium Sanctæ *Annæ*.

Prænobili, Reverendoque admodum ac eximio Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi, juris utriusque Licentiato Collegii Sanctæ Annæ, Præsidi meritissimo in Sacra facultate Theologica Almæ Universitatis Lovaniensis Gradum Magisterii summa cum laude consequenti, die 3. Augusti 1756.

SI Cunctorum animos, & publica vota rogemus,
 Quæ non musa tuas Celebret lætissima dotes,
 Ingenii mirata decus, studiique triumphos,
 Atque immortales, quos olim pallas honores
 Attribuit WELLENE tibi? Quis carmine digno
 Commemoret, Laudesque stylo non scribat inertii.
 At mihi, cui tantum non concessere camæna,
 Sufficeret dotes mirari, & mentis acumen
 Cernere, quæ verò taceam; dum vincit amoris
 Vis immensa metum? Ergo mihi celebraberè versu
 Quantumcumque rudi, cunisque exordiar ipsis,
 Sic decet, & studii titulos laudare vetustos
 Mos jubet. Atque quidem veniunt ante omnia Lauri
 Palladiæ; quarum quondam millena paravit
 Serta sibi juvenile caput, quando omnia victor
 Prima tulit: testes focii, testisque laborum
 Urbis *Anversa* fuit: Post præstita munera phæbo,
 Nulli tam unanimi, tam læto murmure plausum est
 Suetus semper eras altis incumbere Curis,
 Utilibus mentem igniculis accendere, doctos
 Exhaurire libros: quid commentaria *Juli*,
 Quid *Titus* & *Florus*, *Maro* vel congescit *Homerus*,
 Quid *Tacitus*, *Seneca*, & *Lipsi* documenta recundunt.
 Nec stitit hic animus, sed te ad magis alta parasti,
 Quidquid *Aristoteles* magno cum *Socrate* pandit,
 Et docti docuere Senes, in flore juventæ
 Callebas, poteratque senum consulta morari.
 Responsis persæpè tuis. Suffragia cuncta
 Primum te tandem declaravere sophorum.
 Summus eras falconis honos, & summa voluptas
 Ante decem brumas, atque invictissimus heros
 Magnanimorum inter pugnancia castra sophorum:
 Ingenio & studio, & promptâ virtute labores
 Exantlate potens, sociam longo ordine gentem
 Vincere, & ingentes modò Laudibus addere laudes.
 Quid referam sublime decus, partosque triumphos,
 Et cumulum meritorum? Urbis *Anversana* manebit
 Illorum sine fine memor, gradiumque lycæum
 Inferet æternis meritò dona inelyta factis.
 Obstupuere viri, cætusque academicus omnis
 WELLENO nuper docto in falcone docente,
 Præclaras plenè florescere protinus artes.
 Nec fatis hæc illi sunt: indagare quid æquum
 Et reatum sit, fert animus. Neque spe minor illi

Contigit eventus: meritissima namque paravit
 Serta sibi, haud unâ qui victor fronde decorus:
 Sicque togatorum lucefcit in ordine patrum.
 Jam novus eximiâ resplendet in ædibus ANNÆ
 Luce decor, volitat vox undique lata per urbes
 Belgarum, eximium dum fert WELLENUM honorem.
 Brugarum postquam Præsul dignissimus, ANNÆ
 Liquit fræna domûs, tunc ille relicta capeffit.
 Optatus successor adest, gressusque beatos
 Præsidis eximii legit, & vestigia sacra
 Insequitur virtute pari, similique labore
 Sollicitum orditur regimen, lætisque vocatus
 Omnibus, votisque dies hoc præside fulsit.
 Dum peperit nobis tuus illustrissime Præsul
 Discessus luctum, Sacrà dignissime mitrâ
 Præsul abis, invitus abis ex aedibus ANNÆ
 Ingens noster amor, nos & tua chara relinquis
 Atria, brugarum populo, cleroque vocante
 Te decus ad mitræ. Te Præsule bellua turbet
 Nulla gregem tutum. Hæcque tuæ præconia laudis
 Fama loquax montes alpinos detulit ultra,
 Nec sanè fuit antistes te dignior alter:
 Hæc vox una probat populi. Tu mira refulges
 Gloria pastorum, & rerum tutela Sacrarum.
 Es præsens animo, licet absens corpore, nobis
 Usque favens. Sacro regnantem in culmine rerum
 Demisso colimus vultu, semperque colemus.
 Gratia Cœlitibus, pro tanto Præsidi Præsides
 WELLENUM datus est, vestigia clara prioris
 Pone sequens, ANNÆque domum cum pace gubernans,
 Atque magisterii nunc insignitus honore.
 Quis non hic stupeat? Paucis labentibus annis,
 Cum vix depositâ lanugine, rarior albas
 Hinc ac inde genas vestiret barba, coruscis
 Doctrinæ canet radiis, scanditque supremos
 Usque gradus (nec onus, nec junior obstitit aetas:)
 Quos alij longum non conscendere per ævum.
 Quidquid id est: hodierna dies, & praelia monstrant,
 Quòd quandoque queat superare juventa senectam.
 Nobis vera senum sunt mille oracula testes,
 WELLENUM constare sibi, primumque sophorum
 Successu simili sacras clarere per artes.
 Ex quibus hoc nobis tutò concludere fas est
 Difficiles nullas, artes, sed sic tibi reddi

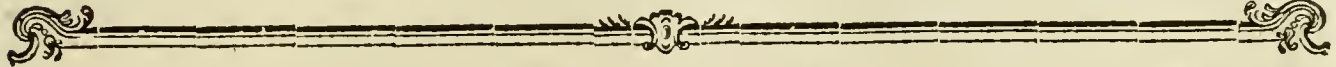
Consuetas, quasi congenitas: ita es omnibus aptus.
 Ingenii hæc documenta tui fructusque laborum
 Fæcundi multâ te sanè laude coronant.
 Sed virtutis amor veræ, moresque modesti
 Illis collati, meritò de pignore certant,
 Utrùm, quæ in factis, juvenilique insidet ori

Sit miranda minùs gravitas, quàm quæ præit annos
 Doctrina, & quæ condecorat solertia mentem.
 Quis sat te ergo canat? Pietas, & gratia morum
 Addita doctrinæ talem fecere magistrum,
 Qualem cum *Anverfis* plaudens academia jactat,
 Atque secuturum domus hæc celebrabit in ævum.

C H R O N O - H E X A M E T R A .

ANNE LETA DOMUS CLARO FLOREBIT HONORE,
 PRÆSIDENTE GAUDET TANTO CLARERE DECORE.

Applaudit Collegium Sanctæ Annæ

Reverendo admodum Prænobili, ac Eximio viro Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
Antverpiensi, Collegii S. Annæ, Præsidi Dignissimo, Doctoralem S. Theologiæ Lauream in alma Univer-
sitate Lovaniensi Solemniter Adipiscenti die 3. Augusti 1756.

Lovanienſis amor mea, gaudia, veſter *Athenæ*
 Splendor, ad Eximium viſus ſe tollere culmen,
 Eximii ſanè nobis eſt cauſa triumphii.
 Sic ego continuis *Antverpia* fulgeo lauris.
 Jam mihi tot gnati fulgent; ſed lumine differt
 Stella ſuo. Sic clari omnes. Sic plurimus Heros.
 At mihi præ reliquis WELLENUS clarior extat;
 Gnavuſque *Erfelides*, urbis duo lumina noſtræ,
 Primus uterque meus; cur non & Doct̄or uterque?
 O utinam mediis nunquam ſplendoribus Apro
 Invidâ *Ganda* virum rapuiſſet! Credite, recto
 Ad Doct̄orales tendebat tramite Lauros:
 Binaque fulgerent mihi ſerta, meumque fuiſſet
 Lumen apud Grudios, quo Gaudet lumine *Præſul*,
Ganda, tuus. Sed liſte tuos, *Antverpia*, quæſtus.
Ganda virum, velut Eximium, ſuper æthera tollit.
 WELLENUSQUE tuus majorum exempla ſecutus,
 Ut ſolet, aliſduos tibi, lauriger auget honores.
 Ergò agite, ô Socii! Laurus Nectenda! Sed unde
 Dum toties cecinère, dabunt exordia Muſæ?
 Mittite, quæ toties ceciniftis clara trophæa;
 Dicite, jam major toties quæ prædicat ædes:
 Ille prima imberbis fidei myſteria Sacrae
 Auſpiciis SYLVÏ penetrabat. Quantus in illum
 Volvitur omnium amor! Trahit in ſe lumina ſolum
Præſidis, hic juvenem ſummo ſectatur amore.
 Noſtis *Sylviadam*? Quâ dexteritate ſagaci
 Evehit egregios, & tolli curat alumnos!
 Quot modò Doct̄ores ad Doct̄orale cacumen
 Nutriit? Et qualem tegit inſula? Nempe penètrat
 Augurium SYLVÏ firmum: quid, neſcio, magnum
 Præſagit charo de pignore! Noſtis amorem
SylvÏ incredibilem, doctos quo diligit, unum

Hunc in deliciis retinet ſibi. MAXIME SYLVÏ,
 Quæ tibi mens? Quis amor? WELLENUM includere curæ
 Uſque tuæ, juvenemque aded foviffè ſub alis?
 Nempè tibi virtus, pietasque innata patebat,
 Ingeniique acies, ſtudiumque & Nobilis ardor;
 Quàm morum gravitas, quàm candor amabilis ornat!
 Sed quid ego hæc toties verſu jam dicta revolvo?
 Dum nova WELLENI laudum argumenta miniſtrant
 Materiam ingentem, Muſis & Apolline dignam?
 Vix *Falco* aſcitur poterat retinere, *Brugeniſis*
 Dum Cathedra ornatur ROBERTO PRÆSULE: lugent
Annæ Ædes, quis digna premat veſtigia tanti!
 Carpe pedum, ROBERTE, caput ſubmitte tiaræ,
 Dilectæque domùs dimitte audacter habenas:
 Ipſe probas abiens WELLENUM: dignior ergò
 Judice te, cunctiſque tuam, ILLUSTRISSIME, votis
 Præſidis Eximii jam PRÆSULIS occupat aulam.
 Ut memini, primus vix effluit annus & alter,
 Fit Doct̄or (quis credat.) Adhuc juvenilibus annis.
 Dum veri præſaga rubris mea Muſa canebat
 Ornandum Braccis, fuerat vox pluribus illa:
Saltem expectabit, donec vel barba, liquorve
Nectareus, formam vel præſidis aula virilem
Ampliet, ut Doct̄or fiat. Mora nulla, flagrabat
 Sacris adſcribi Doct̄oribus. Unde probaret.
 Veracem vatem. Nec obest maturior ætas;
 Geſtit enim reſidens formoſo in corpore Pallas,
 Ipſa ſtudet juvenilem animum formare virilem:
 Mentemque egregiam ſtimulat. Patet impigra virtus;
 Invictuſque labor: quid enim? Niſi laurea duplex
 Maturâ nimium delata ex meſſe, moneret
 Palladis auxilio petiturum protinùs axes,
 Quis putet, ante diem virides ſuccreſcere lauros?

Doctorem fieri? Sed opes in pulvere sacro
 Executit, & Patres, & Pontificalia jura,
 Angelico Duce. Dumque trahit sua quemque voluptas,
 Hunc trahit ut Grudiis Decus ingens crescat *Athenis*.
 Scire cupis, quanto doctrinæ incensus amore
 Linguam, *Galle*, tuam, & torvo fundamina vultu
 Teutonicæ didicit linguæ? (Quippe illa procorum,
 Hæc est rixantùm.) Nihil est: sed funditus ardet
 Argolicam latix, sacramque adjungere linguæ.
 Desperate, viri, nisi vos Helennica ducat,
 Insuper antiquos Hebræa exponere patres.
 His dedit obscuris lucem, mirante lycaeo,
 Distisque attonitos his reddidit ipse Magistros;
 Quid plura? His Ducibus scandit subsellia Doctor.
 Plaudite *Schaldigenæ* Grudio Doctore superbi,
 Buccina vos, plaususque vocant; accurrite laeti,
 Et rursum solito majores pandite fauces.
 Cernitis, ut Braccas humeris? Ut pilea pulchro
 Vertice rubra gerat? Doctori applaudite vestro.

Tuque Urbs, tolle caput, & dignos concipe fastus.
Bruxella heroum praeclara palatia condat,
 Nobiliumque aedes, titulosque & stemmata jactet,
 At tu dives opum, non tantum *Antverpia* nummos,
 Sed jacta ingenium, totiesque erepta secundis
 Praemia primorum: non urbi contigit ulli
 Quot tibi, tot raptas conferri à Pallade palmas;
 Jamque novum jacta Doctorem. Tu quoque gaude
Alma parens, totum latè famosa per orbem:
 Nempe tuo laurus adolefcunt fonte rigatae,
 Hac lauru Decus immortale (sit augur Apollo)
 Crede, feres: nam si Eximium sex lustra triumphum
 Nondum elapsa viro dediderint, quid grandior aetas
 (DET DEUS!) *Alma parens*? Fama acclamante, CORONET
 INFULA DOCTOREM. PRO PRÆSULE praesidet? Ergo
 Augurium felix: fiet de praeside PRÆSUL.
 Nec finis decori, nam famam extendere factis
 Hoc virtutis opus: genui tibi provida natum
Alma tuam parens famam qui terminet astris.

C H R O N I C O N.

C O R O N E T I N F U L A D O C T O R E M.

Applaudit Congregatio RR. DD. Theologorum Antverpiensium.

Prænobili, Reverendo admodum atque Eximio Viro Domino ac Magistro nostro JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS Antverpiensi, Sacrae Theologiae Doctori & Professori Ordinario, Juris utriusque Licentiato, Ecclesiae Collegiate Divi Petri Lovanii Canonico, nec non Collegii Divae Pulcheriae ceu Hollandici Praesidi Dignissimo summo omnium applausu electo 14. Januarii 1765.

EXoptata dies! Lustris ter penè novenis,
 A quibus in *Grudio* Domus hæc fundata Lycæo est,
 Lætior Eois nunquam surrexit ab undis
 Phœbus huic domui, quam nunc, ubi, maxime WELLENS,
 Te valet ambabus felix amplectier ulnis.
 Ergo venis, Praeses, tuaque expeſtata tueri
 Ora datur? Nobis ò quæ Praesentia! vera
 Læti experimur, quæ credere quisque timebat,
 Gaudia. Vix capiunt (itâ nos natura paravit)
 Spe meliora fidem. LELIVELTI funera flentùm
 Primus ubi ad nostras rumor percrebuit aures;
 WELLENIUM Batavis præfectum hîc sedibus esse,
 Incerti stetimur plausufine dolorne deceret
 Penè parentantes: vicerunt gaudia Luctum
 Tanta tamen, lachrymasque oculis abstersimus omnes.
 Et meritò; nam quæ nostri jactura doloris
 Causa fuit, plus quam reparata est, maximus alter
 Pro Patre dum Praeses conceditur. Invidet *Anna*
Pulcheriae, charumque Patrem sine fine reclamat.

Clamet, at incassum! nos tantâ forte beati
 Instar adinventæ servabimus amodò gemmæ
 WELLENIUM, summis quem summo jure deinceps
 Æquiparamus Avis, quos hæc Academia jactat.
 Si quis Eos inter solidæ Pietatis acumen
 Doctrinæve gradus studio superaverit omnes,
 Non equidem primâ secum statione locari,
 WELLENIUM, culmen meriti utriusque tenentem
 (Juridicae sacraeque Scholae Sophicaeque loquuntur)
 Invideat. Sed quis praeter te, maxime WELLENS,
 Utile sic dulci conjungere novit, amaenis
 Moribus austerum Doctrinae ut vinceret? Unus
 Praestitit hoc mundo specimen memorabile WELLENS,
 Quam bene convenient & in una sede morentur
 Comis amabilitas Doctrinarumque severum
 Extollant alii calamo Linguâque potentes,
 Qui doctis peperere sibi per saecula nomen
 Immortale Libris; sed Nemo, vel Ecquis Eorum
 Tam benè, tam tersè tanto cum pondere scripsit,

Aut ita concinnis demulsi pectora verbis,
 Jurave defendit successu Academica tanto?
 Quis, dum forte stylum vehementem caussa poposcit,
 Acrius insurgit, cohibet, premit, objicit, instat?
 Si contra Hæreticos calamum quis strinxerit olim,
 Contuderitve novos Errores vindice pennâ,
 Contra Pseudosophos quid non WELLENUS egit?
 Dicite materiæ præcones, dicite vos vos,
 Entia corporeâ mentem capientia mente,
 Quam validè sua tela vibret WELLENUS hostis.
 Quis contra tantos & tam generaliter unquam,
 Quantos WELLENUS, sibi conciliavit Amores,
 Ut vel eum Livor, nequicquam invitus, amare
 Debeat, & vulgi concorditer audiat ore,
Flos & amor Patriæ. Si nostra camœna profusus
 Exspatiatur Equis, pro certo, Præses, Amoris
 Indicio nostri hæc habeas; namque illud amantùm
 Est proprium, nunquam conceptus verbaque certo
 Ordine vel nexu, componere, præpete linguâ
 Judicium præ vel præter-currente moratum.
 Atque utinam, sicut vultus, ita pectora posses
 Luminibus penetrare tuis! in quolibet horum
 Insculptam faciemque tuam nomenque videres.
 Tam nostrum te quisque suis in corde, medullis,
 Visceribusque gerit, nullis ut possit Amoris
 Vocibus æquari violentia Pectore toto
 WELLENI toti sumus! ô Patre charior omni,
 Compellare sinas nos hoc te nomine Gnatos!
 Ut Pater & Mater bene nobis esse dederunt,
 Tu dabis *institui bene*: plus utroque Parente
 Ergo dabis, Præses; nam si sit summa bonorum,
 Quæ quis in hæc mundi queat expectare lacuna,
Institui bene. Si quantum destructibile Corpus
 Spiritus excellit nullo destructilis ævo,
Institui bene sic etiam superet bene nasci,
 Plus, Præses, Tibi, quam Patri, debemus omnes.
 Nam Pharos & pleno resplendens orbe, polare
 Sidus eris Nobis, & eodem tempore prudens

Doctrinæ morumque vagis *Palinurus* in undis.
 Præsede te, domus hæc per sæcula cætera porrò,
 Si quid habent veri vox & præfagia Vatum,
 Alter erit, Graiis adeò jactatus Olympi
 Faustus Apex; quem nec tonitru nec fulmina terrent,
 Nullaque conspurcat vel nix vel squallida bruma.
 Non illic lolium vel noxia gignitur herba;
 Sed blandis semper Zephyris cœlique serenâ
 Temperie felix & amano rore rigatus
 Lætus apex flores & mollia gramina fundit.
 Sic domus hæc primo, te Præsede, reddita flori,
 Non lolium sentesve feret, nec inutile gramen;
 Exemplo sed ducta tuo, stimolata paternis
 Vocibus & blando Pietatis rore rigata,
 Proferet Heroas, nullo frangenda Labore
 Pectora, quæ Ventos Tempestatesque lacestant,
 Munus Apostolicum dum postulat. Ardua quantum
Missio proficies hoc Præsede! plurima vobis
 Debemus, Batavis duo maxima sidera terris,
 Quæ Patrem hunc nobis voto concordè dedistis,
 Et meritas grates Amplissime pendimus CEMI
 Et Pastor DEMOYE tibi. TERSWÆKIUS inter
 Vos, tamquam totidem *Curios*, donate, locetur.
 Stantibus his, numquid nullo unquam tempore nobis
 Lætioreois Titan surrexit ab undis?
 Ast ut in hoc mundo nihil omni ex parte beatum est,
 Tam meritò Laetos res una medullitus angit,
 Ne mitra furripiat te paucò tempore nobis.
 Præsulibus vivis successor sæpe fuisti,
 Defunctis neu sis quandoque, perinde timemus.
 Quæ reliquos ornant sparsim præstantque Beatos,
 Junctaque tu glomeras, nostri sunt causa timoris.
 Quidlibet eveniat, dum fors affluescere duris
 Nos jubet, & modulos Patientia cantat eosdem,
 Sicut honos nomenque tuum Laudesque manebunt,
 Donec apud Grudios figet Sapiencia Sedem,
 Sic & apud Batavos renovabit Fama Nepotes
 Quanta tibi debet gens integra, maxime WELLENS.

CHRONICON.
 TU SÆCULO DECUS OMNE TUO....

Applaudit Collegium Divæ Pulcheriæ.

In felici & Læto introitu Prænobilis Eximique Domini ac Magistri nostri JACOBI THOMÆ WELLENS
 ad Collegium suum D. Pulcheriæ ceu Hollandicum 5. Februarii 1765.

I.
L ELIVELTI fato mæstos
 Et jam sat superque questos
 Quenam res solabitur?
 Cujus ductus
 Sisset fluctus
 Tam acerbi jure luctus?
 Pelle pelle nubila
 Domus hæc & jubila.

II.
N Am reparaturus duram
 Largis fontibus jacturam,
 Jamjam Præses aderit,
 Luce plenus
 Sol serenus,
 Doctor maximus WELLENS,
 Decus in hac Patria,
 Intrat intrat atria!

III.
D Et benignum nobis fatum
 Hunc ingressum auspiciatum,
 Et cur esset alius?
 Sophe plaude,
 Mysta gaude,
 Quantum potes orna laude
 Linguam per non desidem
 Tam præclarum Præsidentem.

IV.

Speculum praelustre morum
Margaritaeque Doctorum
Et est amor omnium
Ore blandus
Et amandus
Hostis pennâ formidandus
Omnia fert praemia
In hac Academia.

V.

Consolator tante flentum
Annis vive vive centum,
Et, si lubet amplius.
Vive genti
Jamjam flenti
At nunc frontem residentem.
Plena tuis ductibus
Missio flet fructibus.

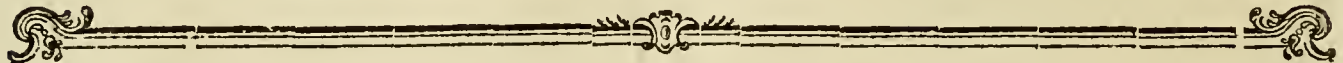
VI.

SI quis adhuc sentis duras,
In lyæo merge curas:
Dies hæc non patitur
Tristem vultum
Aut singultum,
Plausum contra poscit multum:
In tam læta feria
Resonet *Pulcheria*

C H R O N I C O N.

NESTORIS ÆTATEM, HIC PRÆSES, WELLENÆ RETEXE; EST NOSTRA, EST PATRIÆ
VOX QUOQUE: VIVE DIU!

Canebant alumni dicti Collegii.

Prænobili, Reverendo admodum eruditissimo ac consultissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi Sacrae Romanæ Ecclesiae Presbytero insignis Ecclesiae Collegiatae Sancti Jacobi Antverpiæ Canonico in florentissimo Pædagogio Falconensi Philosophiæ Professore meritissimo in Alma Universitate Lovaniensi in Sacra Facultate Theologica & in utroque Jure eadem die Licentiæ gradum summo cum honore adipiscenti hac 31. Julii 1752.

MAJORANÆ iterant titulos laudesque Camœnæ,
WELLENUMQUE suum meritis super æthera clarum
Extollunt, gratumque melos & carmina pangunt
Laurigero, quo non studiis insignior alter.
Sacra, Togata simul dum cernit ferta gerentem
Majorana Domus, lætis quem fovit in ulnis,
Majori celebrare Sono grandique Cothurno
Gestit, & id quamvis non fit pro more recepto,
Hoc tamen ex votis permittit, & approbat ultrò
SYLVIUS, Eximiis qui dirigit omnia curis.
Quem genuit tenerum felix Antverpia natum
Scandentem Primæ semper subsellia Sedis
Palladios inter Juvenes, Grudiique Lycæi
Immortale decus, qui mirâ laude refulsit,
Prima sibi Sophiæ concordia præmia voto
Dùm tulerat, clarosque inter Falconis Alumnos
Talis ovat Primus, qualis vix ante repertus.
In Majore Domo Majores carpere fructus
Æstuat *Eximii* cor delictumque *Magistri*.
Commensalis erat facundo affabilis ore,
Omnibus ex aequo charissimus incola, & ipsi
Eximio Domino non charior extitit ullus
Moribus & studiis. Etenim si gratia formæ
Aspicitur, fulget major Reverentia morum
Et vitæ nativus honos, si candida laudi est
Integritas animi, longè prudentia vincit
Mirâ Senes, placidæ generosa modestia mentis
Eloquiique lepos, nec non promptissima fandi
Suada tibi WELLENÆ, placent sic congrua vitæ
Omnia dona tuæ, tibi nil Natura negavit

È largo profusa sinu, te grandibus aptum
Ufibus effecit, meritique ad culmen honoris
Provexit, Patriisque facit clarescere terris.
Eligeris Doctis *Prior* admirandus in Hallis,
Suscipis illud onus, miroque nitescis honore,
Hoc opus, hoc studium est; magni documenta dedisti
Ingenii, mentis spirans subtilis acumen
Omnibus in Thesis Sacra pro fronde reluxit;
Et simul Humani collecta Scientia Juris
Divinique patet, studioque adjuncta Sacrato
Utraque ferta virent, meritæ quæ debita fronti
Præmia redduntur. Sacras exulta per Artes
Mens tua, Juridicisque simul cultissima causis:
Nil studium tardare Sacrum, tardare Togatum
Nil potuit, quamquam distentum cura docendi
Te tenuit, Sophicas pergis decorare Palestras
Admotus Cathedrae, Te Falconensia dignum
È Majore Domo concordia vota vocârunt.
Venisti, qui cuncta facis *Venerande Professor*
Temporibus distincta suis, Te nobilis ardor
Excitat, & Superas animus contendit in Auras.
Ars Sacrata, Themisque simul se prodit apertis
Indiciis, gaudet cumulare Trophæa Trophæis
Utraque, promeritosque Tibi decernere honores.
Ac velut *Eximii* memor est Academia gaudens
PETRI WELLENI, grudiis qui Doctor Athenis
Fulsit DOMINICI Lux optatissima Cœtus,
WELLENIQUE decus generis, Provincia summo
Belgica quo vixit simul & Germanica Patre
Quattuor, ut memini, Lustris. Hunc tempora nunquam
Eximium

Eximium magnumque Virum ventura silebunt.
In te defuncti vivax resplendet imago
Eximique Patri praestantia dona notantur,
Illius decora alta refers, vivique colorem
Exprimis, ingenio excellens methodoque docendi.
Ingenium optandum multis, imitabile paucis
Prae Te fers, in Te certus latitare videtur
Eximii Doctoris honos (quis nescit?) acuto
Ingenio monstrante viam. Non degener Haeres
Ingenitae virtutis ovas, sequerisque Parentum
Quo-feris-cunque pedes, vestigia fida tuorum,
Et pariter Patru Praecepta salubria Cordi
Sunt infixata tuo, grati quo Consule Cives
Haec tenens exultant, Anversè quotquot in Urbe

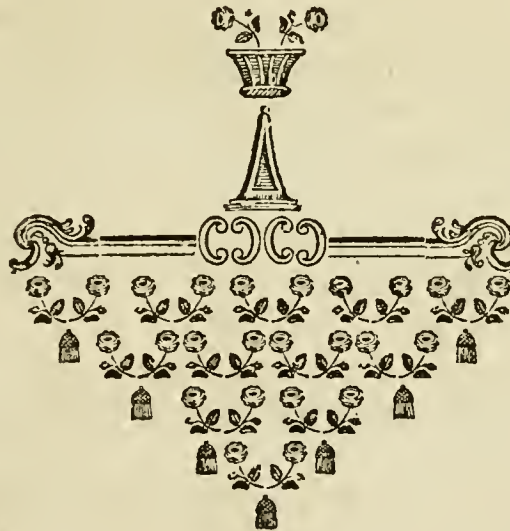
Invenies, cujus virtus & candida Recti
Fama per omnigenas Belgarum inclaruit oras.
Sic tua nota fides, sic laudatissima virtus
Crevit, & ut Crescat virtutibus haeret in illis.
Ergone Laurigerum tot frondea ferta ferentem
Urbs tua jam veluti gaudens, canit, omnia plaudunt
Majorana Tibi sic devinctissima Corda
WELLENUMQUE piis animis votisque sequuntur,
Et vovet unanimis, majorum ad culmen honorum
Pertingas, Tibi laeta Cohors; modò respice mentes
Usque Tui memores. Solito nos semper amore
Atque (ut coepisti) affectu nos semper eodem
Prosequere, aeternas ferimus Tibi carmine grates,
Qui magis augebis quondam majoris honores.

C H R O N I C A .

L I C E N T I Æ C O R O N A M D O N A N T ,
T H E M I D I S C O R O N Æ F L O R E S C A N T ,
S A C R A S E R T A M A G N A S L Æ T I F I C A N T Æ D E S .

Applaudit Collegium Majus S. Spiritus.

NB. Poëma illud, cum nimis fero pervenerit in manus nostras, Legendum est post Poëma. Pag. 12.

JACOBI THOMÆ JOSEPHI
WELLENS,

IN ACADEMIA LOVANIENSI DOCTORIS THEOLOGI ET PROFESSORIS,
EXHORTATIONES FAMILIARES

De Vocatione sacrorum Ministrorum & variis eorum Officiis,
dictæ ad Alumnos Collegii Pulcheriani (vulgò) HOLLANDICI.

DILECTISSIMIS FILIIS,
COLLEGGII PULCHERIANI
ALUMNIS.

CUM primùm fusciperem Collegii Pulcheriani Regimen (*Mense Januario 1765.*)
DILECTISSIMI FILII, tacitus mecum revolvebam, quanti momenti negotium ag-
grederer: agebatur enim de efformanda ad Sacerdotium Juventute, quæ ad gerendam
Animarum Curam apud Catholicos, præpotentibus Fœderati Belgii Ordinibus subditos,
destinatur: atque ideò persuasum habens, à Vestra Institutione pendere & meam &
Vestram, & tot milium Fidelium, Vobis postea committendorum Salutem, sollicitus
semper fui eam Vobis disciplinam præscribere, quâ formare possem Alumnos, qui ali-
quando futuri essent fideles (I. Cor. 4.) *dispensatores mysteriorum Dei*, . . . (II. Tim. 2.)
Operarii inconfusibiles, rectè tractantes verbum veritatis, . . . (Ibid. 3.) *Homines Dei ad
omne opus bonum instructi.*

Inter varia porrò media, quæ tum publicè, tum privatim adhibui, ut hunc scopum
mihi præstitutum assequerem, non infimum (meo judicio) locum tenent Exhortationes
Domesticæ, quas statutis anni temporibus ad Vos in unum collectos habere consue-
veram, & quas elapso quadriennii spatio (quò Theologicum apud Vos concludi solet
curriculum) novos Auditores nactus, eodem iterum ordine, quò ante dictæ erant,
resumebam.

Suavissimos harum Exhortationum Fructus plùs semel degustavi, DILECTISSIMI
FILII: & quoniam utilia me Vobis annuntiâsse existimo, dare *operam* volui, *frequenter
habere vos post* discessum meum, *ut horum memoriam faciatis.* (II. Pet. 1.) Cùm igitur
nunc aliò mihi properandum sit, & ultimum Vale Vobis dicendum, easdem typis editas
Vobis Dico Confecroque; talesque offero, quales eas audivistis, (II. Cor. 6.) (dum
os nostrum patebat *ad vos* ó CHARISSIMI; ut, easdem subinde relegentes, sustineatis

me tamquam adhuc Vobiscum colloquentem, & docentem (acsi præfens forem) *quomodo oporteat vos in domo Dei conversari.* (I. Tim. 3.)

Neque opus est, multis commendare Vobis materiam, quam hic tracto; agitur enim vel maximè quomodo Junior Clericus examinare debeat Vocationem suam, easque sibi comparare dotes, quibus possit, in Ministerio Sacro positus, singulas Officii sui partes egregiè adimplere; quod sanè principale est negotium, in quod omnes conatus, omnia studia Vestra tendant necesse est, quandiu in hoc Seminario degitis: sed nec postea, dum manum posueritis ad aratrum, inutile Vobis erit hæc identidem recolligere: ut scilicet, cum Regulis Sacerdotii vitam Vestram conferendo, (II. Tim. 1.) *resuscitatis gratiam Dei, quæ est in vobis, & nutriatis Ignem illum, quem Christus venit mittere in terram,* (Luc. 12.) & quem vult à Vobis in Fidelium cordibus accendi.

Invenietis quidem, fateor, apud plurimos Scriptores ea ipsa, quæ hic legitis; ast non ideo spernendum à Vobis reor hoc manusculum: (I. Cor. 4.) *nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo: sed non multos Patres. Nam in Christo Jesu ad Ministerium Sacrum ego vos genui.* Paternam igitur hic audietis vocem, quæ in Filiorum animos efficacius penetrare solet, quàm vox cuiuscumque alterius.

His itaque utimini, sed utimini cum fructu, CHARISSIMI, (Phil. 2.) & *Verbum vitæ continentis ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi, . . .* (Ibid. 4.) *Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, . . . hæc agite; scientes, quia majorem horum non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare. . . .* (III. Joan.).

Et nunc commendo vos Deo, (Act. 20.) & verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare hereditatem in sanctificatis omnibus: Vos autem Præsidis Vestri, qui, ad Sanctimoniam Vos exhortando, Ædificium illud promovere desiderat, memores estote apud Dominum. Valet.

Additissimus Vobis

J. T. J. WELLENS S. T. D. R.
Electus Episcopus Antverpiensis.

Lovanii 27. Maii 1776.

MONITUM AD LECTOREM.

Opusculum hoc fortè ad plurimum manus perveniet, qui in eo desiderabunt cultioris styli ornamenta, aut exquisitum illum verborum apparatus, sub quo in publicum prodire solet Eloquentia. Si hæc quæras, Amice Lector, fateor libens, non hæc à Te repertum iri: de hisce quippè ornamentis nequidem cogitavi cum scriberem; neque tunc temporis poteram suspicari, hoc consilii à me demum ineundum, ut id quod merè ad instructionem Alumnorum inter privatos parietes promovendam elaboratum erat, typis edi paterer; eò magis quod nullus æquè ac ego censuram publicam revereatur. Si porrò metum istum devicerit meis in Alumnos amor, Tu non ægrè id feras: illis solis, in quorum gratiam conscriptum fuerat, hoc Opusculum dedicavi; dumque illud manibus tuis occurreret, memineris velim, meras hic esse Exhortationes Familiæ, in quibus non verborum lenocinio studui, sed eas inculcare conatus sum veritates, quas Filiis meis utiles fore existimabam. Hunc scopum meum præ oculis habeas rogo, dum leges, ut benignè de Opusculo judices

EXHORTATIO PRIMA IN FESTO EPIPHANIÆ.

De Vocatione ad Statum Clericalem, de signis ejusdem & caracteribus præcipuis.

Vidimus. . . . Stellam Ejus in Oriente & venimus adorare Eum. Matth. 2. v. 2.

MAGNA est, Dilectissimi, præfens Festivitas, in qua lætamur de primitiis gentium ad veram fidem perductis; in qua conspicimus Magos Salvatoris infantuli cunas honorantes, Eique, ut omnium Regi ac Domino, sincero se corde submittentibus.

Quàm mira & diversa sunt media, quibus Deus Christo suo efformavit fidelem populum, ac ex omni natione, tribu & lingua in unam congregavit Ecclesiam! Pastores per Angelos instruxit, Magos per Stellam vocavit; Judæos per Legem ac Prophetas ad Messie adventum intentos esse iussit; ipsis deinde, ac reliquis gentibus per Christi & Apostolorum prædicatione ac miracula viam ostendit veritatis: sic nempe Divina Providentia attingit . . . à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. (Sap. 1.)

Sed inter hæc media, Dilectissimi, alia sunt magis, alia minus generalia: nam Lex verbi gratiæ & oracula Prophetarum data erant populo judaico; prædicatione autem Apostolorum, per univèrsam resonans orbem, ad omnes gentes fuit directæ. Verùm quos ad magna destinabat Deus, illos speciali sæpe vocatione dignatus est: & ita voce propriâ Christus ex piscatoribus Apostolos fecit; persecutorem Saulum in Paulum Doctorem Ecclesiæ convertit, & ita quoque Magos, primitias gentium, per Stellam, phenomen singulare, duxit ad præsepe; atque in illorum persona exemplum specialis ac sanctissimæ vocationis omnibus proponere voluit.

Sic & hodie fit, Dilectissimi; generali vocatione Deus in primis homines omnes ad fidem vocat; sed magis specialiter illos, quos per gratiam suam in Ecclesiam introducit: iterum inter hos fideles unumquemque ad certum aliquod ac determinatum vitæ genus destinat, gratiasque præparat illi vocationi conformes. Verùm vocatio à vocatione differt, atque inter illas omnes nulla est sublimior, nulla magis honoranda quàm vocatio ad Sacerdotium: quos enim tali electione dignatur Altissimus, illos amicos ac ministros suos constituit; illis Sponsam suam Ecclesiam regendam committit; ad illorum nutum descendit de cælis, & Seipsum ac Sanguinem suum eorum manibus credit.

Cernitis porro, Dilectissimi, quàm tremendum sit in tam alta ministeria sine Vocatione Divina se ingerere, & invito, ut ita dicam, Numine in intima Sactuarii penetrare; ac proinde inselicissimi sunt qui temerario ausu, sine Divina Vocatione, hæc onera assumunt: felicissimi e contra qui tanto ministerio, tam sancto operi ipsius Dei manibus admoventur: itaque fateri necesse est, illis, qui ad hunc statum aspirant, hoc in primis curandum esse, ut de vocatione sua securi sint; ex hoc quippe puncto ipsorum dependet æterna felicitas, & salus tot animarum, quas habebunt curæ suæ concreditas.

Ne igitur diutius Vos morer exordio; cùm omnes, quotquot hic estis, ad Sacerdotium aspiretis, hodie breviter Vobis proponam 1.º hujus specialis vocationis necessitatem: 2.º media quibus eam potestis distinguere: 3.º ad quid vocatio illa Vos asstringat: ut his omnibus diligenter perpensis, non humana desideria pro voce Dei accipiatis, non Satanam habeatis pro Angelo lucis, sed ab ipsa Stella, id est, à Divina voluntate Vobis prælucente, perducamini

ad Altare Dei, ut ibi cum Magis verè adoretis Dominum, Ipsique dona placencia in simplicitate ac sanctitate cordis offeratis, atque ita holocausta vestra fiant *in odorem suavitatis* (Eph. 5)

(*Quisque suam tenetur sequi vocationem.*) Sola impietas effingere potest Divinitatem, que hominem, ad imaginem suam creatum voluntati propriæ ac passionibus relinquat, parum sollicita quomodo vitam suam instituat, & quas sibi præferibat regulas.

Meliora edocti, Dilectissimi, scimus, Divinam Providentiam nos omnes ad salutem æternam velle dirigere, ita tamen ut pro suo beneplacito varia in hunc scopum distribuât dona; adeo ut Deus hunc ad illum, hunc ad alium destinat statum, eumque in finem unicuique præparet gratias ad scopum illum consequendum, quem Deus singulis præfixit, necessarias

Et profectò nihil justum magis aut rationabile, quàm ut creatura à Creatore suo, cui vivit, in omnibus dependeat, ac subiecta sit ordinationi Ejus, sine cujus nutu nec folium cadit. Si hoc autem in omnibus locum habeat, quantò magis in statu Sacerdotii, in quo homo minister Dei fit, locum ejus occupat, ex autoritate Ipsi leges dicitur, ac Regnum Christi in terris moderatur.

Quid, quaeso, diceretis de homine, qui ipso Principe invito ministerium Regium occupare vellet, provincias ejus dirigere, ad intima ipsius consilia admitti, ac nomine Ipsi thesaurus regios dispensare?

An hoc ferendum putaretis? an Rex ille passurus est sibi sic illudi? An tali intruso daturus est, aut dare tenebitur titulos, characterem, autoritatem, aliaque media necessaria, quibus usurpatam illam dignitatem tueatur? Nequaquam profectò; sed Rex insanum illum loco suo deturbabit, & indignabundus in carcerem conjiciet.

(*Specialis requiritur ad sacrum Ministerium.*) Si Rex sic rationabiliter ageret, numquid & Deus illos, qui sine Ejus vocatione ministerium Sacrum sibi vindicant, justè privat gratiis istis ac mediis, quibus, ad illud debite & sanctè obeundum, opus habent? Si porro gratiis his careat Sacerdos, quid quaeso, boni de illo sperari potest? quomodo illic dignè tractabit Sancta, quod Singulis, ut ita dicam, momentis ipsi incumbat? quomodo aliis prælucebit exemplo, nisi abundantè gratià à Domino donatus fuerit? quâ fronte alios ad virtutem exhortabitur, qui ipse eam non colit? quàm frigidè consolabitur iustos, terrebunt peccatores, ad charitatem inflammabit fideles, si ipse in sinu suo non foveat sacrum illum ignem, quem incendere in aliis debet? . . . Verbo; si in terribili hoc ministerio vereatur ne, cum aliis prædicaverit, ipse reprobus efficiatur; (1. Cor. 9) quid, nisi certam reprobationem, expectet ille, qui sine vocatione, & consequenter sine gratiis veræ vocationi annexis, Apostolicum Munus suscipere præsumit?

(*Hæc necessitas nemini detrreat.*) Sed dicetis forsitan: si ita se res habeat, si expressâ vocatione, tantisque gratiis, opus sit pro ministerio ecclesiastico, præstat reverti ad seculum, & ibidem securius salutem nostram operabi-

mur... procul à Vobis, dilectissimi, similis cogitatio. Audite rursus Apostolum, qui, licet in ministerio suo contremiscat, tamen aperte confitetur, hoc sibi sub pœnâ reprobationis obcundum esse. *Necessitas, inquit, mihi incumbit: vœ enim mihi est, si non evangelizavero.* (I. Cor. 9.)

In omni statu periculis plena sunt omnia: *quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ.* (I. Joan. 2.) Si sint multi qui se damnant in Statu ecclesiastico, eo quod sine vocatione eundem amplexi sunt; multi quoque sunt qui se damnant in seculo, & cedunt tentationibus, in illo Statu occurrentibus, eoquod obturaverint aures suas, Deo ipsos ad sanctiorem vitam vocante, & quod repulerint prædilectionem illam divinam, abundantemque illas gratias, quas jam ipsis præparaverat benignus Salvator, si pro Ejus amore Sacrum Ministerium suscepissent... Verbo: unusquisque in eo. Statu Salvandi debet, ad quem à Deo vocatus est; quod si vocatus sit ad Ministerium, illudque subire recusat, *Vœ illi est, si non evangelizet, & in seculo, quod elegit, peribit ac damnabitur.*

Hoc igitur unice concludendum, unicuique sedulo examinandum esse quid ab ipso Deus exigit, atque idco expendendam seriò vocationem, à qua felicitas nostra in tempore & in æternitate dependet.

(*Datur media vocationem cognoscendi.*) Ast præsentio jam quid hic litis objecturi: reponetis scilicet: Deus non amplius mittit Angelos qui de Voluntate Ejus nos instruant: non amplius exoriri facit Stellam quæ ad Altare nos perducatur, nec amplius proprio Ore nos vocat, prout Christus vocavit Apostolos: quomodo igitur in tantis tenebris & inter tot humane mentis illusiones, Placita Ejus cognoscere dabitur?... Ita est, Dilectissimi: Deus non utitur mediis illis extraordinariis, sed tamen semper dat *metuentibus se significationem, ut fugiant à facie arcus:* (Psalm. 59.) Ioco Angeli, Ioco Stellæ, Ioco ipsius Christi vocis, habetis superiores vestros ac directores; habetis libros pios in hunc finem conscriptos; habetis sanctas inspirationes, quibus Vobis Deus Voluntatem suam manifestat: & quod Christus olim dixit de fratribus divitis epulonis; (Luc. 16.) *habent Moysen & Prophetas: audiant illos... Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.* Ita & Vos, si non audiatis vocem Domini per hæc media Vobis loquentis, neque illum audietis, etsi Angelum Vobis aut Stellam mitteret; sed idem Vobis accidet quod obtinuit judæis, qui Stellam videntes, eandem tamen non fuerunt secuti.

Verum quoniam hæc generalia sunt, descendamus tantisper ad media illa in particulari, per quæ voluntatem Dei debetis exquirere. Attendite, quia magni momenti rem tracto.

(*Scilicet ad hoc vita christiandè instituenda est.*) Ac in primis, si Divini Numinis opem ac consilium in re tanta nobis velimus procurare, necesse est ante omnia, u christianam ac sanctam vitam ducamus Teste enim ipso Spiritu Sancto in *malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subditi peccatis.* (Sap. 1.) Quo jure petemus ut nobis loquatur Deus, si cor ab eo habeamus aversum, & tamquam insensibilis ejus inimici, tantæ Majestati, sumus rebelles? Quâ fronte statum amplectemur, qui totus sanctus est, si peccatorum ceno involui sumus & sedati? Scio, sanctitatem non simul ac semel acquiri, atque eam esse humane conditionis infirmitatem, ut homo, quantumcumque bonus esse statuat, aliquando tamen, etiam levi tentationis flatu, deiciatur & succumbat: Sic & Petrus,

qui paratus erat cum Christo in carcerem & in mortem ire, (Luc. 22.) paucis postea horis cecidit, ac Magistrum suum negavit; nec tamen propterea (ad solatium nostrum) à Summo Sacerdotio in Ecclesia gerendo repulsus fuit... Sed nihilominus hoc verum est, illos, qui ad Sacerdotium aspirant, sanctitatem amare debere, ad eam acquirendam nervos omnes intendere, ac perpetuâ christianâ vigilantia ita providere conscientie, ut nihil in se retineant, quod purillimis Dei oculis displicere possit... Si cum Petro labantur, mox cum Petro noxas desleant & amarum lacrymis diluant. Nihil autem est quod magis ad hoc juvet, quam frequens Eucharistici Panis digna susceptio; illud quippe Sacramentum homines confortat, robustos facit; ac, ut dicit Chrysostomus, *tamquam leones demoni terribiles reddit.* Et quid, quæso, magis necessarium Sacerdoti, quem in Cælesti hoc Pane delicias suas quærere oportet? Quomodo per quadraginta fortè & amplius annos peregrinabitur in deserto hujus mundi, si jam ab initio nauseat super Cibo illo Cælesti?... Si quis igitur necdum eò pervenit, ut Sacrum hoc Epulum diligat; ut (quantum infirmitas patitur) saltem conetur animum suum à gravi quovis peccato custodire: sciat se necdum habere Vocationis signum, nec audeat in simili statu ad gradum ascendere, quem non confert Ecclesia, nisi eâ lege, ut sanctè in illo vivatur.

2.º (*Deus frequenter orandus.*) Cum sanctâ vitâ conjungi debet frequens ad Deum oratio, ut nobis manifestet quid sit Ejus de nobis beneplacitum. Donum quippe maximum est, si Deus vocationem Suam nobis dignetur indicare; seimus autem Eum dona sua non nisi orantibus concedere, & ideo frequenti prece ad Deum recurrendum, Ipsique cum Samuèle dicendum est: (I. Reg. 3.) *Loquere Domine, quia audivit servus tuus: item cum Davide; (Psalm. 141.) Notam fac mihi viam in quâ ambulem... Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.* (Psalm. 24.)

Hoc autem petere necesse est cum sancta quadam indifferencia; ut scilicet animo parati sumus illud solum amplecti, quod Deus à nobis exegerit: illaque deprecatione tunc præcipuè faciendâ est, dum, Sacro Epulo refecti, Deum in nobis præsentem posidemus: tunc præcipuè loquitur ad eor nostrum; tunc nobiscum familiariter conversatur; & si coram illo sincerè effundamus animam nostram & cum perseverantia postulemus, procul dubiò per sanctas aliquas inspirationes nos instruet, & Voluntatem Suam manifestabit.

3.º (*Sui ipsius habendus examen.*) Cognoscendæ Divinæ Voluntatis medium est rigorosum sui ipsius ac inclinationum suarum examen: scrutari debemus *Jerusalem in lucernis,* (Soph. 1.) ac diligenter inquirere quid in animo nostro & in intimis ejus recessibus lateat... Examinandum ante omnia an habeamus Talenta illa, vel saltem an eum fundamento sperare liceat, ea nos aliquando habituros, quæ ad dignè obcundum Sacrum Ministerium requiruntur: Si enim nulla de eo spes sit, signum est, nos à Deo ad ministerium non vocari: nam si finem voluisset, proculdubio tribuisset nobis dona illa, quibus, tamquam mediis ad illum assequendum necessariis, opus habemus... Examinandæ quoque sunt inclinationes cordis nostri, an reverà placeant nobis functiones illæ arduæ, quæ in Sacro Ministerio occurrunt; an verè parati sumus aliquando pro Ovibus animam ponere, nullique difficultatibus parcere, ut altissimo illo munere ritè defungamur... At vel maxime scrutandum est, quis sit verus scopus, quis finis, quo ad amplectendum hunc statum inducimur... Si enim hic alius sit præter

Gloriam Dei ac animæ nostræ salutem, longè profectò à via recta aberramus. Itaque si ob humanas persuasiones, ob præteritâ vitæ commoda, vel ob aliud motivum temporale Sacerdotio initiari desideres, scito, non esse hanc veram ac Divinam Vocationem; nec enim ad talem finem Ministerium Sacrum à Deo institutum ac ordinatum fuit: sed vocatio hæc est carnis & sanguinis; & cum in carne semines, *de carne metes corruptionem* (Gal. 6.) & interitum. Nec possunt motiva talia, mutabilitati ac corruptioni obnoxia, animum tuum in tot Ministerii Sacri difficultatibus sustinere, aut illam tribuere fortitudinem, quam habent felices illæ animæ, quæ soli Deo intentæ, solum ipsum in Ministerio quærunt; ac proinde, quicumque ipsis adversi accidat, semper Deo suo pleni, abundantissimam in eodem Deo reperiunt consolationem.

Hæc inquam omnia diligenter perscrutanda sunt: nec eo tempore capiendum consilium, dum animus variis passionibus agitur, quasi navis tempestatibus quassata, nunc huc nunc illuc dejicitur; sed hæc sedatâ pensanda mente, iisque temporum momentis, quibus animus à passionibus liber, atque ab omni externo objecto remotus, securius ac rectius potest deliberare, magisque tangitur rebus æternis, quàm caducis ac perituris.

(*Adhibendum consilium.*) 4° Tandem memores sitis oportet illius quod dicit Scriptura Eccli. cap 32 *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis....* (Eccl. 32.) Videtis de re agi maximi momenti, in qua experientiâ & prudentiâ opus sit; scimus autem omnes, quotquot sumus, quàm sæpe in propriis rebus cæcœciamus, & quàm sæpe privatus amor depravet cor hominis, ac variis modis ipsi illudat. Igitur juxta Scripturæ monitum *ne inniaris prudentiæ tuæ....* (Prov. 3.) *sed cum sapientibus & prudentibus tracta...* (Eccl. 9.) Scilicet Divina Providentia constitutum voluit hunc ordinem, ut homo hominem instruat; ut unus alteri ducatum præset... Christus ipse Saulum per Se instruere poterat; & tamen misit illum ad Ananiam, ut ab eo intelligeret *quid ipsum facere oporteret*: (Act. 9.) atque hoc exemplo omnes nos docere voluit, Se, postquam præsentiam suam corporalem subtraxit, viros prudentes ac sanctos loco Suo constituisse, ut ab iis homines consilia ac voluntatem Ejus exquirant. Itaque, Dilectissimi, in Vocationis Vestræ consilium adhibete prudentem animarum directorèm, aut virum aliquem, qui fiduciâ vestrâ dignus sit: illi sincerè exponite affectiones animi; coram illo pandite cordis Vestri arcana: ipse discernet an Spiritus Vester ex Deo sit; ille media suggeret, quibus vocationem Vestram firmare valeatis; ille dubia Vestra resolvat, ac Luce cœlesti animos Vestros recreabit... Quodd si omnes hoc facerent, profectò non tam multi forent, qui æternos de Vocatione sua angores ac cruciatus patiuntur.

Ut igitur jam dicta Vocationis Divinæ signa summarè repetam... Vita sanctè instituenda est; orandus frequenter Deus; examinandus status animi, & prudens adhibendum consilium... Si porro his mediis usi, coram Deo judicare possitis, nihil esse quod Vos ab Altari removeat, magno animo pergite, habetis quod Vobis gratulemini: hæc enim signa eorundem Stellæ sunt, quæ Vobis ad Ministerium Sacrum iter ostendunt.

(*Vocationi semel cognita respondendum.*) Sed parum est Stellam videre, nisi Stellam sequamini; hoc est: parum est Vocationem Divinam cognoscere, nisi ipsi correspondere satagatis, omnemque adhibere conatum, ut perfectam

Vocationem Vestram faciatis, finemque consequamini, quem in hac Deus Sibi præstituit... Herodes à Magis audit, Stellam ortam esse; & nihil hæc noticia ipsi contulit, nisi quòd *turbatus fuerit, & omnis Jerosolyma cum illo.* (Matth. 2.)

Scribæ & Legisperiti de Stella inquisiverunt; quinimò de loco nativitatis Christi instruxerunt Magos, sed ipsimet segnes hæserunt; non se accinxerunt operi; Stellam secuti non sunt, & sic noticia illa Signi Divini in fumum apud ipsos abiit... Econtra exemplum Magorum attendite: Illi sedulò cœli faciem fuerunt contemplanti, & mox ubi Stellam observârunt, statim iter aggressi sunt; nec frigus, nec viæ difficultates, nec metus Herodis ipsos continuit: sed Stellam sequentes, & Jerosolymam deducti, publicè ibidem professi sunt quem quærerent; nec à cæpto destitère, donec ipsum Infantulum Jesum invenerint & precidentem Eum adoraverint.

Sic scilicet ad terminum suum pervenerunt Magi; sic & Vos non debetis desistere aut ullis laboribus parcere, donec perfectam feceritis Vocationem vestram, & opere compleveritis illud, quod per Stellam Deus à Vobis exigit, ne aliàs Ejus Vociatio Vobis aliquando sit inurbationem conscientiæ, sicut Herodi fuit; vel ne fortè vano labore, sicut fecerunt Scribæ & Legisperiti, aliis viam ostendatis; ipsi autem ad optatum terminum non perveniatis.

(*Ideo imbibendus spiritus vocationi cujusque proprius.*) Ad hoc autem, Dilectissimi, opus est, sæpe Vobiscum mente revolvere præcipuas animi dotes, quas à Vobis Ministerium Sacrum exigit; opus est altè imbibere spiritum illum qui in hunc finem à vobis sectandus est, & cujus hæc characteres primarios breviter proponam.

(*Quis hic sit relativè ad Ministerium.*) Primò quidem spiritus Ministerii Sacri separare nos debet ab omni quòd immundum est ac profanum. Omnia in Sacerdote sancta esse debent: illud Petri, *si quis loquitur, quasi sermones Dei*, (1. Pet. 4.) in ipso locum habeat necesse est, & lingua ejus ab omni profano sermone longè debet esse remota: *nugæ enim*, inquit Bernardus, *in ore secularis nugæ sunt, in ore Sacerdotis blasphemia.* Manus ejus, ad offerendum Sacrificium destinatæ, mundæ sint oportet, & ab omni inquinamento alienæ: oculi ejus non nisi in Templo, Altaria, Mysteria Sacra intenti sint, si velit in interiora Tabernaculi respicere & Deum Majestatis intueri: verbo, Sacerdos debet esse spectaculum quoddam Religionis, in quo relucent morum decencia, gravitas, sanctitas; ita quidem, ut eas virtutes reliquis solo obtutu inspiret. Hunc in finem Ecclesia Seminaria instituit, tamquam loca quædam Sacra, ubi à mundanis omnibus separati, ad Ministerium aptentur Clerici: ideo estis in hac domo, ut spiritus ille in Vobis firmetur... Cogitate, vasa consecrata Domino sine sacrilegio non profanari, & nolite, cum Israëlitis suspirare ad *ollas carniæ* (Exod. 16.) Ægypti, dum Cœlestis Vobis offertur Cibus... Quomodo autem hæc servant illi, qui sæcularibus nugis delectari quærunt, & spiritum illum solitudinis & separationis in se ac in aliis extinguunt?

2° Spiritus Ministerii nostri est Spiritus orationis... Hæc ornamentum est Sacerdotii; hæc omnium functionum nostrarum anima sit oportet. Oratio consolari nos debet in laboribus, firmos reddere in adversis, animum adicere in difficilioribus. Sine oratione Sacerdos seminarie quidem potest doctrinam Evangelii; sed *Deus non dabit incrementum*:

(I. Cor. 3.) prædicare potest moralem sanctam; sed non erit nisi *æs sonans aut cymbalum tinniens*. (I Cor. 13)

Hic autem orationis spiritus qualis erit, Dilectissimi, si Sacerdos nimium se in externa & inutilia effundat? mille passionis, mille tentationes, mille periculose impressiones pacem animæ ejus perturbabunt; inter ipsa tremenda Myſteria mentem ejus in sæculum transferent, cui cor suum affixit... Quid nobis & mundo; *Mundus. gaudet: vos autem contristabimini*, (Joan. 16.) inquit Christus Apostolis; quia scilicet mundus nugis delectatur, mundus sæcularibus desiderijs se occupat: Sacerdotum autem est orare Dominum, *plorare inter vestibulum & altare*, (Joël. 2.) & inter tot scandala gementes dicere: *parce Domine, parce populo tuo; & ne tradas bestiis animas confitentes tibi*. (Psalm. 73)

3. Alter Sacerdotalis spiritus character, labor est & sollicitudo continua... Sacerdotum dignitas est laboriosa: Ecclesia Dei Vineæ est, Campus est, Mellis est, in qua Operarii Sacri fructus debent procurare... Et quidem hoc præsertim locum habet in Ecclesijs Vestris, in quibus nulli sunt Sacerdotes, nisi qui sub mandatis Patrisfamilias laborant in Vineæ Domini, & ibidem ferunt *pondus diei & astus*; (Matt. 20.) quæ constitutio familiore Vos reddit primitivo Clero Ecclesiæ, ac temporibus Apostolicis Vos approximat; sed vel ideo, Dilectissimi, etiam eò magis Vobis incumbit Apostolorum fortitudinem & zelum imitari.

Post consecrationem itaque Vestram statim in Ministros Publicos evaditis, populique in Vos jus acquirunt, & in labores Vestros: Ecclesia Vos in partem Ministerii suscipit, Vobis committit pretiosas animas Christi Sanguine redemptas, ut omni sollicitudine eas foveatis: totum igitur tempus quod nunc inutiliter consumistis, quod nugis & dissipationibus immodicis conceditis, tempus illud à Vobis repetetur coram tribunali Christi, qui sanguinem Ovium Suarum de manu Vestra requiret.

Respiciite, quæso, exemplum Nehemiæ, Eisd. 2. c. 6., qui cum ædificaret Templum Domini, rogabatur sub ficto prætextu ab inimicis gentis Judaicæ, ut ad ipsos veniret, & fœdus cum eis percuteret; sed quid respondit Nehemias? *Opus grande ego facio; & non possum descendere: ne forte negligatur cum venero, & descendero ad vos*. (2. Eisd. 6.) Et quàmvis per quatuor vices instarent, eundem semper retulerunt sermonem... Sic & Vos, Charissimi, præparatis hic materialia, ut aliquando ædificetis Deo templa viva in quibus Spiritus Sanctus inhabitet... Igitur cum Nehemia pro inimicis vestris habere eos, qui Vos cupiunt à labore isto divertere, & nolite ad eos descendere, ne negligatur opus grande quod facitis... Veniet tempus aliquando, in quo debetis peccatores convertere; ignorantes instruere; infirmos in fide sustinere; impios & incredulos confundere: quanto, quæso, labore opus est, ut ad hæc omnia sitis parati? Profectò magis verum est jam, quàm in Antiqua Lege: *Labia... Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus*... (Malach. 2.) Pietatem & fidem populorum debetis fovere, tenebras eorum depellere; interpretes eritis Legis, oracula fidelium: ad Vos, tamquam ad Videntes & Prophetas recurrent, ut in dubijs viam tutam monstratis, & voluntatem Domini à Vobis exquirent... Hæc autem omnia (nolite Vobis illudere) sine labore, sine zelo & scientia rectè fieri non possunt... Si potro in hæc sancta domo, quæ tota pietatem & laborem insituta est, Libros Sacros fastidiatis; si studium, si labor Vobis gravis sit; multò minus rebus serijs Vos applicabitis postea: sed consolationem nullam inventes in libris vestris, eam quæ-

retis foris Interim Muneris Sacri pondus Vos opprimet, & tunc incipietis animo cadere, paulatimque extinguentes reclamantem conscientiam, carebitis omni zelo, & procul à Vobis avolabit tenera illa pietas, quæ Ministros Dei nostri tantopere honorat, ipsosque ad Ministerium Sacrum cum fructu obeundum inflammat.

Hi sunt, Dilectissimi, characteres illi, qui Vos ab alijs hominibus debent distinguere; hæc sunt charismata, quæ sectari, quæ æmulari Vos oportet... Multa quidam adhuc de singulis dicenda forent; multa addenda de sanctitate, de fortitudine sacerdotali; sed, Deo auspice, adhuc subinde de spiritu illo Ministerii Sacri, quem Vobis inspirare cupio, verba faciam, ut ad Vos dicere jure possim, quod Paulus dicebat ad Majores natu Ecclesiæ Epiphaniæ: *Sciitis... quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis*... (Act. 20.) Nunc autem hodie mihi sufficiat hæc semina projicere, speranti fore ut cadant in terram bonam & fructum centesimum afferant.

(Epilogus.) Agite igitur, Dilectissimi; videtis quò Vos ducat Stella; videtis quid à Vobis Deus exigat. Magna sunt (fateor) ea ad quæ tenditis; sed Deus ipse erit *magnes* vestra magna nimis. (Gen. 15.) Sed & Magi, per Stellam vocati, difficultates omnes, easque maximas superarunt: potestis igitur confidere, Vos idem cum Dei gratia facturos; & si cum Magis Stellam secuti itineri Vos accingatis, ad felicem terminum cum ipsis proculdubio pervenietis... Omni tempore Sanctum fuit Ministerium Ecclesiæ; sed omni tempore etiam fuit tremendum: porro licet alii in eo operati sunt suam & populorum suorum salutem, ita & Vos idem potestis exequi, si iidem vestigijs insulatis: sed ad hoc magno animo, magno conatu opus est.

Contremisco & ego, Dilectissimi, dum mente revolvo humeris meis hoc onus incumbere, ut ad tantum Ministerium Vos adaptem: contremisco, inquam, plus quàm Vos ipsi, & jure contremisco; etenim in Vobis *unusquisque* fuit *pro anima sua tantum*; Mihi autem de omnibus & singulis in tremendo Judicio respondendum, erit, & Deus Sanguinem Vestrum de manu mea requiret... Væ autem mihi, si negligentiam meam, aut aliam quavis culpam, vel respectu humano, indignum aliquem in Ecclesiam intruferim... Igitur *pro anima mea* hodie Vos deprecor; parcite illi, quæso, & ita facite, ut de nullo ex Vobis coram Christo Judice erubescere debeam.

Sincerè & ex corde alloqui Vos possum cum Apostolo: *Os nostrum patet ad Vos... cor nostrum dilatatum est*. (II Cor. 6.) *Non Angustiamini in nobis*... (Ibid. cap. 7.) *In cordibus nostris estis ad commoriendum & ad convivendum... Non... quæro quæ vestra sunt, sed Vos*, (Ibid. c. 12.) & hoc unum desidero ut formetur *Christus in vobis*... (Gal. 4.) Huic, quæso, correspondete affectui, ut nos mutuo consolemur: dignè sentite de Vobis ipsis, Charissimi, & dignos Vocacione Vestra spiritus sumite. Spes nunc estis Ecclesiæ Batavæ, cujus aliquando, ut confido, decus eritis & gloria. Paulus in Macedoniam vocatus fuit per visum, in quo stabat vir Macedo... *deprecans eum, & dicens: transiens in Macedoniam adjuva nos*: (Act. 16.) idem Vobis à fidelibus Batavis dictum putate, Charissimi; extendunt & illi ad Vos manus; ante oculos ponunt Ecclesiarum necessitates; deprecantur pro animabus suis Christi Sanguine redemptis, ut tempus, quod in hac domo Vobis conceditur, ita impendatis, ut aliquando ipsos possitis *adjuvare*, & per Evangelii tramitem ad Cælum deducere. Hoc contribuium Vestrorum spectaculum continuo ante oculos vestros oberfetur, & brevi, mihi credite, eo

quo decet zelo, eâ quâ decet alacritate ad Ministerium Sacrum Vos aptabitis.

Liceat autem & ad Vos specialiter sermonem convertere, Novella Germina; ad Vos, inquam, qui jam inde per Sacram Ordinationem facti estis sicut novellæ olivarum plantatæ *in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.* (Psal 91.) Divinâ prælucente Stellâ, ut licet confidere, inter Ministros Ecclesiæ fuistis adscripti, & Unctio Sacra, tamquam ros ecclestis, in caput Vestrum descendit. . . Videte igitur Fratres, videte Vocationem Vestram, & diligenter attendite, quo honore dignata Vos fuerit Mater Ecclesia. Plantavit Vos tamquam ligna florida *secus decursus aquarum* ut fructum. . . *deis in tempore.* (Psal. 1.) Fructus illos, ut spero, uberrimè dabitis aliquando, dum, admoti ad Ministerium Pastorale, Oves Vestras ad salutaria pascua deducetis. . . Sed & hoc attendite, ex nunc speciales fructus à Vobis expectare Ecclesiam, idque exigere Characterem Sacrum, quo estis insigniti. . . Sicut enim Socios Vestros

anteceditis gradu & dignitate, ita & ipsis præire debetis Sanctitate, morum modestiâ, fervore charitatis. . . Quod necdum potestis autoritate, hoc potestis exemplo, & sic faciundo jam inde aliquas incipietis Apostolici Muneris partes implere.

Quod autem Vobis dico, hoc, servatâ proportionem, omnibus dico; si enim (Christo teste) in novissimis temporibus, *quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum,* (Matth. 24.) quantum putatis econtra inflammandam charitatem, si sanctitas & bona exempla in hâc domo abundaverint. . . Adhortamini itaque Vos mutuò, Dilectissimi; exulent ex hâc congregatione, ad sanctitatem compositâ, exulent tepor, negligentia, ignavia; & omnibus servata, ut loquuntur Leges Collegii, *omnibus illud ingredientibus quemdam sensum pietatis inspiret:* verbo, sitis Vobis invicem tamquam totidem Stellæ, monstrantes viam virtutis; & sic fiet, ut aliquando post hanc vitam in Sanctorum catu congregati fulgeatis *quasi Stellæ in perpetuas æternitates.* (Dan 12.) Amen.

EXHORTATIO SECUNDA DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

De Præparatione necessaria ad Ministerium, & speciatim de amore secessus.

Jesus ductus est in desertum à Spiritu. Matth. 4. v. 1.

OMNES infelici experientiâ cognoscimus, ita peccato Adami corruptam esse humanam naturam, ut internum semper inimicum secum homo gerat; carnem scilicet quæ luctatur cum spiritu, & in eandem secum corruptionem trahere conatur animum illum, qui ad Cœlestia & incorrupta fuit procreatus. . . Et quasi hoc necdum humanæ infirmitati deiciendæ sufficeret, accedit & invidia dæmonis, qui, teste Scripturâ, *tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret;* (1. Pet. 5.) adeo ut non tantum sit *nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem; sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum.* (Eph. 6.)

In tanta militia dimicantibus Duce nobis & armis opus est, Dilectissimi; ac proinde nihil magis ad fidelium consolationem conferre potest, quam hodierni Evangelii consideratio, in quo Dux Noster Christus cum dæmone in arena descendit, hostem illum prostravit, & exemplo suo nos animans, simul modum tradit ac arma, quibus ipsum, jam Christi virtute debilitatum, facilius superemus.

Sed si Evangelica hæc historia apud ullos in præcio esse debeat, certo pretiosissima Vobis sit oportet, Dilectissimi; Vobis, inquam, qui ad Ministerium Evangelicum Vos accingitis.

Videis in illa, quomodo Christus Dominus, postquam jam per triginta annos crevisset ætate & sapientiâ coram Deo & hominibus necdum tamen his contentus, in solitudinem secesserit, atque ibidem oratione, jejunio, verbique Dei meditatione sese præparaverit ad inchoandum missionis suæ exercitium; non profectò quòd hâc præparatione indigeret Homo Deus, sed quòd hoc suo exemplo docere vellet, & Vos, & omnes alios, quantâ & quali ad Ministerium Sacrum præparatione egeatis.

Voluit itaque Vos docere Christus, orationi ac carnis mortificationi insistendum esse, si velitis illo spiritu vivere,

quem debetis aliis inculcare, ac utiles reddere Evangelicos Vestros Labores.

Voluit Vos docere, etiam inter illa sanctissima exercitia non deesse dæmonem, qui Vos conetur à sanctis illis operibus retrahere, & ad carnis delicias, vanitatemque sæculi excitare animos Vestros. . . Ita ut omni tempore verificandum sit illud Scripturæ: *Fili accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. . .* (Eccli. 2.) Quinimo solet majori impetu dæmon illos aggredi, quos ad servitium Divinum alacriores videt, & à quorum fervore magis sibi timet; securus nempe de aliis, quos aut vitiis irretitos novit, vel quos tepidos ac negligentes cognoscens, probè scit, nunquam suam aut aliorum Salutem in Ministerio Sacro operaturos.

Nec de incundo certamine Vos præmonere Salvatoris fati fuit, sed & modum docuit, quo in eodem vincatis, atque ideò insultantem sibi inimicum Verbo Dei prostravit; ut cognoscatis, quàm necessarium sit Scripturas meditari, in quibus omnis generis invenitis arma, quibus possitis contra insultus dæmonum stare securi.

Videis itaque, quanta hic sese offerat instructionum seges. . . Possent scilicet hujus occasione Evangelii Vobis ostendere orationis ac mortificationis necessitatem; possent de præcipuis tentationibus verba facere, contra quas animum vestrum præmunire debeatis; possent Vos accendere ad Sacræ Scripturæ studium, quam Patres vocant *Librum Sacerdotalem*, & cujus meditationem commendat Paulus ad Timotheum *ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* (II. Tim. 3.)

Sed quoniam animus est de singulis Ministri Evangelici Officiis ac qualitatibus ordine Vos instruere, hæc puncta considerationi ac meditationi Vestræ tantisper relinquam; singula deinceps (si Deus dederit) tractaturus. . . Atque

ut

ut à generalioribus exordiar, sufficiat hodie ex hoc Christi factò colligere, quàm necessarium sit omnibus, Sacerdotium & Ministerium Sacrum appetentibus, sedulâ ac diligenti præparatione ad tanta munia se aptare. 2.º in Solitudine ac Secessu præparationem illam esse faciendam, ac spiritum illum Solitudinis sedulò à Ministris Sacris custodiendum. Quod dum aggredior, animos Vestros erigite, ut semen verbi, quod auribus percipitis, radices in Vobis agat, & cadens in terram bonam, fructum centuplum faciat.

(*Necessitas præparationis adstruitur.*) In Ministerio Sacro duo præcipuè spectanda veniunt; nempe ipsa Sacerdotalis Ordinis dignitas, & animarum regimen, quod Sacerdoti committitur. (*Ex ipsa natura Sacerdotii.*) Quanta porò in Sacerdotio excellentia ac sublimitas! quantâ in animarum regimine virtute & scientiâ opus est! ac proindè quis non videt, nulli labori, nulli curæ parcendum, ut ad tanta munia dignè animus præparetur?

Nulla res magna, inquit Gregorius Nazianzenus, probationis & explorationis est expertus... Idipsum in rebus profanis continua probant exempla. Nullus administrando Regno præficitur, nisi qui fidelitate in Regem, diuturnâ in rebus agendis solertiâ, vigilantâ, prudentiâ, cæterisque dotibus, quas hujusmodi sublimis locus requirit, dignum se probaverit, ac Principis sui benevolentiam sit promeritus. Nulli tutò committitur ducendus exercitus, nisi ei qui jam per plures annos militaribus laboribus sit fractus & exercitatus. Quinimò, ut ad minorâ descendamus, quis ædificium dirigendum committet nisi architecto in regulis artis perito? Quis vel in minimis opifice aliquo utetur, nisi illum satis instructum & capacem noverit, ut præscriptum sibi opus debite exequatur?... Ita scilicet filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt... (Luc 16.) Nullis laboribus parcitur, ut in arte sua quis excellat... Nec difficultates, nec vigilias, nec sudorem, nec sanguinem curant filii hominum, dum de acquirenda dignitate aut honoris titulo, brevi in sumum abituro, res agitur; & nos putabimus, artem artium, curam animarum, dignitatem illam Sacerdotii, quâ major aut sublimior non datur in terris, & quam Angeli ipsi nobis (ut ita loquar) invident, hanc, inquam, dignitatem putamus sine labore, sine probatione, sine difficultatibus posse acquiri!

Sacerdotium vocatur à SS. Patribus opus Dei excellentissimum. Omnium rerum celestium potestas... Omnipotentia Divina organum... Nec mirum, cum introitus Regni Cælorum, imò Deus ipse, Christus Jesus, Sacerdotis nutui subjiciatur... Atque idè dum de Sacerdotio loquuntur Viri illi Sanctissimi, nulla inveniunt vocabula, quibus excellentiam ejus possint exprimere; & non nisi cum sacro quodam horrore ac tremore de tam excelsa dignitate verba faciunt... Numquid adhuc nunc idem est Sacerdotium Christi quod fuit temporibus Patrum? Numquid eandem meretur reverentiam, eundemque honorem? Et licèt, proh dolor! temerarij & indigni aliquando illud usurpent, an propterea de sublimitate sua facer ille gradus quidquam deperdit?

(*Ex consecratione Levitarum*) Attendite, quantas Cæremonias, quantas præparationes Deus exigit in libro Levitici, ut Aaron & filii ejus in Sacerdotes consecrentur... Jubet illos Deus separari à medio fratrum suorum, ac variis purgationibus mundatos, vestimentis pretiosis illos vult indui; manus eorum consecrantur; oleum unctiois in caput effunditur; diverſi generis immolantur victimæ,

(Lev. 8.) & earum sanguine asperguntur ipsi & vestimenta eorum, atque hæc omnia per septem dies continuos repetuntur; imò toto illo tempore, sub pœna mortis, die ac nocte manere debent in Tabernaculo, observantes custodias Domini, nec alio cibo vesci possunt, nisi de hostiis & panibus in Altari oblati & sanctificati.

Quorsum, quæso, omnes illi Ritus & Cæremoniæ? quid totus ille apparatus significat, nisi dispositiones illas, quæ aliquando ad Sacerdotium Novæ Legis dignè suscipiendum requirerentur, cujus non nisi figura & umbra in Aaronico designabatur?

Si ita præparari necesse erat filios Levi, qui solummodo sanguinem animalium in Altari offerebant; qualem, quæso, præparationem exigit Sacerdotium Evangelicum, Sacerdotium illud augustissimum? In quo deputamur, ut simus dispensatores Mysieriorum Dei; ut consecremus ipsum Corpus & Sanguinem Christi: ut à populo fidei iram Dei avertamus; non quidem fundendo sanguinem hircorum aut vitulorum, sed manibus nostris tractando & immolando Agnum illum immaculatum, qui abstulit peccata mundi: ut ignem accendamus in Altari; non ignem materialem, quem in Altari ligneo nutriebant Levitæ, sed sacrum illum Divini amoris ignem, quo accendere debemus corda fidelium: in quo denique Sacerdotio non agitur de intrando subindè Sanctuario, manibus hominum fabricato; sed in quo nos ipsi consecramur in Templum Dei, in Sanctuaria Viventia, in quibus Deus Majestatis inhabitat, ut & nos ipsos sanctificet & per Ministerium nostrum oracula sua fidelibus manifestet... Si itaque sub pœna mortis tanta præparatio præscripta fuerit Filiis Levi, quanta à nobis requiritur, Dilectissimi! Nam, ut inquit Apostolus (Heb. 10.) irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione... moritur; quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est; & Spiritui gratia contumeliam fecerit? Et profectò Filium Dei ejusque Sanguinem conculcat, ac summam Spiritui Sancto inferet contumeliam, qui indignè suscipit augustum illud Ordinis Sacramentum, quod Christus eo fine instituit, ut in eo largissimas conferat gratias, quibus & se & fideles curæ suæ mandandos Sacerdos sanctificare valeat.

(*Ex præparatione Catechumenorum.*) Si aliud quæritis exemplum, ex quo pateſcat, quantâ ad suscipiendos Ordines præparatione opus sit, attendite, quid à Catechumenis antiqua Ecclesiæ disciplina pro suscipiendo Baptismate exegerit.

Annj integri non videbantur nimis longi Ecclesiæ; ut ad tantam gratiam Catechumenos suos formaret. Qui eorum numero adscripti erant, longo tempore cæcus fidelium & Ecclesias frequentabant. Funditus instruebantur de principiis Christianismi, & de excellentia Religionis illius, cui volebant nomen dare. Ad opera Pietatis exercebantur per orationes continuas, jejunia, abstinentias. Subjiciebantur variis scrutiniis; purgabantur exorcismis. Nulli parebatur labori, ut à mundo ejusque vanitatibus avocarentur Catechumenorum animi, ut ita possent in Christo spiritualiter renasci, & gratiam Baptismi dignè suscipere... Neque ad eam, etiam post tam longas & multiplices probationes admittebantur, nisi, expetitis multoties fidelium suffragiis, appareret, hoc eos beneficio dignos esse.

Ita aureis illis sæculis curabat Ecclesiæ, ne in sipum suum admitteret membrum aliquod putridum aut Christo Capite Suo minus dignum... Atque indè colligite quanto

labore, quàm anxîa sollicitudine præparaverit & examinaverit illos, quos ad Sacerdotii gradum volebat evehere... Nam profectò si sanctitas à quolibet Christiano exigitur, longè magis hæc necessaria est Ministro Ecclesiæ. Si sacrilegium sit indignè Baptismum suscipere, longè deterius crimen est Ordinationem sacram profanare... Si Catechumeni vita Vocationi suæ non respondeat, vultus quidem Ecclesiæ infigitur, sed quod soli isti animæ in primis nocet... (*Ex sequelis indignæ Ordinationis.*) At ab indignè ordinato longè majus exitium, longè majus vulnus sentit pia Mater, quod non in unius solum anima hæret, sed quod multos alios inficit, gregique Christiano nocumentum affert sanguineis lacrymis deplorandum. Malis enim præpositorum exemplis plebs christiana corrumpitur; infirmi in Fide vacillant; hæretici eorum crimina in erroris patrocinium trahunt; eorum ignorantia Religionis insectum in subditis procreat, segnitiam parit incuria, ad peccatum facilitatem tribuit negligentia; atque hinc Religionis irritio, disciplinæ jactura, Ordinis Clericalis contemptus: ita ut non tantum suscipiens, sed Ecclesia ipsa reproba cujuslibet Ordinatione sceleretur. Hinc factum est, ut ob has indignæ Ordinationis sequelas, adeo intenti & rigidi essent in Ministrorum electione primitivæ Ecclesiæ Pontifices: & hæc profectò sequelæ timorem & tremorem incutere debent illis qui ordinant, uti & illis qui ad Sacerdos Ordinis aspirant. Ut autem hæc aliis mentibus Vestris imprimantur, considerate diligenter utrumque; quantum scilicet peccatum sit indigna Ordinum susceptio, & quanta exinde mala in Ecclesiam redundant.

(*Tam pro ipso Sacerdote.*) Peccatum illud eò graviolem continet in primis reatum, quod spontaneâ & deliberatissimâ voluntate committatur; ... In aliis peccatis aliquando ignorantia, infirmitas humana, vehemens passio, delicata quadam occasio hominem quasi subito impetu & vix deliberantem in crimen pertrahunt; ... Verum Sacri Ordinis profanatio liberrimâ electione & quasi præmeditato animo committitur, sicque puræ malitiæ adscribi debet, & expressissimum gratiæ contemptum involvit... Spiritui Sancto contumeliam infert, ejusque dona ex profectio conculeat, idque eo ipso momento, quo paratus est ea abundantius communicare; eo ipso momento, quo illis amplius indigere incipit ordinandus. Quàm funestæ autem hinc oriuntur sequelæ! Characterem quidem Sacerdotalem talis recipit, sed non spiritum statûs Sacerdotalis: Fortiori vinculo Divino Servitio se adstringit, sed non nisi ut illud audacius contemnat: Ad vitam spiritualem & Cœlestem se obligat, & tamen non nisi terrenam ac spurcitissimam maculatam ducet... Et quod magis dolendum, hujusmodi profanatio inducit damnum irreparabile: Sacra quippe Ordinatio, semel collata, reiterari non potest, nullumque datur medium, in quo hauriat Gratiam illam Sacramentalem, quâ se sacrilegè privavit; & tamen ex alterâ parte Sacrum Characterem nequit deponere, ratione cujus ad vitam puriorem obligatur... Sed dices: restat adhuc infelici illi Clerico penitentia.. Imò restat penitentia; sed, cum Chrysolomo loquor, quis vidit Clericum citò penitentiam agentem? Penitentia illa miraculum est Gratiae: sed & quàmvis illam agat, an ideò habiturus est talenta, ad functiones suas obeundas necessaria? An ideò gratuita illa dona ipsi distribuet Deus, quæ obstinato animo tam indignè contemnat? Imò hujusmodi indigni ordinariè magis ac magis obdurantur, & frequens rerum Sanctarum contrectatio insensibilem reddit ipsorum animum; atque hinc tenebrosa

illa ac terribilis obœcatio sequitur, quæ ipsos ad impœnitentiam finalem ac mortem æternam deducit.

(*Quàm pro Ecclesia.*) Nec Sacerdoti tantum, verum Ecclesiæ ipsimet funesta est indigni Ordinatio; & in Ministerio Sacro, in quo coöperator Christi esse deberet, potius fit coöperator & minister satanæ, ut animas perdat & macet. *Audite hoc Sacerdotes*, inquit ad hujusmodi Propheta Osée, ... *laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.* (Osée 5.) Sacerdos, qui sine vocatione, sine doctrina, sine puritate morum, sine motivo sanctitate Statûs sui digno, Ministerium suscipit, illud idem sine discretionem, sine zelo, sine charitate obibit... Hinc fiet, ut peccatores in criminibus suis securi vivant; ut abusus undique prævaleant; ut negligantur Sacramenta; ut fides, pietas, spiritus Christianismi extinguantur in populis! ut generalis oriatur morum perversio; sicque impietas latè dominabitur, ac deformem reddet Ecclesiæ faciem!...

Nec putetis hæc gratis à me fingi: percurrite Ecclesiæ secula & videbitis hæreses omnes & schismata à Sacerdotibus initium habuisse; & ut præteream antiquitatis exempla, numquid etiamnum supersunt ante oculos Vestros tristia nimis documenta, quæ probent, quàm funestos effectus habeat Sacerdotum impietas & corruptio. Quòd enim sæculo XVI. tot Regna, tot Provinciæ ab unitate Ecclesiæ se separaverint, pro maximâ parte Sacerdotibus imputandum est... Si sancti fuissent Cleri mores, profectò tamquam calumniatores explosi fuissent Lutherus & Calvinus, qui sub prætextu reformationis Ecclesiæ, tot fecerunt errorum suorum sequaces... Sed, prohi dolor! nimis evidens erat, vera crimina ab hæreticis illis Clero objici; nam spiritus mundi, spiritus luxuriæ Ecclesiasticum Ordinem longè latèque invaserat. Sub talibus ducibus populus vix sciebat Religionis suæ principia: juxta Sacerdotum exemplum peccatis suis immeriti vivebant subditi, & autoritas Ecclesiæ in contemptum venerat, eoquòd viderent sanctas ejus regulas ab ipso Clero impudenter violari atque contemni... Contra indignos illos Sacerdotes surgent in judicio tot gentes seductæ, & exprobrabant, justâ Dei vindictâ eversa fuisse ab hæresi Altaria, quæ prius ipsi Pastores sacrilegiis suis toties sedaverant. Exprobrabant iniquis illis filiis Heli, propter ipsos in captivitatem ductam fuisse Arcam Fœderis: propter scelera vestra, inquit, ô miseri Sacerdotes! gloria & præsentia Domini Tempa nostra dereliquit, & Religioni Patrum nostrorum substitutus est cultus alienus, qui & vos & posteros nostros æternum reddet infelices.

Quod sæculo decimo sexto effecit Sacerdotum luxuria & ignorantia, hoc idem aliis Ecclesiæ temporibus fecit superbia, ambitio, pervercia, avaritia, invidia aut quævis alia natura corruptæ passio... Percurrite Annales Ecclesiæ & videbitis sanctos fuisse populos, dum sancti erant Sacerdotes, nullumque in Ecclesia fuisse malum, quin illud suscitaverint, aut saltem propagaverint Sacerdotes perverfi & immorigeri. Quinimò unius aut alterius quandoque sufficit perverfitas, ut millenæ pereant animæ, & in abyssum inferni detrudantur; quod clarè videbitis probatum, si hæreses singulas, si schismata, quæ Ecclesiam dilacerarunt, eorumque originem attentè considerare volueritis.

(*Nec mali tantum sed & tepidi plurimum nocent.*) Hæc Vobis propono, Dilectissimi, ut ex iis colligatis, quantum malum Sacerdotes operari possint in Ecclesia, &

quantum ipsius interfit non nisi dignos & probatos ad tantum gradum assumi. Absit autem ut de Vobis timeam, aliquem inter Vos esse, qui vellet contaminatam conscientiam gerens, Ordines Sacros suscipere, aut indignâ & criminosa vitâ Ministerium Evangelicum inhonorare. Tam acerbum, ut confido, vulnus numquam Ecclesiæ numquam cordi meo infligetur. Sed unum est, à quo magis sollicitè Vobis cavendum; scilicet ne in negligentiam Officii Vestri, aut in teporem spiritus incidatis: hæc enim vitia, cum non ita manifestè scandalosa sint, minus curantur, & tamen infinita ex iis mala quotidie in Ecclesiam pullulant. Enimverò Ministri, isto tepore laborantes, nec Oratione, nec mortificatione sensuum, vitæque interioris exercitiis animum recolligunt, nec gratiam Vocationis Sux identidem curant refuscitare; ignorant scientiam Sanctorum, ac Spiritu Dei vacui, vix de rebus Divinis loqui norunt. Hi, si in Tribunali Penitentiae instruere, corrigere, reprehendere debeant, hoc sine unctiōe, sine zelo, sine benedictione faciunt; Deest enim ipsis spiritus Pietatis, qui solus intima cordis viscera pervadit: nec norunt debite ut gladio Verbi Dei, qui pertingat usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum. (Hebr. 4.) Hinc fit ut peccatores ab ipsis recedant frigidi & incompositi: quinimò illa Ministrorum tepiditas securos quodammodo ipsos facit, cumque videant vulnera sua tam negligenter à Pastoribus curari, minus sentiunt eorum seditatem, & paulatim incipiunt negligere, ac denum contemnere terrores illos, quos primum illis incutiebat contaminata peccatis conscientia.

Deinde dum tepidi hujusmodi Sacerdotes Cathedram ascendunt Evangelicam, ex corde suo sterili nihil eruant quod unctiōem spiritus habeat, aut ad Pietatem commoveat; sed vanâ, sterili, ac puerili eloquentiâ Doctrinæ Sacræ gravitatem decurrant, & ipsa Prædicatio Evangelii, quæ fons Salutis deberet esse fidei populo, sine fructu, sine utilitate peragitur, sicque tepidi illi Pastores catarractas Cæli claudunt ovibus suis, quæ in terra deserta & inaquosa constitutæ, languidæ sunt ac emaridæ, & finaliter animæ suæ curam abicientes, miserè depereunt.

Adhortatio ad præparationem.) Videte igitur, Dilectissimi; quàm sedulo torpor ille excutiendus sit, & quantâ Pietate, quanto fervore Vobis opus sit, ut aliquandò cum fructu in Vineâ Domini laboretis. Absit porro à me procul, ut per hæc à Ministerio Sacro Vos deterrere intendam, quin econtra ad Statum tam sublimem, tam meritorium exhortari Vos cupio: sed simul excitare volo animos Vestros, ut negligentiam omnem excutientes, acquiratis scientiam Sanctorum, & in fervore spiritus ambuletis.

Constantiâ quidem & fortitudine Vobis opus est: nec enim sine difficultatibus tanta Dei dona acquiruntur: Sed vincite Vosmetipsos; carnem mortificate; Orationi instantes este; Libros Sacros amate; Christum imitami, & eandem cum Ipso prædicaturi Doctrinam, tendite cum Christo in Desertum: (*Hunc in finem eundem cum Christo in Solitudinem.*) id est in silentio, in solitudine, à rebus omnibus inutilibus & mundanis avocate animum, & ita parate Vos ad annuntiandum Evangelium pacis.

Sic audietis Vocem Domini; sic notas Vobis faciet Voluntates Suas. *Ducam eam in solitudinem*, inquit de Sponsa Sua Spiritus Sanctus, & loquar ad cor ejus. (Osée 2.) Ite & Vos in solitudinem, & ex hoc sacro deserto, ad exemplum ejusdem Sponsæ, ascendetis *affluentes deliciis, & innixi super Dilectum Vestrum.*

Jacob in solitudine erat dum viam Cæli cognovit, &

Scalam illam mirabilem, quæ ad Deum ducebat, conspexit. (Gen. 28.) Moyses erat in deserto, dum à Deo Missionem Suam accepit ad populum Israël. (Exod. 3.) Rursus eundem populum non in Ægypto, quæ utique figura mundi erat, sed in deserto sacrificare Sibi voluit Dominus: ibi aquæ, naturâ suâ amaræ, ipsis dulces factæ sunt; ibi de Petra spiritali biberunt; ibi Manna, cibum illum de Cælo missum, collegerunt. (Exod. 5. 15. 16. 17.) Ah! quàm felix populus, si sine murmure, sine querela tantum donorum celestium cumulum percepisset. . . In eodem quoque deserto Moyses ascendit montem, & ibidem, à creaturis omnibus separatus, cum Deo locutus est, Ipsum vidit facie ad faciem, Legem accepit; (Exod. 19 & seq.) atque inde divino plenus igne, rediens ad populum, Sancto Zelo incensus vitulum aureum destruxit, & in adoratoribus ejus vindictam justam exercuit. . . (Matth. 3.) In deserto, in solitudine, per triginta ferè annos aptatus fuit Præcurzor Domini, ut prædicaret penitentiam, & viam Christo pararet. Hic hausit fortitudinem illam, quæ deinde Reges ipsos conterruit, & Herodi crimina sua exprobravit, sine dissimulatione Regi dicens: (Marc. 6.) *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Verbo, hic eam acquisivit sanctitatem, ut major Ipso non surrexerit inter natos mulierum.

Et ut redeam ad præcipuum hujus exhortationis argumentum; Ipsimet Christo satis non fuit, in occulta triginta annorum vita latuisse, antequam annuntiaret Evangelium; sed ubi jam in procinctu erat ad Missionem Suam inchoandam, per quadraginta dies in desertum secessit, atque ibidem abstinentiâ, jejunio, silentio, oratione, ac Verbi Dei meditatione ad certamen se confortavit; ut, hoc instructi exemplo, vestigia ejus sequamur. . . Et profectò, si pervolvatis Sanctorum vitas, qui post Christum Apostolico Munere sancti sunt, videbitis; Illos eadem prorsus methodo animum sibi parasse tanto muneri subeundo parem. Novistis quoque, Illos, qui novissimis hæc temporibus spiritum Ecclesiasticum in Clero resuscitarunt, hanc præcipuè methodum inculcasse, illique methodo adscribendos fructus illos, quos ex mutata Cleri sui facie jam latè degustat Mater Ecclesia.

Hinc post Tridentinam Synodum tot ubique erecta sunt Seminaria, ut in illis, tamquam in Civitatibus Refugii, habitarent Filii Levi à reliquo populo segregati, abstracti quæ à mundanis omnibus, solis Divinis rebus vacarent & Status sui Officii meditandis toti incumberebant. At quoniam de hisce domibus earumque institutione ac scopo hodie latius tractare tempus non patitur, sufficiet Vos exhortari ad spiritum illum Secessus & Solitudinis, ad eò Vobis necessarium.

(*Necessitas istius sanctæ solitudinis.*) Necessarius ille Vobis est, ut in quiete & silentio Vosipsos examinetis, & intima cordis Vestri scrutemini; ut sciatis quo spiritu agamini. . . Nihil enim magis abstrusum est, quàm cor hominis, & sæpè sæpius, dum putamus nos agere opus Dei, inveniemus non esse nisi motivum aliquod temporale, amorem proprium, latentem aliquam passionem, quæ nos animet, & quæ à Deo esse non potest.

Abstractione itaque opus est à rebus omnibus, quæ oculos nostros fascinare possent: in sancto autem Secessu dispellentur tenebræ illæ, dissipabuntur nubes, quæ aspectum Solis Justitiæ impediunt; & sicuti lucente sole etiam minimas atomos in aère pendulas adverrimus, ita & tunc offerent sese mentis nostræ oculis infidelitates illæ, leves quidem aliquandò, sed quæ tamen abundantem gratiarum influxum

à nobis avertunt, & semper aliquam cordis nostri partem à servizio Divino subducunt.

In silentio & frequenti animi discussione observamus maculas illas, quas continuo diluere oportet. Observamus pulverem illum terrenum pedibus nostris adherentem, quem oportet excutere. Audimus vocem Domini ad nos loquentis, & in sancta vocatione animum obfirmantis: tantòque potentiores, & suaviores consolationes invenimus, quo magis nos à creaturarum solatio subtrahimus... Non nisi hæc viâ concipere potestis ignem illum Divinum, qui & in corde Vestro ardere debet, & quo alios incendere debetis; sine quo fervore, ut jam vidimus, numquàm cum fructu arduas functiones pastorales obibitis, numquàm dignos Evangelii Ministros Vos exhibebitis.

Hæc viâ scientiam debetis acquirere Pastori necessariam, ne aliàs cæcus cæco ducatum præset & ambo in foveam cadant. Videte quanto labore, quantis vigiliis scientia acquiratur Republicæ regendæ necessaria. Non sine sudore, sine sanguine, sine sanitatis dispendio ars militaris ediscitur: imò nullum est opificium vel tantisper difficile, quod non plurimos exigit annos, ut in illo expertus quis evadat. An ergo putatis, curam animarum, quæ merito vocatur ars artium, quâ nulla datur difficilius, nulla majoris pretii aut momenti, an inquam putatis, illam sine labore & frequenti meditatione acquisitum iri? Et licitum Vobis esse tempus illud pretiosum, & numquàm revocabile; quod ad illam ediscendam Vobis conceditur, nugis & dissipationibus consumere? Et frigido, ut aiunt, sanguine sustinebitis propter hujusmodi nugas & res nihili perire aliquando animas, Christi Sanguine redemptas, & Vos-ipsos in æternam ruinam proferre? ... Respicite quomodo boni patresfamilias sæpè à summo mane usque ad seram noctem alacriter laborent, & ab omnibus delectamentis ac dissipationibus se abstineant, ut familiæ suæ victum comparent: quid ergo Vobis agendum est, ut nutrimentum comparetis, non corpori, sed animabus filiorum Vestrorum spiritualium, familiæ ipsius Christi, ejus locum tenebitis, & ejus oves ad salutaria pascua deducere Vobis incumbet?

Denique in Solitudine, in Secessu exuere debetis illum spiritum mundi, illam inclinationem ad res sensibiles, filias Adæ innatam: spiritum illum, qui ardua quæque ac carni difficilia refugit, & non nisi ad placencia, ad mollia, ad vanitates & dissipaciones inclinatur: mundo & concupiscentiis ejus debetis bellum indicere, imperium ejus ac pompas verbo & exemplo destrueri: quomodo autem hæc operabimini, si adhuc in Vobis vivat spiritus ejus? Si adhuc rebus illis delectemini, quas adoratores ejus delectantur?

(EPILOGUS) Gratiâ itaque agite, Dilectissimi, gratias agite Deo & Patri misericordiarum, qui Vos è tot millenis hominibus elegit, non tantum ut ad Fidem adduceret, sed qui Vos posuit ut sitis Cöoperatores Christi sui, & sub Ipso, si ita loqui licet, ipsius mundi salvatores.

Considerate seriò tantum Ministerii dignitatem, & persuasum habete inter omnes mundi titulos nullum esse, qui isto sit sublimior, nullum statum adeo excellentem; & exclamate pleno corde cum Propheta Regio: (*Psal. 83*). *Melior est, Domine, dies una in Atriis tuis super millia. Elegi abjectus esse in Domo Dei mei: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.*

Attendite igitur seriò, Vos ab ipso Spiritu Dei deduc-

tos in hunc locum, tamquam in Sacram quamdam Solitudinem, ubi, procul remoti à Patria Vestra, ab amicis, ab objectis omnibus quæ dissipare Vos possent, hoc unicum habetis agendum, ut Deo Soli ac Vobis-ipsis in teati, oratione, Scripturarum meditatione, omnigeno virtutum exercitio animos Vestros instauretis, & ad exemplum Christi Vos præparetis ad annuntiandum Viam Salutis, Evangelium pacis.

Omnibus proinde nuntium mittite, & in hunc scopum unice intenti mundate animas Vestras; offerte Vos ipsos hostias spirituales Deo; sæcularia desideria evellite; carnem subigite ut serviat spiritui; separate Vos ab omnibus, & ascendite cum Moysè in Montem Domini, ibidemque convertemini cum Deo Vestro, ut dum redibitis ad populum, legem ipsi annuntiaturi, respicite facies, respicite opera Vestra, ut bonos positos in Viis Domini confortare, & vitulum aureum, id est, idola, quæ adorant mundus, fortitudine celesti confringere.

Fateor, difficilis est ad Montem ascensus; non enim sine labore ad culmen ejus pertingitur... Remurmurabit caro... Obfistet cæptis Vestris antiquus serpens, qui nec ipsum Christum intentatum reliquit... Sed & idèd piis cogitationibus continuo sustinete & resumite animum. Perpendite res magnas sine difficultate non acquiri. Oculos intendite ad tot Viros Apostolicos, qui in eodem Munere Vos gloriosè præcesserunt... Homines utique erant, iisdem infirmitatibus subjecti ut Vos; idem certamen certaverunt, eandemque palmam, quam ipsi reportarunt, & Vos reportabitis, si fortes in bello steteritis, & ad exemplum ipsorum præliati fueritis prælia Domini.

Attendite, iterum dico, Dilectissimi, attendite ipsum Spiritum Sanctum Vos in hunc locum, quasi in Sacrum Desertum duxisse, ut cum Christo Vos aptetis ad Munus Apostolicum: ut cum Ipso, Oratione & Meditatione Scripturarum animum instauretis: Eum sequimini, manete cum Illo, & nihil est quod in ejus consortio ab inimicis Vestris timeatis.

Exhortamur itaque Vos cum Apostolo, cujus Verba hodiè Fidelibus proponit Ecclesia; (*II. Cor. 6.*) *exhortamur, inquam, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis... ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis... exhibeamus nosmetipsos sicut Dei Ministros... in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ à dextris, & à sinistris.*

Proponite sæpè Vobis-ipsis id, quod alibi de Athletis idem Paulus enarrat. (*I. Cor. 2.*) *Omnis, inquit, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Si igitur Athletæ in certamen descensuri, victus temperantiâ, ac frequentibus exercitiis se præparant, omniaque sibi interdiciunt, quæ vel minimum vires corporis emolliere valeant, idque ut vanam ex arena reportent lauream, agite & Vos pro viribus, Dilectissimi, ac longè meliori spe allecti, præparate Vos ad pugnanda bella Domini, in hoc unum estote intenti: abstinet ab omnibus, quæ vel minimum, vires animi, spiritum Status Vestri possent debilitare; examine, quisque in particulari, & cavete ab illis, quæ remoram aliquam huc usque Vobis fecerunt; & hæc agentes non caducam, sed æternam recipietis lauream, quam Deus Justus Judex laboribus Vestris retribuet. Amen.*

EXHORTATIO TERTIA, IN FESTO PASCHATIS.

De vera & sancta in Deum fiducia habenda.

Nolite expavescere : Jesum quæritis Nazarenum crucifixum. Marci 16. v. 6.

Nuper de Ministerio Sacro ad Vos verba faciens, Dilectissimi, ostendi, neminem sibi hunc honorem sumere, (Heb. 5.) *sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron*; adeoque rem periculi plenam esse hunc Statum amplecti, nisi sedulo quis examinaverit, an Divinæ Vocationis igna in se ipso agnoscat, ne aliàs in portu, quem quærebat, pariatur naufragium, & eo ipso loco inveniat mortem, ubi se vitam inventurum existimabat.

Uterius Vobis ob oculos posui, quantâ præparatione opus sit, ut in eo Statu, in quo (II. Cor. 5.) *pro Christo legatione fungimini, fideles sitis* (I. Cor. 4.) *dispensatoris mysteriorum Dei*. Dixi, nihil sublimius esse Sacerdotio; at nihil quodque, majores ac sublimiores requirat virtutes. Scientia quippe, zelus, puritas vitæ, sanctitas, in Deum ac proximum charitas, totidem dotes sunt, in Ministro Christi necessariæ; imò homo divinus ac celestis sit oportet, qui cum fructu Cælesti hoc Ministerium obire desiderat.

Unusquisque vestrum, ut confido, jam sedulo vocationi suæ examinandæ incubuit. Mente concepistis sublimitatem Statû, ad quem aspiratis; nec dubito, quin continuo animis Vestris obversentur rare illæ qualitates, ac dotes excelsæ ad quas acquirendas omni studio, omni conatu allaborandum Vobis esse cognoscistis.

Ablii porrò à me, Dilectissimi, ut quidquam de ideis illis hodie diminuam. Veritatem enim Vobis locutus sum, & cum Apostolo dicere possum: (II. Cor. 12.) *Deus . . . scit quòd non mentior . . .* Imò, iterum dico: nisi sitis in virtute fundati: nisi sitis sancti: nisi sitis (I Tim. 6.) *homines Dei*, sicut Paulus Ministros Sacros vocat, numquam ad eam pervenietis coronam, quam Deus Ministris Suis fidelibus præparavit.

At hoc unum vereor, ne aliqui, qui tamen à Deo vocati sunt, difficultatibus illis plus æquo deterriti respiciant retrò, animumque despondentes, similes sunt exploratoribus illis, quos ex populo Israël miserat Moyses, ad considerandam Terram Promissionis.

Illi scilicet cum fructibus terræ promissæ ad cæterum filiorum Israël reverti, (Num. 13.) *venimus in terram*, inquit, *ad quam misisti nos, quæ reverà fuit lacte & melle, ut ex his fructibus cognosci potest: sed cultiores fortissimos habet, & urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi . . . Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est . . . Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos . . . Ibi vidimus monstra quedam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati quasi locustæ videbamur.* Hoc audito, murmurare cœperunt filii Israël, (Num. 14.) & *dixerunt alter ad alterum, constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.* Ita hanc historiam enarrat Sacer Textus.

Eadem prorsus fraude decipere posset animas Vestras generis humani inimicus. Posset scilicet intra Vestros ipsos dicere: Ministerium Sacrum terra quidem bona est & optima, in quâ abundantia spiritualium fructuum colligi valeat: sed fortissimis cultoribus opus est; sed continuo pugnandum

cum naturæ corruptæ passionibus, . . . Sed certandum cum gigantibus, cum dæmone & mundo: . . . infirmitatis autem propriæ consciî nobis sumus: non valemus ascendere ad prælium, nec pugnare adversus monstra illa, quibus comparati, quasi locustæ videmur. Igitur revertamur potius in Ægyptum; revertamur ad mundi delicias, vitamque carni ac sanguini magis conformem amplectamur.

Contrà hujusmodi tentationem Vos præmunire hodie est animus Væ enim Vobis est, si non audientes vocem Domini, corda Vestra obduretis. Væ vobis est, si ad prælium vocati, præ ignavia & pusillanimitate abjiciatis arma, & ad vitam mollem ac carnalem revertamini.

Inveniunt enim quid de omnibus istis murmuratoribus factum sit. Iratus est in ipsos Dominus, & quia detraxerant terræ, ad quam illos vocaverat, errare fecit totam illam multitudinem per quadraginta annos in deserto, (Num. 14.) *in solitudine jacuerunt cadavera eorum*, nullusque ex tanta hominum copia introductus est in terram promissam nisi solus Josue & Caleb, qui Deo obedienter populum his verbis exhortati fuerant: *Terra quam circumvimus valde bona est. Si propitiûs fuerit Dominus, inducet nos in eam . . . Nolite rebelles esse . . . neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem itur eos possumus devorare . . . Dominus nobiscum est, nolite metuere.*

Ne igitur, Dilectissimi, reprobemini propter inertiam Vestram, ne moriamini in deserto, sed ut cum Josue & Caleb promissam terram possideatis, iidem Vos verbis adhortor; Ministerium Sacrum, ad quod Vos Dominus vocat, terra valde bona est. Præliandum quidem erit, sed sicut panem devorabitis hostes Vestros: difficultates occurrent plurimæ, sed Dominus vobiscum erit, nolite metuere.

Quoniam autem sæpius in decursu de difficultatibus illis agendum erit, ideo, ne illæ animos Vestros deficiant, festinandum duco, ut ad Sanctam Fiduciam Vos tempestivè excitem; atque ob hanc causam inter tot Mystera, quæ nobis repræsentat Paschale Evangelium, hanc vocem consolatoriam elegi, quam Angelus ad Mulieres protulit: (Marc. 16.) *Nolite expavescere: Jesum quæritis . . . crucifixum*; breviter Vobis ostenturus, quomodo illi, qui Vocationi suæ respondere student, qui in ea verè & sincerè Jesum quæruunt, etiam de Ejus adjutorio debeant confidere, nihilque sibi metuere; sed contrà sperare in Nomine Jesu, sub cuius vexillis militant, aliquandò simul cum Ipso de morte & inferno æternum triumphaturi.

(Ad vincendum Ministerii difficultates in Deo oportet confidere) Tantæ sunt in Ministerio Sacro difficultates, tanta requiritur sanctitas, tantus zelus, tanta scientia, tot victoriæ reportandæ sunt, ut sanè nemo sperare possit, se humanis viribus ac naturali consilio suo feliciter hæc omnia peracturum Verum si attendamus (Heb. 12.) *in Auctorem fidei nostræ & consummatorem Jesum*; Si cogitemus, (Luc. 1.) *nihil esse impossibile apud Deum*, Eundemque Illum, (Phil. 1.) *qui cepit in nobis opus bonum*, illud

posse *perficere*, statim metum omnem deponemus, & sanctam quâdam fiducia animati exclamabimus cum Propheta Regio: (*Psalms 30.*) *In Te Domine speravi non confundar in æternum.*

Profectò, si ad similes difficultates attendissent Passchalis Evangelii Mulieres, numquam ad Monumentum Christi arripuissent iter. Timuissent publicè declarare, se Discipulas esse Hominis Illius, quem tamquam seductorem Synagoga damnauerat. Imprudens videbatur reverentiam suam testari velle erga Virum, quem tamquam opprobrium hominum ac gentis suæ pestem persecuti fuerant Sacerdotes; periculosum erat honoribus prosequi cadaver hominis, publicè infami Crucis patibulo appensi... Fortitudinem muliebrem excedebat in illis circumstantiis se prode, ubi Apostoli ipsimet, fideles quondam Christi comites, fugâ sibi consuluerant & propter metum Judeorum in locis absconditis latitabant. Et præter hæc omnia impossibile cenferi debebat Unctionem Corporis Dominici perficere, cum osium monumenti magno lapide, quem ipsæ dimovère non poterant, clausum esset, & aliunde milite circumdatum ac sollicitè custoditum.

Verùm hæc omnia nihil remorantur magnanimas illas Matronas; generosè arripiunt iter Divino confidentes auxilio: & ecce fugatos inveniunt milites, apertum monumenti osium, ac Angelum vident, qui omnem ab ipsis timorem excutit, blandè ipsas alloquentem; (*Marc. 16.*) *nolite expavescere: Jesum queritis... crucifixum: surrexit, non est hic.* Et sic merentur primæ omnium resurrectionem Domini cognoscere, eamque Apostolis annuntiare.

Hæc Angeli verba Vobis ipsi applicate, Dilectissimi, & ex illis colligite, propter nullas difficultates expavescendum illis esse, qui Jesum quaerunt Crucifixum.

(*Quinam sint, qui hic debeant expavescere.*) Timeant itaque & expavescant, qui in Ministerio Sacro se potius quaerunt, quam Jesum: qui non alio consilio Sacris Ecclesiae Castris adseribuntur, nisi ut opulenti fiant in Sion, & de annonâ Christi splendidiùs pascantur... Timeant illi, qui sine legitima Vocatione honorem Sacerdotii usurpant, & in Nomine Christi prophetare volunt, cum tamen non miserit ipsos Dominus. Timeant illi, qui Christum quidem volunt sequi ad montem Thabor & ibidem figere Tabernacula, ut gloriæ Ipsi fiant participes; sed difficultates, sed virtutes, sed labores, sed cruces refugiunt; non intelligentes, inter tentationes hujus vitæ, prius nobis gustandam esse tolerantiam quàm gloriam, & tempora patiendi præcedere felicitatem regnandi. Hi sunt, qui minimè recogitant, quanta (*Luc. 24.*) *oportuit pati Christum, & ita intrare in Gloriam Suam.* Hi sunt, qui de suscipiendæ crucis asperitate trepidantes, non loci Patientis, sed solùm confortes esse volunt Resurgentis. Querunt isti non Jesum, sed ea quæ sua sunt; non quaerunt Crucifixum, cum labores ac crucem Ipsi reformident.

His planè omnibus nequaquam dixisset Angelus: *nolite expavescere*; multum enim timendum illis est, quia nec Jesum quaerunt, nec Jesum inveniunt.

(*Ex quibus motivis concipienda fiducia.*) Igitur, Dilectissimi, ne semper timidi, ne semper pavidi esse cogamini, purificate ante omnia intentionem cordis Vestri, & posthabito omni humano affectu, in Statu, ad quem aspiratis, quaerite solum Jesum, quaerite Ipsum Crucifixum. Totus figuratur in corde, qui pro vobis totus fixus fuit in Cruce. Nolite molitia ac suavia Vobis proponere; sed exuentes omnem torporem, strenuè allaborate ad virtutem & scientiam acquirendam, illosque labores, corruptæ hominis naturæ gra-

ves, tamquam crucem suam tollat unusquisque quotidie & sic Christum sequatur. Cum Ductore populi Israël (*Hebr. 11.*) *Majores divitias ælimite Thesaurò Ægyptiorum improprium Christi, & hæc sit Vobis consolatio, cum Christo vivere, cum Christo in Cruce mori* (*II. Tim. 2.*) *Nam si commortui sumus, & convivemus: si sustinebimus, & conregnabimus; atque unâ cum Mulieribus Evangelicis quaerentes Jesum, & hunc Crucifixum, de sanctâ ejus & admirabili Resurrectione letabimur*

Scrutamini itaque intima cordis Vestri penetralia, & si in illo sanctum hoc inveniatis propositum, cum Mulieribus iter arripite, ad ministrandum Christo, & (*Marc. 16.*) *nolite expavescere.* Ascendite ad Terram Promissam, ad quam vocat Vos Deus, & ne deterreat Vos multitudo hostium, (*Num. 14.*) *Dominus enim vobiscum erit, nolite metuere.* Et quidni hanc sanctam concipiatis Fiduciam? Numquid enim ille, (*Phil. 1.*) *qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet?*... Numquid Christus ipse de electis suis ovibus dicit: (*Joan. 10.*) *Non rapiet eas quisquam de manu meâ?* Numquid Apostolus exclamat: (*Phil. 4.*) *Omnia possum in eo, qui me confortat?* Et quàmvis infirmitatis suæ probè conscius foret, audet tamen asserere, se à nulla creatura seducendum, ut Christum deserat. (*Rom. 8.*) *Quis, inquit, nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? ... In his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos*

(*Matth. 8.*) *Quid igitur timidi estis, modicæ fidei? Ille, cui servitis, Ille, quem sequimini, Deus est, (Jerem. 23.) qui cœlum & terram implet: Cojus voci obediunt creaturæ omnes. ... (Matth. 8.) qui imperat ventis & mari, & facit, ut fiat tranquillitas magna. (Psalms 120.) Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israël: Pater Vester est; scit quoniam auxilio Ejus indigetis. : Cui, quæso, securius potestis confidere? In quo firmius sperare,*

(*Jerem. 17.*) *Maledictus, inquit Scriptura, qui confidit in homine; homines enim vani sunt, mendaces, & sicut ut luna mutantur: attamen si amicus aliquis ad ipsos recurrat, si miseras suas exponat, si in sinum eorum anxietatem suam & indigentiam cum lacrymis effundat; nullos cor adeò obduratum, habet, quin auxilium ferat amico. si illud facile queat prestare. ... Imò hæc ipsa fiducia, quæ cor suum amicus iste aperiet, iucimè viscera hominis illius commovebit, & faciet, ut amici patientis miseras jam tamquam suas habeat, & commiserationis oculis eum respiciat. ... Si ita agant homines, qui naturâ mali sunt, quid putatis asturum Deum, si cum fiducia ad Ipsum refugiat? Si ipsi cor Vestrum & necessitates Vestras pandatis?*

Deus ipse, ut ad hanc Fiduciam homines alliciat, Seipsum Matri comparat apud Isaiam. (*Isai. 49.*) *Numquid, inquit, oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filii uteri sui?* Et quasi hæc comparatio nimis infirma foret, addit: *Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Profectò plenæ sunt Sacræ Scripturæ promissionibus illis, quibus Deus confugiens ad se securos facit: (*Matth. 7.*) *Petite, & dabitur vobis, inquit Magister noster Christus; pulsate & aperietur vobis.* Et *Psalms 90* latè describit modum, quo Deus protegit illos, qui (*Psalms 90.*) *in protectione Suâ commorantur: scapulis suis, inquit Palmista, ohumbrabit tibi: & sub pennis ejus sperabis. Scuto circumdabit te veritas ejus. ... Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. ... Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Imò Angelus scilicet mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.*

Hæc facit Deus ; hæc in Se confidentibus promittit : sic tenerum suum in homines amorem exprimit ; & quoniam scimus , Eum mentiri non posse , aut Scipsum negare , an aliâ cautione aut pignore nobis opus eli , ut securi cum Psalmita exclamemus : (Psalm. 26.) *Si constant adversum me castra , non timebit cor meum . Si exurgat adversum me prælium in hoc ego sperabo . . .* (Psalm. 4.) *In pace in idipsum dormiam & requiescam ; quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me .*

(*Exempla illius rei.*) Quod si exemplis confirmare vellem , quantus sit hujus in Deum Fidei effectus , statim occurrerent millei inter Sanctos , quorum vita hoc ipsum luce clariùs probat .

Abrahamum intuemini . Hic , dum ipsi jam seni filius promittitur , credit Deo , & Isaacum ex Sara Suscipit . Postea dum mandat ipsi Deus , ut hunc eundem unigenitum filium sibi immolet , profectò alteri cuiquam jam visa fuissent desperata omnia ; jam putasset , evacuatam esse ac sine effectu mansuram promissionem Divinam : Verùm non ita Abrahamus , sed (Rom. 4) *contra spem in spem credens* , in filium ferrum parat , sciens , (Hebr. 11.) *quia & à mortuis suscitare potens est Deus* . Et ecce fiducia hæc adeò grata fuit Deo , ut diversis vicibus juraverit , facturum Se ipsum magnum in terra & multiplicaturum Semen ejus , *sicut Stellæ Cæli* ; ac re ipsâ , reddito patri Isaac , in illo eodem Filio promissa sua complevit .

Tota vita Patriarchæ Jacob continuum fuit hujus fiducie exemplar . Fugiens fratrem suum Esau , patri ac matri , à quibus tenerè diligebatur , valedicit . Regionem petit longinquam , solo nomine vix sibi notam , & terram deserti , sibi in avo suo promissam . Solum Deum viæ suæ comitem habet ; in ipso confidit Jacobus , & hæc fiducia , quam veluti Sacram Hereditatem à Patribus acceperat , ipsum ubique sustinet ; hæc duce pericula quævis evadit , ac demùm in terram suam reversus , prosperè agit in omnibus , & à Deo suo singularibus benedictionibus cumulatur .

Novissis quid Josepho acciderit . Ille , fratrum invidia venditus , in Ægyptum deducitur : Ibi à muliere impudicâ ad crimen allectus , falsò accusatur , & annis pluribus detinetur in carcere . Sed fidebat in Deo Joseph ; & ecce (ipso Spiritu S. teste) (Sap. 10.) *Descendit cum illo in foveam Divina Providentia & in vinculis non dereliquit illum , donec offerret illi . . . Sceptrum Regni , & mendaces ostendit , qui maculaverunt illum .*

Quid de Davide adjiciam ? Ille , cum adhuc parvulus esset & inermis , gigantem Goliath aggressus est , qui exprobrabat agminibus Israël (Reg. 1. c. 17.) *Tu venis ad me* , inquit David , *Divino fretus auxilio ; tu venis ad me cum gladio , & hasta , & clypeo ; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum , Dei agminum Israël , quibus exprobrasti* . Quo dicto in funda & lapide adversus Philistæum prævaluit , & Israëlè à jugo incircumcisorum liberavit . Hæc fiducia insidias Saulis evasit ; filii rebellionem patienter sustinuit ; de inimicis suis perpetuos egit triumphos : atque ideo in Psalmis suis continuò Deum tamquam refugium ac protectorem suum interpellat , & sanctam illam fiduciam singulis ferè versiculis extollit , eandemque omnibus inculcare fatagit .

Deficeret me tempus enarrantem de Danièle , de Susanna , de Judith , de Tobia , de Heroë illo *Mathatæ* , qui cum filiis suis zelatus est Legem , & Sacra sua , gentemque Judaicam à gentium opprellione pulchris victoriis vindicavit : Verbo , hæc in Deum fiduciâ incitati illustra

atque facinora perfecerunt Sancti , & ad exitum felicem perduxerunt ea , quæ humanæ prudentiæ impossibilia videbantur .

Si exinde ad Evangelicæ Legis tempora descendamus , magis adhuc in illis elucet hujus virtutis efficacia . Oculos conjicite in Apostolos , qui priùs timidi , idiotæ , imbecilles , ad vocem ancille trepidabant , fiducia tamen in Deum erigentes animos , orbem universum Magistro suo lucrifererunt & veritatis testimonium sanguine suo sigillarunt .

Considerate tot , qui ipsos secuti sunt , Martyres , Pontifices , Evangelii Præcones , Confessores , Tenellas Virgines ; qui omnes virtutes exercuerunt hastenùs mundo inauditas : intrepidi steterunt ante Reges & Præfides , ac pro Christo sanguinem tundere gaudentes , blanditias & tormenta tyrannorum , carnificum sevitiam , ac dæmonum vim debellarunt Optimè quidem consèii erant , hæc , quæ aggrediebantur , humane nature esse impossibilia ; sciebant hæc vires suas superare : sed in Domino confidebant ; quærebant Jesum , Eumque Crucifixum , & in virtute Crucis Ejus acerba quæque perpelli sunt , & hostium suorum victores extiterunt .

(*Adhortatio ad fiduciam.*) Hæc eadem virtute instructi triumphabit & Vos , Dilectissimi , si verè ad eorum exemplum Jesum quæritis Crucifixum . Habetis inter Prædecessores Vestros , homines Vobis similes , qui sanguine suo Patriam Vestram irrigarunt , & pro Sanctâ Religione plantandâ aut conservandâ animam suam posuerunt An putatis abbreviatam esse manum Domini ? Numquid & Vobis aderit idem ipse Deus , si in eo refugium Vestrum collocetis ?

Et fanè multò facilius Vobis erit victoria ; minora enim Vos manent certamina Expetitur quidem à Vobis sanctitas , zelus , scientia , quæ virtutes Ministerio Sacro indivulsè annexæ sunt ; sed non debetis usque ad sanguinem resistere . . . In pacatiora tempora incidistis . . . Legitimus Superioribus Vestris subiecti , Religionem Sanctam quietè & tranquillè exercebitis : non cum tyranno , non cum carnifice dimicandum erit ; sed soli ignaviæ , sed soli torpori bellum indicendum ; & in hoc ipso certamine leviori quantum animos Vestros incitabunt tot alii egregii commilitones , quos antè oculos Vestros videbitis nullis laboribus , nullis sudoribus parcentes , ut lupos arceant , gregem Christi custodiant ; & ad cælestes caulas securè perducant : iterum dico , si quæritis Jesum Crucifixum , idem poteritis quod ipsi , idem Deus , qui ipsos confortat , etiam Vobis animam ac robur adjiciet .

(*Non ad falsam , qualem habent multi.*) Sed opus est Vos præmonere , ne hæc fiduciâ , quam inspirare Vobis satago , abutamini , & falsam confidentiam loco veræ & genuinæ virtutis assumatis . Virtutes enim affines sunt vitiiis , & falsi nominis fiducia in tentationem Dei degenerat . Multi siquidem sunt , Dilectissimi , qui gloriantur se in Deo confidere , qui continuò in ore habent , se in Altissimo ponere spem suam , & tamen non nisi vanum illius virtutis nomen usurpant ; quia sub hoc inani prætextu tranquilli manent ac otiosi , & quasi Deus ipsis incuriis & negligentibus largiri deberet pietatem , scientiam , aliaque dona , quibus indigent , nulla adhibent media , quibus hæc acquirant & Divinæ Gratiæ collaborent . Ita Satanæ se transfiguratur in Angelum lucis , (II. Cor. 11.) & quemadmodum aliquandò in deserto ad præsumptionem perducere Christum tentavit , allegando Ipsi hunc textum : *in manibus portabunt te : ne forè offendas ad lapidem pe-*

dem tuum : (Psalm. 90.) Ita multis hominibus persuadet , ut , confidentes in auxilio Divino , vel res aggrediantur Voluntati Divinæ contrarias , vel , de hoc auxilio securi , otiosi ipsi maneant , Deo totum relinquentes , atque hæc methodo in præsumptionem ac tentationem Dei demum perducit incautos.

Hos diaboli laqueos , Dilectissimi , vitate : Deus enim auxilium quidem suum confidentibus in se promittit , sed eodem tempore voluntas Ejus est , ut & ipsi faciant quod possunt , & media adhibeant , quæ zelus , quæ prudentia in hunc finem distant adhibenda ; nam , ut inquit Aug. , *qui creavit te sine te , non salvabit te sine te.*

(Sed ad veram , cujus caractères describuntur & in exemplis ostenduntur.) Frustra igitur quis expectat à Deo sanctitatem , nisi continuo virtutis ac pietatis studio bonis operibus insillat , carnem mortificet , orationem frequentet , atque ea removeat obstacula , quæ in corde ipsius tenerum illum pietatis sensum suffocare valeant. Frustra à Deo expectat scientiam , qui molli ac otiosa vitâ allecltus laborem ac studium refugit. Fructus numquam feret terra , quam agricola non excoluit ; sic & frustra Ministerio suo benedicendum confidit Sacerdos , si non ipse agrum Dominicum excolat , & infatigato zelo omnes functionum suarum partes satagat adimplere.

Patriarchæ in Deo habebant fiduciam ; imò Deus ipse , interposito plus semel juramento , auxilium suum ipsis promiserat ; & nihilominus variis eventibus , variis laboribus illos exercuit , nihilque ex parte sua neglexerunt Sancti illi Viri , ut humana adhiberent media in finem sibi constitutum utilia.

De protectione Divina securi erant Moyses & Josue ; sciebant quoque , Deum destructurum inimicos Israël , & in manus suas tradendos Chanaanæos : summâ tamen vigilantia , summâ prudentiâ commissum sibi exercitum deduxerunt ; iis usi sunt artibus , quas militaris industria suggerit ; ea adhibuerunt media , quibus Divinam misericordiam flecti noverant ; & quando subinde manum ad opus neglexerant apponere , etiam benedictione Divinâ & effectu promissionum ejus , pro tempore fuerunt privati. Sic Exodi c. 17. pugnante contra Amalecitas Josue , Moyses in montem oraturus ascenderat , *cumque levaret Moyses manus , vincebat Israël : sin autem paululum remisset , superabat Amalec.* Volebat nempe per hoc Deus ostendere , ab ipso quidem expectandam victoriam , sed & hanc non nisi continuâ oratione impetrandam Sic & Josue cum Principibus populi à Gabaonitis decepti sunt , eoquod , antequam pactum illud inirent , *Os Domini non interrogassent.* (Jos. 9.)

Deus , scilicet , semper quidem auxilium præstat sperantibus in se ; vult tamen , ut in manum suam protectricem continuo intenti sint homines ; vult ut illam exorent , & ad promerendum Supremi Numinis adjutorium , ea mediâ adhibeant , quæ ratio & Religio suggerunt ; alias , etiam in sanctis ipsis , negligentiam illam infelici rerum successu sæpius punit

Quis unquam de Divino auxilio securus magis fuit quam Paulus , perpetuus ille Divinæ Gratiæ præco² electus ille Apostolus , qui etiam in tertium Cælum raptus fuit , ubi audivit arcana , quæ non licet homini loqui ? Ille , inquam , (Rom. 8) Paulus , qui tanta cum fiducia provocabat creaturas omnes ; certus , quia nulla est illis ipsam à charitate Dei separare posset ? Et tamen fuitne ullus unquam , qui ex parte sua magis allaboraverit , ut

nullum negligeret medium , quo & salutem propriam , & prædicationis suæ fructum assequeretur ?

Immediatè vocatus à Deo ad Apostolatam , & ab ipso Christo Evangelium edoctus , nihilominus tamen , ut ipse enarrat ad Gal. 2. ascendit Jerosolyam , & ibidem cum primis Apostolis contulit. . . *Evangelium , quod prædicabat in gentibus* , . . *ne fortè in vacuum curreret aut cucurrisset* : (Gal. 2.) Hoc scilicet exigebat ædificatio fidelium ; hoc poscebat gentilium , quibus prædicabat , securitas ; hoc distabat prudentia , à qua virtutes omnes regendæ sunt. Licet enim Paulus , ut in eadem dicit Epistola , *Evangelium . . . neque . . . ab homine accepisset . . . neque didicisset , sed per revelationem Jesu Christi* ; (Gal. 1.) voluit tamen exponere Petro & Apostolis doctrinam suam , ut hæc humanæ prudentiæ dictamine calumnias falsorum fratrum à se averteret , qui asserabant , Paulum non idem cum aliis Apostolis prædicare Evangelium ; & hoc facto jam in antecessum condemnavit illos , qui hoc tempore doctrinam suam subjicere nolunt judicio Ecclesiæ , sed eandem solo privati spiritus judicio regunt.

Paulus raptus fuerat in tertium Cælum , & tamen *castigat corpus suum , & in servitutem redigit : ne . . . cum aliis prædicaverit , ipse reprobus efficiatur.* (I. Cor. 9.) Ipse Paulus , tot charismatibus exornatus , oratione assidua opus habet contra *stimulum carnis . . . angelum satanæ , qui ipsum colaphizat.* (II. Cor. 12.) Idem ille , ut Ministerium suum impleat , virgas , lapidationes , naufragia , cujuscumque generis pericula patitur , *in labore & arumna , in vigiliis multis , in fame & siti , in jejuniis multis , in frigore & nuditate* (II. Cor. 11.) Verbum prædicat , ita ut in Domino audeat Gloriarî , se abundantius omnibus aliis Apostolis laborasse. (I. Cor. 15.)

Hi sunt tituli , Dilectissimi , in quibus fundabatur singularis illa Pauli in Deum fiducia ; his innixus creaturas omnes ad certamen audacter provocabat , & repositam sibi asserbat apud Justum Judicem Coronam Justitiæ. . . Si itaque & Vos velitis fiducialiter in Domino agere , operibus probate , non vanam esse confidentiam Vestram. Agite igitur , & purâ in primis intentione exquirite voluntatem Domini ; deinde nulli parcite labori , ut acquiratis scientiam , in Ministerio Sacro necessariam : tum operibus bonis sanctificate Vos & studia Vestra ; carnem mortificate ; orationi insistite ; ad perfectionem contendite. . . Quod si ita Jesum queritis Crucifixum , *nolite expavescere* ; (Marc. 16.) Deus ipse obstacula quæcumque removebit , & quod reliquum erit Ipse perficiet : Virtute Suâ induet Vos ex alto Omnipotens : hoc Sibi , hoc Nominis Sui honori debet , & experiemini illud in Vobis quod dicit Isaias : *Qui . . . sperant in Domino , mutabunt fortitudinem , assumunt pennas sicut aquilæ . . . ambulabunt & non deficient.* (Isa. 40.) Id est , licet naturâ ignavi , infirmi : & ad tanta opera incapaces sitis , vires Vobis adjicienter , infirmitatem illam fortitudine ipsius Dei commutabitis ; pennæ dabuntur Vobis , quibus , à terra elevati , directè ad Deum cursum dirigetis , licet aquilæ ad solem , & in cursu illo ad terminum usque feliciter perseverabitis.

(EPILOGUS) Itaque , Dilectissimi , non in Vobis ipsis , sed in Domino confidentes , cum Mulieribus Evangelicis alacriter Vos ad iter accingite , ut queratis Jesum Crucifixum. In hoc autem exemplo attendite in primis fessinam Mulierum solertiam , quæ valdè diluculò , summo manè iter aggressæ sunt Sic & Vos nullum temporis momentum perditè , sed à primo diluculo laboribus Sacris

Vos aptate, memores illius, quod de se testatur Divina Sapia: *Qui manè vigilant ad me, invenient me..* (Prov. 8) Deinde Mulieres cum aromatibus procedebant ad Jesum: Parate etiam Vos aromata Vestra; hoc est pietatis ac virtutis opera, quibus, tamquam grato ac suavi odore, & Christum & Ecclesiam possitis reficere: Quod si feceritis, nec obstacula, nec lapides timere: sicut enim Ministerio Angeli lapis ille, magnus valde, à monumento revolutus fuit; ita & ante faciem Vestram *omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prava in directa: & aspera in vias planas..* (Luc. 3.) Magnus quidem lapis videtur filiis hujus sæculi blandientem voluptatem forti animo despiciere, terrenos affectus compescere, humane conditioni innatam concupiscentiam abstinentiæ studio reformare: Magnus videtur lapis, solis cœlestibus & invisibilibus intendere; pro aliorum salute curas continuas, labores ac vigilias assumere; sudorem ac sanguinem, imò & vitam ipsam pro Christi amore pessumdare Magni profectò ac graves videntur hi lapides, & oculos, carnis illecebris affectos, multum de-

terrent... Verùm ut facilè revolvantur, satis est respicere ad monumentum, oculos conjicere in *Auctorem fidei & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem,* (Heb. 12.) & pro nobis in corpore suo longè majora pertulit, quàm nos timenda habeamus.

Animos itaque sumite, Dilectissimi; *Jesum quaeritis Crucifixum, nolite expavescere,* & illud idem quod Angelus dixit Mulieribus: *Ite... præcedet vos in Galileam, ibi eum videbitis,* (Marc. 16.) hoc ipsum Vobis dictum existimate; pergite per iter virtutum, Christus præcedet Vos ad loca illa, in quibus Evangelicà legatione fungemini; *ibi eum videbitis,* Spiritu Sancto Vos docentem, labores Vestros sublevantem, in Ministerii Sacri difficultatibus animos Vestros, confortantem; & postquam cum ipso conversati fueritis in fide & sanctitate brevissimo hujus vitæ curriculo, tunc ad aliam longè feliciorum Vos assumet, & *ibi eum videbitis* facie ad faciem, ut cum Ipso lætemini in perpetuas æternitates. Amen.

EXHORTATIO QUARTA IN FESTO PENTECOSTES.

De Seminariis Clericorum.

Sedete in Civitate, quoadusque induamini Virtute ex alto. Luc. 24. v. 49.

SCIEBAT optimè Christus Dominus, quanta pro prædicatione Evangelii passuri essent Apostoli, quantas in ipsos persecutiones suscitatura Synagoga, principes mundi, ipsæque diabolicæ potestates; atque ideo sæpius ipsis addiderat animos promittendo alium Consolatorem, Spiritum scilicet Sanctum, qui illos indueret fortitudine, viresque suppeditaret, quibus suffulti, hæc omnia possent feliciter superare. Hanc promissionem ipse serè momento, quo in Cœlos jam ascensurus erat, repetiit; *Accipietis,* inquit, *virtutem superveniens Spiritus Sancti in vos, & eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terre,* (Act. 1) simulque ipsos jussit sedere *in civitate, quoadusque induerentur Virtute ex alto;* (Luc. 24.) id est (prout Lucas explicat) *præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis* (inquit per os meum. (Act. 1.)

Sublato post hæc in Cœlos Domino, reversi sunt Hierosolymam Apostoli, & ascendentes cenaculum manserunt omnes in eodem loco orationi intenti, tandemque ipso die Pentecostes apparuerunt illis *dispartite lingua tamquam ignis,* (Act. 2.) & repleti Spiritu Sancto, homines illi, antea idiotæ, timidi, imbelles, ignavi, subito mutati in alios viros *cœperunt loqui variis linguis magnalia Dei;* atque hoc Sacro Igne incensi duodecim isti Piscatores, inter tormenta, rotas & cruces universum terrarum orbem Christi jugo submiserunt.

Optatum illum diem colimus, quo Spiritus Sanctus in Apostolos descendit; diem illum, de quo dictum erat: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem* (Isa. 2.) Festivitatem celebramus Nascentis Ecclesiæ, omnibus quidem fidelibus communem, sed Vobis in primis propriam, Dilectissimi; Vobis, inquam, qui ad Munus Apostolicum destinati, insistetis aliquandò Apostolorum vestigiis, & eodem, ut spero, repleti Spiritu, Evangelicæ Prædicationi operam dabitis.

Quanta igitur inde nasci Vobis debet lætitiæ causa, dum fructum illius descensus attentè mente perpenditis! dum successum Prædicantium consideratis! & quantum inde exoritur instructionis argumentum, dum sedulo examinatis quæ viâ, quibus mediis ad Spiritum Sanctum accipiendum se præparaverint Apostoli; quæ fortitudine, post illum acceptum, Evangelicæ Legis præcones effecti sint.

Mysteriis profectò hic plena sunt omnia; sed Mysteriis; talibus, quorum copia dicentem opprimit... Unum igitur è multis mihi seligendum erit, reliquis in aliud tempus, si Deus concefferit, rejectis.

Ut autem à primo omnium exordiar; hodie meditationi Vestre proponam, Dilectissimi, quomodo jussu Christi in unum locum secesserint Apostoli, & ibidem morati sint, donec venerit hora, quæ Spiritum Sanctum acceperunt, atque hoc ipsum adaptabo Vobis; nam & hic expectatis horam, quæ Spiritum Sanctus Vos assumet in partem Ministerii, ad prædicandum Evangelium, ad regendam Ecclesiam Dei.

Igitur, Dilectissimi, hoc ipsum estimate Vobis à Christo dictum: *Sedete hic, quoadusque induamini Virtute ex alto.* (Luc. 24.) Atque ideo attentius considerare Vos velim naturam & finem loci hujus, in quo moramini; ut ex his seriò perpensis colligatis, quomodo Vos oporteat in eodem conversari, si velitis aliquando accipere virtutem Spiritus Sancti superveniens in Vos, & ad obeundum Munus Apostolicum dignos Vos exhibere Ministros.

(*Seminaria Clericorum comparari possunt cum Cenaculo Apostolorum.*) Nihil profectò magis simile est Cenaculo Apostolorum, quàm Domus illæ, in quibus Ecclesia ad gloriam Sponsi Sui dignos parit Sacerdotes ac Pastores. In Cenaculo Hierosolymitano præparabantur Apostoli ad annuntiandum Evangelium Pacis: in domibus illis, quæ Seminaria nuncupamus aut Collegia, præparantur Juniores Cle-

rici, ut Ministerio Sacro, quod aliquando obituri sunt, defungantur ad consummationem sanctorum... in edificacionem corporis Christi. (Eph. 4.) Quod igitur Cœnaculum Hierosolymitanum fuit toti Ecclesiæ, hoc idem est Ecclesiæ Batavæ Domus hæc seu Seminarium, in quo habitatis, Dilectissimi. Unicuique igitur Vestrum dici potest: intra in hunc Sacrum Secessum eo, quo decet, spiritu; vive hic à curis sæculi liber, separatus à mundanis omnibus, non corpore tantum, sed & animo; cresce hic veritate & sapientiâ coram Deo & hominibus, nihil sectare præter pietatem & scientiam, ut aliquando egrediaris inde Spiritu Sancto repletus; singula temporis momenta sic distribue, ut omnia tendant ad formandum in te perfectum Clericum, Sanctum Sacerdotem; commorare hic, donec sat virtutis ac fortitudinis habeas, ut in medio mundi perverſi incorruptum exhibere te possis, populosque tibi demandandos à corruptione ejusdem præservare; verbo: *Sedete in civitate*, in domo hac *quoadusque induamini virtute ex alto.* (Luc. 24.)

Jam, ut puto, videris Dilectissimi, qualem Vobis efformare debeatis de hoc Seminario ideam; oportet nimirum, ut respiciatis illud tamquam Sacrum aliquod Asylum, ad quod confugistis, ut, deposito omni pondere peccati, & indui novum hominem, hauriatis plenitudinem Spiritus Sancti, & sacram illam fortitudinem, quæ reliquo vitæ tempore in functionibus Apostolicis Vos debet comitari.

(*Seminariorum historia deducitur.*) Interim ut magis comprehendatis, quanti facere debeatis hanc domum, operæ pretium erit paulisper ex historiis demonstrare, quam sollicita semper fuerit Mater Ecclesiæ, ut pro instituendis Clericis formarentur ejus generis domus, in quibus & Doctrinam & Pietatem Sacerdotalem à teneris annis, quasi cum lacte, biberent. Licet enim novum sit Seminarium nomen, res ipsa tamen antiqua est, & à prisca Ecclesiæ sæculis cognita.

Atque imprimis semper in votis habuit Ecclesiæ erigere asyla quædam, in quibus Ministros suos sanctificaret; sed obſtat prioribus sæculis tyrannorum crudelitas, qui & has Domos diruissent, & spem nascentis Cleri quantocius destruxissent. Accedit, quod rariores essent Ministri, plerique Martyrii Coronâ digni; imò ipsi fideles, inter quos versabantur, tamquam aurum in fornace purgati, Sancti erant, nec illibati ipsorum mores quidquam de corruptione sæculi adferre poterant Ministris in medio eorum commorantibus.

Verum ubi, pace per Constantinum concessâ Ecclesiæ; à persecutionibus cessatum fuit, tranquilliores quidem affuissent dies; sed fatendum est, potentes hujus mundi, ad fidem conversos, secum in Ecclesiam induisse delicatam illam ac mollem vivendi rationem, unâ cum tota illa vitiorum farragine, quæ ex vita, deliciis sæculi addicta, profuere consuevit. Populi quoque, à persecutorum metu liberati, magis cœperunt terrenis cor addicere, & sic sensim à primitivo Christianismi rigore morumque puritate ac innocentia deflexerunt. Clerici itaque non amplius in medio Christianæ Plebis fati tuti, innocentie suæ asylum in Domibus Episcoporum quæsierunt; atque hic prima Seminariorum epocha statuenda est. Nam brevi post tempore Oriens, Occidens, Italia, Africa, Gallia surgere viderunt Communitates illas Ecclesiasticas, in quibus, sub Episcoporum suorum oculis, à sæculo separati vivebant Clerici, ad Ministeria Sacra à Pastore principali instituendi. In illis Communitatibus, adinstar Christi & Apostolorum, simul vivebat Episcopus cum Ministris interioribus, opusque tam

insigne maximè promoverunt Præsules illi, qui præ reliquis Sanctitatis laude floruerunt.

Eusebius Vercellensis primus fuisse dicitur, qui in Occidente vitam communem, quam jam monasticam dicimus, quia ad sola monasteria redacta est, unâ cum clericali conjunxit. Viro illi celeberrimo nihil videbatur ad sanctificandum populum suum magis idoneum, quam sub oculis suis junioris Clericos instituire, quorum doctrina, innocentia ac pietas ipsi forent perspectæ, ut deinde in Ministerio Sacro congruum unicuique locum assignaret: quod adeò feliciter successit Eusebio, ut & reliquæ Ecclesiæ, hujus scholæ celebritate permotæ, discipulos ex ea peterent, quos in Episcopos consecrarent, in magnum sane Fidei Catholicæ commodum, quæ, furente tunc temporis Ariannismo, talium defensorum operâ indigebat.

Quod fecit Eusebius, hoc idem in Monasterio suo fecit in Occidente Martinus, in Oriente Basilium Domum suam in Communitatem Clericorum mutavit Mediolani Ambrosius, & à simili opere Episcopatum suum auspicatus est in Africa Augustinus, item Romæ Sanctus Gregorius Magnus.

Cogitate, Dilectissimi, quam pleni essent Ecclesiastico spiritu discipuli sub talibus edocti Magistris, quibus nihil sanctius, nihil illustrius umquam tulit Ecclesiæ. Sub hac Sancta Disciplina instituti, eandem vicissim in suis respectivè diocelibus promovebant, atque ita per universum Christianum orbem disseminata fuerunt Clericorum Seminarium.

Si deinde pervolvatis quinque vel sex sequentium sæculorum Concilia & Canones, patebit, quam solliciti fuerint tot egregii Præsules, ut Seminarium illis, sive Episcopis (ut tunc vocabantur) sanctas leges præscriberent, & fervorem Disciplinae Ecclesiasticæ in iisdem conservarent.

Sed, proh dolor! quod in humanis solet accidere, sensim trigescere cœpit primitivus fervor, labefactari disciplina; & sancta hæc instituta, paulatim neglecta, tandem in ruinam totalem deciderunt. Numquam autem magis patuit, quam uberes ex illis domibus Ecclesiæ fructus perciperet, nisi tunc, quando existere desierant. Quanta enim hinc, Deus bone, proflexerunt mala! quam funesti effectus exinde in Ecclesiam redundarunt!

(*Mala ex eorum neglectu.*) Profanari quippe cœpit Sacra Ordinatio, aut sine fructu suscipi; quia manus imponebantur illis, qui ad tantum gradum sine ulla preparatione accedebant. Usurpabatur Sacerdotium Christi ab hominibus, qui sine vocatione, sine scientia, sine pietate, sacrilegè intrabant Sanctuarium, & ipsam Religionem reddebant populorum oculis contemptibilem. Novistis quàm deturpata fuerit circa Tridentini tempora Cleri facies; quantis scateret scandalis Sacer Ordo: usque præcipuè adscribi debere Lutheranae & Calvinianæ sectæ progressus, nec non generalem morum corruptionem, quæ longè latèque invaſerat, ingenue confiteri necesse est.

(*Restaurata per Tridentinum.*) Tanto malo mederi cupientes Tridentini Concilii Patres nullum efficacius invenire medium, quam, sub nomine Seminariorum, restituere Sanctas illas Domos, in quibus Clerici, à corruptione mundi separati, in virtutes ac scientias incumbenter statui suo proprias, & non nisi pleni Ecclesiastico Spiritu Munia Sacra capeſcerent. In hoc opere promovendo immortale sibi nomen peperit Sanctus Carolus Borromæus, Seminariorum Pater ac Patronus; uti & celeberrimus ille Bartholomæus de Martyribus, Bragenſis in Lusitania Archiepiscopus. Eidem operi manum admovent Patriæ nostræ Antistes; nam, ut inquit Cameracensis Synodus, anno 65 sæculi decimi sexti

celebrata, Ad hæreses extirpandas & reddendum Ecclesie Dei pristinum suum nitorem, & Clero Sacerdotioque pristinum suum decus... nihil dici aut cogitari potest exquisitius &c. (Tit. de Sem.) Eodem animati spiritu Vicarii Apostolici Fœderati Belgii, ubi quietis aliquid naſti erant, hanc Domum nostram erexerunt, ut in illa dignè institueretur Spes Cleri Batavi, & novella ista germina, deinde ad natale translata Solum, ac plantata tamquam lignum secus decursus aquarum fructum darent in tempore suo. (Psal. 1.) Ad normam Seminariorum congregationes suas instituerunt in Galliis Sanctus Vincentius de Paulo, Bullius, Bordonius, aliiquæ celeberrimi Viri, in quibus Domibus etiamnum viget fervor disciplinæ; scientia pietati jungitur, omnisque generis virtutum relucent exempla; adeo, ut Seminarium illa vivam Cœnaculi Apostolici imaginem exhibeant.

Horum porrò omnium fundamenta jecit saluberrimum Concilium Tridentinum decretum; adeo, ut non immeritò dici possit, Synodum illam immensum profuisse Ecclesie, licet vel in hoc solo puncto Disciplinam reformasset.

(*Illius restauracionis effectus.*) Comparet enim verò præsentem Cleri faciè cum illa, quam ante Tridentinum, ante erecta Seminarium habebat: tunc scilicet latè regnabat ignorantia: dissoluti mores & scandala publica inhonorabant Sanctuarium Dei; nunc autem (laus sit Altissimo) fides purior, mores castigati, vitæ ratio modesta magis ac sanctior. Si nunc Pastores ad instruendos populos magis attenti sint; si in Parochiis suis resideant; si majori cum Religione celebrentur Divina Myſteria; si maxima pars Cleri Ecclesiam ædificet; satendum est, pretiosos illos ac felices fructus deberi Seminarium, in quibus à teneris spiritum Statu sui hauriunt Clerici, neque ad Altare accedunt nisi prius sint Muneris sui officia edocti.

Hæc paulò latius proponenda Vobis duxi, Dilectissimi, ut Instituti Vestri dignitate ac utilitate Vobis commendem... Videtis quales auctores habeat; Sanctissimos scilicet Episcopos; Viros è Clero maximè illustres; imò Ecclesiam ipsam à Spiritu Sancto in Generali Synodo inspiratam. Videtis, quanta ex Seminariorum neglectu pullulaverint mala; quanti e contra ex iis bene institutis Religioni fructus accesserint. Ex eo autem facile potestis colligere, quantum intersit Ecclesie Batavæ, ut in hac Domo disciplina servetur accurata & sancta. Væ igitur mihi est, si labefactetur culpa meâ; væ Vobis est, si desidiam Vestram tantam neglexeritis salutem, tempusque, ad sanctificationem Vestram impendendum, inutiliter consumatis, ex quo deinde & Vobis & Ovibus Vestris æterna ruina superveniet.

Confidimus autem de Vobis, Dilectissimi, meliora, & viciniora saluti; -(Heb. 6.) ac proinde ut sanctum desiderium Vestrum magis adjuvem, breviter discutiamus media illa, quibus hic certam Vestram Vocationem facere potestis, simul & motiva, quæ animos Vestros debent impellere ut ad hoc totis viribus allaboretis.

(*Idea Seminarium, & quid in illo agendum juniori Clerico.*) Seminarium igitur Pietatis ac Religionis Schola est; hic Juniores Clerici purificare animum suum à peccatis debent; vocationem suam discutere: Christianis & Ecclesiasticis virtutibus se ornare, & ad Sacros Ordines eorumque functiones aptos se reddere. Atque hæc sunt motiva, quibus mota Tridentina Synodus Sanctas hæc Domos erigi voluit: Cum Adolescentium ætas, ut inquit Concilium, nisi rectè instruat, prona sit ad mundi voluptates sequendas; & nisi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur... nunquam perfectè... in disciplina Ecclesiastica perseveret. (Trid.

sess. 2. de reform.) Ad hos autem fræres consequendos omnia in Seminarium conspirant.

Etenim in hoc Sacro Receptu separatus à mundi contagio Clericus, & ab omni terrena cura liber, soli Deo ac conscientie suæ discutendæ vacare potest. Hic Divino lumine illustratus, in cordis sui arcana penetrans, millenas in eo inveniet maculas, quas aut amor proprius, aut dissipatio exterior oculis ejus subdlexerant. Hinc perfectionis amore accensus sincerum de præteritis dolorem excitabit, futuris lapsibus prospiciet & æternum Deo fidelitatem deinceps statuet servare. Ab hoc Sacro Asylo procul arcentur objecta omnia, quæ animum possent seducere. Non hic audiuntur impii aut lascivi discursus, qui laqueos frunt innocentie aut Religionem in contemptum adducunt. Caret hic aculeo suo respectus humanus, qui in sæculo tanta ponit exercitio virtutis obstacula: nihil enim hic timendum est, si virtutem colas, si ad perfectionem contendas. Accedit frequentior Sacramentorum usus & quotidiana meditationes, ex quibus, si debite fiant, fructus uberimus colligitur; accedunt Confodalium exempla, quæ communitatem ædificant, & tepidiores acri stimulo ad pietatem excitant. Denique omnes diei actiones debite & secundum ordinem distribuuntur; ita ut ab una transeat ad aliam, omnesque ad Dei gloriam & animæ salutem æqualiter tendant.

Ecce, Dilectissimi, quam facilis in Seminario bene ordinato ad virtutem sit via; quot in eo occurrant adjutoria, si regulas, ut oportet, observetis.

Deinde quis locus aptior Seminario, ut Clericus vocationem suam examinet? Hic quietè interrogare potest cor suum: expendere ad pondus Sanctuarii sublimitatem Status ad quem aspirat, uti & motiva, quæ ad illum suscipiendum, animum suum impellant, vel ab eo suscipiendo removeant... Quod olim respectu Moysis fuit mons Sinaï, quod Christo Desertum, quod tot Sanctis ab initio Ecclesie fuit Solitudo, hoc Clericis est Seminarium... Ibi non juxta carnem & sanguinem, aut corrupti sæculi leges, vocationis suæ signa ponderare debet; sed juxta Evangelii placita, sed juxta spiritum Ecclesie, quæ Seminarium instituit, ut in Ministris suis fervorem ac sanctitatem renovet, nec, nisi bene probatos ad Functiones Sacras admittat.

Parum tamen foret pietatem fovere, nisi etiam scientie, Ministris Sacris necessarie, cura haberetur. At iterum in hoc puncto abundanter provifum est: etenim Sacre Scripturæ ac Traditionis notitiam acquirere; Theologiæ, præsertim positivæ ac moralis, principia cognoscere, & secundum illa occurrentes conscientie casus resolvere; Ecclesiasticæ Liturgiæ Ritus, modum administrandi Sacramenta, methodum quoque dignè prædicandi Verbum Dei; hæc omnia discere possunt in Seminarium Clerici, si exercitiis in hunc finem institutis debite incumbant. Quod si nugis, confabulationibus aut hujusmodi quilibet tempore terere præferant, non Seminario, sed sibi ipsi ignorantiam ac imperitiam suam imputent oportet.

(*Notantur discolori.*) Sed quid dicam? Natura corrupta, jugi impatiens, ægrè fert falsam suam libertatem restringi. Displicet disciplina paulò rigidior; pueriles ac futiles videntur Leges illæ, quibus tamen opus est, si velis in Communitate fervorem ac Spiritum Ecclesiasticum promovere... Murmùrant fortè contra hæc, qui sibi persuadent, sine difficultate scientiam ac pietatem acquiri, externumque potius corticem illius disciplinæ, quam Spiritum ejus, ac fructus ex ea resultant attendunt. Tales, heu! carnis fragilitate

quæ semper ad mollia inclinât, seducti, similes sunt exploratoribus illis carnalibus, qui detrahentes Terræ Chanaan, quam lustraverant, dicebant ad populum Israël: (Num. 13.) *Terra hæc devorat habitores suos.*

At qui sic judicant, falluntur quàm plurimum: Seminarium enim, in quo viget disciplina, in quo relucet pietas, floret scientia (quæ omnia sine vita duriore, statui nostro conformi, nequeunt obtineri) Seminarium inquam tale, verè Terra Promissa est, fluens lacte ac melle, terra benedicta, terra fecunda, abundans omni genere fructuum spiritualium, quos possunt colligere, quotquot ad laborem manus extendere fatagunt.

(*De obligatione servandi Ordinem ac Regulas Domus, & fructibus qui inde resultant.*) Itaque, Delectissimi, nolite loqui aut sapere sicut parvuli: sed, nugis relictis, agite sicut Viri perfecti, ac seriò considerate, quales sint fructus, quos exacta disciplinæ observantia Vobis afferet, & quàm salutaria sint motiva, quæ ad illam fideliter observandam Vos adstringunt. Fidelitatem scilicet illam à Vobis imprimis exigit ipse Deus: deinde provocat exemplo suo Christus, qui & gratiam dabit, quâ labores Vestros sublevet: consolabitur Vos testimonium bonæ conscientiæ, nec non benedictio temporalis & æterna, quàm supremus animarum Pastor abundantissimè retribuet.

Ad singula, quæso, attendite... Exigit hoc imprimis à Vobis Deus & strictissimè præcipit: si enim ideò hic sitis, ut spiritum Statûs Vestri comparetis & ad Functiones Sacras Vos reddatis idoneos; utique Deus exigit, ut regulas fideliter servetis in hunc finem Vobis præscriptas. Ordinem Deus in omnibus requirit, & consequenter eundem regnare vult in Domibus istis, quarum erectionem, pro debito Cleri Ordine, Ipsemet Ecclesiæ Sæcæ inspiravit. Sine fidei regularum observantia subsistere hic ordo nequit: Qui illas violat, allaborat ruinæ totius corporis, quod florere nunquam potest, nisi adsit pulcherrimus ille ac uniformis contentus singulorum membrorum ad commune bonum conspirantium Transgressores itaque legum, legem ipsam æternam violant, quæ, ut inquit Augustinus, *ordinem servari jubet, perturbari vetat*; & sic in Deum Ipsum, legis istius autorem, rebelles fiunt, ac vindictam Ejus in se provocant.

Profectò si Christianis omnibus dixerit Paulus: (1. Theſ. 4.) *Hæc est... Voluntas Dei, sanctificatio Vestra*, maximè id Vobis est proprium. Ad illam porro sanctificationem nihil vos magis conducet, quàm si regulas Domus servetis, in qua Divina Providentia Vos collocavit. Illis applicari potest, quòd olim de Lege dixit Moyses: (Deut. 30.) *Mundatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum*; nec enim tantam habent difficultatem; nihil in illis est, quod cum severitate vitæ, quam milleni amplectuntur Religiosi, valeat comparari. Non hic diuturnæ vigiliæ, austeritates continuæ, graves mortificationes, cæca illa obedientia & abnegatio totalis propriæ voluntatis, quæ totum hominem, omnesque ejus sensus, modo quodam spirituali destruit. Nihil à Vobis exigitur nisi Christiana perfectio; nihil prohibetur, nisi quod Sacris Canonibus sit vetitum: nihil laboris imponitur, quin centies plus faciant innumeris Patres-familias, ut rerum suarum curam habeant: adèd, ut *Jugum*, quod humeris Vestris imponit Christus, verè *suave sit, & onus Ejus leve.* (Math. 11.)

Imò quamvis imponerentur Vobis alia multò graviora, numquid abundè difficultates illas compensaret testimonium bonæ conscientiæ, & *pax illa, quæ exsuperat omnem sen-*

sum, (Phil. 4.) cum omnibus istis consolationibus, quibus Deus perfundit animam, quæ Creatori suo placere, Ipsique fidelitatem inviolatam servare contendit? Nam, ut inquit Apostolus, (Heb. 12.) *omnis. disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet justitia; fructusque illos suaves citò metetis, ubi semel seriò manum operari admoveritis*

Christum ipsum intuemini, quomodo sub disciplina Josephi & Mariæ vixerit, illisque subditus fuerit: pariformiter Legem Moysis, & ipsa Imperatorum edicta servavit, ut adimpleret omnem justitiam, ac Legibus illis obediendo, subjiceret Se Legi ac Voluntati Patris, qui hæc ab Ipso exigebat. Eodem planè motivo etiam Vos subditi essote, & exercitia Vobis præscripta diligenter adimplete, non ut placeatis hominibus, sed Deo scrutatori cordium, qui his omnibus æternam mercedem præparavit.

Clericus, qui hæc ita considerat, Regulam sibi in Seminario præscriptam pluris facit: quàm *millia auri & argenti*, (Psalm. 118.) & accuratam ejus observantiam majoris æstimat, quàm opera quævis pietatis, etiam maximè sublimia. Quid enim ad sanctificationem requirit Deus? Nihil prorsus, nisi ut faciamus Voluntatem Ejus: atqui hanc Voluntatem facitis, si sanctè converſantes in hæc Domo, Regulas ejus ad amullim servetis: hoc magis pretiosum, hoc magis heroicum coram oculis Domini, quàm si ageretis alia, quæ universum orbem in admirationem Vestram raperent.

Quid, quæso, magni fecerat servus ille, quem Christus canonizat apud Matthæum, (Math. 25.) & cui regnum Cælorum retribuit? An fortè miracula patraverat? An martyrium subierat? An graves perpessus erat afflictiones? Nequaquam: sed status sui officia, etiam minima quæque adimpleverat, & ideo gloriam consecutus est: *Quia super paucos fuisse fidelis*, inquit Pater-familias, *super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Judicate hinc, quàm amplam meritorum mæstem, minima quæque exequendo, colligere possitis, & efficere, ut *dies omnes pleni in Vobis inventantur.* (Psalm. 72.)

His omnibus superaddite solidam illam tranquillitatem animi, in quâ vera felicitas sita est; pacem illam internam, quàm creatura nulla turbare valeat, & quæ quibusvis mundi thesauris longè est superior. Quàm dulce est, si quis dicere possit sibiipſi: facio Voluntatem Dei, eamque ad amullim in omnibus adimpleo. Sic autem, Delectissimi, sic loqui potest omnis & solus ille, qui ex una parte vitam suam perpendens, ex altera verò Leges à Superioribus sibi positas, perfectam inter utraque concordiam reperit.

De cætero, non solum futuræ vitæ promissionem habet pietas, sed & illius, *quæ nunc est*, ut inquit Apostolus ad Timothæum: (1. Tim. 4.) nam profectò, humanitè tantum res considerando, quid dulcius, quid felicius, quàm vitam ducere tranquillam, bene ordinatam, & ab agitationibus mundanis vacuum; in qua quis nullum habeat commercium nisi cum Deo; nihil agat nisi quod ad Ejus gloriam tendat; & omnes conatus, omne desiderium suum eò dirigat, ut Creatori suo acceptabilem se valeat exhibere. Talis vita pacem habet, quam mundus dare non potest; delicias habet, quæ omnem sensum exsuperant, & quibus comparatæ sæculares voluptates, amaritudine & absinthio plente sunt. Hanc porro pacem, has delicias degultat Clericus semper regulis suis inherens; ille cum Propheta Regio lætus exclamat: (Psalm. 83.) *Melior est, Domine dies una in atris tuis super millia. Elegi abjectus esse in domo Dei mei: magis quàm habi-*

care in tabernaculis peccatorum. Hæc obfervantia ipfum à dæmonum impetu defendit, palliones refrænât, à via iniquitatis abducit, ad virtutem animat, & in femâis iuftitiæ ftabilem reddit.

(*Infelicitas negligentium*) Quid contrâ illis accidit, qui vix Regulas curant, eafque tamquam pueriles munirias, nequaquam ad perfectionem neceffarias, habent contemptui? Illis fcilicet gravia funt omnia & intolerabilia. Exercitia quævis fatidium ipsis pariunt, & nunc fub hoc, nunc fub illo prætextu, eadem refugiunt. Si cogantur illis affiftere, corpore quidem hoc faciunt, refpectu humano inducti; fed finè utilitate, finè ædificatione; quia fpiritus eorum, vanitatibus addictus, non fapit ea quæ Dei funt. Dicite, quæfo, an cum tali difpofitione pacem aliquam deguftare valeant? & quâ ratione cum Deo aut confcientia fua habeant pacem, quandoquidem continuò Divinæ refiftant Voluntati? Quâ fiducia gratias neceffarias à Deo requirent, quandoquidem conftanter recufent illa, quæ ab ipsis Deus expoftulat? In hoc mifero ftatu exterius portant Jugum Domini, totumque ejus onus fentiunt; fed nequaquam unctionem illam ac dulcedinem internam, quæ onus illud fuave reddit ac leve. Imò, Dilectiffimi, omnes vitæ Clerici infidelis plene funt fpiritis, plene contradictionibus & tentationibus, quæ ipfum femper magis ac magis reum ac infelicem efficiunt.

(*Contagiofe eorum lues.*) Nec in folis illis membris infefticibus hæret contagium; fed brevi per totum corpus propagatur: quamdudum enim omnia membra pari ardore, pari zelo Leges obfervant, florent Communitates & ædificant Ecclefiam; quòd fi femel tepefeat difciplina, brevi in ruinam decidunt, & Ecclefiam inhonorant. Ac primò quidem à minimis incipitur, deinde paulatim affurgitur ad majora, & finaliter omnes Regule peflundantur. Hinc furgit ignorantia, hinc tepiditas & incuria animos juniorum Clericorum infeftiunt, qui, ubi femel excuffum eft Jugum, vitæ immoderate ac irregulari affuefcunt, & vitiofi irruunt in Sanftuarium Dei, Minifterii Sacri partes ignorantes, eafque præ incuria adimplere contententes; verbo, funt ficut filii Heli, filii Belial, nefcientes Dominum, neque Officium Sacerdotum ad Populum. (1. Reg. 2.) Et quoniam neglexerunt gratiam Dei, tempusque ad fanctificationem fibi concessum, ideo quòque Deus ipsos negligit, femperque magis ac magis perverti, finaliter impenitentes moriuntur: atque ita in talibus verificatur illud Ifaiæ: *In terra Sanctorum iniqua geffit, & non videbit gloriam Domini.* (Ifa. 26.)

(*ÉPILOGUS.*) Sed fatis jam fuperque Vobis ob oculos polui, Dilectiffimi, functiffimos effectus, quos ignavia & negligentia, live in membra fingula, live in ipsis Communitates Ecclefiafticæ inducunt; fatis inquam fuperque, ut à vitiis ipsis animos Veftrorum æternum deterream. Ad lætiora itaque revertamur objecta, & ex antedictis mecum recolligite, Locum Hunc inftitutum effe ut Doctrinæ ac Religionis Schola fit, hancque effe Divini Numinis Voluntatem, ut in eo fanctificationem Veftram operemini; non tantum vulgarem illam, quæ à Chriftianis omnibus exigitur, fed fpecialem illam & egregiam Sanctitatem, quæ decet Viros Ecclefiafticos, in fortem Domini vocatos, & aliquando duces Fidelis Populi futuros.

Quàm pretiofum Vobis effe debeat Hujus Inftituti genus,

colligitis ex magnis nominibus illorum, qui primi ejus auctores exiterunt. Vidiftis illud promotum ab Eufebii, Bafilii, Martini, Auguftini, Gregorii, Caroli, Vincentii; imò ab Ipſemet Univerſali Ecclefia in Spiritu Sancto congregata.

Percepiftis quanti fructus ex illis Domibus benè Ordinatis in Ecclefiam Dei redundarint; quanta porro mala, iis neglectis, in Clero pullulaverint. Magno igitur animo contendite, Dilectiffimi, ut attingatis fcopum, quem in Hac erigenda Domo Superiores Veftri ſibi conftituerunt. Pietati ac ſtudiis indelineriter incumbite, ut ſanctitatis ac ſcientiæ laude floreat, ut ornamentum ac decus fit Ecclefia Batavæ, gaudiumque afferat Patriæ Veftræ Fidelibus, dum ex ea Paftores accipient, qui verbo & exemplo Gregi ſuo prælucebunt.

Fatendum quidem, labore ac fortitudinæ opus effe, ut eâ, quâ decet, vigilantia Officiis Veftris defungamini; fed quid, quæſo, quid eff modicus quadriennis labor, ſi hunc comparatis cum dulciſſimis fructibus, qui exinde Vobis provenient? pendet à tantillo labore conſcientiæ Veftræ tranquillitas; pendet æterna omnium Veftrùm, & tot animarum falus. Igitur ad exemplum Apoftolorum parate Vos ad Minifterium Ecclefiafticum in hoc Sacro Cœnaculo, ut, cum illud deſeretis, inde exeatis *induiti virtute ex alio*, (Luc. 24.) & repleti Spiritu Sancto; qui dabit Vobis, ſicut dedit Apoftolis, ut incipiat *loqui... magna Dei.* (Act. 2.)

Te verò, Domine, eum Propheta Regio deprecor. (Pſalm. 79) *Reſpice de celo, & vide, & viſta vineam iſtam, & perſice eam, quam plantavit dextera tua.* Vineæ hæc, Domine, hereditas eff Dilectæ Illius Ecclefia, quam inter medias hæreſum & ſchiſmatum procellas ab omni tempeſtatum vi cultodire dignatus es, & dextere Tuæ virtute feliciter propugnata in ſpecialem hereditatem Tibi ſervâti. In hac noſtra Domo concluditur ſpes iſtius Ecclefia; & vides hic novella germina, quæ Ipſemet tranſtulifti ad locum, & in eo plantâſti. Excole igitur illa, Domine; reſeca in illis totum, quod noxium eff, aut utile; & fac, ut plantæ illæ caput furfum efferant, & exereſcant in arbores perfectas & floridas, quæ uberrimis fructibus hereditatem Tuam augeant & lætificent.

Munda Domine hos filios Levi, & cola illos *quafi aurum & quafi argentum*, (Mal. 3.) ut tamquam gemmæ in Domo Tua reſplendeant. Da eis primitias Spiritus, conſecra eos unctione Sanctâ, ure præcordia ipſorum igne novo, ut eodem accenſi flammæ tuas undequaque circumferant, ac in populos multos diſfundant ignem illum, quem veniſti mittere in terram, & quem Spiritus Sanctus hodierna die in filios adoptionis effudit.

Et quoniam, Domine, me poſuiſti Ductorem Populi Hujus, noli, quæſo, indignitatem & infirmitates meas attendere; fed indue me fortitudine ac virtute, ut dignè coram ipsis *ingrediar & egrediar*, (II. Paral. 1.) nec quemquam perdam ex iis *quos dediſti mihi*, (Joan. 18.) ut in diſtincto Judicio Tuo de animabus eorum ſine confuſione valeam reſpondere. Verbo, da nobis omnibus cor unum ac animam unam: regnet hic Charitas, Pax & gaudium Spiritus Tui; fac ut ad mutuam ſanctificationem allaboremus omnes, & hujus ſanctificationis fructum aliquando deguſtemus ſimul in Cœlis. Amen.

EXHORTATIO QUINTA IN FESTO ASSUMPTIONIS.

De Patrocinio Beatæ Mariæ Virginis & rectâ Eam invocandi ac colendi methodo.

Custodies... Solemnitatem... in exitu anni... Exod. 23.

INTER Ferias Domini & Festa, quæ ex præcepto Legis celebranda erant Filiis Israël, tria inveniuntur primaria, in quibus omne masculinum sistere se debebat in Jerusalem coram Domino; nempe, ut dicit Lex: (Exod. 23.) *Solemnitatem Azymorum custodies... Solemnitatem messis primitivorum operis tui... Solemnitatem quodque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.*

Cum hac Solemnitate, quam in Exitu anni celebrabant Israëlita, non malè quadrat hodierna Festivitas, Dilectissimi, in qua, exeunte anno scholastico, & finitâ Studiorum messe, acceditis ad Sanctuarium Dei Vestri, ut omnium bonorum Largitori, pro collectis fructibus gratias agatis, & ut Vos ac Vestra omnia Ipsi offerendo in holocaustum acceptabile, cœlestium gratiarum rorem ac benedictionem exuberantem laboribus Vestris impetretis. Atque utinam, quemadmodum præscriptum erat carnali Israël, nullus Vestrum hodiè *appareat ante Dominum vacuus.* (Deut. 16.)

Antequam igitur accedatis ad Thronum Gratiæ, in memoriam revocate innumera illa beneficia, quibus Deus hóc anno Vos misericorditer cumulavit. Attendite ad auxilia illa multiplicata, quibus animos Vestros contra dæmonis, mundi & carnis insidias communiavit, vocationisque Sux, ac prædilectionis specialis arrham sæpius Vobis impertitus est. Cogitate, quàm sæpè alleviaverit labores Vestros, quàm benigne affuerit studiis Vestris, quàm frequenter cœlesti lumine collustraverit, idque ut pararet *Sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum,* (Tit. 2.) & aliquando collocaret Vos in domo Sua, ut ibidem, positi super candelabrum, luceatis ante Sanctuarium Ejus omnibus diebus Vestris Horum, inquam, recordentis, & effundentis in conspectu Ejus animas Vestras, tantis beneficiis reque gratas referendite; ac fructus, quos fecistis, Nomini Iplius consecrate.

Si contrà sint aliqui, qui desideria suâ aut nullam aut exiguam messem collegerunt, atque ita manus suas fructibus vacuas reperiunt, non recedant illi ab hoc loco hodiè, quin saltem obtulerint Domino cor contritum & humiliatum, & recogitantes in amaritudine animæ suæ, quantis se privaverint bonis, statuam firmiter deinceps duplicato labore redimere tempus, quod recuperare non valent.

Omnes denique novis gratiis indigeris, novo robore ad præliandum prælia Domini, & ad Vos, inter tot ac tanta hujus vitæ pericula, immaculatos custodiendos ab hoc seculo. Novis auxiliis opus est, ut & scientiam necessariam, & excelsas illas acquiratis virtutes, quibus in Ministerio Sacro fulgere Vos oportet. Ac proindè, quotquot estis, rogate Dominum ferventi corde, piis votis ac suspiriis opem Ejus exposcite, ut & gratia Ejus in futurum Cœlesti rore Vos irriget, Vobiscum laboret, ac dignos demùm Sacri Altaris Ministros efficiat.

Sacrificium itaque, Dilectissimi, quod hodiè pro Vobis & Vobiscum offerimus *Eucharisticum* erit pro donis hóc anno collatis; *Propitiatorium* pro delictis & infidelitatibus committis; *Impetratorium* pro beneficiis imposteriorum confutendis.

Et quâ, quæso, anni die meliùs hoc aut efficacius præstare possumus, quàm in hac Sacra Festivitate, in qua Virginem Mariam assumptam in Cœlos veneramus; Virginem, inquam, illam, quæ Refugium est Peccatorum, & Christianorum omnium auxilium: & quæ insuper speciali hóc titulo Mater Nostra est ac Patrona, quod Ejus Nomini Collegium Nostrum dedicatum sit ac consecratum. Essemus profectò ingratitudinis rei, si non Ejus Intercessioni ac Patrocinio adscriberemus totum illud, quod benè rectèque gestum est. Si devotio accreverit: si quis exarserit in studia fervor; si que accesserit laboribus nostris benedictio; fateamur libenter, totum hoc deberi Mariæ Patrocinio, quæ vita est, spes ac dulcedo nostra, quæque filios, specialiter Sibi dicatos, maternâ curâ fovit ac protexit. Aderit; imò jam adeit piissima Illa Mater, & nobiscum hoc Sacrificium offerret Filio Suo, si Ipsam sincerò ac effuso corde invoctis: & quid, quæso, non impetrabit hac triumphi Sui die, in quâ per Angelos in Cœlos assumpta est, & prope Divinum solium collocata, ut, evecta super ipsos Angelorum Choros, Divinarum gratiarum dispensatrix constitueretur, & fructus Illius Sanguinis, quem olim ex purissima Sua substantia Incarnato Verbo subministravit, in genus humanum liberatè effundi impetraret.

Predeat incensum dæmonum invidia; cultum Mariæ rodât hæreticus furor; Nos, Dilectissimi, tantâ Matre gloriemur, sub cujus alas confugimus, sub cujus Patrocinio tuti sumus. Et numquid Cultum Beatissimæ Virginis materno cum lacte suxistis, illumque inter medios Ejus hostes servastis illibatum? Sed si umquam, Dilectissimi, in Ejus amorem accendi & inflammari Vos convenit, id potissimum requirit hæc dies, quâ & specialim recolitur memoria faustissimi illius Patrocinii, quod huic Domui Virgo impendit, & quâ, ut jam dictum fuit, Vestrum est Omnipotenti consecrare totius anni fructus, quos, Ipsa Virgine protegente, collegistis. In hoc itaque animos Vestros paucis accendere proposui; atque utinam Deus det *voti mea vocens virtutis,* (Psalm. 67.) ut deinceps dulcissimum Mariæ Nomen non recedat à corde Vestro, non recedat ab ore, non recedat ab opere.

(*Antiquitas Cultus qui B. M. V. exhibetur*) Nihil magis fundatum in antiquitate est, nihil magis rationi consentaneum, quàm cultus ille, quo Ecclesia Matrem Dei profèquitur & honorat. Si colligamus antiquorum Patrum testimonia, omnia Mariæ laudibus & intercessionis Ejus encomiis repleta sunt: uno ore omnes sublimia de hac Virgine prædicant, testanturque sibi verba desicere, quibus valeant, ut par est, exprimere Matris Dei excellentiam ac dignitatem. Si Historiam Ecclesiasticam pervolvamus, videbimus à primis sæculis erecta in Ejus honorem Tempia, instituta deinde varias Festivitates, & antiquissimas horum Festorum Liturgias; imò quoties oppugnatus fuit Mariæ Cultus, toties Fidelium zelus fuit amplius excitatus, ut Suam in Virginem hanc devotionem solemnè testarentur; adeo ut hæreses ipsæ, Mariam oppugnando, Mariam exaltaverint. Etenim si historis fides, Cultus ille maxime

adauctus est & undequaque propagatus statim post Ephesium Concilium, in quo damnationem subiit Nestorius, qui glorioso Matris Dei titulo Virginem hanc spoliare tentaverat. Tunc enim Ecclesia magis ac magis attenta ad consequentias, quæ ex hac decisione sequebantur, incepit explicatius evolvere altissimam Illius Virginis dignitatem & Myfteria omnia, ad Eam pertinentia; nihilque se putavit facere posse excessum facis ad honorandam Creaturam Illam purissimam, quam ad tantum Gloriæ culmen evexerat Omnipotens. Similiter sæculo decimo sexto, cum Calvinianæ sectæ furor undequaque Cultum Beatæ Virginis & Sanctorum eliminaret, ac Sacras Mariæ Imagines ferro & igne persequeretur, exarist iterum Catholicorum zelus, & ad reparandas injurias, ab hæresi illatas, omne studium contulerunt Fideles, ut & Mariam, & Imagines Ejus multò honorificentius, quàm ante fecerant, colerent ac venerarentur.

Nihil porro in his omnibus facit Ecclesia, quod non sit antiquitati consonum, & in ipsa recta ratione fundatum. *Ad Te recurrimus, ó Benedicte!* exclamabat Origenes. *Intercede Hera & Domina, Regina & Mater Dei, ora pro nobis;* ita Ipsam invocabat Athanasius. *Advolve genibus Tuis, ó Domina mea,* dicebat S. Ephrem. *Aspice nos de Cælo oculo propitio,* inquebat Basilus. *Supplica Deo, ut animas nostras salvet:* Sic orabat Chrysostomus. *Sancta Maria, succurre miseris* &c. antiquissima est & communis Ecclesiæ oratio, quæ sub Augustini nomine circumfertur.

An igitur illi, qui hodiè sinè Patrona ac intercessore accedere ad Ipsum Deum immediatè volunt, ac Sanctorum rejiciunt Patrocinia; an, inquam, illi sanctiores se putant magnis illis Viris, qui, juxta ipsos adversarios, vivebant purioribus Ecclesiæ sæculis, & qui, ut jam vidimus, Virginem invocabant?... Quòd si ad posteriora descendamus sæcula, eundem inveniemus in Ecclesia fervorem, eandem de Virgine estimationem. Imò vel solus Bernardus integra volumina de laudibus Ejus ac Intercessionem conscripsit.

(*Solidissima est hæc devotio, quod multis adstruitur argumentis*) Si igitur omnium sæculorum & nationum fideles Mariam celebraverint, Mariam invocaverint; profectò solidissimè fundata est singularis illa veneratio, quam erga Beatam Virginem filii suis inspirat Ecclesia, & quæ Illam præ omnibus aliis creaturis superexaltat. Deinde si Catholici cultum incongruum reddant Mariæ, proût contendunt Hæretici; si ad Ipsam transferant honorem Soli Deo debitum; quomodo Deus cultum illum approbare potuit tot ac tantis miraculis in ejus favorem patris? Quomodo patitur Christus, ut Sponsa Sua Ecclesia, quam Spiritus Sanctus dirigit, in honorem Mariæ non tam encomia quàm blasphemias cantet? Quomodo permittit, ut & præteritorum sæculorum Sancti, & nostri temporis Viri Pissimi communi errore obruantur? Hæc sanè combinari non possunt; sed, si cultus Mariæ erroneus sit & reprobandus, jam à tertio & quarto sæculo defecerunt promissa Christi, erravit Ecclesia, & Deus ipse per miracula, quibus cultum illum firmavit, erroris auctor fuit. Has blasphemias devotare coguntur qui cultum Marianum impugnant.

Quinimò sola naturalis ratio ad evertendâ hæreticorum placita prorsus sufficiat. Cernimus quotidie, ita agi inter homines, ut dum aliquis cum Rege conciliari, aut quosdam ab ipso favores reportare cupit, hunc in finem accedat illos, quos novit ab eodem Rege intimâ benevolentia honorari, Regio solio assistere, ipsique Principi convictu familiari proprios esse, ac magis conjunctos: unde quam-

vis sciamus, illud quod exposcimus à solo Rege donari, nullus tamen in culpam vertet, si viros ab Eo honoratos adhibeamus in patrociniis; quinimò majorem per hoc testamur in Regem reverentiam, dum adhibitis personis illis, inter nos & Principem mediis, taciti contemur, longè nimis nos à Rege distare, & quasi tantum è longinquo ad Ejus Majestatem audere oculos attollere.

Quà fronte igitur in nobis carpunt hæretici, si Mariæ, aut aliorum Sanctorum utamur Patrociniis? Novimus, solum Deum esse omnis gratiæ fontem, & ab Illo Solo beneficiâ cælestia impetrari; sed ut facilius voti fiamus compotes, amicos Ejus ac familiares invocamus, ut Ipsorum favore delatæ ad Divinam Majestatem preces nostræ magis gratæ sint, & multiplicatis Intercessoribus, successum securius acquirant.

Nec defunt in Sacris Paginis exempla, quæ hujus Intercessionis efficaciam stabiliant. (*Job 42.*) *Iraus est furor meus in te, & in duos amicos tuos,* inquit Dominus ad Eliphaz Themanitem, *sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ire ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam ut non vobis imputetur stultitia.* Ecce, quod Deus precibus ad sacrificiis eorum non annuisset, id in gratiam Mediatoris Jobi concedit.

Quid dicam de Moyse, qui populum Israëliticum plùs semel à totali internectione liberavit; adeo quidem, ut his verbis ipsum alloquatur Deus *Dimitte me, ut irascatur furor meus... & deleam eos.* (*Exod. 32.*) Preces itaque Sanctorum violentiam quamdam inferunt Deo, Ejusque ulticem manum avertunt. (*II. Mach. 15.*) Numquid & Judæ Machabæo apparuerunt in somnis Jeremias Propheta, & Summus Sacerdos Onias pro Populo Dei extendentes manus & orantes? Imò sciat locis Paulinæ Epistolæ innumeris, in quibus Apostolus ille fidelium preces efflagitat; & tamen hodiè homunciones, peccatis onusti, audent omnem Sanctorum intercessionem repudiare, quasi nullos, inter ipsos & Supremam Majestatem, mediatores esse liceret.

Si itaque Sancti, de sua felicitate securi, adhuc sint de nostra salute solliciti, atque hóc titulo eos tamquam Intercessores invocemus, quòd & velint & possint Auxiliatrices nobis manus porrigere; quantam, Dilectissimi, spem nobis addere debet Mariæ invocatio, quæ creaturas omnes sanctitate præcellens, ipsi omnibus Deo gravior est ac propinquior, ac proinde plus omnibus potest: si Angeli, teste Scripturâ, preces nostras ante Thronum Dei offerant, cur quæso id non faceret Ipsa Angelorum Regina? an fortè dicent hæretici, hoc Officium Mariæ indignum? (*I. Joan. 2.*) Attendant, Filium Ipsam, Nominem Deum, Advocati partes, Joanne teste, pro nobis apud Patrem suscipere. An fortè ignotas dicent Virgini necessitates nostras? & cur, quæso, Deus celabit Matrem Suam id quod malletat Angelis, quos in custodiam nostram deputavit, & qui in Cælo gaudium agunt de peccatori penitentiam agente? An fortè prætendent, Mariam super Angelorum Choros exaltatam res nostras parvi pendere? sed quâ fronte dici potest, Virginem illam, quæ fortitudine plena morienti assistit Filio, illumque pro humano genere prius immolat in corde antequam expiraret in Cruce; quâ fronte, inquam, dici potest, Illam jam in Cælos sublatam, hominum salutem non curare? Mater hæc ex purissima sua substantia ministravit Sanguinem illum, qui pro nobis effusus est; an ergo Ipsi indifferens erit, utrum Sanguis Ille fructificet,

utràm pedibus conculcetur; utràm tanta, quæ Filius sustinuit tormenta, effectum suum habeant? Blasphemabunt denique, cultum illum, quo Mariam prosequimur, Soli Deo debitum esse & honori Divino derogare. Sed mendacia illa jam dudum destructa sunt, nec imponere possunt nisi ignaris. Non enim invocamus Mariam, quasi Ipsa meritis suis concederet gratiam, vitæque foret ac necis arbitra: sed Illam invocamus ut pro nobis apud Filium intercedat; ut per merita Salvatoris gratias illas nobis obtineat, & Sanguinis Ejus fructum nobis applicari exoret. Accedimus ad Filium per Virginem, quia fide docemur, Filium ex Ipsa ad nos venisse. Ipsum tanquam unicum Mediatorem inter Deum & homines agnosceimus; Mariam verò tanquam primam & præcipuam inter omnes Intercessores nostros veneramus.

Quis igitur non mirabitur, eòsque procedere hominum quorundam insaniam, ut Cultum illum, utilem adeò, totis viribus eliminant? Quis contra non exultabit, dum tantam sibi à Deo datam Patronam considerat, quæ & apud Filium, omnia potest, &, cum Mater sit Salvatoris, omnia nobis bona impertiri desiderat?

(*Adhortatio ad Cultum Mariæ propagandum.*) Matrem igitur animo, Dilectissimi, Mariam ex intimis præcordiis invocate, ac Cultum Ejus, ubi tempus aderit, commendate Fidelibus, verboque & exemplo eundem omnibus inclycate. Speciali autem jure in Ejus Patrocinio Vos confiditis; præterquam enim quòd Hanc Matrem cum reliquis Ecclesiæ filiis communem habeatis, peculiari ulterius titulo Mater Vestra est, cum pridem in Honorem Ejus erecta sit Hæc Domus, in qua versamini, & omnes, quotquot estis, Ipsi specialiter litis dedicati. Si imensus est Mariæ in omnes homines amor, quantus ille in Vos erit? In Vos, inquam, quos ad hoc novit destinatos, ut in medio errantium constituti, Cultum Divinum fervetis illibatum, Matrisque ac Filii Ejus honorem viriliter propugnetis? Si non deserat Maria animam, sincero corde Ipsam invocantem, quantam omnium Vestrum habeat curam? Quo fervore gratias omnes Vobis necessarias impetrabit, cum noverit ex vita & moribus Vestris pendere tot millium animarum salutem, pendere felicitatem Ecclesiæ Betavæ, quæ in Vobis spem suam habet repositam?

(*Sed rationalis hic esse debet.*) Verùm dum ad Virginis Cultum Vos adhortor, Dilectissimi, cogitate rationabilem ipsum esse debere, & Evangelicis Legibus conformem; nolite itaque, in alterum delabi extremum in quòd, proli dolor! multi concidunt Christiani, qui falsam hujus Cultus ideam sibi efformantes, nimiam præsumptione, quascumque gratias, quæcumque zuzilia, à Virgine expectant, acque ita salutis remedium in venenum sibi vertentes, Mariam, quam colere prætendunt, turpiter inhonorant.

(*Quinam in hoc puncto graviter cavent.*) Intelligentis, Dilectissimi, quid velim. Plurimi scilicet Mariam invocant, Ejusque Patrocinium extollentes, salutem ab Ipsa expectant: sed virtutis exercitium, sed conversionem vitæ, sed media omnia ad salutem acquirendam necessaria negligunt, in tuto collocatos se putantes, ubi sortem suam sterili quâdam oratione Mariæ commendarunt, & cæcæ post hæc confidentia omne abiciunt virtutis & emendationis studium; quasi Virgo illa felicitatem æternam ipsis procurare aut deberet, aut posset, sine vitæ mutatione, sine fructibus penitentiae, sine mortificatione sensuum: quasi sub Ipsius Patrocinio victoriam sine pugna, coronam sine meritis, merita sine labore acquiruntur sint. Mariam

invocant, sed temeritate, numquam satis deplorandâ; potum præsolantur post tot naufragia voluntaria, mortem sanctam, post vitam impiam; & post scelera toties multiplicata, à quibus nolunt recedere, blandiuntur sibi de sine felici ac salutari, falsò persuasi, hujus Virginis intercessione dandas sibi gratias tales, quales pro libitu sibi fabricant. Quali verò omnî propterea posset apud Filium Illa Cœli Regina, ut sub Ejus auspiciis securi vivamus in peccatis, ac Filii Ipsius Sanguinem, sine timore vindictæ, alidudè conculcemus.

Olim gentilibus improperebat Augustinus, quòd majestatem Deorum suorum profanarent, eòquod tales colerent, quos scelegum omnium complices ac protectores venditabant. Eosdem profectò abusus, eadem impropria in Christianismum conjiciunt homines illi, qui in peccatis suis voluntariè permanentes, Virginis Patrocinio securos esse se jactant. Sic olim Judæi gloriabantur, se possidere Templum Domini, illudque sibi in asylum ac refugium fore sperabant, licet augustinam Ejus Majestatem idololatrico cultu, ac variis criminibus maculassent. Sic & populus iste certam sibi de hostibus pollicebatur victoriam, ubi in castris suis habebat Arcam Fœderis; non attendens, parùm sibi profuturam Arcam Fœderis, ubi sedes ipsum, quod cum Deo pepigerat, infideliter dirupisset.

Profectò non agnoscit Maria cultores ejusmodi, qui profanant Venerandum Ejus Nomen, illudque iniquitatibus suis servire faciunt: sed bellum indicant, patiensibus; recedant à via iniquitatis; corde contigito revertantur ad Dominum; accendantur in studium virtutis; rogent Mariam, ut sibi necessarias in hos fines possulet gratias, & tunc demùm Auxiliatricem Virginis manum sentire incipient; tunc ipsos fovebit, animabit, consolabitur, cœlestesque impetrabit favores, quibus & piè pollint vivere, & feliciter mori.

(*Oportet Mariam imitari.*) Si igitur, Dilectissimi, veri velitis esse Mariæ cultores; si Festivitatem Ejus cum fructu desideretis celebrare; oportet hodiè novos animos sumere, & in imitationem Sanctitatis Ejus novo zelo accendi. Hæc enim præcipue de causâ Sanctorum Festivitates celebramus, ut eorum exempla, quæ recolimus, nova sint incitamenta ad virtutem, novi stimuli, qui nos ad sanctitatem promoveant. Si, Augustino teste, *Solemnitates Martyrum, exhortationes sunt Martyriorum*, magnam profectò exhortationem Vobis suggerit hodiernus Mariæ Triumphus: talis enim fuit hæc Virgo, ut *Ejus unius vita omnium sit disciplina*, & cumulatilima Ejusdem glorificatio ad vivum exprimat illud gloriæ pondus, quo Deus servos suos fideles æternùm superexaltat.

Verum quidèñ est, Dilectissimi, nec tantus sanctitatis, nec tantus gloriæ gradus nobis unquam obtinget; imò blasphemum foret, ac superbiæ diabolicæ proximum, imperare privilegia illa specialia, quibus (ut par erat) solam Matrem Deiparam illustratam voluit Omnipotens. Sed, quemadmodum Christus discipulis Suis Patrem proposuit, dicens: (*Matth. 5.*) *Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est*; ita & nobis ipsis proponere possumus Mariam, ut ad Ejus exemplum vitam insituamus, & virtutes Ejus, si non attingere, saltem de longinquo valeamus imitari. Possumus igitur, considerando Mariæ in Deum pietatem, & singularem charitatis fervorem, excutere à nobis languorem illum ac tepiditatem, quibus in ordinariis Religionis exercitiis laboramus: possumus nobis ipsis reprobrare indifferentiam illam, quâ servimus Domino,

obsequiis nostris ac toto cordis affectu dignissimo, & novas deinceps amoris flammam concipere Possimus, considerando Mariæ animum, Dei rerumque Divinarum contemplationi continuè affixum, dolorem excitare de dilipationibus illis voluntariis & frequentissimis, quibus cor nostrum, terrenis inhærens desideriis, vix novit ad Deum affurgere, & orationi, prout oportet, vacare. Possimus, intueudo Mariæ zelum, fortitudinem, patientiam, humilitatem, castitatem, reliquasque virtutes, coram Deo pudore suffundi propter imbecillitatem, superbiam, ac reliqua, quibus maculati sumus, peccata; ut deinceps vitiis ac concupiscentiis nostris indicamus bellum, ac, Ipsâ juvante Virgine, de illis feliciter triumphemus.

(*In quibus, & quomodo hoc facere specialiter possunt Sacerdotes.*) Et has quidem virtutes in Maria considerare possunt & imitari cujuscumque status fideles; verum propius vitam Ejus contemplari, propius Virgineis vestigiis insistere debent illi, qui aut Sacerdotes sunt, aut ad istam supremum dignitatis gradum aspirant. Sacer enim ille caracter Divinam Mariæ Maternitatem cum hominibus quodammodo communicat, ipsoque, ut ita dicam, Deiparos facit: idem enim Verbum, quod Maria in sinu suo concepit, ac in generis humani salutem mundo effudit: idem, inquam, illud Verbum Sacerdotes divinâ virtute in Altaribus nostris producant, & in hominum salutem offerunt. Maria natum Christum ulnis suis portavit; sinu suo fovit, maternâ curâ custodivit: portant & Christum in manibus suis Sacerdotes, Eundem intimè sibi conjungunt, & quotidie cum Ipso conversantur. Quinimò, si liceat hic comparisonem instituere, dignitas illa tremenda Sacerdotii habet prærogativas aliquas, quas non habuit Mariæ Maternitas. Etenim Maria non nisi semel Filium peperit; at Sacerdotes quotidie novo & ineffabili modo Christum (si ita loqui fas sit) Nativitate donant. Maria Christum peperit, humanis subiectum infirmitatibus, passibilem ac mortalem; Sacerdotes verò immortalem producant ac impassibilem, nullis miseriis subditum, sed talem, qualem Ipsum de novo genuit Pater Aternus, dum Illum à mortuis Gloriosum suscitavit. Maria Redemptorem protulit, sed omnibus hominibus communem; Sacerdotes autem non tantum pro omnibus producant Christum, sed Sanguinem Ejus unicuique particulatim applicant, & universale Redemptiois beneficium singulis quodammodo proprium faciunt. Meritò igitur cum Augustino hic exclamandum: *O Veneranda Sacerdotum dignitas! in quorum manibus Dei Filius velut in utero Virginis quotidie incarnatur!* Veneranda dignitas, Dilectissimi; sed simul tremenda nimis, dum mente pervolvimus, nos ratione Characteris Sacri tam propè accedere ad Virginis Dignitatem; dum interim, carne fragili circumdati, proprioque peccatorum pondere ad ima depressi, tam longè à virtutibus Ejus distamus.

Cernitis igitur, Dilectissimi (atque utinam hoc ipsum mentibus Vestris altè insculptum permaneat!) cernitis, inquam, nihil esse adeò justum & necessarium, quam ut illi, qui dignitate sunt Mariæ pares etiam Vitâ & moribus existant prae reliquis fidelibus Mariæ similes. Atque ideo per viscera Ejus Materna Vos obtestor, numquam recedat ab oculis Vestris sublime illud exemplar: sed attentius perpendite, & quomodo ad Maternitatem illam se preparaverit Maria, & quomodo honorem illum excellentissimum stabili morum innocentia ac sanctitate sollicitè custodiverit illibatam.

Mariam itaque intuemini, & à primæva Ejus ætate ad ultimum vitæ diem invenietis ubique perfectissimam uor-

nam, secundum quam & gressus Vestros dirigere, & mortalis hujus vitæ cursum feliciter possitis consummare.

Attendite, quomodo, vix triennis puella, sese in Templo, Divino Numini consecraverit, & exegerit juventutem semota à consortio hominum, ac solis rebus Divinis intenta, ut param servaret animam, & Seipsam à teneris in holocaustum gratissimum offerret: atque ita in silentio acquisivit virtutes illas, quales nulla creatura in tam sublimi unquam gradu possedit. Discite ab hoc exemplo, Dilectissimi, Vosipsum immaculatos custodire ab hoc sæculo, & nolite in hominum consortio, in nugis & fabulis sæcularibus deliciis Vestras quærere; sed in silentio cordis, & fuga rerum externarum quærere Dominum, atque in Ilac Domo, solis studiis Vestris ac pietatis exercitiis occupati, aptate Vos adinstar Mariæ ad sublimem illum statum, quo aliquando estis insigniendi.

Vix erat è Templo egressa Maria, ut Divino Consilio Joseph desponsaretur, eum statim ab Omnipotente in Matrem Suam eligitur & ab Angelo salutatur Stupet primùm Virgo; miratur; hæret attonita, Suamque vilitatem, ac indignitatem profiteretur humillimè: ast demùm, edocta Divinam Voluntatem sine hesitatione sese submittit; ecce, inquit, *Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum* (Luc. 1.) Illic iterum docemini, Dilectissimi, quomodo & Vos Ministerium Sacrum debeatis suscipere Contrenite, per me licet, & obstupescite, dum ex una parte cellitudinem Sacerarum Functionum ac virtutes à Vobis requisitas, ex altera verò infirmitatem ac imbecillitatem humanam perpenditis. . . Sed si cognoveritis ad hunc statum à Domino Vos vocari, nolite obdurare cor Vestrum, verum cum plena submissione consentite in beneplacitum Divinum, & ille, ut inquit Sanctus Leo, *dabit vobis virtutem, quæ contulit dignitatem.*

Denique ubi Ministerium fueritis aggressi, servate in corde Vestro, ad exemplum Mariæ, Mysteria quæ tractabitis; meditamini in Lege Domini die ac nocte; Christum summa cum sollicitudine custodite, primò in Vobis, deinde in membris Ejus, curæ Vestre demandandis. Nolite à via desistere, live in prosperis, live in adversis; stete cum Maria fortes sub Cruce, nullæque difficultates Vos terreat, labores nulli, ubi agatur de sanctificatione peccatoribus, ac Muneri Vestri partibus adimplendis. Sic imitantes Mariam, securi fidei de potentissimo Virgineis Patrocinio: aderit Ipsa Vobis, labores Vestros diriget, vota Vestra complebit, ac demum, quemadmodum Ipsa in amoris extasi ad Cælos raptâ est, ita & vos, Divinis flammis exulsi, ad gaudia æterna faciet evolare.

(EPILOGUS) Hæc quidem singula, quæ in Mariæ vita imitationi Vestre proponuntur, longius prosequi tempus non patitur, Dilectissimi; sed hæc per synopsis dicta sint, ut ex eo colligatis, nullum argumentam meditatione Vestra esse dignum, nullum secundum magis, nullum exemplum efficacius. Habete igitur Mariam continuè in corde; sincero affectu Illam colite; egantur in vestigia Ejus oculi Vestri; atque imprimis hoc seriarum tempore, nolite oblivisci sanctæ Ejus conversationis ac modestiæ virginæ; ut, quemadmodum Ipsa sanctificavit Visitatione Suâ Joannem, & gaudio spirituali replevit Elisabeth, ac totam Ejus Domum, ita & Vos modestiâ Vestra ac illibatis moribus edificetis domos illas, ad quas divertetis, & ubique facti Bonus Odor Christi, spirituali exultatione recreetis-fideles, sed vel maximè Parentes Vestros, quibus hanc debetis consolationem, cum nec laboribus nec sudoribus pareant, ut felicitati Vestre, tam temporali quam æternæ prospiciant.

Interim ad Te confugimus, Mater Misericordiae, Vita, Dulcedo & Spes nostra; Diem triumphalem hodiè in honorem Tuum agimus, atque in memoriam revocantes beneficia innumera, quae hujus anni decursu nobis fuerunt collata, hæc Tuo deberi Patrocinio, Tuae deberi Intercessioni, libenter prostemur. Tuum igitur est, si quis factus sit in pietate profectus; si quæ ex studiis collecta mellis; si quæ acceverit laboribus nostris benedictio: si hostes animæ devicimus, Tu bellantes adjuvisti; si infirmitate humanâ lapsi sumus, Te manum porrigente surreximus; si stetimus in virtutis propolito, Tu Virgo animos nostros firmasti. Præter hæc autem quàm multi sunt favores, qui oculos nostros effugiunt, sive dum imminentiâ avertis pericula, sive dum demonum impetus cohibes,

sive dum gratias plures nobis, etiam nescientibus, impetras. Pro his igitur omnibus, Virgo Piissima, immensas grates rependimus: Tu autem suscipe hoc Sacrificium laudis, & fructus omnes, quos, te adjuvante, collegimus; accipe hodiè in grati animi, ac amoris perpetuam telieram. Perge nos, Maria, habere pro filiis Domicilium, cujus Proteatrix es, propitio vultu respice, & impetra, ut ejus incolæ, dum in Vineam Filii Tui mittendi sunt, tales inveniantur, quales eos & pro dignitate loci sui, & pro animarum salute oportet. Hunc in finem dirige omnes tam ipsorum quàm meas operationes, & fac ut omnes cordis nostri affectus eò tendant, ut sic aliquando possimus laborum nostrorum messem percipere, non transitoriam aliquam in terris, sed perpetuam mansuram in Cælis Amen.

EXHORTATIO SEXTA IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

De Sanctitate requisita in Sacerdotibus, ut propriam salutem operentur.

Loquere ad Sacerdotes Filios Aaron... Sancti erunt Deo suo, & non polluent Nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt. Lev. 21.

ECCLÉSIA Dei, salutem fidelium & honori Sanctorum semper intenta, solet venerationi filiorum suorum proponere illustres multos Heroës, qui speciali Sanctitatis claritate fulserunt, quorum gloriam miraculis aut aliis signis testatam voluit Deus, & qui hac ratione in Sanctorum catalogum nominatim adscripti sunt.

Sed quoniam inter Beatos Cælestis Patriæ Cives inveniuntur quamplurimi, quorum gloria Solus Deus cognoscit, quorum vita abscondita in Christo, nullos in hoc mundo Sanctitatis testes habuit; imò quorum nequidem nomina hominibus nota sunt, ideò Ecclesia unico intuitu hodiè nobis objicit (Apoc. 7.) *urbam illam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis;* tum, ut ipsis debitus deferatur honor, tum, ut, multiplicatis Intercessoribus, abundantiores in nos gratiæ profluant; tum etiam, ut horum exemplis animati incitemur ad virtutes, & scientes *eamdem nobis exoptatam spem,* pari cum ipsis fortitudine, pari alacritate *certamus ad propositum nobis certamen.* (Heb. 12.)

Et quale, quæso, spectaculum, Dilectissimi, ad excitandos fidelium animos, inveniri potest magis idoneum? Habent hic omnium nationum, habent cujusvis fortis fideles, quod honorant, & quod imitentur. Honoramus enim verò in imensa illa multitudine Sanctos illos Pontifices, & Sacerdotes, qui Christum secuti, pro ovibus suis posuerunt animam, & nunc tamquam victores, spoliis opimis ditati, ante thronum gloriæ triumphum agunt cum omnibus illis, quos ad æternam istam coronam perduxerunt... Honoramus Reges illos ac Principes, qui in loco periculis pleno, in medio deliciarum, quæ Solum Regium circumdant, constituti, (Jac. 1.) *innocuos se custodierunt ab hoc seculo* nequam, & Sceptrum Regium, quod Soli Deo submiserunt, nunc longè felicitatis tenent, nunquam eorum manibus eripiendum.

Honoramus Divites illos, qui non seducti carnis illecebris, nec mundi pompâ, nec honoribus aut divitiis fascinati, pro commoda vita duriora elegerunt, & profulsis in pauperes thesauris, nunc ultra modum ditati, foderunt sibi alios, æternam duraturos, (Luc. 12.) *quò sit non appetat, neque tinea corrumpit.*

Honoramus tot Venetas Virgines, tot alios Heroës Christi, qui in obscura vita, tot mortificationibus plena, in Desertis, in Claustris, in Locis abjectis Soli Deo militarunt, mundo incogniti, & nunc ab Agonotheta Suocoronâ immarcescibili laureati, victoriæ præmium reportarunt.

Honoramus simplices illos Artifices, Rusticos, Pauperes, aliosque infimæ conditionis homines, qui in sudore vultus sui comederunt panem, eumque cum gratiarum actione recipientes, forte sua contenti, labores suos Deo obtulerunt, ac innocenter coram Ipso conversati, animam ab omni labe puram in manus Ejus resepuerunt.

Honoramus denique Consanguineos, Amicos, Confratres, Contribules nostros, qui contra easdem passiones, easdem difficultates, easdem obstacula, quæ nos terrent, lucrare sunt; qui mediis planè istdem, quæ nobis conceduntur, salutem suam sunt a lepi; qui sub eodem instituto, sub eadem regula nobiscum vixerunt, & è medio nostram erepti, perpetuam jam pace lætantur... Quid igitur excusare nos poterit, si ipsis vincenibus, nos turpiter cedamus hosti? Si ipsis æternam accipiantibus mercedem, nos contra tamquam servi nequam excusamus in tenebras exteriores?

Et profectò quis non terrebitur, si atenta mente recogitat hanc sibi manere alternativam, ut aut æternam associetur Sanctorum consortio in Cælis, aut cum damnatis in inferno crucietur! imò, Dilectissimi, alterutrum eligendum est, aut gloria sempiterna, aut pœnæ æternam duraturæ: has nobis minatur Deus, si desectamus à viis, quas præscribit; hanc verò nobis concedet, si vitam sanctè transigamus (1. Thess. 4.) *Hæc est enim,* inquit Apostolus, *Voluntas Dei, Sanctificatio Vestra;* hanc ab omnibus exigit; ad hanc creavit hominem, ad illam obtinendum gratias largitur, quas Christus nobis, profuso Sanguine, promeruit.

Sed, Dilectissimi, si omnes, quotquot sunt Homines, sancti esse debeant; attendite, quæso, quàm specialiter hoc Vobis incumbat; Vobis, inquam, qui ad Sacerdotium aspiratis, & inter amicos ac Ministros Christi locum occupare contenditis. Nullus enim verò status sublimior; aut nullus quòque, qui majorem requirat Sanctitatem; primò qui-

dem ut suam, dein ut & aliorum salutem operetur Sacerdos . . . Hoc igitur motivo, quod Vos omnes propius & specialiter spectat, ad imitandos Sanctos, quos colimus, animos Vestros incendere aggredior. Sed quoniam materia tam ampla per partes tractanda est, ideo relictis in aliud tempus, si Deus dederit, argumentis illis, quæ probant Sacerdoti necessariam esse Sanctitatem, ut aliis profit; nunc tantum de illis agam, quæ animæ suæ debet, atque ex ipsa Sacerdotii Dignitate, & Sacrificandi Munere eidem annexo, probare conabor, quanto virtutis culmine, quanta Sanctitate opus sit, ut quis Sacerdotis nomen dignè sustineat.

Tu interim, Deus, omnis Sanctitatis Fons & Origo, adaperias cor nostrum, & hos famulos Tuos, ad Ministerium Tuum destinatos, igne cælesti inflamma, ut aliquando dignè Altari Tuo deserviant, & in sancta conversatione placentes, tanto muneri adaptentur.

(*Christiani nominis Dignitas ab omnibus exigit Sanctitatem.*) Quando Ministri Evangelici ad Sanctitatem exhortantur populos, non tantum proponunt ipsis æternam felicitatem, quæ Sanctitatis merces est & corona, uti & æternum infortunium, quod impos & peccatores expectat, sed etiam ante oculos ipsis objiciunt, quanta sit animæ christianæ dignitas, quantus ipsi debeatur honor, quantumque sit sacrilegium illam peccato defecare, & Sanguinem Christi, quò lota est ac redempta, pedibus profanis conculcare. Deus (inquit fidelibus) non alia de causa Vos creavit, nisi ut sancti sitis; idè pro Vobis Filium dedit; idè Sanguine Hominis Dei estis redempti. Membra Ipsi facti in Baptismo, Solemni Voto renuntiastis dæmoni, mundo & pompis ejus; atque hac de causa terrenum nihil à Vobis amandum est; sed sola cælestia sectanda. Sequaces facti Capitis, Spinis Coronati, ad Ejus exemplum mortificatam debetis vitam ducere; Templum facti estis Spiritus Sancti, membra Christi; uncti estis unctione sancta; cibavit Vos Christus Corpore Suo & Sanguine potavit, ut Ille in Vobis vivat, & Vos in Illo; (I. Pet. 2.) *Genus estis electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*; agnosce igitur, ut S. Leonis verbis utar, *agnosce, o Christiane! dignitatem tuam, & divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Reminiscere, quia erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum.*

Hæc, inquam, & similia fidelibus inculcantur, ut dignitatem suam agnoscant, & conformiter ad characterem suum vitam insituant. (*Mul. o magis ad eam adstringit honor Sacerdotii.*) Verum si Christiani nominis Dignitas ad tantam vitæ innocentiam adstringat Fideles universos, quid erit de Sacerdotibus, Dilectissimi? De Sacerdotibus, inquam, quibus non tantum omnes hi honorum tituli competunt, sed qui alios ipsdem insigniunt; qui Ministri sunt & amici Christi, Mysteriorum Ejus dispensatores, & canales quidam ac instrumenta, quibus Deus gratias suas diffundit, & Paradisum Ecclesiæ suæ rigat ac fructiferum reddit? Organa sunt, & os, si ita loqui liceat, Ipsi Dei: (II Cor. 5.) *Pro Christo... legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos*, inquit Apostolus ad Corinthios Christi itaque personam gerunt, dum populo mandata Divina annuntiant, dum filios spirituales Christi generant, dum peccatores Deo reconciliant, dum thesauros Gratiæ Cælestis expendunt, dum Verbi Divini efficaciam Deum ipsum in Altari producant.

Verum, Dilectissimi, tot ac tanti honorum tituli, qui Sacerdotes super omnem terrenam dignitatem esserunt; qui ipsos Cælestibus adæquant Spiritibus, quinimò majores eis sub certo respectu efficiunt; tot inquam, honorum tituli

non animum inflare, sed potius terrorem incutere debent illis, qui ad tantum gradum aspirant: nam, ut inquit Gregorius, *cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum*; Excelsum proleto est Sacerdotium Christi; sed terribile propter sanctitatem, quam postulat; propter onera, quæ imponit; propter pericula, quibus circumdatur; propter punitiones, quibus est expositum: adeo ut vel Sanctos faciat in terris, & Angelos in corpore mortali, vel monstrum ingratitudinis & dæmones in abyssis inferni. Si enim Christi Ministri simus, oportet, ut Ipsi exemplar in personis & actionibus nostris representemus; Homo Dei esse debet Sacerdos, & ut loquitur Cyrillus Alexandrinus, *Christi expressa forma.*

(*Hoc asserunt uno ore Patres.*) Atque hinc fluunt, Dilectissimi, tot ac tam multiplicata Sanctorum Patrum sententiæ, quibus demonstrant necesse esse, ut tantò purior sit Sacerdotis vita, quanto magis præ reliquis fidelibus eminet, & in gradu excellentiori collocatur.

Notum est illud Bernardi: *Nux in ore secularis nugæ sunt, in ore Sacerdotum blasphemie*. Grave pondus est, inquit idem Pater, *grave pondus, grave est periculum istius honoris; gradus quippe est, gradus casualis, gradus judicialis est, nisi meritis illustretur dignitas unctionis, nobilitate morum, exercitatione virtutum, & instantiâ honorum operum.*

Notum est illud S. Leonis ad Anastasium: *Tam excellens est Sacerdotum electio, ut quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.* Cui ad stipulatur Gregorius in Epistola ad Sabinum: *Cum plerumque, inquit, quod in laicis culpa non est, hoc crimen sit in Sacro Ordine constitutis, quanta in eis distractione puniendum sit piaculare flagitium, qui zelo rectitudinis uritur, non ignorat.*

Eodem serè modo loquitur Ambrosius de dignitate sacerdotali verba faciens: *Magna, inquit, sublimitas magnam debet habere cautelam; honor grandis grandiori debet sollicitudine circumvallari.* Evitandum omni conatu, ut dignè noscamus quid sumus; & quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus: ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini; ne sit nomen inane, & crimen immane.

Audite Hidorum: *Tantum, inquit, inter Sacerdotem & quemlibet virum probum interesse debet, quantum inter cælum & terram.*

Sic, Dilectissimi, sic de Sanctitate Sacerdotali loquuntur Patres, atque ex ejusdem celsitudine colligunt onera ipsi annexa, concludentes, hominem ad tam sublime munus vocatum, non nisi divina spirare debere, nullamque ipsi partem in sæculi nugis ac voluptatibus esse posse. Ut sanè videmus quotidie, homines illos, qui cælo loco in Republica collocantur, animum gerere loco suo parem, nec vilibus rebus, quas contemni ab ipsis decet, conquirendis studia sua impendere. Ut exemplum adferam; de Themistocle narrat Plutarchus, Ducem hunc, cum obambulans intueretur spolia hostibus, quos devicerat, erecta, ad amicum dixisse: *Hæc collige; tu enim non es Themistocles*; quasi diceret: meum est hostes vincere; sed spolia eorum occupari, ac vile lucrum ex iis querere, hoc meo nomine indignum reputo. Pari prorsus jure Clericus, dum mundanas delicias in transitu animadvertit, hæc dicere potest; his utere, has deliba; tu enim Clericus non es; neque enim Clericum decet vel tantillum illis delectari, & nefas esset iisdem immergi.

(*Hoc inelamant Scripture*) Sed quid profanum huc adduco hominem? Exemplum Vobis suppeditabunt Sacre Litteræ in ipsis Sacerdotibus Veteris Legis, qui tamen non

nili levis umbra, & figura erant nostrorum. Legimus Exod. 24. quomodo Moyses cum Sacerdotibus ascenderit in montem; jubente interim Domino, ut populus deorsum staret, ex quibus hæc infert Ambrosius: *Separavit igitur Sacerdotes a populo, & posuit ipsum Moysen introire in nubem præcepit. Vides divisiones? nihil in Sacerdotibus plebejorum requiri, nihil populare, nihil commune cum studio atque usu, & moribus multitudinis. Sobriam à turbis gravitatem, seriam vitam, singulare pondus dignitas sibi vindicat Sacerdotalis.*

Sacerdotes Veteris Legis (prout nos docet Liber Leviticus) debebant esse sine macula; non poterant in mortibus civium suorum contaminari, nec caput aut barbam radere, nec in luctu vestimenta scindere, nec vilem personam in uxorem ducere. Panem quodque sanctificatum soli ipsi comederant; vigilabant in Sanctuario, & certis temporibus jubebantur ab uxoribus abstinere. Quorum autem hæc omnia, nisi quod vellet Deus, homines illos, Sibi dedicatos, à multis, quæ reliquo populo licebant, conseruare, & vitæ rationem profiteri specialem? unde toties ipsis inculcat, ut, qui maculam habet, non accedat ad Altare, nec Sanctuarium contamine. Si autem hæc omnia à Filiis Aaron requirebat ipsorum Consecratio, quæ non nisi figura erat ac umbra, infirmum ac egenum elementum, quid non requirit à nobis Consecratio Novæ Legis, in qua, cum unctione sacra, plenitudo Spiritus Sancti in nos diffunditur, & gratia conceditur, quam mens humana nec capere potest nec assequi.

Eodem rursus in libro Deus de Sacerdotibus dicit: (Lev. 21.) *Sancti erunt Deo suo & non polluent nomen Ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt. Porro si incensum, si panes, si talis naturæ Sacrificia specialem in Ministris exigant Sanctitatem, quantam quæso puritatem exigent à Sacerdotibus Novæ Legis tremendum illud Sacrificium, in quo Ipsemet Filius Dei in victimam æterno Patri offertur?*

(*Hoc postulat Sacrificium quod offerunt.*) Hujus profectò Sacrificii oblatio sanctissima res est, & sanctio primaria Sacerdotis. Honore hic gaudet, qui Angelis ipsis denegatur; nec excellentiam hujus actionis coram Vobis extollere necessarium iudico, omnes enim Fide Catholicâ cognoscitis, in eadem panem & vinum Sacerdotis operâ in Corpus & Sanguinem Christi converti, ipsumque Sacerdotem in Altari offerre Dominum Deumque suum, ac manibus conseruare.

Sed ex eo simul colligite, quantâ sanctitate fulgere debeat Sacerdos, ut hæc munere, prout decet, fungatur. Legimus Daniëlis 1., quomodo prepositus eunuchorum Regis Babylonis eligere debet pueros, in quibus nulla esset macula, decoros formæ, & eruditos omni sapientiâ, cautos scientiâ, edociles disciplinâ, qui possent stare in palatio Regis. Qualis igitur & quanta requiritur puritas, qualis scientia, qualis disciplina in Sacerdote, qui quotidie non palatium tergeni Regis frequentat, sed tam familiariter ipsam Regem Regum contrectat. Si Levitis dictum fuerit: (Isa. 52.) *Muplamini qui fertis Vasa Domini; quid putamus Sacerdotibus N. L. dictum, qui non vasa quædam ferunt, hircorum aut vitulorum Sacrificiis destinata, sed ipsum Corpus Christi ferunt manibus; imò intra semetipsos, tamquam in Sacro Vase conseruant?*

Attendite & hoc, quo zelo, qua pietate ad Sacramentum accedant fideles laici. Exactius conscientiam discutiunt, preces magis servidas ad cælum mittunt, sibiipsis solito attentius invigilant, nihilque omittunt, ut dignè peragant

hanc actionem, scientes se non homini, sed ipsi Deo habitationem præparare. An forsitan minori sollicitudine opus est Sacerdoti, ut cor suum continud paratum & sanctificatum habeat; ille, qui non transitoria quædam vice Christum excipit hospitio, sed hunc quasi perpetud corpori suo inhabitantem possidet?

(*Et aliorum Sacramentorum contrectatio.*) Adjicite jam ad hæc omnia aliorum Sacramentorum ministracionem, quam singulis momentis peragere incumbit Pastoribus. Nunc enim conferendus Baptismus, nunc deferenda ad ægrotos Eucharistia, nunc reconciliandi penitentes, nunc moribundi in extremo agone iuvandi. Quis autem Vestrum non videt, quantum à singulis illis actibus dependeat? Quam constantem & continuam in requirant Sanctitatem? Quanta sit necessitas, ut animo cælestibus affixo præditus sit Homo Dei, qui in Divinis semper versatur?

Quam felices, Dilectissimi, quam felices sunt Sacerdotes illi, qui eâ, quæ decet, Sanctitate his omnibus perfunguntur! opera nulla exegerari possunt sublimia magis aut meritoria: continuud populorum salutem allaborantes Christum ipsum imitantur, Ejusque imaginem vivam in semetipsis exhibent, & dum aliis Panem vitæ porrigunt, dum eorum animos purificat, ac piis exhortationibus accedunt, illi interim merita sibiipsis accumulunt, ac Divinum illum ignem in præcordiis suis vehementius semper imitantur.

(*Infelicitas Sacerdotis peccato subditi*) Contrâ, Dilectissimi, & rogo ut hoc attentè perpendatis) nulli inter peccatores infeliciores sunt, nullorum emendatio magis desperata, quam Sacerdotum qui Officium suum sanctè non obtinent: talium eum vix sperari potest resipiscencia. Quid enim non violabit? Quod non prorumpet temeraria ejus audacia, (Heb. 10.) *qui... sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?* Qui nec sibi infamiam; nec populo scandalum, nec Ordini Divinissimo ignominiam, nec Cælestibus Sacramentis, quorum Minister est, inferre injuriam metuit? Qui nec Christo fidem servat, nec adimplet quod Ecclesiæ spondit? Nihil profectò tam sanctum, nihil tam religiosum esse de cætero potest, quod ejus peccandi libidinem valeat compefcere, qui sanctissimam dignitatem contemnit, Sanctissimum Officium dehonestat, Angelicum Ministerium contaminat, inhabitantem in se Spiritum Sanctum ejicit, Ejusque Templum sedè profanat ac polluit.

Experientia infelix nimis sæpè probat, totum in scelera ruere Sacerdotem, qui status sui violat Sanctitatem, atque ideo rectè exclamavit Chrysostomus: *Quis aliquando vidit Clericum citò penitentiam agentem?* Nec mirum, Dilectissimi; aliorum enim peccatorum cor compungitur aliquando, dum Divina ipsis proponuntur Oracula; dum inferni pænæ & sceleratorum supplicia ipsorum obijciuntur animis; dum Sacramentorum, quæ toties violarunt, Sanctitas ipsis inculcatur: ad hæc non raro exhorrent, & contremiscunt. Verùm nihil horum omnium malum commoveret Sacerdotem. Assuetus legendis & audiendis Divinis Oraculis, nullam animi commotionem ex illis percipiet; imò frigidus, ut ajunt, sanguine hæc ipsa populis enarrabit; longus enim Sacramentorum usus, ac iterata toties sacrilega illorum contrectatio insensibilem ipsum efficiunt; atque hinc fit; ut faxeam ac impenitens cor sibi fabricet, & in finali impenitentia obduratus perseveret.

Hic ordinarius est malorum Sacerdotum exitus: nempe ubi Sacerdos Deum deseruit, ita solet à Deo deserui, ut ad meliorem frugem vix redeat. Nec potest tanta ingrati-
tudo

tudo hominis, tot beneficiis affecti, non esse Deo maxime execrabilis, justè acerbis punit illos, quos præ reliquis abundantius gratiarum donis fuerat profectus.

Hinc etiam cernimus, furorem divinum solere in facinorosos Clericos se totum effundere, & in ipsos tam in hac, quam in altera vita, Divinam vindictam copiosius grassari. Vidite, quàm severum se præliterit Deus erga Nadab & Abiu, (Lev. 10.) quos flamma cœlitus dimissa consumpsit, eoquod alieno igne in sacrificando usi essent. Quàm inopina morte punitus Oza Levites, (II. Reg. 6.) eoquod Arcam Domini non sanctificatis manibus attingisset. Quàm terribiliter præ reliquis perierint Core, Dathan & Abiron, (Num. 16.) quos terra dehiscens vivos deglutivit. Quàm graviter ira Dei in Heli ac filios ejus animadvertit, (I. Reg. 2.) eoquod in peccaminose viverent, & turpi quæ sui intenti, populo in sacrificando molesti essent; ille verò, nimia in filios indulgentiâ usus, eos à vitiis non revocasset. Et quanta sunt in historiis exempla, quæ idipsum confirmare possent, si illas pervolveremus! quàm multos fortè nos ipsi vidimus casus, in quibus Clerici, minus sanctè viventes, inopina ac insulsa morte ex hac vita erepti sunt!

(*Recapitulatio.*) Jam satis probatum existimo, Dilectissimi, omnibus illis, qui ad Sacerdotium aspirant, Sanctitatis incumbendum esse: atque, ut compendio, quæ dicta sunt, in memoriam revocem; exigit hoc ipse titulus ac dignitas Sacerdotii, ipsa Sacra Munia, quibus defunguntur & vel præcipuè Immaculatum ac Sanctum illud Sacrificium, quod contrectant. Hoc etiam inculcat Sanctitas illa, quam Lex Vetus in Sacerdotibus suis requirebat; hoc clamant terribiles punitiones, quibus Sacerdotum crimina castigat Deus, inter quas longe prima est durities illa & impenitentia, in quam delabi permittit Ministros Suos peccatis inquinatos.

(*Solllicitudo Ecclesie in eligendis Ministris.*) Minum igitur videri non debet, si tot ac tantis dotibus fulgere eos desideret Ecclesia, quos in Ministrorum numerum admittit; si in hunc finem probationes multas ab Ordinandis exigit; si Divino Judicio terreat tam illos, qui indignis manus imponunt. Ecclesiam in Epistolis suis ad Titum & Timotheum docere voluit Paulus, quales esse debeant Diaconi & Episcopi. Paulinis Præceptis consonant tot successivè sæculorum Canones in Conciliis conditi: Imò secundum primitivæ Ecclesie praxim vix ullus admittebatur, qui post Baptisimum innocentiam perdidit; quòd si aliquando aliud postularet necessitas, longà saltem penitentiâ prioris vitæ errata oportebat diluere. In perpetuum à Clero arcebantur illi, qui penitentiæ publicæ fuerant subiecti: si autem post Ordinationem (quod rarum erat) in gravius aliquod crimen quis laberetur, is gradu privatus extra Clerum redigebatur ad laicorum ordinem, vel in monasterium penitendi causâ detrudebatur: Canones hæc super re præferre nimis longum foret; unum illud afferam, quod Tridentinum non a Sacerdotibus tantum, sed & à singulis Clericis requirit Sell. 22. cap. 1. ubi ita loquitur: *Sic deceat omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moreque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.* Et alibi mandat nullos ad Majores Ordines promoveri, nisi dignos duntaxat, & quorum probata vita sanctus sit. (Sell. 23. cap. 12.)

(*Quid ex prædictis concludendum.*) Quisquis igitur de Sa-

cerdotio suscipiendo cogitas, propone sic tibi de cætero vivendum, ut ne vel minimum reperiat in te Deus, quod animadvertione sit dignum. Agnosce, tibi deinceps non licere aut risu dissolvi, aut pueriliter exultare, aut nugis & ludis esse deditum, aut mærore turbari, aut inaniter offerri, aut humana & mundana quærere, aut tepidius orare, aut proximi salutem negligere, aut durius & incivilius aliquem alloqui, vel contra adulatione palpare. Considera, te deinceps in exemplum cæteris luturum, (1. Cor. 4.) *Spectaculum . . . mundo, & Angelis, & hominibus* qui & majora quotidie à Deo beneficia receptor es, si in virtute profeceris; & contra Juxtiæ Divinæ gravem expecturus ultionem, si à pristina charitate vel tantillum excideris imprimendus enim animæ tuæ character majorem à te Sanctitatem quotidie expolcet, & sive ad dexteram sive ad sinistram cecideris, idem ille character aut gloriæ majoris aut majoris ignominie fiet lignaculum.

Porrò nequaquam hæc dico, Dilectissimi, ut quemquam à Sacerdotio deterream; sed paternè Vos moneo, ut nemo incautus vel inconsultus ad hunc dignitatis apicem accedat. Eo sine hæc dico, ut unusquisque Velstrum sedulo Vocationem suam examinet, & sedens compute, utrum sumptus habeat ad perficiendum ædificium illud sublime, quod jam animo concepit. Quid enim boni ab iis sperari possit, qui ad hunc Divinum Statum temerè convolant, non timentes periculum, non reverentes dignitatem, inepti ad onus, quod subeunt; officiorum, quæ suscipiunt, imperii.

Ita igitur Vobis propono, ut, pensatis, utrimque Sacerdotii perfectione ejulque periculo, prudenter deliberare possitis ac eligere: & fatius profectò est, aliquos ab Ecclesiastico Statu solida ratione deterreri, quàm plures inconsultò eum assumere, quos postea, gerendæ rei difficultate perterritos, desperatio invadat, vel suscepti officii pertætos, negligentia damnet.

Verùm, Dilectissimi, nequaquam timeo, aliquem ab hoc statu deterrendum, qui unicâ Deo serviendi sollicitudine ductus, ingenium ac mores suos considerat, & Patrem Luminum ardentem exorat, ut eam sibi ostendat viam, in qua & magis sit ipsi placiturus, & ad æternam salutem sibi & aliis magis profuturus; talis enim considerabit quidem onus quod suscipit, sed si Deum vocantem audiat, omni quòque studio conabitur idoneum se efficere, ut onus illud dignè sustentet. Sunt in Statu Ecclesiastico pericula & difficultates, fateor; sed etiam solatia sunt & auxilia, quibus Deus fideles Ministros Suos prosequitur & sublevat; & omnino malè deliberaret, qui utrumque non perpenderet.

(*Perpendantur utrimque onera Sacerdotii ejusque prerogativa.*) Si enim ex una parte obligationes, Clericatus annexæ, ab illo suscipiendo deterrent ex altera parte perfectio ejus atque sublimitas ad illum amplectendum accendunt; si ab illo revocet curarum magnitudo, status sublimitas, salutis amittendæ metus; sed Christi dilectio, & Divina erga proximum charitas ex altera parte urgebunt.

Fateor, majora & strictiora sunt vincula, quibus Clericus præ laico ligatur; sed amanti Deum grata sunt hæc vincula, quibus ad majorem obligatur Sanctitatem, Deo arctius unitur, & à peccando continetur. . . Grata servitus est, quæ propter Deum suscipitur. . . Grate curæ, quibus procuratur animarum salus, pro quibus Christus impendi, & superimpendi voluit. . . Grata Ministeria, quæ ad Divinæ Religionis tutelam & ornamantum collocantur. Et quis non eligat cum Davide (Psalm. 83.) *abjectus esse in Domo Dei Sui, magis quàm habitare in tabernaculis pecca-*

torum? Quis non cum ipso exclamet: *Quam dilecta Tabernacula tua, Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in Atria Domini.*

Est igitur, obligentur ad majorem perfectionem præ laicis Clerici, ad arctiorem regulam, ad ferventiorum charitatem; prudenti tamen cuivis videbitur utilius, arctiori regulâ se obstringere, quam totum se mancipare sæcularibus curis, profanis negotiis, mundanis nundinationibus, quæ plus laboris habent, plus tædii; sinceræ autem delectationis, & desæcæ voluptatis minus. Optabilius certò est servire Deo, quam mammonæ: rebus invigilare Divinis, quam humanis nugis: vovere perfectionem, quam deserere; & multò jucundius præmiorum sperare amplitudinem quam viam latam ingredi, & suppliciorum timere gravitatem. Equis enim nesciat, arctam esse viam quæ ducit ad vitam; & quis timeat aulleram vivendi rationem sibi imponere, qui arduo ad Cælum itinere sibi adnitendum esse novit, ac meminit omnibus à Christo dictum esse: (Matth. 11.) *Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud!*

Sunt etiam laicis sua mala, sunt & pericula quamplurima, & facilius servatur Sanctitas à Clericis, quibus mundana interduntur consortia, quam ab illis, qui ad mundanos conventus propemodum adstricti sunt, atque ita in vaga quadam ac periculosa peccandi licentia versantur. Sanè si S. Leoni credimus, in *Sæculo laico plena sunt omnia periculis, plena laqueis; instant cupiditates, insidiantur illecebæ, blandiuntur lura, damna deterrent, amare sunt obloquentium lingua.*

ponite Vobis ob oculos laicorum vitam, & videbitis, quot eis undique obfrepant mundana negotia, quot præstò sint peccandi occasiones & illicebæ: quam sæpè ipsos pomparum vanitas rapit, luxus dissolvit, libido sollicitat, impellit aulitio, cupiditas inflammat, lucra mancipant, curarum multitudo mentem miserè dilacerat, & negotiorum tumultus animum à Divinis avocant! . . . Laicis itaque pauciora observanda sunt, quominus peccent; sed plura occurrunt, quæ ad peccandum alliciunt; Clerici contra multis supra laicos obligentur officiis, sed hæc ipsa ad perfectionem conferrunt, retrahunt à vitiis, idonea sunt adjumenta ad virtutem, & adversus corruptionem remedia utilissima.

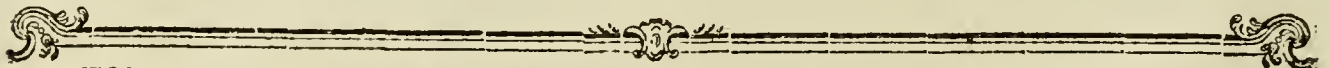
Quid autem ex his omnibus concludendum, nisi statim quemcumque pericula sua habere, & nihil esse in hac vita tutum, nihil omni ex parte beatum; speciatim verò & relativè ad unumquemque nostrum, Periculosiorem esse statim illum, quem vel inepti eligimus, vel invitè, vel à Deo minimè invitati.

(EPILOGUS.) Agite igitur, Dilectissimi, & ferventer assiduis precibus rogate Patrem Luminum, ut Voluntatem suam Vobis notam faciat; nec hoc, mihi credite, denegabit, si innocentiam vitæ ac sanctam religionem influxu gratiæ Ipsius dignos Vos exhibeatis; nolite dona Ipsius con-

temnere, & negligere opportunitatem illam, quæ in Hæc Domo Vobis cælestis offertur, ut ad Ministerium Sacrum aptos Vos reddatis ac idoneos. Indefessò zelo studiis incumbite; acquirite scientiam in Pastoralis Munere necessariam: & Sanctitatem, quam exigit Sacerdotium, continue meditantes, totis viribus ad illam contendite; eò dirigantur omnes curæ, omnes labores Vestri; ad hanc verbis & exemplis Vos mutuo accendite. . . Cogitate præmii magnitudinem, quò jam in perpetuum beati sunt illi, quorum hodiè Festum colimus, & sancta æmulatione excitati, dicite Vobismetipsis cum Augustino: *Numquid potero, quod iste & iste?* Inter illos tot sunt Sancti Sacerdotes, qui idem certamen certarunt, quod Vobis proponitur; iidem periculis fuerunt expoliti, iisdem passionibus ac infirmitatibus subiecti. Eadem Vobis parantur auxilia: idem ergò poteritis, quod Ipsi, si Divinæ gratiæ fideles, ductum ejus toto corde sequamini.

Vos autem generosè Milites Christi, qui jam estis de felicitate Vestra securi, sed adhuc de nostra solliciti, respicite ab excelso Cælorum habitaculo ad hunc Cærum nostrum, votis ardentibus Intercessionem Vestram expetentem. Succurrite illi, Vos præcipue, qui olim dignissimi Sacerdotes ac Pastores Ecclesiæ Batavæ, pro Illa non sudorem tantum, sed & sanguinem profudistis: adsunt hic novella germina, quæ, Vobis intercedentibus, rore cælesti irrigari poscimus, ut in ligna fructifera excrescant, & hortum Ecclesiæ fecundificent ac exornent.

Collectam hic videtis juventutem, quæ tyrocinium aggreditur illius vitæ, in qua Magistris Vos ac Patronos habere desiderat: eodem loco aliquandò sedebunt, quò Vos confestim; eadem regent Ecclesias; in labores Vestros introibunt; contra eosdem pugnabunt errores, vestigia prement adhuc sudore Vestro ac sanguine madida. Si igitur Vos tangat populorum cura, quos ad eò tenerè adamastis; si quid apud Vos valeat Ecclesiarum honor, quas virtutibus Vestris exornastis; si quid contribulium salus, pro quibus in fide confirmandis tot ac tantos labores subivistis; si quid Hujus Collegii felicitas, in quo ad Militiam Sacram multi ex Vobis fuerunt instituti; si quid, inquam, hæc omnia Vos afficiant, dignum hic haberis Patrocinio Vestro objectum. . . Patres nostri estis, Patres nostri, (IV. Reg. c. 2.) *currus Israël, & auriga ejus*, effundite hodie (quod olim discipulo suo donavit Elias) effundite super nos Spiritum Vestrum, & hoc apud Deum precibus impetrate, ut quotquot hic sunt alumni, totidem aliquandò sint Pastores, Apostolico zelo ferventes; impetrate precibus Vestris, ut sanctitate vitæ Ecclesiam ædificent, ut scientiam populis præluceant, ut omnes fidelis Ministri partes adimpleant, atque ita vestigia Vestra secuti in terris, aliquandò Vobiscum convivant in Cælis, ibidemque adscripti Sanctorum Cœni lætentur de laboribus Suis, ac vice suâ Vobiscum intercedant pro aliis in Ministerio Sacro successuris. Amen.

EXHORTATIO SEPTIMA SECUNDA IN FESTO EPIPHANIÆ.

Pro Vocatione cognoscenda, & Ministerio Sacro obeundo, necessarius est spiritus Orationis ac Meditationis.

DUM præcedenti anno in hæc ipsa, quam hodiè celebramus, Solemnitate verba ad Vos faciebam, Dilectissimi, de Vo-

Stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos. Matth. 2. v. 9.

catione ad Statum Ecclesiasticum, sermonem institui; quæ Vocatio aptissimè figuratur per Stellam istam, quæ Magis,

à Deo specialiter excitatis, Dux fuit itineris, eosque feliciter ad Christi nati pedes perduxit. Sicuti enim singularis erat Magorum Vocatio, qui non ab alio nisi à Deo Solo de nativitate Messie fuerunt instructi, ac ipso Cœlesti Signo præeunte, perducti ad præsepe Salvatoris; ita prorsus beneficium est singulare Vocatio ad Sacrum Ministerium, Cœlestique Signo opus est, ut quis se vocatum cognoscat; nullusque, nisi ab Ipso Deo ducatur, feliciter ad Munus hoc capescendum se accingat.

Cum igitur idem versemini in hac domo, ut Faciem Cœli hac in re dijudicare discatis, & Divinam de Vobis dispositionem examinare, nihil utilius me facturum arbitratus sum, quàm si iterum atque iterum de hoc puncto ad Vos habeam sermonem, & de mediis illis Vos instruam, quibus possitis Stellam Cœlestem cognoscere, eamque cognitam fideliter sequi.

Et quidem præcedenti vice Vobis ob oculos posui (quod & nunc in memoriam Vestram revocandum est, ac nullo unquam tempore oblitendum) media ista præcipue consistere in sancta vita, in frequenti ad Deum oratione, in rigoroso suæ aptitudinis ac inclinationum suarum examine, maximèque in discussione motivi seu finis, quod quis ad Ministerium illud sanctissimum adeundum provocatur; quibus omnibus jungi debet prudentis ac probati viri consilium, qui tamquam alter Ananias Voluntatem Dei Vobis manifestam faciat, prout alia vice diximus.

Verùm quoniam hæc singula pro rei momento unica oratione, eà, quæ decet, extensione, complecti non potui, idèò animus est unum hodiè ex illis eligere & hgillatim Vobis exponere. Unum, inquam, à quo reliqua omnia propemodum dependent, Orationis scilicet ac Meditationis necessitatem, sine quibus nec Vocationem Vestram cognoscetis unquam, nec in illà, pro eà dignitatem, quam Status tam sanctus requirit, unquam vivere poteritis.

Dixi ab hoc unico reliqua omnia propemodum dependere. Si enim (Augustino teste) *Qui novit bene orare, novit bene vivere*, indubiè vita Vestra sancta erit, dum piè ac devotè orare didiceritis. Si animum, talenta, inclinationes ac finem Vobis propositum discutere necesse sit, Cœleste protectò Vobis ad hæc omnia aderit Lumen, modò illud (Jac. 1.) à *Patre luminum*, à quo est *omne datum optimum*, continuis suspiriis expetatis. Si deum Ananià quòdam opus sit, indicabit & illum Vobis Deus, si cum Saulo, parati ad ductui Divino obsequendum, sincerè exclamatis: *Domine, quid me vis facere?* (Act. 9.)

Hodiè itaque inculcare Vobis admitar, sinè Oratione ac Meditatione continua numquam futurum ut Divinam Vocationem cognoscetis. 2º Easdem quòque necessarias esse ut in Ministerio Sacro eà quæ requiritur sanctitate versemini. Attendite, quæso, & quæ audieritis, sedulo in praxim deducite.

(*Gratiæ bene multa non nisi oratione acquiruntur.*) Juxta Augustini principia dantur gratiæ quedam, quas Deus omninò pro beneplacito Suo diffundit, & etiam non petentibus concedit; alias verò non nisi orantibus: & illas efflagitantibus elargitur. Primi generis sunt Fides, quam quotidie tot parvulis, nihil de illa cogitantibus, infundit, uti & primæ gratiæ illæ, quibus aliquandò prævenit peccatores vitiorum cœno immerfos, ipsumque cœleste donum aut nihil curantes, aut etiam vilipendentes.

Sed sunt & aliæ gratiæ, quæ precibus & suspiriis peti à Deo debent, si quis velit eas impetrare; nam, ut inquit idem Augustinus, *nullum credimus ad salutem, nisi Deo in-*

vitante, venire; nullum invitatum salutem suam, nisi Deo auxiliante operari: nullum, nisi orantem, auxilium promereri.

Si porrò auxilia quævis, quibus ad virtutem provehimur & carnis corruptæ vitia superamus, oratione promereri necesse sit, quantò magis Deus speciale illud auxilium, à quo salus nostra dependet, lumen, inquam, quod Divinam Vocationem discernimus, non nisi orantibus tribuet?

Sic est, Dilectissimi, sola illud lumen imperare potest. Oratio. Scio equidem, Deum, qui ad beneplacitum Suum movere corda mortalium, aliquando ad Apostolatam vocasse homines, nihil quidquam tale cogitantes. Sic vocavit Mattheum è telonio; sic alios assumit piscatione occupatos; sic in medio persecutionis restu Saulum, adhuc furem in discipulos Domini, convertit in Præconem Evangelii: sed hæc sunt Divinæ Gratiæ miracula, quæ in exemplum trahere non possunt; ita nempe initio nascentis Ecclesiæ agere decebat Christum, ut in omnibus, etiam in ipsa Apostolorum Vocatione, manifestè reluceret virtus Dei & magnitudo trachii Excelsi. Ast nunc ordinarià vià investiganda est Vocatio, & simile quiddam hic accidit, quod in rerum naturà constitutum fuisse conspiciamus,

Deus scilicet structuram mundi incipiens, unico verbo frumentum, herbas & quidquid ad hominum vitam sustentandam conducit, ex nihilo creavit; postea autem, non nisi post multam culturam, post labores ac sudores, fructus suos terra produxit; ita pariformi ratione multo labore ac sudore animæ nostræ ager nunc est excolendus, siccibus irrigandus ac lacrymis; oratione agendum est, cui, tamquam viæ ordinariæ, benedictionem cœlestem Deus annexit.

Orationem porrò viam illam esse, quæ Deus ad beneficia sua aditum patere voluit, & ad ea impetranda violentiam quandam sanctam Sibi inferri, cum Augustino inclamant quotquot fuerunt Ecclesiæ Doctores; inclamat ipsa naturalis ratio, quæ dicitur, nihil esse magis æquum, quàm ut homo suam à Deo dependentiam agnoscat, coram Illo se humiliet, & continuo intentos habeat oculos in manum illam, à qua se novit cuncta bona data recipere. Agnoverunt hæc veritatem ipsi ethnici, qui in mediis errorum suorum tenebris fictos suos invocabant, ac multà precante aras prostrati, implorabant eorum auxilium, ubi beneficia quædam obtinere, ubi arduum quid aggredi meditabantur.

(*Oratio commendatur in Scripturis.*) Sed quid his egerimus testimoniis, cum in Utriusque Testamenti paginà Deus Ipse testatissimam faciat hanc veritatem? Cur, quæso, olim in medio populi Sui Tabernaculum erexit Deus, nisi ut ad illum locum, tamquam ad Thronum Gratiæ, in necessitatibus suis confugeret? Huc accedebat Summus Pontifex, ut in rebus dubiis Divini Oraculi ferret responsum; huc confugiebat Moyses, quando vel novum aliquod beneficium populo impetrare, vel ab eodem peccante iram Supremi Numinis volebat avertere. Et quantæ efficacitæ sit oratio, probat hoc ipsum Moysis exemplum; cum Deus, quali de violentia conquerens, ipsi diceret: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos.* (Exod. 32.)

Davidis elogium frequentissimè Scriptura deprædicat, & eumque nominat *Virum secundum cor Dei*: quis autem præ ipso orationi addictus magis exiit? Testantur hoc Psalmi illi, animam humilitatem ac Deum continuo efflagitantem exhibentes, quibus etiamnum hodiè utitur Ecclesia, ut in filiis suis sacrum illum accendat ignem, quò cor Prophetæ Regii in meditationibus ejus exardescerebat. Numquid oratione Elias Cœlum aperuit? Numquid oratione Ezechias

impetravit dierum suorum prolongationem, & Manasses, alique plures, maximorum scelorum veniam? Numquid in oratione populus Israël, contrito corde ad Deum confugiens, indutus est sæpius fortitudine illa, quæ hostes vertici suo imminentes profligavit, & ad internecionem usque delevit? Demùm numquid Deus Ipse hanc illis viam monstravit, promittens eis, cum de Domo Habitationis Sux loqueretur: *Oculi... mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.* (II. Par. 7.)

Infinitus forem, si ex Veteri Testamento singula adducere vellem, quæ in hanc rem faciunt. Pergamus ad novum, ubi Orationis necessitas & efficacia non minori studio inculcantur. Audiamus Christum Ipsum Matth. 26. dicentem: *Vigilate, & orate; & rursus Lucæ 18. Oportet semper orare & non deficere.* Imò, ut ad hoc magis accenderet fidelium animos, magnificas promissiones adjungit: (Luc. 11.) *Petite, & dabitur vobis...* (Marc. 11.) *Quicumque orantes petitis, credite quia accipietis: & iterum: (Joan. 14.) Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.* Vita igitur Christiani hominis debet esse continua oratio. Orare debemus, si quid velimus à Deo impetrare. Et cur, quæso, difficile hoc aut molestum videbitur, cum, Ipso Christo Sponsore, tanta efficacia orationi annexa sit? Nihil profectò in re temporali petere detrectaret id, quod desiderat, si præviè certus foret, petitione tantùm opus esse, ut id quod postulat, consequatur.

(*Necessaria est vel maxime ad cognoscendam, Vocationem ad Ministerium.*) Si porrò, Dilectissimi, Dona Dei oratione impetrari debeant, spontè sequitur, ferventiori ac sæpius repetita opus esse pro donis illis comparandis, quæ reliquis excellentiora sunt & præstantiora; igitur vel maxime pro cognitione Status, ad quem à Deo vocamur (quod certè unum est ex punctis pro salute nostra maxime momentolis) continuè prece Deus est efflagitandus.

Nec mirum, in hoc præcipuè negotio ad Deum recurrendum esse, cum natura & qualitates illius electionis videantur hanc necessitatem ultrò distare. Etenim, an vocati simus nec ne ad Ministerium Sacrum, id unicè pendet à Beneplacito Divino, & ab æternis Ejus consiliis, secundùm quæ de nobis disposuit: si autem (I. Cor. 2.) *quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei*, qui illud nobis manifestabit, nisi Deus ipsemet Coelesti Lumine repleat intellectum, ut in abyssum illarum profundissimam penetrare valeamus? Numquid hic cum pio Rege Josaphat exclamandum est: (II. Par. 20.) *Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Domine.* Ad porrò, Dilectissimi, egregiè præstat oratio, in qua cum Deo conversantes, & ad intumam Ejus familiaritatem admitti, facilius intentionem Ejus scrutamur, & consiliorum Ejus sumus participes: quemadmodum amicus cum amico colloquens voluntatem ipsius ac sententia facilius detegit. Neque intellectum dumtaxat illustrat oratio, sed & insuper piis motibus ipsam excitat voluntatem, ut alacrius ea sequatur, quæ novit à Supremo Numine sibi imponi.

Deindè, ut ante dictum est, in hoc negotio scrutari quisque debet animum suum; talenta, quibus in ordine ad hunc statum est præditus; movum, quò ad illum capescendum permovetur. Quantis autem, Deus bone! hic sumus expositi tenebris & illusionibus, nisi Tu ipse discretionis lumine animum nostrum illustras, & in via tam periculosa semitas nostras dirigere digneris!

Experientia quotidiana docet, hic, si uspiam, locum ha-

bere dictum Gregorii: *Sapè sibiipsi mens ipsa de se mentitur, fingitque de bono opere amare quod non amat; amor scilicet proprius cor hominis seducit; semper in rebus propriis, talentis suis examinandis, sibi ipsimet ablanditur.* Dumque se putat, purâ intentione Dei gloriam unicè quære, motivum sæpe humanum intus latet, quod passus ejus omnes dirigit, ac animo ejus dominatur: verbo: (II. Cor. 11.) *ipse... satanas sæpissime transfiguratur se in Angelum lucis.* Quomodo autem unum ab altero hic discernere dabitur, nisi Ille nobis adsit, qui lucem à tenebris unico verbo divisit?

Adde jam, quòd in tanto negotio consiliarius aliquis: pius ac prudens, quærendus sit; hunc autem quis indicabit nobis inter tot duces cæcos, nisi Deus Consilii; nisi Idem Ille, qui Saulo monstravit Ananiam?

Orandum itaque est, Dilectissimi, & orandum continuè; idque magis in hoc, quàm in ullo alio negotio locum habet. Verùm, ut oratio effectum suum consequatur, qualitates quasdam (ut notis) habeat oportet. (Quomodo hic orandum.) Ac primò quidem Salutaria petenda sunt; sed de hoc nullum hic dubium; cum enim à Deo positis, ut Vocationem Vestram Vobis manifestet, rem certò petitis, quæ ad salutem Vestram & gloriam Dei maxime conducit. Ad id dumtaxat magis allaborandum est, ut cum corde puro, indifferenti ad quævis, ac plenè dispositioni Divinæ subiecto, ad orationem accedatis: si quis enim jam in animo suo firmiter constituit hunc vel illum statum amplecti, ille nec dispositioni Divinæ se submittit, nec Deum rogat, ut voluntatem ac consilium suum æternum manifestet; sed potius, ut voluntati humanæ se conformet Deus, & viam illam ratam habeat, quam cæcus homo, à carne & sanguine forsitan seductus, rectam putat; imò quam jam præviè, antequam audiverit consilium Divinum, ingredi sibi præfixit. Igitur puro corde ac cum sancta ita indifferentia ad orationem, in finem præstatum, accedite; & tunc solum hoc superest, ut petatis perseveranter, quæ altera est ex conditionibus, à Christo Domino præscriptis; (Luc. 18.) *Oportet semper orare & non deficere.*

Hæc si faciatis, conspiciet promissis Christi, qui dixit: (Matth. 7.) *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis;* Et cerè estote, Deum Vobis manifestaturum esse voluntatem Suam, unoque aut alio modo missurum Vobis Stellam, quæ antecedit Vos, & rectâ viâ ad terminum ducat Vobis constitutum.

(*Sacerdotibus necessaria etiam est, ut secundùm Vocationem vivant, & quare!*) Si oratio, ut jam vidimus, Dilectissimi, omninò necessaria sit, ut Vocationem Vestram ad Sacrum Ministerium cognoscatis, superest & hoc demonstrandum, eam non minùs esse necessariam, ut in Illa Vocatione sicut decet vivatis. Enucleatius itaque expendamus id quòd præcedenti anno, si meministis, paucis Vobis insinuaveram; nempe spiritum orationis ac meditationis characterem esse specialem, qui Ministerium Christi insignire debeat.

Atque ut ab ipsis incipiamus Apostolis, qui proculdubio noverant, quales esse debeant Ministrorum Evangelii occupationes; legimus Act. 6. Quomodo constituerint Liacones septem ad opera inferiora peragenda, Ipsi verò duo sibi reservaverint: *Nos, inquit, orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* In eadem classe itaque Orationem & Prædicationem collocant, & hoc suo exemplo satis ostendunt, in illis duobus punctis præcipuum versari Pastorum Officium... Prædicare scilicet debet Pastor, ut populum instruat, eumque ad virtutis studium accendat: Orare autem, ut ipsemet aliis

in via virtutis præcedat exemplo, & inter tot pericula mundum se ac sanctum conservet; orare debet, ut prædicatio ejus, cœlesti rore irrigata, fructum afferat, & ut populo sibi subjecto Dei misericordiam ac benignum Ejus obtutum impetret.

Primo itaque orare debet Sacerdos, ut ipse sanctus sit. Neque putetis sufficere Vobis, ut virtutem communem quamdam acquiratis, sed ad eam oportet Sanctitatem contendere, quæ Vos à reliquo populo desinguat, & respondeat Ministerii dignitati, quâ præ reliquo populo in Ecclesia fulgebitis.

Porro talis sanctitas donum est speciale, auxilium extraordinarium; adeoque, juxta jam dicta, speciali ac serventiori oratione à Deo expetendum. Deindè hæc sanctitas multis periculis exponitur; atque hinc nova rursus exurgit orandi necessitas. Pastor scilicet, in medio mundi perverſi constitutus, circumcirca se omnia videt abusus plena, plena laqueis, plena seductionibus; singulis diebus ad aures ejus decantantur istæ pseudo-apologiæ, quibus mundani homines vanitates suas, dissipationes noxias & alias voluptatis illecebras non excusare tantum, sed ut amabiles ac propemodum necessarias tueri volunt. In ipso Sacræ Confessionis Ministerio oculis ejus pateſcunt passionibus & infirmitatibus secretæ pœnitentium, nec sine proprio periculo in fetidos illos animæ morbos debet inquirere, vulneribus istis purulentis mederi, & salutarem illis manum apponere. Sanctus quisque in similibus circumstantiis vacillare potest & seduci; quid igitur de Sacerdote fiet, si ad illud Ministerium accedat infirmitatibus circumdatus, & propriæ fragilitati propemodum succumbens? Talis profectò brevi tempore sat fiet infatuatum, & potius quàm alios à corruptione præſervet, ipse in corruptionem ac putredinem delabatur.

Oportet itaque Pastorem solidè in pietate ac sanctitate fundatum esse, si in tantis periculis firmus velit consistere. Et quomodo titillantes illas aspernabitur carnis illecebras? Quomodo cordis proprii corruptionem, ad terrena semper inchnantem, superabit ac vincet, nisi continuâ oratione Divinum promereatur auxilium? nisi continuâ Divinæ Legis meditatione altè animo suo insculpta habeat Mandata Altissimi, & ad vivum præſentes sibi ob oculos sistat æternas Religionis Christianæ veritates?

Sæpè igitur easdem meditando ad cor redire debet Minister Evangelicus; sæpius in oratione cum Deo colloqui, atque ibidem nutrire Sacrum illum Ignem, qui stipulas illas consumat, & omnem alieni ignis activitatem superet. Quòd si hæc media à Deo instituta negligat, brevi similis fiet arbori è terra excisæ, quæ siccat & areſcit, nec flores profert nec fructus, & cum Regio Vate exclamabit: (Pl. 101) *Arruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum*

(*Confirmatur hoc ex PP.*) Nihil sanè SS. PP. magis inculcant animarum Curatoribus, quàm ut inter negotiorum suorum ac functionum strepitus sæpius seipsos recolligant, & æternas veritates considerando seu meditando, propriam animam nutrant, ipſique de fonte illo bibant primi, quem subditis suis propinat. Hinc Bernardus quatuor libros integros ad Eugenium Papam, quondam Discipulum suum, conscripſit, in quibus inquit: *Quid sit pietas queris? Vacare considerationi; hortaturque eundem Pontificem, ut in solitudinem interiore sæpius tendat, ibique, solus cum Deo, propria tractet negotia, & in animæ suæ necessitates inquiret, illique prospiciat: aliàs futurum esse, ut cor ejus indureſcat, frigidumque evadat ac nullis Divini Amo-*

ris telis fiat penetrabile. Hæc sunt Bernardi ad Eugenium monita.

His quoque quoad substantiam verbis Pastores alloquitur Ambrosius: vœ Vobis, si ita Vos occupent Functiones Ecclesiæ, ut nullum Vobisipsis detis otii tempus, quo Vosipſos considerare, conversari cum Deo, Ipsi necessitates Vestras exponere, atque Divina Ejus auxilia impetrare valeatis. Quid proderit Vobis dies integros aliis sanctificandis impendere, si acquirendis mediis, quibus Vosipſos sanctificetis, tempus congruum denegatis? Et qualem, quæſo, ex prædicationibus Vestris reportabitis fructum, nisi ex Pulpito Sacro in Oratorium transmigretis, ut ibidem Vobisipsis prædicetis Evangelium, & monitis Cœlestibus, impulsibus gratiæ, ac Spiritûs Sancti inspirationibus aurem cordis prebeat?

Testabatur Joannes Chryſostomus, se plurimi facere hominem orationi deditum, eumque dicebat in via esse, quâ multam virtutem & gloriam sibi acquirat; ubi autem Clericum videbat, orationem fastidientem, justè arbitrabatur, hunc longè abesse à virtutis studio, quin contrà in vitia & morum dissolutionem brevi demersum iri metuebat.

Nec mirum, Dilectissimi, hoc timeri à Chryſostomo; sic enim natura hominis comparata est, ut sine amore, sine delectatione aliqua vivere non possit. Si delectationem illam in rebus spiritualibus non inveniat, quæret eam in terrenis ac mundanis: Si Deus ipsi non sufficiat, si cum Illo colloqui ac conversari fastidiat, quæret delectari in creaturis, illis placere sataget; venenum, quod sub fucata dulcedine propinat mundus, paulatim bibit, & sic homo ille, qui totus Divinus esse deberet, totus erit addictus & immerſus terrenis deliciis; (Zach. 11.) *Pastor erit & idolum*, id est, merum Pastoris phantasma; à Functionibus Sacris abhorrebit; totum quod spirituale est, grave onus videbitur; finaliter se suosque damnabit, atque ex solo orationis ac meditationis neglectu hæc omnia ortum habebunt infortunata.

(*Ostenditur ex effectu, quem in Sacerdote producit oratio.*) Econtrà Pastor, exercitiis illis spiritualibus addictus, delicias suas in colloquiis ac meditationibus sacris inveniet, hæcque semel degustare solitus, mundana quævis facile contemnet, quæ occupare quidem animum hominis possunt, sed frivola nimis sunt & amara, ut illum verâ dulcedine perfundant, & cordis desiderium satient. Talis itaque in sancto illo cum Deo commercio spirituale bibit vinum, quod cor ejus lætificabit: pacem acquirat, quam mundus dare non potest: tranquillitatem animi sentiet, (Phil. 4.) *quæ exsuperat omnem sensum*: Verbo, delicias gustabit, quas solus ille novit, qui eas aliquando expertus est.

Deindè nihil magis obvium occurrit, quàm Postores illos, quos zelus animarum inflammat, multis adversitatibus, multis persecutionibus fatigari: semper enim in magna hominum multitudine erunt indociles aliqui & maligni, quibus utetur dæmon, ut fideles Christi Ministros exagitet, & si fieri possit, zelum ipsorum ac fortitudinem retundendo, bonum illud, quod facere contendunt, impediatur. Illi malevoli pro benedictionibus maledicta reddent, pro beneficiis injurias, odia & persecutiones suscitabunt, aded ut Pastor sæpè cum Psalmista dicere debeat: (Psalm. 68.) *Opprobria exprobrantur tibi ceciderunt super me...* (Psalm. 108.) *Posuerunt adversum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.*

In illis autem circumstantiis quòd recurret Pastor, ut consolationem inveniat, & fortitudinem Pastoralem conservet? Quòd recurret, inquam, nisi ad orationem ac meditatio-

nem, ut in Vulneribus Christi sui requiescat, illumque recogitet Magistrum, qui tot ac tanta à peccatoribus sustinuit? Quàm sæpè legimus, Moysen ad Tabernaculum Domini confugisse, atque ibidem quesivisse solatium, dum ingratus populus Israël contra Ductorem suum murmurabat? Exemplo in hoc Pastoribus fuit Moyses, ut & ipsi in tribulationibus & adversitatibus ad Dei colloquium confugiant, & ibidem renovent fortitudinem, quâ possint infringere iniquitatem, & loqui cum Apostolo: (I. Cor. 4.) *Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus.* (II. Cor. 7.) *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.*

(*Nisi sit in oratione exercitatus, Ovis suis non proderit.*) Intelligitis itaque, Dilectissimi, quàm necessarium sit, ut Pastor orationis ac meditationis spiritum habeat, si velit ipse sanctus esse; ea dona, quibus opus habet, acquirere, tranquillitatem conscientie possidere: verbo, si velit salutem propriam operari. Superest nunc & hoc advertere, eundem spiritum necessarium esse, ut possit functiones illas peragere, ad quas respectu populi obligatur, & quibus salutem Ovium suarum procurare debet.

(*Quia exhortari non poterit.*) Scitis, Pastori inter Oves suas obtingere omnis generis homines; alii enim iusti sunt & sancti, alii tepidi, alii vitiorum ceno toti immergi; omnibus autem, live *sapientibus*, live *insipientibus debitor* est. (Rom. 1.) Primos in sanctitate confirmare debet; at quomodò cum illis de Divino amore differet, de deliciis spiritualibus, quibus gaudent perfectæ istæ animæ? Quomodò ad virtutis culmen ipsos perducet? Mutus profectò, imò pisce mutior sit oportet, nisi in oratione ac meditatione perfectionem Christianam ipse didicerit. Quomodò tepidos è periculo illo statu educet, & in ipsis Divini amoris excitabit flammam, nisi ipsemet habeat cor ardens, ut Sacrum illum Ignem in alios transferat? Ille autem Divinus ignis, teste Propheta Regio, (Psal. 33.) *in meditatione... exardebit*; ibi acuit tela illa & jacula, quibus Christo subigat corda, & felici vulnere transfigat.

Quomodò demùm peccatorum futuræ vitæ pœnis terrebit Sacerdos? Quomodò conscientiam eorum salutari timore percutiet & horrendam peccati depinget imaginem, nisi prius veritates illas sæpiùs meditando, eadem animo suo altè habeat inculptas!

Antiqua quidem, sed verissima regula est: *ut moveas alios, primò movearis oportet*: neque enim aliorum animis imprimere potes id, quod tuo præviè impressum non fuerit; aliorum corda non movebis Religionis nostræ Mysteriis, si primus ipse illis non fueris commotus. Si igitur, postquam in oratione penetraveris ad interiora mysteriorum nostrorum arcana; postquam ad mortis contemplationem impallefcens, Deum Judicem & criminum Vindicem timere didiceris; postquam pœnas inferni & delicias Paradisi continuò fueris meditatus; postquam ad pedes Crucifixi Christum patientem, Christum morientem sæpiùs recogitaveris, tunc demùm veritates omnes illas reddere poteris palpabiles, tunc facili negotio terrebis impios, consolaberis iustos; illos ad correctionem morum, hos autem ad perferentiam incitabis.

(*Quia sermo ejus sine fructu.*) Fingite jam Pastorem orationis ac meditationis exercitium desitutum; quas ille dabit instructiones? Et quis, quæso, ex iis sperari potest successus, si non oratio benedictionem Divinam in illas attrahat, & sanctam istam unctionem, quæ sola utiles eas audientibus potest efficere? ... Auribus forsitan auditorum

suorum loquetur Pastor ille; sed Spiritus Sanctus, quem non habet intus latentem, nullam verbis ejus vim, nullam efficaciam superaddet; & totus sermo, cordi ejus similis effectus, insipidus erit, aridus, insæcundus. Fiet quidem *quasi aërem verberans*, (I. Cor. 9.) sed Ovium suarum corda nequaquam commovebit, aut pervadet: impossibile quippe est, ut discipulos verè Christianos formet, hoc est, homines spiritualibus ac internis rebus deditos, si Magister ipsemet terrenis ac sensibilibus occupetur; si vix aut rarò rediens ad cor, nequidem proprium spiritum coram Deo discutiatur.

Ex illis autem quænam sponte sequi nata sunt? brevè scilicet Ministerium Verbi talis fastidiet; grave onus videbuntur ipsi Sacræ Functiones, in quibus saporem nullum, dulcedinem nullam reperiet; atque ita, Ministerii sui officia negligens, in profundum peccatorum, in spiritualem lethargiam demergetur.

(*Quia mediator apud Deum esse debet.*) Sed & aliud, Dilectissimi, Pastoris officium attendite: Mediatoris scilicet inter Deum & homines partes agit: Intercessor publicus est, ut iram Supremi Numinis, per Ovium suarum crimina provocatam, ab earum avertat capitibus, & flagella ac calamitates publicas, ipsis imminentes, deprecetur. Ministerium nostrum in hujusmodi occasionibus implorant populi, quia existimant, multùm apud Deum valere Sacerdotum preces. Sed qualem, quæso, ad Ipsum habebimus accessum, nisi usum orationis familiarem nobis fecerimus? Quomodò pro aliis intercedemus, qui vix umquam intercessimus pro nobis ipsis? Quomodò reconciliatores erimus inter Deum & populum, si Deus nos non cognoscat, nec sanctam illam familiaritatem cum Ipso contraxerimus, quæ nos autorizet, ut, cum fiducia, populi necessitates exponamus, iramque avertamus criminum vindicem; & quod fecit olim Ductor Israël Moyses, brachium Ejus, jam in oves nostras extentum, sanctâ quâdam violentiâ retineamus, dicentes cum Propheta Joël: (Joël 2.) *Parce Domine, parce populo Tuo: & ne des hereditatem Tuam in opprobrium ut demerentur eis nationes?*

Ad hoc itaque Muneris sui officium, Dilectissimi, ineptus est Pastor, qui non sit in oratione exercitatus: nec repute minoris momenti esse punctum istud; etenim juxta ordinarias Divinæ Providentiæ leges, multùm à Pastorum precibus dependet populi salus. Hoc ipsum in Moysè præfiguratum est, (Exod. 17.) qui *cùm levaret .. manus, vincebat Israël: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec, & cedebat populus cui Moyses præerat.*

Si igitur Pastor velit, ut Sacramenta ab Ovibus suis, cum iis, quibus oportet, sanctis dispositionibus frequententur, has ipsas dispositiones præviè, à Largitore gratiarum omnium, populo suo impetrare satagat: Si peccatores in tribunali Pœnitentiæ Deo reconciliet, in secreto cordis sui de illis excessibus gemat, & multiplicatis orationibus stabilem ipsis ac durabilem conversionem exposcat: Si victimam propitiationis in Altari offerat, uniat se Sanguinè Illi, qui misericordiam clamat usque in Cælum, & petat ut populum suum sanctificet: Si denique morientibus ultima tribuat Ecclesiæ Remedia, secretis precibus severitatem Judicis, ante quem brevi anima illa listetur, flectere debet, ut misericordiæ suæ recorderetur Deus, & in æterna Tabernacula eam benignus suspiciat. Ità singulas Ministerii Sacri partes percurrite, & brevè persuasum Vobis erit, longè alium fructum proferre Salutis nostræ Remedia, si tractentur à Ministris, qui continuâ prece benedictionem Divinam in Oves suas attrahunt, quàm ab illis,

qui orationis spiritu destituti sunt. Verè Pastoris ac Patris nomine indignus est, imò potius extraneus est ac mercenarius, quisicumque pro Ovis suis Deum continuò non exorat, nec movetur necessitatibus eorum, quos tanquam filios in visceribus Christi deberet diligere.

(*Adhoratio ad orandum continuò.*) Quid igitur ex his concludendum, Dilectissimi, nisi illud, quod inculcatum Vobis velim, indispensabilis necessitatis esse, ut spiritum orationis Vobis acquiratis. Ac primò quidem necessarius hic Vobis est, ut donum illud speciale noticiam scilicet Vocationis Divinæ habeatis, de qua re hic & nunc pro Vobis agitur, cum in hoc versemini rerum articulo, in quo super hoc puncto deliberandum est, & momentosa ista resolutio fiat.

Deindè idem spiritus non minùs, ut vidimus, Vobis est necessarius, si potius in Vineam Domini utiles Vos Operarios velit exhibere, & cum fructu animas regere directioni Vestræ committendas.

Ab hæc itaque horâ, ab hoc momento spiritum illum festinam, & orationis usui tam vocalis quàm mentalis acquirendo conatum omnem adhibete, arbitantes, hoc Vobis specialiter à Christo dictum: (Luc. 18.) *Oportet semper orare & non deficere.*

(*Suggestur methodus hoc exequendi.*) Quod non ita intelligendum est, quasi sanctum illud orationis exercitium maximam diem partem absumere debeat; habetis enim ludia Vestra, quibus obligati estis tempus impendere; imò hæc ipsa virtutem orationis habebunt, dummodò eadem, prout oportet, peragentes, omnes labores Vestros ad Dei gloriam referatis, & quod in illis laboriosum est, hoc ipsum in spiritu penitentiae acceptetis. Similiter postea in Ministerio Sacro occurrent functiones plurimæ, quæ ante omnia peragenda erunt, & quæ Vos sæpè à colloquio Divino necessariò avellent. Quomodò igitur orandum continuò? Hòc scilicet sensu, quòd oratio functiones omnes præcedere debeat & sanctificare: quòd Spiritus ille orationis, qui cor Cœlestibus affigit, Vos ubique debeat comitari; quòd in actionibus omnibus elucere debeat secretum illud Deum inter & animam Vestram commercium, quòd pietatem quamdam ac Religionis sensum inspiret, & Ministerium Vestrum Ovis Vestris venerandum reddat.

Sed & nunquam, sive nunc fluviis, sive postea operationibus Ministerii ita debetis esse affixi, quin sæpius referretis Vobis tempus aliquod, quo possitis coram Altissimo cor Vestrum aperire, per orationem Vos ipsos roburare, & piâ meditatione animum præmunire.

(*Maximè commendatur quotidiana meditatio.*) Nulla igitur methodus magis Vobis commendari potest, aut utilior esse, quàm si quotidie summo manè, dum animus magis collectus est, & ad meditandum promptior, mediam circiter impendatis horam, vel ad minùs horæ quadrantem, ut vel Sacrum aliquod Religionis Mysterium, vel aliam quamdam Evangelicam veritatem attentius perpendatis. Sicut enim in V. L. præscripserat Deus Sacerdotibus: (Levit. 6.) *Ignis in Altari semper ardebit, quem nutrit Sacerdos subjiciens ligna manè per singulos dies*, ita & Vos in Altari cordis Vestri manè nutrite Divini amoris ignem, & Vos ac omnia Vestra in holocaustum acceptabile Supreme Majestati consecrate.

Nec putetis tantillum temporis studiis subtractum progressui Vestro nociturum: etenim oratione lumen acquiretis in dubiis, in difficilibus fortitudinem, in laboribus consolationem. Numquid enim Donum Dei est Scientia & Intellectus? Numquid bonus omnis successus ab Ipso expec-

tandus est? Et cui, quæso, Deus distribuit bona Sua, nisi animæ immaculatæ, à passionibus libere sancto amore cum Creatore suo Junctæ? Undè de seipso testatur Doctor Angelicus, se plus orando quàm studendo profecisse; quod idem testari possent & alii milleni, qui ad normam Thomæ orationem cum studio conjunxerunt.

Nolite autem falsò Vobis imaginari, venturum postea tempus, quo sacrum hoc exercitium amplectemini. Si enim gratiam Dei hic & nunc Vobis oblatam negligitis, an putatis, eam postea concedendam? Quis adeo temerarius est, ut metas audeat ponere Divinæ Bonitati? Quis audebit exigere, ut ad beneplacitum hominis, dona Sua respicientis, eadem in aliud tempus reservet? Nihil sanè Christiano homine magis indignum. Si nunc respiciatis & fastidiatis Orationis exercitium, dum zelus Vester in primitivo suo flore est, dum primus pietatis ignis adhuc fervet; quid demum postea futurum est, quando & occupationes majores, & tepiditas inveterata illud Vobis longè difficilior reddent.

Propterea serio attendite, Dilectissimi, exigere à Vobis Ministerium Sacrum, ut ad illud apti ac parati accedatis: non ignavi aut desides, sed ferventes & sancti. Si enim difficiles sint hujus oneris functiones, & ipsas Angelicis humeris formidandæ, certè id in primordiis ejus longè magis quàm in decursu locum habet. Quanta igitur erit Vobis consolatio, si assiduâ Meditatione familiares Vobis reddideritis veritates illas, quibus debetis consolari justos, terrere peccatores, inflammare universos? Professò muti eritis, frigidi & vix, post multum laboris, unum alterumve verbum exhortationis, quod neque ad eor penetrabit, dicturi, si non assidua Meditatio ad hæc omnia Vos exercitaverit: ubi contra si intus habueritis cor ardens ac continuò cum Deo conversans, Conciones Vestras & exhortationes dimidio labore, multâ cum alacritate, & ineffabili cum fructu ac copiosâ mercede feliciter peragetis. Præter autem effectus illos, Ministerium, ad quod assumimini, propè adeò tangentes, allicere quòque Vos possunt indulgentiæ plenariæ, quas omnibus Christi fidelibus, quotidie ac minùs per quadrantem horæ meditantibus, concessit Benedictus XIV. quas indulgentias singulis mensibus, eò quem elegerit die, lucrari quisque potest, prout notum Vobis existimo. Pontifex scilicet ille perspectum habens, quanta sit Meditationis utilitas, etiam Thesaurus Ecclesiæ aperire voluit, ut ad illam frequentandam Fideles animaret.

Superesset nunc de Meditationis methodo Vos instruere, sed argumentum illud, si Deus dederit, aliâ vice tractabimus. Duo hic monere satis sit: 1° Cum Meditatione Orationem ad Deum jungendam esse, ut Ipse intellectum dirigat, & affectum voluntatis inflammet. 2° Si ex Meditatione fructum velit colligere, finem aliquem particularem & practicum Vobis debetis in singula Meditatione proponere, ne aliàs in vanam merè speculationem degeneret. Quod si feceritis, hodiè hanc, cras aliam imperfectionem in Vobis ipsis detegatis, eamque deindè pro viribus corrigendo, brevi in sanctos ac perfectos viros evadatis.

(*EPILOGUS.*) Maciè igitur animo, Dilectissimi, exentite teporem, & Orationi tam mentali quàm vocali, cujus videlicet necessitatem, magno conatu insistite. Nos inquebant Apostoli, (Act. 6.) *orationi, ac ministerio verbi instantes erimus.* Eorum loca occupare Vos debetis; insistite igitur Orationi, & hoc primum sit, ut Apostolica sequentes vestigia, cum ipsâ Oratione Ministerium Verbi dignè aliquando jungatis.

Redeundo autem tantisper ad Magos Evangelii, videte, quomodo ipsi faciem Cæli indefinenter contemplati sint, ut momentum illud observarent, quò oriri debebat Stella ex Jacob, quæ Dux ipsorum esset futura. Dicite, quæso, si contemplationem illam neglexissent, an umquam ad Christum, an umquam ad terminum felicitatis suæ pervenissent? Eodem prorsus modo & Vobis necesse est Cælum assidue contemplari, oculoque mentis Vestræ in Deum continuâ

Oratione ac Meditatione habere intentos; & sic fiet, ut Stellam videatis, hoc est Cæleste aliquod Lumen, quò Deus consilia Sua Vobis faciet manifesta. Illud porro Lumen antecedit Vos in omnibus operationibus Vestræ; in peregrinatione hujus vitæ Dux erit; dumque Ejus sequentes pervenietis tandem ad locum, quem Deus Vester inhabitat, atque ibi cum Magis ad Pedes Christi prostrati adorabitis Illum in perpetuas æternitates. Amen

EXHORTATIO OCTAVA, SECUNDA IN DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

S. Scripturæ meditatio necessaria Pastoribus est, & quomodo hæc facienda.

Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. IV. v. 4.

MIRUM profectò spectaculum nobis exhibet Christi tentatio, quam in hujus Dominicæ Evangelicæ Lectione fidelibus meditandam proponit Ecclesia. Mirum est, Dilectissimi, hoc permississe Filium Dei, ut Corpus Suum, dæmonis potestati subditum quodammodo, de loco in locum ad ejus nutum transferretur: mirum est, inquam, Creatorem omnium còsque deposuisse dignitatem Suam, ut malecòsi illius spiritus patère voluerit insultibus, cum ipso luctari, & adinstar hominis infirmj, pro victoriæ palmâ decertare.

Verùm ille, qui tot ac tanta pro hominibus passus est, edusque humiliavit Se, ut in hoc certamine haberemus exemplum, quò animati ac incensi sustineremus hostis infernalis insultus, & Christi sequentes vestigia, de ipso dæmone, jam faucio ac devicto, facilius triumpharem.

Ad exemplum itaque & solacium servorum suorum hanc tentationem Christus sustinuit; imò, ausim dicere, ad Vestram potissimum instructionem, Dilectissimi, cum illa Christi pugna in istis vitæ Ejus circumstantiis acciderit, in quibus & Vos hodieum versamini.

In hac etenim Domo, tamquam in Sacro quodam Secessu constituti, animum (quod de Vobis omnibus confidere liceat) à rebus secularibus & desideriis hujus mundi avocare satagitis, & orationi ac piis operibus intenti studetis Vos parare, ut aliquando Ministerium Verbi eâ, quâ oportet, sanctitate tractetis. Et tamen, inter hæc omnia pietatis exercitia, non dubito quin sæpius conturbet Vos dæmon; non dubito, quin frequenter experiamini luctam illam, quam sustinemus adversus potestates tenebrarum; non dubito, quin sæpè ingemiscatis intrâ Vosmetipsos & multum miremini, eò quandoque tempore magis Vos impeti, quò & magis studetis appropinquare Deo, & ad sanctitatem acquirendam majores labores confertis.

Verùm ne hoc ipsum Vos dejiciat & conturbet, ideo Christus tunc potissimum tentari se permisit, quando in deserto constitutus, in oratione ac jejuniis dies transigebat, & quadragenario illo secessu Evangelii prædicationi sese, si ita loqui licet, aptabat. Nempè in persona Sua ostendit, tunc præcipuè dæmonem insultare hominibus, quando videt ipsos moliri aliquid magni, & rabiem suam præceteris exercere in illos, à quorum labore ac sanctitate sibi nocumentum allatum iri pertimescit.

De variis illis tentationum generibus, quibus inimicus noster utitur multa quidem attentioni Vestræ proponere possem, Dilectissimi; sed quoniam, quotquot sumus miseri

mortales, varia illa bellorum genera fatis experimur, quam dudum hoc corruptibile corpus circumferimus; ideo magis urgere arbitror, ut de medijs & armis, quibus in pugna utendum est, ad Vos habeam sermonem... Nec procul hæc ipsa quærenda sunt; Videmus enim Christum, Magistrum nostrum, triplici dæmonis tentationi non nisi Scripturas opposuisse, ut ita nos doceret, ad hæc Sacra Oracula recurrendum, ut Verbo Dei firmemus animum, & omnia iniquissimi tela repellamus; imò verò ut nos vincere crimina, quemadmodum ait Ambrosius, *Scripturarum presidio disceremus*. In illis itaque Dei Eloquijs collocemus fiduciam nostram; nam ut dicitur Prov. 30. *Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se*. Et quot in Libris Sacris præcepta, quot exempla Justorum, tot etiam sunt (teste Gregorio) *peccatoris nostri munimina*... Hic habemus armamentarium instructissimum; mille clypei pendent ex illo; hic reperimur tela omnia, quibus feliciter cum hoste congreddi & de ipso triumphare valeamus. Si enim alibi quærenda forent arma, hæc utique suggesset nobis Christus, dum ad præbendum nobis exemplar cum inimico decertavit.

Hoc itaque me movet, ut hodiè inculcare Vobis cupiam, quanta sit Scripturarum dignitas ac abundantia; quam necessarium Vobis sit continuum Earum studium ac meditatio, & quâ animi præparatione studium illud suscipere debeatis, si ex eo velitis utilitatem ac fructum solidum reportare.

(*Scripturæ dignitas.*) Ad concipiendam Scripturæ Sacræ dignitatem & excellentiam sufficit profectò vel sola originis Ejus ac naturæ consideratio. De Cælo scilicet ad nos allatum est Volumen istud, ut illud continuâ meditatione pervolventes, hoc spirituali cibo animas nostras pascamus & roboremus... Quantis olim elogijs exaltatum fuit Manna illud, quod Israëlitis in deserto pluebat! Inter primaria Dei in populum beneficia numerabat Moyses hunc cibum: (Deut. 8) *Dedit tibi, inquit, cibus manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut ostenderet tibi quòd non in solo pane vivat homo sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei*. Hinc alibi dicitur Panis Cæli, continens omnem saporem & suavitatem; hinc quòque vocatur Panis Angelorum, & variis alijs celebratur encomiis. Sed quid hæc ad Manna istud absconditum, quod in Sacra Scriptura colligunt Christiani? Illud enim non nisi corpus respiciebat: hoc animum pascit: illud Angelorum manibus præparabatur; hoc Deum Ipsum Autorem habet: illud corruptibile erat, & quidem exorto

Sole disfluebat; hoc verò corruptionem nullam patitur: illud ad tempus dumtaxat exiguum concedebatur; hoc verò ad finem seculorum perdurabit. Et quid tandem delicatus ille sapor, quo perfundebatur pro momento Israëlitarum palatum, si conferatur cum illa dulcedine ac deliciis spiritualibus, quibus, ope Scripturarum, satiantur & inebriantur fidelium corda?

Deficiebant Sanctis Patribus verba, ubi de Scripturæ dignitate loquebantur: nunc Illam horto comparant fructibus ac deliciis pleno; nunc fonti limpidissimo Ecclesiam Dei irrigant; nunc munimento fortissimo ac turri inexpugnabili, ex qua pendent mille clypei, quibus utantur in prælium fortes Israël; nunc mensæ, quam omni dapium genere refertam filiis suis Pater Cœlestis instruxit; nunc iterum instruento ac diplomati publico, quod Ipse Rex Cœli & terræ propriis digitis conscripsit, & in quo voluntates Suas ac mandata exaravit.

Quantas porrò hæc omnia nobis suggerunt ideas! Exspatiemur in horto illo, Dilectissimi, & deliciis ejus animas nostras recreemus. Bibamus de limpidissimo hoc fonte, ne sitiamus in æternum. Assideamus mensæ, ad quam nos invitare dignatur Hospes Ille Cellianus. Aptemus ea nobis arma, quæ in hæc arce sacratissimâ inveniemus. Litteras illas pervolvamus, meditemur in Lege Domini die ac nocte, ut voluntatem Ejus facientes, promissa in Sacris Oraclis præmia consequamur. Imitemur Ecclesie Sanctæ exemplum, quæ à Sponsi Sui præsentia visibili ad tempus sejuncta, hæc litteris, amoris ejus testibus, exili sui merorem dispellit, fiduciam roborat, ac viis Domini hęc lumine directa insilit.

Narratur de Sancto Abbate Antonio, ipsum, cum quâdam die exultarent discipuli ejus ob receptas à Magno Constantino litteras, ita eos allocutum esse: miramini, inquit, terrenum Imperatorem dignatum ad vos epistolam dare, & non admiramini, eodem honore vos affici ab Imperatore Cœlesti; exhilarat vos Epistola Constantini, & Epistola Dei animos vestros nequaquam movet: perversum hunc animi sensum deponite: proprio ore hanc dictavit Deus, licet manu mortalis scribæ usus fuerit: Deus Ipse in Scripturis loquitur, vox Ejus Divina in illis auditur; & quamvis eandem infirmitati nostræ attemperet, dum eam collocat in ore Prophetarum, semper tamen Vox Dei est, Vox plena Majestatis, Vox plena virtutis. Ita Antonius.

(*Stylus ejus mirabilis.*) Hæc porrò majestas, hæc virtus elucet ubique in Sacris Eloquiis, & originis Eorem splendorem ac dignitatem produat. Stylus enim Scripturarum simplex est, eoquod instruendis hominibus uti composite: at sensus Illarum altus & sublimis, quia opus sunt Ipsius Dei. Digna est Autore suo hæc Scripturæ sublimitas, nobis autem utilis est apparens Ejus humilitas. At, sive sub hoc, sive sub illo consideretur aspectu, mirabilis est undequaque, adeò ut cum Augustino de Sacris Litteris exclamandum sit: *mirabili altitudine, mirabili prædite sunt humilitate.*

Mirabilis est humilitas, dum respicis externum verborum corticem, in quibus nihil sicutatum, phaleratum nihil; quinimò totum ita est ad simplicitatem compositum, ut vanæ eloquentiæ studiosi fastidium pariant, quemadmodum idem ipse Augustinus in se primum ante conversionem expertus est, & quotidie experiuntur illi vaniloqui & pseudo-sapientes, qui, ambulantes in altis & mirabilibus super se, Sacrarum Litterarum humilitatem despiciunt, & ludibrio habent earum simplicitatem.

Verùm si, detracto tantisper externo cortice, attentius in sensum verborum penetres, tunc demùm *mirabilis altitudo* Scripturæ apparebit. Invenies enim, non verba solummodo, sed & res ipsas significare, & mysteriis plena esse omnia. Non unum tantùm, sed multiplicem in iis sensum reperies, & quo profundius hunc thesaurum effodies, eò majores divitias, eò pretiosiores deteges gemmas: adeò ut vita hominis, etiam maximè longæva, insufficientis planè sit, ut ex hæc Sacra Fodina eruat lapides pretiosos omnes in eà latitantes: meritòque Scripturæ studio ab Augustino applicatur illud: (Ecclesi 18.) *Cùm consummaverit homo, tunc incipiet.* Nec mirum; secundus enim nimis est & abundans Supremi Numinis Sermo. (Psalm. 11) *Eloquia Domini, eloquia cista: argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septulum.* Et quid mireris, quod tot ac tanta mysteria integro volumine complectatur Ille, qui vel unico verbo Cœlum ac terram & omnia in eis contenta formavit?

(*Scripturæ abundantia.*) Quantum igitur solatium fidelibus procuravit Deus, dum in uno Volumine thesauros sapientiæ & scientiæ Suae voluit comprehendere, idque modo tam admirabili simplicitate scilicet ac altitudine mixto! Facit nempe Scripturarum simplicitas, ut in illis sine magno labore detegamus, quidquid ad salutem est necessarium: facit Earum altitudo, ut, postquam semel haulimus elementa Fidei & quidquid ad vitam christianè instituendam necesse est, deinde ad sublimes illas perveniamus veritates, quæ fidem nutriunt, pietatem augent ac roborant, & quantumcumque ex hoc Sacro puteo hauriamus, semper superint abyssi aquarum viventium, ad quarum fundum nemini datur pertingere. Testantur id millena volumina, quæ in Bibliorum explanationem scripserunt Antiqui & Moderni, & tamen adhuc superest mellis magna in iis colligenda; adeò scilicet frugifer est ager ille, qui, quò plus colitur, eò magis fructificat, eò magis fecunditatis suæ divitias prodit.

Verè de Scriptura dici potest, in solo isto volumine quamdam scientiarum encyclopediam seu universalitatem contineri. Si enim Philosophiam naturalem cognoscere studeas, docebunt te plus de mundi origine prima Geneleos capita, quam unquam severint conglobati simul omnes antiquitatis Philosophi. Si studium Legislationis arrideat, invenies in Moyse Legislatorem, cui nec Solon, nec omnes Græcorum Sapientes comparari valent. Si Ethicam seu moralem scientiam quæras; vide Sapienciales Libros, & in illis monita reperies morali vite utilissima, ipsosque hominum characteres, eorumque agendi modum graphicè videbis depictos. Si Historiam investigare libeat, eam ab ortu mundi deductam tibi suppeditabunt Sacra Volumina. Si in abscondita Dei Consilia & Myseria obscura penetrare desideres, habes Prophetas & Apocalypsim. Si demùm, quod omnium caput est, de Altissima Sanctitate & Puritate Vitæ sis sollicitus, meditare Evangelium, Acta Apostolorum & Epistolas: hic reperies sanctissima Christi præcepta; videbis exemplum & doctrinam Hominis-Dei; cognosces primorum Christianorum mores, audies monita salutis, quæ te ad omnem informabunt virtutem, atque in hæc & futurâ vitâ felicitatem tibi procurabunt perpetuam.

Hæc si ita sint, Dilectissimi, quis non ad Scripturarum studium ac meditationem incitabitur! eò magis, quòd hic Sacra quædam sit Pharmacopœa, in qua quibusvis spiritualibus morbis prompta ac secura inveniamus remedia. Si quis enim in ignorantie tenebris, ac incertitudine versetur scientiæ, consulat hæc Oracula, & ducem repe-

riet quem sequatur, lumen quod tenebras dispellat, lætufque cum Propheta Regio exclamabit: (Pſalm. 118.) *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſententiis meis.* Si animæ tuæ ſpirituale aliquod vulnus inſiſtum ſit, cujuſcumque ſit generis, remedium hic tibi congruum offertur; nam, ut dicitur Sap. 16. *Neque herba, neque malagma ſanavit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia.* Scriptura in proſperis moderatur animum, in adverſis confortat, in bello ſuſtentat, in miſeriis & afflictionibus conſolatur, quemadmodum experti ſunt Judæi Machabæorum tempore; (1. Mach. 12.) *habentes, inquirunt, ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris.* Præverat iſtis David in Pſalmis dicens: (Pſalm. 118.) *Niſi quod lex tua mediatio mea eſt: tunc fortè periſſem in humilitate mea.* Hinc (teſte Ambroſio) *cui lex Dei meditatio eſt, huic præſtò ſunt miſericordiæ, ut vivat in æternum.*

Porro non verbis tantùm corda legentium movent Scripturæ, ſed & exemplis ad virtutem ſectandam animos trahunt. . . Quid enim ad caſtatem efficaciùs impellit, quàm Joſephi hiſtoria? Quid ad patienter ferenda adverſa, quàm liber Job, & heroiſca illa patientia, quæ in ipſo emicuit? Quid magis manſuetudinem clamat, quàm Moysiſ & Davidis facta? quàm mors Stephani pro inimicis ſuis deprecantis? Quid demùm in omni virtutum genere excelſum magis, quàm Chriſti & Apoſtolorum exempla? . . . Hæc omnia ante oculos proponunt Scripturæ, atque his mediantibus paſſiones mortificant, aded ut veritatem dixerit Chryſoſtomus: *Nulla eſt in humana natura vel corporis vel animæ paſſio, quæ medicinam hic accipere nequeat.*

Nec vulnera tantùm curat, ſed & arma ſubministrat, quibus contra inimicos ſalutis in arenam deſcendat Chriſtianus: (Prov. 30.) *Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe.* Sive igitur dæmon innocentiam cordis impugnet; ſive mundus fallaci bonorum ſuorum oſtentione ſeducere cupiat; ſive caro blanditiis ſuis ad peccatum alliciat, quiſquis ad hanc myſticam Davidicis Turrim conſugiet tutus erit: (Cant. 4) *mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura ſerium.* Hunc clypeum arripuit Chriſtus, dum tentatus ad Scripturam recurrit, & Verbis Illius inimicum deiecit, dicens: (Matth. 4.) *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* . . Poterat utique, cum Deus eſſet, ſupremâ ſuâ potestate uti; poterat vel ſolo obtutu infernalem hoſtem proſternere & longè à ſe in profundam abyſſum relegare; ſed hic vincendi modus nobis nullo fuiſſet documento; atque ided aliis utitur armis, quæ nobis cum Ipſo ſunt communia, & ad que univerſis fidelibus patet acceſſus; ut ita ad Ejus exemplum anima noſtra Sanctorum Librorum cibo ſe nutriat, ex Illis vivat, & ex Illorum virtute ſancto vigore inſtaurata, omnia inimici tela repellat.

(*Miniſtris Evangelii Maximè neceſſarius eſt S. Scripturæ uſus.*) Jam ſatis ſuperque intelligitis, Dilectiſſimi, quàm utilis ſit Scripturæ meditatio, ſi velitis animi morbos curare, vitam ſanctè inſtituere, pugnare feliciter prælia Doctrinæ, & de hoſtibus Veſtris undequaque occurrentibus pulchram referre victoriam. Nunc & aliud conſiderare oportet motivum, quod Statui & Vocationi Veſtræ eſt proprium; Sacrum, inquam, Miniſterium, quod nunquam eâ, quâ oportet, dignitate obibitis, niſi in Divinis Eloquiis ſeris verſati, & hæc tamquam aquæ vivæ ex ore Veſtro continuè deſtillant.

Ad hoc ſtabiliendum ſufficit vel unicus Apoſtoli textus (2. ad Timoth. 3. v. 16.) *Omnis Scriptura divinitus inſpi-*

rata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia: ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus. Perpendite, quaſo, ſingulas particulas, in quibus continentur præcipua Paſtoris Officia. *Utilis eſt ad docendum;* ſcilicet, Religionis Chriſtianæ Veritates. *Ad arguendum,* & refutandum errores ipſis oppoſitos. *Ad corripiendum* depravatos mores. *Ad erudiendum,* ſeu inſtituendum fideles ad juſtam & ſanctam vitæ converſationem: ut undequaque perfectus ſit *homo Dei*, id eſt Paſtor, qui locum Dei occupat, Deum repræſentat, Ejus vice fungitur, atque ided *homo Dei* nuncupatur, quia Deum exhibere in doctrina & exemplo, totuſque Divinus eſſe debet; ut, inquam, ille ſit *ad omne opus bonum*, ad omnes Officii ſui partes *inſtructus* & aptatus.

An brevius & efficaciùs commendari poſſet Paſtoribus omnibus Scripturæ ſtudium, quàm ſimili clogio, quod ab ipſo Spiritu Sancto, ejuſdem Autore, per os Pauli loquente emanavit? Abſit tamen procul à nobis, Dilectiſſimi, ut encomium illud plus æquo extollentes ad ſolas Scripturæ totam Eccleſiæ Doctrinam reducamus; ſcimus enim multa eſſe, quæ à traditione petenda ſunt, ſinè quæ nec ipſius Scripturæ haberemus notiã, nec verum Ejus ſenſum cognoviſſemus. Hoc nobis ſufficiat, maximam eſſe ad iſta omnia Sacrarum Literarum utilitatem, quod Spiritus Sanctus hic docet; ſufficiat notis, in Illis contineri Chriſtianæ Doctrinæ medullam ac præcipuos morum regulas; aptari in eis hominem Dei ad omnia Evangelici Miniſterii officia, ut ad Illarum continuam meditationem omni ſtudio feramur.

Novimus quàm ſublimis ſit Status Paſtoralis; novimus neceſſe eſſe, ut in Cæleſtibus ſit converſatio noſtra, & ad illa, quæ ſurſum ſunt omnes cogitationes noſtre dirigantur. Ad hæc autem adimplenda quid magis conducit quàm Scripturarum meditatio, in qua meditatione exardeſcit ignis Divinus ſub ſacris illis cineribus contentus, qui corda noſtra inſtammat, eadem Deo replet, ac ab omni terrenarum cogitationum ſæce expurgat.

Novimus etiam, teneri nos veritates à Deo revelatas populo proponere. Illas porro primariò inveniemus in ſacris Oraculis, in quibus Deus Ipſe nobis loquitur; in quibus reperimus abſconditas illas margaritas; in quibus ad exemplum Moſis cum Deo converſamur, Ipſius audimus præcepta, & ex hæc ſanctâ converſatione toti lucentes & gloriâ pleni revertimur ad populum, ut ipſi ea, quæ didicimus, nuntiemus. Si abique Divino lumine nequeamus vera à falſis diſcernere, & inter tot humanas adinventiones, errorum ſcopulos ac falſe philoſophiæ detegere ſophiſmata; ad nihil proſectò ſecuriùs recurremus quàm ad ipſum Dei Verbum, quod Lucernam voluit eſſe ſententiis noſtris; quò meditante vera ſecernimus à falſis, ſolidâ doctrinâ imbuimus animum; in quo theſaurum habemus, è quo proferamus nova & vetera; in quo etiam reperimus multiplicis generis argumenta, quibus feliciter debellamus veritatis adverſarios, qui, ſub falſo Scripturarum nomine, perſuaſiones vanas & proprii ſenſus proponunt deliria.

Novimus denique, in perſona Timothei, Paſtoribus dictum eſſe: (11. Tim. 4.) *Pradica verbum, inſta oportuè, importuè: urge, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Novimus, nos ad exemplum Pauli (Rom. 1.) *ſapientibus, & inſipientibus debitor eſſe.* Ad hæc autem omnia, ut decet, peragenda, quid excogitari poteſt Scripturæ utilis? . . Hic continuus de Divinis occurrit ſermo, quò nutrire poſſimus perfectos. Hic continentur future felicitatis promiſſiones, virtutis ac ſanctitatis præconia, quibus

pias animas jam benè currentes exhorati possumus, ut quò cæperunt itinere securè pergant, & carnis curam ac secularia desideria contemnentes, ad coronam sibi paratam oculos semper habeant intentos. Si cum tepidis agendum sit, reperimus hæc monita salutis, quibus periculosos hujus status demonstremus scopulos, torporem excutiamus, & ignem illum accendamus, quem Christus venit mittere in terram, (Luc. 12.) quò accenâ deinceps exultent (Psalm. 18.) *ut gigantes ad currendam viam virtutis*, & (Heb. 12.) *propositum sibi certamen alacri animo aggrediantur*. Si cum peccatoribus tractandum, suggerent nobis Sacræ Litteræ horribiles Dei comminationes & pœnas quas hujusmodi hominibus intentat. Per has dura ipsorum pectora commovebimus, ostendentes quàm (Heb. 10.) *horrendum sit incidere in manus Dei viventis*, quàm *terribilis ipsos maneat expectatio judicii*; quàm paràm profecerint (Matth. 10.) *si mundum universum lucrentur, animæ verò suæ detrimentum patiantur*. Atque hæc exhortationibus exempla jungemus, quorum in Scripturis ingens habetur copia, quæ & peccatores concutere, & Justos confirmare & tepidos incendere valeant.

(*Notantur Prædicatores, qui Ed non utuntur*.) Hæc porrò, quæ ex Sacris Litteris depromuntur, longè aliam dignitatem, aliam vim habent, quàm illa quæ humano excogitantur ingenio. Dicite, quæso, cur tam parvos ex concionibus fructus colligi perspicimus: non abâ profectò de causâ, nisi quia multi non Verbum Dei, sed verbum hominis prædicant. Sunt scilicet plures, qui hystiones potiùs quàm Dei Legatos agunt: nugæ dividendæ, fabulas narrant, ratiocinia proferunt, quæ risum movent & à quovis cordato homine debent explodi. Nihil in eorum discursu solidum, nulla in verbis unctio, nulla in actione dignitas aut majestas: muneris sui nequidem ideam habent, & tamen egregiè se illo sanctos existimant, ubi sinè ulla prævia præparatione, ad temporis spatium sibi præscriptum indigesta quædam eblateraverint. Hujusmodi profectò nequidem Prædicatores merentur nomen, & è Cathedris potiùs deturbandi sunt, atque ad æternum redigendi silentium.

Est & aliud Prædicatorum genus, levius quidem quàm priores culpandum; illi scilicet, qui multa concionè & fundatè dicunt, sed humanis ratiocinationibus nimium innitentes, vix aliquid è Scriptura, vix aliquid è SS. PP. proferunt. Plerùmque etiam illi sinè fructu aërem verberant, suntque velut æs sonans & cymbalum tinniens, quod tantisper quidem Auditorum aures ferit, sed nullum in ipsis affectum, nullam cordis mutationem generat; nihil inculcat, nihil persuadet, eoquod verbum humanum loco Divini substituunt.

Ille igitur, ille solus verum Evangelii præconem agit, qui in Sacra Scriptura ad omne opus bonum instructus, Verbo illo utitur tamquam (Heb. 4.) *gladio accipiti*: & *perstringens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum*, discernit cogitationes & intentiones cordis. Ad illius vocem contremiscunt obdurati peccatores, commoventur, dejiciuntur, & soluti in lacrymas novam vitæ rationem ineunt. Nec mirum: (Heb. 4.) *Vivus est enim Sermo Dei* quò utitur; instrumentum est Ipsi Omnipotentis; Semen est cui Deus virtutem indidit fructus spirituales producendi, quæ prærogativâ non gaudet sermo quicumque ab hominibus adinventus. Verbi Dei prædicatione conversus est mundus, non humanæ eloquentiæ fuco.

Itaque, Dilectissimi, si cum fructu prædicare velitis doctrinam Christi, oportet Vos Scripturæ studio totos dedere.

Hinc à Patribus vocari solet *Liber Sacerdotalis*; hinc omnes, quotquot de Clericali Itaru scribunt, continuam Scripturæ meditationem Sacerdotibus inculcant.

(*Quomodo præparandus animus ad studium Scripturarum debetè peragendum*.) Verùm enim verò non sufficit quocumque modo Scripturas legere & Earum volumen memoriæ demandare. Sciebat & Scripturas dæmon, qui in tentatione Christi non nisi Sacris Litteris usus est, sed eo fine ut Christum ad lapsum & finaliter ad idololatriam perduceret. Hoc magistri erroris exemplum sequuntur hæretici, qui & ipsi scrutantur Scripturas: ast ut iis, proh dolor! commenta sua, falsamque doctrinam stabiliant, & diabolicâ fraude decepti, Veritatis Fonte infeliciter abutuntur. Multi quoque inter Catholicos Sacra Volumina meditantur, sed in iis nihil quærunt præter curiosa quædam: multa de genealogiis, de temporum ratione, de abstrusis quibusdam difficultatibus norunt, & sæpè tota hæc ipsorum scientia in tumum abit, disputationes quasdam & inanes altercationes parit; curiositati student non edificationi; medullam altissimi illius Doctrinæ negligunt, & de unctioe Spiritus Sancti, quæ in hoc Volumine diffusit, nihil quidquam participant.

Non sic ad Sacras Litteras accedere Vos volo: sed propriam Vestram & proximæ edificationem in illis quærere debetis; & hoc spiritali cibo animas Vestras enutrire; atque ideò dispositione quadam ac methodo opis est, de quibus hic pauca subjiciam, ut solidum ex hoc studio fructum referatis. Attendite, quæso, & quod dicam in praxim deducite.

Atque in primis non nisi magna cum reverentia Bibliorum Volumen assumite: cogitate apud Vosmetipsos, non hic accipere Vos (1. Theff. 2.) *verbum hominum, sed (sicut est verè) Verbum Dei*. Loquitur in his ad Vos Idem Ille Deus, qui & Moyfi & Prophetis & Apostolis locutus est. Si Apostolus inter primarias Judeorum prærogativas numeraverit, quòd *credita sint illis eloquia Dei*, (Rom. 3.) hanc & Vos prærogativam eò majoris facite, quòd jam à Scripturis ablatum sit velamen illud, quod in Veteri Lege Earum sensum Judeis abscondebat. Narratur in multis Sanctiorum Præsulum & Doctorum vitis, eos numquam nisi flexis genibus Scripturas legisse: laudabilis quidem hæc praxis est, sed hanc à Vobis non exigo; sufficit (quod & necesse est) ut magna cum veneratione, ac honore Sacris Litteris digno, ad Earum studium Vos accingatis.

Hæc itaque animi veneratione semper præsuppositâ, breviter accipite studendi methodum, in hoc Prophete Regii dicto: (Psalm. 118.) *Da mihi intellectum, & scrutabor Legem tuam; & custodiam illam in toto corde meo*. Primò itaque David ab Ipso Deo lumen exigit: *Da mihi intellectum*. 2°. Studium ex parte sua adjungit indefessum: *Scrutabor Legem tuam*. 3°. Desiderio flagrat proficiendi ex eâ, & mores suos eidem conformandi: *Custodiam illam in toto corde meo*. In quibus profectò succinctè continetur quidquid ad salutare ac utile Scripturarum studium conducit. Operæ pretium est hæc singula paucis evolvere.

(*Studio jungatur oratio*.) Ante omnia igitur à ferventi oratione incipiendum est, & Luminis Divini adjutorium expectandum. *Da mihi intellectum*, inquit Propheta, & paulò antè dixerat: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de Lege tua*. Si autem David, Spiritu Sancto plenus & vir secundum cor Dei, speciali lumine indiguerit, quid nos homunciones, ignorantia & peccati tenebris involuti, propria intelligentiâ in Scripturas penetrare sperabimus? Abyf-

sus hic est Sapientiae Dei, abyssus mysteriorum ejus, & tenebrae sunt *super faciem abyssi*, (Gen. 1.) quas Solus Ille dissipare potest, qui Verbo Suo lucem à tenebris, nascente mundo, divisit. . . Dum Legem Suam Deus promulgavit populo Israël, loquebatur illi de nube; (Exod. 19.) *totus autem mons Sinai fumabat*. Dum descendit in Templum, quod Hierosolymis dedicabat Salomon (III. Reg. 8.) *nebula implevit domum*, & sub illa latebat Dominus. . . Ità & nunc in Scripturis loquens, Sacris tenebris circumdatus est, latet in nebula; nec dabitur facie ad faciem Ipsum videre nisi in Coelis.

Oriuntur autem hae tenebrae, partim ex eo, quòd oculi nostri debiles nimis sint, quàm ut tantum Veritatis splendorem ferant; partim quòd ex ipsa rerum natura; sublimes enim sunt nimium Sermones Dei, nimis alta Mysteria, nimis profundae cogitationes Ejus, quàm ut illa omnia sine Ejus speciali adjutorio capiamus. Profanos oculos procul hinc arcet, humiles autem & sincero corde Ipsum quarentes ad illorum notitiam admittit, eisque secreta Sua revelat. Fidem quòd nostram exercere voluit, & intellectum nostrum in obsequium ejus captivare. *Sunt in Scripturis Sacris profunda Mysteria*, inquit Augustinus *quae ad hoc teguntur ne vilescant; ad hoc quaeruntur ut exerceant; ad hoc aperiuntur ut pascant*.

Nullus in hae feliciter penetrat, nisi Ipsum Deum, nisi Duce[m] sequatur Ecclesiam, quam Mandatorum Suorum interpretem posuit Qui proprio hic inhaerent sensui, miserabiliter lapsi sunt, & in ipsis verificatum est, quod de Judaeis dicit Psalmista: (Psalm. 63.) *Defecerunt scrutantes scrutatio*. Terribilia hujus veritatis exempla suppeditant haeretici, qui spiritu superbo elati, & in proprio sensu abundantes, auctoritatem excusserunt, ac privato suo sensui Divina subjecerunt Oracula. Idemque eveniet omnibus, qui propria virtute ad Deum accedere, & in altissimum illud Majestatis Ejus Sanctuarium volent intrare.

Abfit hoc à Vobis, Dilectissimi; nolite proprio sensui fidere, sed petite à Patre Luminum, ut revelet oculos Vestros, ut det Vobis intellectum; & quoniam Ipse Spiritus Sanctus testatur per os Petri Apostoli: (II. Pet. 1.) *Hoc primum intelligentes quòd omnis Prophetia Scripturae propria interpretatione non fit*,) idèò auctoritati Vos submitte; Interpretem audite Ecclesiam; Hanc sequimini, quae Magistra est & Columna Veritatis, ab ipso Deo, ut Vos in Oracula Sua deducat, praeposita, & in hunc finem à Spiritu Sancto directa.

(*Laborandum assidue*.) Sed & laborem ex parte Vestra adjicere debetis assiduum: *Scrutabor*, inquit David, *legem tuam*, quo scrutandi verbo, quod sedulam & sollicitam perquisitionem denotat, non sine mysterio utuntur Agiographi, ubi de studio Sacrae Scripturae fit mentio, ut nempe significant, non unius diei aut anni hic opus esse; sed frequentis, sed longae & profundae meditationis. Nihil magis elucet in Psalmis, quàm diurna ac nocturna Davidis ad Illam intelligendam sollicitudo. Lex tua, inquit, (Psalm. 118.) *tota die meditatio mea est*. Meditabor in illa (Psalm. 1.) *die ac nocte*. . . (Psalm. 118.) *Dilexi mandata tua, super aurum & topazion*. Eodem prorsus modo nec ab oculis nec à corde Vestro recedere debet Sacrum Volumen, in quo ars artium, cura animarum discitur, eaque sublimis scientia non nisi exercitio continuo, attentione & lectione indefessa acquiritur: condemnatus est quippe homo, ut *in sudore vultus sui vescatur pane*, (Gen. 3.) quod non in corporali cibo tantum sed vel maximè in Spirituali locum habet.

Cogitate, quid illi faciant, qui aurum ac pretiosa metallà in visceribus terrae quaerere proponunt; omnia examinant, omnia scrutantur; nec sufficit, si venas aliquas aut pauca auri grana detexerint, sed profundius continuò fodiunt, ut tandem auri abundantia potiantur. Idem prorsus in Scripturis accidit, quae fodinae sunt, in quibus absconduntur Divinae Sapientiae thesauri, & quò magis in eas penetras, eò majores divitias detegis: quidquid enim in illis latet Divinum est, excellens est, & quò profundius fodies, eò plura reperies, quae non solum ad perfectionem tuam ac sanctitatem propriam conducent, sed & profectum aliorum, quos curae tuae habebis commissos: atque hoc praecipuè intentum Vestrum esse debet, ut ea in Scripturis quaeratis, quae & Vos & alios possint aedificare.

Patriarchae, dum in Palæstina puteos fodiebant, hoc eò faciebant intuitu, ut & ipsi & pecora eorum illorum aquis sitim extinguerent. Labor ille, quò in terrae viscera penetrabant, difficilis quidem erat ac molestus, sed ubi venas invenerant aquarum viventium, gaudio perfundebantur, & laborem suum abundantissimè reputabant compensatum. Ita & Vos, Dilectissimi, in Scripturis primò quidem laborabitis, sed dum perveneritis ad fontes illos aquae vivae salientis in vitam aeternam, (Joan. 4.) tunc laboris oblitii superabundabitis gaudio, &, ut verbis utar Evangelii, *flumina de ventre Vestro fluent aquae viva*, (Joan. 7.) quibus hortum Christi irrigabitis, & populorum sitim extinguetis. Ad hoc autem in Scripturis, ut dicit Augustinus, *Altius sodiendum est, donec perveniamus ad peiram; Petra autem erit Christus, apud quem est fons vitae*. Christus scilicet & Veteris & Novi Testamenti scopus ac finis est: in Veteri sub figuris latet; in Novo autem apertè Se manifestat: atque idèò, postquam novissis historias & Veteris Legis Mysteria, Novum praecipuè Testamentum meditandum est, in quo detectum reperieritis quidquid desiderant Patriarchae, quidquid annuntiarunt Prophetae, quidquid ad purificandam animam, vitamque sanctissimè instituendam conducit.

(*Custodienda Lex in corde*) Sed dum sic scrutando Legem Domini occupamini, memèntote illius, quòd adjungit David: *Custodiam illam in toto corde meo*: parùm quippe fuisset Prophetae Regio mandata Domini cognoscere, nisi simul ad eorum normam, vivendi sibi regulas praescripsisset. Peccatum itaque omne deponite, puro corde ad hanc meditationem accedite, si in Scripturae mysteria penetrare, ac utilitatem ex illis referre cupiatis. Nam Ipso Spiritu Sancto telle: *In malevolam animam non inroibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. (Sap. 1.) Parvulis & humilibus Se manifestat Deus; qui mundo corde sunt Ipsum vident; à peccatoribus autem faciem Suam abscondit. (Ps. 18.) *Lex Domini immaculata convertens animas*; atque idèò proprius studii Scripturarum scopus & effectus est, ut Vosmetipsos expurgetis, & animas Vestras, ab omni spirituali inquinamento liberatis, sanctificetis Domino, Eique Soli easdem consecretis. . . Hoc si feceritis, replebit Vos Dominus sapientià, & laboribus Vestris benedicet: hoc si neglexeritis, ad majorem damnationem inserviet Vobis notitia Legis, omninò sterilis & vacua, nec ullam praedicationem Vestra utilitatem proferet: numquam enim Auditorum animis imprimetis veritates illas nisi priùs ipse corda Vestra penetraverint; nam cujus vita despicitur, ejus praedicatione necessariò contemnetur (I. Tim. 4.) *Attendite tibi, & doctrinae*: inquit Apostolus, ad Timotheum, *intra in illis. Hoc enim faciens, & te ipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt*.

Ante. Oportet igitur ut prius & ante omnia sibi ipsi attendat Minister Evangelicus, tum demum utiliter doctrinæ sese applicaturus: undè & Hieronymus dicit: *In ore ejus Scriptura suavis est ad loquendum, cui prius impressa ad bene vivendum fuerit.* Apium scilicet sequenda exempla, quæ prius succo florum se ipsas nutriunt & ex reliquo mel suum componunt. Ità & Vos ante omnia cordi Vestro imprimite veritates in Sacris Litteris contentas, istuc replete animas Vestras, ac deindè ex illis mella fabricabitis, quibus subditos Vestros in virtute nutriatis ac roboratis.

(EPILOGUS.) Liceat itaque, Dilectissimi, liceat Vos alloqui iisdem verbis, quibus Deus Ipse usus est dum Prophetam Ezechielem ad prædicandum misit: (Ezech. 3.) *Comede, inquit, volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël.* Comedite & Vos Scripturarum Volumen antequàm ad Ministerium Sacrum properetis. Replete & confortate Vos illo Cibo, & brevi experiemini illud, quod in textu hujus Sermonis allumpi; scilicet: (Matth. 4.) *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quo procedit de ore Dei.* Difficultates occurrunt, fateor, ex quibus non leves; sed recogitate hic agi de altissima scientia, ac arte virtutum acquirenda: & experiemini in Vobis, quod in se factum testatur Ezechiel: *Comédi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Ità & vos Scripturarum dulcedinem degustabitis. & ex melle, quò defluunt, Vosipfos & Oves Vestras nutrietis. Tantùm hic

de primis difficultatibus superandis agitur; quò enim plùs progrediemini eò magis arridebit Scripturæ studium; nam teste Gregorio: *Scriptura Sacra usu fastidium tollit & tantò amplius diligitur, quantò amplius meditat.*

Apium laborem imitamini... Ille non quævis sibi occurrentia colligunt, sed cum selectu succum purissimum è floribus educunt, eumque quidem solum, qui ad mella sua fabricanda utilitatem habeat. Vos eorum exemplo illis incumbite, quibus & Vosipfos ædificare, animumque in virtute firmare valeatis, ac deindè in alveario Ecclesiæ fructum facere. Quærite in isto Volumine noticiam Legis Domini, Illique mores Vestros conformate. Cum magna reverentia, cum corde puro, cum intentione perfecta accedere ad perscrutanda Divina Oracula; interpretem audite Ecclesiam; Lumen Divinum, sinè quo hic nihil possumus, suppliciter invocare; & Deus, (Psalm. 93.) *qui docet hominem scientiam* ceptis Vestris aderit, ac dignos Vos efformabit Verbi Sui Ministros. Ab oratione autem, de cujus necessitate præcedenti vice Vos monui, nunquam cessate, sed illam cum studio, cum labore non interrpto conjungite, & sic fiet, ut tamquam *homines Dei, ad omne opus bonum instructi,* (II. Tim. 3.) sublimi Evangelicæ Prædicationis Munere aliquandò feliciter defungamini, & assequamini Coronam, quam Supremus Pastor Christus Vobis in Cælis præparavit. Amen.

EXHORTATIO NONA, SECUNDA IN FESTO PASCHATIS.

Magnæ difficultates occurrunt in Ministerio Sacro, sed magna quoque adminicula offeruntur.

Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Marci 16. v. 3.

MULIERES illæ, quas nobis exhibet Paschale Evangelium, multa emerant aromata, atque ad primum diluculum solis, portantes ea quæ paraverant, egrediuntur ad monumentum Christi, ut Corpori Ejus demortuo ultimos honores impendant. Cum autem cognoscerent, lapidem magnum advolutum esse ad ostium monumenti, ideò in viâ sollicitæ esse incipiunt, & anxie inter se disquirere, quis ipsis lapidem istum revolveret. Sciebant nempe, illum esse magnum valdè (ut Marcus testatur) Sciebant, vires suas ad illud obstaculum tollendum nequaquam sufficere; atque ideò anxiantur, timentque ut fortè optatum officium impendere valeant Christo, & sic sollicitudinis suæ scopo frustrentur, si nullus superveniat, qui, remoto illo lapide, viam ipsis in monumentum pandat.

Liceat Vobis applicare, Dilectissimi, id quod de Mulieribus in Evangelio legimus. Cum ipsis, ut confido, sincero & recto corde Jesum queritis... Cum ipsis aromata paratis & unguenta, id est, virtutis & pietatis odores, ut in Corinti Corpus mysticum eos impendatis, & Membra Ejus, quæ sunt super terram, à corruptione præservetis. Sed audire Vos videor, sollicitè inter Vos conquiritas: (Marci 16.) *Quis revolvat nobis lapidem? Quis auferet obstacula? Quis superare nos faciet difficultates illas quæ in Ministerio Sacro, quæ in Statu tam Sancto ad singulos ferè passus occurrunt?*

Fateor Vobiscum, Dilectissimi, lapides multi sunt, & lapides magni valdè, quos natura corrupta Ministris Evangelicis in cursu eorum solet objicere. Absit à me, ut vanâ & inani spe Vos velim lætare, quin contrà felices Vos

existimo, si de illis removendis anxii sitis & solliciti; imò eò magis felices, quò magis obstacula illa consideratis, & ad illa explananda animum intenditis.

Sed cavere Vos volo, ne propterea inceptum iter relinquantis, & retrò abeat, postquam semel audiveritis Vocem Domini. Videte, quid agant Mulieres Evangelicæ; non abeunt retrò, non desistant à proposito; veràm, in auxilio Divino confidentes, securè pergunt: & ecce, ubi ad monumentum perveniunt, vident lapidem illum, de quo erant sollicitæ, Angelicis manibus revolutum, & Angelum ipsum eas blande alloquentem audiunt: (Marci 16.) *Nolite expavescere: Jesum queritis Nazarenum.*

Pari modo Vobiscum agatur, Dilectissimi: pergite fortes animis, Jesum sincerè querite, & Divinâ Ejus ope evanescent difficultates illæ, quas timetis; aderit servis Suis Deus, & ad optatum finem Vos perducet, si vocationi Ejus permanseritis fideles.

Ad hoc ipsum anno præterito Vos exhortatus sum: offendi scilicet, sanctâ in Deum fiduciâ Vobis opus esse; sed fiduciâ tali, quæ cum sedulâ coöperatione ex parte Vestra conjuncta sit. Præter hanc fiduciam fundamentum aliud nemo ponere potest: Solus enim Deus est, qui potens sit Vos confirmare, (Jac. 1.) *& immacula os... custodire ab hoc sæculo.* Solus Ipse est, qui possit mutare *prava in directa: & aspera in vias planas* (Luc. 3.)

Hanc igitur fiduciam, quâ speratis in virtute Dextere Excelli, hæc semper præsuppositam cupio, & primo loco collocatam. Sed & nunc aliud adjiciam incitamentum, quo

Vos exhorter, ne terreamini à difficultatibus illis, quæ in Statu Vestro occurrunt; eumque in finem eas propius examinaturus ostendam, magnam illarum partem reliquis fidelibus Vobiscum communem esse; aut, si quæ Vobis difficiliora agenda sint, majores quodque adesse gratias, majores opportunitates, ut ea facilius superetis, atque in hac victoria felicitatem Vestrâ sitam esse, non æternam tantum, sed etiam temporalem. Tu Domine, qui in manu Tuâ habes corda omnium, excita Auditorum meorum animos, ut hisce incitamentis allecti cum alacritate & gaudio deinceps currant Vias Tuas, & ad Metam, quam illis posuisti, perveniant.

(*Tres sunt præcipuè lapides seu difficultates, quæ occurrunt Sacris Ministris.*) Lapidés illi, sive ut clarè loquar, difficultates seu obstacula quæ terrere possunt homines, qui in via Ministerii Sacri ambulare cupiunt, atque ita ad Jesum pergere, ad tria potissimum capita meo quidem iudicio possunt reduci.

Ac 1.º non leviter terrere potest Sanctitas Singularis, quam hic status exigit; novimus enim omnes, quam fragilia sint vasa, in quibus thesaurum innocentie circumferimus; novimus, virtutem levissimo halitu sedari, minimoque tentationis flatu totam deieci fortitudinem nostram.

2.º Postulant hujus Status sublimitas ac sanctitas ut à multis abstineamus, quibus laici sine peccato utuntur. Hoc autem grave accidit naturæ corruptæ, quæ inclinatur ad sensibilia, & suo secum pondere ad illa hominem trahit: cui proinde continuâ sensuum mortificatione resistere, & acre bellum indicere necesse est.

3.º Terrorem potest injicere continuus ac infatigatus labor, quem in animabus curandis adhibere debet Minister Evangelii: perpetuò cum desidia luctandum est; studiis Sacris sine intermissione instandum; importunè ac opportunè arguendi sunt, obsecrandi & increpandi homines, (II. Tim. 4.) *in omni patientia, & doctrina.*

Sanctitas itaque illibata, mortificatio sensuum etiam in rebus licitis, ac demum continuus labor, tres sunt lapides magni valdè, quæ viam Ministerii periculosam & difficilem reddunt. Hæc singula tantisper discutiamus, Dilectissimi, ut videamus, an reverà tanta sint hæc obstacula, quanta primâ fronte oculis carnis corruptæ naturæ representantur.

(*Sanctitas ad quam obligantur: sed hæc difficultas etiam afficit laicos.*) Et primò quod attinet sanctitatem Status Vestri, ablit à me ut in hac re falsis blandimentis Vos decipiam. Imò, imò, sancti sitis oportet, & egregiè sancti, si vultis Vestmetipfos & Oves Vestras salvare. Hoc jam sæpiùs Vobis inculcavi; hoc semper inculcabo: hæc, Deo dante, usque ad ultimum halitum erit vox mea.

Sed si sanctitas illa removeat Vos debeat à Statu Ecclesiastico, pari ratione removeri debent Fideles omnes ab opere suæ salutis exequendo; terreri debent quotquot sunt homines, ne Evangelicæ Legis severitatem amplectantur.. Numquid enim omnibus inelamat Filius Dei: (Matth. 5.) *Estote . . . perfecti, sicut & Pater vester Cælestis perfectus est.* Numquid respectu omnium illud Pauli locum habet: (I. Thess. 4.) *Hæc est . . . voluntas Dei, sanctificatio vestra.* Quis unquam sine sanctitate Cælum ingressus est? Quis mortalium impunè ab hac viâ desexit? Non enim duplex est Evangelium, unum Sacerdotibus positum, aliud autem laicis; non duplex est semita, quâ tenditur ad salutem, una spatioiosa & facilis, altera aspera & rudis. Universis utique dixit Salvator: (Matth. 7.) *Arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inveniunt eam, & iterum: (Luc. 13.)* *Contendite intrare per angustam portam.*

Post Oracula tam aperta & clara quis dubitet, quin difficillimum sit salutis negotium? Id satis etiam inveniunt Evangelicæ circa hoc punctum parabolæ; Vineâ nempe est, in qua laborandum assiduè, ut fructus proferat. Ager est, tanto ardore excolendus, ut ne per momentum retrò liceat respicere, ubi semel ad aratrum manus sunt positæ. Thesaurus absconditus est, multâ cum fatigatione eruendus. Negotiatio, in quâ nullum talentum relinquere potest otiosum. Gemma pretiosa est, quæ divenditis omnibus comparari debet: Via difficilis est, Porta angusta, Regnum quod vim patitur, & quod soli rapiunt violenti. His aliisque comparationibus utitur Christus, Dilectissimi, ut viam describat, ad quam perambulandam omnes compellit: hæc non de Clericis tantum, sed de omnibus dicit hominibus; ex quo patet, non in solo Ministerio Sacro difficultates occurrere, sed & ipsam Vocationem Christianam rem sublimem esse, multis oblitam molestiis ac periculis, in quâ obvii continè sunt lapides multi, iique magni valdè, quos oportet removeat.

Et profecò quis hæc enumerabit obstacula? Quis pugnas, & inimicos quibuscum luctandum est? . . . Domare oportet concupiscentiam, legem illam peccati, quæ in membra corrupti hominis tam acriter dominatur & sævit: frænum injiciendum passionibus: sensus omnes mortificandi: habitudines inveteratæ vincendæ sunt: fugiendum ab objectis, quæ sanctâ dulcedine suâ alliciunt animum: occasiones omnes evitandæ, in quibus innocentia periculum patitur. Quantâ autem fortitudine quantâ animi constantiâ ad hæc omnia opus est! caro, hostis ille domesticus, eò magis terribilis quò minus timetur, perpetuas fruit insidias. Mundus mentis oculos promittit suis excæcat, regulis suis cor corrumpit, exemplis multiplicibus attahit. Dæmon, inimicus implacabilis, leo rugiens, ad devorandum & perdendum invigilat, nullamque non movet machinam, ut hominem in eandem seculam dejiciat abyssum. . . Ecce, Dilectissimi, quanti sint lapides, qui in viâ salutis occurrunt, quanta pericula, quanta undique obstacula quæ superanda sunt. Et tamen hæc vincere debet, quisquis vitam Christianam cupit ducere; quisquis ad Æternæ Salutis portum feliciter pervenire desiderat.

Nolite igitur, Dilectissimi, nolite in animos Vestros hæc inducere cogitationem, quasi in sola Clericali vita difficile foret eam acquirere sanctitatem, quam Status ille sublimis exigit. Difficultates illæ, quas jam enumeravimus, communes sunt omnibus qui vitam Christianâ vocatione dignam volunt ducere, & æterna evadere supplicia.

(*Major quidem requiritur in Sacerdote.*) Ast opposites Vos audio; longè sublimiorem sanctitatem à Clericis exigi, quàm à reliquis fidelibus, & Sacerdotem damnari quotidiè cum iisdem virtutibus, quæ in sæculo sanctum efficerent laicum. Verum est, fateor, quod opponitis. Hoc ipsum docet Scriptura, plus repetendum esse ab illo cui plus datum est, & iudicium durissimum illis, qui præsumunt, expectandum. Hoc ipsum recta ratio suggerit; Sacerdotibus enim non sullet seipfos curare; (Ezech. 34.) sed insuper ipsorum est officium infirmum consolidare, ægrotum sanare, contractum colligare, abjectum reducere, & quod perierat querere. Duces sunt populi, atque ideo (I. Pet. 5) *forma* debent esse *gregis ex animo*; præluere verbo, actione, exemplo; & quantò magis appropinquant Deo, quantò altiori loco super alios eminent, eò magis etiam vita ipsorum præ reliquo populo virtutibus debet elucere. . . Dominum erit descendens à Patre Luminum, si hoc, prout oportet, perpenderitis; multumque profecisse Vos arbitror,

si hæc continuò ante oculos Vestros versentur principia. (*Verùm habet etiam plura præ laicis adutoria*) Sed quid indè? ... Ad consolationem Vestram dico; attentas, quæso, præbete aures. Longè facilius est Sacerdoti (illum intelligo, qui Vocationis suæ fideliter respondere conatur) longè, inquam, tali facilius est, sublimiorem illam sanctitatem in Statu suo acquirere, quàm sit homini laico communem sibi parare virtutem, eamque vitæ innocentiam, quæ ad Salutem omninò est necessaria.

Ad hoc probandum considerate tantisper circumstantias, in quibus uterque versatur, uti & media Salutis, quæ utriusque præstò sunt; nec dubito, quin brevi in eandem mecum eatis sententiam.

(*Enumerantur mundi pericula & tempestates.*) In medio mundo vivunt laici; hoc est in hostili terrâ, ubi undequaque occurrunt laquei & insidiæ; ubi nec aër ipse, qui respiratur, purus est: ubi ex omni parte circumstant objecta, quæ virtutem tentationi exponunt; exempla, quæ ad peccatum trahant. Mundus utique procellosus ac turbulentus mare est, passionibus agitatam, repletum scopulis, ubi & tempestas & tranquillitas aequaliter timendæ sunt, æquali exponunt naufragio.

Prosperitas temporalis si adsit, mox hominis animus extollitur superbiâ, emollitur voluptate, otio & disidia enervatur. Si contra infortunia succedant infortuniis, succumbit brevi patientia, itur in querelas & murmuraciones, & utrimque quies animæ ac Salus Æterna vario exponitur discrimini. Excelsa fortuna (ad quam tamen omnes aspirant) contagionem secum portat; sub rosis ac floribus nascuntur spinæ; quò altior locus est, eò magis patet ventorum furis, & vita dilicis plena apertè ad præcipitium ducit. Pauci in prosperitatibus moderantur animo; contrâ in adversis pauci Christianâ humilitate ac resignatione Crucem ferunt, ac debitâ patientiâ Divinæ Voluntati se submittunt. Quàm faciliè aberratur in his omnibus à via salutis, nisi continuò in Cælum ferantur oculi! Sed & ab Hujus aspectu impediunt laicos curæ sæculares, familiæ sollicitudo, ambitio, voluptates, & rerum temporalium tumultus, undequaque auribus infonans: quàm sæpè inter hæc accidit, ut nunc à Deo, nunc à mundo allesti, cum muliere dicant, de qua in famoso Salomonis Judicio: (III. Reg. 3.) *Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur*, atque ita mediam partem cordis Deo, mediam alteram mundo tribuant, sicque sacrilegam faciant divisionem, quæ nec Deo nec mundo placeat: ipsis enim, sicut & reliquis omnibus, dictum est: (Math. 6.) *Nemo potest duobus dominis servire*; cor totum ac integrum Deus postulat; nulla ipsius pars in creaturam sine scelere potest transferri. Hoc autem quàm difficile sit hominibus in sæculo viventibus, nemo non videt. Non enim sine causa dicit Scriptura: (I. Joan. 5.) *Mundus totus in maligno positus est*. Et alibi: (I. Joan. 2.) *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ*. Atque idè fugam mundi suadet Religio; nec alia de causa eremos, antra, cavernas petierunt tot milliones hominum, quàm ut pericula, quæ in sæculo timebant, evitent.

(*Sors Sacerdotis multò securior.*) Si tanto mundanus aër exponat contagio; si tanta occurrant obstacula iis, qui in sæculo currere volunt viam virtutis, perspicitis jam, ut puto, Dilectissimi, longè feliciorum esse hæc in parte Clericorum conditionem, atque in ipsis Status eorum circumstantiis quàm plurima inveniri admnicula, quæ virtutis ac sanctitatis exercitium ipsis longè facilius reddunt quàm laicis, & minori subiectum periculo.

Quidquid enim agit Clericus, Vocationis suæ rationem habens, totum hoc, inquam, animum ejus ad virtutem excitat. Continua Divinæ Legis meditatio jugiter ipsi ob oculos ponit Vias Domini, mentemque ipsius Cælo attingens eam à rebus perituris avocat, à sæculi vanitate abhorrire facit. Meditationi succedit oratio, quæ rore cælesti irrigat animam, & suavissimo charitatis igne cor inflamat. Hisce conjungitur frequentissimus Sacramentorum usus, quæ morbis spiritalibus medentur, virtutem titubantem firmant, uberrimos gratiarum fontes suppeditant, perseverantiam in bono operantur. Verbo, nunc suæ, nunc proximorum salutis allaborans, solis illis occupatur rebus, quæ ad Deum & res Divinæ ordinem habeant: atque hoc modo in continuâ Cælestium contemplatione, si velit, versari Clericus potest.

Huic Sacerdotum forticum sacra quædam zelotypia pluri mi inter laicos invident. Quàm multi sunt inter ipsos, qui operibus pietatis inspicere, ac Divinis vacare rebus toto exoptant animo; sed sollicitudinibus sæculi, ac temporalium curâ multiplici obruuntur; spinas ac tribulos sentiunt, quæ in ipsis semen gratiæ suffocant. Quàm multi inter ipsos sanctitati se totos vellent addicere! sed, adhuc in Fide infirmi, hominibus displicere metuunt; sarcasmos timent & irrisiones, si hæc & illa vitare inciperent consortia; si hos aut illos fugerent sodales, atque a variis sæculi oblectamentis sese retraherent: verbo, satis fortes non sunt, ut ferant persecutiones, quas mundus suscitât Christianis omnibus, (II. Tim. 3.) *qui piè volunt vivere in Christo*: atque hic offensionis lapis multos à sincero virtutum exercitio remonet... Sed hæc rursus tentatio locum non habet in Clericis. Quantumcumque enim corruptus sit mundus, quantumcumque leges ejus Evangelio sint oppositæ, mundus tamen ipse sanctitatem, quam aliàs odio habet, in Sacerdote requirit, nullumque ex Sacerdotibus pluri faciunt homines, etiam impij & peccatores, quàm illam, quem vident innocentiam morum ac sanctitatem maximè præditum. Atque idè respectus humanus, qui laicis sæpè sæpius impediendo est ad virtutem, Clericos potius ad eandem exstimulat.

(*Modus vincendi eas, quæ terrent, infirmitates.*) Si igitur ex una parte major à Vobis requiratur sanctitas, Dilectissimi, majora quòque ex altera parte (prout ex dictis videtis) in Statu Vestro occurrunt adjutoria, leviores tentationes, minora virtutis obstacula. Magno itaque animo ad sanctitatis apicem contendite: nec terreant Vos imperfectiones aut infirmitates multiplices, quibus adhuc forsitan estis subiecti; ... Terrebatur & olim populus Israël ob fortitudinem & multitudinem gentium, quas vincere oportebat, antequam Terram sibi Promissam possidere poterat: sed quid dicit ad ipsos Deus Deut. 6. & 7? *Audi Israël... te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram... & scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se... Auferet Dominus à te omnem linguorem... Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi... Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus & terribilis: ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per paries.*

Isdem verbis in Nomine Dei Vestri Vos hodiè alloquor, Dilectissimi: si Vocanti Domino sitis fideles, erit in medio Vestri Deus, Fortis Israël, & Ipsi auxilio hostes omnes spirituales devincetis: sed, attendite, paulatim hoc fiet atque per paries. Si enim feliciter velitis hanc pugnam instituire, examine quisque conscientiam Vestram, & perspicite quibus potissimum vitiis & passionibus suis subiecti.

Deinde unam ex illis specialiter oppugnandam assumite; media quaedam ad hunc finem Vobis præscribite; examen particulare circa profectum Vestrum in hoc puncto quotidie instituite; Deum specialiter pro victoria exorate, & sic unâ debellatâ passione ad aliam pergite; brevique fiet, mihi credite, ut universas superetis, & ad apicem sanctitatis securo gradu ascendatis. Hoc consilium, hæc methodus utilissima est omnibus, qui in vita spirituali proficere, & in viros perfectos evadere conantur.

Et quid est, quod memorari Vos possit? Quid impedit, quæso, quominus in Hac Domo negotium Salutis operemini, & ad sanctitatem ac perfectionem acquirendam omnia temporis momenta impendatis? Cogitate, aliquando venturam horam, quâ temporis succedet æternitas, eaque vel felicissima, vel supra quàm cogitari potest infamissima. Quid tunc desiderabitis Vos fecisse, dum in horroribus mortis constituti, brevi sistemini ante Tribunal, ubi feretur sententia nunquam amplius revocanda? Qualem ibi afferetis excusationem, (Heb. 2) *si tantam*, quæ nunc Vobis offertur, *neglexeritis salutem*? Dolor heu! sed dolor sterilis Vos opprimet, quando videbitis, paucorum annorum labore, comparare Vos potuisse Coronam Æternam, eaque (sed hoc avertat Deus) Vos privati ob nugas, ob res futiles ac pueriles, quibus animum addixistis, quem Deo Soli debebatis consecrare.

(*Secunda difficultas, mortificatio sensuum in multis, aliis de se indifferentibus.*) Sed tempus est, ut ad secundam difficultatem Ecclesiastici Statûs pergamus, in eo positam, quòd Sacerdos, quòd Minister Evangelii multis renuntiare debeat temporalibus commodis, à multis abstinere rebus, quæ in se indifferentes sunt; quòd nihil in ipso esse possit nisi perfectum; quòd in honestis etiam oblectamentis modum quemdam ac modestiam servare oporteat, atque ita in continua sensuum mortificatione vitam agere opus sit, quod tamen exhorret natura, quod triste nimis ipsi apparet ac grave.

(*Sed nec ab hac exempti sunt laici.*) Verùm, Dilectissimi, an iterùm putatis hoc onus solis imponi Clericis? Multùm profectò fallimini. Numquid rursus hæc Christi doctrina ad universos dirigitur: (Luc 14.) *Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest esse meus discipulus...* (Matth. 10.) *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus?* Numquid ad omnes clamat Paulus: (Coloss. 3.) *Mortificate... membra vestra, quæ sunt super terram...* (Gal. 5.) *Qui... sunt Christi, carnem suam crucifixerunt.* Numquid alibi dicit: (I. Cor. 7.) *Qui habent uxores, tamquam non habentes sint, ... qui gaudent, tamquam non gaudentes... qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur?*

Hæc sunt regulæ, quæ omnibus præscribuntur veri nominis Christianis; hæc sunt regulæ, necessariò observandæ, si quis velit salvari; nec alia datur ad Cælum via. Nolite igitur errare: sinè continuâ sensuum mortificatione conservari nequit innocentia; sensus quippè nostri cum inimicis Salutis perpetuum quodammodò fedus habent, perpetuas nobis serunt insidias. Caro austeritate subigenda est; servus enim est caro, quem si quis delicatè enutriet, (Prov. 29.) *sentiet eum contumacem.* Licentiam oculorum continua trænare debet modestia, aliàs citò in animam transibit venenum; & nisi sollicitè invigiles, à sensibus ad cor brevi propagabitur circumstans undequaue contagio. Si passionibus subiectas esse velis rationi, cavendum est ab igne, qui easdem succendit.

Igitur & ipsi, qui in medio vivunt sæculo, mortificare

sensus suos debent, si animam velint servare: hoc autem quàm difficile sit, uno divitiarum exemplo Vobis ostendam, ex quo de reliquis poteritis judicare.

Divitias possidere, res utique est de se ad Salutem indifferens: quinimò sæpè donum Dei sunt & instrumenta salutis. Audite tamen, quid de illis Christus Ipse in Evangelio doceat: (Marc. 10.) *Quàm difficile, inquit, qui habent pecunias, in regnum Dei introibunt!... facilius est, camelum per foramen acis transire, quàm divitem intrare in regnum Dei.* Et iterùm alibi: (Luc 6.) *Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.* Non dicit Christus: *væ Vobis, quia estis homicidæ, adulteri, impudici, rapaces, molles, injusti;* sed, *Quia habetis consolationem vestram: adeò perniciosum est, Dilectissimi, in deliciis vivere, consolationem suam hic in terris habere.*

Et quare, quæso, tam terribilem pronuntiat Mirissimus Salvator sententiam? Non idèò profectò, quia damnabile est possidere pecunias, sed quia optimè noverat, quàm difficile sit homini iisdem cor non apponere, eamque in mediis opibus servare modestiam, & mortificationem sensuum, quæ ad introitum Regni Cælorum requiruntur.

Hanc difficultatem graphicè nobis describit Ecclesiasticus: (Eccli. 31.) *beatus dives, inquit, qui inventus est sinè macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua.* Pauci igitur tales sunt, qui pecunias possident, & tamen in illis non sperant: cum admiratione de talibus loquitur Sacer Textus: rem arduam illi ac mirabilem efficiunt. *Fecit... mirabilia in vita sua.*

Quod de divitiis dicitur, hoc idem locum habet in reliquis deliciis ac commodis hujus vitæ; imò & in ipsis sollicitudinibus ac curis hominum secularium obtinet, inter quas cor suum immaculatum custodire, Deoque ac Saluti habere intentum, res est difficultatibus plena; adeò ut longè facilius sit, semel absolutum illis omnibus nuntium mittere, & continuâ mortificatione, sicut Clericorum Status postulat, ab omnibus carnem allicientibus abstinere, quàm in medio illorum sic vivere, sicuti decet hominem verè Christianum. Propemodum quippè impossibile est non ardere illum, qui undique igne circumdatur.

(*In exemplum adducuntur Sanctorum pugne & victoriæ*) Videte quid fecerint illi, quos Ecclesia venerat, Sancti, & quos nobis omnibus tamquam exempla vitæ proponit. Nullus inter ipsos est, qui non mortificaverit sensus, qui non subegerit carnem, qui non duxerit vitam austeram. Sunt inter illos Reges, Principes, Divites ac potentes sæculi; sunt quòque Opifices, Rustici & abjectioris fortis homines: sed hi omnes, ad unum usque, crucifixerunt carnem suam, mortificaverunt sensus, laboribus penitentiae hæc corpus peccati domarunt. Alii inter ipsos ad horrida deserta, tamquam ad tuta innocentiae azyla confugerunt. Alii in medio sæculo degere coacti, in perpetua vixerunt vigiliantia, respicientes sese tamquam homines validis tempestatum procellis expositos. Sanctæ Illæ Animæ puras se posse servare sinè penitentia, sinè mortificatione non putabant; & nos passionum nostrarum vilia mancipia, nos peccatorum pondere onusti, credimus sinè hoc sale incorruptos nos futuros, nec iisdem nobis opàs esse remediis ut à contagione servemur! An fortè sic nobis illudimus, ut putemus nos prudentiores illis, ac in viâ salutis magis expertos?

Nequaquam ita sit, Dilectissimi: eodem tramite, quo ipsi præcesserunt, nobis quòque eundem est. Ne tereat itaque Vos mortificationis via, quæ ad terminum ducit adeò felicem.

felicem. Nee falsò Vobis persuadete, vitam austeram, quæ à Clericis exigitur, non nisi spinas germinare ac tribulos, perpetuoque mœrori ac tristitiæ exponi illius sequaces: sed contrà certi estote, nullos, etiam in hac vita, magis contentos esse, nullos puriora ac solidiora gaudia possidere, quam illos qui carnem mortificant.

(*Amor mundi cruciat, sanctitas dat vera cordi gaudia.*)
 Ut hujus rei capiatis experimentum, interrogate homines, qui in mundanis deliciis dies transigunt. Videte, utrùm non sæpè inquieti sint, curis ac mœroribus pleni, & an non sæpiùs sub rosis illis, quæ exterius apparent, spinæ lateant animum profundè pungentes. Dicent Vobis aulici, qui sublimiore collocati videntur loco, quantum pati debeant ab æmulis; quàm sæpè vitam, libertatem & omnia sua consecrent inani gloriæ fumo, & non rarò, post magnos labores, uno momento fortunam illam everfam vident, quam nitebantur ultra sidera efferre. Qui vel uui deservit passioni numquam contentus aut quietus esse potest; cujus rei exemplum præbet superbus Aman, qui postquam enarraverat honores omnes & favores, quibus erat à Rege cumulatus, nihil tamen se putabat habere, quamdiu ante fores Regias sedentem videret Mardochæum: & ecce eodem ferè momento, quò Mardochæo parabat interitum, ex hoc honorum culmine dejectus, patibulo appensus est. Ab Aulicis ad Thronum ipsum accedite, & Regem audite Salomonem: (Eccl. 2.) *Magnificavi, inquit, opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas. . . . possedi servos & ancillas. . . . supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jerusalem. . . . & omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis.* Et putatis hæc omnia Salomonem satiâsse? Nequaquam: *Vidi, inquit, in omnibus vanitatem & afflictionem animi.* Ità sub ipso Diademate, inter medias delicias, latent angores, latent cruciatus, & omnia vanitate plena sunt.

Si putetis homines illos, qui continuò rosis se coronant, vitam ducere amœnitate plenam, audite ipsorum testimonium Sap. 5. *Lassati sumus in via. . . . perditionis. & ambulavimus vias difficiles & transferunt omnia illa tamquam umbra.*

Sic loquuntur, Dilectissimi, omnes illi, qui rebus transitoriiis cor apponunt; ubi contra, qui ex Dei & Salutis suæ amore ab istis abstinunt, & terrena contemunt, perpetuam habent & in hoc, & in altero seculo lætitiâ: nec enim in altera tantùm vita Deus cor Sanctorum voluptate Domûs suæ inebriat, sed ex nunc gaudio replet & lætitiâ inenarrabili.

(Psalm. 72) *Quàm bonus Israël Deus, exclamat Psalmista, (Psalm. 18.) his qui recto sunt corde! Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda.* (Psalm. 32.) Et alibi: *Exultate Justi in Domino: rectos decet collaudatio.* Quasi exultatio & gaudium solis Justis conveniret.

Cruciantur quidem aliquandò Justi quoad exteriorem hominem, persecutionem patiuntur; conteruntur, aporian-tur; sed interim, quotquot sunt, cum Paulo exclamant: (II. Cor. 7.) *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et quid in hanc rem conquirimus testimonia? Cum mentiri nequeat Ipsa Veritas Christus, qui dicit: (Matth. 11.) *Jugum . . . meum suave est, & onus meum leve.*

Hoc expertus est Augustinus, qui, adhuc terrenis inhians, credere non poterat, aut se illis sine dolore cariturum, aut in austeritate vitæ Christianæ animum hominis posse fatiari: sed brevi meliora doctus per gratiam, sic Deum in Confessionibus suis alloquitur: *Quàm suave mihi*

subitò factum est carere suavitatibus! & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat.

Idem experiemini, Dilectissimi, si pro Servitio Divino humanas conculcetis delicias, perituras contemnatis voluptates. Initio quidem paulisper hæc in re laborandum est; at brevi jucundius Vobis erit illis omninò carere, quàm sit amatoribus mundi iisdem occupari. Sed ut ad hoc faciliùs pertingatis, necesse est, mihi credite, certum Vobis in actionibus omnibus vitæ ordinem præscribere: ordo enim ad Deum ducit, & ubi semel statâ lege occupationes, præscriptâ quâdam ac stabili serie, sibi succedunt, nullus datur otio locus, nullum datur temporis spatium, quò animus alioqui vagus ex se & inconstans, ad nugas illas recurrat, aut in iis oblectamentum sibi quærat. Postquam autem huic fueritis Regulæ assueti in consuetudinem quodammodo vertentur ipsa virtutis ac pietatis exercitia, longèque difficilius Vobis fiet ab illis desistere, quàm iisdem continuò instare. Hanc igitur, quæso Vos, tenete viam, & citò cum Divino adjutorio perspicietis, revolutum esse Secundum hunc Lapidem, ad quem in Statu Clericali offendere timebatis.

(*Tertia difficultas, assiduus Ministerii labor.*) Restat jam ut de Tertio Lapide breviter adhuc aliquid dicamus; nempe de labore assiduo, quem Ministerium Sacrum à Clericis exposulat. Considerate hic ante omnia, an à sollicitudine, an à labore fuissetis immunes, si in sæculo permanissetis? Si tunc in victum & amictum, in alendam familiam debuissetis impendere dies integros ac noctes, quid nunc conquerimini, si totum vitæ tempus, feliciori successu, Divino Servitio consecrandum sit? An æquam putatis hanc animi dispositionem quâ parati essetis nullis vigiliis, nullis laboribus ac sudoribus parcere, ubi de rebus perituris conquirendis ageretur; nunc autem recalcitrare & laborem fugere, ubi, ad comparandas Æternas, multò minora à Vobis exiguntur? Atque hæc sola animadversio pudorem deberet incutere desidiis illis Clericis, qui ad cætera quævis prompti, tunc tantùm inertes fiunt ac pigri, dum Salutis Animarum ac Functionibus Sacris vacandum est. . . .

Sed esto; demus tantisper, tam lautè in temporalibus Vobis provisum esse, ut mollem ac otiosam vitam in sæculo ducere possitis: an ideò justum putabitis hanc Deo vicem reddere, ut ad Ejus torpeat obsequium, quia abundantius in Vos temporalia Sua dona effudit? Numquid experientia docet, & Scriptura testatur: (Eccl. 33.) *multam malitiam docuit otiositas?* Numquid vita illa mollis, ac labore vacua, quam ducunt potentes sæculi, periculosa est, imò jam pridem ab Evangelio anathemate percussa? Numquid homo (teste Scripturâ [Job. 5]) *nasctur ad laborem, & avis ad volatum?*

(*Duriorem laborem sæpiùs sustinent mundani.*) *Promittit mundus temporalia & parva, & servitur ei aviditate magna: Deus promittit summa & æterna, & torpescunt mortalium corda, inquit Liber de Imit. Christi* Et verè profectò: quantum enim insudant homines, ubi de re temporali agitur; & contrà quàm parùm solliciti sunt, ubi de forte sua æterna? Quando manipulum pecuniarum lucrari sperat mercator, nec mare timet, nec scopulos, nec naufragia: superantur alacriter difficultates & cujusvis generis pericula; imò vita ipsa discrimini objicitur: idemque obtinet in singulis respectivè mortalium Statibus. . . Ita scilicet pro vili lucro agunt homines. Au solis ergò Sacerdotibus, qui de Salvandis Animabus, Christi Sanguine redemptis, certant, licebit segnes esse ac inertes?

(*Labor Sacerdotum excellentius habet objectum, & mercedem indubiam*) Considerate igitur serio, Dilectissimi, Negotiationis Vestrae dignitatem; attendite excellentiam ejusdem; attendite lucrum, quod ex illa promittitur. Laborandum est Vobis, fateor; sed eundem subitis laborem, propter quem Christus è Caelo in terras venit; nempe ad querendas animas, & mundum cum Deo reconciliandum: hæc Vobis proponuntur lucra, hic laborum scopus. Non geminas queritis, non aurum nec corruptibiles thesauros; sed animas, quarum si assequi velitis affirmationem, mensurate, si potestis, quantum valeat Sanguis Hominis-Dei, & tunc pretium earundem cognoscetis. Deinde postquam pro perituris rebus (ut quotidie experimur) immensas difficultates subiérunt ac jam devicerunt miseri mortales, adhuc spe suâ sepius frustrantur; imò in istu oculi perire vident nonnumquam eos omnes fructus, pro quibus multorum annorum spatio defudaverant.

Non sic Vobiscum agitur, Dilectissimi; sed promittitur Corona Æterna, eaque certo obtinenda, si in Ministerio fideles fueritis. Ad eandem præterea, curis Vestris, pervenient milleni alii, quibuscum fulgebitis (Dan. 12.) *quasi stellæ in perpetuas æternitates*. Et posthæc adhuc recusabitis laborem adhibere, qui & multò levior est, multoque nobilior illò, quem filii hujus sæculi cum gaudio subeunt, ut vanitates & nugas suas acquirant; imò qui semper felici, si perseveritis, cornabitur successu?

(*EPILOGUS.*) Animus itaque sumite, Dilectissimi, & Vocem Domini sequentes nolite herere in via, sed summò manè, cum Mulieribus Evangelii, sincerà mente Jesum querite Crucifixum, & in Illo querendo delicias Vestras reponite. Querite Ipsum in Sacramento Altaris, tamquam in monumento quodam absconditum, ac mysticè sepultum. Parate aromata Vestra, unguenta sanctitatis, virtutis odores, ut Corpus Dominicum ungas; non quidem mortale illud, quod in terris circumtulit, & nunc in Cælis ad Dexteram Patris collocavit; sed ut ungas Corpus Christi Mysticum, Ecclesiam Dei, Fideles curæ Vestrae committendos, qui Membra sunt Christi, inserti Corpori Ejus, Etque tamquam Capiti adunati.

Fateor, antequàm perveniat ad terminum, Lapides multi revolvendi erunt, & Lapides magni valdè: nec impedio

(ut jam præmonui) quominus de illis revolvendis cum mulieribus sitis solliciti: quò plus enim illorum considerabitis magnitudinem, quò plus perspectam habebitis eorum naturam, eò magis parati, eò magis apti eritis ad hæc obstacula removenda.

Hoc solum volo, ne Vos à via Vestra impediunt, aut ad retrocedendum compellant: sicut enim jam vidistis, communia sunt hæc Christianis omnibus, & quod in Lapidibus Vestris gravius est, hoc facilius removebitis propter multiplicia Statùs Vestri auxilia. Tantùm opus est, ut semel certum quemdam vitæ ordinem Vobis præferibatis, eundemque fideliter servetis, & brevi occupationes Vestrae vertentur Vobis in delicias, ac jugum Christi suave fiet, & onus Ejus leve. Implete Vos alacriter quod Vestrum est, reliquum autem Deo committite, & Ipse Angelicis manibus Lapides illos revolvat, ut tutam Vobis ad Sanctuarium viam aperiat.

Tu verò, Domine, respice propitius super Hanc Familiam Tuam, & mitte Angelum Tuum de Cælis, qui Lapides illos auferat, ad quos possent hi pugiles Tui pedem suum offendere. Cupiunt quidem (pro illis cum fiducia spondeo) cupiunt quidem Vocem Tuam sequi, & se totos laboribus Evangelicis consecrare; sed propriam infirmitatem suam timent, Domine; terrent eos hostes fortissimi, quos aggredi præviè & quos vincere opus erit.

Fac igitur pro illis, Domine, quod olim fecisti pro Populo Israël, quem per médias undas transire iussisti in hereditatem Ipsi promissam, & coram quo robustos terræ, & adversarios potentissimos humiliasti. Exi ante hos pugiles quasi vir pugnator; (Exod. 15.) magna Dexteram Tuam in fortitudine. *Quis enim similis tui in fortibus, Domine? Quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia? ... Sis dux... in misericordia tua populo huic quem elegisti Porta eos ad habitaculum sanctum tuum... Irruat super hostes eorum formido & pavor, in magnitudine brachii tui.* Introduc eos & planta in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es Domine: Sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ, in quo regnabis in æternum & ulrà, atque Ipsi Tecum. Fiat. Fiat.

EXHORTATIO DECIMA, SECUNDA IN FESTO PENTECOSTES.

De præcipuis Characteribus Spiritus Illius, quò Ministri Sacri debent repleri: quomodo hic acquiratur & conservetur.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto. Act. II. v. 4.

CHRIStUS Dominus, post Resurrectionem Suam cum Discipulis conversans, sepius prædixerat Se brevi ascensurum ad Patrem, ut in Regno Cælesti locum ipsis præpararet. Verùm vix poterat de hoc discessu Suo verba facere, quin tristitia impleteret corda ipsorum, nec profectò sine causa; notum quippe erat Apostolis, sese tamquam oves in medio luporum relinquendos, atque in ipsos excitatum iri omnes inferorum potestates. Christo præsentibus tutos se putabant Apostoli; Illo autem absente, trepidabant propriæ Conscii infirmitatis: sciebant enim, quam debiles essent eorum humeri, ac impares serendo Prædi-

cationis oneri, ipsis post Magistri sui discessum imponendo.

Eos itaque animandi causa sepius promiserat Christus, Se loco Sui missurum à Patre Spiritum Consolatorem, qui ipsos doceret omnem veritatem; Spiritum, qui ipsos dirigeret, & fortitudine ac virtute ex Alto indueret; atque hoc ipsum promissum in Festo Pentecostes adimplevit, dum, effusa in illos Spiritus Sancti plenitudine, mutati sunt in novos homines, & publicè prædicantes Christum ea fecerunt mirabilia, quæ Actorum historia commemorat.

De hoc Religionis nostræ Mytherio anno superiori fermone habens, Dilectissimi, proposui Vobis ob oculos,

Domum Hanc non abfimilem esse Cœnaculo illi Hierosolymitano, in quo, jussu Christi, commorari debebant Discipuli, donec induerentur virtute ex Alto; atque hanc ideam inculcare Vobis conatus sum, ut considerantes dignitatem & scopum loci, in quo versamini, illatque circumstantias, quas cum Discipulis Domini habetis communes, eodem quodque modo, eodem fervore ac illi, ad accipiendum Spiritum Sanctum Vosipfos præparetis. Ministerium quippè, quod Vobis obcundum erit, æquè dignum est ac illud quod Apostolis fuit conceditum. Idem Prædicabitis Evangelium, eandem docebitis doctrinam; & licet Vobis non parentur nec rotæ, nec cruces, nec alia tyrannorum tormenta; continud tamen cum mundo ac dæmone luctandum erit; destruedæ inferorum potestates; expugnandum regnum satanæ, quod longè latèque in filios hujus sæculi dominatur. Pari igitur sanctitate, pari fortitudine Vobis opus est; idem Vos Spiritus debet replere, si ad optatam metam velitis attingere.

Felices estis, si hæc continuâ meditatione pervolventes, eò dirigatis omne studium Vestrum, ut in Hac Domo, in Hoc mystico Cœnaculo Spiritu Sancto repleamini. Infelices autem, & nimium, prohi dolor! infelices si hæc monita negligentes resistatis Spiritui Sancto, & dona Iplis contemnatis.

Serid itaque examine Vosmetipfos, Charissimi, scrutamini intimos cordis Vestri recessus, & videte utràm Spiritus Christi in Vobis sit: an dona Ejus acceperitis: an Illius presentie effectus in operationibus Vestris eluceant. Quod si ita se res habeat: omni sollicitudine custodite hunc thesaurum inestimabilem, pergite de virtute in virtutem, alacres currite ad prælia Domini, & nolite horrendâ ingratitudine è cordibus Vestris hunc Consolatorem ejicere.

Quod si contra nulla Spiritus Sancti in Vobis reperitatis vestigia, convertimini hodiè ad Dominum; redimite præteritum tempus; reparate annos, quos comedit locusta, & cum firmo demum proposito ad Officium Vestrum serid Vos accingite: ad quod ut efficacius Vos inducam, breviter ostendere est animus, quàm necessarius Vobis sit Spiritus Ille Paracletus; quinam Ejus sint præcipui characteres, & quanto studio Dona Ejus servare oporteat. Inservient hæc, ut spero, non ad confusionem, sed ad consolationem Vestram bene enim de Vobis anguror: sed est forent aliqui necdum qui perfecto corde querunt Dominum, oremus unanimiter, Dilectissimi, ut Deus det ipsis hodiè cor novum & Spiritum novum, & super singulos effundat Sacrum illum Ignem, qui olim in Apostolos dispersitus dignos Evangelii Præcones Ipsos effecit.

(*Deus, dum vocat hominem, destinat ipsi dona Spiritus, Vocationi congrua*) Sicuti diversæ sunt hominum conditiones, ita quodque diversa singulis statibus respondent officia, & ex consequenti diversæ gratiæ, quas omnibus Unus atque Idem Spiritus distribuit.

Dona hæc, sine quibus non vivitur dignè Deo, nullo jure expectent illi, qui inconsulto Supremo Numine, cæcæque suam sequentes voluntatem in hunc illumve statum, & vel maximè in Ministerium Sacrum se intrudunt: tales enim similes sunt Prophetis illis, de quibus conqueritur Dominus Jerem 23. *Non mittebam in Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.*

Similiter Christus Matth. 7. *Multi, inquit, dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia nunquam novi vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem.*

Atque hæc terribilis repulsa docet nos, Dilectissimi, idipsum, quod jam sæpius Vobis inculcavi, nec satis inculcare valeo; nempe à legitima Vocatione ejusque serio examine dependere præcipuè salutis negotium; eosque, qui hæc Vocatione carent, repellì à Domino, nec unquam in Pastoralì Officio salutarem sperare posse successum.

Contrà verò dum Deus Ipse ad illud sublime Ministerium hominem vocat, & propriis (ut ita loquar) manibus in Sanctuarium Suum deducit, tunc quodque gratias præparat tanto Muneri respondentem; atque ita in Sacris Paginais neminem legimus unquam à Deo ad Regimen populi vocatum, nisi quodque in ipsum de Spiritu Suo abundanter effuderit.

Sic specialem assentiam ac virtutem promisit & dedit Moyli, ut educeret ex Ægypto innumerabilem illam populi multitudinem, cui expressâ Vocatione eundem præfecerat.

Et postea Num XI. de Spiritu illo, quo Moysen repleverat, in septuaginta Seniores portionem transtulit, *Aufseram, inquit, de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.*

Et rursus dum ad structuram Tabernaculi elegit Bezeleel, prius, ut Scriptura testatur, replevit (Exod. 31.) *eum spiritu Dei, sapientiâ, & intelligentiâ, & scientiâ in omni opere.* Quæ quidem figura, in materiali isto & manufacto Tabernaculo posita, pulchrè nos docet, quàm multiplices gratias Deus conferat Legis Novæ Ministris, ut omnes Officii sui partes fideliter adimpleant.

Moysen jussu Dei subsecutus est Josue; & ecce de eo narratur Deut. 34. *Repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas.* Numquid de Othoniële Scriptura dicit: (Jud. 3.) *Fuit... in eo Spiritus Domini, & judicavit Israël?* (Jud. 11.) Numquid idem Spiritus factus est... super Septie? (Jud. 14. & 15.) Numquid & in Samsonem sæpius irruisse legitur?

Deficeret me tempus, si de singulis hujusmodi enarrare vellem. Percurrite Historias Sacras; videte Vocationes Prophetarum, & reperietis, nunquam defuisse Singularem Dei Virtutem illis, qui ab Ipso Domino ad aliquid magni fuerunt electi.

Si nunc à Figuris properemus ad Viriutem, inveniemus, in Nova demum Lege hanc Spiritus Domini plenitudinem longè latèque undequaque fuisse diffusam, & speciales illas prerogativas quæ paucissimis antea personis dabantur, nunc in omnes nationes & populos largâ manu dispersas.

Joannes Baptista, destinatus ad præparandas Messie Vias, Spiritu Sancto repletus fuit ab utero matris suæ. De Ipso Christo apud Isaiam prædixerat Pater Æternus: (Isai. 42.) *Dedi Spiritum meum super eum; & quando jam Ministerium Suum inceperat baptizabatur in Jordane, (Matth. 3.) aperti sunt ei caeli, inquit Evangelium, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.* Non quòd hoc descensu, aut hisce donis indigeret Filius Dei; sed quia in Persona Sua volebat ostendere, Spiritum Sanctum Cœlitus illis dari, qui ad Ministerium Sacrum à Deo vocantur, nec illud à quoquam suscipiendum esse, nisi prius in illum Spiritum Sanctus descenderit.

(*Dona Spiritus Sancti in N L largissimè effusa sunt.*) Eadem ratione Christus fundaturus Ecclesiam Suam in Apostolos insufflavit, tribuens ipsis Spiritum illum vivificantem, qui primùm sanctificare debebat Apostolos ipsos, ac deindè alios, qui ipsorum Ministerio ad amplectendum Evangelium adducerentur: (Joan. 20.) *accipite, inquit, Spiritum*

um Sanctum : quorum miseris peccata, remittuntur eis.

Et quasi necdum sufficeret aliquam illius Spiritus accepisse particulam, sedere ipsos in civitate voluit Christus, donec Eiusdem Spiritus plenitudine replerentur : unde illud, quod legimus Act. 2. *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui*, clarissimè profectò nobis significat, tunc demùm loquendum Ministris Ecclesiæ, tunc demùm aptos illos esse ad inchoandum Ministerium, postquam fuerint Spiritu Sancto repleti & quodammodo inebriati.

Quinimò non Apostolicis tantùm Viris sed & reliquis fidelibus Spiritus Ille est necessarius. Pugnare enim contrà dæmonem & carnem non possunt, aut immaculatos se custodire à sæculi contagio (quod Lex Christi ab ipsis exigit) nisi specialiter Divino adjutorio fuerint præventi ; arque idè de Novæ Legis Ecclesiâ per Prophetas prædixerat Deus : (Ezech. 36) *Dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio vestri*. Et iterùm : (Joël. 2.) *Effundam Spiritum meum super omnem carnem*. Quod quidem ab initio Ecclesiæ usque ad finem sæculorum per Sacramenta, aliasque gratias in populum fidelem effusas adimplebitur.

(*Sacerdotes plûsqvam reliqui iis indigent.*) Cernitis igitur, Dilectissimi, quàm necessarium sit, ac semper fuerit, Spiritum Sanctum accipere ; sed Hòc Spiritu præ reliquis plenos debere illos esse, qui ad Sacrum Ministerium se accingunt. Mensura enim Donorum respondere debet Officiis illis, quibus sunt honorati ; media proportionata sint operet ad finem ; Sacerdotes, qui in Evangelio vocantur *Lux mundi*, majori debent claritate fulgère, quàm alii fideles, quos illuminant. Cum eodem vitæ ordine, quo salvum se facit laicus, ad infernum descendere potest Sacerdos : necesse est enim ut ejus vita præfulgeat in opere, qui alios antecellit in dignitate. Plus scire tenetur Dux exercitûs quàm miles gregarius ; plus ille qui docet, quàm qui docenti aures præbet.

(*Enumerantur Characteres illius Spiritûs quo debent esse repleti.*) Solet autem Deus in gratiarum Suarum dispensatione quasdam donis Suis qualitates annectere, quæ singulariter inserviunt, ut homo ad specialem illum finem perveniat, ad quem à Supremo Numine destinatur. Et quoniam aliæ sunt virtutes, quæ conveniunt homini in solitudine viventi ; aliæ quæ in divite, aliæ quæ in paupere requiruntur, & hec de lingulis hominum statibus ; hinc quòque dona illa, quæ Ministris Sacris distribuit, speciales quòdam characteres habent, ipsorum Statui congruos, & Evangelico Ministerio accommodatos.

Quoniam autem nihil magis necessarium est unicuique, quàm eas acquirere virtutes, eamque sanctitatis formam, quam ratione statûs, in quo versatur, Deus ab ipso specialiter exigit, hinc operæ pretium erit tantisper hic perpendere, quinam sint præcipui characteres illius gratiæ, quam Spiritus Sanctus Ministris Evangelicis elargitur.

Atque inprimis spiritus ille Pastoralis Statûs, qui Sanctos Ministros animare debet, profus idem est cum illo, quem Pater Æternus in Filio Suo suscitavit ; & quem Christus Ipse Lucæ 4. describit : *Spiritus Domini*, inquit, *super me : propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde*. Hic idem Spiritus, inquam, per Sacram Ordinationem dignè susceptam, in Sacerdotes effunditur. Si itaque proprietates Ejus velimus cognoscere, ac justam Illius in nobis ideam efformare, figamus paulisper oculos in Exemplar istud sublime quod nobis datum est, ut videamus quibusnam Spiritus ille in Christo effulserit Characteribus.

Vix Salvator duodecimum ætatis annum attingerat ; & ecce statim, neglectà Parentum de Ipso sollicitudine, invenitur in Templo, audiens & interrogans Doctores Legis, ac delicias Suas reponens in locis Patri Suo sacratis versari. Deindè in omnibus actionibus non propriam, sed Illius unicè, à quo missus erat, gloriâ quæsit. Triennio illo, quo prædicavit Evangelium, diem instructioni & exemplo, noctem verò contemplationi ac orationi concessit. Ex una parte misericordiâ plenus, malis proximi condoleo, afflicto solatur, ac pertransiens plateas & vicos relinquit ubique benignitatis Sux vestigia : ex altera verò parte, zelo justo incensus, honorem Dei vindicat, & è Domo Patris Sui profanatores ejusdem cum gravi increpatione expellit : ac denique pro ingratis moritur, & pro Ovis Animam ponit. In his & aliis innumeris Christi factis, quis est qui non agnoscat Spiritum illum Evangelicum, qui animare debet Ministros Ecclesiæ ? Quis est qui non agnoscat præcipuos Illius Spiritûs Characteres ?

Primus itaque Statûs Vestri Character est, Dilectissimi, ut amore tenerissimo Deum super omnia diligentes de sola Ejus Gloria sitis solliciti. Atque idèo verus Christi Minister nullis parci laboribus, nullis difficultatibus deterretur ; nihil est quod non suscipere velit & exequi, ut Cultum Dei, Salutemque Animarum promoveat. Totum se consecrat lucrando illis, quos curæ Sux habet concreditos ; solatur infirmos ; erigit lapsos ; confirmat Justos sine ullo respectu humano insurgit in vitia ; importunè ac opportunè arguit, obsecrat, increpat ; hoc solum præ oculis habens, ut Ministerium suum fideliter adimpleat. Nec quidquam contradictionibus movetur ; sed cum Paulo exclamat : (II. Cor. 12.) *Libentissimè impendam, & superimpendam ipse pro animabus Vestris : licet plûs Vos diligens, minûs diligar* ; nulla apud ipsum distinctio Judæi & Græci, pauperis & divitis : novit enim, se omnibus debitorem ; nec in hominibus homines, sed Deum quærit, & Christum, Cujus Sanguine omnes ad unum usque redempti sunt.

Alter Pastoralis Spiritûs Character in eo situs est, ut quis inprimis in eas incumbat virtutes, eas amet præ reliquis, quæ Statui suo sunt propriæ, & quæ Sacerdotalem gradum egregiè collustrant ; atque idèo hòc Spiritu præditus magna ante omnia castitatis ac puritatis curam habet : meditationi, ac orationi per quam bona quævis impetrantur, specialiter addictus est : studium ac labores sacros delicias suas reputat : & quoniam se in formam gregis ac morum exemplar constitutum novit, sic dirigit omnes actiones suas, ut externo habitu, conversatione, imò ipso suo silentio Illum annuntiet Deum, cujus Minister est, & Christi Bonum Odorem in omni loco dispergat ; adèo ut exemplo magis quàm verbo inclamet fidelibus, (I. Cor. 4.) *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*.

Tertiò, quem verus Sacerdotalis Spiritus animat ille Statum suum maximo habet in pretio. Nec enim, ut multi faciunt, Clericatum respicit adinstar vilis alicujus artis mechanicæ, quâ victum sibi & amictum aut temporalia quædam commoda possit acquirere sed sublimitatem Ministerii Sacri intimè perpendens, dignitatem illam, ad quam vocatus est, omnibus sæculi honoribus, imò Sceptris ipsis Regiis longè anreponit. Difficilem quidem ac laboriosam novit esse hanc dignitatem ; sed simul considerat quàm illustris sit, quàm excelsa : atque idèo numquam de Statu suo nisi cum reverentia loquitur ; Functiones Sacerdotales amat ; eas, ut decet, studet peregrare ; honori sibi ducit vel minimi Sacrorum Ordinum Officio desungi ; Temporum ac Altrium ornatum

ornatum diligit, & quantum potest procurat: sincerè cum Propheta Regio clamat: (Psalm. 83) *Eligi abjectus esse in domo Dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum: & iterum: Melior est, Domine, dies una in atrii tuis super millia.*

(Interroget quisque se, an Illum habeat.) Hi sunt, Dilectissimi, hi sunt primarii Characteres Illius Spiritus, qui Vos in Ministerio dirigere debet & incitare; seu potius hæc sunt dona, hi sunt affectus, hæc dispositiones, quas Spiritus Sanctus in iis operatur, quos in dignos Evangelii præcones assumit.

Interrogate igitur Vosmetipsos, sicut Paulus olim Ephesios, (Act. 19.) *si Spiritum Sanctum accepistis? . . .* Ipsi Vos tentate, Ipsi Vos probate.

Si, diligenter scrutantes conscientiam Vestram, reverà illarum virtutum in Vobis semina reperitis, securi pergite, fructum hæc dabunt in tempore suo; congratulor Vobis de thesauro quem possidetis, habetis Vobiscum Consolatorem Spiritum, qui vias Vestras dirigit, qui in laboribus Vestris Vos sustentabit.

Si nulla prorsus (quod avertat Deus) illorum donorum in Vobis reperiat vestigia, desiderium nullum; aut citò poenitendum est & novus formandus animus, aut à Statu Ecclesiastico discedendum; ne aliàs sine Vocatione congrua, sine debita dispositione eundem ingressi, & Vos, & animas Vobis demandandas æternum perdati.

Si porro, necdum quidem Dona illa possidentes, sincerum tamen sentiat desiderium eadem Vobis acquirendi, orate Dominum, ut hoc desiderium Vestrum perficiat; instate perseveranter; nulli pareite labori; media assumite quibus tenditur ad perfectionem: & Deus, qui dat omnibus affluenter, consummabit in Vobis opus bonum, cuius jam nunc fundamentum incepit construere.

Verùm audire Vos videor intrà Vosmetipsos diferentes, Dilectissimi; hæc Dona quidem, dicitis, perfecta sunt & optima; sed illis tantum conveniunt, qui jam inde plenitudinem Spiritus Sancti acceperunt, qui in ipso Ministerio Evangelico occupantur: nos adhuc in via Domini sumus novitii; necdum Sacris initiati sumus Ordinibus, in quibus abundantia Gratiarum infunditur; necdum in Vineâ Domini laboramus: dum tempus illud advenerit: tunc charismata illa possessuros nos confidimus, nunc autem præmaturum est similia à nobis exigere.

Nec ego, Dilectissimi, perfectionis apicem à Vobis exigo, nec peto illarum virtutum actuale exercitium, quibus aliquando debetis Ministerium Vestrum illustrare; sed hoc volo, ut ex nunc in Vobis sint illarum virtutum semina; ut summum illarum habeatis desiderium; ut, perpendentes ad quid sitis vocati, sumptus præparetis tam in pietate quam in scientia, qui ad hoc ædificium consummandum erant necessarii, atque in hunc finem toto animi conatu tendatis.

Nolite errare, aut Vosmetipsos decipere: teste Scripturâ: (Prov. 22.) *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea: (Quales nunc sunt alumni tales erunt postea in Ministerio.)* quales hic estis, tales quoque proportionem servatâ eritis, quando in Ministerio versabimini: & ex iis, quæ nunc circa Vos aguntur, colligere potestis, an aliquando ferventes & digni, an verò tepidi & negligentes sitis futuri Sacerdotes.

Si nunc adeo in Vobis hæcescat Charitas Dei, ut nequidem purum custodire cor Vestrum studeatis, ac Sanctitatem illam acquirere, ad quam omnes vocati sunt Christiani; an putatis, Vos unico momento habituros excellen-

tissimam illam in Deum Charitatem, quæ Pastoris anima esse debet, & quam specialiter in Ministris Suis exigit Salvator? Numquid Christus, ut hujus inculcarer necessitatem, ter à Petro petiit: (Joan. 21.) *Simon . . . diligis me plus his,* antequam ipsi Oves Suas pascendas committeret? Hoc utique insinuans, nulli committendum Ministerium, nisi illi, qui excellentiorem ac majorem præ reliquis in Deum habet Charitatem. Dicite, quæso, quomodo accendetis in aliis ignem illum, nisi prius illo ipso cor Vestrum totum, quantum est, inardescat? Quomodo de Sola Ejus Gloria eritis solliciti, nisi illam in omnibus quærere longo exercitio fueritis assueti?

Si nunc tepidi & dissoluti ad Sacramenta acceditis; si fastidium Vobis pariat Eucharisticus Panis; si non desideretis bibere de Fontibus Salvatoris eo tempore, quò intimè estis persuasi, multis Vos egere gratis, easque Sacramentorum usu esse acquirendas; quâ fronte aliquando poteritis in aliis hanc sanctam sitim excitare? Quid demùm erit, postquam consuetudine quâdam hæc ipsa Vobis viderint? . . . Israëlita, dum primâ vice Manna ipsis pluebat de Cælo, cum summa admiratione & sollicitudine Celestem hunc Panem colligebant: postquam autem mirabilia Dei per plures annos erant experti, clamabant ad Moysen: (Num. 21.) *anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo,* & panem communem ab Ipso expetentes suspirabant ad ollas carniæ Egypti. . . Similiter Sacerdotes & Levitæ, ubi primum implebat gloria Domini Tabernaculum, & ex Arcæ Fœderis Oracula Divina audiebantur, non nisi cum sancto quodam tremore ad functiones suas accedebant; vix autem Oraculis illis nec non sanctis tractandis erant assueti, cum statum securitæ fuerunt profanationes, & aliqui ex illis, ignem alienum in Tabernaculum inferre ausi, flammis de Cælo missis consumti sunt. Talis scilicet est miserorum mortalium conditio, ut res quantumvis sublimes (& hoc vel maximè in rebus spiritualibus & invisibilibus opinet) ipso usu quodammodo vilescant hominibus, nisi continuâ sollicitudine animum suum novo quodam fervore excitare & inflammare studeant. Si igitur, Dilectissimi, ex nunc nauseat anima Vestra super Cibo Sanctissimo; si ex nunc alieno igne ardeat cor Vestrum, dum ad Mensam Domini acceditis; timendum profectò, ne aliquando insensibiles facti, sacrilegè Officiis Sacris fungamini: ex quo proinde cernitis, quàm necessaria sit Vobis frequens ex nunc Eucharistiæ perceptio; sed sancta, sed cum novo semper desiderio ac fervore conjuncta.

Pergamus nunc ad alios Pastoris Boni characteres: Forma Gregis esse debet; moribus castus; conversatione & exemplo conspicuus; Statum suum & labores illi anxios amans; continuo demùm pro Ovibus suis desudans. An autem hæc omnia sitis impleturi, ex iis, quæ nunc agitis, aliquatenus valeatis colligere.

Et quidem quod attinet castitatem, non dico opus esse, ut omni cordis tentatione in hoc puncto sitis liberi; novistis enim hoc homini datum non esse; novistis exemplum Pauli, qui ad consolationem nostram adeo amarè de hoc angelo satanæ conqueritur. Sed nisi ex nunc ametis illam virtutem; nisi multâ circumspectione in hæc materia agatis; nisi cum Paulo instantè à Domino cor mundum petatis; nisi efficaciter eas vitæ occasiones, quæ animum vel levi maculâ deturpare natae sunt: an putatis postea, quandò Vobis solis eritis relictî, quandò occasione ipsius Ministerii multiplicabuntur pericula; an, inquam, putatis, illos Vos permanuros? . . . Si autem e contrario pro vi-

gilantissima cordis custodia ex nunc fitis solliciti, confidite, non defuturam postea Vobis gratiam in iis occasionebus, ad quas necessitas Officii Vestri Vos inducet: Deus enim, qui ad Ministerium Vos vocat, in iis quodque iuvabit, quæ ex ipso Ministerio consequuntur, & virtutem in infirmitate perficiet.

Similiter si gravitate Sacerdote digna, & exemplari conversatione postea velitis elucere, exiite ex nunc ea quæ sunt parvuli; nugas abijcite; non pudcat Vos publicè exercere virtutem, illi addictos Vos profiteri, alios exemplo Vestro ad sanctitatem animare, & odorem Christi bonum in socios diffundere.

Denique Minister Evangelicus vitam ducere debet laboribus plena, debet Statum suum, tot molestiis circumdatum, diligere ac fideliter Eius adimplere Officia. An autem putatis, hoc ab illis præstitum iri, qui mollitie ac desidiosa hic stertunt, studium refugiunt, ac regulatæ vitæ ordini, qui ad Deum ducit, adringere se nolunt? Quid, quiesco, est diurnum aliquot horarum studium, quod quietè peragitur, si comparatur cum laboribus Ministerii, quos importunè & opportunè, inter medias sæpè contradictiones & angustias subire necesse est? . . . Si ille, qui sub oculis Superiorum est positus, & continuo calcari pressus, tantillas refugit molestias; quomodo postea, sibi relictus, graviores suscipiet? . . . Qui in modico infidelis est, an in majori fidelis erit? . . . Imò quâ fronte sperare potest, se fidelem futurum, cum scientiam acquirere contemnat, sine qua Officio suo debite nequit defungi? . . . Ille profectò convincitur Statum suum non amare, qui exhorret occupationes eidem indevulsè annexas; multoque minùs eas amabit postea, quando opprimetur ab onere quotidiano, cui terendo se sentit incapacem.

Satis jam superque perspicitis, Dilectissimi, ex præsentis Vestra vivendi ratione colligi posse, quales aliquandò in Ministerio Sacro litis futuri: imò si penitentiùs hanc velitis perferuntari, ex nunc innotescet Vobis, an habituri litis Spiritum illum, Statui Vestro proprium, Statui Vestro necessarium.

(*Adhortatio ut acquirant Dona Spiritus sibi necessaria.*) Itaque per Vestram Salutem, per viscera Misericordiæ Dei, per Ipsum Christi Sanguinem, quo animæ Vobis committendæ redemptæ sunt, Vos rogo obtestorque, ut Divinâ juvante Gratiâ tempestivè in Vobis efformetis Characteres illos, quos jam audistis ad Spiritum verè Sacerdotalem requiri; atque in hunc finem exiite veterem hominem, excutite peccati jugum, deponite quidquid mundanum est ac carnale: Spiritus enim qui in Vobis habitare debet, Spiritus est, teste Christo, (Joan. 14.) quem mundus non potest accipere. Sanctitatem sectamini, scientiam quaerite, laborem alacres suscipite, cunctas Officii Vestri partes fideliter adimplete, & his omnibus continuam jungite Divinæ Legis meditationem, ac oratione perseveranti Cælum pulsate. . . . Nec deerit Vobis Deus, qui Vos ad Ministerium vocat, sed dabit (Luc. 11.) Spiritum bonum petentibus se. . . . Si quis enim. . . indiget sapientiâ, inquit Scriptura, (Jac. 1) postulet à Deo, qui dat omnibus affluentè.

Hæc si feceritis, descendet super Vos Spiritus Sanctus, Spiritus Sapientiæ & Intellectus, Spiritus Scientiæ & Pietatis; Ille Vos reget, Ille Dona dabit Statui Vestro propria; Ille paulatim efformabit in Vobis Characteres Ministro Christi dignos. Atque ita crescetis in viros perfectos, in homines Dei, ad omne opus bonum instructos. Sic agentes videbitis cum læticia appropinquare diem illum, in quo

Plenitudo Eiusdem Spiritus in Vos effundetur; diem, inquam, Ordinationis Sacræ, quando Sacerdotio insigniti, velut in altero Pentecostes die, repleti Spiritu Sancto incipietis loqui Magnalia Dei.

(*Comparatio inter diem Pentecostes & diem Ordinationis.*) Nec miremini, Dilectissimi, quòd hic magnificam istam comparationem, dum de die Ordinationis Vestræ loquor, audeam instituire Fateor quidem, olim Apostolis aliisque primitivæ Ecclesiæ Ministris, cum Sacro Caractere datum fuisse Donum Linguarum, Donum Miraculosum, Gratiâ Curationum, & alia hujusmodi, quæ admirationem pariunt, & Omnipotentis Virtutem sensibilibus attestabantur; verum ut animadvertunt Sancti Patres, Hæc signa necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt: ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; sed Spiritualia, quæ Ordinatio Sacra confert Dona, eadem nunc sunt ut antè; nec minùs excellentia, nec minùs salutaria. Licet enim Ministri Sacri non ampliùs loquantur variis linguis, sed tamen linguam loquantur Salutis; sed Unctio Spiritus condunt sermonem; sed in secreta cordis penetrant, & pertingunt usque ad divisionem spiritus, compagum quòque ac medullarum. . . Non ampliùs Sacerdotes cæcis visum, surdis auditum claudis gressum restitunt; sed cæcos spirituales illuminant, corda durissima emolliunt auribus infonare faciunt veritatem, devios reducunt in viam salutis. Demum nec mortuos suscitant, nec sensibili modo animam cadaveribus restitunt, sed animas gratiâ privatas ad vitam revocant spirituales; sed ferentes peccatores ex iniquitatis cæno educunt, & Stulam Primam ipsos induentes, Cælo lucrificiant.

Hi sunt effectus, Dilectissimi, hæc sunt Miracula Gratiæ, quæ Sacra Ordinatio in illis producit, qui dignè eandem suscipiunt; (Psalm. 127.) Sic benedicetur homo, qui timet Dominum sic Christus exaltat cooperatores Suos, ad hunc Sacrum Gradum cum sancta dispositione accedentes. Tales illuminat Spiritu veritatis, qui ipsos doceat ac in Ministerio dirigat. . . . Talibus infundit Spiritum Sanctitatis, qui corda purificet, ac in novos homines illos mutet. . . . Tales sustentat Spiritu Fortitudinis in mediis contradictionibus & adversis. . . . Tales sunt denique, in quibus accendit ignem suum, cujus deinde scintillas ipsi in omnes Ecclesiæ partes dispergunt; qui enim Divino Spiritu pleni sunt, inquit Gregorius, Dei magnalia tacere non possunt.

Sed, proh dolor! quàm sæpè accidit illud de quo conqueritur Bernardus; *ceratur de dignitate & non curatur de sanctitate*: quàm multi sine Vocatione, sine dispositione debita, sine congruo motivo ad Sacerdotium Christi convolant, atque idcò frustrantur Lumine Cælesti, gratiis abundantibus, ac talentis illis, quæ tamen ad dignè subeundas Ministerii Functiones quàmmaximè sunt necessaria: ex quo fit, ut tamquam terra arida nullos dent fructus, nullos gignant filios Christo, nihil unquam boni in Ecclesia faciant.

Intelligite igitur, Dilectissimi, quantà solertiâ curandum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter suscipiatis. Cogitate, summam rerum Vestrarum hinc pendere, & non aliud Vobis hic agendum esse negotium, quàm ut Unctio illa Sacra sanctè Vos inveniat dispositos & Plenitudinem Spiritus super Vos effundat: certique estote eò magis Vos de hac Plenitudine accepturos, quò magis parati ad Sanctam ordinationem accedatis.

(*Non sufficit accepisse semel Spiritum S. sed dona Eius debent conservari*) Quoniam autem diligo Vos in Veritate, nec ad præfens tantum tempus, quo in hac Domo versamini, mea erga Vos sollicitudo se extendit, unum hic

adhuc superaddam monitum, quod, quæſo, toto vitæ tempore diligenter memorie demandate.

Nempè nequaquam fufficit ſemel cum Sacro Ordine Spiritus Sancti Plenitudinem accepiffè: ſed theſaurus ille ſumma cum diligentia ſervandus, continuoque ſtudio Ignis iſte in corde ſovendus eſt.

Exemplum illius dabunt Vobis Saul & David Reges Iſraël; uterque juſſu Domini ad Regnum vocatus fuit, uterque ab Eodem Propheta inunctus: ſed quàm diſpari exitu! Saul nempè, ingratus & inobediens factus, ſemper magis ac magis à juſtitia declinat, tandemque poſt vitam, variis tragicis ſcenis repletam, infelix moritur: David ex adverſo unctiõni ſuæ fidelis, Deumque ac Officium ſuum ſemper præ oculis habens, Regnum omnium exemplar evaſit, & æternam felicitatem obtinuit. Si aliud quæritis exemplum, in Salomonem respicite; Illic Dei juſſu in Throno Regio collocatus; hic Dono Sapientiæ, ad gubernandum populum ſibi ſubjectum, ad eam repletus fuit menſuram, ut, Ipſo Deo teſte, (III. Reg. 3.) nullus ante Ipſum ſimilis ei fuerit, nec poſt ipſum alter ſit ſurrecturus. Et tamen idem ille Salomon in ſenectute ſua ſubverſus, ſublimia, quæ acceperat dona, ita deſcedavit, ut ænigmatis loco ſit an ſanctè, an verò impiè ultimum diem ſuierit.

Quid de Juda dicam? Horrorem incutit infelix ille Apoſtolus. Illic ipſa Domini Voce inter duodecim electus, Chriſti lateri adherens, Doctrinã Ejus imbutus, exemplis confirmatus: hic tamen, hic Judas cadit è gradu ſuo & in monſtrum humani generis evadit.

Hæc Vobis demonſtrant, Dilectiffimi, continuè invigilandum, ne Spiritus Sanctus ſemel acceptus recedat, Ignemque Ejus Sacrum novo aliquo alimento quotidie ſovendum eſſe.

(*Media, quæ in hunc finem adhibenda ſunt.*) Porrò iſſdem mediis, quibus nunc Vos ad Ordinationem diſponitis, iſſdem planè Spiritum Status Veſtri ſervabitis; iſſdem, ſi fortè culpa quædam & ſocordia ſurreperit, eundem renovabitis, poſtquam in Miniſterio Sacro eritis collocati. Frequenter igitur tunc temporis reſuſcite in Vobis Gratiã Dei, quam per Impoſitionem Manuum acceperitis. Attendite, quanam Creatori Veſtro coram tremendo Ejus Altari feceritis promiſſa; conſiderate attentè Ordinem ſuſceptum, & onus humeris Veſtris impoſitum, non quidem, ut illud Vos terreat, ſed ut ad perpetuam animos Veſtros e. citet vigilantiam.

Circumſpiciate diligenter, quanti ponderis ſit illud fideliter adimplere; quas exigit diſpoſitiones; ad quantas adſtringat virtutes; quanam præſentet obſtacula; quibus periculis expoſuat; quas aſſerat prærogativas; quantam promittat Coronam.

Hæc ſingula ſedulò perpendite; hæc continuò ante oculos Veſtros verſetur. Diligite Functiones Miniſterii, eſtote in illis adimplendis fideles atque in hunc finem nunquam laborem reſugite, nec ſtudiis umquam renuntiate; frequens quippè ſtudium partem conſtituet Officii Veſtri, eoque neglecto fieret, ut ſepiàs in errores ac inextricabiles incideretis difficultates.

Quoniam autem Spiritus Sacerdotalis, ut dictum fuit, Spiritus eſt orationis, ideò orationi, tam mentali quàm

vocali, ſitis iſtantes; per hanc accipietis quidquid petiveritis; per illam exardeſcet in Vobis Divinus Ignis, & renovati ſpiritu mentis Veſtræ faciliùs Cœleſtia capietis.

Atque ut magis ad virtutem & ſanctitatem animemini, incitate Vos exemplis Sanctorum, qui Paſtorali Officio aliquandò aduſſi, Eccleſiam Dei virtutum ſuarum odore reſperunt... Tales ſunt Borromæi, Saleſii, Xaverii, Vincentii, tales ſunt conterranei Veſtri, quorum memoria in benedictione eſt, & quorum Nomina ſcripta ſunt in Cœlis. (Heb. 13.) *Memento præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitami fidem.* Nunquid homines erant Vobis ſimiles? An ergò non poteritis, quod & illi & iſti potuerunt?

Demùm nolite oblectamento ſæculi, nolite nugæ venari, ſed dum relaxandus erit animus, jungite Vos alicui Sacerdoti ex coöperatoribus Veſtris, quem videritis Spiritu Chriſti animatum. Hoc medio Elizeus conjunctus Eliæ duplicem ejus Spiritum accepit. Sancta hæc communicatio inter Miniſtros Religionis ad ipſorum ſanctificationem multum proſicit, populorum ædificationi interviſit, & mutuis colloquiis inſtruantur ad virtutem, mutuis exemplis ad eandem trahuntur.

(*EPILOGUS.*) Sic agentes, Dilectiffimi, conſervabitis ſpiritum Status Veſtri, & plenitudinem illam gratiarum, quæ in Ordinatione Sacra in Vos erit effuſa. Sic fideles eritis in Miniſterio uſque ad finem: ſic nunquam ſeneſcet zelus Veſter; ſed (Pſalm. 102.) *renovabitur ut aquila juvenus Veſtra, & quotidie capiet incrementum.*

Custodite hæc monita, Dilectiffimi, & concedite hoc amori meo, qui latiùs in Vos patet, quàm ut poſſit brevi, quo hic moramini, quadrienni ſpatio contineri. Et quamvis in Miniſterio poſiti tunc temporis non ampliùs ſub oculis meis, nec ſub diſciplina mea ſitis futuri, animo tamen præſens Vobis adero, & quamvis longè diſſi, nunquam tamen à corde meo recederis. Quæro Vos, quæro Salutem Veſtram, ſemper ſincere cum Joanne diſcurus: (III. Joan.) *Majorem horum non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.*

Tu autem, Spiritus Sancte, deſcende hodiè ſuper hanc turbam, quæ in Hoc Cœnaculo Adventum Tuum expectat, ad Miniſterium Sacrum ſe præparat, ad prædicandum Evangelium ſe accingit. Renova, quæto, horum pugilum corda; fac ea talia qualia Ipſe deſideras, ad Gloriam Tuam, ad Eccleſiæ bonum, ad ædificationem populorum, ad propriam ipſorum ſanctificationem & felicitatem æternam.

Relè. i olim totam domum, ubi congregati erant Apoſtoli, & ſediſſi tamquàm ignis ſuprà ſingulos eorum; nihil quòque ſit hodiè in Hæc Domo, quod donis Tuis, quod muneribus Tuis ſit vacuum: ſi quid ſit aridum, illud riga: ſi quid frigidum, illud ſove: ſi quid ſaucium, illud ſava: ſi quid devium ſit, illud rege.

Deſcende ſuper ſingulos, Spiritus Alme, reple Tuo corda noſtra Lumine, & accende in nobis Divini Amoris flammæ; fac in cordibus noſtris mantionem perpetuam; da ſingulis Linguam Ignitam, & loquemur Magnalia Dei, & Dona Tua propalabimus, & laudabimus Te cum Patre & Filio in ſeculum ſæculi, Amen.

EXHORTATIO UNDECIMA, SECUNDA IN FESTO ASSUMPTIONIS B. M. V.

Orationis Mentalis necessitas & prerogativæ: mala quæ ex eâ neglectâ sequuntur: methodus eam exercendi.

Maria... sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Luc. X. v. 39.

Non sine causa mirari quis posset, Dilectissimi, de vita Mariæ, Salvatoris nostri Genericis, paucissima tantum in Historia Evangelica enarrari. Multis enim videri posset, plurimum inde fructum, plurimam ædificationem obventuram fuisse Ecclesiæ, si Spiritus Sanctus, qui hanc Purissimam Creaturam efformaverat, eamque omni virtutum genere, supra quam mens humana valeat assequi, abundantissimè repleverat, si, inquam, idem ille Spiritus, calamo Evangelitarum, pulcherrimam hanc Animam visis coloribus delineasset, atque interiori ejus Sanctitatem in propatulo omnium oculis exposuisset.

Nunc autem, si excipis paucissimas actiones, quæ de Maria enarrantur, pro reliquo vitæ Iplius tempore, Eam memorix hominum subducere voluit Spiritus Sanctus, quod utique non sine mysterio factum est; sed eo consilio, ut hoc Purissimæ Virginis exemplo commendaret nobis omnibus vitam absconditam, ab omni hominum remotam commercio, Solique Deo vacantem & intentam. Si enim Virgo Illa, ne vel levissimo unquam maculata peccato, mundo vixit ignota, solis Divinis occupata rebus, quis deinceps dubitabit, vitam in Deo absconditam, optimam esse partem, quam eligere quis possit.

Arbitror autem, hanc Historiæ Mariæ penuriam Ecclesiam permovisse, ut in hodierno Festo, quod piè per orbem colitur, exhiberet nobis in Evangelio alteram Mariam ad pedes Domini sedentem, & in sancta contemplatione delixam, ut ita Fidelibus commendaret continuam illam, quam Deipara exercuit, contemplationem; atque ad similem vitam, quam Christus Ipse (Luc. 10.) *optimam partem*, vocat filiorum suorum animos accenderet.

Felices illi professi & nimium felices, qui ab omni externorum curâ soluti, Solo Deo occupantur, & experimento discunt, quam suavis sit Dominus; quam plene cor hominis repleat!

Verùm quoniam diversæ sunt in Ecclesia Vocaciones, ideo pro consolatione eorum, qui externis rebus ex officio occupantur, non male adjicitur Marthæ exemplum; quæ licet activam vitam duceret, multisque vexata esset sollicitudinibus, Sanctitatem tamen adeptæ est, & æquè ac Maria, animæ suæ Salutem operatâ.

Itaque ex hoc Evangelio discere possumus, non obflare sollicitudines multas, quominus quis Vitam Æternam consequatur: sed tamen eos esse feliciores, eos optimam partem, Ipso Christo teste, elegisse, qui sedentes continuo secus pedes Domini, de Ipso unice cogitant, & eundem cordi suo loquentem audiunt, prout nos docet exemplum Mariæ sororis Lazari, in hoc si curam gerentis alterius Mariæ, Virginis scilicet Deiparæ, quæ in continua contemplatione vitam duxit, eoque medio summam illam servavit Sanctitatem, propter quam non dedit Ipsam Deus videre corruptionem, sed, cum corpore & anima eandem assumens in Cælum super omnes Angelorum Choros exaltavit; cujus triumphalis diei hodie celebramus memoriam.

Ex illis porrò vitæ contemplativæ prerogativis, quas in hujus Festi Evangelio proponit Ecclesia, ulterius sequitur, hominibus illis, qui, Deo ita volente, externis sollicitudinibus occupantur, hoc in primis curandum esse, ut quantum fieri potest, ad vitam contemplativam & Cœlestium meditationem recurrant, & hoc medio reficiant spirituales animi vires, ac eorum bonorum fiant participes, quæ in illos, qui secus pedes Domini sedent, abundantissimè diffunduntur.

Nihil igitur alienum facturum me arbitror à scopo hujus Evangelii, si in Festo Sanctissimæ Virginis, ejus vita nihil aliud fuit, quàm continua Divinarum rerum contemplatio, ad eandem quoque, Vos invitem.

Dum enim postea, Dilectissimi, in Ministerio Sacro occupati eritis, sollicitos Vos oportebit esse circa plurima; & labores illos, sollicitudines istas Deus Ipse à Vobis exiget, qui ad curandas animas Vos vocavit. Sed eodem tempore sicut Martham Vos monebit, (Luc. 10.) *unum esse necessarium*; ac proinde inter medias curas hæc prima sit cura Vestra, ut identidem redeatis ad cor, & in silentio ac meditatione sedeatis ad Pedes Domini, ne alias per negligentiam Vestram optimâ hæc parte fraudemini.

Jam sæpius ad hoc ipsum Vos fui exhortatus, Dilectissimi; id autem plenius hodie exequi proposui, dum, postquam breviter in memoriam Vobis reduxero Meditationis necessitatem, ulterius methodum meditandi adjiciam, & regulas, ab optimis Spirituales vitæ Magistris petitas (prout alias promisi) Vobis exhibens, ad hoc sanctum exercitium manu Vos ducam. Faxit Deus per intercessionem Contemplativæ Virginis ut persuadeam, ut inflammem

(*Oratio mentalis, seu meditatio omnibus est necessaria, & quare?*) Quotquot scribunt Auctores de Christiani hominis officiis, uno ore inclamant, neminem ad rectissimam vitæ Christianæ normam, secluso speciali Dei miraculo, attingere posse, si meditationis exercitium negligat.

Ad hoc plene probandum sufficiat familiari hic vni exemplo. Ponite hominem quemdam, cui peragenda incumbat res aliqua maximi momenti, à quâ tota ipsius dependet felicitas. Ponite, rem illam plurimis obsitam difficultatibus, undequaque contradictionibus expositam, scopulis ac impedimentis circumdatam; adde inimicos potentissimos, qui diu noctuque invigilant, ut hominis illius contrantantur conatibus, & propositum successum impediunt.

Dicite, quæso, an putatis, negotium illud felicem habiturum exitum, nisi homo ille ex sua quoque parte continuo vigilet; nisi res illa ante oculos ejus indefinenter versetur; nisi sæpius attentâ mente revolvat & meditetur mediâ quibus eam promovere, impedimenta quæ obsistant vincere, & inimicorum tentamina possit superare.

Si ita sit, Dilectissimi, jam plene probatum est, difficillimum & momentosum Salutis negotium, tot expositum scopulis, tot hostium insultibus periculum, nunquam cessurum feliciter, nisi Christianus homo continuo vigilet, ac re Salutis promovendæ idoneas sæpius revolvat, ruminet, meditetur.

Medita-

Meditatio quippè necessaria est, ut Deum cui militat, cui se totum & omnia sua consecrare debet, ritè cognoscat. Neque ad hoc satis est vana quaedam & sterilis Dei cognitio, sed practica illa, quæ ad Ipsum amandum, ad Ipsi, prout meretur, serviendum inflammat. Meditatio necessaria est, ut seipsum cognoscat, in proprii cordis penetret recessus, vitia sua, miseras, infirmitates, & subrepentem ubique veteris hominis corruptionem detegat & expurget. Meditatio necessaria est, ut sciat quæ fugere debeat, quæ sectari; ut Status sui Officia & obligationes habeat perspectas; ut Lumine Cœlesti ubique ductus, à viis Domini neque à dextris neque à sinistris declinet.

(*Præferim verò Sacerdoti.*) Si hæc Christianis omnibus locum habeant, Dilectissimi, quid de Clericis, quid de Sacerdotibus dicendum, qui præter communia hæc omnium Christianorum officia, ulteriùs in ipsa Statûs sui natura rationes inveniunt speciales easque urgentissimas, quæ ad Meditationem continuam ipsos provocant?

Illam enim Sacerdotalis Status Sanctitas & perfectio non unius tantum aut alterius, sed omnium virtutum requirit excellentiam; Fidem exigit vivam in Sacerdote; teneram in Deum fiduciam; charitatem ardentem; zelum pro Gloria Dei inexhaustum, mortificationem sensum in rebus etiam aliundè licitis continuam. Hæc omnia porro quis sibi sinè meditatione comparaverit?

Nisi enim sæpè seriò recogites sublimes illas Religionis nostræ veritates, periculo exponitur fides ne flaccescat. Nisi magnitudine præmiorum, quæ constanti promittuntur fidelitati, spem sustineas, languida hæc fiet & sensim deficiet: extinguetur quòque charitatis ignis, nisi meditatio, adiustar levis zephyri, ipsum inflammet. Inter tot difficultates, quæ occurrunt quotidie, zelus pro Gloria Dei, & vigor animi in promovenda proximi salute brevi interibunt, nisi ob oculos perpetuò versetur, quantus sit ille Deus, cui servimus; quanta Ipsi debeatur gloria; quantum sit pretium animæ pro qua Dei Filius Sanguinem fudit. Nullus denique carnem mortificabit, aut à creaturis avocabit animum, nisi solidè meditetur, atque infigat menti rerum omnium caducitatem, ac inanitatem falsorum honorum, quibus mundus allicit amatores suos, & eorum oculos lascivare sudet.

Fixum igitur maneat, in sola Meditatione à Sacerdote acquiri virtutes illas, qui debet collucere. In sola Meditatione accendere potest ignem illum, qui cor ejus inflammet, ac deinde etiam alios exurat. In hoc disciplinæ genere, sedens in silentio secus Pedes Domini, Verbum Ejus audit: de sua Vocatione, de Officiis suis Ipsam interrogat, ac velut alter Moyses, ex familiari cum Deo conversatione totus lucidus fit & resplendens, eaque discit, quæ ad suam & fratrum suorum sanctificationem conducunt. Deum enim Ipsum Magistrum habet: & quantos, quæso, sub tali Magistro progressus faciet in scientia Sanctorum! Nam, ut inquit Leo Magnus: *Ubi Deus Magister est, quàm citò discitur quod docetur!*

Contra Sacerdos, qui salubre hoc Meditationis exercitium negligit, paulatim ad teporem dilabitur: homo fit carnalis & crassus; curvatus versùs terram, quò tendunt cogitationes ejus omnes, nec amplius potest ad Cælum levare caput, & res Divinas degustare. Sicut enim in naturali ordine piscis non vivit extra aquam, & exsiccat, quæ diu fuerit superno privata rore: ita quòque in ordine gratiæ exsiccat cor Sacerdotis, si rore mentalis Orationis frustretur: hæc quippè elementum est, in quo vivere

ipsum & respirare oporteat. Totus tepidus, totus flaccidus, in medio Sanctuarii in ipsismet Sacris Functionibus nihil invenit, quod ejus animet pietatem: nihil dulce, quod ejus palatum efficiat. itaque habitudinem contrahit conficiendi Sacramenta, peragendi Functiones sanctas & sublimes Ministerii corde duro & arido, & cum Statu tam sublimi mores conjungit abjectos omnino & profanos. Sic paulatim perit quicquid adhuc in ipso supererat virtutis, & passionum suarum jactatus imperio fit (Marc 9.) *ful insulsum, quod (Matth. 5) ad nihilum valet ultrà, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.*

(*Idèò Reformatores Cleri spiritum Meditationis inculcaverunt.*) Hi sunt funestii effectus, Dilectissimi, qui ex meditationis neglectu proficisci solent: atque idèò nequaquam mirandum, Viros illos, qui reformando Clero, novissimis præcipue temporibus allaborarunt, hoc in primis curasse, ut illum meditationis spiritum reducerent, quales sunt Vincentii, Borromæi, Salesii.

Et quidem Carolus Borromæus in Statutis Synodalibus Conc. Prov. Mediol. V. pro Ordinandorum examine, expressè vult ipsos de sequentibus punctis interrogari: "An in Orationis sanctæ studio usuque versatus sit? Quibus Meditationibus instructus, Deum tacitus ore? Qui Orationis modus? Qui illius fructus, quæve utilitates? Quot, quibusve partibus illa consistat? Quæ Regule præparationis ad Orationem? Et cætera multa ejusdem generis..." inquit Præful Sanctissimus, ratus hanc scientiam non minimam inter illa partem occupare, quæ sciri ab Ordinando oporteat.

Franciscus item Salesius, homo ille totus internus & per contemplationem assiduam Deo unitus, docet maximè necessitatis esse Clericis omnibus, ut Orationi mentali se addicant, ipsosque indispensabiliter obligatos, ut quotidie huic exercitio tempus aliquod assignent. Hanc legem inviolabilem esse volebat, & quæ soli urgentissimè cederet necessitati, ne aliàs, inquebat Homo Dei, insensibiliter in hoc puncto relaxari, finaliter sancto illi renuntient exercitio, quod animæ est totius Sacri Ministerii, & sinè quo nunquam debite peragent, quæ Deo & fratribus suis debent. Ita de Meditatione sentiebat Salesius.

Idem ferè in aureo suo libello de Cura Pastoralis dicit Gregorius. Ita loquuntur Augustini, Hieronymi, Ambrosii, Bernardi. An Magistros magis expertos, an alios adhuc testes producere oportet, ut Meditationis necessitatem Vobis inculcem?

(*Adhortatio ad meditando.*) Nolite igitur, Dilectissimi, sanctum hoc negligere exercitium: nolite delicta Vestra Vos privare omnibus illis auxiliis, quæ labores Vestros sanctificabunt, & operam Vestram utilissimam reddent Ecclesiæ. Vincendus quidem erit tepor, vincendæ difficultates aliquæ; sed quantilla hæc sunt, si cum fructibus comparentur, quos ex hac meditando consuetudine colligetis? Certum quippe est Ecclesiasticos illos, qui Meditationi vacant, alacriter & sanctè in Vineam Domini laborare, alios autem passim à fervore decidere, & negligenter opus Domini peragere. Quid igitur respondebitis in districto Dei Judiciò, si tam exiguum reculaveritis laborem, à quo sciebatis sanctificationem Vestram pendere?

(*Excusationes, quas multi prætexunt, insutantur.*) Quàm multi jam masè se habent in æternitate, eoquod oculos suos claudentes Divino Lumini, sub variis prætextibus, huic sacre exercitio renuntiaverint: sed quoniam prætextus illi sæpè auribus insonant, forsitan non erit inu-

tile ordinarias horum excusationes hic paucis refutare.

(*Impossibilitas*) Multi imprimis Meditationem negligunt, eoquod præterdant, illam sibi esse impossibilem, neque satis fecunda se habere talenta, ut de penu suo eruant materiam, eamque ruminando, intellectum occupent.

Sic illi nempè loquuntur, qui, dum de rebus temporalibus agitur, satis sacundi sunt & industrii, ut in omnes partes vertant negotium, omnia prævideant, omnia feruentur. Ponamus enim in exemplo, unum esse ex talibus, qui ab amico infideli & ingrato, vehementi injuriâ affectus sit. Numquid statim de hoc facto indignatur & exardescit? Numquid statim benefacta sua & hominis illius ingratitudem expendit? Numquid amor proprius varia suggerit vindictæ media? Numquid illis mediis inter se collatis, hæc repro. at, ista verò assumit; firmumque, se vindicandi, formans propositum omnia prævidet, omnia cautè disponit, ut securè ad optatam perveniat vindictam?

Hæc nõrunt homines omnes quantumvis hebetes & bardi: verùm an fortè plus ad meditandum requiritur? Numquid in simili agendi modo reperitur peccaminosa quidem, sed tamen vera & realis Meditatio? Nec opus est, ut salutaris fiat & Christiana, nisi hoc unicum, ut nempè talis cogitatio alteri objecto applicetur.

Illud odium, quod in fratrem illum ingratum concipiunt, vertant hoc in peccatum, quod maximum est hominis inimicus. Expendant innumera Dei beneficia; & Divitias Misericordiæ Divinæ, quam toties indigni experti sunt, attentè considerent. Exardescant in propriam ingratitude. Media recogitent quibus, in se vindicent injurias Supremæ illatas Majestati; ex iis magis apta feligant, eaque firmo proposito executuri manum operi admoveant, & tota peracta erit Meditatio. Sic proprio quisque convincetur exemplo, meditando impossibilitatem, quam inclamant, merum esse desidie suæ circa res spirituales argumentum.

(*Distractione.*) Alii hoc utuntur prætextu, quod ob mentis evagationes & distractiones continuas, corde arido & sine ullo fructu meditationi incumberent. . . Sed quid in hoc miri, si sine ulla præparatione illi operi se accingant? Animò accedunt, rebus terrenis adhuc intento, millemq; frivolis ac vanis cogitationibus pleno; nihil agunt, ut se recolligant; quid mirum, si nullum quòque referant fructum?

De cætero distractiones illæ, quantumcumque sint, aut voluntariæ sunt involuntariæ. Si prius; ipsorum est præparare animam suam, in causas distractionum inquirere, easque pro virili remove. Quod si negligant, non jam Meditationis exercitium, sed propriam negligentiam incusent oportet. Si autem involuntariæ sint, nequaquam illæ Orationis impediunt fructum, quin contrà eundem adaugent. Pone enim duos Sacerdotes, quorum unus, plenè assuetus meditationi, mille in ea consolationes experitur, & quasi ad Tertium Cœlum in extasim rapitur: alter verò distractus continuo involuntariè, de hac spiritus sui dissipatione ingemiscit, & nihilominus fortiter in exercitio Orationis perseverat. Si petas uter eorum meliùs oret? Dicam, primum majorem habere dulcedinem, secundum autem majus acquirere meritum. Quod si Deus ob rationes Sibi notas consolari hunc differat, veniet aliquando tempus, dum meram illam, modò constanter ipse pergat, abundantissimè compensabit: talis enim constantia apertissimè testatum facit, in ipsius Oratione nihil inveniri amoris proprii, sed hanc ex solo in Deum amore proficisci, quem abscondentem Sc. & fugientem quodammodo insequitur; imò semper æque ferventer pergat diligere, licèt specie-

nus ab Illo durius tractari videatur. In his profectò circumstantiis magis difficile est, ac proinde majoris meriti Deum diligere, quàm tunc dum spiritali dulcedine animus abundat: certius quòque signum est sinceri, puri, ac teneri in Deum affectus. Quæ consideratio suslinere & animare debet illos, qui, quidcumque agant, quantumcumque se ad Orationem & Meditationem præparent, arido tamen corde, & involuntariis distractionibus offuscati, iisdem instare pergunt.

(*Defectus otii.*) Nihil ferè est quod respondeam ad alium quorundam prætextum, qui caulantur, deesse sibi tempus, ut Meditationem indulgeant. Tales nempè tempus invenunt, ut de quibusvis aliis rebus & nugis tractent, præterquam de Salute sua, propter quam solam tempus ipsis conceditur. Indignum quidem est, similia ab homine Christiano allegare; sed intolerabile est, similem excusationem aliteri à Sacerdotibus, quos oportet esse Homines Dei, instructos ad omne opus bonum, Legatos Altissimi & inter Ipsum & Patres suos Mediatore: qui proinde sapius cum Suprema Illa Majestate de sua, Populorumque Salute tractare ex Officio tenentur. Videant illi, qui sic loquuntur, quàm multas horas infumant frivolis conversationibus & secularibus curis; & brevi inventient tempus, quod deducere de illis queant, ut illud sanctificationi suæ impendant.

Cæterùm nequaquam exigitur à Sacerdotibus, ut diem integram aut notabilem ejus partem Sacro illi Exercitio tribuant; id enim non permetterent occupationes aliæ, quas ab ipsis Deus requirit: sed sufficit quotidie media hora, vel horæ quarta pars benè impensa, ut animam coram Deo recolligant, ut novum hauriant fervorem ex Fontibus Salvatoris, pulveremque abstergant humanum, qui viris etiam justissimis adhæret. Quis autem est, vel occupatissimus qui libet, qui tantillum temporis quotidie invenire nequeat? . . . Quod si, rarissimo casu, omne temporis spatium verè absumant illa, quæ Sacerdos proximis debet, officia; cor elevet ad Deum piis identidem aspirationibus & orationibus jaculatoriis, quæ uno peragi possunt momento, & longiorem conetur hoc pacto meditationem supplere. Caveat tamen ne hæc methodo aburatur; solique absolutæ necessitati reservet hoc supplementum, ne aliâ, ut supra Salensis nos monuit, in Meditationis exercitio paulatim flaccescat.

(*Docetur hujus exercitii methodus.*) Jam, ut puto, persuasum Vobis est, Dilectissimi, Meditationem sacerdotibus esse omninò necessariam, nullumque in hac re excusationis prætextum allegari posse: superest nunc, ut hujus exercitii methodum breviter Vos edoceam: in quâ tria potissimum consideranda sunt: nempè quid ante, quid in ipsa Meditatione, & quid post ipsam agendum sit.

(*Præparatio remota.*) Ante Meditationem præparatione opus est, juxta illud Ecclesiastici monitum: (Ecclesi. 18) *Ante orationem prepara animam tuam: & noli esse quasi homo qui tentat Deum.* Fructus enim Orationis non habebitur, nisi semen illud in terram cadat benè præparatam, ac proinde Deum tentare agnoscitur, qui finem illum expectat, neglectis mediis ad eundem necessariis.

Quoniam autem, Jacobo testè, (Jac. 4) emundandæ sunt manus, purificanda corda, dum ad Deum appropinquamus; atque, ut alibi Scriptura dicit, (Sap. 1.) *in multivolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis;* ideo, si velimus Cœlestè Lumen & gratias, quibus nobis opus est, imperare, deponendus est, & abjiciendus quiscumque erga peccatum affectus; frænandæ

passiones; objecto externa removenda, quæ aliàs occuparent animum, & cohibenda, quantum fieri potest, mentis evagatio: atque hæc omnia ad præparationem illam, quam remotam dicimus, pertinent.

Hujus quòque pars est ipsa objecti electio, quod meditandum proponitur. Illud porro semper sit veritas aliqua in Fide fundata, quæ ad ædificationem inserviat. Talia objecta sunt Bonitas Dei, Omnipotentia, Justitia, Misericordia, Providentia & reliquæ infinitæ Ejus Perfectiones, Virtutes item Christianæ, in ordine ut easdem amplectamur; vitia autem & peccata, ut horrorem de illis concepiamus. Amplissimam quòque materiam præbet quicquid in Evangelio de Vita, Morte & Resurrectione Christi proponitur.

Præter hæc generales Religionis nostræ veritates, alias habet Vir Ecclesiasticus sibi proprias, quibus animum occupare valeat. ut V. G. de Statu sui Excellentia & Sacerdotii Dignitate; de Vocationis Divinæ necessitate; de Signis ejus & Characteribus; de Fine quem sibi in Eo amplectendo proponere debeat; de Sanctitate ejusdem, de obligationibus, de periculis: de virtutibus & vitiis specialibus; de incontinentia, de otio, de ambitione vitandis: de Missæ Sacrificio; de Spiritu Clericali, aliisque hujusmodi rebus, quæ & numero & varietate latissimum meditationi adaperiunt campum.

Deinde nequaquam satis est, ut quis sibi generale aliquod proponat objectum, sed & illud disponi oportet ac præparari. Unde memoriæ juvandæ causâ in aliquot puncta illud dividat, ut sciat & ruminet, quid primo, quid secundo loco sit consideraturus, ac simul prævideat affectus, quos in se velit excitare: atque inter hæc omnia (ad quod bene attendite) maximi momenti est, ut proponat sibi finem aliquem particularem, & meditanti proprium, idque eo intuitu ut ad specialem quandam effectum, ipsum propius tangentem, tota Meditatio dirigatur.

Suadent porro Spiritualis Vitæ Magistri, ut hæc remota preparatio ad Meditationem matutinam vesperti præcedente fiat, quatenus anima his imbuta cogitationibus cum Sponso suo obdormiat, & magis presentes sibi habeat has veritates, dum Meditationem aggredietur. Incipientibus quòque consulendum, ut uno alterove verbulo divisionem illam scribant, uti & finem particularem, quem sibi proponunt in Meditatione assequendum.

Hæc omnia, fateor, non sine labore aliquo peraguntur, sed uberrimus quòque est illius laboris fructus. Brevissima via est, ut quis modico tempore multum in Sanctitate proficiat; ubi aliàs, neglectâ hæc præparatione, incoastans, vaga & dissipata mens manet, multumque temporis sine ullo fructu infumitur; aded ut sæpè dies & anni prætereant absque eo, quod magnum quis faciat in virtute progressum.

(*Præparatio proxima.*) Ubi verò jam Meditationis tempus adfuerit, ante omnia collocet seipsum in Dei præsentia, quasi sub Ipsi oculis Meditationem istam perageret, & cum Illo præseente loqueretur: neque hic multum torquenda est imaginatio; sola enim sufficit Fides, ut cum Abrahamo reverenter & effectuosè dicat: (Gen. 18.) *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis* 2° Brevi Oratione (quæ etiam soia mente concipi potest) de peccatis veniam petat, amorem excitet & desiderium Deo placendi, expoletque Lumen Ejus & Auxiliam, ut benigne ipsum aspiciat, & voluntatem suam in bono confirmet. 3° Recolat breviter puncta singula quæ sibi meditanda proposuerat, affectus ex illis eliciendos, & præcipuè finem illum spe-

cialem, quem præ reliquis intendit. Hæcque præparatione, quam proximam vocamus, præmissâ, opus ipsum alacriter aggredietur.

(*Actus Meditationis.*) Ipse porro Meditationis actus nihil est aliud, quam attenta mentis actio, quæ rem aliquam considerat, eamque sibi imprimere, & intellectum de illa veritate convincere studet; insuper cum hic hæreret non possit in vana aliqua & inutili speculatione, opus est, ut quisque sibi illud quod meditatur applicet, sanctas inde affectiones in voluntate excitet, & resolutiones deducat practicas & firmas, quæ ad morum reformationem tendant.

Seriâ igitur attentione penetrandum est in Meditationis objectum; ejus natura, proprietates, circumstantiæ, & illorum omnium sequelæ perpendendæ; undeque vertendum objectum illud, & si quid occurrit, quod mentem magis feriat, & afficiat, illi præcipuè inhærendum est.

Deinde animadversiones illas, quas fecit, sibi ipsi applicare debet meditans, ut V. G. quomodò virtutem istam practicet, cujus jam concepit pulchritudinem & necessitatem? An fugiat illud vitium, quod jam videt ob tot rationes vitandum? Nam sine illa particulari applicatione sterilis plerumque & sine fructu manebit Meditatio, & in vacuum transibit speculationem.

Ex his autem cogitationibus sponte sua varii in corde & voluntate formabuntur affectus, hoc est pii cordis motus, qui ad amplectendum bonum fugiendum à malo animum ferant: illi autem, pro diversitate objecti, diversi quòque oriuntur. Nunc enim in fidem excitaberis; nunc in linguarem fiduciam; nunc in ardentem amorem. Nunc consideratio propriæ iniquitatis contemptum tui producet: aliàs, perpensa Dei Judicia & pænæ æternæ terrorem incutient; beneficia Divina ad teneram incitabunt gratitudinem, infinite Supremi Numinis perfectiones Ejusque promissa præmia mentem in Deum rapiant, ut, spreto terrenis omnibus, æternam Ipsi spondeas fidelitatem. Atque ita de reliquis cordis affectibus. Porro affectus isti, ut jam dictum fuit, in prævia ad Meditationem præparatione aliquatenus previdendi sunt & disponendi: nihilominus tamen ductus Divini Spiritus hic imprimis sequendus est; ideòque, si aliquis ex illis peculiariter cor afficiat, ipsi inhærendum, donec repletus eo fuerit animus & enutritus. Imitari enim in hoc oportet, ut inquit Franciscus Salesius, industriam apis operam, quæ tamdiu inhæret flori, donec omnem ex ea hauserit succum, qui ad mella sua conficienda aptus sit, & tunc demum priori relicto ad alium transit.

Ita & nos quòque, quamdiu bonus aliquis affectus motum imprimat cordi, inultam illi motui, quò in nobis orat ipse Spiritus Sanctus, & tunc demum ad alium transeamus affectum, ubi prior plenè fuerit evacuatus.

(*Resolutiones.*) Corde ita inter meditandum inflammato, ultima tandem Meditationis pars superest: nempe formandæ sunt resolutiones stabiles & firmæ, ut illud, quod jam concepimus & amamus, in praxim deducatur; ex hoc quippè puncto totus Orationis fructus dependet.

(*Regulæ pro his.*) Ut autem utiliter istæ formentur, sequentes servandæ sunt regulæ. 1° Non nimis multæ sint resolutiones illæ, ne aliàs mens multitudine obruta nullam ex ipsis exequatur. Una igitur aut altera sufficiat; multum enim brevè proficiet qui singulis diebus unam efformat, eamque fideliter in praxim deducit.

2° Nequaquam sufficit vagas illas esse & generales, putata: si quis intra se dicat: nolo amplius Deum offendere; volo Ipsum deinceps ex toto corde amare & fideliter Ei-

dem infervere: similia proposita plerumque in fumum abeunt & sine fructu remanent.

Ad pecularia igitur descendendum est. Aliquis V. G. se in meditatione excitavit, ut in Statu sui officii fidelem Deo servitum exhibeat. Concludat in particulari: igitur hanc & illam negligentiam, cujus reum me video, non amplius committam. Hunc socium, hæc consortia derelinquam, eoquod in hæc re lapides mihi fuerint offensionis. Non amplius aures præbebo huic vel illi prætextui, quod negligentiam meam palliare hastenus solui & excusare &c.

Verbo: unusquisque resolutiones illas aptare debet loco, tempori, circumstantiis, in quibus se reperit, occasioneque & obstacula prævidere, quæ ipsum ab exequendis proniis retardare valeant. Atque ideo si alicui vitio se videt obnoxium, quod cupiat extirpare, aut si aliqua indiget virtute, consultum est, ut hunc fructum specialem præ oculis habens, assumat sibi unam alteramve meditationem expressè ad hunc scopum tendentem, eligendo V. G. textum aliquem Scripturæ, aut quoddam Christi, vel Sancti alicujus factum, ex cujus meditatione animum suum accendat: & hæc methodo brevi poterit, Deo adjuvante, ad magnum perfectionis gradum aspirare.

Itaque, ut jam dictum est, efficaces formandæ sunt resolutiones, æque numero paucæ. 2° Non vagæ sint oportet, sed ad personam meditantis determinate, & circumstantiis, in quibus se reperit, aptatæ. 3° Expediit omnino, ut resolutiones illas & præcipuos affectus in charta describat meditans, ut eas sibi semper præsentis habeat: nec unquam sine utilitate releget id, quod in meditationis actu conceperit. Brevissima quodque erit hæc via, ut cognoscere valeat, an & quantum in perfectione fecerit progressum (*Jungenda gratiarum actio.*) 4° Denique Oratio jungenda est, quæ Deo gratias agat de beneficiis & piis inspirationibus, Eumque exoret, ut sancta sua proposita fortiter exequi valeat.

(*Quid post meditationem curandum.*) Post Meditationem autem ita peractam curandum est, ne quis statim ad exteriora prolapsus animum nimis occupationibus dissipet, sed identidem per diem, hoc quod mente conceperat, recogitet: brevi oratione ad Deum cor erigat: & si videat se in aliquo à proposito deflexisse, mox illud corrigat, & penam quendam pro commisso delicto voluntariè sibi imponat.

Eecce, Dilectissimi, Meditandi methodum, cujus utilitatem Vobis commendare minimè opus est; videtis enim Ipsimet luce clarior, quantam nata sit utilitatem & fructum proferre.

(*Applicantur hæc in exemplo.*) Ut tamen ea, quæ dicta sunt, melius intelligatis, juvabit alicui exemplo regulas jam datas applicare, quod vos docebit easdem in praxim deducere.

Ponamus igitur, aliquem sibi pro meditatione assumisse hujus presentis Exhortationis textum: (*Luc. 10.*) *Maria... sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Primò quidem, ut jam doctum est, semotis omnibus externis, ponet se in præsentia Dei: de peccatis veniam postulabit, & Lumen Cælestis regnet, ut Ipsum Deum sibi loquentem audiat.

Deinde ad objectum Meditationis procedens, attentè considerabit in eo, & ruminabit sequentia. 1° Quanto se dignum honore existimaret, si Rex aliquis ad alloquium suum eum admitteret, prout hic facit Deus, dum ad pedes Hujus sedere, & verba Hujus audire homini contingit. 2° Perpen-

det, nihil tamen esse hujusmodi Regem, si cum Deo comparetur: & consequenter scelus esse summo dignum supplicio tantam bonitatem, tantum honorem contemnere. 3° Mirabitur infinitum Supremæ ipsius Majestatis amorem, quæ non multo apparatu, nec statuto aliquo tempore, prout Reges solent, sed omni momento parata est ad cor hominis loqui, modò ipse loquentem audire sustineat. 4° Considerabit, quantum aliquando laborant homines pro vana aliqua scientia aut temporali commodo assequendo, ubi hic non de re periturà agitur, sed de instructione, quæ ad Æternam debeat perducere Salutem: cum Illo enim in meditatione loquimur, qui Verba Vitæ Æternæ habet. 5° Magni faciet illorum felicitatem, qui jugiter sedere possunt ad pedes Domini; qui optimam, Ipso Christo testante, partem elegerunt, & jam quodammodo in terris eandem habent occupationem, quæ Sanctorum in Cælis beatitudinem & felicitatem consistit.

Ex his autem considerationibus sequentes elicere conabitur affectus. 1° Amore exardescet in Creatorem suum, qui tam benignè cum hominibus agit, ut in eorum alioquo Suas reponat delicias & omni momento ad ipsos docendum paratus sit. 2° Demisso animo humiliabit se, & in conspectu tantæ Majestatis ad nihilum se rediget. 3° Propriam inculcabit negligentiam, & in seipsum sancto exurget odio, quod uberrimos fructus ex hoc Sacro alloquio nascentes hucusque parvi fecerit, & damnabili incuriã debitum in hunc finem laborem adhibere neglexerit, ac penitentia lacrymis hanc culpam diluet. 4° Bona multiplicia considerans, quæ ex Meditatione & contemplatione proveniunt, sanctã quãdam æmulatione se incitabit: Sanctorum felicitatem & exempla perpendet, dicens cum Augustino: *Numquid potero quod iste & iste*, ut ad eandem gloriam & coronam perveniam?

His porro affectibus imbutus prædicas has conclusiones eliciet, hæc firmiter statuet proposita.

1° Novo ardore Statum suum amabit Clericus & magni faciet, eoquod tam felicem ipsi procuret opportunitatem, ut possit sancto illi exercitio vacare.

2° Firmiter sibi præscribet horam aliquam quotidie, quæ sedeat ad pedes Domini, & in sancta meditatione Ipsum sibi loquentem audiat. 3° Regulas hæc diligenter servare proponet, nullique, in hunc finem, labori parere. 4° Prævidebit quodque in particulari impedimenta, quæ huic ejus sancto proposito moram deinceps possent injicere, & statuet modum, quo illa removebit.

(*EPILOGUS.*) Eecce methodum, Dilectissimi, quæ brevi tempore, si velitis, ad summum perfectionis apicem conscendere valeatis. Et quid, quædò, remorari Vos potest, ut eam ambabus ulnis amplectamini, cum sanctitas vitæ tantoperè Vobis sit necessaria, & insuper tantam habeatis illam acquirendi opportunitatem. Nolite ergò fluctuare sicut parvuli, sed magno & constanti animo ad exercitium illud Vos accingite. Novissis voluntatem Domini; ad illam exequendam via Vobis ostenditur; an negligentia Vestra locum dabit, ut non ad salutem, sed ad ruinam, ad condemnationem hæc ipsa, quam accepistis, notitia aliquando inferviat?

Hodiè igitur, si Vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda Vestra: nolite sanctum procrastinare propositum; nescit enim tarda molimina Spiritus Sancti gratia, fortè non amplius, ubi semel neglecta fuerit, reditura. Nolite resolutionem Vestram, post feriarum tempus, quod jam hinc, rejicere: fraus enim hæc est & illusio dæmonis,

nis, ut fervorem illum, quem jam in Vobis exortum confido, fructu vacuum reddat, & si possit, penitus extinguat Feriarum tempore multa solent occurrere, que ad externa Vos rapiunt, & interiorem animi quietem conturbant; plus igitur tunc quam alias remedio aliquo Vobis opus est, ut ad cor redeatis, & subindè colligentes animum, Spiritum, qui in Vobis est, resuscitetis & novo fervore animetis.

Hac igitur horâ, hoc momento incipite, & manum ponite ad aratrum. Sedete quotidie secus pedes Domini; rogate ut Vobis loqui non dedignetur. Protectricem Hujus Domûs, Deiparam Virginem in hac celeberrima Ejus Festivitate ardentibus votis exorate, ut sicut ipsa in continuâ contemplatione vitam duxit, ita Vos quoque faciat interiores homines, & cœlestibus rebus affixos. Difficultates omnes alacriter superate; laborem ad has vincendas

necessarium libenter suscipite; & Ipsa, confidite, Vobis adrit; præferat Vos I illo suo; ad alloquium Ejus introducet, & uberrimam ab Eo benedictionem conatibus Vestris impetrabit.

Sensistis sæpè & etiamnum sentitis hujus potentissimæ Virginis auxilium; nec enim dubito ego Virginis Patrocinio adscribere, si quid hic boni agitur. Mactè igitur animo, Dilectissimi; date hoc gaudium cordi meo, ut qui nunc de spiritali Vestro profectu in hac sacra die jubilo Vobiscum & exulto, & ad pios Vos ulterius exhortor labores, de fructu adhortationum mearum aliquando Vobiscum exultare valeam in Cœlis, postquam nempe, in Ministerio Sacro consumtis annis, Pastor Pastorum Christus Jesus æternâ & immarcescibili laureâ labores Vestros & meos coronaverit Amen.

EXHORTATIO DUODECIMA, SECUNDA IN FESTO
OMNIUM SANCTORUM (*).

De Adoratione SS. Sacramenti & amplectenda Confraternitate Adorationis Perpetuæ,
Leodii recens erecta.

Adorate Dominum in atrio sancto ejus. Psalm. 28. v. 2.

SANCTORUM omnium Festivitatem quotannis colimus, Dilectissimi, tum ut multiplicatis Intercessoribus propitiationis Suae abundantiam in nos effundat Omnipotens; tum ut Eorum intuentes vitam, & exitum, ac propositâ præmiî, quò donati sunt, magnitudine, Eorum quoque imitemur fidem, inlitamus vestigiis, atque ita ad eandem aliquando gloriam perducamur.

Et profectò quis est, qui non ad Sanctitatem exciteretur, si horum militum Christi felicitatem attente consideret? Felicitatem, inquam, quam nec mente, nec cogitatione quis mortalium assequi valeat; nam *oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis, qui diligunt illum.* (I. Cor. 2.)

Sancti scilicet illi devotissimis hostibus jam triumphant; ac omni labe purgati Agnum sequuntur quocumque ierit; de æterna sua securi sorte, Deum laudant in sæculum sæculi; nullis expositi periculis, nullis occupati distractionibus, Supremam illam contemplantur Majestatem; ante Thronum Ejus prostrati, & inebriati ab ubertate Domûs Dei, in hoc Beatitudinis lux fonte ineffabiles reperiunt delicias; & adorantes Dominum in Atrio Sancto Ejus, à laudibus Ipsiûs nunquam cessant, imò nec cessare æternum possunt. Quis hæc fide vivâ perpendens non exclamet cum Psalmista: (Psalm. 83.) *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & desicit anima mea in atria Domini!*

Verum, Dilectissimi, antequam ad hæc admittamur Atria, grandis nobis via superest, multiplex inendum certamen; hostes plurimi conculcandi: virtutibus multæ acquirendæ, de quibus omnibus jam sæpius ad Vos dictum est, & adhuc pluries, Deo propitio, dicendum erit. Sistamus hodiè

tantisper in hac perpetua Supremi Numinis adoratione, in qua Felicitatis Sanctorum summa continetur; pertinet enim hæc Adoratio specialiter ad scopum, de quo in hoc Sermone ad Vos verba facere proposui.

Scio equidem, in nostra non esse potestate, ut adinstar Sanctorum, continuo cogitatu & perpetuâ contemplatione, in Deum ejusque perfectiones infinitas figamus animum. Subjecti adhuc sumus fascinationi nugacitatis, quæ obscurat intellectum. Variis curis sæculi, variis occupationibus distinemur, quæ mentem sine interruptione affixam esse prohibent Soli Deo, quem Sancti facie ad faciem vident, nos verò tantum per speculum in ænigmate contemplantur, & invisibilem Deum tamquam videntes, per solam fidem adjuvi, sustinemus.

Verum nihil nos prohibet in ista Perpetua Adoratione, quantum in hac vita possibile est, Sanctorum socios fieri & imitatores. . . Hæc nempe prærogativâ gaudebitis, Dilectissimi, si in præsentia Dei continere Vosipfos, & quasi sub oculis Ejus omnia Vestra peragere studeatis, atque identidem in mediis occupationibus fursùm efferatis corda Vestra. Sed & Officium Adorationis explere potestis quotidie ante Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; accedentes enim ad Altare, & ante hunc Misericordiæ Thronum prostrati, Eundem prorsus adorabitis & laudabitis Deum, quem Sancti Ejus, immixti Angelorum Choris, in Cœlis adorare non desinunt.

Quæ enim, dicite quæso, inter hanc Adorationem Vestram & illam Sanctorum invenietur disparitas? nisi quòd Vos induti corpore, Illi verò exuti; Illi facie ad faciem, quem adorant, intueantur, Vos autem sacro tectum vela-

(*) Anno 1767. Cum scilicet Collegium Pulcherianum nomen dedisset Confraternitati Perpetuæ Adorationis, erectæ Leodii 4. Augusti 1765. auctoritate Celsissimi Principis - Episcopi Caroli, & conformata à SS. mo Domino Clemente PP. XIII. die 4. Decembris ejusdem anni.

mine & sensibus absconditum? De cætero idem omnino est & individuum Adorationis objectum: idem Deus, ejusdem Majestatis, ejusdem dulcedinis, ejusdem potestatis, eadem laude & honore dignus.

Hanc, proh dolor! felicitatem, hoc solatium multis Christianorum millibus eripuit antiquus humani generis hostis, dum à duobus sæculis suscitavit hæreticorum sectas, quæ Eucharistiam & Adorationem Ejus inter suos sustulerunt. Verùm vel indè magis sollicita facta est sancta Mater Ecclesia ut filios suos in fide hujus Mysterii confirmet, multoque antea inusitatis modis, Cultum & honorem Huic Sacramento debitum promovere incepit, ut ita, quantum in se est, repararet injurias ab inferorum potestatibus huic Salutis nostræ pignori illatas.

Inter hæc nova media, ad ampliandum hujus Sacramenti Cultum idonea, meritò collocari potest Confraternitas Adorationis Perpetuæ, à biennio instituta Leodii, quam Summus Pontifex Clemens XIII. insigni profecutus est elogio, & amplissimis gratiis dotavit.

Cnjus instituti scopus est, ut Fideles, dictæ congregationi nomen dantes, simul in unum coalescant corpus, in quo singulis momentis inveniantur membra aliqua, quæ hæc sancta Adoratione occupentur; eoquo pacto Homo-Deus, in hoc Sacramento absconditus, Perpetuos habeat Adoratores, Perpetuos reparatores injuriarum, quibus singulis quoque momentis afficitur. . . Dignum est hoc profectò Ecclesiâ Leodiensî consilium; quæ sicuti quondam prima fuit, à quâ Solemnis Festivitas Corporis Christi in reliquum Orbem Catholicum dimanavit, ita & nunc hujus quoque Cultus honorem sibi vindicabit; qui, si Deus dederit, brevi per universas propagari poterit Ecclesiis (*).

Pietatem Vestram ad hoc Institutum amplectendum excitatam videns, Dilectissimi, non dubitavi Collegium nostrum laudabili isti Confraternitati inscribere.

Specialiter autem pro hoc exercitio elegi quotannis Festum Sancti Caroli Borromæi, ut sub auspiciis & patrocinio istius Sancti, qui Pastoralis curâ insignis fuit, qui indefesso zelo Cleri mores reformavit, & Seminariorum Pater est ac Patronus, etiam Vos facilius acquiratis illas virtutes, quæ specialiter Ministros Ecclesiæ illustrare debent, & quas in hac Adoratione per Ejus intercessionem petetis.

Cum igitur propediem Adorationis illius inchoaturi sitis exercitium, non inutiliter astutum me judicavi, si breviter Vos ad illam debitè faciendam exhorter; ostensurus hunc in finem Adorationis Perpetuæ dignitatem, scopum quoque ac methodum, & fructus uberrimos ex eadem resultantes. Quod dum aggredior, auribus & animis favete.

(Adoratio præcipuus est Religionis actus.) Sancti in Cælis, quod jam diximus, nullam aliam occupationem habent, quam ut Supremam Dei Majestatem adorent in sæculum sæculi, atque hæc Adoratione æternùm felices sunt & Beati. Ex quo patet, hunc actum esse homine dignissimum, eumque ad ejusmodi exercitium à Deo creatum esse, & à Christo redeuntum.

(*) Et ita contigit: nam brevi temporis intervallo in multas Orbis Catholici Dioceses penetravit hæc Confraternitas. Eam anno 1769 in Suam invexit Excellentissimus Dominus Joannes Henricus Comes de Frankenberg, Archiepiscopus Mechliniensis, Primas Belgii &c. &c. multoque cum fructu, atque cum intimo pietatis sensu in singulis Archidioceses Parochiis celebrantur Adorationis dies per annum distributi, cujus rei testes oculati fuimus Lovanii. Eodem anno 1769 jam in plures alias Regiones etiam longè distitas, p. u. a Poloniam, Hungariam, imò in ipsas Americanas oras propagata erat hæc Religiosa Devotio, cujus propagationis primus post Deum Autor est Reverendus Admodum Dominus Ægidius Baro de Hubens Canonicus ad Divum Martinum Leodii, qui nulli labori nullisque sumptibus parcit, ut Sanctum Hoc Exercitium, quod in urbe patriæ promovit, etiam in exteris nationes transferat.

Non mirum igitur, si inter omnes Religionis actus primum locum occupet Adoratio; utpotè quæ æternùm duratura est; & per quam creatura agnoscat expressè, ac suum laudat Creatorem, suam ab Illo dependentiam profitetur, Illi se totam subjicit & omnia sua consecrat. Verbo, nihil est, quod magis directè tendat ad teitandam & laudandam Supremi Numinis excellentiam, quæ attestatio scopus est & finis, in quem universus Religionionis cultus collinat.

Hinc nullus fuit unquam populus, etiam inter eos, qui idololatriæ tenebris erant offuscati, quin adorandos censerit illos, quos putabat Deos, & quemdam instituerit ritum, quò debito hujus Adorationis officio desungi se existimabat.

Hinc etiam, quod in Scripturis legimus, ab ipso mundi exordio Patriarchæ aliique viri pii statim in Adorationem proficiiebant, ubi vel Deum tibi habebant loquentem, vel ob accepta beneficia aut ex alio religioso sine specialiter Ipsum laudandum & colendum censebant.

Hinc quoque Deus Ipse, dum per Ministerium Moysis Legem Suam promulgabat Israëlî, & primum principalisque præceptum, quod Cultum Ejus respicit, explicabat; hæc verba adjicit: (Dent. 6) *Dominum Deum tuum timebis* (id est, interprete Christo Matth. 4, *adorabis*) & *illi soli servies*.

Ex eodem fluxerunt principio Sacrificia illa ritusque multiplices, quos ex speciali mandato Dei servare debebat carnalis Israël, ut Supremo Numini, in medio populi istius residentis, subjectionem suam testatam faceret, debitumque honorem exhiberet; hinc ingens ille Victimarum & Libaminum numerus, ex mandato Legis præscriptus: hinc omne, quod erat masculini sexûs, stans temporibus sistere se debebat quotannis eorum Domino, ut Ipsum in loco, quem elegerat, adoraret. Nollis etiam, quanto cum apparatu, quantacum reverentiâ adorarent Arcam Fœderis Filii Israël, dum Hæc in conspectum populi prodibat, quæ tamen Arca non erat nisi scabellum pedum Dei, ex quo sua fundere solebat oracula.

(Species quedam perpetuæ Adorationis in populo Israël.) Necdum tamen Gloriæ Sææ satis prospectum reputabat Dominus, quòd sæpius renovarentur solemnes illi Synagoga Ritus, sed insuper eorum Arca Sua perpetuos esse voluit Adorationis actus, specialiter injungens Levitico generi, ut eisdem totius populi vice perageret.

Ad illam Adorationem pe tinebat ignis, qui ante Arcam continuò alebatur, sicut scriptum est Lev. 6. *Ignis . . . in altari semper ardebit, quem urriet Sacerdos. . . Ignis est iste perpetuus, qui nunquàm deficiet in altari*: pertinebant Panes sanctificati, qui in conspectu Domini super mensam purissimam à Sabbatho usque ad Sabbathum manebant collocati: (Lev. 24.) pertinebant lucernæ septem, quæ jugiter ardebant in Tabernaculo, subministrante populo ad earum nutritionem oleum de olivis purissimum: ac demùm Juge illud Sacrificium, quod manè & vesperi quotidie offerendum erat, juxta Ritum Exodi 29 expressum

Adoratio igitur Perpetua non tantum actus est Deo gratissimus, sed & ipsam specialiter ab Israelitis coram Arca servari præcepit. *Omnia* porro, Dilectissimi, in figura contingebant illis: scripta sunt autem (Apostolo teste [1. Cor. 10.] ad corruptionem nostram, in quos fines seculorum devenerunt.

An non igitur merito Perpetuam à nobis exigit Adorationem Deus? qui jam non Arcam, quæ utique merum lignum erat aureis laminis contextum, in medio nostri collocat; sed Ipsam Filium Suum, in quo Sibi bene complacuit, Deum verum de Deo vero, Creatorem & Dominum omnium, latentem quidem sub panis specie, & Majestatem Suam infirmis oculis nostris subducentem, sed non idèò minus Deum, minus Omnipotentem, minus adorandum.

Numquid exardeatis, qui hæc attentè recogitas, dum cernis quodis Sacrum hoc Salutis pignus sine ullo apparatu in vilibus Tabernaculis collocatum? (*Christus in medio nostrum infinitas pati ut injurias*) Sine ullo cultu, sine ullo honore à Christianis derelictum? Numquid deficit animus, dum ab incredulis, diabolicè fraude seductis, blasphemari audis illum Hominem-Deum? Dum mente perpendis injurias, quas patitur à malis Christianis & ab indignis Ecclesie Ministris, qui judæis sunt deteriores, (Heb. 6.) *rursùm crucifigentes... filium Dei, & ostentui habentes?* Hic tamen, Hic Idem est, quem introducens Pater Æternus in orbem terrarum Angelis Suis adorandum proposuit, sicut scriptum est: (Heb. 1.) *Adorent eum omnes angeli Dei:* dumque sublimes illi Spiritus inviabili modo circumdant Altaria nostra, faciem suam præ reverentiâ obvelantes; nos eheu! vermes terræ, ingrati homunciones, tantam contemnimus Majestatem, amorem Ejus vilipendimus, & execrando scelere blasphemamus: quinimò eodem momento, quo Sanguis Ejus misericordiam Divinam pro nobis de terrâ inclamat, nos ipsum immundis proculcamus pedibus, & vindicantem Dei manum in capita nostra provocamus.

(*Ad illas reparandas instituitur hæc Confraternitas.*) Quis igitur nostrum est, qui non velit toto corde saltem aliquid conferre ad resarciendas injurias, & ad reparandum, pro parte saltem, horribilem contentum, quem tot mali homines, & fortè nos ipsi toties huic Sacramento intulimus? Si hoc vultis, Dilectissimi, ecce medium Vobis offeritur in hac ipsâ Confraternitate, quæ in hunc finem instituta fuit, ut Christus Perpetuos habeat Adoratores, qui injurias illas reparent, nulloque temporis momento sine cultu religioso, sine honoris exhibitione Ipsum in medio nostri derelinquant.

Sic ad normam illius, quod in Veteri Lege præscriptum erat, semper ardebit ignis in Altari, quem hæc Confraternitas nutriet; semper lucebunt lampades in conspectu Domini, quibus oleum suppeditabit; & ab ejus membris per univèrsam dispersis orbem jure offeretur Sacrificium, Sacrificium laudis & jubilæionis. Si porro Deo gratissimus fuerit ritus ille carnalis à populo Israël exhibitus, quanto magis putatis, Illi placitum cultum hunc spiritualem, ex puro & sincero corde profectum?

(*Hanc devotionem promovere convenit, vel maximè Sacerdotibus.*) Nihil igitur excogitari potest magis religiosum, nihil dignius Majestate Christi in hoc Sacramento latentis. Ac proindè hujus generis devotio Fidelibus omnibus suaderi meretur & inculcari. Verùm quis non videat, decere quamplurimum, ut præ reliquo Fidelium Grege primas partes in hoc sancto exercitio sibi vindicent Sacerdotes Domini? Quisquid enim ad Perpetuam in Veteri Lege spectabat Adorationem, id curæ Sacerdotum Levitici ge-

neris, sicut jam vidimus, demandatum fuit. Sed numquid & nostris idem incumbit munus Officii? Ipsi sunt, quos à reliquis segregavit Deus, ut quidquid ad cultum Ejus, quidquid ad Religionem pertinet non tantum verbo, sed & exemplo promoveant. Ipsi sunt, qui, admitti ad inimicos Tabernaculi recessus, Sacram Christi Carnem quod idèò contrectant, eandem populis distribuunt, honorisque, tanto Sacramento competentis, vindices constituti sunt ac patroni.

(*Et quæ in Hollandis ex ratione speciali.*) Quòd si adhuc propius ad personas Vestras intendatis oculos, Dilectissimi, cognoscetis, specialissimâ ratione ad Vos ipsos pertinere hujusmodi generis exercitium. Cùm enim constituti sitis inter medias acatholicorum sectas, quæ hoc Sacramentum impugnant & rejiciunt: maximè decens est, ut hæc Adoratione Perpetuâ istèdem in locis reparetur Christi honor, in quibus tot injurias patitur, atque ità à Patria Vestra avertatis iram Dei, & Divinum Ejus Numen supplici prece placetis. Et quoniam in regionibus istis Fidei Vestræ undequaque contradicitur, convenit vel maximè eandem specialiter excitare, & amorem Fidelium ergà hoc Sacramentum accendere. Medium autem hunc in finem aptissimum est illa, de qua agimus, Adoratio; atque idèò hoc potissimam consilio motus fui, ut isti Confraternitati hoc Seminarium inscriberem, & Vos ad tantum illud Exercitium adhortarer, sperans fore, ut postquam Vos ipsi utilitatem ejusdem cognoveritis, illam aliquando Devotionem in Oves Vobis committendas propagetis.

(*Quæ sint hujus Confraternitatis Leges*) Nihil porro arduum præscribunt hujus Congregationis Leges, sed facilissimum est unicuique, ejusqueque status ut ac conditionis, easdem explere: hoc enim præcipuum est inter opera requisita, ut quilibet huic Confraternitati dans nomen horam aliquam determinatam eligat, quâ ante SS. Eucharistiæ Sacramentum quotannis devote orabit: quòd si interveniat impedimentum, multis ac variis modis suppleri potest hujus Officii debitum, prout latius docent instructiones Leodienses, hæc super puncto publicatæ. Quamvis autem prohibitum eligatur hæc hora, expedit tamen, ut linguis Parochie personis, diversè assignentur, ut ità sub oculis Confratrum exhibeatur Perpetua & Succelliva Adoratio, quam hujus Instituti promotores, tamquàm pii istius operis scopum, præcipue habuerunt intentam.

Quàm modicum opus, Dilectissimi, quantæque facilitatis, ut particeps quis fieri possit omnium illarum Indulgentiarum, quæ, ut novistis, huic Confraternitati Apostolicâ Autoritate concessæ sunt! Quis unam quotannis horam negare poterit Cultui hujus Sacramenti dedicatam, ubi tot dies, tot menses secularibus nugis, & perituris rebus concedimus?

(*Intentum Summæ Pontificis est Cultum Eucharisticum augere.*) Sed ne aliquis hic fortè objiciat, tantillo operi nequaquam respondere tantarum Gratiarum Thesaurum, quas Bullæ Pontificiæ concedunt; animadvertendum est, alium adhuc finem, eumque gravissimum Pontifici fuisse præ oculis: voluit nempe hoc modo Eucharisticum Cultum inter Fideles propagare & augere, ipsumque reddere Perpetuum: voluit ipsos, per indulgentias largâ manu effusas ad frequentem hujus Sacramenti usum & peccatorum Confessionem inducere & excitare. Præterea persuasum sibi habuit Sanctissimus Pater Clemens XIII. eos, qui huic Adorationi dant nomen, laudabilem suum zelum etiam in aliis actibus, qui ad Cultum Eucharisticum pertinent, ostenduros; ut V. G. in frequenti Templorum visitatione, in Altarium ornatu,

in comitando hoc Sacramentum, five dum ad ægrotos, five dum in publicis Supplicationibus circumfertur, & aliis hujusmodi operibus: nam cum fundamento, imò cum certa quadam fiducia sperare licet, Deum, cui summopere placent hæc Adoratio, etiam specialiter remuneraturum Adoratores Suos, atque in ipsis effecturum, ut à peccatis mundati in amore crescant, delicias suas in hoc Sacramento inveniant, & uberrimos ex Ipsius usu percipiant fructus. Atque hi sunt effectus, qui ex ipsius Adorationis exercitio, si debite illo fungamur, sponte suâ in nos profluent.

Quis enim est, qui igni assidens, non vel modicum inde reportet calorem? Quis Adorationi, eò quò oportet modo, dans operam, non hauriet exindè dulcedinem animæ suæ, & spirituali eam replebit vigore? Nulla profecto devotio magis solida est; nullus in ea timeri potest excessus; nulla quòque magis plena est consolatione; inter omnia quippè objecta, in quorum meditatione delicias suas querebant Sancti, longè eminent hæc duo; Passionis scilicet Christi, Hujusque Sacramenti contemplatio.

(*Omnia Vitæ Christi Mysteria potest quis in Eucharistia contemplari.*) Nec mirum hæc duo semper à Sanctis simul fuisse conjuncta: licet enim in Altari quoad externam speciem diversus appareat Christus à Seipso in terris adhuc vivente ac patiente, Idem tamen in Se est: imò si vivâ Fide propius hoc intuearis Sacramentum, reperies omnia Vitæ Christi Mysteria in illo ad vivum representata.

Atque imprimis ipse Sacerdotis actus, virtute Spiritus Sancti Carnem Christi hic producentis, numquid illustris imago est Incarnationis Ejusdem Christi, Eodem operante Spiritu, aliquando in utero Virginis peractæ? Quinimò Ejus in nos amor amplius quodammodo se expandit in hoc Sacramento, in quo non semel tantum humanæ Se unit naturæ Filius Dei, prout in Incarnatione factum est, sed Unus quodammodo efficitur cum omnibus & singulis, qui nutrimentum suum ex Hac Carne accipiunt. . . Numquid diceres, Ipsam iterum nasci in Bethleem & deponi in Presépe, dum in Altaribus nostris quasi recens natus apparet, candidis speciebus veluti pannis involutus; agnitus quidem & adoratus à Cœlestibus Spiritibus, paucisque hominibus qui simplici ac recto sunt corde, sicut contigit in Bethleem; sed ab aliis omnibus partim rejectus, partim ipsis incognitus?

Eadem occurreret comparatio, si cæteras Christi actiones pervolvās, Ejus erga Mariam & Josephum obedientia hic, ut ita dicam, offuscatur, dum obediens voci hominis à nutu creaturæ suæ dependet, nec tantum sanctissimis, sed & indignis Ministris se submittit. Vita Ejus, tota interna & abscondita, continuatur in Eucharistia modo magis mirabili, magisque perfecta, quàm dum olim in obscura Parentum domo privatam egit vitam, Soli Deo consecratam.

Orationes illas, quas toties, nunc in montanis, nunc in deserto fudit, & in quibus sæpius pernoctabat; illas, inquam, Orationes ob publici Ministerii Functiones aliquando abrupte necesse habuit; sed hic sine ulla interruptione perpetuò interpellat pro nobis, perpetuò Sanguinem Suum pro hominibus effusus Patris offert conspectui. Elucet Paupertas Christi in simplicitate Symbolorum, quibus circumdatur. Humilitas Ejus in suppressione Gloriæ Suæ ac Majestatis. Patientia ineffabilis in tot injuriis, quas Agnus iste obmutescens patitur. Et quid dicam de Christi Misericordia, quâ commotus olim tot patravit Miracula, five ut curaret infirmos, hve ut nutrirer esurientes, five ut ad Veritatis agnitionem & conversionem cordis perduceret peccatores? Numquid & hanc in Eucharistia Misericordiam ex-

haurit, dum Sacrum Hoc insituit Convivium, ubi Ipse est convivans & Cibus, ubi Caro Ejus mensæ apponitur, & in infinitum reproducitur, ut sit remedium ægrotis, solamen infirmis, omnibus refectio, & nutrimentum confortans animas?

Quid denique superaddam de Mysteriis Mortis, Sepulturæ & Resurrectionis Dominicæ? Numquid etiamnum Se offert quotidie in Altaribus nostris pro Salute mundi, cum eadem erga Patrem reverentia, cum eadem erga homines charitate, quæ Ipsum fecerunt Crucis subire supplicium? Quidquid passus est in Monte Calvariæ, id etiamnum in Altari renovat, quantum hoc permittit & ferre potest Status Gloriæ, in quo versatur. Dolores Suos & lacrymas adhuc in memoriam revocat; adhuc offentat clavorum plagas & Latus apertum; adhuc ex Illis saliant Fontes saluberrimi; adhuc Sanguine Ejus lavatur & mundantur Ecclesia

Denique illa Corporis Christi immobilitas; situs ille exterrus; in quo non tantum omni vitali motu, sed & ipsâ humani Corporis figurâ privatus apparet, numquid egregiè Sepulturam Ejus exhibet, & in memoriam adducit? Sed si post hæc recogitamus id, quod per Fidem sumus edocti; Christum scilicet, licet hic mortuus appareat, non tamen amplius mori; sed resurrexisse à mortuis, ut æternam vivat, & Resurrectionis Sure nos reddat participes; tunc demum in Ipsum tanquam in Deum vivum toto affectu ferimur, & cum Sancta Fiducia ad illam Resurrectionem anhelantes, hanc ipsam Gloriam & æternam cum Christo unionem mediante hoc Cibo donari nobis flagitamus.

Videtur igitur, Dilectissimi, quomodo in Venerabili Eucharistia Sacramento compendiosè representetur quidquid in Vita & Morte Christi, occurrit contemplandum; & sicut in Cruce Sacerdos factus & Victimam, Offerens & Oblatio, in Semeipso unire voluit qualitates planè diversas; ita quòque in hoc Sacro Symbolo unire dignatus est quidquid ad Vitam Suam & Mortem, ad Sepulturam & Resurrectionem, ad Humiliationem & Gloriam Suam pertinet.

(*Hujus Sacramenti contemplatio semper fecit Sanctorum delicias.*) Nihil proindè mirum est, in Adoratione & contemplatione hujus Mysterii thesaurum reperiri numquam exhauriendum. Nihil miri est, Sanctos omnes suas in hoc Exercitio delicias reposuisse. Nullum enim objectum est frœundum magis; nullum, quod amantem animam satiare plenius possit. Dicite enimverò, quantâ fuissetis compuncti reverentiâ quanto amore succenti, si datum Vobis fuisset Deum Vestrum pro Vobis in præsepio reclinatam adorare, Cruci affixum cernere, in Sepulchro positum amplecti! felices Vos procul dubio putassetis, Dilectissimi, si vel aliquod horum Vobis potuisset contingere. Sed si ita: non procul quærenda est ista felicitas. Excitate Fidem Vestram, & procedentes coram hoc Sanctissimo Sacramento, contemplamini Mysteria quæ continet; adorate Eundem Salvatorem hic in medio Vestrum existentem, & quæcumque distasset Vobis amor, si Ipsum vidissetis viventem in terris, hæc eadem Ipli in Altaribus nostris abscondito impendite: æquali id facietis cum fructu, quinimò majori eum merito

Hæc sola consideratio, ex Objecti, quod Vobis adorandum proponitur, dignitate petita, sufficiens prorsus est, ut, Sanctorum sequentes vestigia in hoc sancto exercitio delicias Vestras quæratis, & Adoratoribus Perpetuis Hujus Sacramenti, summo cum ardore Vos jungatis, Dilectissimi: non tamen inutiliter facturum me arbitror, si præterea pau-

eis expendamus, quantæ efficacitæ, quantæ virtutis futuræ scitis preces, quas hæc occasione, coram Tabernaculo Dei Vestri fundetis.

(*Quam efficaces futuræ sint preces, quas fundet Confraternitas*) Scitis omnes, quid valeat apud Deum humilis Oratio, & passim obvia sunt in Sacris Litteris exempla, quæ virtutem ejusdem comprobent. Moyses Exod. 32. deprecatus est furem Domini in Israël succentum, (Exod. 32.) *placatusque est*, inquit Scriptura, *Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.* Alibi, (Exod. 17.) eodem Moyse manus in Cælum levante, legimus à Josue superatos esse Amalecitas. (Jon. 3.) Ninivitarum humiliatio (ut nôstis) Civitatem eorum à subversione liberavit. Deus Oratione populi commotus salvam fecit Bethuliam, ac in manu Mulieris Holofernem prostravit. Pauca hæc è multis sufficiant exempla: innumera enim Vetus Testamentum suppeditat. Sed in Novi Testamenti tabulis adhuc multò clariùs Orationis dignitas commendatur. Orationes Sanctorum Apoc. 8. comparantur incenso cujus fumus de thuribulo aureo ascendit coram Deo de manu Angeli. *Multum... valet* [inquit Apostolus Jacobus (Jac. 5.)] *deprecatio justis assidua.* Et quod adhuc his omnibus majus est, quid dubitemus de Orationis necessitate & efficacità, postquam Christus Ipse dixit Luc. 18. *Oportet semper orare & non desicere... Qui petit, accipit: Luc. 11. & qui querit, invenit: & pulsanti aperietur* Et iterum: (Joan. 14.) *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Et iterum: (Matth. 18) *Ubi... sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Quis igitur dubitet, Dilectissimi, quin Christus futurus sit in medio Vestrum, ut pulsantibus aperiat, & id quod peteris concedat: Adunati enim eritis tot millibus hominum, quorum preces non unâ tantum alterâve horâ, sed sine interruptione tamquam suave incensum ascendunt coram Domino, & communi quodam impetu vim faciunt Altissimo.

Congregati eritis in nomine Jesu: ad Ejus enim gloriam & honorem erigitur hæc Confraternitas, neque aliâ de causâ in unum Corpus coalescunt tot millia Fidelium, nisi ut Angelos & Sanctos, continuo stantes coram Throno Agni, æmulentur, & præcipue imitentur Adorationem illam Perpetuam, quam Christus Ipse facit in hoc Sanctissimo Myserio & usque in finem seculorum faciet.

Accedite igitur, Dilectissimi, ad Thronum Gratiae cum fiducia, ut misericordiam consequamini, & gratiam inveniat in auxilio opportuno. Pulsate & aperietur Vobis, petite & accipietis, atque ut rectè petatis, Ipsum invocate Spiritum Sanctum, ut postulet pro Vobis gemitibus inenarrabilibus.

(*Varia puncta quæ possunt alumni petere.*) Prostrati coram Tabernaculo Altissimi evolvite ante Ejus oculos necessitates Vestras cujuscumque generis. Petite Vobis Spiritum Sapientiæ & Intellectus, & ut repleat Vos Spiritus Timoris Domini. Petite ut cognoscatis Vocationem Vestram. Petite doctrinæ & sanctitatis dona, reliquasque Sacerdotales virtutes, ut aliquando digni sitis Altarium Ministri, ut parare possitis Domino populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum, plebem perfectam, sinceros Adoratores in spiritu & veritate.

Commendate Christo Sponsam suam Ecclesiam, Naviculam Petri undequaque agitatum; orate pro Parentibus Vestris, pro Superioribus quoque, qui Vos in Christo genuerunt, & pro Vobis invigilant tamquam de animabus

Vestris rationem aliquando reddituri. Preces etiam fundite pro felici Republicæ Batavæ statu, ut Deus moderatores ejus benignus respiciat, & consilia eorum ad tranquillitatem Ecclesiæ & Bonum Patriæ dirigat.

Verbo: orate pro universo populo Christiano, pro conversione infidelium, pro destructione hæresum, aliisque finibus, quos sibi proposuit Summus Pontifex, dum indulgentiarum Thesauros in gratiam hujus Confraternitatis aperuit: inter quos hic certè unus est ex præcipuis, ut mediante hoc Adorantium Cultu placetur ira Dei super tot injuriis, quas non tantum ab infidelibus, sed & ab ipsis non raro Catholicis, sive per malas Communiones, sive per alias profanationes Sanctuarii, quotidie in Eucharistia patitur Christus.

(*Sed Orationi cor furum oportet jungere.*) Verum inter hæc omnia illud semper habere præ oculis, Dilectissimi, fructus istos, tunc demum ex Orationibus Vestris derivandos, si oretis corde puro & ab omni peccati labe mundato.

Cultus enim quiscumque, si externus tantum sit, & superflucius, indignus est Supremo Numine, indignus Majestate Illius Dei, qui Deus est cordium. Et quis, quæso, est inter homines, qui magni faciat signa externa, quantumvis multiplicata sint, quibus alter monstrare se velit amicum & bene affectum erga ipsum, si noverit externis illis interna minime respondere. An ergo putatis Deo, qui scrutatur corda & renes, qui intimè perspicit cogitationes nostras, an putatis, inquam, Deo gratos futuros Religionis actus, merè in externis hærentes, & interim omni sinceritate, omni cordis amore vacuos?

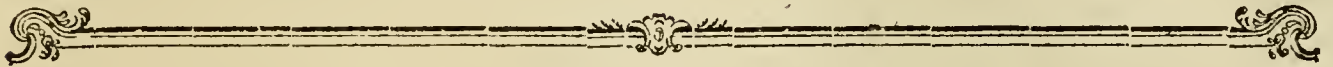
(EPILOGUS.) Ut igitur hanc Adorationem, Dilectissimi, bene peragatis, & optatos ex eadem colligatis fructus, primò mundate corda, Vestra expurgate vetus fermentum, deponite quicquid adhuc circumstat peccati; in sinceritate & puritate cordis offerete Domino Sacrificium laudis, & tunc demum preces Vestras, clamores Vestros exaudiet: tunc percipietis effectus omnes, quos Orationi Christus annexit: tunc Fide vivâ animati superabundabitis spirituali lætitiâ; tunc in contemplatione Myseriorum, quæ in hoc amoris Miraculo continentur, liquefiet anima Vestra, easdemque sentietis affectiones, ac si adhuc Ipsum præsentem Vobis in terris & cum hominibus conversantem haberetis: tunc cum Maria Magnificabit anima Vestra Dominum: cum Joanne exultabitis præ gaudio ad aspectum Ejus; cum Magis offeretis dona placentiâ; cum Simeone accipietis Eum in ulnas; inservietis Ei cum Angelis in Deserto; cum Petro & aliis Apostolis Vocem Ejus sequemini; nocte venietis ad Ipsum cum Nicodemo; peteris cum Samaritana aquam vivam; cum Sorore Lazari sedebitis ad Pedes Ejus; cum Mulieribus quæretis Eum in Sepulchro; verbo; per veram & sinceram Adorationem exhibere poteritis Christo hic latenti Cultum omnem, quem in terris olim ab hominibus recepit: & nunc admirationis, nunc grati animi, nunc alios, ad imitationem Sanctorum excitantes affectus, numquam ab Ejus laudibus, numquam ab Ejus Adoratione cessabit.

Sed ut hæc debite fiant, Christe Jesu, dissolvi oportet cordis nostri glaciem, & illud amore Tuo accendi! atque ideò pone Tu Ipse Domine in labiis nostris preces quæ Tibi gratæ sint, vota & desideria, in quibus Tibi complaceas. Efforma in nobis Ipsemet condignos Fidei, Spei, Amoris, & Adorationis actus, dum coram Te positi meditabimur mirabilia Tua, beneficia & misericordias infinitas.

Impone silentium passionibus universis, ut majori cum attentione cor nostrum suscipiat verba, quæ egredientur è Sanctuario Tuo dum loqueris ad nos Domine; fac, ut nolum ex ipsis sine fructu pertranseat; fac, ut anima nostra, Sacro hoc incensa Igne, deliciis illis inescata, Divinis Tuis motibus in omnibus obsequatur.

Ibimus igitur Domine in Sacram Solitudinem ante Ta-

bernaculum Tuum, ut ibidem cordi nostro loquaris. *Docce* nos Voluntates Tuas; inebria nos dulcedine Præsentis Tuae; abundantiam Gratiarum Cœlestium nobis impertire: uni cor nollrum Cordi Tuo, amantissime Salvator; uni illud vinculo indissolubili, quod nec mors, nec vita dirumpat, sed quod in tempore & in Æternitate Unum nos Tecum efficiat. Amen.

EXHORTATIO DECIMA TERTIA, TERTIA IN FESTO EPIPHANIÆ.

Qui non vident Stellam, non accedant ad Sanctuarium: qui vident, cum alacritate veniant.

Vidimus... Stellam Ejus... & venimus... Matth. 2. v. 2.

STELLA ista Prophetica, quæ, nato Salvatore, infixit Magos, eosque, dux itineris facta, restâ viâ ad locum, ubi Christus erat, perduxit; Stella ista, inquam, Dilectissimi, & tota Magorum historia, quam in Evangelio legimus, tam manifestè representant Vocantem ex una parte Deum, & ex altera animam fidelem Divinæ Voci alacriter obsequentem, ut quoties de hoc Evangelio occurrit dicendum, toties de Vocatione Vestra tractandum mihi persuadeam.

Eecce jam tertio in præsentî Festo de hac re Sermonem ad Vos instituo, nec tamen piget, nec tædet iterum atque iterum in eodem versari argumento, quod & amplissimam præliat dicendi materiam, tantique momenti est ac ponderis, ut in eo ritè perpendendo & tractando præcipuas mei Vestrique Officii partes arbitrer esse repositas.

Meum quidem est, ut Vobis ostendam, persuadeam, inculcem, quantæ necessitatis sit Divina ad Ministerium Sacrum Vocatio; quo signo eam cognoscere, quibus mediis ejus notitiam promereri, ejusque ductum insequi debeatis: atque in hunc scopum omne studium meum, omnis labor, quamdiu spiritus hos reget artus, Deo dante, collimabit.

Vestrum autem est, Dilectissimi, faciem Cœli contemplari, & attentè discernere, an verè Stellam videatis, quæ ad Sanctuarium Domini Vos deducat; ne fortè Vobis contingat pro Stella ignem fatuum allumere, pro Voce Dei ductum nature sequi, aut præposterè affectûs carnalis dictamen.

Idèò quippè estis in hac Domo, idèò hoc probationis tempus Vobis conceditur, ut dignè præparetis Vos ad audiendam Vocem Domini, ut aliquando cum Magis possitis dicere: (Matth. 2.) *Vidimus... stellam ejus.. & venimus...*

Brevis quidem est hæc sententia, Dilectissimi, sed multa sub se continet, & felix est, imò ter felix qui hanc habet consolationem, ut eam sibi competere verè & sincere coram Deo deprehendat.

Etenim multi sunt & benè multi, qui ad Ministerium veniunt, absque eo quòd Stellam viderint: iterum multi sunt alii, qui Stellam vident, sed venire renuunt, sæcularium amore ac nugaci vanitate seducti & allecti. Denique maximum quòque est illorum numerus, qui vident Stellam & veniunt; sed non veniunt eo quo oportet modo; id est, verè sunt ad Sacerdotium à Domino vocati, sed sanctæ Vocationi suæ non respondent prout oportet: atque hæc duplex omnino classis distinguenda est, multum dispar. . . Aha illorum, qui non curantes eâ vivere sanctitate, quam Sacrum Ministerium exigit, damnationem sibi acquirunt, & electi ac vocati (quemadmodum fuerunt olim Judas & Saul)

finaliter tamen inveniuntur indigni & æternum reprobantur. Secunda verò classis illorum est, qui non discedunt quidem à via virtutis; sed difficultatibus territi, tentationibus fracti, anxietatibus cedentes, varia sibi ipsis impedimenta fabricant; Stellam à longè tantum sequuntur; hæsitantes manent ac dubii, & multò minorem conficiunt viam, quam facerent aliàs, si gigantes incederent passibus, & eâ, quâ decet alacritate, ad Dominum eos ducentem ac invitantem accederent.

Hos ultimos hodierno Sermone solari & erigere est animus, Aliis verò terrorem incutere & Divina Judicia ipsis ob oculos ponere... Tu Domine qui nôlli, quoniam in veritate diligo illos quos dedisti mihi, da voci meæ vocem virtutis, & si forte sint inter auditores meos, qui vel à Te vocati non sunt, vel quos prævides Vocationi suæ non responsuros, exterre illos Domine, concute tremore salutari viscera eorum, & prohibe illos potenti manu ne accedant ad Sanctuarium Tuum... Pro anima mea, pro anima ipsorum Te deprecor... Alios verò, qui à Te vocati, toto corde anhelant sequi Vocantem, sed humanâ fragilitate territi, aut diabolicâ fraude deforta, timido hucusque incedunt gressu, illos Domine concepti, solare, animum adde; impera ventis, & mari ut fiat tranquillitas: aperi oculos eorum, ut Stellam Tuam clarè videant, & cum alacritate ad te veniant.

(*Inculcatur jam tertio quanti momenti sit negotium Vocationis*) Nullum in tota vita occurrit negotium, quod tanti momenti sit, tantasque pro temporali hæc & æternâ deinde felicitate sequelas habeat, quàm Vocationis examen, & Status alicujus Electio.

Infeliciter aberrat, & irreparabili ruinæ patet, qui in hoc negotio non Dei Vocem sequitur, sed privatam affectum, quem amor proprius, quem ambitio, quem alia quævis passio dictavit. Nam quemadmodum Deus pro hujus Universi regimine singulum quemque hominem ab æterno ad hunc illumve locum destinavit; sic & certam quamdam præparavit gratiarum mensuram illi loco convenientem: proinde, si quis, æternis Ejus Decretis reluctans, aliò tendit quàm quò ducit Deus, & invito Numine Statum aggreditur, ille utique à primo aberrans passu, indignum se reddit Divinis auxiliis, sibi que ac viribus suis, in quibus confidebat, relictus, tentationibus frangitur; oneri, cui impar est, succumbit; in abyssum peccatorum demergitur, Ipso, ut ita dicam, ridente Deo, cujus Vocem stulto manique consilio, vel audire neglexerat, vel auditam ausu temerario spreverat.

Ut magis hæc pateat veritas, ponamus hominem, qui Solum Deum hæc in re præ oculis habens, non nisi ex

Ejus voluntate ac beneplacito Statum suum elegit. Ponas & alterum, qui solâ cupiditate & proprio ductus instinctu, spreto Numine rem aggressus est... Quam dispar erit, Dilectissimi, utriusque situs ac conditio!

Primus Deum habebit lateri suo assistentem; Ipso comite gradietur per viam, in quam Ipso Duce perductus fuit. In difficultatibus, in periculis, in angustiis Divinum jure requirit auxilium, eoque sussultus inar gigantibus curret viam salutis, & in mediastribulationibus, fortitudinis spiritu repletus, vincet oblacula, difficultates superabit, & feliciter ad metam perveniet. Alter verò ambulans vias difficiles in mediis tenebris palpabit, terribitur occurrentibus monstris, inquietus & inconstans ducem inelamabit, sed frustra; sicque deficient ipsi finaliter vires, cadet animo, & Divino frustratus Lumine de præcipitio in præcipitium raet.

(*Maxima pars hominum id non considerat prout oportet.*) Hæc verissima sunt, Dilectissimi, & tamen ipsa mundi perversitas satis probat, quàm pauci sunt, qui hæc, ut oportet, considerant. Si enim nullus, nisi ritè vocatus, Statum assumeret quanta, Deus immortalis: quanta in Sacerdotio regnaret Sanctitas! In Magistratibus Justitiæ ac Religionis amor! In familiis Fidelitas conjugum, exempla virtutum, recta filiorum institutio! Verbo, alia foret Universi facies; subditus foret mundus Deo, si non tanta esset hominum multitudo, quæ Vocationem suam aut spernit, aut ad eam non attendit.

(*Sequela pessima exinde, maximè in Sacerdotio.*) Sed si in omni Statu pessimè sint sprete Vocationis sequelæ, obtinet hoc præ ceteris in ipso Sacerdotio; nam quò sublimior est gradus ille & Deo proximior, quò sanctiora annexa habet officia; eò magis requiritur, ne quis sine specialissima Vocatione tanto se ingerat Muneri; imò summe temeritatis est sine gravissima ratione existimare, tanta sibi à Deo parari dona, quanta sunt illa, quibus indiget Sacerdos.

Pro nullo alio Statu Vocationis necessitatem adeò inculcat Sacra Pagina. Sufficiat id, quod dicit Apostolus: (Heb. 5.) *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.* Imò, quod mireris, Ipsum Christum, Hominem-Deum, non nisi ex speciali Vocatione Sacerdotium sibi assumisse docet: *Sic & Christus, inquit, non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum... Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.*

Si autem Christus Ipse, non nisi præviâ Vocatione ad Sacerdotium ascenderit, quid tu homuncio, peccatis gravate, corruptione circumdate, quid tu arbitraris, pro libitu te posse tam sublimem gradum appetere, atque tot officii, quæ maximam undequaque Sanctitatem exigunt, te posse desungi sine speciali Vocatione, sine speciali Divini Numinis nûu?

Intuere, quæso, funestas hujus tuæ temeritatis sequelas. Si enim in Locum Sanctum te ipsum intruseris, & ex consequenti tibi derelictus gratiis careas in hoc Statu necessariis: quid, quæso, de te, quid de regimine tuo fiet? Deficiet in te charitas, deficiet zelus, deficiet virtutis exemplum. Propter prævaricationes tuas, in crimine firmabunter peccatores; vile reddetur Ministerium; exhortationes, si quas fortè facies, fructu carebunt; leges sacratissimæ sine vigore jacebunt inutiles. Sub tali duce justî remanebunt sine consolatione, infirmi sine auxilio; Ecclesiæ Preces sine efficacia, Sacramenta sine Sanctificatione: profanabitur Unctio Sacra quæ te in Ministerium consecravit: & quoniam tu ipse, spiritalis quidam canalus es, per quem in Gregem tuum

dispergi debent aquæ Salutis, non nisi de turbido fonte bibent Fideles, imò hos ipsos fontes tu Pastor obturabis & corrupes.

Hæc sunt sequelæ, Dilectissimi, quæ illos omnes manent qui sine Vocatione Ministerium Sacrum assument. Sic ex uno crimine millena alia pullulant. Scrutamini, per me licet, hanc abyssum, & dicite, si potestis, an tantis malis medela aliqua, remedium quoddam afferri valeat?

(*Et quidem mala irreparabilia.*) In aliis peccatis possunt quodammodo in integrum restitui omnes effectus mali, qui ex illis secuti sunt. Sic injustitiæ, restitutione facta, reparantur: scandala per contraria virtutis exempla evanescent: cinere & cilicio domatur caro, quæ voluptate infecta fuit, & deinceps subdita fieri potest spiritui, sed quamvis mare impleas lacrymis, quamvis in corpus tuum accumules quidquid umquam instrumentorum suggellit penitentia, reparari non poterit quod fecisti damnum, si ignorantia tuâ, si negligentia, si talentorum tuorum defectu factum sit, ut jam in æternum perierit anima, quam tibi demandaverat Christus, & pro qua Sanguinem tuderat.

Posses quidem, fateor, futuris saltem prospicere malis Sacerdos ille, qui videt se ad Ministerium Sacrum sine vocatione, sine scientia, sine debita sanctitate accessisse; nempe, si generosè renuntiaret loco, cui replendo undequaque est impar. Sed quotusquisque est, Dilectissimi, qui hoc faciat? Scitis, multos esse in Ecclesia Ministros ineptos, & Caractere suo indignos: sed an hæcenus umquam vidistis exemplum, ubi similes discedunt à Ministerio, ut præteritas culpas penitentia diluant, & animæ suæ prospiciant? Nequaquam, heu! patienter tales, se avelli ab Altari; hanc ignominiam nunquam ferent: hoc unice curant ejusmodi, ut ducant in bonis dies suos, ut de lacte Gregis manducent, & de lana Ovium se vestiant, dum interim adinfursum & latronum dilaniant oves, maciant, perdunt, & claudentes oculos ne videant veritatem, obdurantur in sceleribus suis, & sacrilegia sacrilegiis ad ultimum usque habitum cumulant.

Cervitis igitur, Dilectissimi, non nisi funestissimos effectus expectandos esse, & malum futurum absque remedio, si ad Ministerium Sacrum sine Vocatione Divina accedatis. Ad hanc igitur cognoscendam omnes animi nervos Vos oportet intendere. Sed quomodo, quæret à me aliquis, ad hanc pervenimus noticiam? (*Quid faciendum, ut quis Deum Vocentem audiat?*) Illud facite quod jam aliquoties dictum est, Orationi insistite; Ananiam quemdam consulite; Sanctitate vitæ reddite Vos influxu Divino dignos... Scientiam necessariam acquirite. Examine Vosmetipsos, an talenta habeatis ad Ministerium idonea, & serio perpendite, quo fine, quo motivo ad Sacerdotium aspiretis.

Orationis necessitatem Vobis anno præterito latius ob oculos posui. Donum enim Dei est Vocatio illa; ejus notitia descendit à Patre Luminum; scientia Salutis est, quam Deus non dat nisi petentibus... Prudenti quodque indigetis consilio, quia in propriis plerumque cœcuntium negotiis; atque ideo Duce opus est, qui monstret viam, qui probet Spiritum Vestrum utrùm ex Deo sit; qui Vobis exercitator in re Salutis, dirigere, consolari, docere Vos valeat...

Multò adhuc magis Sanctitati vitæ incumbendum: (Sap. 1.) *quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Frustrâ igitur quæretis ipsam, si cor Vestrum non sit rectum coram Domino, & à peccato labe mundatum... Sancta sanctè tractanda

sunt... (Lev. 11.) *sancti estote, quia ego sanctus sum*, dicebat olim Deus Sacerdotibus V. L. : quid Vobis dictum putabitis, Dilectissimi, qui non boves, non oves, non vitulos, non vasa ministerii contrectabitis, sed Ipsam Christum, Aeternum Dei Filium; sed Sacramenta illa distribuetis populis, quae ipsam Spiritus Sancti virtutem continent, novum commissuri sacrilegium, quoties ea impuris attingetis manibus.

Iterum li Sacerdotibus V. L. per Pprophetam minetur Deus (Osee 4.) *quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi*. Quamto magis ad Vos spectat haec comminatio, à quorum scientia pendeat tot millium animarum Salus?... Regere animas, scientia difficillima est, & merito vocatur Ars Artium; quid ergo de Sacerdotio cogitas, tu, qui scientiam negligis? Qui negis potius amas tempus terere, quam studiis insudare? Quid de Sacerdotio deliberas, tu, qui talenta nulla habes, ut possis infirmos solari, justos firmare, lapsos erigere, peccatoribus terrorem incutere? Cur, quaeso, (Luc. 14) *non prius sedens computas sumptus, qui necessarii sunt, si habeas ad perficiendum opus quod moliris?* Toti vitiorum farragini, ipis demonum potestatibus debes bellum indicere: cur ergo prius non cogitas, (Ibid.) *si possis cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad te?*

Demum perfectio & sancto motivo opus est; sola Dei Voluntas, sola Ejus Gloria, sola animae tuae & proximi Salus introducere te debent in Sanctuarium Altissimi. Christus Ipse Ostium est, per quem intrare te oportet si ascendas aliunde fur es & latro, nec pasces Oves, sed perdes, sed maetabis.

(*Terrentur inepti ne accedant.*) Examine igitur Vosmetipfos, Dilectissimi, ferutamini cordis Vestri recessus; & si (quod ablit) aliqui inter Vos inveniantur, qui ad Ministerium accedere volunt humanis persuasionibus allesti, motivo temporali adducti, desituti talentis ad dignè Sacerdotio fungendum necessariis, aut non ea praedati vitae sanctitate, quae in Ministris Dei requiritur; per meam, per Vestram Salutem, per Sanguinem Christi Vos obtestor, nolite accedere, revocate quantocius gradum; non Stella est, quae Vos vocat, sed angelus satanae, qui se transfiguratur in angelum lucis; ut Vos ipsos primò perdat, & deinde ope Vestra millenos alios in teneam praecipitet damnationem. Timete furem Domini, qui olim consumpsit Nadab & Abiu, alienum ignem offerentes. (Levit. 10.) Timete Manum Illam, quae temerarium Ozam percussit... (II. Reg. 6.) Iterum dico, si diligitis animas Vestras, discedite à Tabernaculo; nolite Arcam attingere: nolite ascendere cum Moysè ad Montem, (Exod. 19.) sed subsistite cum populo ad radicem, ne morte moriamini.

Et haec quidem in illos dicta sint, qui illotis manibus, imparato corde, inepti & indocti in Sancta Sanctorum se volunt intrudere; atque utinam, faxit hoc Deus! utinam in nemine ex Vobis haec minè, haec terrore locum habeant! Interim redeat quisque ad cor suum, & si aspera haec sibi applicari posse exillimet, non mihi imputet amaritudines illas, (I. Tim. 2.) *veritatem enim dico, non mentior*, & ita loqui me cogit paternus animas, qui pro animabus Vestris anxium me reddit & sollicitum.

(*Confirmantur alii, ut alacriter veniant.*) At nunc ad Vos me converto, Filioli charissimi: ad Vos, inquam, qui toto mentis conatu in hoc incumbitis, ut digni aliquando suis Altarium Ministri, digni Apostolorum in Evangelico Munere Successores.

Puro scilicet Sanctoque motivo ad Ministerium Vosipfos accingitis; talenta ad tantum Munus necessaria vel jam habetis, vel saltem studetis acquirere; oculi Vestri intenti sunt ad Dominum, ut Voluntatem ipsius edoceamini; Caelle Ejus Lumen continuè prece hunc in finem flagitatis; atque his omnibus conjungere satagitis Sanctitatem vitae, quantum saltem patitur humana fragilitas, quae numquam levibus naevis aut maculis caret. Sic occupati, ut certam Vestram Vocationem faciatis, Charissimi, Deum aliquoties auditis cordibus Vestris loquentem, Stellam Ejus videtis, quae rectè ad Tabernaculum Vobis monstrat iter: sed, nescio quà de causà, timidi, inquieti, incerti fluctuantes, necdum audetis firmo passu, constantique gradu Ductum praecuntis Stellae sequi: Stellam videtis; sed nondum cum Magis eà quae decet alacritate venitis... Arbustulae estis, quas in hac Domo Manus Ipsa Excelsi plantavit, ut deinde crescatis in arbores grandes; sed adhuc tenellas habetis radices; atque idèd flante tentationum vento agitantini; & nunc in hanc, nunc in illam partem fluctuimini.

Os nostrum patet ad vos, (II Cor. 6.) Filioli, ut in Sancto proposito confirmemini. *Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris*. Hoc effragito, ad hoc exhortor, ut discussa angustia fumatis animos, & induentes armaturam Fidei, tamquam viri fortes praeparetis Vos ad praelia Domini. (*Motiva in hunc finem perpendenda.*) Considerate in hunc finem, Vocationem Vestram pignus esse amoris specialis, quò Vos prosequitur Altissimus; donum pretiosissimum, quod illis tantum elargitur, quos intimos sibi vult esse & familiares; tantam demum esse in Sacerdotio dignitatem, ut altius Vos elevare non possit Omnipotens... Perpendite igitur, quam indignum foret & damnabile hanc Dei Benevolentiam respicere, Iplique praeferre caducum aliquod bonum, momentaneam & transitoriam voluptatem. Perpendite & serio perpendite, quòd si exitium illis immineat, qui in Sanctuarium involant non vocati, ita quòque idem incurrant periculum, qui vocati venire detrectant. Parendum itaque est si Deus vocet, obsequendum illicò Vocanti: *nescit enim tarda molimina Spiritus Sancti gratia*, & haec, ubi semel neglecta fuerit, saepissimè non amplius revertitur, sed ad alios transit qui fructum faciant. Imbellis animi est terreri difficultatibus, quae in omni occurrunt statu; & si Deus Ipse Vobiscum sit, quis contra Vos aliquid poterit? An fortè Ille, qui Vos Vacat, satis potens non est, ut de his omnibus Vos eruere valeat?

Haec & similia considerando excitare Vosipfos debetis, Charissimi; atque, ut haec altius animo insculpta mancant, juvabit aliquantulum expendere singula jam allata, & Meditationi Vestrae subjicere.

Speciale inprimis Amoris Divini pignus est, dum aliquem ad Ministerium Evangelicum vocat. Nulli sunt, quibus Christus in terris degens tot ac tanta dilectionis signa exhibuit, sicut fecit Apostolis: cum Ipso conversabantur; lateri Ejus adhærebant; amicos Suos eos vocat; specialiter instruxit, & Mysteriorum Regni Dei fecit participes: atque haec omnia amoris Sui monumenta coronavit demum Apostolico Munere, quò ipfos insignivit, promittens, Se illis assuturum, eosque constituens ut Secum aliquando sedent Universum Orbem judicaturi.

Quod porrò Christus promittit, quod dedit Apostolis, hoc illis etiam largitur, quos specialiter Vocat, ut Apostolis in Ecclesia succedant. Quid autem sublimius, quid praestantius cogitari potest illo Munere, quod Christus Ipse

personaliter exercuit, & ad quod exercendum, in mundo cum hominibus conversatus est? Huic Muneri, huic Dignitati, nec Sceptum Regium, nec quidquid potestatis habet Terrarum Orbis, vel à longè comparari potest. (Rom. 10.) *Quàm speciosi pedes evangelizanum pacem, evangelizanum bona!* exclamat Ipse in Sacra Pagina Spiritus Sanctus: undè & alibi Ministros Ecclesiæ sepe Angelos nominat; quinimò Ministerium illud, si ità loqui licet, ad Angelorum invidiam exercet homo mortalis.

Quanta igitur foret dementia, Dilectissimi si vocati à Christo ad Munus Angelicum; ad dignitatem, quâ sublimior altera cogitari non potest, Donum illud & Donantem sperneretis, ut canalem aliquam voluptatem, ut inane aliquod & periturum bonum captare valeatis? Quid iudicaretis de viro, qui oblatum sibi recusaret Regium Sceptum, eò merè sinè, quòd capiendis muscis aut araneorum telis everrendis potius se vellet occupare? atqui tamen hæc inaudita hominis optio longè tolerabilior foret & multò faciliùs excusanda.

(*Bene vocati non debent ob pericula retrogradi.*) Reponitis ad hæc forsitan: Dignitatem quidem summam in Sacerdotio agnoscamus; sed Dignitatem scimus esse periculum plenam, atque hæc ipsa sunt, quæ nos commovent, quæ nos terrent.

Sed jam aliàs Vobis exposui, omni statui sua inesse pericula: illi autem inter omnes, respectivè ad unumquemque in particulari, ille inquam minùs periculosus est, quem Deo Duce, Deo Vocante aggredimur. In sola igitur Vocatione inquirendà totus rei cardo vertitur: undè si ad Evangelizandum vocatus sis, & interim prætextu periculi hoc munus refugas, eo ipso inobedièntiâ tuâ majori te exponis periculo, & longè faciliùs salvaberis in Ministerio, quàm si statim in seculo amplectaris, licet hunc infirmitati tuæ magis congruum existimes.

Bene quidem & rectè times; timebat & Paulus, ne, cum aliis prædicasset, ipse reprobos efficeretur, & tamen prædicandi necessitatem ubi scit incumbere; (I. Cor. 9.) *va enim mihi est,* inquit, *si non evangelizavero.*

Numquid triste illius rei exemplum præbet juvenis iste, qui Marci 10 accedens ad Jesum, rectà, ut videtur, ab Ipso quærebat intentione: (Matth. 19. & Marc. 10.) *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Respondet ipsi Christus: *Si... vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Reponit ille: *Hæc omnia observavi à juventute mea:* ac tum ex ipsius Jesu ore Vocationem suam audivit: nam, ut narrat Evangelista, *Jesus... intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus... & veni, sequere me.* Quo audito, inquit Sacer Textus, *contristatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas possessiones.*

Si juvenis ille generosè obtemperasset Vocanti, forsitan à Christo, qui ipsum specialiter diligebat, ad Apostolatam fuisset assumptus, factusque columna Ecclesiæ; inter media Ministerii pericula animam suam salvasset, & Coronam immortalitatis fuisset adeptus: nunc autem verosimile est, ipsum æternum perisse, cum statim Christus hæc occasione Discipulos Suos doceat, rem esse summæ difficultatis, divitem intrare in Regnum Dei; insinuans, id locum habere in hoc juvene, qui præ nimio divitiarum amore Christum sequi recusabat.

(*Adhortatio, ut pergant.*) An idem vultis agere, Dilectissimi? Petitis à Christo, quid faciendum Vobis sit, ut Vitam Æternam habeatis? Ille Vos diligens, & amico vultu

intuitus reponit: *Veni, sequere me.* Et Vos abibitis tristes? & Apostolatam relinquere gloriam? & contentà hæc occasione Salutis, fortè numquam reversurà, securos Vos putabitis? An similes vultis esse illi juveni? An similes infideli Jerusalem, cujus infortunium ab eo incepit, quòd non cognoverit (Luc. 19.) *tempus visitationis sue?*

Nequaquam ità sit, Charissimi; (psalm. 94.) *hodiè si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Nolite procrastinare propositum: (II. Cor. 6.) *nolite in vacuum gratiam Dei recipere.* Respicite potius in Apostolorum exempla, quorum debetis sequi vestigia. Solum illud Christi verbum: (Matth. 4.) *Venite post me,* suffecit Petro & Andree, Jacobo & Joanni, ut relictis retibus & patre statim Vocantem sequerentur. Illud: (Marc. 2.) *Sequere me* suffecit Matthæo, ut mox telonium relinqueret & Jesu adhereret. Idem & alii fecerunt Apostoli; Saulus, mox ut Vocantem audivit Jesum, numquid statim respondit: (Act. 9.) *Domine, quid me vis facere?* Et Magi ipsi, quorum Festum colimus, numquid sinè more se accinxerunt itineri, cum Stellam conspexerant? Quid, quæso, de ipsis fuisset factum, si traxissent moram; si viarum difficultates, si tempestatis rigorem aliamve similem causam prætexissent, atque interim disparuisset Stella illa, que de Cælo ipsis illuxerat? ... Porro quòd Apostoli, quòd Magi fecerunt, hoc idem adhuc quotidiè tot Heroës Christiani faciunt, qui calcatis opibus, spreis honoribus, contentis voluptatibus, generoso pectore Vocantem Christum sequuntur... *Numquid & Vos poteritis, quòd isti & isti potuerunt?*

(*Non tamen cæco impetu, sed postquam ritè Vocantem Deum audierint.*) Ablit tamen à me, Dilectissimi, adhortari Vos, ut cæco impetu, indeliberatà mente, sinè consilio, sinè consideratione, eaque maximè serià, Statum Sacerdotalem assumatis. Deliberandum diu quòd statnendum est semel. In tanti momenti negotio prudentiâ, si utquam, opus est; hoc ipsum Deus, hoc Ecclesiâ, hoc ratio nos docent. Illud tantum volo, quòd si post seriam inquisitionem, debite peractam, Vocem Domini audiat, non amplius fluctuandum esse, sed forti & constanti animo pergendum Pauca in hanc rem exempla subjeciam.

Moyès ipse, quando intelligebat à Domino, se mittendum ad liberandos Filios Israël, excusare sese voluit: (Exod. 3.) *Quis sum ego, ait, ut vadum ad Pharaonem, & educam filios Israël de Egypto?* Deindè acceptis tribus signis, & vœdum acquiescens adjecit: (Exod. 4.) *Domine, non sum eloquens... Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es.* Sic nempe loquebatur Moyès, imperitiam suam cum operis magnitudine, ad quòd mittebatur, comparans. Ast ubi demum intellexit, ità velle absolutè Deum, Ejusque sibi futuram opem, forti animo perrexit, & ea, quæ nôstis, Mirabilia patravit.

Sic & Gedeon, cum audiret se mitti ad liberandum Israël de manu Madian, prudentissimè inquiravit, an verè Dominus esset qui ipsi loquebatur. (Jud. 6.) *Da mihi signum,* inquit, *quòd tu sis, qui loqueris ad me.* Nec unum tantum, sed & tria diversa ipsi dedit Dominus; quibus acceptis, mox obsecutus est Gedeon, & iussu Dei complevit.

Sic & Jeremias, quando eligebatur à Domino, ut esset Propheta in gentibus, juventutem suam objecit: (Jer. 1.) *Domine Deus, inquit, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Sed cum Responderet ipsi Deus: Noli dicere: puer sum, quoniam ad omnia, quæ mistam te, ibis: & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris, non amplius resistit Jere-*

nias, nec fluctuare, sed in hoc unice fuit intentus, ut Prophetæ Munere fideliter fungeretur.

Ad illorum Exemplum licet & Vobis agere, Dilectissimi: examine itaque diligenter, an verè Deus sit qui Vobis loquitur, an autem passio sit, illusio spiritus, humanum præjudicium, quo ducimini. Timidi estote propter imperitiam & infirmitatem Vestram; nec prius aquiescite, per me licet, nisi de Divina Vocatione Vobis constet: sed ubi illam noveritis, nefas sit vacillare, hæere dubios, omni vento circumagi. Hoc unice tunc conandum est, ut ad Munus, ad quod Vocamini, aptos Vos reddatis, & dignos Altaribus Ministros

Fateor equidem, nec Dominus Ipse, nec Angelus Ejus, aut Prophetæ ad Vos veniet, ut de Vocatione certos Vos faciat: non amplius in somniis aut Prophetis loquitur Deus, postquam (Hebr. 1.) *locutus est nobis in Filio Suo*: audite ergò Doctrinam Filii Ejus; audite Evangelium; audite Leges Ecclesiæ; audite Spiritum diffusum in cordibus Vestris, & scietis quia Dominus locutus est.

(*Puncta quædam hic scrutanda.*) Perscrutamini motivum, quod Vos ad Ministerium allicit, & scire poteritis, an illud ex Deo sit, an merè humanum & carnale. Perpendite, quænam sint qualitates, quas in persona Titæ & Timothei à Ministris Sacris exigit Spiritus Sanctus; quid ab illis in Canonibus suis requirat Ecclesia: atque his perpensis, cogitate seriò an considerare liceat, Vos V. G. habitu. os scientiam, ut pollitis (Tit 1.) *exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere*: an futuri sitis Justæ, Sancti, Continentes, Sobrii, Ornati, Pudici, Modesti, zelo Divino incenssi, sicut decet (I. Cor. 4.) *ministros Christi: & dispensatores mysteriorum Dei?* Examine, an ad has acquirendas virtutes, ex nunc totis viribus incumbatis, an verò in his ipsis, & in reliquis quæ officii Vestri sunt, negligentes sitis & tepidi?

Scrutamini ulterius perpensiones & inclinationes animi: ne autem cupiditas, ne proprius amor Vos seducat, Viros prudentes & in via Dei expertos consulite. Jungite ardentem & continuam orationem; hæc enim sine Divino Lumine perpendi non possunt: rogate ideò Patrem Luminum; sed postulate (Jacobi. 1.) *in fide nihil hæsitantes*: rogate perseveranter; hoc Christus docuit, hoc inculcavit, hoc tamquam medium necessarium præscripsit. Accedite ad Ipsum Christum in Eucharistia latentem; est enim (Isa 9.) *Conj. larius, Deus, fortis*. Bibite hic Vinum, quod gminat Virgines: comedite de hoc Pane, ut (III Reg. 19.) *in fortitudine cibi illius ambuletis*: alligete frequenter huic Sacræ Mensæ, ut cum Joanne mereamini procumbere supra Pectus Domini, & verba Salutis ab Eo audire: ibi loquetur Vobis ad cor, ibi consiliorum Suorum participes Vos faciet.

Hæc in praxim deducite, Filioli Charissimi, & brevi scietis an Dominus Vobis locutus sit, an verò caro & sanguis. Sic Christus docuit, sic promisit, & Promissa Ejus fallere nequeunt. Hòc modo anima Vestra Christo desponsata Vocem Sponsi ipsam Vocantis, ipsam invitantis cognoscat.

Ubi porrò Vocem hanc audieritis, nolite amplius esse sicut (Eph. 4.) *parvuli fluctuantes, nec circumferamini omni vento*... sed constantes estote in proposito sancto; firmum illud servate & immobile. Post hæc autem nolite mundum consulere, nolite audire dæmonem, nolite curare insurgentes passiones ut (Rom. 13) *carnis curam faciatis, in desideris*: nolite tædio vinci, sed forti animo pergite, ad hoc unice intenti, ut Ministerio Vos aptetis in omni opere bo-

no, & ea quæ officii Vestri sunt ad amulsum impleatis. Fugite autem tamquam pestes socios illos, si qui sint, qui aut fervorem spiritus in Vobis extinguerent, aut ad negligentius, vel in minimo, agendum Vos inducerent.

(*Ob tentationes non est à proposito bene conceptio recedendum.*) Fateor non obstante hòc Vestro proposito, subindè exurget tempestas; generosus quippè Christi Militis solet dæmon invadere: sed neque caro, hostis ille domesticus, patietur se sine pugna vinci. Abiit tamen, ut tentationes Vos dejiciant, quinimò utiles has Vobis facere potestis, earumque utilitatem (si Deus dederit) proximo Sermone Vobis proponam. Et quàmvis nebulosò eo tempore subduceretur tantisper oculis Vestris Stella ista quam vidistis, hoc fiet ad probationem Vestram: hæc enim post breve tempus rursus apparebit, si constantes permanetis & firmi.

Numquid & Magorum oculis Stella se subtraxit? Scitis porrò, Stellam, ubi rursus arripuerunt iter versùs Bethleem, de novo se manifestasse ipsosque antecessisse, (Matth 2) *usque dum veniens staret supra ubi erat puer*; eamque videntes *gavisi sunt gaudio magno valde*... Sic & Vobis fiet, Dilectissimi: Stella Divinæ Gratiæ, quæ Vos ducit, subindè tentationum nubibus abscondetur: sed pergite nihilominus; nolite revocare gradum; estote constantes; & iterum post breve tempus apparebit Vobis, atque in Lumine ejus cum exultatione ambulabitis, donec perveniat ad Habitaculum Domini.

(EPILOGUS) Itaque, Dilectissimi, clamate ad Dominum sicut olim ad Ipsum clamabat populus Judæ: (11. Par 20) *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te*. Dicite quod dicebant Apostoli ante electionem Mathiæ: (Act. 1.) *Tu Domine, qui corda nostri omnium, ostende, quem elegeris*... In deliberatione Vestra super tanti momenti puncto, estote unice intenti in Gloriam Dei & in Salutem animæ Vestræ; hæc sola consideratio, hic solus finis Vos moveat. Examine Vocationem Vestram juxta principia, de quibus & hac vice & adhuc aliàs ad Vos Sermonem institui. Nolite autem, per Salutem Vestram Vos obtestor, nolite Ministerium assumere, nisi Stellam videritis, quæ Vos antecedit, & ad Sanctuarium deducat.

Ubi porrò eam videritis, statim sequimini; mora quippè omnis plena fieret periculi; nam Stella ista abscondi forsitan posset, numquam amplius apparitura. Nolite igitur tunc timere, fluctuare, hærere in via, sed securo & firmo gradu incedite; (Phil. 1.) *quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet*.. Quinimò eo ipso quo Vos Vocat Deus (notate hoc bene) certi estis, ipsum & gratias Statui Vestro necessarias Vobis daturum, dummodò fideliter Vocationi respondeatis. Respondere igitur Vocationi, hoc unum sit Vobis in votis, de hoc uno sitis solliciti; nihil enim Vobis proficiet Stellam videre, nisi, ipsa præeunte, ad iter Vos accingatis. Quàm multi sunt, qui Stellam viderunt sicut Magi, sed quia steriliis fuit eorum noticia, tenebris involuti remanserunt, & in infidelitate sunt morui! Magi contra statim eam secuti sunt, & alacriter exequentes omnia, quæ ad scopum illius apparitionis spectabant, facti sunt Pœnitentiæ Gentium, & ad Immortalem Gloriam pervenerunt. Ita & Vos facite, Dilectissimi; executioni mandate quicquid à Vobis exposcit Divina Vocatio, & eandem habebitis cum Magis felicitatem. Fiat, Fiat.

EXHORTATIO DECIMA QUARTA, TERTIA IN DOMINICA PRIMA
QUADRAGESIMÆ.

De Potentia & infidiis dæmonis: de modo ipsum vincendi & utilitate tentationum.

Jesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Matth. 4. v. 1

QUOD Jesus in Desertum à Spiritu ductus sit, & ibidem à diabolo tentatus, multiplicem hoc considerationi Vestræ offert doctrinam, sicut adhuc alias Vobis proposui, Dilectissimi: jam inde enim ex eo collegimus, necessarium esse Ministris Ecclesiæ, ut in Secellu & Solitudine, à rebus omnibus mundanis separati, ad Evangelii prædicationem se accingant; quemadmodum Christus, missionem suam inchoaturus, secessit in Desertum, ut Orationi & Jejunio vacaret liberius. Vidimus quòque quæ anima inimico opposuerit in eo quod sustinuit certamine; Scripturas nempe, quibus ignita ejus tela velut clypeo contorsit; atque hoc ipsum occasionem mihi præbuit Vobis demonstrandi, quàm utile, quàm necessarium sit Sacris Ministris continuum Scripture studium & sedula Eiusdem Meditatio.

Hodiè igitur ad ipsam Christi tentationem convertemus oculos, quæ procul dubio profundis non caret Mysteriis. Quis enim credat, Deum-Hominem, dæmonis potestati se quodammodo submisisse, & insultibus ejus Semetipsum patere voluisse, nisi magnum in hac pugna lateret Mysterium, & salutaris pro populo fidei instructio.

Hic nempe locum habet illud, quod de Christo asserit Apollolus, ipsum tentatum fuisse (Heb. 4.) *per omnia pro similitudine absque peccato*: & quemadmodum Augustinus dicit, Christum seductoris nomine appellari voluisse *in solatium servorum suorum quando vocatur seductores*: ita etiam admittit hominis infirmi, & illecebris concupiscentiæ subiecti, tentari se à dæmone passus est, in solatium nostrum, quando experimur, terribilis istius inimici insultus, & cum eodem congregiendum nobis est ac dimicandum.

Dum etenim perpendimus, Dilectissimi, quanta sit principis tenebrarum potestas, & multiplex ad nocendum industria: quanta verò è contrario infirmitas nostra & ad malum propensio; æquis non caderet animo? Æquis inter multiplices, quas quotidie patimur tentationes non putaret, sese jam inferni immersum barathro, & prædam factum leonis istius rugientis, nisi cerneret ad solatium suum eidem pugnae expositum fuisse finem Dei?

Aliud itaque est tentationes pati, aliud iisdem devinci. aliud est sustinere hostis impetum, aliud ab eodem superari. Prius utique sustinuit Christus; posterius verò in illum cadere non potuit. Sed quid miri, si nos peccatores & infirmos tam facile, tam frequenter aggrediatur demon, quandoquidem nec ab ejus insultibus liber fuerit Homo-Deus, totius Sanctitatis fons & Origo? Quòd si Ipse sibilantem illum serpentem protriverit, & pro nobis devicerit, quidni & nos in fiduciam erigamur? Quidni speremus hostem jam faucium & penè contritum ulterius inquirere, cum Idem Ille laureatus Christus nobiscum pugnet, & fortitudinem ut vincamus suppeditet?

Interim non sine causa anxios nos reddit & sollicitos terribile hoc cum dæmone certamen. Quapropter operæ pretium duxi ac tentationum natura hodiè differere, & contra inimici

illius vires ac variam nocendi artem Vos, Dilectissimi, præmunire; quinimò quod plus est, ostendam Vobis quàm vani sint antiqui illius serpentis conatus, quandoquidem, frendente erebo, omnes ejus insultus, tentationes omnes utiles Vobis sint, easdemque in profectum Salutis & augmentum gloriæ convertere valeatis.

(*Hostis terribilis est demon, cum quo congregiendum est nobis.*) Dum Rex aliquis adversus alterum commissurus bellum egreditur, hoc imprimis curare debet, ut vires hostium, eorumque fortitudinem, industriam ac varios bellandi modos ipsis familiares cognoscat: quæ sine scientiâ nec vires opponere viribus nec felicem expectare poterit certaminis exitum. Eodem prorsus fine, Dilectissimi, hic ante omnia exponam Vobis, quàm tremendus hostis sit, quocum Vobis congregiendum est, quanta sint ejus vires; quàm multiplices nocendi artes: nihilque in hac materia Vos celabo; non quidem ut terri dejectis animum sed ut providi ac benè præparati ad pugnam accedatis.

Quanta sit dæmonis potentia, quanta ad hominibus nocendum rabies, demonstrant innumera Scripturæ loca; demonstrat ipsa humani generis historia. E multis pauca seligam. Nunc serpenti, nunc rugienti leoni ipsum comparant Sacræ Litteræ; quid autem serpente callidius aut virulentius? Quid leone rugiente & furibundè prædam quærente fortius aut terribilius? Si Paulum audias ad Ephesios 6 *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem: sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in celestibus.* Si, inquam, hæc audias, numquid diceres traditam esse dæmoni hujus Universi potestatem, & sevæ ejus tyrannidi totam esse subiectam mortaliū progeniem?

Et profectò quis non contremiscat, si miserandas strages ab ipso perpetratas attentò revolvat animo! Superbus ille spiritus vix è manibus Creatoris sui egressus erat, cum solium suum vellet æquare Altissimo, atque ideo (II. Pet. 2.) *rudibus inferni detractus in tartarum*, unà cum rebellibus suis aëclis æterno in Deum odio accensus est; cui cum nequeat nocere, implacabile bellum infert hominibus, qui ad eandem possidendam felicitatem, de qua ipse dejectus se videt, à Deo creati sunt. Quanto autem hoc fecerit successu quis non videt? Quis non dolet?

Primum hominem astutus ille serpens innocentiam suam privavit, & cum peccato totam illam malorum ex eo consequentium seriem innoxiam; univèrsam hominum genus, à primo quo nunc existunt initanti, sibi subditum fecit, atque in eandem secum detraheret perniciem, nisi homini Divinus datus fuisset Redemptor.

Ubi verò semel fuit peccato corrupta natura, hæc ipsa corruptione uti non cessavit demon, ut magis ac magis in profundas sceleris abyssos mortales demergeret: adeò ut temporibus Noë octo tantum justi ex omni carne salvati sint ab aquis Diluvii, quibus Deus, pœnitens se fecisse

hominem, propriam facturam manuum suarum in ultionem iniquitatis suffocavit.

Vix mundatus erat à scelere suo Terrarum Orbis, & ecce justi Noë progenies, multiplicata in gentes, dæmonem ipsam adorant in idolis; atque hic abominandus cultus nationes omnes inficit, & ipsum humani generis hostem Deum constituit univærsæ terræ. Frustrâ in progenie Abrahami quaerit Sibi Deus populum fidelem: frustrâ dat ipsi Legem, Promissâ, Testamentum: populus ille ad reliquarum gentium stultitiam identidem dilabitur; edusque ut post aliquot sæcula in solo Regno Judæ verus Dei Cultus perseveret; & adhuc, proh dolor! quàm sæpè hic abundavit iniquitas, quæ tandem consummata fuit terribili Deicidio, dum gens illa missum ad se Salvatorem infami patibulo affixit.

Verùm quis non credidisset, cessaturum tunc demùm diabolum, postquam Christus Sanguine suo deleverat, (Col. 2.) quod adversus nos erat chirographum decreti... & expulsi principibus, & potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso, ut ad Colossenses loquitur Apostolus?... At profectò nihil minus: majorem in rabiem actus dæmon persequi cepit Ecclesiam Christi, & prælia cum illis ejus committere. Nôstis, quàm sevas in illam primis sæculis excitaverit tempestates: deindè quàm varios in ejus sinu suscitaverit errores, hæreses, schismata... Levate oculos Vestros, & videbitis etiamnum, quàm miserè dilaniata sit Venis Christi: quàm multi Doctrinam Ejus relinquerint: quàm multe sint gentes, quæ adhuc diabolo in idolis thrifcant: quàm ingens illorum sit numerus, qui Fidem quidem Catholicam profitentur, sed eandem factis negant. Dæmonis fraude & astutia vigent adhuc in medio populi electi adulteria, fornicationes; vigent homicidia, injustitiæ, detractiones, avaritia, gula, superbia, & tota vitiorum farrago. Quinimò inter illos, qui coram hominibus probi videntur & laudabiles, quanti sunt, Deus immortalis! qui coram Te pleni sunt spurcitiâ, mancipia Dæmonis in tempore & in æternum futura!

Si tantam adhuc prædam agat leo iste rugiens, quis est, Dilectissimi, qui ejus non exhorreat potentiam? Quis mirabitur, ipsum ab Apostolo vocari Principem ac Rectorem mundi, tenebrarum harum? Et quasi non sufficeret ad interitum nostrum: hostis ille formidandus, jungit se eidem mundus cum illecebris suis ac vanitatibus; jungit se caro nostra, inimicus ille domesticus, quem intrâ viscera propria fovemus: cujus corruptio, quasi lege quadam terrea, ad peccatum nos inclinat, & in duram dæmonis servitutem redigere nos conatur. Illic mundus, hæc caro instrumenta sunt, quibus ille utitur, ut in æternam nos trahat perniciem.

(*Mille habet nocendi artes.*) Nec Potrò semper apertâ fronte nobiscum serpens ille congregitur: millenas nocendi artes habet: millenis, diversisque modis hæc novit instrumenta ad intentum suum convertere: quod hic paucis considerare juvabit, ut, ex ungue cognoscentes leonem, insidias ejus, bellandique methodum facilius habeatis perspectas.

Atque imprimis plurimi sunt inter homines, apertis criminibus devoti, parùm curantes illa, quæ ad Deum aut Salutem suam æternam pertinent. Parvæ difficultatis negotium cum similibus habet diabolus: vel enim quietos illos relinquit, prædæ suæ securus; vel si ipsos in peccatum profundius velit demergere, ad manum semper habet millena objecta, quibus animas illas, carni & mundo addictas, retibus suis intricet, & magis ac magis in ipsis aggravet servitutem.

(*Servos Dei præ reliquis impugnat.*) Sed si quem videat hominem Deo servire cupientem, & sincero corde Salutis suæ allaborantem, hujus insidiarum calcaneo, hinc fruit insidias, in hunc omnem suam industriam & furorem convertit.

Nunc tamquam leo rugiens totam in ipsum suscitatur inferni potentiam; nunc adinstar serpentis sub venenata quadam herba se tegit, ut securius incautum feriat aculeo. Quòd si deprehensum se videat & illucum, aut si anima illa fauciat quidem sit, sed mox ad Fontes Salvatoris recurrens Penitentis Lavacro se emundet, tunc novo furore inflammatur dæmon, tentationesque suscitatur fortes magis, magisque frequentes quàm ante, & innumeratas objicit difficultates, ut illam à Via Virtutis deterreat.

(*Modus quidam certandi familiaris dæmoni.*) Inter varios autem tentandi modos, hic ipsi imprimis familiaris est, ut uniuersusque inclinationes, & indolem penitus perferretur. Si animo sis naturaliter hilari & jucundo, sentibiles tibi suggeret delectationes, ut ab illis ad crimen gradum facias: si contra tristi ac melancholico, ad iram, ad discordias, ad odium & severitatem in fratres adducere te tentabit. Si timidam sortis sis indolem, terribit te offendiculis, quæ in via Perfectionis superanda sunt; monstra finget, & in desperationem, si possit, te pertrahet: quòd si ex adverso, mentem habeas generosam aut elatam, tiulabit te gloriæ & laudis amore, ut ipsi in superbia similis sis; adulatorum excitabit, ut, illorum dictis fidem præbens, te ipsum magni facias, & existimes adinstar pharisæi, te non esse sicuti cæteri hominum... Ità novit cujusque genio se accommodare dæmon; perindè enim ipsi est, sive hoc sive alio medio retibus ipsis implicetur anima, quàm persequitur. Ex quo patet, Dilectissimi, quanti interit Christiani hominis, ut ante omnia noscat seipsum & proprias infirmitates, semperque eantè cor suum custodiat, ne vel rima pateat, quæ serpenti isti astuto præbeat aditum... Necesse est igitur passiones omnes & inclinationes immoderatas, quantum possumus, destruere; quia hæc in manibus dæmonis potentia sunt ad nos vincendos instrumenta. Mortificandi affectus animi; subjicienda caro, ut serviat spiritui; alidua vigilantia lustrandi sunt intimi cordis recessus, quemadmodum nihil non lustratum, non munitum relinquit generosus belli dux, qui civitatem ab hoste obsessam defendere statuit & Regi suo servare.

(*Aliud ejus stratagema.*) Aliud dæmonis stratagema est, quòd non statim à gravioribus incipiat, sed paulatim tantum, & per longas ambages pias animas ad lapsum perducere conetur. Novit quippè se mox repulsam passurum, si apertâ fronte crimen suaderet, & ab illa propositione, tentationem suam inchoaret.

Quid igitur facit? Homini justo, ut eundem finaliter in grave crimen pertrahat, incipit proponere objectum aliquod delectabile, & attentionem quamdam circa illud excitare, quemadmodum cum Eva fecit, cujus lapsus ab hoc duxit initium, quòd, ad vocem tentatoris hærens, viderit (Gen. 3.) quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile. Postquam sic per sensus sese induxit in animum, sufficit ipsi vel leviusculam quamdam eâ vice ab ipso extorquere delectationem, & objecti illius appetitum. Rediit deindè ad assultum frequentius, & animam illam, jam terrenâ dulcedine inescatam, & tentatori præbentem aures, fortius invadit, ipseque, dum hæc primâ infidelitate debilior facta est, jam conatur suadere non tantâ timiditate opus esse, non agi hic nisi de periculo tenuis cujusdam culpæ, & ab humana infirmitate inseparabilis, quam

quam ideo facile Deus Ipse excusat. Varios deinde insinuat pretextus, cur hic & nunc julie se exponat hujusmodi periculo; puta, sic requirere statum ejus ac functiones, nec vitari hujusmodi posse, nisi velit quis de hoc mundo exire. Atque hinc fit, ut occasione illâ sæpius occurrente, paulatim expellatur istius peccati horror, & laxato hoc animi freno, tandem naufragium patiatur homo, & gravissimo crimine infelix inquinetur. Quod ubi factum videt tentator, tunc iterum scenam mutat; & peccatum illud, quod antea adscribebat infirmitati, quod ut leve & nullius momenti repræsentaverat, jam consummate ostendit esse malitiæ; jam tamquam gravissimum crimen & veniâ indignum reprehendit; jam suggerit, tam gravia esse illa, quæ sibi cudit vincula ut ab illis liberari sit impossibile; & sic in desperationem propellit infelicem animam, eamque jugo diabolico subditam retinere satagit.

Hæc dæmonis insidiæ docent nos, Dilectissimi, quam necesse sit juxta monitum Christi continuè vigilare; quam necesse sit vel levissimis obviare iniuriis, nec mendaci illi spiritui credere, aut ejus suggestionibus vel in levissima re aures præbere; unde & Scriptura beatorum dicit hominem, (Prov. 28) *qui semper est avidus.*

(*Aliquando transfiguratur se in Angelum lucis.*) Sed numquam periculosior est dæmonis industria, quam dum angelus ille satanæ transfiguratur se in Angelum lucis: nam & hanc formam nimis sæpè assumit, & prætextu pietatis, aut debiti cujusdam officii, innumeros proh dolor; decipit, & à via virtutis facit descendere.

Sic V. G. inculcabit Patrifamilias numerosam sibi à Deo esse concessam prolem cui teneatur prospicere, ut ipsum ab eleemosynis retrahat, ut ipsum paulatim ad avaritiam deducat, imò ad varia deinde injusta media, quibus opes & fortunam suam adaugeat.

Eadem industria falsam Divinæ Legis æmulationem, & mendacem Religionis zelum aliquando inspirat hominibus, eodumque ut malefactis suis obsequium se præstare Deo, & Illius honorem promovere se existiment, dum interim acerrimè hunc ipsum impugnant. Hæc fraude Saulum coëgit nascentem Christi Ecclesiam persequi. Hæc fraude Romanum Orbem in Christianos armavit, quos suggererat esse Divinitatis osiores. Hæc fraude adhuc hodiè decipit tot errantium millia, qui sub prætextu reformandæ Ecclesiæ, & sectandæ Doctrinæ Evangelicæ puritatem aberrant à Via Veritatis, & oculos claudunt Veræ Luci.

Sed quid de errantibus hic loquor; non rarò hæc fraude obsecrat aurum optimum Ecclesiæ, ipsos Sacerdotes, ipsos Dei Ministros. Quam multos ex illis, prætextu curandæ valetudinis, aut necessariam corporis curam gerendi, avertit ab impendendo Ovis suis ardua quæ illis debent obsequia, senlimque infestit ad vitam molliorem & plenam delictâ? Quam multos, falso lucrandi animas desiderio accensos, in occasiones conjicit periculo plenas, in quibus animæ propriæ jacturam faciunt? Quam multos exorbitivo severitatis zelo abripit? adeò, ut duri fiant & intractabiles; & sub specie servandi Canones & Disciplinam veteris Ecclesiæ, sibi solis superbe sapiant, atque suo agendi modo à Sacramentis avertant populos, & Salutes Christi Fontes peccatoribus obtinent. Alios contrà, & quidem plures prioribus sub benignitatis ac commiserationis paternæ fucos canes facit non valentes latrare; medicos imperitos, qui vulnera non sanant, sed tegunt tantùm inanè crustâ, & poenitentes suos ad infernum securos transmittunt. Alios denique sub colore sinceræ ac ardentis pietatis seducit eodum-

que dæmon, ut eos mille scrupulis involvat; adeò ut, anxietatibus continuis obrutos, ad quodvis bonum perpetrandum reddat inhabiles, & à via Virtutis alacriter sectanda alienet. Quosdam verò in oppositum detorquens, scrupulorum vitandorum causâ incurios facit, & in rebus etiam gravibus Salutis suæ negligentes.

Et hos quidem dæmonis laqueos, qui specialiter Ministris Ecclesiæ vitandi sunt, anno proximo, si Deus dederit, penitiùs considerabimus; hodiè hoc unum sufficiat annotasse, Dilectissimi, conscientia rectâ opus esse, quæ solidâ pietate nitatur ac prudenti scientiâ, ut angelum satanæ discernere ab Angelo Lucis; spiritus probare virum ex Deo sint; genuinam virtutem, quæ in medio inter duo extrema consistit; sectari, & viam aliis ad eandem monstrare valeamus.

(*Sed tamen ex una vel altera parte seipsum manifestat.*) Quamvis autem in his omnibus non parvæ occurrant difficultates; si tamen perseverantes simus, & ad ipsum Dei Verbum libremus illa quæ suggerit inimicus, non diu fraus ejus latere poterit; sed ex una aut altera parte, aperta facie se prodet. Hoc docemur ex ipsa Christi tentatione: primò enim occultabat se dæmonis altitua, & Christo iam jam pressò suggererat; ut extraordinario aliquo medio succurreret præsentî necessitati; ast ubi cernebat Christum Divinæ Providentiæ totaliter se submittentem, & in Eâ solâ collocantem fiduciam, tunc hæc Eadem Ejus virtute uti voluit, ut Ipsum in præsumptionis dejiceret excellum; verum & hic repulsam passus, aperte demùm se prodidit, omnia Mundi Regna Christo promittens, si Divinos ipsi impendere vellet honores.

(*Vigilandum continuè contra hunc hostem.*) Jam satis ostensum est, Dilectissimi, quam formidandus sit hostis ille, qui nobiscum congregitur; quam varix sint, quas fruit insidiæ & quam inevitabiles; quam potentia moveat arma quibus nos obruat; ac proinde facile colligitis, continuâ vigilantia opus esse, continuâ Legis Divinæ meditatione; servandum quoque cor ab omni passione, ab omni peccati labe alienum; ac demùm ferventi oratione implorandum assiduè Divini Numinis auxilium, sine quo tantos impetus, tantos assultus, non dico vincere, sed ne sustinere quidem valeamus.

(*Duobus præcipuè mediis utendum*) Porro Christiani hominis in hoc puncto industria ad duo potissimum capita revocari potest. Quorum primum est, ut tentationes, dum nondum exortæ sunt, quantum possibile est, conetur evitare. Secundum autem ut primo quò oriuntur momento, forti animo assurgat, & viriliter hostem propellat.

Et imprimis vitandas esse tentationes nemo non intelligit, qui perspectum habet, quanta sit ex una parte infirmitas nostra, quanta naturæ in malum propensio; ex altera verò quanta sit potentia dæmonis, quam subtilis industria; quantus ad nocendum & mactandum furor. Christus Ipse hostem nostrum vocat (Luc. 11. & Joan. 12.) *potentem armatum, & principem hujus mundi*; nec sine causa Apostolus ad Christianos omnes exclamat: (Eph. 4.) *Nolite locum dare diabolo.*

Quam incauti igitur sunt, qui improvidè se exponunt lapsiui, a que illas sine justa causa occasiones querunt, in quibus passioni naturali junguntur dæmonis insidiæ, & cor semi-faucium ac imbellè, innatoque corruptionis ponderi penè succumbens, telis inimici exponitur! (Eccli. 3.) *qui amat periculum, teste Scripturâ, in illo peribit.* Et quis est, qui suis audeat viribus confidere, dum videt Petrum ad vocem

ancillulæ Dominum suum abjurantem? Dum videt Davidem Prophetam Sanctissimum, virum secundum Cor Dei, uno istu oculi mutatum fuisse in adulterum & homicidam?

Non ita igitur, Dilectissimi, sed juxta sapientis monitum (Prov. 4.) *omni custodia servate cor vestrum; januas sensuum claudite, ne per illas dæmon intret in animam; carnem mortificate, ut adinstar servi, spiritui subjecta sit; (Matth. 26.) Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem.* Versamur omnes, quotquot sumus, in terra hostili; undique insidiæ, undique pericula; undique scopuli timendi sunt, & præter hæc omnia densissimis circumdamur tenebris... Quis inter hæc se putabit tutum? Quis sine timore, sine circumspeditione passus tuos præsumet dirigere? Merito igitur dicit Sapiens: (Prov. 28.) *Beatus homo, qui semper est pavidus.* Nolite tamen hic pavorem intelligere, qui scrupuloso quodam horrore conturbet animum, & hæc ipsa turbatione periculum adaugeat. Sedatâ mente, & sanguine (ut aiunt) frigido opus est, ut in tantis periculis constituti, conflictum evitare, aut hostem, si pugnandum sit, propulsare valeamus. Prudens itaque & Christianus pavor exigitur, qui non turbet animum, sed attentum ipsum reddat ad laqueos, & pericula; qui hæc eadem hominem doceat evitare; qui faciat, ut semper armatus, semper in prælium paratus incedat. Atque hæc imprimis methodo inanem reddimus diaboli potentiam, quemadmodum jam multum profecit Dux belli, qui hostem ex adverso habens, ejus viribus facile pollet opprimi, conflictum tamen evitare novit, insidiarum loca transire, & securum in ejus conspectu traducere exercitum.

Verum nimis plenus est tentationibus (1. Joan. 5.) *mundus, qui totus (Joanne teste) in maligno positus est, ut temper valeamus evadere conflictum; & Christiani homines, etiam vigilantissimi, tentationibus nimis sæpè impetuntur.* Tentati sunt olim in solitudine Antonii & Hieronymi. Tentatus est in deserto ad solatium nostrum Christus Ipse, & ad Ejus exemplum, sæpè in illis locis, ad quæ ab Ipso Dei Spiritu erimus deducti, accedit ad nos tentator, & totis in unum collectis viribus, immani furore nos assiliet. Hoc itaque si fiat, statim confirmandus est animus, & imperterritus corde certamen incundum.

In hoc autem certamine prima regula sit, ut in ipso tentationis limine resistamus dæmoni, neque passum pedis ei cedamus. Omnis ei in tentatio levior est in suis primordiis, & quando cor necdum infecit, facilis expellitur; si verò ex negligentia nostrâ semel egerit radices, jam roborata & confirmata magis sit pertinax, nec nisi magnâ cum difficultate debellatur: dæmon quòque, jam pro parte dominans cordi, evadit audacior, animamque primâ illâ infidelitate debilitatam, & contractis jam penè viribus certantem, longè facilis expugnat. Difficilior quippe sit civitatis defensio, si jam prima ejus munimenta ab hoste fuerint intercepta.

(*Pro varietate tentationum variandus est modus pugne.*) Deinde, quemadmodum experti gubernatoris est, diverso oppugnationis modo diversum quòque defensionis genus opponere, ita & nobis cum dæmone agendum. Tentationes etenim aliquæ directè oppugnari possunt, aliæ verè indirectè tantum & obliquè. Si ad superbiam, si ad iram, si ad gulam, si ad injuliam tenteris, considera audacter illum aërum intrinsecam deformitatem; examina illarum passionum, ut & obiecti quod prosequeris, circumstantias, ut sic pallio ipsa tibi visceat, & tu ab ea exhorreas. Si verò te invadat dæmon luxuriæ, noli cogitationem ad illos actus, aut ad objectum eorum applicare, sed statim ad Deum

recurre; cogita de Passione Christi, de Pœnis æternis, de Gloria Cœlesti, imò etiam rei cuidam indifferenti animum applica; neque enim sine causa dixit Apostolus (1. Cor. 6.) *fugite fornicationem: edquod in sola fuga quærenda sit in hoc certamine salus...* Josephi exemplum imitare, qui à domina sua ad crimen sollicitatus non hæsit non altercatus est cum illa, sed cogitans intrâ se: (Gen. 39.) *Quomodo possum hoc malum facere? statim fugiendo, tentationi se subripuit...* Undè & illorum rejicienda est methodus, qui postquam in hæc materia fuerint tentati, curiosius examinare volunt conscientiam, ut sciant an & quousque præsterint consensum: nam præterquam quòd inutile sit ejusmodi scrupulosum examen, cum proprios suos affectus exactè metiri homo non valeat, insuper refrenando memoriam, imaginationem de novo commovent, & hæc occasione sæpius in novas anxietates labuntur & in tentationes priori graviores. Si itaque de præliato consensu dubites, humiliter te accusa, prout primâ fronte videbitur; hoc dicit Christiana prudentia; hæc piorum praxis est, nec plus ad rectam Confessionem Christus exposcit.

(*Numquam vincit dæmon, nisi volentes.*) Ceterum, Dilectissimi, quantumcumque importunum sit bellum, quòd in nos movet inimicus, quantumcumque sit gravis tentatio, hoc semper habete præ oculis, aliud prorsus esse sentire tentationem, aliud eidem consentire. Nam, ut Augustinus dicit, *dæmon non extorquet à nobis consensum; sed petit; & alibi: suadere & sollicitare potest, cogere non potest.* Et iterum alio in loco cani alligato dæmonem comparat, qui latrare quidem potest, mordere autem neminem, nisi qui propius voluerit accedere. Igitur sicuti Christo fualit quidem, ut se ex pinnaculo Templi præcipitaret deorsum, sed non Ipsum præcipitavit; ita quòque & nobis præcipitium suadere potest, sed numquam cademus in illud, nisi liberâ voluntate nosmetipsos præcipitemus. Exagitare quidem corpus potest & potentias animæ, sed nihil valet in liberam nostram voluntatem. Quamdiu pugnamus, vincimus. Si varia armorum genera habeat dæmon, nec nobis quòque ad victoriam arma defunt. Videm habemus, Verbum Dei, Promissa livina, & super hæc omnia humilem & allidam orationem: hæc instrumenta sunt, hæc scuta, in quibus possumus (Eph. 6.) *omnia tela nequissimi hujus ignea extinguere.* Tantum opus est pro felici certaminis exitu, ut velimus resistere; nam juxta Apostoli Jacobi monitum: (Jac. 4.) *Resistite .. diabolo, & fugiet à vobis.*

(*Adhortatio ad fiduciam*) Infirmi sumus, fateor, & interum cum hostium multitudine ingenti pugnandum est: sed si Deus aperiret oculos nostros, quemadmodum fecit ministro Elisei Reg. IV., videremus (IV. Reg. 6.) *plures nobiscum esse, quàm cum illis.* Quid valent, dic quælo, rebelis illius creaturæ arma, contra Omnipotentis Virtutem? Numquid merito vires ejus possumus contemnere, & cum Paulo exclamare; (Rom. 8.) *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Imò, Dilectissimi, Deus nobiscum est, quamdiu resistimus diabolo; nec deseret nos nisi prius à nobis deseratur. Dat quidem dæmoni *tenendi licentiam*, ut inquit Ambrosius, *sed non copiam sulruendi...* Ad mensuram, ait Aug. *permittitur tentare diabolus...* Et quid opus est Ambrosii, quid Augustini testimoniis? Numquid de hoc Divino adjutorio sponsores habemus Ipsum Spiritum Sanctum, dum per os Apostoli ad Corinthios; (1. Cor. 10.) *fidelis .. Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.*

(*Ex tentatione utilitas multiplex*) Non solum igitur promittitur nobis victoria si pugnemus, sed etiam multiplex ex ipsa pugna proventus; atque ita, frendente demone, oppugnationes ipse, quibus nos perdere volebat, in propriam ejus vertuntur ruinam, & Coronam Gloriæ nobis adaugent.

Nemo itaque Deum incuset, quod tentari permittat Fideles Servos Suos; plurima enim ex hoc certamine in ipsos derivatur utilitas, plurimum lucri spiritualis; quod, antequam finem dicenti faciam, hic paucis juvabit expendere.

Tentatio imprimis probatam reddit virtutem, quæ nunquam magis quam tempore tentationis resplendet. Hinc Maththias moriens, filiosque suos ad fortiter ferendum tribulationes exhortans, Abrahami adducit exemplum: (I. Mach. 2.) *Abraham*, inquit: *nonne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad justitiam?* Hinc Angelus ad Tobiam: (Tob. 12.) *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.*

Homo nempe, qui in tentatione fidelis permanet, probat Deo, hoc unicuique sibi in votis esse Ipsi adherere, Eiusque amorem omnibus rebus creatis præferre. Probat seipsum ubi, & vincitur hoc experimento, se Deum diligere; quod testimonium, consolatione plenum, non ita tentaret, si cuncta pro votis fluere, nihilque haberet pro Christi amore perferendum.

Deinde tentatio occasionem præbet actus sublimiores in omni virtutum genere exercendi. Si non fuisset tentatus Abraham, dicite, quæso, an ad eum huiusmodi pervenisset gradum, quo promeritus est vocari Pater Credentium, & Ipsum Deum, Filium Suum pro mundo dantem, in figura præfigurare? An Joseph, an Susanna tam illustra fuissent Castitatis exempla; Job verò & Tobias Patientiæ, si non fuissent tentati? si non in mediis tribulationibus Patrias Leges defendissent Machabei: si non inter tormenta expirassent tot millia Martyrum: si non a mundi illecebris oppugnata fuissent tot Christi Virgines: si non pro Ecclesia Dei sudores, vigiliis, persecutiones sustinuisset tot egregii Confessores, profectò nunquam omnes illi ad tantum excellentiam Virtutis, ad tam sublimem Sanctitatis gradum pervenissent.

Auget ergò virtutem tentatio; sed illam præ reliquis, quæ cæterarum est fundamentum, nempe Humilitatem Christianam; atque ideo fateretur de seipso Apostolus: (II Cor. 12) *ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me collidat. . . .* Nimis profectò innata est homini superbia, adeo ut multi gloriarentur in beneficiis suis, & putarent se esse aliquid supra id quod sunt, sicque meritorum suorum coronam perderent, nisi per tentationem humiliati, infirmitatis suæ continuo fierent conscii. Est porro hæc christiana humilitas gignentissimus fructus, qui ex tentatione percipitur: nihil quippè magis confundit dæmonem & devincit, quam si videat hominem hæc occasione se coram Deo humiliantem; tales enim superare se posse aut suis laqueis irretire desperat.

Facit igitur tentatio, ut humilior fiat homo: facit quodque, ut infirmitatem suam agnoscat, atque ita duplicet vigilantiam, timorem Domini, prudentiam & circumspicientiam salutarem, quæ omnia ceperent, si in longa pace constitutus periculofam securitatem & languorem mortife-

rum contraheret. Facit hæc eadem tentatio, ut identidem levet oculos suos in Cælum, ut firmius adhæreat Deo, ut auxilium sibi postulet ab Illo, cujus solius viribus debere se agnoscit victoriam. Duplicat quodque orationis studium in quo orationis exercitio summa perfectionis Christianæ consistit: nam, Augustino teste, *qui novit bene orare, novit bene vivere.*

Patet ex his omnibus, tentationem Iustis asserre maximum meritorum incrementum, & ejus occasione immensum augere Immortalitatis Coronam, quam sibi post breve hoc certamen in æternum repositam norunt. . . . Atque hæc tentationis utilitates, sic compendio relate, sufficiant; quarum, vel singulæ, si pro materiæ dignitate tractandæ forent, justam exigerent orationis molem.

(EPILOGUS) Quid igitur ex prædictis concludendum, Dilectissimi? Hoc scilicet: vitam hanc continuam esse militiam: luctandum nobis cum inimico terribili, cujus potentiam, industrias, furorem nimis proli dolor! experitur miserum mortalium genus: cujus denique assultus propellere aut vincere, nequaquam sine Divini Numinis auxilio valemus.

Itaque summo imprimis studio cavendum, ut infirmitatis nostræ conscii, quantum possumus, inimici evitemus occursum neque sine causa animam nostram dubio certamini exponamus: (Eccli. 3.) *Qui enim amat periculum, in illo peribit; nec incautus aut imprudentibus, sed vigilantibus & orantibus opem suam promissit Omnipotens.*

Cum tamen, eo non obstante, quotidiana occurrat certaminis occasio, hinc nostrum est armatos esse in prælium, & bene præparatum pectus ferocienti bellæ objicere. At proinde jejuniis & vigiliis maceranda caro; spernendus mundus cum suis illecebris; mortificandi corporis sensus: nam hæc totidem instrumenta sunt, quibus in nostram perniciem dæmon abutitur. Deinde industria industriæ opponenda est: obstandum à primo tentationis momento, ne dæmon pedem figat: aliquando insultans inimicus directè repellendus; aliquando indirectè ab eo declinandum; & hoc ultimum in materia luxuriæ, prout vidimus, pro firma regula servari oportet.

His monitis præmuniti, (Isai. 21.) *fugite principes, arripite clypeum: cum cane furibundo pugnabitis, sed ligato, qui nunquam nisi volentes mordebit. Resistite latratui ejus, & satis est: neminem enim vincet nisi qui prius arma abjecerit.* (Eph. 6.) *Proprietas accipite armaturam Dei; . . . sumite scutum fidei; . . . galeam salutis assumite; & gladium spiritus (quod est verbum Dei.)* Hæc est (Cant. 4.) *armatura sorium*, quâ induti, Dilectissimi, nihil est quod ab hoste metuatis.

Supplici prece Divinum poseite auxilium, conjicite oculos in propugnatorem nostrum Christum Jesum: nam cum Ipso & pro Ipso pugnabitis: Ille certaminis Vestri Spectator erit & Adjutor. Revocate in memoriam fidelitatem, quam Ipsi debetis, præmia, quæ promittuntur vincuntibus; supplicia, quæ minantur turpiter hosti cedentibus. Atque ita fiet, Dilectissimi, ut non tantum ruinam nullam patiamini, sed contra, tentationibus in virtute firmati meritorum Vestrorum augebitis cumulum, & clariorem reddetis Coronam Gloriæ, quâ post brevem hujus vite luctam athletas Suos Christus in æternum coronabit. Amen.

EXHORTATIO DECIMA QUINTA, TERTIA IN FESTO PASCHATIS.

Ad normam Christi Resurgentis vitam nos oportet innovare, exhorrendo deinceps
omne peccatum

Surrexit, non est hic. Marci 16. v. 6.

GLORIOSA Salvatoris nostri Resurrectio, quam hodie recolimus, Dilectissimi, tam sublimem inter Christianæ Religionis Mytheria locum obtinet, ut in illa totam Fidem nostram fundari asserat Paulus in prima sua ad Corinthios Epistola. (I. Cor. 15.) *Si, inquit, ... Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra: invenimur autem & falsi testes Dei.* Quis porro non videt, totam Religionem corrumpere, si testimonium Apostolorum falsum sit, prædicatio inanis, inanis quòque & Fides, quam per universum Terrarum Orbem promulgârunt?

Hinc specialiter Divina invigilavit Providentia, ut Mytherium illud tot ac tantis testimoniis firmaretur, quæ omne super Resurrectione Dominica dubium tollerent. Testes fuerunt Angeli, qui hujus Fesivitatæ gaudia Mulieribus nuntiârunt; testes factæ sunt Mulieres ipsæ; testes tuerunt Apostoli universi, quorum incredulitatem tantisper permittit Deus, ut eò magis credibile fieret eorum testimonium, illudque ab omni præcipitationis aut collusionis suspicione purgaretur. Patet quippe Apostolorum sinceritas & veritatis amor, dum dubii primùm & increduli rejecere factum, quod sibi tamen, ac Magistro suo adeò erat honorificum, & à quo solo tota Spes ipsorum pendebat. Excluditur autem fraudis & collusionis suspicio, dum cernimus, varios ex ipsis successivè convinci & non nisi evidentiâ victos credere.

Demùm indubitanter asserit Resurrectionis veritas, dum attendimus, eosdem illos homines, prius dubios & incredulos, postea sanguine ac morte suâ inter mille tormentorum genera factum illud confirmasse, cujus quidem prædicatio nullum ipsis adducere poterat apud homines commodum; sed contrâ cruce, rotas, ignes parabat; quinimò & Divinam in ipsos iram accendere debebat, æternumque adducere supplicium, si fuissent hæc in re impoliores. Deindè Resurrectionis testes habemus ipsos etiam milites custodes Sepulchri, ipsos Principes Sacerdotum & Seniores populi, intensissimos illos inimicos Christi; qui, dum pecuniâ militem corrumpunt, veritatem & evidentiâ Triumpho Salvatoris vel invidi agnoscunt.

Tota igitur Resurrectionis historia multis ac variis argumentis Fidem nostram confirmat; Divinitatem ac Virtutem Christi ponit in propatulo; animos nostros in Spem ac Fiduciam erigit: etenim Resurrectio Christi, qui (Rom. 8.) *primogenitus est in multis fratribus*, pignus dat nobis certissimum futuræ aliquando resurrectionis nostræ, (I. Cor. 15) *dum corruptibile hoc induit incorruptionem, & mortale hoc induit immortalitatem; ... Nam, teste Apostolo, (Ibid.) si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.* Sub vivo etenim Capite, ablit ut mortua manere possint reliqua Corporis Membra: igitur nova Vita & Gloria Resurgentis Christi pignus est, & exemplar Vitæ, quâ tunc donabuntur Electi, quando corpus hoc, quod *seminatur in infirmitate, surget in virtute*: quod nunc animale est surget spiritale; quando *primùm absorpta erit mors in victoria*, & stimulus ejus *condusus.*

Sed antequam eò perveniamus, Dilectissimi, mortificandum & destruendum est (Rom. 6.) *corpus peccati*, crucifigendus *vetus homo noster*; hoc semper habendum præ oculis, *consepultos nos esse cum Christo per baptismum in mortem: ut quomodo Ipse surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Si proindè veros Resurrectionis Dominicæ fructus velimus percipere: si de illa salutis arrhâ participes fieri; si cum Christo cupiamus resurgere, debet & in nobis verificari illud angeheum: (Mare. 16.) *surrexit, non est hic*: deponendum est (Heb. 12.) *omne pondus, & circumstant nos peccatum*; ut induentes (Eph. 4.) *novum hominem, qui secundum Deum creatus est, nova sima creatura; distructisque vinculis mortis, deinceps soli Christo vivamus*

Igitur si portavimus hucusque imaginem (I. Cor. 15.) hominis terreni, portemus deinceps imaginem celestis. ... quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit.

Itaque, Dilectissimi, ut verum Pascha celebretis, ut resurgatis cum Christo; exhortabor Vos hodiè ad expurgandum *vetus fermentum*, peccatum scilicet; cujus malitiam & fatales sequelas ponam ob oculos, quas eò magis Vos oportet exhorrire, quò ad altiorem in populo Christiano gradum aspiratis; ad Sacerdotium scilicet, ad tremendam illam Dignitatem, quam noxæ quævis, etiam levissimæ, inhonorant & contaminant: atque ita futurum spero, (I. Cor. 5) *ut sitis nova conspersio, sicut estis ærmi*; & in posterum, in novitate vitæ ambulantes, probetis Vosmetipso Deo, Ministrisque fideles inveniamini, & (II Tim. 2.) *operarii inconfusibiles.*

(*Incomprehensibilis est peccati malitia.*) *Agnosce ô Christiane dignitatem tuam, & divinæ consors factus natura noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento cujus Capitis & cujus Corporis sis membrum.* His verbis olim Fideles exhortabatur Sanctus Pontifex Leo; eosque à peccato deterere volebat, hæc solâ consideratione, quòd nomen gererent hominis Christiani, & Membra facti essent Corporis, quod Christum habet pro Capite

Et profectò, Dilectissimi, si attenderet Christianus homo, quòd Sanguine Dei Sui redemptus sit, quòd creptus sit (Col. 1.) *de potestate tenebrarum, & in Regnum Filii Dei translatus*; quòd in fratrem & cohæredem Eiusdem adoptatus; dicite, quæso, an non cane pejus & angue fingeret peccatum: imò ad solum peccati nomen horreret & contremisceret! Atque utinam monstrum illud atris suis coloribus depingere Vobis possem, & omnem, quem meretur, horrorem inspirare; sed nimis infirmum est, nimis debile quidquid hæc in re Vobis dixerò; ... Nam si Deus hùc in medio Vestram unam produceret ex animabus illis, quas peccatum in inferni abyssum protrulit; vox Vestra, animus, vita deficeret, & necdum comprehenderetis, quam inveniã sit, quam terribilis peccati turpitudine, cujus immen-

tam

fam malitiam Sotius Dei intellectus metiri potest & assequi.

Ut tamen de hoc moustro aliquid dicam, attendite tantisper quanta sit injuria, quam Divinæ Majestati inferit peccator; quanta quodque sit turpitudine, quanta infelicitas, quæ ex peccato in animam ejus derivantur.

Imaginamini Vobis Principem aliquem, magnæ terrarum orbis parti dominantem, qui mero benevolentia suæ placito ductus, miserrimum quemdam hominacionem è subditis suis eligat, quem, ad intimam familiaritatem admissum, divitiis ac honoribus in immensum auget. Imaginamini ulterius, ingratum illum rebellare in Regem, parricidas manus in caput ejus inferre, & ad inimicos ipsius transfugere, vile potius ibidem præferens esse mancipium, quàm in Regno benefactoris sui prima post ipsum sede collocari. Adjicite ad hæc omnia, Regem illum, misericordia motum, in locum istius rebellis concedere inimicis filium suum unigenitum, quem novit inhumaniter ab illis tractandum, & ultimo afficiendum supplicio: quo facto, indignum istum hominem prillire restituit amicitia, pristinis honoribus, quibus & novos adjiecit, Regniq; sui eum constituit heredem. Talis profectò infami dignissimus erit cruce, nisi deinceps pro Regis salute consilia & opes conferat, vitamque suam, ubicumque opus fuerit, libens exponat.

Sed quid erit, Dilectissimi, si barbarus ille, gratis iterum odio incensus, ad dimissum sibi crimen revertatur? nec semel tantum, sed & pluries donatus venia, semper antiquo pergat tramite, & optimum despiciens Dominum, omni, quæ potest, viâ ipsum destruere studeat, & è Regno deturbare? Auferte, dicetis, monstrum illud: dehiscat terra, ne indignum suslineat: nullum sit tormenti genus, quo non afficiatur immanis ille parricida.

Sic profectò loqueremur, casu quo in Principem committeretur jam memoratum scelus, nullaque foret vindicta satis atrox ad illud condignè puniendum. . . Sed cur non eodem procedimus pede, ubi de offensa in Divinam Majestatem commissa judicandum est?

Quotiescumque peccato mortali Deum offendis, Christiane, toties non creaturam invadis similem tui, sed in Ipsum rebellas Creatorem: in Illum, qui te ex nihilo produxit; qui tot inmensis beneficiis, tam in anima quàm in corpore, te ditavit; qui eodem, quo in Ipsum infurgis, momento vitam tibi conservat ac spiritum; qui, ut tu vivas, proprium Filium acerbissimæ morti tradidit; qui jam te piuribus è tartari faucibus eripuit; & toties in Se rebellem, toties ingratum, etiamnum facere cupit Cœlestis Regni Sui, Æternæ Felicitatis heredem. Hunc offendis tu, Hunc spernis, Hunc creaturæ, Hunc dæmoni postponis; Hujus potentiam, bonitatem, existentiam ipsam, quantum in te est, destruis & annihilas; Hujus Filii Sanguinem pro te effusum conculcas; imò, quod tremendum nimis est, (Heb. 6) rursum crucifigis in temetipso Filium Dei, eumque habes ostentui.

Et adhuc, Dilectissimi, non horremus, non contremisimus ad peccati nomen! Imò, quia bonus est & patiens Dominus, gravissima crimina habemus pro lusu! Sed & gloriantes in peccatis, securi sinè metu vivimus! Hæc attende, hæc seriò recogita quisquis es; ex illis, si potes, metire quanta sit injuria, quam Supremo Numini inferit peccatum, & dic an monstri illius horrorem depingere, imò vel cogitatione assequi valeas?

(*Effectus peccati horrorem incutiunt.*) Si porrò acerbissima illa, quæ Deo à peccatoribus inferitur injuria, nequum cor tuum saxo durius movet, retrahat te saltem tuî ipsius

amor; retrahant te luctuosissimi effectus: quos in caput tuum peccatum operabitur.

Anima ad Imaginem Dei creata, Divinæ Ejus Naturæ facta particeps, Cœlesti resplendens lumine, ornata velut sponsa, inæstimabilibus margaritis, destinata ad Agni Nuptias & ad Æterna Gaudia, quæ omnem sensum exsuperant; illa eadem anima, mox ut in peccatum prolabitur, omnibus istis spoliatur prærogativis: & quàmvis per centum annos in cinere & cilicio castigasset corpus; & quàmvis ad Gloriam Dei mirabilia patrasset, Universumque convertisset Orbem; & quàmvis jam in Tertium Cœlum fuisset sublata, omnia illa opera eo ipso mortificantur, nullam habitura mercedem, atque anima ipsa vitam perdit, quæ in Deo & cum Deo fruebatur Templum illud Spiritus Sancti mutatur in speluncam dæmonis; adoptivus Filius Dei, & Regni Cœlestis heres mancipium fit diaboli, ejus unguibus subicitur, & jam destinatus est, ut cum ipso crucietur flammis in æternam duraturis.

Quis eheu! Dilectissimi, (Isaïæ 33.) *quis poterit habitare de vobis cum igne illo devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Descendite in infernum viventes, & respicite ibidem infelices illas Divinæ Justitiæ victimas undequaque circumdatas igne, qui ipsas pervadit, corrodit, nequaquam tamen consumit. Quid foret si vel per horam ignem nostrum utualem deberetis sustinere? Et tamen umbra tantum ille est & figura alterius. In hac ardenti fornace, quam furor Domini accendit, jacebunt damnatorum corpora, in medio ignis densissimis tenebris involuta; jacebunt coæcervata & compressa super se invicem; terribilem spargent fetorem? horrenda figurâ terrorem incutient undique audietur planctus, lamenta, ululatus; undique in Deum blasphemiarum, in se mutuo execrationes. Accedet societas dæmonum, quorum numquam fatigabitur industria, numquam quiescet furor, ut novo tormentorum genere miseros illos exerceant.

(*Præsertim cum pœnæ illius æternam durent.*) Hæc, si potestis, mente assequimini. Sed quamdiu, queso hæc durabunt? In æternum, sinè fine. O Æternitas! Æternitas! breve vocabulum; sed quis ex nobis, vel levem de te ideam concipere valet? Omnem imaginationis nostræ, omnem intellectus vim superas!

Si tamen vultis, ut aliquatenus eam adumbrem, Dilectissimi, fingite, formicam quamdam singulis tantum seculis semel comparere, ut terram obambulet; fingite, tamdiu puniendos damnatos donec illa formica, per durissimas rupes & celsissimos montes transeundo, vestigiis suis easdem rupes ac montes contriverit soloque adæquaverit. Fateor stupet ad illam durationem animus, deficit imaginatio; & tamen in illo supposito spes adhuc aliqua superesset damnato; nunc autem etli hoc factum esset & semel, & bis, & centies, & millesies milles, non magis profecerint quàm primo damnationis instanti: & hoc ideo quia in æternum, quia sinè fine debent ardere. Ite nunc & dicite, an similem durationem possibile sit vel leviter adumbrare.

Hanc penarum durationem Fide credimus quotquot sumus Christiani. De hac veritate non magis dubitare possumus quàm de ipsâ Dei existentia; & nihilominus (quis hoc capiet?) pro delectatione momentaneâ; pro levi lucro; pro otio & desidia pro re nihili, pœnas illas nimis sæpè incurrimus: pœnas illas, inquam quæ probant evidenter, quàm immensa sit injuria, quæ per peccatum mortale inferitur Deo; cum Deus, cujus infinita est misericordia, aded

severè puniat creaturam suam, ad Imaginem Suam factam, pretioso Filii Sui Sanguine redemptam.

Oportet profectò, ut in horribilem statum per peccatum mortale redigatur anima, cum eandem Deus tanto odio prosequatur: ac proinde jure admonuit Christianos S. Leo, ut attendant dignitatem suam, nec ad veterem vilitatem degenerè conversatione redeant.

(*Summa est repugnantia inter peccatum & Sacerdotium.*) Sed si hoc monitum in omnes cadat fideles, quantò magis in Clericos & Sacerdotes? qui non tantùm generalia cum reliquis accepere dona, sed suprâ gregem constituti, longè majoribus beneficiis ditati sunt; qui non tantùm Christiani nominis dignitate refulgent, sed in Christianæ Doctrinæ vindices, in Ecclesiæ Columnas, in Ministros & Coöperatores Christi electi sunt. Si igitur monstrum sit Christianus homo peccato mortali infectus, quo nomine vocabo Sacerdotem eâ labe coinquinatum?

Olum Deus Mosaiçis Sacerdotibus hanc Legem præscripsit: (Lev. 21.) *Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec pones Deo suo. . . nec accedet ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum.* Quid porrò præfigurabat corporalis hæc macula, quid aliud, quàm peccatum, propter quod vult Deus à Sacerdotio Novæ Legis eos removeri, qui illo infecti sunt?

Eodem planè spiritu Propheta Regius exclamat: (Ps. 25.) *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, inquit, & mundo corde.*

Et profectò, quis non videat, nihil esse, quod adeò Statui, adeò Functionibus Sacerdotii repugnat, sicut macula peccati? Repugnat Statui: nam, ut inquit S. Thomas, Sacerdotium est status perfectionis acquisitæ non acquirendæ; & ideo hunc majorem perfectionem exigere docet quàm statum monachatus; quod prorsus conforme est Veteri Ecclesiæ Disciplinæ, juxta quam sanctiores tantùm è monachis ad Clericam invehbantur, undè illud Hieronymi: *Ità age & vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis; & adolescen iam tuam nulla sorde commacules, ut ad Altare Christi quasi virgo de thalamo procedas.* Repugnat quòque peccatum Functionibus Sacerdotii. Etenim ipsius est prædicare Legem Domini & hanc docere populos: sed numquid jam olim (Psalm. 49.) *peccatori dixit Deus: quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?*

Sacerdotis eâ errantes reducere, coinquinatos mundare: sed numquid, ut cum Bernardo loquar, *rectus ordo requirit, ut priùs propriam, dinceps alienas curare studeas conscientias? N. esse est, inquit Gregorius, ut esse mundi studeat manus, quæ diluere aliorum sordis curat, ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida in se mens lutum tenet.*

Sacerdotis denique est, tremendum illud offerre Sacrificium, de quo munere pulchrè in hunc modum ratiocinatur Chrysoströmus: *confidera, quales manus hæc ministrantes esse oporteat: qualem linguam, quæ verba illa effundat: quo non oportet igitur puriorem esse tali fructum sacrificio? quo solari radio non splendidiorem manum, carnem hanc dividendum? os, quod igne spiritali repletur? linguam, quæ tremendo nimis sanguine rubescit?*

(*Sollicitudo Ecclesiæ pro suorum Ministrorum innocentia.*) Ille & similes considerationes, Dilectissimi, semper sollicitam reddiderunt Ecclesiam, ut nullos ad Ministerium assumeret, nisi eos tantùm, qui vitæ morumque innocentia seipsos commendabiles reddidissent. Prius hujus sollicitudinis exemplum dederunt Apostoli, ubi de eligendis sep-

tem Diaconis agebatur: (Act. 6.) *Considerate, inquiebant, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus.* Legite quantas qualitates ab Ordinandis ad Ministerium requirerat Paulus in sua ad Timotheum Epistola, ubi inter alia, enumeratis iis, quas oportet Diacono inesse, virtutibus, finaliter concludit: (1. Tim. 3.) *Probetur primum: & sic ministrent, nullum crimen habentes.* Ex quibus verbis hanc regulam eruit Bernardus: *viros probatos, non probandos oportet eligere.* Hæc autem probatio ad tantum in Primitiva Ecclesia ascendebat rigorem, ut vix amitterentur alii, quàm de quibus licebat confidere, eos semper innocenter vixisse; hinc illud Hieronymi commentantis in verba Apostoli ad Titum, ubi Paulus exigit, ut ordinandi in Presbyteros sint *sinè crimine: primum itaque sinè crimine sit, inquit S. Doctor, quod puo alio verbo ad Timotheum irreprehensibilem nominatum: non, quòd eo tantùm tempore, quo ordinandus est, sinè ullo sit crimine, & præteritas maculas novâ conversatione diluerit; sed ex eo tempore, quo in Christo renatus est, nullâ peccati conscientia remordeatur.* Quomodo enim potest Præses Ecclesiæ auferre malum de medio ejus, qui in delicto simili corruerit? aut quid libertate corripere peccantem, cum tacitus sibi ipse respondeat, eadem se admisisse quæ corripit?

Hinc quòque (quod ex pluribus docemur Canonibus) non admitebantur antiquitus ad Sacerdotium, qui aliquando publicæ Penitentia fuerant subiecti.

Quàm dissimile, quàm alienum hoc est à moribus nostris! tunc nempe illos recipere renuebat Ecclesia, qui necessitatem habuerant penitendi; hodiè verò multum se profectò existimat, si tales inveniat, qui veram ac sinceram Penitentiam egerint.

Sed quidquid sit, semper contrarium est Spiritui Ecclesiæ, si illi, qui in graviora peccata fuerunt prolapsi, levi brevique Penitentia securos se arbitrentur, a que in Ordines Sacros involent, antequam suam in virtute constantiam aliquatenus probaverint. Semper terribiles erunt subitæ illæ metamorphosès, in quas Gregorius Nazianzenus invehitur: *Heri sacrilegi, hodiè Sacerdotes: heri profani, hodiè sacrorum Antistites: veteres vitio, pietate rudes atque r.centes.* Eodemque spiritu loquitur Gregorius alter, Sanctissimus Urbis Romæ Pontifex: *Ad sacros Ordines, inquit, Paulus Neophytum venire prohibet. . . inter neophytos deputamus, qui adhuc novus est in sancta conversatione.*

Videris itaque, Dilectissimi, præter generales rationes, propter quas Christianus omnis exhorreere debet peccatum mortale, specialissimas superaddi respectu illorum, qui ad Sacerdotium aspirant; adeò ut nequaquam eis sufficiat lachrymis diluisse priora crimina, sed & insuper cavendum est ipsis, ne accedant *novi adhuc in sancta conversatione*; aut tunc demum, postquam in pietate firmos se experti fuerint, & in virtute constantes. . . Si autem hæc ab aspirantibus exigantur, multò magis locum habent in illis, qui jam Sacerdotio insigniti sunt & ad Ministerium admitti; qui profectò eò magis peccatum fugiant necesse est, quòd experientia quotidiana probet, verissimum esse illud, quod uno ore ciamant Patres; vix dari Sacerdotem Penitentem: & cur ita? Quia scilicet media Salutis, Divinæ V. G. Legis meditatio, exhortationes, Sacramentorum usus, quæ laicos non raro commovent & ad cor redire cogunt, frequenti usu suo nullam in animum Sacerdotis impressionem faciunt, sed durum relinquunt ac frigidum. Spreta insuper Sacerdotii gratia magis ipsum odiosum reddit Deo, ac ulteriori-

bus Ejus auxiliis in lignum. Atque hinc rurfus factum est, ut juxta fev. etiore antiquæ Ecclefiæ difciplinam, Officii & Dignitatis fuæ gradu privarentur Sacerdotes, qui poft Ordinationem in gravius aliquod crimen nofebantur prolapsi: nempe provida Mater aut eorum desperatam habebat Pœnitentiam, aut licet eam condignè egiffent, exilimabat tamen, ipfos nunquam eâ quâ decet autoritate præfatos Gregi, & fit congruâ viçæ formâ Minifterium obituros.

(*Etiam venialia fœdè cavenda funt.*) Et hæc quidem, quæ hucusque diximus, de peccato mortali, ut clarum est, intelligenda funt. Verùm fi incurius nimis fit lux Salutis, & in Deum ingratus, quicumque venialia negligit, multo magis id iterum obtinet in Clericis; qui dum reliquis loco præcellunt, etiam ad majorem obliunguntur Sanctitatem, & arctiorem cum Deo conjunctionem.

Conandum itaque, Dilectiffimi, ut, quantum humana fragilitas patitur, etiam ipfa venialia fugiatis, justumque de illis concipiatis horrorem. Nec profecto leve malum est peccatum hujusmodi, five injuriam cogites, quam Divino infert Numini, five fequelas ex eodem resultantis

(*Gratias illorum expenditur*) Injuriam illam æquâ lance ponderabis, fi consideres non t. q. quid facias, sed quem offendas: quàm Bonus ille fit, quàm Pius, quàm Benignus. Deum offendis, cui centies fidelitatem jurasti, tot titulis Ipsi debitam. Patrem offendis, qui millenis te beneficiis cumulavit; cui teneram & inviolatam gratitudinem debes. Fateor, quidem, non contemnitis, non dirumpis amicitiam; sed quidquid dicas) creaturam, passionem tuam, aliquo faltem modo, Ipsi præfers, & Spiritui Sancto injuriam facis.

Dic amabo te, fi ita cum Patre, cum amico ageres, numquid in hanc justam de te erumperet querelam: cur ita à te tractari meum, fia mi? Ego te bonis meis cumulo; ego totum me tibi impendo; & tu interim millena agis, quæ nôlli mihi displicere, & honori meo, ac reverentiz mihi debitæ scis esse contraria: quidquid habes, lubens in gratiam mei deberes profundere; & interim pro levi incommodo, pro re nihili frigidum te exhibes, infidelem, inconstantem Amicitiam quidem non dissolvis, sed nauseam paris cordi meo, & ea facis, quæ ab inimico ferre possent, sed quæ gravia nimis funt, si ab intimo familiari, si à filio proficiantur.

Cogitate, Dilectiffimi, ejusmodi querelis justè Vos impeti, dum veniali peccato in Deum delinquitis. Quàm gravis autem fit cordi Ejus hæc injuria, ex eo colligite, quòd, licet fit humani generis amantiffimus, & pro eo Unigenitum Suum dederit, non velit tamen, nec velle possit, ut vel leve committas veniale, etiamfi hoc medio omnes quotquot funt homines salvos faceres... Colligite id quòd quæ ex penis, quibus hic & in altero seculo veniale punit. (Num. 20.) Moyses, ad intimam cum Deo familiaritatem admiffus, ita ut facie ad faciem Ipsi loqueretur, bis tantum cum levi quâdam diffidentia Petram percussit, & ecce in Monte mori debuit extra Terram Promiffam, pro qua acquirenda tantos labores per tot annos, Ifo Deo jubente, luberat. (I Reg. 6.) Bethfamitæ, de reditu Arcæ Domini in gaudia effusi, oculo minùs reverenti Illam aspiciunt, & statim ingentiffimus eo um numeras morte plectunt. (II Reg. 24.) David, levi vanitate seductus, jubet populum sibi subje. tum deferribi, & mox trium dierum Ipatio subsequitur pestis, quæ ex eodem populo septuaginta millia hominum aufert. Quid de Purgatorio dicam: pro puniendis venialibus expresse instituto, cujus pœnæ tantæ funt,

ut Augustinus dicere non dubitet: *Ille purgatorius ignis durior est, quàm quidquid in hoc seculo pœnarum possit videri, sentiiri & cogitari.* Multi existimant, tormenta infernalialia nihil ab iis differre: quinimò si veniale junctum mortali fit, non vici unus & idem inferni ignis utrumque æternam punit.

Addite nunc labem, quâ peccata venialialia animam deturpant, splendorem ejus obfuscant, fervorem obtundunt, fortitudinem enervant, eamque in quandam incuriam & somnolentiam dejiciunt: atque ita fit, ut homo ex una parte, languore quodam & debilitate contractis, nec ita ad orationem ferveat, ut antè; nec tentationes pristinâ vitet sollicitudine, nec ad easdem vincendas pristinis viribus gaudeat: Deus autem ex altera parte, quem inconstans ille toties offendit, factus (ut ita dicam) frigidior, subtrahit gratias illas speciales & victrices, atque ita tentatione vehementi pulsatus in præceps corruiit homo ille, labitur in mortale, & æternam damnationem sibi comparat. Sic sepe à peccato veniali incipit tota reprobationis, series, & verificatur illud Spiritus Sancti Oraculum. *Qui spernit modicam, paulatim decidet.* (Eccli. 19.)

Abundè igitur patet, peccatum veniale malum esse longè majus & gravius, quàm plerique existimant; ac proindè Christianis omnibus ab illo cavendum, sed Sacerdotibus maximè: directè quippè opponitur fervori Charitatis, quæ in ipsi jugiter debet ardere, tum ut pro sanctitate Status sui vivant, & abundantiffimas gratias, quibus egent, recipiant; tum ut pro munere suo sanctum hunc ignem in fidei populo accendant. Atque hoc ipsum Christus docuit, quando Apostolorum pedes cepit lavare, antequam eos in Sacerdotes ordinaret; imò hoc strictè ad eò inculcare voluit, ut Petro minatus sit: *Si non laverò te, non habebis partem mecum* (Joan. 13.) Quid autem illa lotio pedum significat? nisi quòd mundatus oporteret esse Apostolos ab omni terreno pulvere, ab omni veniali quoque peccato. sic scilicet Patres interpretantur lotionem pedum; sic Christus Ipse, cum in eadem hac Sacra Cereemonia, illi *qui lotus est*, seu ab omni graviore culpa mundatus, necessitatem imponat lavandi pedes, ut ita fit *mundus totus.*

(*Adhortatio ad vivendum peccatum.*) Macte igitur animo, Dilectiffimi; dictum Vobis putate quod olim Levitis prædicabat Isaias: *Mandamini qui fertis vasa Domini.* (Isai. 52) Neque à gravibus tantum cavete maculis, sed à minimis quibuscumque, ut sitis populus Deo acceptabilis, Ministri fideles, Operarii inconfusibiles. Si hucusque mortui fuerimus per peccatum, si infirmi, si debiles & somnolenti, *hora est jam nos de somno surgere.* (Rom. 13) expurgemus *vetus sermen um.* etenim *pafcha nostrum immolatus est Christus.* (I. Cor. 5.) Crucifigamus veterem hominem, *ut destruat corpus peccati;* (Rom. 6.) & quemadmodum Christus, devictâ morte, ipsoque peccato mortis aculeo, in novam Vitam surrexit ita & nos cum Ipso deinceps in *novitate vitæ ambulemus.*

Nec porro putandum est, illam vitæ novitatem facilis operæ esse negotium, vel sine labore perfectum in nequaquam certè, sed multâ vigilantia, multâ à oratione, continuâ attentione opus est.

(*Media ad hunc finem adhibenda.*) Dolendum ante omnia de præteritis; sed sincerè, sed propter Deum, sed ex amore præteritativè summo: neque enim ulla jaçtura est, ulium infortunium, quod dignius sit lacrymis nostris, aut quod hæc feliciter reparare possint, quàm Divini Numini offensâ. *Vox tur uris* audiri debet *in terra nostra* (Cant. 2.) lugentis, gementis, suspirantis

Innovanda quodque sunt intima cordis nostri; nihil agis quamdiu partem tantum Deo tribuis; *totum te exigit, qui totum te fecit.* Deus noster, (Exod. 20.) *Deus... zelotes* est; neminem patitur Secum Regnum partiri. Nullus igitur creaturæ, nullus passionis, nullus mundanis affectibus in eo locus relinquatur. Atque hæc integra cordis conversio non hominis opus est, sed Ipsi Dei, qui (Psal. 50.) *Spiritus rectum innovat in visceribus nostris.* Supplicii proinde prece petenda est, & multiplici oratione sancta quædam violentia inferenda Cælo. Nec unâ alterâve die sudandum est, sed omni vitæ tempore, omni die, omni horâ huic cordis conversioni allaborandum. *Non unâ hac die perficitur,* inquit Bernardus, *utinam vel in omni vita, quæ degimus in corpore, valeat consummari;* quod perfecte consonat illi Spiritûs Sancti Oraculo: (Eccli. 18.) *Cum consummaverit homo, tunc incipiet.*

Nolite itaque, Dilectissimi, pretiosum ullum temporis momentum perdere: nolite hærere in vanis & inutilibus quibusdam denderiis, qui effectu & robore careant; quos idè Augustinus comparat *conatibus expurgandi volentium; qui tamen, superati soporis altitudine, remerguntur.* Plenus est infernus hujusmodi penitentibus, qui identidem, vinculorum suorum gravitate pressi, de illis distrumpendis cogitarunt; qui, videntes turpitudinem jugi quod portabant, suspirarunt ad libertatem Filiorum Dei; imò & ad hanc assequendam adhibuerunt conatus quosdam, sed inanes & vacuos, eoque ad nimis debili & languenti voluntate proficere ceperunt.

Nolite Vobis illudere, Dilectissimi; momentanea illa melioris vitæ desideria volitiones inefficaces sunt, quæ fucum faciunt animo, inanique conversionis specie illum occupant, sed numquam rem perficiunt. Cum forti proindè & efficaci voluntate manus operi admovenda est, nec umquam à labore cessandum: ubi enim de innovatione cordis agitur, semper aliquid occurrit quod emendandum sit, quod sanandum, quod ad majorem perfectionem adducendum.

Ut igitur felicius, majorique cum successu huic operi incumbatis, scrutamini hodiè penetralia cordis Vestri, & diligenter perspicite quænam sint veteris hominis reliquiæ, quas mortificare, quas destruere oporteat. Atque utinam, faxit hoc Deus! non inveniat ibidem horrendum aliquid monstrum, quod illud Sanctuarium Spiritûs Sancti in speluncam dæmonis convertit: hoc certè omni vi expellendum foret, si aliquam cum Resurgente Christo partem habere cupiatis. Sed quàm facile invenietis quædam zizania, quæ terram istam bonam occupant, & fructibus, quos aliàs proferret, non leve afferunt nocumentum. Eradicanda erit que-

dam in officiis negligentia (quàmvis & hæc, si ad certum ascendat gradum, mortalis esse possit) invenietur quidam periculosus in spiritualibus tepor; quidam in vanitates mundanas affectus; quædam in delectationes sensibiles propensio: quæ omnia non raro evidenti naufragio exponunt animam. Forte superbia, vana gloria, amor sui, magnam deprehendentur occupare partem, etiam illorum operum, quæ rectè & laudabiliter gesta sunt. His veteris hominis reliquiis expoliare Vosmetipsos, Dilectissimi, ut novum induatis. Ne autem magnitudo laboris Vos terreat, aut zizaniorum multitudo, curas Vestras dividat, nec omnia simul & semel sed unum post aliud eradicatè. Primò ab illis quæ magis nociva sunt incipite; deindè succedite ad alia descendite: & sic brevi fiet, ut totus expurgetur ager, ut veterem hominem exuatis, & novum induati cum Christo resurgatis æternum deinceps victuri.

(EPILOGUS.) Sic, Dilectissimi, sic facti imitatores Christi, condignè celebrabitur Gloriosa ejus Resurrectionem, quæ hodie Universam lætificat Ecclesiam Dei. *Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram...* (Col. 3.) *Renovamini... spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* (Eph. 4.) In hunc finem nec labori, nec sudoribus parcite; & quidquid remurmuret caro, quidquid inimicus dæmon oblatret, forti animo pergite, ut propositum Vobis bravium rapiatis. *Licet enim, ut inquit Apostolus, (11. Cor. 4.) licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem... Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna...* (Luc. 24.) *Nonne & oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Numquid (Heb. 12.) propositio sibi gaudio sustinuit crucem, conjugatione contempta? ... Quid ergò Vos conquerimini si laborandum Vobis sit, si quid forte patiendum? (Ibid.) Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes.*

Generoso itaque animo, Dilectissimi, (11. Cor. 4.) *mortificationem Jesu in corpore nostro circumferamus, ut & vita Jesu manifestetur in corporibus nostris...* (Rom. 6.) *Si enim compantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus.* Sic mortui... peccato, viventes autem Deo percipiemus fructum Resurrectionis Dominicæ sanctificationem nostram, finem verò vitam æternam; vitam utique illam felicem, ubi mors destructa erit in victoria, ubi nulla sollicitudo, ubi nullus labor, sed Æterna Beatitudo, Æternum Gaudium, sine fine, sine vicissitudine duraturum. Amen.

EXHORTATIO DECIMA SEXTA, TERTIA IN FESTO PENTECOSTES.

Quando & quomodo ex Plenitudine Spiritûs Sancti loqui debeant Pastores.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui. Act. II. v. 4.

EAMUS hodiè, Dilectissimi, eamus in spiritu ad Cænaculum illud, in quo Paraclerus, de Cælo in Apostolos missus, docuit eos omnem Veritatem, & effusus super primos istos Evangelii Pæcones nascentem Christi formavit Ecclesiam. Adeamus, inquam, Cænaculum illud; sed expulsi priùs omni cordis frigore ac duritiâ, ut vehe-

mens Ille, sed tamen suavis Zephyrus, qui replevit hanc Domum, & Credendum corda commovit, nostra quòque concutere possit pectora salutaris impulsu, & benigno afflatu ignem Divini amoris accendere.

Admiremur tantisper hujus Mysterii magnitudinem, & attentius consideremus, qui & quales sint, aut potius fuerint

rint Viri illi, qui hic repleti Spiritu Sancto incipiunt loqui, ut Univerſo Terrarum Orbi *magnalia Dei* annuntient.

Ecce, Petrus iste, qui nunc stans in medio fratrum, altâ voce Judæis exprobrat, eos per manus iniquorum occidisse Jesum, (Act. 2 & 3.) quem *Deus suscitavit à mortuis*, Cujus & se, & alios Apostolos testes esse dicit; iste idem est Petrus, qui paucis antea diebus, ad vocem ancillule trepidans, horrendo anathemate Dominum suum abjuraverat. Ecce adstantes ei viri, qui jam Judæis congregatis in Jerusalem *ex omni natione, quæ sub cælo est*, Jesu nomen annuntiant, nec liſtores, nec carceres, nec tormenta, nec potestatem ullam metuant; iidem illi sunt discipuli, qui cum Magistro suo nequidem unâ horâ potuerant vigilare, Ipſoque relicto, turpi fugâ salutis suæ consulendum duxerant.

Verbo Viri isti, qui, quàmvis triennio edocti in schola Christi, & illustribus Illius Hominiſ Dei excitati exemplis, adhuc infirmi erant & imbelles, tardi ad credendum, terrenis affectibus implicati, imperfecti & carnales; ecce modò mutati sunt in novos homines; totum enim quod terrestre in ipsis erat consumpsit Divinus Ignis, & corda eorum purificando itâ inflammavit, ut nihil nunc remaneat imperfectum, nihil vacuum; sed *repleti sunt omnes Spiritu Sancto*, loquuntur *magnalia Dei*, Evangelium annuntiant enim fiducia, & in prima sua Prædicatione tria millia animarum ad Christi Fidem convertunt.

Sic nempe inpletum est, quod olim Dominus per prophetam Joël prædixerat: (Joël 2. & Act. 2.) *In novissimis diebus... effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filie vestre... & dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum*

Contemplamini, Dilectissimi, subitam hanc & felicissimam metamorphosim, quam operata est Spiritus Sancti in Apostolos estulio. Satiare animas Vestras tantâ meditatione Mysteriorum: sed ne fructu vacua sit, & in mera speculatione hæc Vestra hæret meditatio, recogitate intra Vosmetipsos, idèd Vos in Hac Domo versari, ut paretis Vos ad illum diem; diem, inquam, Ordinationis Vestre, quo Spiritus Sanctus eandem prorsus in Vobis operabitur catastrophen, si dignè Vos inveniat præparatos, & ad Dona Sua recipienda idoneos. Tunc nempe Spiritus Ille Consolator *docebit vos omnem veritatem*: (Joan. 16.) illuminabit intellectum; voluntatem accendit; purificabit & sanctificabit corda Vestra segregabit Vos è medio populi Fideiſ, & assumet in Opus Ministerii; atque, ut ritè illud possitis tractare, Ignitam Vobis dabit Linguam ad loquendum Magnalia Dei, & annuntiantium Verbum Domini *cum omni fiducia*. (Act. 28.)

Quemadmodum itaque duplex Donorum genus acceperunt Apostoli, unum quo interiùs reformati sunt, aliud quo ad prædicationem fuerunt instructi, itâ & in Vos duplicia Dona Idem Spiritus effundet; primò scilicet à terrenis affectibus expurgatos in novos mirabit homines, & gratis illis ornabit, in quibus propria Vestra Sanctificatio consistit: alia deindè superaddet Dona, quibus digna fatis instrumenta, ut hanc quòque Sanctificationem per ministerium Vestrum in populo fideiſ Idem Spiritus operetur. Exiit misericors Deus, ut, quando ad Munus Apostolicum affumemini, verificetur in Vobis illud quod de Apostolis legimus *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui!* (Act. 2.)

Sed quoniam jam pluries sermo fuit de rebus illis, quæ ad internam Vestram Sanctificationem conducunt; idèd, his hodiè prætermiſſis, ea tantùm attentioni Vestre proponam, quæ ad Munus Ministerii publici, Vobis aliquan-

do imponendi, pertinent; hæc est, docebo Vos, & quantum potero inculcabo, quid sit illud Loquendi Munus, quod post acceptum Spiritum Sanctum obire debebitis; quas habeat partes, & quomodò in illo versari Vos oporteat. Quod dum aggredior, Tu Ipse, Spiritus Alme, linguam meam erudi; da ignitum eloquium; accende Auditorum meorum corda, & ad tantum Ministerium, eo quo decet ardore, adimplendum eos inflamma.

(In Instructione positum est *primarium Pastoris Officiùm*) Publicum Loquendi Munus, quod penès Pastores Ecclesiæ esse voluit Christus reduci quidem potest ad Instructionis Officium; sed hoc sub se varias continet partes, multamque requirit scientiam, multum ardorem, magnam sanctitatem & charitatem, ut Pastores, qui (Rom. 1.) *sapientibus & insipientibus* debitores sunt illo eodem Officio secundùm totam suam latitudinem ritè fungantur.

(*Quod multis adſtruitur argumentis.*) Quòd autem primariè Pastoris partes in Instructione versentur, planissimè evincunt verba illa, quibus Christus in Evangelio usus est, dum solemnem istam Apostolorum Legationem instituit, eosque Officii, quod in illa peragendum esset, admonuit: (Matth. 28.) *Euntes... inquit, docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti: docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Vel, ut apud Marcum legimus; (Marc. 16.) *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creature.* Docere igitur Myſteria Fidei, Præcepta morum inculcare, exhortari ad Evangelicas Virtutes, viam Salutis ostendere populo, atque hoc modo *parare Domino plebem perfectam*, (Luc. 1.) longè primum est Pastoris Munus, ad quod exercendum accepit Ministri Sacri caracterem, & quasi legatus quidam, hominibus à Deo datus, per Uactionem Spiritus Sancti constituitur

Legimus Actorum VI in primiciâ, quæ erat Jerosolymis, Ecclesia murmur exortum fuisse inter Fideles, cui eleëmofynæ, quæ inter illos quotidiè solebant distribui, occasionem dederant. Magni prorsus momenti erat murmur illud compeſcere, & communem illam charitatem, quæ signum erat distinctivum Credentium integram servare & illaſam: & tamen, non obstante hujus negotii momento, non est æquum, inquit Apostoli, *nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Quid ergò? *Viros... septem, plenos Spiritu sancto* constituunt *super hoc opus.* Nos verò, adjiciunt, *orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Hoc igitur reputabant primarium Apostolatûs sui Officium, cui reliqua quævis deberent cedere: Hoc sibi præ cæteris omnibus reservabant: atque hòc exemplo suo Pastoribus ostendunt, quodnam sit Munus quod in primis curandum ipsis sit, & reliquis omnibus anteponendum.

Paulum audite, dum in persona Timothei quovis Ecclesiarum Præpositos instruit. (II. Tim. 4.) *Prædica verbum*, inquit ad dilectum suum Timotheum; sed quomodò vult Verbum illud prædicari Paulus? *Insta opportune, importune: argue, obſcra, increpa in omni patientia & doctrina... Vigila, in omnibus labora, opus sac Evangelistæ, ministerium tuum imple.* Omni igitur tempore, omni occasione, siue opportuna sit siue importuna, prædicandum Pastoribus enuntiat Paulus, & variis istis phraſibus inculcare voluit, unum semper idemque esse Officium, à quo numquam cessandum sit, sed quod pro variis circumſtantiis variâ quòque methodo tractare oporteat. Hinc & alibi de seipſo dicit: (I. Cor. 9.) *Si Evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vae enim mihi est, si non evangelizavero.*

Quid autem miramur, tantam prædicandi & exhortandi necessitatem Pastoribus Ecclesiæ Christi incumbere, cum ipsimet Prophetæ & Sacerdotes Veteris Legis, qui umbra tantum & figuræ deserviebant, hæc eadem necessitate sub pœna anathematis essent constricti? Quam amarè Deus in variis Antiqui Testamenti Scripturis invehitur in canes illos mutos, qui custodiebant Domum Israël! Quam terribili voce comminatur, se sanguinem populi requisiturum de manu speculatoris, qui videt gladium venientem, & non insonuerit buccina! ... *Fili hominis*, (inquit ad Ezechiëlem [Ezech 35.]) *speculatorem dedi te Domui Israël: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: impie, morte morieris: non fueris locus ut se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Vel sola itaque Pastoris negligentia, vel solum ejus silentium sufficit, ut eorum peccatorum, quæ committit populus, habeatur reus; sufficit hoc, inquam, ut iniquo isti speculatori imputetur animarum jactura, quæ, ipso silente, pereunt.

Merito igitur hanc instruendi necessitatem inclamant Canones Ecclesiæ: merito hanc inculcant quotquot fuerunt Concilia: adeoque infelices prorsus sunt Pastores illi, qui, surdas tot clamoribus aures præbentes, ex hac negligentia sua in continuo versantur peccato mortali. Audite Gregorium in egregio Libello, quem de cura Pastoralis conscripsit, ita de hujusmodi negligentibus ratiocinantem: *Si populos, inquit, James attereret & occula frumenta ipsi servarent, autores procul dubio mortis existerent. Quæ itaque plebendi sint pœnâ considerent, qui, cum fame Verbi anime periant, ipsi panem perceptæ gratiæ non ministrant. Unde & benè per Salomonem dicitur Prov. 11. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis. Ità Gregorius Papa. Et profectò si maledicendi sint illi, qui frumenta abscondunt destinata nutriendo corpori, quod utique seriùs aut citiùs periturum est, & in terram, undè desumptum est, reversurum: quanto magis horribili coram Deo & hominibus maledictio subjacebit, qui abscondit frumentum Verbi Dei, sibi eò sine concredito, ut illud in populos distribuat; sicque non corpora, sed animas perdit, sinè hæc sua negligentia fortè æternam victuras? Neque talis immisericors tantum est, sed verus fur & latro; injustus in Deum, in Ecclesiam, in populos sibi subiectos, quandoquidem vinculo justitiæ se obligaverit ad frangendum Filiis suis spiritualem hunc Panem, quando ad Ministerium assumptus fuit, & ad curam Pastorem promotus. Quid boni de hujusmodi speres homine, qui proprios filios crudeliter enecat, & quem jam quodam sensu merito dixeris à Fide apostatam, juxta illud Paulinum: (I. Tim. 5.) *Si quis... suorum... curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.**

(*Reselluntur falsè quorundam excusationes.*) Perpendite itaque, Dilectissimi, hujus negligentie gravitatem; cumque in Ministerio Sacro versabimini, semper habete arte oculos, quanta sit in hoc crimine crudelitas, quanta injustitia, quantus horror. Nolite potè inani fiducia Vosmetipsos decipere (ut quidam faciunt) qui excusationes in peccatis quærentes, dum variis prætextibus tranquillos se reddere satagunt, & conscientiam obnubilare, non minùs ideò calunt foveam, & cum operariis iniquitatis in abyssum inferni detruidentur. Ut autem Vobis suggeram, quam variè sibi in hac parte mentiatur iniquitas, videamus breviter quibusnam palliis plerique, excusandi sui causâ, hic solent negligentiam suam obtegere.

(*Excusatio prima.*) Sunt inprimis, qui prætendant, populum suum non tam frequenti indigere instructione, eoquòd sufficienter ea noverit, quæ ad Religionem Christianam pertinent. Sed quantum hi aberrant Deus Bone! Quàm multi quotidie pereunt in medio nostri, sive quòd Fidei Mysteria, sive quòd Regulas morum & Legis Divinæ ignorant præcepta; & quàm durum Pastori remanet judicium, si vel una è grege suo anima, pro qua Christus Sanguinem sudit, ejus culpâ, ejus negligentia perdat! Deinde multi sunt & benè multi, hebetes adeò & tardi ingenio, ut nisi continuò eadem ipsis inculces, statim ea, quæ didicerint effluent. Sed, eito, noverint Fideles tibi concrediti prima Fidei rudimenta: an hic fortè hærendum est? Numquid ulterius oportet eos cognoscere, quâ dispositione ad Sacramenta debeant accedere? numquid de Virtutis pulchritudine, de peccati iniquitate, de mediis hoc evitandi & illam acquirendi edoceri ipsos necesse est? & postquam hæc omnia seiverint, illustratus quidem eo casu Veritatis lumine erit intellectus: spiritus promptus erit ad obediendum Fidei: sed numquid inter tanas carnis infirmitates, inter tot undique tentationum procellas, continuò adhortatione voluntas in bono firmata erit, & ad illud novo stimulo incitanda? Certè Crudelis foret pater, qui filiis nutriendam quotidie cibum subministrare denegaret, eoquòd jam vegeta essent & florente corporis constitutione. Porro Verbum Dei nutrimentum est animæ quod tuis debes: nec sinè causa scriptum est: (Apoc. 22.) *Qui... sanctus, sanctificetur adhuc*: adeoque, quantumcumque supererint, immensa, mihi credite, Dilectissimi, hic semper supererit colligenda messis.

(*Secunda.*) Alii sunt è contrario, qui suam in Prædicando desidiam rejicere volunt in subditorum suorum duritiam; eoquòd, ut ipsi existimant, aut nullum, aut exiguum fructum repetitæ ipsorum Prædicationes afferant. Sed numquid hi sciunt, Christum dixisse Apostolis: (Luc. 21.) *in patientia vestra p. ssid. bitis animas vestras?* Numquid hi audierunt docentem Paulum: (II. Tim. 4.) *Insta opportune, impotente: argue, obsecra increpa in omni patientia?* Numquid amarè conqueritur Isayas: (Isaie 53.) *Domine quis credidit auditui nostro? Nec tamen propterea ab implendo Munere suo cessavit Propheta: sicut nec etiam cessavit Jeremias, quamvis & ipse exclamet: (Jerem. 20) Factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die. Quinimò Ipsi Christo idem hoc accidit; nam ut testatur Evangelista Joannes cap. 12. *Cum... tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.**

Non igitur propter hæc ab exhortatione cessandum est, sed contra hæc ipsa obstinatio & contradictio eandem duplicandi causam præbent: nam, ut inquit Chrysostronus: *Si non persuaseris hodie, cras persuad. bis.* Gutta sæpè cadendo lapidem cavant. Arborea rigandæ sunt imbre frequentius repetitò, antequam flores & fructus producant. Non unico jactu omnes, quos desideras, capies pisces; sed, qui manè effugerint rete, fortè ad vesperam eodem capientur. Et numquid Dominus apud Isayam dicit: (Isaie 55.) *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reverteatur ad me vacuum.* Fructum igitur semper aliquem habebit Prædicatio tua, si prout oportet, Doctrinam Sacram (I. Thess. 2) *non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei* ovibus tuis proponas. Hoc tot egregii Pastores experti sunt, qui sæpè Communitates integras, infestas criminibus, iniquitatibus involutas è diaboli synagogis in Congregationes Filiorum Dei tranmutarunt. Et quamvis

decem, quàmvis pauciores, quàmvis unicam tantùm, multorum annorum labore, lucrateris animam, adhuc magnum te habere præmium reputabis, fi teftimare noveris pretium Sanguinis, quem Chriftus pro hac anima redimenda effundere dignatus eft

Demus tamen te nihil proficere. Quid tum? Tu Munere tuo functus eris; non enim fuceffum à te quærit Deus; fed laborem, fed Minifterium. Plantare tu debes & rigare; Deus autem, ubi voluerit, incrementum dabit: ubi vero noluerit, nihil tibi de promiffâ deerit mercede. Nam & hoc ipfum loco Ezechielis jam fuprà citato apertè promittit: ubi poftquam dixerat, fe fe, tacente fpeculatore, fanguinem animæ, quæ periret, à manu ejus effe requiliturum, ftatim adjicit: (Ezech. 33.) *Si autem annunciant te ad impium ut à viis fuis convertatur, non fuerit converfus à via fua: ipfe in iniquitate fua morietur: porro tu animam tuam liberasti.*

(Tertia.) Est & altera Paftorum classis, qui rarò Verbum Dei annuntiant, eòquod caufentur, se minùs aptos effe Minifterio, & talentis fufficientibus deftitutos. Sed quàm infuffa eft hæc excufatio! De injuria fibi illata fuiffent conqueffi, fi hoc ritu palli fuiffent repulfam, dum ad Curam animarum alpiabant. Si Paftoralè Munere, ut oportet, fungi nequeas, tu, qui ita loqueris, renuntia loco Paftoris; depone nomen, quod tibi non convenit. Quid de Advocato diceret, qui caufas non poffet defendere? Quid de Medico, qui artem medendi ignoraret? Apage igitur, fimiles prætextus. Quò fæpiùs, quò citiùs Prædicandi Minifterium exercebis, eò feliciùs in hac arte, cujus neceffitas jam tibi incumbit, facies progressum. Quòd fi Gregem tuum ames, fi zelum Dei, fi charitatem Paftoralem habeas, vix erit, quin cum fructu Verbum Dei tractare poffis; amor enim eloquens eft, nec defunt amanti verba, ut id, quod intus fentit, exteriùs producat. Adde, non acclamationes tibi querendas effe, fed fletus: non plaufus; fed gemitus, fed cordis conversionem, fed dignos Pœnitentiæ fructus.

(Quarta.) Sunt demùm & alii qui securos se putant, fi in cooperatorem quemdam conjecerint Prædicandi onus, dum interim ipfi aut aliis negotiis, aut (quod pejus eft) nugis & otio indulgent. At non ita fentiebant Apoftoli, qui ipfam eleëmofynarum distributionem, opus utique digniffimum, & ad difciplinam pacemque Ecclefiæ Jerofolymitanæ multùm conducens, rejiciebant in alios, ut ipfi Minifterio Verbi infarent, prout jam fuprà vidimus. Numquid tu in Paftorem electus es? Numquid tu præfectus populo Dei? Numquid tibi concreditum eft Minifterium, ut Oves vocem tuam audiant; ut tu ante illas vadas & ad pascua eas deducas? Numquid ex eo capite fuffentationem accipis? Quâ igitur fronte in alium, invito Domino Gregis, illud audes Munus conjicere? Profectò gregalem paftorem citò egeret paterfamilias, fi per feipfum gregis curam fubire recufaret. Cum infamia Ducem exercitùs repelleret, qui in alterum vices fuas in committendo prælio & rebus bellicis curandis transferret. Numquid crudelis eft, & culpanda mater, quæ infantulo fuo lac denegat, & aliene iradit nutriendum, fi ipfamet poffit enutrire? Adde jam, Paftorem, qui inftitutionem populi negligit, autoritatem fuam fenim perdere ac deftruere fiduciam illam & amorem mutuum, qui, dum inter Rectorem & Populum fubfiftunt, mirabiles effectus ingentemque utilitatem folent producere. Locum præterea dat fchifmatibus illis, de quibus jam Paulus conquerebatur; nempè dum unus dicit: (I Cor. 1.)

Ego... fum Pauli: ego autem Apollos, & alter, ego... Cephe. Demùm quam triffe eft Paftori, rennuntiare parti maximæ mercedis, fibi aliàs præparatæ, & negligentia fuâ efficere, ut alter Coronam ejus accipiat.

Hæc tamen non ita dicta funt, Dilectiffimi, quali coadjutoribus uti non poffent animarum Paftores: exigit certè hoc aliquando numerus populi Fidelis; exigit id valetudo & infirmitas corporis: neque enim decet hominem, jam viribus debilitatum per labores Minifterii, loco fuo ftatim deturbari. Sed hoc volo, nihil hic negligentia dandum effe; volo, debere Paftorem, licet coadjutores habeat, feipfum tamen primum in Minifterio, quantum potest, exhibere, reliquosque zelo & exemplo vincere: hoc volo, non ipfi licere levi fub prætextu in alios onus conjicere; præftat enim cum gloria in medio prælio occumbere, quàm defidia aut turpi fugâ arma abjicere, & fub finem curfûs propositum perdere bravium.

Hanc itaque inftituendi neceffitatem femper ante oculos habete, Dilectiffimi, quando ad Minifterium Sacrum fueritis provefti: nec profectò deerunt Vobis exempla, quæ poffitis imitari; id enim ad gloriam Cleri Batavi dixerò, populum ibidem paffim melius quàm alibi in Religiofis Officiis inftitutum effe, & Paftorum fuorum voci obtemperantem.

(*Inftitutionis multe funt par es.*) Sed & nunc operæ pretium erit, Inftitutionem, quam hucufque in genere confideravimus, tantisper partiri, & de præcipuis ejus Partibus breviter difcurrere.

Tres primariæ hujus Minifterii Partes funt: nempè Catechismus, Conciones, & deindè Adhortationes privatæ, quæ five in Tribunali Pœnitentiæ, five aliâ datâ occasione occurrunt peragendæ.

(*Catechismus maximè eft neceffarius & utiliffimus*) Inftitutio Catechiftica unum eft ex primariis officiis, quod inter omnes fuas Functiones Paftorem oportet habere cordi: officium eft, inquam, summâ dignitate, eoque in populi Fidelis mores & falutarem vivendi normam maximè folet influere. Si enim verum fit illud Scripturæ: (Proverb. 22.) *Adolefcens juxta viam fuam, etiam cum fenuerit, non recedet ab ea*: quis non videat, à Catechismo totam pendere Parochiæ Salutem? Quomodo enim rectè gradietur, qui viam Salutis ignorat, quæ utique via in notitia Myfteriorum Fidei & Doctrinæ Chriftianæ confiftit? Quàm terribile, fi Paftoris culpâ vel unica propter hanc ignorantiam pereat anima! Quàm tremendum, fi parvuli Panem petant, & nemo fit qui illum frangat! Quàm credula, fi intereant tenellæ iftæ plantæ, eoque defit manus, quæ illas falutari afpergat rore, & nutrimentum quò indigent fubminiftrèt!

Si juventutem inftitueris, fi Timorem Domini ipfi inculcaveris, crefcet hæc (Pfal. 127.) *fi, ut novellæ olivarum, in circuitu tuo*; adolefcetes, ad Virtutem & Sanctitatem crebris inftitutionibus efformati, furgent in altum (Pfal. 1.) *tamquam lignum, quod plantatum eft fecus decurfus aquarum, quod fructum fuum dabit in tempore fuo.* Coequalibus fuïs erunt ad incrementum, fenioribus ad exemplum; grandiores facti fuos educabunt in Timore Domini, ficque labores tui à generatione in generationem benedicentur: imò, quàmvis Parochiam haberes in profundum feclerum demerfam, hoc medio eam paulatim immutabis, & formabis Deo *populum acceptabilem, fectatorem bonorum operum.* (Tit. 2.) Ubi contrâ, fi Catechifmum neglexeris, juvenis, nefciens Viam Salutis, in quævis crimina præceptis

ruet; sacrilegia cumulabit sacrilegiis; sine remorsu conscientiae passionibus suis laxabit frenum, & ingravescente ætate, magis obfirmata in malo. Deique Præcepta, de quibus numquam cogitavit, flocci faciens, mox dabit progeniem se nequiorum, & ad omne malum exemplis parentum suorum incitatum.

Bonus itaque animarum Pastor, eadem quæ Salvator benignitate, dicat: (Marc. 10.) *Sinite parvulos venire ad me; illos matris adinstar loveat in sinu; lac eis salutare, & tenellæ illi ætati congruam propinet; nec ullum ex ipsis permittat curæ suæ subduci, nisi jam plenè adultum, atque in omnibus, quæ ad Salutem pertinent, probè institutum.* Sic momentolo illi Ministerii Pastoralis Officio satisfaciat, & gaudium dabit Angelis Dei, parvulorum illorum custodibus. Pauperum autem præ reliquis omnibus in hac materia curam habeat Pastor, eoquod ipsi præ reliquis magis derelicti sint, & domi forisq; majoribus tentationibus exponantur. Mundus quidem solet pauperes despiciere sed ab sit hoc à Sacerdote, qui novit (Psalm. 71.) *honorabilis esse nomen eorum coram Domino, eosque speciali titulo Membra esse Christi, qui & Ipse pauper fuit, & paupertatem adamare Suos edocuit.*

(*Deindè Conciones, quas ritè peragere oportet.*) Porrò quod respectu juniorum operatur Catechismus, id in provectionibus (qui nimis sæpè Catechismum negligunt) operari debent frequentes Pastoris Conciones. Oportet igitur, ut & hæc instructionibus plenè sint: atque ideo proponenda in illis identidem Fidei nostræ Mysteria, inculcandæ morum Regulæ & Veritates Evangelicæ, quas in Catechismo fuerunt edocti; ut ita reficatur subindè eorum omnium memoria, hæc semper præ oculis habere pergant Fideles.

Abscedant itaque procul illi, qui in Cathedra Veritatis nugæ & fabulas divendunt: qui seiplos potius prædicant quam Christum: qui egregiè se fecisse putant, si per horam integram inflato verborum apparatu multa dixerint, è quibus nihil instructionis, nihil unctionis, nihil utilitatis elicere valeas, quos meritò cum Apostolo vocaveris: (II. Cor. 2.) *Adulterantes verbum Dei.*

Hæc & similia fugiant Pastores; sed sequantur ejusdem Pauli monita; sciant se pro Christo... legatione fungi, tamquam Deo per ipsos exhortante; (II. Cor. 5.) ac propterea non egrediantur ex ore ipsorum nisi verbum sanum, irreprehensibile. (Tit. 2.) *Devitent profanus vocum novitates:* (I. Tim. 6.) non tractent Verbum illud, quasi esset *verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei.* (I. Theff. 2) Atque ideo in Sacris Litteris, in Sanctis Patribus, in Canonibus Ecclesiæ, aliisque venerandis documentis versati sint, ut possint eructare *verbum bonum.* (Psalm. 44.)

Statum quoque Ovilis sui perspectum habeant, ut Cibum distribuant variis ejus necessitatibus accommodatum. Numquid Christus Ipse Discipulis Suis dixit Joan. 16. *Multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò* (Joan. 16.) Numquid Paulus Corinthiis scripsit: *Lac vobis potum dedi, non escam: nondùm enim poteratis?* (I. Cor. 3.) Quapropter si animadvertat Pastor, multam esse V. G. in populo suo ignorantiam, tunc multò frequentius inculcet Religionis principia, quam aliàs esset facturus: si noverit, vitia quædam in Grege suo dominari, in illa acrius & frequentius invehatur, quam in alia quæ ibi minùs sunt cognita; cujus rei exemplum habebit in Chrysolostomo continuo insectante jurandi consuetudinem, apud Antiochenos suo tempore grassantem. *Pro qualitate audientium, inquit Gregorius, formari debet sermo Doctoris.*

Verbo: si ritè tractare velit *verbum veritatis,* (II. Tim. 2.) utilia tantùm dicat & vera, populique sui salutem unicè præ oculis habeat. *Docente te in Ecclesia, inquit Hieronymus, non clamor populi, sed gemitus suscitetur. Lacryma audi orum, laudes tue sint. . . . Nolo te declamatorem esse, & rabulam, garrulumque, sed mysteriorum peritum.* Hos autem gemitus, has lacrymas excitabit Pastor, si primus ipse practicet illa quæ prædicat, Gregique suo magis adhuc exemplo quàm verbo præluceat: si, plenus Spiritu Sancto, cum pia quædam industria penetrare sciat in Auditorum suorum corda, atque ibidem sanctos illos motus excitare, qui faciunt, ut horrorem de peccato concipiant, ut virtute defestentur, ut ignito in Deum amore fursùm efferrantur.

(*Tandem privata adhortationes. Considerationes circa illas hic variæ.*) Præter hæc Publica Ministeria, in quibus *magnalia Dei* loqui oportet Sacerdotem, restant Privatæ Exhortationes, quibus singulos ex suis instruere & ad virtutem animare debet, sive in, sive extrâ Confessionis Tribunal. Ille juxtâ Apostoli monitum nunc arguendum, nunc increpandum, nunc obsecrandum, idque *in omni patientia, & doctrina* (II. Tim. 4) Instandum *opportunè & importunè,* si velit Sacerdos opus facere Evangelicæ, si velit Ministerium suum implere, Hujus autem Ministerii partes adè sunt variatæ, adè difficiles, ut, nisi prudentià multà polleat Pastor, & scientiam Sanctorum possideat, vix illud cum aliquo successu unquam sit adimpleturus. Nunc enim oportet solari Justos, eosque dirigere in sublimioribus istis perfectionis viis, quibus ad apicem Sanctitatis contendunt: nunc cum peccatoribus agendum, qui partim judiciis Divinis terrendi sunt, ut à peccato desistant: partim ad Fiduciam animandi, ne in desperationem protrudantur. Nunc excutiendi sunt inquietæ conscientie scrupuli: nunc desides & tepidi ad Virtutem accendendi. In hoc homine frenare debes ambitionem; comprimere invidiam; avaritiam expellere; superbum animum humiliare: in alio sistere debebis luxuriam; disrumpere infelicia, quibus ligatus est, vincula; præscindere occasiones peccati; inveteratas habitudines in novam vitæ formam commutare. Verbo: singulis animæ morbis convenientia adhibere remedia Boni Pastoris est Officium. Quis autem non videat, Officio tam difficili ipsum, ut par est, defungi non posse, nisi variâ sit scientiâ instructus, nisi Spiritu Sancto sit plenus? Undè & Augustinus ritè dixit: *Nihil sic probat spiritualem virum quàm peccati alieni tractatio.* Hæc autem tractatio eò majoris momenti est, eò magis periculosa, quòd ab illâ non Ovium tantùm sed & ipsa Pastoris dependeat Salus: ritè enim illis applicatur, quod olim Judicibus à se constitutis præcipiebat Rex Josaphat: (II. Par. 19.) *Videte. . . quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, sed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.*

(*Harum in articulo mortis summa necessitas.*) In his omnibus igitur solertem oportet esse Ministrum Ecclesiæ: verùm hæc solertia duplicanda est, ubi de infirmis agitur jam brevi morituris. Tunc enim descendit diabolus ad illos, habens iram magnum, sciens quòd modicum tempus habet; (Apoc. 12.) & sic ex una parte tentationes magis violentæ sunt quàm unquam, dum ex altera sæpè solito infirmior est æger, & ad resistendum hosti debilior. Fractis sæpè viribus, sopitis sensibus, constrieto corde, seipsum juvare vix potest: circumdatus quòque terroribus mortis, peccatorum suorum conscientia premitur, & ad æternitatem intuitum exhorret. Denique tunc agitur de momento temporis à quo pendet animæ illius sempiterna fors; de momento inquam,

inquam, ejus jactura reparari numquam poterit.

Has rationes attentè perpendite, Dilectissimi & numquam excidat à memoria Vestra quantam sollicitudinem moriuri debeat Pastor. Ideòque dum ad Ministerium perveneritis, obtestor Vos per viscera Christi, ne in hoc puncto opem Vestram desiderari permittatis. Præsentia Sacerdotis agonizantem defocillat, erigit in fiduciam, dispellit tentationes, & à verbo, quod de ore ejus procedit, non raro pendet morituri Salus. Crudele nimis est luctantem cum demone animam, in hoc momentoso tempore, sibi soli sine adjutorio relinquere: ac propterea nullas difficultates, quantumcumque etiam graves sint, in hoc puncto fugite: agite quod potestis, & cogitate, propriam Vestram Salutem periclitari cum Deus hanc animam, si negligentia Vestra pereat, à Vobis sit requiriturus. Perpendite, quid in illis circumstantiis velletis Vobisipfis fieri, & hæc cogitatione bene perpensa, difficultates omnes levi negotio superabitis; nam, ut inquit Gregorius, *facile contemnit omnia qui se cogitat moriturum.*

(EPILOGUS.) Singula hæc, quæ pro gravitate materie leviter tantum attingere potui, evidenter probant, Dilectissimi, quotidianas Vobis obventuras occasiones, in quibus cum Apostolis, repleti Spiritu Sancto, Loqui debebitis, & annuntiare *magnalia Dei*. Dolendum profecto nimis est, tot reperiri inter Sacerdotes, qui dum de nugis sæculi sermo est, & de rebus futilibus, per diem integrum verba possunt facere; ubi autem de Deo rebusque Divinis loquendum est, ubi verbum exhortationis aut consolationis proferendum, pisce fiunt mutiores; aut tam frigide, tam insulse id agunt, ut impossibile sit ullum ex eo fructum sperare. Undè autem hoc malum? Undè quæso, hoc scandalum oritur? Unicè scilicet ex eo, quod Scientiam & Sanctitatem neglexerint acquirere; quod sine Vocatione & imparati ad Ministerium accesserint, nec umquam de Plenitudine Spiritus Sancti quidquam acceperint. Quid igitur? Vos, Dilectissimi, edocsi

meliora, totis viribus incumbite acquirendæ Scientiæ, acquirendæ Sanctitati, ut quando in Ordinatione Sacra descendet super Vos Spiritus Sanctus, pectus inveniat bene præparatum, quod illustret Lumine Suo, quod Igne Sacro accendat, in quod septum Sua Dona largâ manu effundat.

Porrò nolite terri difficultatibus Ministerii: quidquid enim ad hujus Munus Officii spectat, ad Vestram & tot aliorum Salutem alacriter obibitis, ubi de Plenitudine Spiritus Sancti acceperitis. Respicite in Apostolorum exemplum: idiotæ erant, homines infirmi erant, titubantes, tardi in fide, imperfecti; at postquam descenderat super eos idem Ille Spiritus, & juxta promissa Christi omnem eos docuerat Veritatem, quales, quæso, facti sunt Viri! Quanto cum fructu Heroës illi invincibiles, nec morte nec periculis territi, nec difficultatibus ullis fracti, Evangelium toto Terrarum Orbe promulgârunt! Ità *quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.* (Luc. 18.)

Habete fiduciam, Dilectissimi: idem prorsus fiet Vobiscum, si Spiritus Sancti influxu dignos Vos præbueritis. Et quidni hoc faciat Deus, qui novit quantum Ejus indigeatis ope? Abtulit olim Dominus de Spiritu Moylis, & transfudit in septuaginta Viros, (Num. 11.) quos elegerat, ut sub Moyse regerent populum, & onus ejus sustarent: an Vobis negare poterit partem Spiritus Filii Sui? Vobis, inquam, qui sub Ipso Christo regeris Populum Electum Dei, & vice Ejus in terris fungemini? Vobis, qui non Legi carnali, ut Moyse, sed Legi Gratiæ deservietis?

Macte igitur animo, Dilectissimi; præparate corda Vestra in Sanctitate & Justitia: labori infillite, ut acquiratis Scientiam; non vanam & infantem, sed Scientiam Sanctorum, Apostolicis Functionibus congruam: continuis gemitibus hunc in finem flagitate Divini Paraclæti Dona; & sic fiet, ut *gratia Domini nostri Jesu Christi, & Charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis,* (II. Cor. 13.) Amen.

EXHORTATIO DECIMA SEPTIMA, TERTIA IN FESTO ASSUMPTIONIS B. M. V.

Vita Mariæ specialiter Sacris Ministris imitanda est.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Luc. 1. v. 38.

JURE meritò, Dilectissimi, Universus Orbis Catholicus summo hodiè profunditur gaudio; meritò jubilat, & exultat, dum anniversariam Triumpho Mariani recolit diem; in qua carnis nostræ humilitas super omnes Angelorum Choros fuit exaltata, & Virgo Genitrix, Corpore assumta in Cælum, collocata fuit à Filio propè excelsum Divinæ Triadis Solium, ut ibidem perpetua existat humani generis Mediatrix, & potentissimum, quò valet, Patrocinium miseris mortalibus largiatur.

Sed si tantæ communis omnibus sit causa lætitiæ; si à laudibus Virginis cessare non debeat in hac Sacra Die quisquis in Orbe reperitur Fidelis; quantò majori ratione ad Vos, Dilectissimi, hoc pertinet gaudium, quantò ardentiori zelo Festivitatem hanc celebrare Vos convenit? Vos, inquam, qui in Hac Domo, Deiparæ dicatâ, sub Speciali Ejus Patrocinio vivitis; Vos, qui Matutinæ hujus Stellæ directi auspiciis, procellosum mundi proficitis iter, & ad

felicem aliquando Portum Vos adventuros ductu Virginis, non sine causa confiditis.

Plenis itaque præcordiis erumpite in Marianas laudes, Dilectissimi; non recedat nomen Ejus ab ore, non recedat à corde; tantum audete quantum potestis: numquam enim satis Illam laudabitis, quæ major est omni hominum & Angelorum præconio. Sed si (quod spero) veri cupiatis esse Mariæ Cultores, hoc inprimis curate, in hoc totis incumbite viribus, ut Virtutes Virginis imitemini, sine quò conatu inanis foret Cultus Vestre, & nequaquam Mariæ dignus.

Quàm latus hic Vobis patet campus! quàm sublime exhibetur prototypum! Quid enim excogitari potest, quod cum Hac Virgine valeat conferri? Quænam est inter creaturas, quæ cum Ipsa de Sanctitatis palma audeat decertare?

Ejus unius vita, ut loquuntur Patres, omnium est disciplina: at si qui sint in Orbe Terrarum, quos hæc disci-

plinâ imbutos esse oporteat, certè Vos estis, Dilectissimi; Vos, inquam, qui ad excelsam Sacerdotii Dignitatem aspiratis. Inclytus quippè gradus ille Divinam Virginis Maternitatem Vobis quodammodo cum Maria communem facturum est.

Nôstis, Christum in Evangelio dicere: (Matth. 12.) *Quicumque . . . fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, & soror, & mater est.* (Sacerdos Matri Dei quodammodo similis est.) In quem locum commentans Gregorius Papa, questionem sibi proponit, quomodo, qui Fide factus est Filius Dei & Frater Christi, Eiusdem Christi Mater dici valeat? Sed audite Sanctum Pontificem *Sciendum nobis est, inquit, quia qui Christi frater & soror est credendo, mater efficitur predicando. Quasi enim parit Dominum, quem cordi audientis infudit: & mater ejus efficitur, si per ejus vocem amor Domini in proximi corde generetur.*

Cùm igitur aliquando Officium Vestrum futurum sit, Dilectissimi, ut Jesum Crucifixum, Eiusque Sanctam Doctrinam predicetis; cùmque, illam infundendo animis audientium, quasi parituri sitis Dominum, & amorem Eius in cordibus Fidelium accendendo, in Matrem Christi spirituali modo evasuri; cernitis planè, Maternitatem Mariæ Vobiscum quodammodo communicandam; ac propterea specialiter Vobis incumbere, ut eidem Deiparæ Virgini præ reliquis Fidelibus evadatis similiore.

(Ideò Virtutes Eius speciali titulo imitari debet.) Ad Eius proinde exemplum Consecrati à teneris Domino, in omni Castitate & Justitia ad tanti honoris gradum dignè Vos præparetis necesse est: cum Ipsa seculum fugere, & absconditam in Christo vitam ducere debetis; cum Ipsa in corde conferre augusta Religionis nostræ, Mytheria, & eorundem suavissimâ contemplatione delectari; cum Ipsa uniri Christo, & sub Cruce Eiusdem fortes stare & intrepidi: verbo, quemadmodum Maria, jam acceptura singularem illum Matris Dei honorem, summa cum humilitate ac animi subjectione Angelo respondit: (Luc. 1.) *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum;* ita & Vobis, ubi cognoveritis Vocem Altissimi, ad spirituales illam Maternitatem Vos Vocantis, pari subjectione & modestiâ respondendum est: *Domine, quid me vis facere? . . .* (Act. 9.) *Da mihi intelligam . . .* (Psalm. 118.) *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum . . .* (Psalm. 56.) *Evece ego, mitte me . . .* (Isaïa 6.) *Domine . . . ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ . . .* (Psalm. 115.) *Fiat mihi secundum verbum tuum.* (Luc. 1.)

Vocati igitur, Dilectissimi, ad dignitatem tam excelsam, ad prærogativam similem illi, quæ effulsit Virgo Deipara, oportet professi, ut eandem vitæ normam teneatis, iisdemque virtutibus insistenti, tanto Vos honore dignos redere studeatis.

Indefinenter itaque hoc Exemplar intuemini, & sanctissimis ac castissimis Eius Moribus mores Vestros conformate. Atque utinam sublimes illas Mariæ Virtutes unico obtutu hic possem Vobis ob oculos ponere, ut ad singulas earum, animos Vestros accendam. (Ex omnibus illis Virtutibus hæc tres eliguntur expendendæ.) At quoniam immensus nimis hic labor est, paucas tantùm ex illis seligam hodiè, reliquas piæ Vestre Meditationi relicturus. Dicam igitur de Castitate Eius Virginea; de Perpetua cum Deo Unione; de Profundissima Mariæ Humilitate; atque hæc tres Virtutes, in quibus, velut in cardine quodam, reliquæ versantur, quàm necessarise Vobis sint breviter ostendam. Impiorate mecum Virginis opem, ut inexplicabilem harum

Virtutum thesaurum nobis detegat, & ad illas sectandas impetret nobis particulam Divinæ illius Gratiæ, Cujus Plenitudinem Ipsa possedit.

(I. Castitas Virginea.) Quàm excellens bonum sit Virginea Castitas, quantumque exemplo suo hanc Virtutem promoverit Maria, solus agnoscere renuit hæreticus, vel quisquis alius animalis . . . homo, qui luto carnali inherens non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei, (I. Cor. 2) sed concupiscentiis suis seducitur & excæcatur.

(Encomia hujus Virtutis.) Hæc scilicet Virtus de Cælo descendit, hominemque ipsâ naturâ suâ quodammodo efficit majorem: speciale quodque Donum est, quod non omnibus elargitur Deus, sed illis solis animabus, quas arctius Sibi vult devincire, & præ reliquis ad altiorum Sanctitatis gradum perducere.

Perveive gentiliùm annales, & invenies quidem, virtutes alias morales ipsi aliquatenus, licet imperfecte, fuisse cognitatas; sed quod hanc atinet Virtutem, vix nomen ejusdem apud ipsos reperies.

Examina quid sub Lege Mosaicâ actum sit: occurrent subindè in Sacris Litteris encomia Virginitatis, ut V. G. dum Ecclesiastici 26. dicitur: *Omnis . . . ponderatio non est digna continentis animæ:* verùm si requiras exempla, paucissimi sunt in tanta hominum multitudine, qui Virtutem hanc in praxim deduxere. Nempè carnalis Israël, populus duræ cervicis, necdum aptus erat, ut caperet verbum hoc; necdum assurgere poterat ad tam sublimem Perfectionis gradum.

Ast demùm ubi venit plenitudo temporis; (Gal. 4.) postquam Ipse Dei Filius, ex Utero Virgineo Carnem assumens, inter homines conversari dignatus est: postquam Divinæ Gratiæ abundantia, quasi è cataractis quibusdam in omnem terram uberius defluxit, tunc demùm Angelica hæc Virtus celebrari cepit, & millenos ac millenos habuit in omni ætate & sexu, in omni hominum sorte sectatores.

Excelsens nihilominus opus est Virginitas, opus arduum, verbum difficile; quod, Ipso Christo teste, (Matth. 19.) soli illi capiunt, quibus datum est: atque ideò nulli indixit Christus Continentiæ Legem; sed satis Ipsi fuit magnificis-encomiis, propositis præmiis ad eam Fideles exhortari.

Beatos dixit illos qui mundo sunt corde: quoniam ipsi Deum videbunt. (Matth. 5.) Promittit illos, qui cum mulieribus non sunt coinquinati (Apoc. 14.) speciali laurè donandos, & secuturos Agnum quocumque ierit. Quinimò continentem non obscurè comparat Angelis Dei, dum apud Matthæum dicit: (Matth. 22.) *In resurrectione, neque nubent, neque nubentur: sed erant sicut Angeli Dei in Cælo.*

Scitis quodque, quantum Spiritus Sanctus per os Pauli Continentiam præstulerit nuptiis, eamque suaserit, eoque Virgo, à multis seculi curis libera, unice vacare possit, ut placeat Domino, ut cogitet quæ Illius sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu. (I. Cor. 7.)

Post Christum & Apostolos Virginitatem deprædicarunt quotquot secuti sunt Patres; imò nullus inter ipsos est, quæ de Virginibus, tanquam de incarnatis quibusdam Angelis loquatur. Castitas, inquit Ambrosius, Angelos facit; qui eam servavit Angelus est. Atque rursus: *Majior est victoria Virginum quàm Angelorum: Angeli enim sine carne vivunt; Virgines virò in carne triumphant.* Similiter Augustinus: *Virginitatis integritas, angelica portio est, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ imitatio.* Audite Patres Græcos, Basilium & Chrysostrum: *Magnam quid virginitas, inquit prior, quæ hominem incorruptibili Deo simillimum facit. Et*

Aster: Angelis femper cognata virginitas in carne præter carnem vivere, non terrena vita eft, fed cœleftis. Atque hæc fufficiant; infinitus enim forem, fi fingula Patrum hænc in rem dicta vellem adducere.

(*Apprimè cum Sacerdotio convenit.*) Non mirum igitur, Dilectiffimi, fi excellentem hænc Virtutem à Sacerdotibus exigat Ecclefia, eoquod cœleftimæ illi dignitati, quâ fulgeat, apprimè conveniat. Quidni Virgines fint illi, qui Virgineam Chrifti Carnem contrectant? Quidni Angelis fimiles, qui Angelicum conficiunt Panem, & potefatem habent, quam ipfi Angeli inviderent hominibus, fi quæ in Cœleftes illos Spiritus cadere poffet invidia? Quidni omni ex parte incorrupti fint, qui à corruptione fervare Fidelem Populum debent? Demùm cum femper in Sacris verfari eos oporteat Functionibus, Soti-Deo militare, à fecularibus curis ac negotiis procul effe; quis non videat, ad hæc omnia peragenda aptiffimum effe Virgineam Statum, in quo & facilius & liberius ea fola cogitare poffunt quæ Dei funt, & tam pro fe quam pro populo fine impedimento Dominum obfecrare.

(*Ad Exemplum Mariæ follicite cæftodenda eft.*) At quoniam hæc ardua Virtus difficiffima habet certamina, & multâ follicitudine, multâ fanctitate opus eft, ut flos ille, Sacerdotifis Status honor, fervetur ilibatus; hinc fpecialiter Deiparæ Virgini devotum oportet effe Sacerdotem, Ejus vitam perpetuò contemplari, ut Eam imitetur; Ejus quodque implorare Patrocinium, ut in tanto certamine Dexteram porrigat luftanti.

Noviffis, Dilectiffimi, quanti hænc Virtutem fecerit Maria; noviffis, quam illufire hæc in parte præfiterit nobis exemplum. Decebat utique, Puriffimam effe Virgineam Illam, in cujus fimo Incarnandus erat Homo-Deus. Decebat, Eam Puritate transcendere Angelos ipfos, quos vincebat Dignitate, & fuper quos aliquando erat in Cœlis exaltanda Noviffis, quanto ftudio, quantâ anxietate huic thefauro fervando incubuerit. Nihil erat in geftu, nihil in vultu, nihil in fermone, quod non fpiraret altiffimam Puritatem. Sola in penetralibus, orationi ac Cœleftium contemplationi intentâ, fugiebat omnem viri afpectum, imò vel ad angelicum pavebat & turbabatur alloquium. Ubi audit fe in Matrem Dei electum iri, follicite de modo, Virginitatis votum objicit, tanquam tantæ Dignitatis impedimentum; nec prius acquiefcit Gabriëlis Sermoni, nifi poftquam audiverat, illæfâ fe Virginitate parituram.

(*Modus imitandi Mariam*) Habetis hic, Dilectiffimi, habetis quod imitemini: nihil, ad Ejus Exemplum, effe potefit in geftu, in inceffu, in fermone, in converfatione Veftra, quod vel in minimo Virgineæ Cafitatis adverfetur. Payete ad normam Virginitatis & contremifcite, ubi vel leve quid occurrit, quod Virtutis hujus splendorem diminuere valeat aut offufcare; hæc quippè Virtus gemma eft & gloria Sacerdotum

Attendite, quæfo, Omnipotentem Deum fpecialiffimo privilegio Mariam è fatana imperio liberâffe; Eam ornâffe ineffabili Gratiarum cumulo; imò in Partu Ejus Virgineo politas à fe naturæ leges everriffle, idque, ut dignum efferit Habitaculum, in quo Filius Dei per novem menses morari ftatuera: & videte jam, an minor requiratur à Sacerdotibus Puritas, in quorum manibus, ut irâ dicam, quotidie remanefcitur Idem Filius Dei, quem in Sacramento abfeonditum portant, quem in fiam fuum recipiunt & in eo fovent. Sanè qui hæc attentè confiderat, non minorem in Sacerdotibus, fi poffibile foret, quam in Maria requireret Puritatem. Novit profectò Sancta Mater Ecclefia, quam pu-

rus fuerit Virginalis Mariæ finus, & tamen, ubi Incarnationem Verbi in eo factam perpendit, cum admiratione exclamat ad Chriftum: *Non horruiffi Virginis uterum: & nos exultabimus (obftupescite cœli fuper hoc! [Jerem. 2.])* Nos inquam, exultabimus, homines cauteriatam habentes confcientiam, homines tot fauciatos vulneribus, dignos effe, ut organa fiant, quæ descendere faciant de Cœlis Deum Sanctitatis? ut canales-fint, per quos Puriffimus Ille defluat Chrifti Sanguis & difperiat in populos.

(*Monftrum eft impurus Sacerdos, & fimul infeliciffimus.*) Concipite hoc feriò, Dilectiffimi, atque ex eo fi potefis colligite, quantam Puritatem à Vobis requirat auguftum, ad quod aspiratis, Sacerdotium; colligite pariter, quantum fit monftrum Sacerdos, impuritatis vitio coinquinatus. Profectò nihil tali Sacerdote infelicius aut fceleftius potefit excogitari. Irretitus femel hoc luto vifcofo, femper altius immergitur, & miraculum eft fi ex eo aliquando affurgat. Quotidiè Sacra tractanda funt; quod fi femel fiat impuro corde, facilegia brevi fuccedunt facilegiis; cumque nihil fit adeò Sanctum, quin illud centies conculcare paratus fit infaufus talis Minifter, nihil quodque eft quod cor ejus emollire valeat, fed obduratus & excreatus in finiffi impenitentia moritur.

Præter hunc thefaurum iræ, quem in caput fuum congregat impudicus Sacerdos, quid, quæfo, boni in Minifterio fuo poterit efficere, ubi femel fuerit vile impuritatis factus mancipium? In ipfum cadit, quod de adultero dicit Scriptura: *Prov. 6. Propter cordis inopiam perdet animam fuam: turpitudinem & ignominiam congregat fibi, & opprobrium illius non delebitur:* Imò, imò quantumvis loqueretur ore Chryfoftomi, quantumvis fcientiam Thomæ polleteret fine ullo prædicabile & inffruet fructu. Quod plûs eft, ipfam Populi indignationem in fe concitabit Sacerdos quicumque, fi modò vel juftam aliquam fufpicionem præbeat, quæ Cafitatem ejus dubiam reddat aut incertam... Hinc factum eft, ut, licet permiffit Chriftus, contumelias & calumnias varias in Ipfum ab inimicis conjici, nunquam tamen paffus fit Cafitatem fuam in dubium vocari; atque ita Miniftris Suis inculcare voluit, quantæ neceffitatis fit integram hæc in parte fervare fiam, & vel umbram calumniæ multâ hie fedulitate neceffario effe devitandam?

(*Adhortatio.*) Igitur quoniam delicata hæc Virtus eft, fugite anxie, fugite fcrupulose, Dilectiffimi, quidquid vel levi maculâ gloriam Veftram hæc in materia poffet afficere. Nec fitis adinftar Pharifeorum, qui tantum mundabant *Et quod de foris eft,* (Matth. 23.) intus autem pleni erant fpurcitiâ: fed recogitate Scrutatorem cordium Deum; recogitate Muneris Veftri Sanctitatem, & jufto perfequimini horrore, quidquid vel à longè Cafitati Veftræ afferre poffet periculum. Semper in corde Veftro, femper ante oculos verfetur Mariæ Vita; quæ five in penetralibus domûs efferit reclusa, five prodiret in publicum, Virgineum hunc florem æquâ femper follicitudine confervavit.

(*2. Unio Mariæ cum Deo Suo imitanda.*) Atque hæc de Mariæ Cafitate, Ejusque hæc in re imitatione fati funt. Nunc ad aliud pergimus punctum, rempè ad fingularem & Perpetuam Sanctæ Illius Animæ cum Deo fuo Unionem, quam rurfus ad Ejus exemplum comparare fibi debent, quotquot Minifterio Sacro dignè, ut oportet, cupiunt defungi. In illis enim verificari neceffe eft illud Apoftoli: (Phil. 3.) *Noftre... converfatio in cœlis eft.* Quippè incumbit eis Divina meditari Myfteria, ut eadem populis proponant; Igne Divino plenos efferit, ut eundem in aliis accendant, Cœleftia

fapere, Cœlestia fectari, de Cœlestibus loqui, si pro Officio suo ad Cœlestem Vitam Oves sibi concreditas velint perducere. Hæc autem quomodo præstabit, nisi, admittat Mariæ, intimè semper cum Deo conjuncti sint, Ipsique constanti cordis impetu inhæreant allixi?

(*Quomodo hæc acquiratur.*) Nihil porrò est, quod ad hanc Unionem procurandam sit utilius & necessarium magis, quàm perpetuum Orationis ac Meditationis studium; fuga item secularium omnium rerum, quæ ab hoc cordis nostri scopo animum possent abducere. Hæc viâ ad Sanctissimam illam Unionem pervenit Maria, nec aliam cognoverunt quotquot umquam fuerunt Sancti: eidem igitur insitendum est nobis, si ad eundem pervenire placeat terminum.

(*De fuga mundi speciatim.*) Verùm quoniam de Oratione ac Meditatione jam antea ad Vos verba habui, & speciali Sermone ad utriusque studium animos Vestros incitavi, idèd paucis tantùm hic differam, quàm necessarium sit Ministris Sacris mundum profanum fugere, si Cœlestem Ignem, conceptum corde, extinguï nolint, Sacratque ejus Flammas nullo suffocari fumo, nullo turbine dispergi.

Novissis, Dilectissimi, spiritum mundi insensibilem esse Christi inimicum, (I. Joan. 2.) quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Odit mundus Discipulos Christi, nec mirum: Magistrum eorum prius odio habuit. Nulla conventio Lucis ad tenebras, neque Christi ad Belial Exire igitur & animo & corpore è Babylone oportet Ministros Crucifixi, ne corruptionem contrahant illi ipsi, qui sunt Sal Terræ; ne tenebris involvantur, qui constituti sunt, ut Luceant Mundo.

(*Hæc maxime necessaria Sacerdoti.*) Quomodo Manna de Cœlo gustare poterit Sacerdos, qui adhuc desiderat comedere de fructibus terræ? Quomodo Functionibus Cœlestibus totus insisteret, qui adhuc nugis sæculi & vanitatibus ejus occupari non formidat? In oratione, in gemitibus, in labore, in scientia, in pietatis operibus continuò versari ipsum necesse est; at hæc omnia quomodo conjungere poterit cum vita mundana, cum periculis humanarum societatum, cum dissipationibus secularibus?

Tristis profectò docet experientia, Sacerdotes illos, in quorum corde necdum mundus est mortuus, lamentabile strepissimè pati naufragium, & sensim in profundum iniquitatis demergi.

Respice, quisquis es, in Sanctorum exempla Sacerdotum. Quàm multi inter illos, qui licèt in antris & desertis ab omni essent mundano commercio separati; licèt in cinere & cilicio domarent copus, & inimicum illum domesticum jugi penitentiae exercitio spiritui subjecerent; ubi tamen accedendum erat ad Altare & Salutis nostræ immolanda Hostia, tremebant toti, & intima eorum præcordia Sacer quidam horror occupabat. Et tu, Sacerdos profane, audebis è circo mundano transire ad Sanctuarium Altissimi? Et tu Mysteria Sanctissima celebrabis, animum habens nugis sæculi, & vanis imaginationibus repletum? Et tu eodem ore, quò profana & secularia, ne quid pejus dicam, eruclabas, audebis mox benedicere Oblatis, & Filium Dei è Cœlo in manus tuas evocare? Heu te infelicem! In loco illo terribili, ubi Cherubim & Seraphim velant faciem suam, & Præsentem Majestatem profundissimo venerant Cultu, tu miser homuncio versaris, animum habens ad indigna objecta distractum, & etiamnum inhærentem mundano luto, cui totus allixus es & immerfus! Cor tuum profectò longè est à Deo, quem labijs tantùm honoras. Et dic, quæso,

quid es aliud quàm phantasma Sacerdotis, sinè spiritu, sinè vita? hinc fit, ut quidquid agis in Altari, non tam formam habeat Functionis Sacræ, quàm motuum illorum, quos aliquando à machinis inanimatis exerceri cernimus.

(*Adhortatio*) Fugite igitur mundum, Dilectissimi; fugite quidquid à Sacro Sacerdotis Munere animos Vestros distrahere potens est: atque ex nunc cam Vobis præscribite regulam, ut in tota vitæ Vestræ ac conversationis ratione nihil omninò inveniatur, quod non sit gravitate Sacerdotali, augusto illo Caractere dignum. Aliàs enim, mihi credite, numquam tractabitis Sacra Mysteria cum debito sensuum silentio, cum terrore illo, quem inspirat Religio & Divinæ præsentia Majestatis; cum animo ad Pietatem intento, & Creatori suo intimè conjuncto; sed in media tremendorum Mysteriorum tractatione obnubilabunt Vos tenebræ, conturbabunt Vos imagines vanæ & indecentes; atque imaginatio, luctibus affixa rebus, abstrahet Vos ab Altari, reducetque ad munum, & ad vanas ejus nugas, in quibus cor Vestrum conquiescit.

(*Modus illius fugæ præscribitur.*) Scio equidem, Ministerii Sacri Functiones à Vobis exigere, ut inter homines converserimini: neque inculcare Vobis volo, ut exeatis de mundo & antra petatis aut deserta. Exigit enim Sacerdotii gratia, non mundum corporaliter relinquere sed mundum vincere, sed peccatores convertere, sed proximi Salutem promovere. Christus Ipse Sacerdotum Norma, inter homines versatus est, & ad quarendos potissimum peccatores se venisse pronuntiavit. Abit à me, ut Sacrum hunc Zelum, qui sanctificare Vos debet, vel in minimo velim obtundere.

Sed profectò rarus erit in mundo, rarus in profanis conversationibus Sacerdos, qui noverit idèd se tantum cum sæculo posse communicare, ut ad Exemplum Christi animas Deo lucrificiat. Nequaquam hunc insicet mundanus aër, in quo tantùm eoque morabitur, donec Officii sui adimpleverit partes. Talis nempe manifestabit se tantum hominibus, ut illis monstret Salutis viam postquam invenit, statim subtrahet præsentiam suam, & rursus repetens secessum, revolabit tamquam columba timida ad Pedes Crucifixi, & in Foraminibus Illius Petræ securam requiem quaeret. Similis erit Stellæ, quæ Magos ad Præsepe Christi perduxit, queque, eo ipso momento, quò Christum cognoverant & adoraverant, expleto Ministerio suo disparuit & in aëra se subduxit. Similis erit Raphaëli Archangelo, qui ambulavit cum Tobia quamdiu, consilio ejus ac ope indigebat pius juvenis; atque ubi jam omnia ad felicem perduxerat exitum, statim Cælos repetit, ut additer iterum ante Thronum Dei, Ipsiusque laudes celebraret.

Ità quòque, Dilectissimi, agere oportet Sacerdotem Christi. Numquam eo modo secularia quaerat consortia, ut cum vanis vanè se occupet, & internam animæ dissipet quietem: sed allaboret ibidem proximi Salutem; non loquatur nisi Sermones Dei, in verbo ac opere nihil agat, nisi quod ædificet, quod spiret pietatem, quod ad Virtutis & Sanctitatis amorem alliciat. Versetur in mundo quæ de mundo non est: sed sola Caritas Dei, sola proximi utilitas grælius ejus in omnibus dirigant.

(*Exemplum hujus rei in Maria.*) Pulcherrimum rursus ut ad Mariam redeam, in hac Virgine habetis Exemplum. Cur relicto secessu & meditationis exercitio tenuit in montana Judææ? Non utique, ut apud Elizabetham vanâ aliqua se reficiat Visitatione, sed ut Matrem illam cum Filio sanctificet, & cum ipsa magnitudinem Beneficiorum Dei extollet.

extollat. Quid agit, nato Filio, inter medios Paſorum applauſus, niſi hoc unicum, ut uovum illud adoret Myſterium, & verba hæc in Corde ſuo conſervet? Cur fugit à Judæa, niſi ut Filium ſeventi Herodis furori ſubducat? Cur aſcendit in Jeruſalem, niſi ut Religionis debito faciat ſatis? Cur demum adhuc aliàs prodiſſe in publicum Ipſam legimus, niſi ut ſe conjungeret Filio ſuo; imò Ipſo Moriente, ſub Infami Crucis Patibulo ſtare intrepida? Præter hæc & alia Pietatis officia abſconditam ſemper ſervabat vitam; & ſoli intenta contemplationi, jam animo habitabat in Cælis.

Sic ſummâ ſemper ſollicitudine ſervavit Maria intimam illam Animæ ſuæ cum Deo Unionem. Sic & Vos illam ſervabitis, Dilectiſſimi, ſi cum Maria Divinam Legem perpetuâ meditatione revolventes, & corda ſurſum elevantes, numquam mundana quæeratis conſortia, niſi quando Dei Cultus aut proximi utilitas ipſum à Vobis exegerit.

(3. De Humilitate Virginis.) Superſtiti nunc verbulò dicendum de Virginis Humilitate, quæ rara illa eſt Virtus, reliquarum omnium fundamentum; ſine qua dotes etiam ſummæ nihil omninò ſunt in Oculis Dei, quinimò nec veræ Virtutis poſſunt habere rationem. Atque ideo Chriſtus vocans ad ſe homines, *diſcite à me*, inquit, (Matth. 11.) *quia mitis ſum, & humilis corde*, quali in hoc uno documento tota Vitæ Ejus imitatio, tota Doctrinæ Chriſtianæ contineretur medulla.

(*Hæc Virtus fundamentum eſt, & anima vitæ verè Chriſtianæ.*) Et ſane qui verè eſt humilis, propriam ſemper indignitatem habet præ oculis; eam cum ſumma Dei Perfectione & ſupremæ illius Majæſtatis Excellentia continuo conſert: hoc autem animi ſenſu perfeverante, quomodo fiet unquam, ut aut ſeipſum, aut commodum aliquod temporale, aut momentaneum peccati jucunditatem Deo præferat! Quomodo non vitabit omnem Supremi Numinis offenſam, qui etiam hominibus cæteris poſſeponi ſe dignum judicat, eiſque vel minimam inferre injuriam reformidat? Humilitas igitur ipſam exſcindit peccati radicem, Virtutes omnes cuſtodit, appropinquare ſibi facit Divinitatem, largumque Gratiarum imbrem promeretur.

Contra radix omnium malorum eſt ſuperbia: hoc enim qui laborat vitio, magnam ſui æſumationem habet, propriam tantum quærit offenſam excellentiam; parùm de Dei Gloria, parùm de eo, quod proximo ſuo debet, ſollicitus. Injuſtus quodque eſt, qui laborat ſuperbiâ; nam quod ex dono Dei habet, id ſibiipſi attribuit. Infidelis eſt & ingratus, quia talenta ſibi concedita in perniciem Benefactoris ſui convertit, & jugum Domini excutiens, humiliare ſe ſub potenti Dei Manu, pertinaci reſpuit corde.

(*Deo maximè exoſa eſt ſuperbia*) Atque ideo ſpeciali odio ſuperbiam Deus proſequitur, eandemque ſolet ſeveriſſimè punire. Attendite, quomodo ſuperbiâ tot miliones Angelorum è Cælo in infernum detraxerit, & è Felicitate ſummâ in miſeriarum demerſerit barathrum. Attendite, quomodo proto-parentem noſtrum, totamque poſteritatis ejus progeniem exuerit innocentiam, & calamitatibus, quas experimur, ſubjecerit. Hiſtoriam humani generis pervolvite, & reperietis Divinam Providentiam, quæ in rebus noſtris ſolet ludere, quaſi ſpecialiter intentam in hoc fuiſſe, ut ſuperborum humiliet colla, varios eorum conatus irritos reddat, totamque ipſorum potentiam in deriſum vertat.

Nempè Deus humilia reſpicit; & alta à longè cognoviſit. (Plalm. 137.) *Superbis reſpexit*, inquit Petrus, (I. Pet. 5.) *humilibus autem dat gratiam*: quod eouſque locum habet,

ut Sancti Patres aſſerere non dubitent, peccatum cum humilitate, præferendum eſſe jactitiæ cum ſuperbiâ; hoc eſt, ſtatum hominis, qui peccatorum etiam graviffimorum ceno immerſus eſt, ſed qui de illis ſe humiliat, meliorem eſſe, & viciniorem Saluti, quam ſtatum illius, qui ſuperbus eſt, licet in reliquis juſtitiam ſervet: cujus hæc eſt ratio quòd ſuperbiâ paulatim deſtruat quidquid ſuperſtiti Pietatis, ubi contra Humilitas paulatim delebit peccatum, & peccatorem per veram cordis converſionem Sanctificabit.

Demondrat hoc evidenter Publicani & Phariſæi Evangelici exemplum. Tota ſcilicet Phariſæi vita laudabilis videbatur, multisque reſerta Virtutum exercitiis; Publicanus verò peccatorum ſarcinâ onerata conſcientiam; ſed Phariſæus ſuperbus erat, Publicanus humilis, & ideo, Ipſo Chriſto teſte (Luc. 18.) *deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo.*

(*Hæc non raro aliarum virtutum vermis eſt*) Atque hoc Phariſæi exemplum merito terrere debet Sacerdotes, qui altiori in Eccleſia loco poſiti plus aliquid quam cæteri à Domino acceperunt. Sicut enim temporalium divitiarum vermis eſt ſuperbiâ, ita hæc eadem ſuperbiâ non raro vermis eſt Virtutum, vermis Characteris Sancti: ſæpè quippe fit hominum vitio, ut hæc ipſa, qua præfulgent apud populum, Sanctitas vitæ, eos efferat in complacentiam ſui; ſicque diabolus illos, quos vincere non poterat voluptatibus & terrenis deliciis, ſubtiliori hæc ſuperbiæ tentatione proſternit nonnunquam, & in exitum trahit.

(*Quid mali efficiat in Sacris Miniſtris.*) Hinc accidit non raro, ut Angeli Pacis, ut Miniſtri Agni Manſueti Oves ſuas deſpiciant, quas deberent fovere in ſinu, pro quibus deberent animam ponere: hinc fit, ut alto ſupercillio, Phariſæorum inſtar, à ſe repellant peccatores: ut non in vitia (quod juſtum eſt neceſſarium) ſed in ipſos homines ira quadam & furore, quem ſacrum zelum vocant, debaccentur: atque ita efficit ſuperbiâ, ut linum ſumigans extinguant, & animas illas, quas placido ac manſueto ſermone lucrificare Chriſto potuiſſent, duro ſuo ac ſuperbo agendi modo in deſperationem abigant & æternam perdant.

Non hæc nos docuit Chriſtus, qui ſeſtatoribus Suis, & præcipuè Miniſtris hanc præſcripſit regulam: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* (Matth. 11.) Non hæc docuit ille, qui non venit *vocare juſtos, ſed peccatores*, (Matth. 9.) ipſosque efficaciter quidem corrigere, ſed benigniſſimè tamen ſolebat tractare, nec peccatis blandiri noverat, ſed peccatorum mederi vulneribus. Non hæc docuit ille, qui Jacobum & Joannem, volentes igne de Cælo Samaritanos conſumere, acriter objurgavit dicens: (Luc. 9.) *Nefciſtis cujus ſpiritus eſtis.* Non hæc quodque docuit Paulus, qui Timotheo ſuo hoc inprimis præſcribit mandatum: *Tu autem ô homo Dei . . . ſeſtare manſuetudinem*: (I. Tim. 6.) qui & alibi *per manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti* (II. Cor. 10.) obſecrabat ſuos, ne invitum cogere durius aliquid in ipſos decernerent.

(*Motive ad reſtandam ſuperbiam.*) Cùm igitur, Dilectiſſimi, Humilitas, quæ Manſuetudinem & Benignitatem individuas comites habet, tantæ ſit neceſſitatis, ad hanc acquirendam totis, quaſo, viribus incumbite: atque eum in ſinem, tamquam efficaciffimum remedium, ſtepiùs revocate in memoriam, nihil prorsus habere hominem, undè ſuperbiat pulvis & cinis. Omniſis enim jam infirmitatibus corporis, & reliquis miſeriis carnis hujus, quæ brevi in putredinem vertenda eſt, eſca vermibus futura: quanta humiliationis abyſſus ſe offert in ipſa anima, nobiliore ho-

minis parte! Quanti errores, quam crassa ignorantia in intellectu! Quanta in corde malitia! Quanta in voluntate corruptio! Inclinatus ad malum totus homo est, inconflans in bono, semper mutationi & errori obnoxius.

Quod si hæc generalia quisque transferat ad semetipsum, & cogitationes, verba, actionesque suas subjiciat examini, item inclinationes suas vitiatas, peccata, fragilitates, infidelitates innumeras; si continuos lapsus & relapsus attento pervolvat animo, habebit profectò nimiam humiliationis materiam, & ad Dominum exclamabit: (Job. 7.) *Quid est homo, quia magnificas eum?*

Si porrò necdum satis in his habeas peccator, ut retundas superbiam, inciret te Mariæ exemplum, quæ tantò Humilior fuit, quantò erat Excellior, & præ omnibus creaturis, majoritè illustrata Prærogativis. Admirabilis fuit Ejus Virginitas; sed, inquit Bernardus, *sinè humilitate (audeo dicere) nec virginitas Mariæ placuisset, . . . & ut placeret virginitas, humilitas sinè dubio fecit.* Ecce saluatur ab Angelo, Gratiâ Plena nuncupatur, Benedicta dicitur inter mulieres, & concipit Jesum Filium Dei Altissimi; atque ita, stupendo miraculo Maternitatem cum Pœcunda Virginitate conjungens, Genitrix sebat Creatoris Sui, eoque titulo Terræ Cœlique Regina constituebatur. Et tamen totus hic honorum cumulus nequaquam extollit Virginem, sed simpliciter ac demissè corde *ancillam Domini* se nominat, quasi in hoc solo titulo tota Dignitatis Suae confisteret summa, eumque solum Humilis Virgo ambiret.

(EPILOGUS.) Recogitemus hæc, Dilectissimi, quotquot sumus & Mariam imitantes, non alii nos delectent tituli, non aliam ambiamus Dignitatem, quam ut Servi Dei nominemur & simus, atque ab Ejus pendentes nutu, Voluntatem Altissimi in omnibus compleamus. Et quoniam, prout supra diximus, in ipso Ministerii Sacri Caractere quamdam possidebitis Maternitatis Mariæ portionem, iterum atque iterum perpendite, speciali quòque ratione

imitandam Vobis esse Humilitatem Mariæ, Castitatem, Unionem cum Deo Perpetuam, cæterasque Ejus Virtutes, de quibus hic dicere tempus non patitur: verbo, sit Vita Deiparæ Virginis norma Vestræ; versetur in oculis, versetur in corde, ut Sanctissimum Ejus Exemplum feliciter quòque elucescat in opere.

Sed liceat in hunc finem, sub Tuum Præsidium confugere Mater Misericordiæ, Genitrix Vitæ: promptos quidem, quotquot hic sumus, ad obsequium Filii Tui habemus animos, eandem Tecum sectari Virtutes, Vitæ Tuae imitari Sanctitatem totis desideramus præcordiis: sed quamvis spiritus promptus sit, carnis tamen experimur infirmitatem; & in tantis constituti periculis, tanto hostium numero undique cincti, nequaquam poterimus subsistere, aut eam felici pugnare exitu, nisi Cœlesti nobis Auxilium suppetat, nisi Filius Ipse Tuus doceat *manus nostras ad prælium, & digitos nostros ad bellum.* (Psalm. 143.)

Sis igitur apud Ipsum Advocata nostra; protege Dominum, quam Tibi specialiter gloriamur dedicatam; impetra nobis Partem aliquam abundantissimæ illius Gratiæ, quæ te præ cæteris omnibus creaturis extulit Filius Tuus, & in Virgineo sinu Tuo dignum Sibi Habitatulum præparavit.

Nullus Te unquam invocavit in vanum; nullus sincerus Tui Cultor Aeternum perit; sed n que nos repellere Materna Te Tua sinent Viscera, eò magis quòd Juventutis Huus ad omne bonum efformatio, pro qua rogamus, opus sit Te dignum, & ad Gloriam Filii Tui, Sanctæque Ejus Doctrinæ honorem plurimum conducens.

Necessarias itaque Gratiâs nobis exora à Filio, apud quem Genetricis jure omnia potes: extende Auxiliatricem Manum, protege clientes Tuos Virgo Parens; & fac, ut Te, Vitamque Tuam imitantes, Te quòque sequamur in Cælum, atque ibidem Sanctissimæ Trinitatis Gloriam intrantes & Tuam, æternam de utraque collætetur. Amen.

EXHORTATIO DECIMA OCTAVA, TERTIA IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Sancti sint Sacerdotes oportet propter Exemplum quod aliis debent.

Mementote præpositorum vestrorum . . . quorum intuentes exitum conversationis, imitami fidei. Heb. 13 v. 7.

QUOTIES de hac Sanctorum Festivitate ad Vos dicendum occurret, Dilectissimi, toties non pigebit in memoriam revocare, hoc potissimum sine ab Ecclesia celebrari Sanctos, ut, dum Eorum imploremus Patrocinium, simul etiam allaboremus, ut vitam nostram ad Eorum conformem Exemplum.

Obtinet hic etenim, quod, de Martyribus loquens, appositè ad rem nostram dixit Chrysostomus. *Nemo est qui nesciat, Martyrum glorias ad hoc Divino Consilio à Dei populis frequentari, ut & illis debitis honor dætur, & nobis virtutis exempla, favente Christo, monstrantur . . . quo possimus etiam ipsi salubri provocari exemplis, virtute pari, devotione consimili ac fide; ut Christo præstante, dimicare & vincere hostem possimus; ut, parâ victoriâ, cum ipsis Sanctis in Regnis Cœlestibus triumphemus.*

In hac porrò materia, Dilectissimi, nullus deliberationi locus relinquatur; sola enim Sanctitas ad Regnum Christi

intromittit, nec alia ad illud nobis patet via. Undè, vel Sanctos imitando ejusdem Gloriæ aliquando participes erimus, vel ab eorum deflectendo exemplis, negligentie nostre ac desidie penas dabimus sempiternas. Hæc sola relinquatur alternativa omnibus, quotquot sumus mortales. Nulla hic exculatio, nulla impotentie querela admittitur; quod enim ipsi in suo quisque statu potuerunt, idem & nos possumus in eo, qui nos confortat. (Phil. 4.) Eadem quippè Gratiæ, eademque auxilia nobis procul dubio concedentur, si adinstar Sanctorum cum fidelitate & perseverantia collaboremus Gratiæ Dei, ejusque ductum cum pari ardore sequamur.

Verùm si cujusvis generis homines sanctam oporteat vitam ducere, si aliquando velint in vitam intrare, majori prolectò ratione ad hoc tenentur Sacerdotes Christi, qui numquam digni erunt loco suo, numquam dignè fungentur Ministerii Sacri Officiis, quibus reliquos supereminet

deles, nisi ad majorem quodque præ reliquis pervenerint Sanctitatis gradum.

Nempè specialius hoc ab ipsis exigitur, quia Sancta contrectando indefinenter occupantur; quia fulgent augusta illà Sacerdotii Dignitate, quæ major non datur in terris, & quæ humanum omnem transcendit intellectum; quia Vicarii sunt & Cooperatores Christi, *Dispensatores mysteriorum Dei*: (I. Cor. 4.) quia docere debent alios Sanctitatem, eosque ad Cælum manuducere... Quomodo autem monstrabant Viam Salutis, si ipsimet illam ignorent? Quomodo eructabant *verbum bonum*? (Psal. 44.) Quomodo *flumina de ventre eorum fluent a, uæ viva*, (Joan. 7.) quibus irrigandus est hortus Ecclesie, si cor ipsorum vacuum sit, aridum & siccum, nec abundantissimo gratiarum omnium rore conspersum? *Cogitationes quippè robusti .. in abundantia...*, (Prov. 21.) & *manus... foris divitias parat*, (Prov. 10.) non manus ignavorum.

Hi igitur sunt tituli, Dilectissimi, qui ad majorem Sanctitatem Sacerdotem adstringunt: at quoniam, adhuc aliàs ad Vos habens sermonem, jam pluribus ostendi, Sanctum oportere esse Sacerdotem, si propriam velit operari Salutem & Munia sua digne tractare; hinc hodiè alio ex capite illud probandum suscipio; nempè ex hoc uno, quòd Sacerdos debeat Ovis suis Sanctitatis Exemplum, magnæque ruine causa fiat, si hoc in puncto Officio suo Pastoralis delit.

Nec mirum hoc ulli videbitur, qui perpenderit, à Christo Sacerdotibus dictum esse: (Matth. 5) *Vos estis sal terre, ... vos estis lux mundi*; ipsaque constare experientiã, vitam eorum Normam esse, quam Grex sibi plerùmque sectandam proponit & imitandam. Quinimò Paulus ipse, dum Hebræorum animos ad Virtutem excitare contendit, eorum, qui ipsos præcellerant, exemplis, in capite ponit illos, qui inter ipsos Pastores fuerant & Rectores (Heb. 13.) *Memento*, inquit, *præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei*. Quapropter, Dilectissimi, ut & Vos aliquando digni sitis, qui in exemplum proponamini Fidelibus, hoc argumentum hodierno Sermone tractare litati: quod dum aggredior attentas aures præbete & dociles animos.

(*Omnes Christiani tenentur se mutuo ædificare.*) Quemadmodum non soli Sacerdotes, sed omnes quotquot sunt Christiani ad Sanctitatem aspirare debent, puramque & immaculatam servare animam suam, ita quodque ad omnes pertinet bonæ vitæ exemplo ædificare proximum, & ad Virtutis exercitium incitare. Omnibus utique injunxit Paulus, ut providerent *bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus*. (Rom. 12.) Et iterum: *unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem*. (Rom. 15.) Et rursus alio loco: *Consideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum*. (Heb. 10.)

(*Hoc exposcit Religionis honor.*) Hoc nempè tributum Fidei lux debet quisquam Christianus homo: hoc debet Sanctitati Religionis quam profiteretur: factus Ecclesie Filius, factus Membrum Ipsius Christi, injuriam gravissimam infert Utrique, & propriam commaculat Dignitatem, si Fidem, quam ore tenet, operibus abneget: si Legem, in qua gloriatur, inhonoret: si, cum Christianus sit, gentiliter vivat, Divinumque suum Magiarum coram hominibus confiteri suã vivendi ratione erubescat. Nihil quippè est, quod magis contrillet Ecclesiam, quàm majori contumeliã afficiat Christum, quàm desormati Christianorum mores; hi enim scandalizant pusillos, ad peccatum pertrahunt infirmos, im-

pii autem & incredulis amplam præbent Religionem nostram deridendi & contemnendi materiam, dum ipsi Religioni imputant & impropere crimina, quæ ab ejus sectatoribus vident committi, atque ita parvi faciunt & ludibrio habent Christianam Legem, quam ab ipsis Ejustem discipulis sperni animadvertunt, eaque occasione, magis ac magis in sua confirmantur incredulitate.

Hæc ratione Fideles omnes obsecrat Petrus, ut à carnalibus abstineant desideriis: (I. Pet. 2) *conversionem vestram inquit, inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detestant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis... Quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciat imprudentium hominum ignorantiam*. Itaque Voluntas Dei est, ut vitæ suæ innocentia impios & incredulos pudore suffundant Christiani, & Religionem Sanctam ab illorum disteriis vindicent. Voluntas Dei est, ut moribus suis palam faciant, quòd, si in Ecclesia inveniantur impudici, vindictæ cupidi, avari, adulteri, homicidæ, aliique vitiiis irretiti; ab altera quodque parte non levis sit eorum numerus, qui ad Normam Evangelii vivunt; qui Castitate, Patientiã, Misericordiã, Modestiã & reliquo Christianorum Virtutum agmine insigniti, Religionem commendant quam profitentur: qui non curvant *genua... ante Baal*, (III. Reg. 19.) sed soli Deo in cordis sinceritate deserviunt... Atque utinam huic Dei Voluntati obsequerentur nostri temporis Fideles! Utinam servarent auctictum Patri monitum, prout lecerunt primorum seculorum Christiani, qui vitæ suæ Sanctitate in admirationem rapiebant gentes ipsos, eosque ad Fidem Christi amplectendam foribus hitæ & suavibus armis cogebant! adeo ut juxtã egregium quod de ipsis dat testimonium Paulus, (Phil. 2.) *in medio nationis prave, & perverse lucent sicut luminaria in mundo*.

Nempè ferventes illi Christiani jugiter ante oculos suos habebant hoc Christi præceptum: (Matth. 5.) *Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est*: non quod opera bona facere debeant Christiani, eo fine, ut ab hominibus videantur; sed hoc sensu, quòd, Gloriam Dei habentes pro scopo sibi proposito, ea facere debeant opera, quibus etiam reliqui ad glorificandum Patrem excitentur.

(*Hoc exigit Charitas proximi.*) Divina itaque Gloria, Dignitas Religionis, Honor Ecclesie imponunt Christiano homini necessitatem, ut bono exemplo præluceat: sed & alius adhuc superest calculus, non minùs quàm priores ad hoc illum constringens; nempè Charitas Proximi, quæ unumquemque obligat, ut non sive tantam, sed & ut Fratrum suorum, quantum potest, allaboret. Sicuti Non omnes egentibus possunt succurrere, captivos solari, nudos vestire, esuriemibus cibum, sitientibus potum præbere: sed omnes quotquot sunt, possunt benè vivere, exemplo suo odorem sanctæ vitæ dispergere, & ita Fratrum suorum animos spiritualiter refocillare. Non omnes Pastores sunt aut Doctores; non omnes Scientiam habent vel autoritatem, ut Dei causam defendant, Religionem sustentent, inerepent vitia, vivo sermone ad Virtutem sectandam exhortentur: sed quisquis habes Zelum Dei, hæc eadem Officia bono supplebis exemplo. Si castus sis, si modestus, si patiens, si in operibus Pietatis assiduus, impios etiam tacens confundes, Pietatem honorare facies, Justos in Virtute firmabis; & sic Fidelis quisque, etiam quoad puncta prædicta, suo modo potest satisfacere Charitatis præcepto, adimplere Officium quod singulis imposuit Deus, qui Spiritu Sancto tesse;

(Eccli. 17.) *mandavit... unicuique de proximo suo.* Hæc perpendite, Dilectissimi, & postmodum docete subditos Vestros excellentem hanc methodum, quâ Charitatem Fraternaliam exercere quisque in proximum potest.

(*Sed ante omnes alios exempla Virtutum debet Pastor.*) Sed si irâ sit, Dilectissimi, manifestum est, hoc debitum eos inprimis officere quibus aliorum specialiter demandata est Cura. Sic Pater filiis, Magister discipulis, Dominus servis, aut alius quovis modo Superior inferioribus suis Sanctæ Vitæ debet exemplum. Verùm longè ante omnes alios arctior hic incumbit Pastoribus obligatio, qui Filios debent Christo gignere, Oves suas pascere, ante illas ire, ad salutaria Pasceva deducere, Virtutis iter verbo & exemplo monstrare: atque hæc ipsa est obligatio, quam vel solum Pastoris nomen importat; hæc ipsa est obligatio, quam inculcare volens, cujusvis Christiani hominis Officium hæc in parte jamjam proposui, ut exindè, quid præstandum sit Vobis, à fortiori concludatis.

At si instamus hic paulisper: operæ enim pretium est hos Pastoralis debiti titulos enucleatius evolvere, & investigare diligentèr quantæ efficacitæ sit Exemplum Pastoris, sive ad bonum sive ad malum. Nec longè quærenda sunt argumenta quæ illud stabiliant. Dicat hoc ipsi naturalis ratio, docet experientia: nihil quodque est quod magis inculcet Scriptura, quod Patres uno ore fortius inculcent.

Vos estis sal terræ, (Matth. 5.) inquit Christus Pastoribus in Apostolorum persona: (*Hoc clamant Scripturæ.*) *quod si sal evanuerit, . . . ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur . . . Vos estis lux mundi. . . Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub medio, sed super candelabrum ut luceat omnibus. . .* Et rursus, dum veri Pastoris describit imaginem; (Joan. 10.) *cum proprias oves emisserit, inquit, ante eas vadit; & oves illum sequuntur. Salis igitur adinstar subditos suos à corruptione servare debet Sacerdos, eis præluere, ante illos ire, exemploque suo viam, quam tutò sequantur, ostendere. Quinimò magis operibus suis prædicare debet Pastor quàm verbis, quod in Ipso Christo animadvertimus, qui cum venisset in mundum ad annuntiandam hominibus Veritatem, tres tantum annos Prædicationi dedit, & triginta propè infumlit, ut Actionibus Suis solummodò & Exemplis Sanctitatem edoceret: unde & Scriptura de Ipso dicit: (Act. 1.) *cæpit scire, & docere. . .* (Luc. 24.) *Fuit potens in opere, & sermone: Opus scilicet ante Sermonem præmittens. Sed & Christus ipsemet ex Operibus potius quàm ex Prædicatione Sua de Se judicari voluit: nam discipulis Joannis respondit: Eupres renuntiate . . . que audistis, & vidistis, (Luc. 7.) ea deindè enumerans opera, quibus patrands occupatus erat. Et rursus alibi: Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me (Joan. 5.) Et iterum de Judæis incredulis loquens; Si opera non fecissem . . . peccatum non haberent. (Joan. 15.)**

Hæc Christi Vestigia fideliter secuti sunt Apostoli, de quibus affirmare non dubitat Chryostomus: *Mundum converterunt non propter miracula que fecerunt, sed quia in ipsis verus erat gloriæ pecuniæque contemptus, & quia nullam secularium rerum curam habebant.* Neque dubitavit Paulus, in Domino glorians, seipsum in Exemplum proponere Corinthiis: *imitatores mei factus, inquit, (I. Cor. 4.) sicut & ego Christi: & iterum ad eosdem: Christi bonus odor sumus. (II. Cor. 2.)* Sed & illis, quos efformabat ipse, Pastoribus, dilectis suis Timotheo & Tito, Exempli necessitatem inculcare inprimis studuit: (I. Tim. 4.) *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in casti-*

*tate. . . hæc meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi, & doctrinæ, inquit in prima sua ad Timotheum Epistola. Ad Titum verò scribens: (Tit. 2.) In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrinæ, in integritate, in gravitate, in gravitate. Similiter & Petrus in prima Epistola sua Catholica Pastores obsecrat: (I. Pet. 5) *passite qui in vobis est gregem Dei, . . . Forma facti gregis ex animo.**

(*Hoc asserunt Patres Ecclesiæ, & Canones.*) Si post Scripturam Sacram Patres audire libeat, & Canones Ecclesiæ, millena adferri possent testimonia, quæ hanc Pastorum obligationem inculcant, ex quibus pauca tantum seligimus.

Lux gregis, flamma est Pastoris, inquit S. Gregorius; *deceat enim Pastorem, deceat Dominicum Sacerdotem moribus & vitæ clarescere, quatenus in eo, tamquam in speculo vitæ suæ, plebs commissa & eligere quod sequatur, & videre possit quod corrigat. Et iterum: Nullum ab aliis majus præjudicium, quàm à Sacerdotibus tolerat Deus, quando quos ad aliorum correctionem posuit, dare exempla pravitatis cernit; quando ipsi peccamus, qui conspescere peccata debuimus.*

Sacerdotis prædicatio, ait Ildorus, operibus confirmanda est, ita ut quod docet verbo, instruat exemplo: vera est enim illa doctrina, quam vivendi sequitur forma; tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur.

Chryostomus, Sacerdotes alloquens, vitam eorum vult esse publicam quandam Scholam Virtutum. *Sit communis omnium schola,* inquit, *exemplar que virtutis vitæ tuæ splendor, omnibus propè sit ad imitandum, velut primitiva quædam imago omnia in se habens, quæ bona & honesta sunt.*

Pulcherrimus ordo est, & saluberrimus, ait Bernardus, ut unus, quod portandum imponis, ut portes prior, & ex te dicas, qualiter oporteat alios moderari. Et iterum alibi: Monstrata res est gradus summus, & animus imus; sedes prima & vita infima; lingua magniloqua & manus otiosa; sermo multus & fructus nullus; vultus gravis & actus levis.

Patres quotquot sunt pervolvite, & ad unum usque audietis omnes simili modo loquentes. Pervolvite Concilia, & videbitis, præcipuam Ecclesiæ curam semper fuisse, ut Sacerdotum mores ad normam Evangelii formarentur, & omnigena fulgerent Virtutum specie: idque non tantum ob Ministerii quod obeunt Sanctitatem, sed vel maximè propter Exemplum, quod præstare populis debent.

Unum pro omnibus hæc sit Tridentinum, quod de Episcopis ita loquitur: (Sess. 25. de Ref. c. 1.) *Nec enim dubitandum est, & fideles reliquos ad Religionem innocentiamque facilius inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea que mundi sunt, sed animarum salutem, ac celestem patriam cogitantes. Hæc cum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipua esse Sancti Synodus animadvertit; admonet Episcopos omnes, ut secum ea sæpè meditantibus, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant. Eadem ferè jam præviè dixerat Synodus, dum de Clericis generatim habuerat sermonem: (Ibid. Sess. 22. cap. 1.) *Nihil est inquit, quod alios magis ad pietatem & Dei Cultum assidue instruat, quàm eorum vitæ & exemplum, qui se Divino Ministerio dedicaverunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorum sublati locum conspiciuntur; in eos, tamquam in speculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic deceat omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum ac Religione plenum præ se ferant: levitia etiam de-**

Vita, quæ in ipsis maxima effent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Longiores quidem hi Textus sunt sed pulcherrimi; & medullam eorum continent, quæ de hæc Clericorum obligatione jam centena ante Tridentinum monerant Concilia.

Specialius autem ponderari merentur hæc duo Tridentini annotata: nempe 1° quòd in Clericos, *tamquam in speculum, reliqui oculos conſpiciant, ex iſſque ſumant quod irriterentur.* 2° Quòd ſancta vita Paſtorum ſit *perpetuum quoddam prædicandi genus.*

Jam dudum circa primum ex illis punctis dixerat Hieronymus: *Domus Epifcopi & converſatio, quaſi in ſpeculo poſita, magiſtra eſt publica diſciplinæ; quidquid fecerit, id ſibi omnes faciendum putant.* Et re ipſa ſic ſunt comparati homines, ut facilè eos ſequantur quos ſibi Præpoſitos vident. Qualis pater, tales plerùmque ſunt filii; qualis magiſter, tales diſcipuli, qualis dominus, tales ſervi; *qualis rector eſt civitatis* (inquit Scriptura [Lecl. 10.] *) tales & inhabitantes in ea.* (Præpoſitorum ſuorum exempla paſſim ſequitur populus.) Imò ſæpè integræ Nationis mores aut pervertere poſſunt aut in melius ſuo exemplo immutare pauci, qui illi præſunt Primates. Unde non ſinè cauſa vetus illud obtinuit proverbium: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* Si autem hæc etiam in laicis locum habeant, quantum magis in Sacerdotibus & Paſtoribus, quorum Munus proprium eſt Verbum Viæ docere; quorum Labia cuſtodire debent Scientiam & Diſciplinam; quos ad hoc ſibi Præpoſitos novit Grex, ut ab iis diſcant Oves viam Salutis, & ductum eorum ſequantur.

Quàm multi ſunt ſimpliciores & rudes, qui non alium, ut ita dicam, librum habent, in quo Religionis legant præcepta, præter ſui vitam Paſtoris? Securos ſe eſſe putant, & reſtâ viâ incedere, dum ea faciunt, quæ ab ipſo vident prædicari. Imaginamini Vobis populum quemdam ſimplicem & rudem, ſicuti plerùmque ſunt qui ruri degunt: ubinam, quæſo, populus ille Religionis ſuæ, & eorum quæ Hæc imponit Officiorum, vel leve inveniet veſtigium, ſi unicus ille homo, qui ad hoc poſitus eſt ut Religionem annuntiet, Virtutem inſpiret, ad Sanctitatem hortetur, ſi, inquam, ille ipſe moribus ſuis ſat promotor ſeducionis & petra ſcandali? Ignorantia & corruptio jam ſatis heu! exceceant multitudinis animos, atque in peccatis excuſationum prætextus ſuppeditant. Eperiuntur etiam quotidie Sancti & Fideles Miniſtri, non rarè curas omnes ſuas, inſtructiones & exempla non ſufficere, ut inolitam malè vivendi licentiam debellant; quid igitur ſupererit remediî, ſi propriâ vivendi ratione hanc licentiam autorizat Paſtor ipſe, exhibens in ſemetipſo vivam & perpetuam criminofæ vitæ apologiam?

Populus, ſi vel levem Religionis ſuæ ideam habent, expectat à Paſtore ſuo Exempla Charitatis, Modeſtiæ, Temperantiæ, Sanctitatis. Ipſum habet pro ſevero criminum ſuorum cenſore; atque ideò iniqua ſua facta oculis ejus, quantum poteſt, ſtudet ſubducere, ne juſtam ejus in ſe concitet indignationem. Sed quò evadet pudor ille? quo ſalutaris ille metus, ſi in Paſtore ſuo non tantum ſpectatorem tranquillum, ſed approbatorem publicum, & complicem criminum ſuorum inveniat? Numquid delebitur in tali populo, quidquid Religionis, quidquid Virtutis reliquum erat? Crimen apertâ fronte apud ipſos gradietur, & quidem multi ſinè ſcrupulo illud committent, ratè ſe tuò ducein ſequi, qui magis doctus ſit quàm ipſi, magiſque inſtructus de illis, quæ jubet aut prohibet Religio.

Quòd ſi fortè aliqui inter ipſos naſtiores ſint, qui apprime cognoſcant, non facta Paſtoris, ſed Legem, ſed Doctrinam Evangelii eſſe ſequendam; illi tamen iſdem pro velamine & excuſatione peccatorum ſuorum obtendent vitam Ducis ſui; atque hoc modo vanam condent iniquitatis ſuæ apologiam. . . Docet experientia, quàm cauti in omni converſatione ſua debèant eſſe Miniſtri, Eccleſiæ, & quàm facilè indifferentes illorum actiones, imò ipſas etiam bonas, populus in malam partem interpretetur. Quàm promi ſunt V. G. populi, ut notam ſuperbiæ, avaritiæ, incontinentiæ aſpergant Paſtoribus ſuis; vel vindictæ zelo, ſi fortè ab ipſis acrius fuerint correpti; vel excuſationis cauſâ, ſi in aliquo delicto deprehenſos ſe videant? quantum igitur ſcandalum, quanta obſcuratio in malo procreabitur ſi crapulâ & intemperantiâ laboret reipſâ Paſtor, aut ſi familiaritatibus addictus ſit ſuſpectis & criminofis? Ecce, Dilectiſſimi, quantum afficiat animos Paſtoris Exemplum; quàm citò, attentâ hominum perverſitate & corruptine naturæ, in malo conſirmet ſubditos, & quorumcumque peccatorum Diluvio Parochiam ſuam inundet. Ecce quàm verum ſit, in Miniſtros Sacros omnium oculos conſpici, atque ex iis ſumere populos quod imitentur, quod ſequantur.

(*Bona Vita Paſtoris eſt quoddam continuum & efficax prædicandi genus.*) Examinemus nunc etiam, quomodo, juxta aliud Tridentini principium ante poſitum, bona Paſtoris vita *perpetuum quoddam ſit prædicandi genus*, & quidem majoris efficacitiæ, quàm vivi qualeſcumque & eloquentiſſimi de Virtute ſermones.

De Sancto Baſilio loquens Gregorius Nazianzenus, *tonitru* inquit, *erat ejus oratio, quia vita erat fulgur; unius nempe ſplendor, alterius, incendium eſt.* Quod autem de Baſilio ille dixit, hoc cuiſvis applicari poteſt Paſtori, Verbum Dei tractanti. (*Si deſit exemplum, inanis eſt docentis ſermo.*) Ille etenim, qui Prædicationi non jungit Exemplum, arguet quidem peccatores, tonabit in vitia; ſed mur tantum edet, vanumque & ſinè effectu excitabit ſonum: aſt tunc demum auditores terrebit, tunc demum audientium incendet corda, ſi fulgur vitæ acceſſerit, & ad Doctrinam, quam excipiunt auribus, Exemplo Prædicantis inflammantur.

Nec mirum nam ut docet Gregorius Papa: *Illu vox libentiùs Auditorum corda penetrat, quàm dicentis vita commendat; quia quod loquendo imperat, oſtendendo adjuvat, ut fiat.* Eodem fundamento dicere non dubitat Leo Magnus: *Validiora ſunt exempla quàm verba, & plenius opere docetur quàm voce.* Idem affirmat S. Chryſoſtomus: *Convincunt magis opera virtutis quàm miracula.* Et ruruſ alibi: *multò fidelior & certior eſt doctrina operum, quàm ſermonum; nam qui talis eſt, etiam ſilens, & cùm non videatur, docere poteſt.*

Sed quid Patrum teſtimonio confirmare opus eſt veritatem, quam ipſa ratio ethnicos docuit: *Eſt aliquid, inquit Seneca, quod ex magno viro vel tacente proficiat.* Et iterum: *Longum iter per præcepta, breve per exempla.*

Longum iter per præcepta, ait hic Philoſophus, & veriſſimè; ſupponamus enim tantisper, te multis & eloquentiſſimis ſermonibus coram auditorio tuo diſſerere de Caſtitate, de Abſtinentiâ, de Humilitate, de Abnegatione ſui, cæteriſque Virtutibus Chriſtianis; te proponere ſub vivis imaginibus earum omnium pulchritudinem; te oſtendere, quàm bene eum ratione, quæ homini dux eſſe debet, conveniant; quàm dignæ ſint Chriſtiano; quàm ſtrictè à Chriſto præceptæ ſint; quanta quòque illis parata ſit in futuro ſie-

culo merces. Longo in primis sermone, multisque verbis ad hoc opus habes, & postquam hæc omnia bene deduxeris, fortè delectationem quamdam in animis audientium excitabis : Virtutem probabant Auditores tui, ejus admirantur pulchritudinem, fatebuntur necessitatem : sed mox objicient tibi, infirmum nimis esse hominem & imperfectum quàm ut Præcepta tam sublimia sequatur : objicient, arduam & difficilem viam Virtutis imperviam esse mortalibus, tot undique tentationibus obstitam : dicent, speculative quidem hæc esse pulcherrima, sed impossibilia practice, imò, si temetipsum contraria facientem videant, putabunt, te per modum pensæ & pro Officio similia dicere, sed de cætero teipsum intimè esse convictum, nequaquam hæc posse in praxim deduci. Igitur cum tota tua eloquentia parum vix perfeceris, & pars itineris adhuc superest longè maxima, ut facias eos ad Virtutem tendere.

Sed *breve per exempla* fiet iter illud, ubi nempe cum Prædicatione tua Exemplum conjunxeris. Si enim Castitate, Abstinentiâ, Humilitate, Abnegatione Tui temetipse fulgeas, eo ipso cognoscent Auditores te ludum non agere aut scenam, sed de Virtutum illarum necessitate intimè esse persuasum Severam & horridam non contendit esse Pietatem, quam in te suavem & amabilem aspicient. Non poterunt dicere, Moralem Christi Doctrinam in pulchra quadam speculatione consistere, sed quæ practice inanis est & humanis viribus impossibilis, si ante oculos suos illam videant in praxim deductam; si videant te, hominem infirmum, ipsi similem, iidemque tentationibus, pulsatum, omnes Legis Evangelicæ partes adimplere : verbo, Exemplum tuum evanescere faciet objectiones omnes, quas exhortationi tuæ potuissent opponere, & salutari pudore confundens delinquentes novum ipsi adjicies animum, ut vitam suam præceptis tuis conforment : eis verò, qui jam justi sunt, idem exemplum ad perseverandum novum calcem addet : sicque viâ compendiosa & magis efficaci scopum tuum assequeris, & audientium te conversionem facilius perficies, quàm si longo elegantique sermone hunc in finem suaves usus. Itaque si Vita tua non respondeat Prædicationi, aërem verberas, inanem sonum edis, qui cum strepitu pertransit : si verò jungas Verbis Exemplum, corda penetras, & accendis Semenque terræ demandas, cujus Fructus in Aeternum manebit.

Nec porro admirabilis illa Exempla efficacia solum vim habet in simplices & idiotas, sed & in omnes alios, etiam doctos & perspicacissimos : quin & in hos eò fortius operabitur, quòd citius & subtilius animadvertant, an mores tui cum Morali Evangelica, quam inculcare cupis, conveniant. Sapientissimus utique erat Salomon, & tamen de seipso fatetur, sese *exemplo didicisse disciplinam.* (Prov. 24.)

Addite & hoc, non in solo Prædicationis actu Sancti Pastoris exemplum ad Virtutem exstimulare : sed etiam tunc dum silet, etiam dum ex Ovium suarum oculis subductus est, mores ejus sancti subditorum animis præsentis sunt, adeo ut totâ vitâ suâ & singulis ejusdem momentis perpetuum quoddam Prædicandi Munus exerceat ; prout asserere non dubitavit Tridentinum Concilium.

Quàm pulchrum igitur spectaculum est Deo, Angelis & Ecclesiæ, Sacerdos Sanctitate insignis, subditis suis in seipso exhibens Normam Vitæ & Disciplinæ ! nulla quippè transtis dies, quin vel solo Exemplo suo hunc aut illum peccatorem ad præcipitium ruentem retineat ; alteri desiderium conversionis inspiret ; huic salutarem vindictæ Divinæ incutiat timorem ; alterum secreto pudore perfundat ; quòd si (ut

in magna populi multitudine fieri solet) omnes vitiosos nequeat corrigere, hoc saltem efficiet, ut latebras illi quærant, ut non seducant alios, ut in tenebris delitescat sceleratos. Nulla tali Pastori transtis dies, quin Exemplo suo sustineat infirmos, titubantes consolidet, consoletur Justos, eorumque animet Pietatem ; imò illos ipsos, qui vivunt in crimine, invitos cogit Virtutem, quam sequi nolunt, honorare saltem, & debitum eidem laudis tributum impendere.

(*Adhortatio*) Ecce, Dilectissimi, quanta possitis operari bona, si, Vocationi Vestræ facti fideles, stabiles & immobiles in Sanctitate maneatis : & contra quàm terribilem Supremum Pastorem à Vobis exacturus sit rationem, si mores Vestri fructum impediunt, quem à Vobis requirit Dominus, & quem in loco à Vobis occupando Sanctus alter Sacerdos protulisset. Ac proinde terribilem hanc Veritatem, postquam ad Ministerium fueritis assumpti, sæpè ob oculos habete, & Vosmetipsos hoc modo interrogate : si Sanctus aliquis Sacerdos Gregi, quem ego duco, foret præfatus, quantam jam produxisset in moribus reformationem, quantum in Pietate incrementum ! Quot animas genuisset Christo ! Quot plagas inveteratas sanasset ! Quot crimina impedivisset ! Quot conscientias emundasset ! Quot gloriosos de principe tenebrarum retulisset triumphos ! Atque hæc interrogatione excitate Vosmetipsos, nullique parentem labori faciatis & Vos quod talem putatis fuisse futurum.

Totis itaque viribus ad Sanctitatem contendite, Dilectissimi, ut in illa firmati, aliquando Ovibus Vestris Exemplo pollitis prælucere Prædicandum Vobis, ut scitis, erit Evangelium ; annuntianda Via Salutis ; atque hæc est præcipua, Pastoralis Manneris, ad quod aspiratis, occupatio. Sed existimo, jam superabundanter demonstratum esse nullum ex Prædicationibus Vestris sperandum fructum, nisi id, quod docetis Ore, simul etiam Opere compleatis ; nisi Norma sitis Gregis, & Exemplum in omnibus operibus bonis.

Nec tantum sine fructu prædicat Sacerdos, qui moribus suis contradicit Evangelio, sed, quod amplius est, agit & derisorem : Doctrinam Christi in fabulam vertit : Altare, quod profanat, contemtibile reddit populis, omnemque in illis Religionis sensum extinguit. (*Zuch. 11.*) *Pastor est & idolum.* Qui *propheta* esse debebat (*Osee 9.*) *lucus ruina factus est* : . . . atque in similes Sacerdotes eadè maxime illa Pauli exprobatio : (*Rom. 2*) *Nomen . . . Dei per vos blasphematur inter in. er. gentes.* Tales (*Jerem. 12.*) *pastores demoliuntur vineam Domini ; ponunt eam in Dissipationem, & desolatione desolant terram, prout apud Jeremiam Deus conqueritur.* Tales Ministros è Theauris iræ Sux producit, Dominus, & in furore Suo præterit populis, dum eos pessimâ plagâ vult ferire ; (*Malus Pastor plaga est maxime terribilis.*) nullum enim est, sive pellis, sive bellum, sive quodcumque aliud flagellum, quod cum hoc comparari valeat : & ideo plagam hanc, exhaustis jam omnibus aliis, tamquam supremam vindictæ Sux metam apud Hætam & Jeremiam Populo Judæe comminatur Deus : & contra promittit ipsi Pastores bonos tamquam Donum pretiosissimum, quod conversione sua mereri debebant : (*Jerem. 3.*) *converterimini, inquit, & dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientiâ & doctrinâ.*

(*Mul. um pendet à Sacerdotibus populorum Sanctitas vel iniquitas.*) Nec mirum, Dilectissimi ; verè etenim dici po-

test, Sanctitatis omnis, uti & impietatis omnis featuriginem de ipso Sanctuario prodire. Præpone enim Sacerdotes Sanctos, & sine dubio mox sanctificabitur Populus Dei: præpone autem Sacerdotes indignos, & statim iniquitas terram inundabit universam. Si in Cælo liceret penetrare, nullam ibi invenies ex Sanctis illis Animabus, quæ conversionis suæ initium, fervorem Charitatis, perseverantiam in bono, non debeat alienjus Sacerdotis operæ & exemplo. Quod si contra in abyssos infernales descendas, vix unam quodque ibidem reperies, ad cujus infortunium non contribuerit Sacerdo um ignorantia, negligentia, tepiditas, scandalosa vita. Hæresis, impietas, irreligio, Salutis incuria, atque omnia reliqua ejusdem generis monstra, ab ipsa Sacerdotum indigni tate, tanquam à fatali malorum omnium fonte, plerùmque promanant.

Nempè h c Sacerdotis fors est, propter eminentiam Dignitatis suæ, & sublimem Sacerdotii Gradum, quod præ reliquis fidelibus elevatus est & exaltatus, ut aut similem ipsum esse oporteat Serpenti Aeneo, cujus aspectu sanetur populus: aut similem draconi, cujus (Apoc. 12.) *cauda*, ut in Apocalypsi legimus, *traherat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram*. Numquam enim solus salvatur Sacerdos, numquam etiam solus perit; sed insinuat secum multitudinem, vel in Cælum deducit, vel in abyssum secum trahit. Atque ideò quod de Christo dixit Simeon: (Luc. 2.) *Ecce posius est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël*, hoc Sacerdotibus applicari potest; hoc in singulo ex Vobis, Dilectissimi, aliquando habebit locum: scilicet positi eritis in resurrectionem multorum, si, dignè viventes Vocatione Vestra, præfulgeatis, Sanctitatis exemplo: positi eritis in ruinam, si, quod avertat Deus, hoc in puncto desiciatis.

(EPILOGUS.) Jam satis, ut confido, persuasum Vobis est, Dilectissimi, magnum quid esse & maximè momentosum, ut non nisi Sanctis Sacerdotibus Ovium Christi cura demandetur. Nec Vos fugit, id adhuc magis requiri in Ecclesia Batava, quam in aliis Regionibus in quibus Catholica dominatur Religio; tum quòd mala Sacerdotum exempla citius in Patria Vestra vergant in scandalum, & in opprobrium Religionis; tum quòd Fideles ibidem magis pendeant à solo, ut ita dicam, Pastoris ductu, neque ad alium Sacerdotem, si malus ipse sit, facile possint habere recursum.

Cum itaque in Hac Domo Seminarium sit Missionis Batavæ: cum Vos ipsi fitis novelli sæculi, aliquando tam-

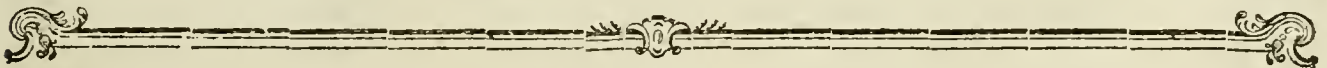
quam olive fructifera in Ecclesia ista plantandi, colligitis utique, Dilectissimi, quantum mihi & Vobis incumbat onus, quanta mihi & Vobis præstanda sint, ut fons ille, qui in Hollandia irrigare debet Paradisum Domini, in ipsa featurigine sua purus & salubris conservetur.

Sine parabolis loquar: vae mihi, si non ad omnem Virtutem efformare Vos contendam! vae mihi, si Vobis ego ipse sum scandalo! vae mihi, si quemquam ex Vobis ad Ministerium permittam ascendere, quem prævidere possum futurum in ruinam multorum! Atque utinam, Domine, in his omnibus habeam, quod possim Tibi respondere dum veneris ad judicandum!

Sed Vestrum quòque est, Dilectissimi, Zelum, si quem in hac parte habeam, probare; paterna monita mea filiali corde recipere; verbo (quod scopus noster communis est) Scientiæ & Sanctitati acquirendæ totis viribus indefinenter allaborare.

An porro ego cum fructu & successu inter Vos laborem, id non aliudè cognoscere valeo quam ex operibus quæ facitis nunc, & quæ postea in Ministerio politi facietis: date igitur mihi hanc gratiam, date hoc gaudium cordi meo, ut videam nunc, & (III Joan.) *audiam* postea *filios meos in veritate ambulare*, atque inde colligam cum summa mentis consolatione, quòd (I. Cor. 15.) *labor meus non sit inanis in Domino*. Sic vivite filiioli, ut odor vitæ Vestrae sit meum, sit Ecclesiæ delectamentum. Sic vivite, ut, quisquamque Vos intuetur, cogatur exclamare: (Act. 16.) *Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant... viam salutis*.

Sed si tantam, ut jam vidimus, virtutem & efficaciam habent Exempla, quidni oporteat, Dilectissimi, novos animos in hac Festivitate resumere, ubi tot Sanctorum celebramus Memoriam? Quidni oporteat novo ardore ad Illos imitandos inflammari? Hoc itaque agite & perficite, adhortantes Vosmetipsos cum Augustino: *Numquid potero quod isti & isti potuerunt?* Eos autem præ reliquis Vobis in exemplar proponite, qui in Ministerio Sacro claruere; Eos invocare frequentius; Fratres enim Vestri sunt, & de laboribus Vestris solliciti. (Heb. 13.) *Memento prepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei*, hoc est, Virorum Apostolicorum, qui Vos in Ministerio præcesserunt, (Ibid.) *quorum inveniunt exitum conversationis, imitami fidem*. Atque irà Deo juvante fiet, ut cum illis, quorum Vestigia secuti fueritis in terris, aliquando gaudeatis, immarcescibili Coronà à Supremo Pastore donati in Cælis. Amen.

EXHORTATIO DECIMA NONA, QUARTA IN FESTO EPIPHANIÆ.

Quænam sint Munera, quæ ad Magorum imitationem Sacerdotes offerre debeant Domino.

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. v. 11.

JAM aliquoties, Dilectissimi, Vobis ante oculos posui Magorum ad P.æsepe Christi Vocationem, ut in illa conspiceretis exemplar, secundum quod examinanda & dirigenda Vobis sit Veitra ad Ministerium Sacrum Vociatio. Sicut enim gratuitum prorsus fuit hoc summum Dei Beneficium, quod solis Magis præ reliquis gentilibus concessit. & ad quod Cælestis Luminis ductu pervenerunt; ita & Vociatio ad Sacerdotium gratuitum prorsus est Dei Donum, honor specialis, quem illis tantum annuit, quos à reliquo populo

vult sejungere, ut abundantiori eos cumulet gratiâ; ad quam profectio nemo perveniet legitime, nisi ille, qui Cælitus Signo dato, præeuntem videat sibi Stellam, & Divini Luminis ductum sequatur.

Sicuti autem, nullâ interjectâ morâ, Magi se accinxerunt itineri, nec disteria timentes hominum, nec difficultatem viæ, nec Herodis iram, nec negotii quod aggrediebantur exitum; ita & illi, qui ad Altaris Ministerium vocantur, alacres veniant oportet, postquam Vocem Domini

audiverint; & nullis periculis, nullis difficultatibus territi, sed in Solum, qui ipsos Vocat, intenti Deum, cum fiducia salutarem suum sequantur scopum, certissimè confidentes, ipsos aliquando adinstar Magorum ad felicem viæ terminum perventuros.

Hæc, aliaque hujus generis argumenta jam in præcedentibus Vobis proposui, Dilectissimi; Vocationis illius Naturam, Signa, Characteres, discussi: Media illam allequendi docui; ad Fiduciam & Perseverantiam excitavi; aliis addidi animum, ut veniant; alios, ne ad Sanctuarium accedant, deterrui: quapropter propositum mihi est hodiè Magos considerare, jam in Terminis Vocationis suæ constitutos; ut ex iis, quæ ibidem illos egisse conspicimus, utili colligatis exemplo, quid vicissim agendum sit Vobis, quando, Stellâ præeunte, ad Sacrum Ministerium, quod terminus est & scopus Vocationis Vestræ, feliciter eritis perducti.

Quid porrò egerint Magi, paucis enarrat Evangelium: nempè (Matth. 2.) *procedentes* ante Puerum, quem invenerant, *adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Atque his mysticis Muneribus egregiè deprecabatur naturam Pueri: nempè Auro Regem, Thure Deum, Myrrhâ verò Hominem profitebantur Mortalem.

Secuti igitur sunt Magi in hoc facto morem apud omnes Gentes in usu positum; scilicet, ubi novum quemdam salutem Regem, Equæ colla subdunt, Muneribus oblati profecti solent subditi Neo-Monarcham, ut hæc bonorum suorum parte, quam offerunt, agnoscant Supremum Ejus ac Regium Dominium, & simul promptos se ostendant, ut in Ejus Servitium ac Honorem se & omnia Sua libenti animo consecrent.

Oportet igitur & Vos, Dilectissimi, dum ad Deum acceditis, non vacuis coram Ipso manibus apparere, sed novis quotidie Muneribus, Munificum Illum Regem profecti, qui novis Vos quotidie Beneficiis cumulat, Regnumque Summum internum novâ indes Benevolentia magis ac magis confirmat.

At quoniam non terrena, sed Spiritualia à Vobis postulat Munera, examinemus tantisper mysterium, quod in Muneribus Magorum latet; fortè enim in eo reperire aliquid poterimus, quod designet naturam & qualitatem Donorum, quibus Rex Ille, cui militabitis, præcipuè delectatur; neque enim sine Divino Consilio factum est, ut Magi, quorum singulos passus dirigebat Deus, hujus potius quàm alterius generis Dona tulerint.

Aurum itaque, cujus pretium, cujus splendor, cujus soliditas primum ipsi inter metalla locum tribuunt, non obscure designat quarumvis Virtutum opera, quibus Vos oportet elucere; sed vel maximè Charitatem, Reginam illam Virtutum, à qua reliquæ omnes splendorem suum, soliditatem & pretium desumunt, & à quâ solâ veræ Christianæ Virtutis accipiunt formam.

Deinde Thus, quod Soli Deo crematur, atque in Sacrificiis adhiberi solet, præfigurat Religionis actus, inter quos Sacrificium & Oratio eminent, quæ (Psalm. 140.) *sicut incensum* ascendunt in conspectu Domini, & victimas acceptabiles cum odore suavitatis ad Ipsum transmittunt.

Per Myrrham denique, quæ aërem & amarum saporem habet, quæque condendis mortuorum corporibus & à corruptione servandis impenditur, non incongruè significatur Mortificatio carnis, omnesque illi labores & angustiae, quæ sive ab ipsa natura corrupta, sive foris ab objectis exter-

nis suscitantur in Ministros Evangelii, quæ utique infatigatâ Patientiâ ac constanti Fortitudine sustineri ab ipsis debent & vinci.

De Charitate itaque, de Religionis actibus, de operibus Mortificationis, sermo meus ad Vos hodiè erit, Dilectissimi, ut videatis quænam sint Munera, quibus Vos oportet adorare Dominum, quænam Vos oportet in thesauros Vestros recondere, ut eadem proferre valeatis, dum venerit dies, quando ante conspectum Ejus apparere Vobis continget.

(*Per Aurum Magorum designatur aurum ignitum Charitatis.*) Charitas, in quâ Finis & scopus totius Legis continetur, sublimis est illa Virtus, quam tot encomiis extollit Apostolus, adeò ut pro nihilo reputet opera quævis: etiam aliudè maxima, quæ sine Charitate peraguntur. Hæc illa est virtus, quæ, postquam Fides & Spes evacuata fuerint, sola permanebit, & in quâ totum bonum & felicitas hominis, tam in hæc quàm in altera vita consistit.

(*Felicitas animæ amanti Deum.*) O felix cor hominis, ô felix, quod sibi soli creavit Omnipotens Deus! Quod in tantillo spatio adeò immensum esse voluit, ut Solo Deo satiari, Solo Ipso repleti possit! Ah! quàm infani sunt, quàm inconsiderati, qui fascinati nugis secularibus Æternum Deum cum creatura corruptibili & citissimè transitura permutant! In hanc stultitiam lapsus fuit aliquando Augustinus; veràm ubi errorem agnoverat, tempus deslens insipientiæ suæ: *serò Te amavi*, exclamabat, *Bonitas tam antiqua & tam nova! Serò Te cognovi!* Bonitas nempè antiqua est Deus, quia ab Æterno Bonus fuit; Bonitas autem nova est, quia, licet æternum Ipsum ames, novas semper Perfectiones, novas Amoris illecebras in illo reperies, neque umquàm immensam hanc Bonitatis Abyssum quævis mentis cogitatione exhaustire: imò nec vel longè sequi valebis. Atque idcò, ut egregiè dicit S. Leo: *Nullum habet terminum charitas, quia nullo potest claudi sine Divinitas*, Amor est, qui semper ardet & nunquam extinguitur: qui semper urit & nunquam tepescit; sed in quo novæ, quæ sibi continuo succedunt flammæ, novum secum ferunt dulcis incendii argumentum.

Veniant nunc amatores sæculi, & dicant quid in amore creaturarum experti sint. Numquid umbras amplectuntur & larvas? Numquid ambulat vias difficiles? Numquid anxii sunt, turbati inquieti? Numquid omnes exclamant finaliter cum Salomone, qui nihil desiderabilem cordi suo negaverat: (Ecl. 1.) *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas!* Dum interim anima Deum amans, in Ipso vivit, in Ipso quiescit, ipso Summo satiata Bono de reliquis secura est, neque aliud aut in terra aut in Cælo desiderat præter Deum suum; (Psalm. 83.) *Melior enim est dies una in atriis Ejus super millia.* Quapropter meritò exclamavit Augustinus, cum utrumque expertus esset amorem: *Væ animæ audaci, quæ speravit, si à Te recessisset, se aliquid melius habituram! versa & reversa; in tergum & in latera: dura sunt omnia, & Tu solus quies.*

Si ita sit, Dilectissimi, si hoc ratio doceat, si experientia confirmet; quis non mirabitur, speciali præcepto fuisse opus, ut de amando Deo monerentur mortales? Sed quis non mirabitur amplius, hoc præceptum pessumdari ab hominibus & conemui? Et quis, quæso, indignationem suam continebit, ubi videt hoc ipsum fieri à Christianis, qui noscunt quanti valeat amor iste, & quantum propositum sit amantibus præmium: qui sciunt se Filios esse & Heredes Dei, atque ab Ipso, tamquàm à sollicita quadam matre,

in finu fe portari & tenerrimo foveri affectu : qui demùm Chriflum feiunt pro fe Crucifixum , & Illi Homini - Deo , Cui fanguinem debent pro Sanguine dare fi pofceret , amorem pro amore reculare non formidant.

(*Sacerdos , qui Deum non amat , monftrum efl ingratiutidinis*) O monftra ingratiutidinis ! Sed quantus horror , Dilectiffimi , fi talia monftra inveniantur inter ipfos Sacerdotes , qui præter commune redamandi debitum , quod iplis cum reliquo Chriftianorum agmine incumbit , tot aliis fulgent titulis , qui eos ad amorem provocant , urgent , exftimulant.

Illos nempe à reliquo populo felegit Deus , ut ad Thronum Suum propius appropinquent ; ut Legis Ejus fint interpretes : diftributores Gratiarum ; Myfteriorum difpenfatores Ad eorum vocem defcendit de Coelo Filius Dei. Nec amici tantùm Ejus funt aut familiares , fed Spirituale Regnum Suum ipfis gubernandum reliquit , eofque loco Sui in terris conftituit. Et quid pluribus opus efl ? Humano prorsus fit deftitutus fenfu , monftrum fit oportet , qui poft tot redamandi titulos non ardentiffimam requirat in Sacerdotibus Charitatem

Neque opus efl , Dilectiffimi , ut huic probandæ veritati infiftam diutius , de qua perfuafos Vos eflè nullatenus dubito ; agite hoc tantùm , ut quam profitemini veritatem , eandem actu & opere compleatis. Nolite igitur umquam tepefcere , ne in Vos cadant infortunia , quæ tepidis Sacerdotibus Apoc. 3. in perfona Epifcopi Laodicæ comminatur Spiritus Sanctus , fed juxta confilium ibi datum , emite à Domino *aurum ignium probatum ut locupletes fiat*s. Procurate Vobis bene operando Charitatem , fed finceram & puram , fed in gradu ignito & ardenti , eamque reconдите in Thefauris Veftris , ut ditiffima & abundantiffima Dona offeratis Domino.

(*Charitas in Deum non fubfifit finè Charitate in proximum.*) Verùm Dilectiffimi , duo funt Charitatis membra ; amor fcilicet Dei , de quo jam egimus , & amor Proximi. Neuter ex illis finè altero stare potefl. Proximus quippe Imago Dei efl , & (I. Joan. 4.) *qui ... non diligit fratrem suum quem videt* , ut inquit Ioannes , *Deum , quem non videt , quomodo potefl diligere ?* Undè & idem Apoflolut afferere non dubitat : (*Ibid.*) *Si diligamus invicem , Deus in nobis manet , & charitas ejus in nobis perfefla efl ; & Paulus dilectionem proximi Plenitudinem Legis appellat : Rom 13.) plenitudo . . . legis efl dilectio.*

Quod fi hoc iterum in Chriftianis omnibus locum habeat , quantò magis in Sacerdotibus ? Illis utique applicari potefl quod in Pfalmis de Angelis dictum docet Paulus : (*Heb. 1.) Facit . . . ministros suos flammam ignis.* (*Hæc ardere debet in Paftoribus.*) Activi igitur lint oportet , & adinfar ignis lucem fuam ac flammam circumquaque vibrantes : parùm quippe prodeffet iplis habere Divinæ Charitatis ignem in corde fuo conclufum , atque ibidem quali fub cineribus fopitum ; quærit enim Chriflus , ut longè latèque accendatur ignis ille , quem veuit (*Luc. 12.*) *mittere in terram* , & Sacras has flammam Sacerdotum Miniflerio propagari juffit : ideò fcilicet contulit iplis Sacerdotium , quæ Dignitate non in fui commodum , fed in populorum utilitatem donati funt *Sinè charitate in proximum* , inquit Petrus Blefentis , *Sacerdos dici potefl , eflè non potefl.*

Et profectò quid Sacerdotem à reliquis diftinguit Fidelibus nifi Carafter ille , ratione cujus locum Chrifli occupat , & vicem obit Supremi illius animarum Paftoris ? Sed quid de hoc Sacro Caractere remanebit præter larvam quam-

dam & umbram vanitatis ? Quo ex capite vicem Chrifli dicetur adimplere , fi non confimili Charitate diligit Oves fibi commiffas ? Oves , inquam , quas ità tenerè amat Chriflus , quas portat in humeris , pro quibus ultimam Sanguinis guttam effudit.

(*Prov. 3.*) *Deliciae meæ eflè cum filiis hominum* , inquit Æterna Sapientia . . . Has folas delicias uoverat Chriflus ; has ut guftaret è Sinu Patris defcendit in mundum , converfatus efl inter mortales , Evangelium prædicavit , humiliavit Semetipfum & exinanivit ufque ad Mortem Crucis , Et quemadmodum Sponfus difcedens in terram longinquam , tenerimo affectu Sponfæ Sux commendare folet communes liberos , ità & Chriflus Sponfæ Sux Ecclefie commendavit Spirituatum Filiorum eam , quod Munus pia Mater Sacerdotum Miniflerio & operâ exercet.

Videtur itaque , Dilectiffimi , quanto ftudio , quantà teneritudine diligere debeatis Oves curæ Veftræ aliquando committandas : neque ex ullo figno certius poteritis colligere , an Deum fincerè ametis , quàm fi ex operibus Veftris menfuretis , an & in quo gradu Charitatem in Proximum exercetis. Nam , ut veriffimè docet S. Damafus Papa : *Omnis negligenter pascens dominicum gregem , fupremum convincitur non amare Paftorem* Neque enim vacare potefl dilectio : amor nequit eflè otiofus , fed ubi magnus efl , ibi & magna operatur.

Mifericordiam , inquit Didacus , *femper lydiùm lapidem putavi cujus tactu nofcuntur caelestes animi. In te aliquid caeleste , divinum aliquid fi adfit , potentiffimus erit mifericordiae affectus , qui te ob proximorum miferias quatit.* (*Adhortatio.*) Noviffis , Dilectiffimi , de operibus Mifericordiae judicandum eflè à Chrifto hunc mundum , quali voluiffet Iuftus Ille Judex in hoc unico puncto totam Legis effentiam includi : fed fi tanti valeant opera Mifericordiae , in corpus quod perit impensa , quantò majoris pretii apud Deum erunt illa Mifericordiae opera , quibus ab interim falvantur Animæ ? Nihil igitur timendum Vobis erit à fententia Judicis , fi aurea hæc Charitatis Fraternelæ Munera in manibus feratis ; & quamvis adhuc ità foret , ut haberetis in præteritâ vitâ peccata , quæ Vos conturbant , fecuritatem Vobis dabit Charitas in proximum exercita ; Mifericordia fuperealtabit judicium ; impoffibile quippe efl , ut Chriflus eum perdat Miniftrum , qui fincerè coöperatus Filio Dei , animarum agmine , quas fedulò curavit , ftipatus ad judicium venit.

(*I. Cor. 14.*) *Seftamini* itaque , Dilectiffimi , *charitatem* , æmulamini illam , fed in gradu intenso , ficut decet Miniftròs Chrifli , pro Ovibus Suis Crucifixi. (*Imitanda fervens Apoflolorum Charitas.*) Quærite Vobis exempla , non in tepidis illis mercenariis , qui custodire fe fimulant Oves Chrifli dum interim feipfos tantùm pascunt , & faginant , ac graviori fuae damnationi allaborant : fed quærite Vobis exempla quæ imitemini , in iplis Apoflolis , aliisque Sanctiffimis Paftoribus , qui fe & omnia fua in Salutem Oviùm fuarum impenderunt. Videte quâ teneritudine fuos dilexerit Paulus : optabat (*Rom. 3.*) *ipfe anathema eflè . . . pro fratribus* , fuis . . . (*II. Cor. 11.*) *Quis infirmatur* , inquit : *& ego non infirmor ? Quis scandalizatur , & ego non eror ? . . .* (*Gal. 4.*) *Filioli mei* , quos iterum parturio , donec formetur Chriflus in vobis . . . (*Phil. 4.*) *Frates mei chariffimi* , & *defideratiffimi* , *gaudium meum* , & *corona mea* . . . (*I. Theff. 2.*) *Quæ efl enim voftra fpecs , aut gaudium , aut corona gloriæ ? Nonne vos ante Dominum noftrum Jefum Chriflum eflis in adveniu ejus ?* Infinitus forem , fi fingulos huc adducerem

textus, quibus dilectionem suam & tenerrimum in suos amorem exprimit Apostolus. Similis quoque animi dispositio Vobis, Dilectissimi, in Ventros acquirenda est: verum non hæc in solis verbis consistat, sed in opere & veritate, quemadmodum fuit Charitas Pauli, quem novissis nec vigiliis, nec laboribus, nec sudoribus nec ætumnis nec sanguini suo peperisse, ut dilectionem in suos re ipsa comprobaret.

(*Vera Charitas etiam habet aculeos, quibus subinde uritur.*) De hoc unico monitos Vos velim, non hic Charitatis nomine mollem quemdam intelligi affectum, quemadmodum aliquando videmus in patribus secundum carnem, qui virgæ parcunt, ne filios, à via recta devios, castigatione contristant. Non hæc Charitas est, sed crudelitas; vera quippe Charitas; etiam aculeos suos habet, quibus aliquando pungit, ut sanet & salvet. Undè varia Charitatis officia sic breviter complectitur Augustinus lib. de catechizandis rudibus: *Quamvis, inquit, eadem omnibus debeatur Charitas, non est tamen eadem omnibus adhuc benedicta disciplina. Ipsi siquidem Charitas alios parurit, cum aliis infirmatur, ad alios se inclinat, ad alios se erigit; alius blandi, alius severa, nulli inimica, omnibus mater.* Hanc variam Charitatis disciplinam in ipsis Paulinis Epistolis potestis conspiciere, qui gloriatur se (I. Cor. 9.) *omnibus omnia factum, et omnes faceret salvos.*

Neque hoc adeò difficile est, ubi semel sincera adest Dilectio; in hæc enim cor cordi loquitur, quæ cordis linguam nihil est eloquentius Ingeniosus quoque est amor, & facile in omnem se vertit modum, ut scopum, quem ardentem insequitur, assequatur.

Itaque, Dilectissimi (Coloss. 3.) *induite vos... sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordie, benignita em, humilitatem, modestiam, patientiam, ut Ovium Vestrarum sive spirituales, sive temporales sublevetis necessitates. Afflictos consolamini; ignorantes instruite; errantes reducite in viam bonam; paupertate gravatis succurrite: cogitate Vos esse omnium matres, & sic colligatis Thesaurum Auri igniti, optimum & gratissimum Donum, quod adinstar Magorum offerre Domino valeatis.*

(*Per Thus Magorum designantur Actus Religiosi in Deum.*) Nunc de secundo Magorum Dono, sive de Thuris significatione dicendum, quò præcipue designantur actus illi, qui immediatè ad Cultum Dei Religiosum pertinent.

(*Oratio anima est Sacerdotis.*) Inter hos Oratio & Sacrificium primariò veniunt à Sacerdote exercenda. Et quidem de Oratione sive internâ sive vocali, prout ad privatam Sacerdotis Sanctificationem pertinet, jam aliquoties ad Vos habui sermonem: breviter itaque hic sufficiat in memoriam revocare, Dilectissimi, hanc solam esse, quæ Pastori tranquillitatem & securitatem animi adducere valeat: hæc sola sublevat fastidium anxietates, imò ipsa Functionum Sacrarum pericula: sola quoque ipsa laboribus Evangelicis prosperum impetrare potest successum; adeò ut Oratione vocari possit anima Sacerdotii, & Officium Sacro Ministerio intimè unicum, ab eoque inseparabile.

Nimis eheu! experiuntur quotidie miseras nostras, quæ subsistunt in medio Sacrarum Functionum exercitio. Ex una parte contrectamus tremenda Mytheria, quæ Angelicam exigunt Sanctitatem, & Angelos potius nos esse jubent quam homines; ex altera verò parte infirmitatem nostram sentimus, desidiam, teporem, infidelitatem. Quò vivacior autem in nobis existit Fides, eò citius, eò gravius hæc humani cordis corruptio terrorem nobis incutit, & animum perturbare nata est.

Sola autem Oratione hic animare nos potest, & sedatis tempestatibus, serenum mentis statum reducere. Ad Pedes Crucifixi provoluti curamus quotidiana illa vulnera, quæ si negligerentur in luem degenerarent mortiferam. Hic docemur in dubiis, confirmamur in bonis. Hic meditando Cælestia avocamur à fascinatione hujus sæculi: hic denique haurimus fortitudinem, ut & nos ipsos, & externas, quæ in Ministerio occurrunt difficultates generoso animo superemus.

(*Incumbit etiam Sacrificandi necessitas.*) Sed præter hanc privatam Orationem, adhuc alia publica superest, quam nomine Ecclesiæ persolvere debet Sacerdos: superest etiam Sanctissima illa Oblatio faciendâ, in qua Christus, Sacerdos simul & Hostia, Semetipsum per manus Ministrorum pro peccatis totius Mundi quotidie offerre dignatur.

Nihil hoc Sacrificio efficacius habet Ecclesiâ, nihil sanctius; sed nihil quoque terribilius. Ad hoc quidem constitutus est Sacerdos, ut Sacrificium illud pro se & populo offerat, sacrificandi necessitas vi Muneris, vi loci sui ipsi incumbit: sed vae! si indignè hoc faciat; judicium enim sibi manducat & bibit; polluit Sanctuarium; Sanguinem Christi conculcat, horrendo se contaminat sacrilegio.

(*Quanta requiratur ad hoc Sacrificium præparatio.*) Quantâ igitur præparatione, quantâ Sanctitate opus est, Dilectissimi, ut eo quò decet Cultu Actionem hanc grandem peragat Sacerdos, atque omnem Salutarem ex ea hauriat Fructum, quem abundantissimè illi percipiunt, qui dignè hoc tractant Sacramentum. Nostis Davidem, ubi jam senex erat, & impensas paraverat ad ædificandam Domum Domini, convocasse Populum, eique prædixisse, Salomonem filium suum ad hoc opus consummandum à Domino electam esse. (I. Par. 23.) *Opus namque grande est, inquit David, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo.* Nostis quoque, plurimorum annorum spatium impendisse Salomonem, neque auro, argento, aut quibusvis alterius generis impensis peperisse, ut Habitaculum illud ædificatum redderet Deo suo; ac tandem Ritu Solemnissimo celebrasse Dedicatorem Ejusdem, in qua delapsus de Cælo ignis concremavit Victimam, & Locum sanctificavit.

Verum quid erat Templum illud, comparatum cum Sacerdotis corde, in quo non Arca collocatur ex materia corruptibili fabricata, sed quod Ipse Sanctitatis Autor Deus cum tota Sua Majestate, obscuro què in modo & incomprehensibili, sed vero & re. li. inhabitat. Quantum porrò sacrilegium, quanta profanatio, si cum Arca Lei in hoc Myrico Templo isola collocentur! Si ignis, qui eo momento de Cælo delabitur, nihil inveniat quo nutriatur, sed contra denitum & fetido obscuretur fumo, quem ignis alienus in eo ardens suscitavit!

(*Notantur Sacerdotes profanantes hoc Sacrum Ministerium.*)

Et tamen, Dilectissimi, nimis eheu! frequentia sunt hæc profanationum monstra, quàm ut celari possint vel abscondi. Quàm multi sunt inter Sacerdotes qui semper æquè tepidi, æquè imperfecti, imò æquè sac. ileg. permanent, quod profectò non fieret, si eo, quò decet, modo hunc Angelicum manducarent Panem. Quam multi inveniuntur, qui Auguitum hoc Sacrificium tractant, non tanquam Religionis opus, sed ut quandam Statum sui servituti, ut actionem ordinariam, in qua nullam omninò præ reliquis actionibus communibus differentiam ponunt, nisi quòd sæpe majori precipitantia, majori indecentia, majori tædio eam peragant. Quoties enim accidit, eos Sacerdotes, quibus semper abundanter suppetit tempus, ubi de nugis aut confa-

bulationibus agitur, vix, ubi Sacrificandum est, moram aliquam trahere poffe. vel ut fe præparent, vel ut debitas agant Deo grates! Imò in Iplâ Aétione Sacra, cui non nisi trementes affiunt Angelicæ Potestates, in ea, inquam, vagi, incompositi, festini funt, personam potiùs mimi, quàm Sacerdotis exhibent, ipsunquæ Sacratiffimum Religionis Myfterium rifui & opprobrii incredulorum exponunt.

Tales profectò non ad Sacerdotes Antiquæ Legis mitam, ut videant quâ reverentiâ intraverint ipfi Templum, atque ibidem tauros & hircos immolaverint: fed tranfeant ad barbaros & scythas; tranfeant ad nationes, in quibus præter figuram hominis vix aliquid humani reperias, & videant an in falfo suo cultu, quando adorant demonia, cum tali negligentia, cum tali irreverentia compareant factificuli, qualem in Templis nostris aliquando in Sacerdotibus Veri Dei conspiciamus. Dicam ipsis, quod olim per os Jeremie dixit Dominus, conquerens de prævaricationibus Pastorum: Hraël: (Jerem. 2.) *Transite ad insulas Cæthim, & vide.e: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videre si factum est hujusmodi.*

(*Adhorta io.*) Sed non sic de Vobis fit, Dilectiffimi; & ideo quotièscumque ad manducandum Angelicum Panem accedatis, cogitate quid agatis; parate summo studio animas Vestras; in hoc Sacramento, quod Amor adinvenit & continuat, amoris vicem reddite; dilatate spatia Charitatis; liquefiat cor Vestrum in commemoratione Mortis Domini: offerite Ipsi bona, talenta, scientiam, labores, omnes animi Vestri affectus; verbo, Voluntates sacrificate, & sic reddetis donum pro dono, sanguinem pro sanguine. Sic ibitis de Virtute in Virtutem; sic gustabitis delicias Cælestium Spirituum, & tamquam leones, facti terribiles demonibus, ignitis spirabitur amoris flammis, atque in fortitudine illius Cibi ambulabitur securi, donec perveniat ad Montem Dei.

(*Reliquæ Ecclesiæ Cæremoniæ paræ, servatæ proportionè, exigunt reverentiã.*) Quod autem de Sacrificio dictum est, hoc, proportionè servatâ, in reliquis etiam Sacris Cæremoniis, in reliqua Divini Cultus parte servandum; atque ideo semper ibidem eluceat in Vobis Gravitas, Pietas, Reverentia singularis. Curate vehementer, ut & eadem reverentia subditos Vestros in Locis Sacris comitetur. Ejicite de Domo Dei scandala quævis & indignas illas profanationes, quibus Sanctitas Templorum nostrorum nimis fepè contaminatur. Accendatur hic zelus Vester ad exemplum Christi, qui tunc tantam iram in Se excitavit & flagellum ad corripiendos homines arripuit, quando agebatur de ejiciendis profanatoribus ex Tabernaculo Patris Sui. Quod ut feliciter faciatis, diligite Vosipsi decorem Domus Dei. . . Non hoc volo, quali necesse foret, ut splendeat auro & argento Altaria: laudabile quidem hoc, si suppetat temporalium abundantia, modò non fiat cum pauperum detrimento, qui viva sunt Divinitatis Tempia: sed hoc saltèm ubique curari potest, ut in Altaribus & Locis Sacris regnet nitor & mundities, quæ Devotionem spiret & Reverentiam. Nolite profanos illos imitari pastores, quorum mensa & suppellex splendent, dum interim pro Divino Cultu peragendo rebus utuntur vilibus, fordidis & abjectis, quas pro usu communi abjecerunt.

Itaque Dilectiffimi, Orationi instantes scis, comedat Vos Zelus Domus Dei; conficite Hostias placabiles, Sacrificia medullata; Religionis sensum inspirate actionibus Vestris, & sic offeretis Domino Thus redolens, Incensum gratum, Thymiana suavitatis.

(*In Myrrha Magorum designantur amaritudines Ministeris Sacris occurrentes tam internæ quàm externæ.*) Superest adhuc de Myrrha dicendum, seu de amaritudinibus illis & acerbitatibus, quæ non rarò Ministeris Sacris occurrunt subeundæ. Ac imprimis subjicienda est caro, sensus mordificandi sunt, abstinendum a delectamentis sæculi, exponendum vetus homo, cum inimico domestico luctandum est, quam luctam eò difficiliorem solet reddere dæmon, quò magis fidelis est Minister: tales enim speciali furore persequitur. Sed de his internis angustiis nihil hodiè dicam, eoquòd jam aliquoties de hoc argumento nominatim fuerit tractatum, & rursus proximâ vice, si Deus dederit, tractare proposuerim.

Multus etiam labor, multa difficultas oritur Pastoribus ex continua studii necessitate, cui sine intermissione incumbere ipsos oportet, si ad omne opus bonum instructi esse velint, & idonei, ut alios instruant. Jam atiquam illius laboris partem sustinetis, Dilectiffimi, docetque Vos experientia, non tam facile hoc esse negotium, quam multi existiment, si hæc in re Officium suum plenissimè adimplere quis cupiat. Quidni autem hoc cupiat omnis ille, qui vel leviter attendit, quanti momenti aggrediatur Ministerium; quanta scire ipsum oporteat, ne cæcus cæco ducatum præset; quàm rigorosa ab ipso exigenda sit ratio, si vel unicam animam ob ejus ignorantiam perire contingeret (*Studia quomodo sanctificanda.*) Hoc interim magnoperè curandum, ut salutarè modo peragatur hic labor, & rectâ Sanctificetur intentione. Sunt enim qui scire volunt, merè ut sciant aut sciantur; & hoc vanitas est: sed labores illos literarios Divino consecrare oportet Numini, atque ideo suscipiendi sunt, ut in Ministros dignos & idoneos evadatis, Deoque cum usura reddere possitis talenta, quæ benigna Ejus Manus Vobis concedit.

Accedet quòque sollicitudo pro Grege Votis commisso, quæ eò major erit & intensior, quò magis paternè eundem diligetis. Mercenario non est cura de Ovis; verus Pastor eas sovet in sinu, & diu noctuque ipsarum Saluti invigilat.

(*Sollicitudo pro Grege variè exercenda*) In Grege illo habebitis justos homines, sanctos & perfectos, quibus solidum debetis quum; qui confirmandi erunt & ad perseverantiam in omni opere bono adhortandi. Habebitis infirmos & adhuc infantes in via Virtutis, & his laste opus erit. Habebitis alios, respicientes quidem, sed adhuc titubantes, & levi quovis flatu facitè dejectendos: hos animare oportebit, solari, ab insidiis diaboli & periculis peccati custodire, in sancto proposito consolidare. Habebitis etiam peccatores, quorum cor ignito eloquio accendendum erit ad Virtutem, quam assecuturos se desperant, eamque, immeriti vitiis cæno, velut hispidam nimis & amarâ respiciunt. In his omnibus laborandum erit, vigilandum, opus faciendum Evangelicæ, Ministerium adimplendum. Nec sudor, nec labor, nec vigiliæ, nec ærumnæ, nec paupertas subditorum, nec morbi terribissimi, nec pericula evidentiæ mortis deterrere Vos poterunt, quominus omni momento, ubi opus erit, impendatis eis Ministerium debitum, ut annuntietis eis utilia ad Salutem, & pro Fratribus Vestris ponatis animas.

Quis porrò non videat, quàm fæpè in his omnibus vincenda sit generosè natura, & quidquid asperum est & amarum forti animo sustinendum?

(*Patientia opus est in ferendis contradictionibus.*) Et quidem laborum meminisse dulce est, dum successu aliquo &

fructu, quem colligas, coronantur: verum & hic non raro novis obliaculis fatigatur Pastoris patientia. Erunt aliquando homines, ita obdurati & perversi, ut, cum ipsis benefeceritis, peiores fiant; ut velut phrenitici insurgant in medicum, & tamquam, rabidi canes (Matth. 7.) *conversi dirumpant vos*. Pro benedictione maledicta, pro cura contumelias, pro amore paterno injurias & persecutiones retribuent. Talibus instrumentis utetur dæmon, ut animum Vobis frangat, ut tribulationes, Vobis suscitet: ut, si fieri possit, Vos dejiciat. Sed nequaquam hæc miremini, Dilectissimi; Christus salvare venerat Mundum, & ab ipsis Fratribus Suis Judæis, quos Beneficiis cumulaverat, Crucifixus est. Joannes Baptista Herodem de iniquitate sua monuerat, & ideo conjectus fuit in vincula & capite truncatus. Apostoli annuntiantes Viam Salutis angustiatum sunt, dissecati, occisi. Idem accidit Prophetis, Martyribus, & tot aliis Confessoribus Christi; similes ærumnas & cruces Discipulis Suis prædixit Christus: hæc nos docuit, hæc nobis promisit.

(*Adhortatio.*) Non itaque hæc omnia Vos terreant, Dilectissimi, sed (I. Cor. 15.) *stabiles estote, & immobilis: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino*; non (Itaie 49) *in vacuum laborabitis, nec sine causa & vanè fortitudinem* consumetis. Si enim ingrati sint homines, Deus ipse retribuet Vobis abundanter, & tempus veniet aliquando, dum (Psalm. 127.) *labores manuum Vestrarum securè manducabitis, & bene Vobis erit: si dixeritis: (Matth. 10.) pax huic domui, ipsa autem domus non fuerit digna, Vos Officio Vestro sancti eritis, & pax vestra revertetur ad vos, non caritura mercede*. Videbat Paulus obstinatos contra Evangelium Israëlitas; *tristitia*... (Rom. 9.) *magna hinc ipsi erat, & continuus dolor cordi ejus*; nec tamen ideo ad ipsos lucrandos quidquam de Apostolico zelo remittebat. (I. Cor. 15.) *Quotidiè morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu, inquebat reprehendens Corinthios; & rursus: (II. Cor. 12.) libentissimè impendunt, & superimpendant ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligitur*.

Igitur & Vos, Dilectissimi, (I. Thess. 5.) *corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes, scientes quia non estis Vestri, sed Ejus,*

qui misit Vos, & qui pro Fratribus Animam posuit. Quid-igitur igitur acerbum occurret & molestum, sive intus, sive foris; sive in studio, sive in Ministerio, sive labor succellum habeat, sive careat eodem; colligite ex omnibus illis fasciculum Myrrhæ, quem offeratis Sponso Vestro Christo Jesu; suscipite hæc omnia in spiritu Penitentiae, quæ, quotquot sumus, indigemus peccatores. Recogitate mortificatam vitam Christiano homini propriam esse, nec aliam ab Evangelio nobis præscribi... Sic proprias debitis iniquitates, sic Vestram & aliorum Salutem operabimini: imò sic aspirare poteritis ad Aureolam Martyrii, si tanta Gloria Vos delectet. Non enim unum est Martyrii genus: habet unaquæque Virtus Martyres suos. Porro tali modo patientes, & Vosmetipsos Animarum Saluti impendent, Martyres eritis Charitatis Fraternalis, Christo, qui Primus Charitatis Martyr fuit, & Caput Martyrum, æternum sociandi. Quam magnificum est, quam expetendum, sic posse pro Christo, etiam non effuso sanguine, continuum pati Martyrium!

(EPILOGUS) Vidistis, Dilectissimi, quænam sint Munera, quæ à Vobis exigit Christus, quale sit Aurum, quale Thus, qualis Myrrha, quibus Vos oporteat Regem Vestrum, Deum ac Hominem adorare & colere. Felicissimam utique reputaretis sortem Vestram, si in Magorum consortio licuisset Vobis ad præsepe Christi adorare, & sincerum Puerolo Jesu cum ipsis deferre Hommagium. Sed ecce præstantius quid Vobis obtingit; non enim semel tantum, sed quotidie oculis Fidei Ipsum videris Pannis Eucharisticis involutum; Illum tangeris quotidie, illum portabitis in manibus, & in corda Fidelium, velut in mysticum quoddam præsepe, reclinabitis adorandum. Agnoscite igitur Vocationis Vestræ eminentiam, & facite quod fecerunt Magi: hoc est, iter alacriter arripite, ductum Stellæ sequimini; sed simul cavete, ne vacuis manibus appareatis in conspectu Domini: parate propterea in Thesauris Vestris Aurum, Thus & Myrrham, eo quo jam supra diximus sensu, atque in his mysticis Muneribus Dona ferite, quæ sint digna Deo, pro quibus Ipse Donum retribuet excellentius; nempe Sempiternam illam & immarcellibilem Gloriam, quam Adoratoribus Suis paravit in Cælis. Amen.

EXHORTATIO VIGESIMA, QUARTA IN DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

Iusti magis tentantur quàm alii: dæmon quoque speciales fruit Sacerdotibus infidias, quarum præcipuè enumerantur.

Jesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Matth. IV. v. 1.

HUMANUM longè superant sensum acerbissima illa tormenta, quæ pro Salute nostra Christus perpessus est; sed adhuc magis hoc ferit animum, magis rationi apparet impervium, Filium Dei tantam dæmoni in Se tribuisse potestatem, ut ab illo tentari Se, & ad peccatum allici permiserit.

Verum cessabit hæc admiratio, Dilectissimi, si consideremus, Christum voluisse pro omnibus spiritualis vitæ circumstantiis Exemplum nobis in Seipso proponere, & mi-

litibus Suis, adinstar egregii Ducis belli, ad quodcumque genus pugnæ præire: ideo igitur fuit tentatus, quia, ut Augustinus inquit, *nisi Christus tentaretur, tibi tentando, magisterium vincendi non præberet*.

Et profectò nihil magis necessarium erat, nihil magis utile, quàm hoc Christi Magisterium. Hoc ad omnes quotquot sumus homines spectat; nulla enim est ætas, nulla conditio, nulla sanctitas, quæ nos reddat à tentationibus immenus. In medio mundi perversi positi, & intrà nosmetipsos

ipsos corruptionis & peccati fomitem portantes, undequaque illecebris exponitur, undequaque patemus insidii & insultibus inimici. Nullum quippe est in hoc mundo sensibili objectum, quod non evadere possit in laqueum animæ & in occasionem peccati.

Gloria, honores, divitiæ excæcant plerumque hujus sæculi potentes, & æternum ipsis adducunt interitum. Contrà, contentus, miseriæ, inopia non raro pauperiores perdunt, eosque bis miseros efficiunt. Regibus ipsis ruinæ cæcasisi sunt scepri, quod moderantur, autoritas & potentia: iudicibus solum iustitiæ quod conscendunt; imò Sacerdotibus Domini illud ipsum Divinum, quò funguntur, Ministerium.

Et quidem facile concipimus, illos tentari, qui carnem delicate fovent; qui nihil sensibus negant, qui passiones suas alunt potius quàm expugnant, atque in omne vitium proni ruunt: Sed durum nimis videtur, nimis acerbum, Deum permittere, ut rabiem suam dæmon exerceat etiam in viros Sanctos, qui ab omnibus se abstinere, ut Coronam accipiant; qui (Coloss. 3.) *membra sua mortificant quæ sunt super terram*, qui vigilantibus & orantes continent: procedunt de Virtute in Virtutem, & intimè Deo suo conjuncti sunt. Mirum est, inquam, etiam dæmoni datum esse, ut aliquid audeat, & possit in hos, quos Angeli custodiunt (Psalm. 90) *in omnibus viis eorum, & quorum latus, Christus Ipse sùpat ac regit.*

Et tamen, I dilectissimi, illi ipsi sunt, quos acrius solet dæmon invadere, atque hujus rei experimentum in Christi tentatione evidentissimum cernimus. Magni aliquid de Ipso prælagiebat dæmon. Viderat Ipsum jam recens à Joanne baptizatum: audiverat Vocem de Cælo delapsam: (Matth. 3.) *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: inveniebat Ipsum in deserto, sustententem quadraginta dierum Jejunium, Orationi & contemplationi vacantem; & nihilominus illud ipsum tempus elegit dæmon, illas circumstantias, ut in Christum inhileret & variis tentationibus, si posset, Eum dejiceret.

Quis igitur tutum se existimabit ab hac bellua? quis locus erit à tentatione immunis? Si Christus Ipse, Sanctitatis Fons, in Solitudine, in Oratione, in Jejunio positus invadatur? Sic est, Dilectissimi, ideò in illis circumstantiis tentari voluit Christus, ut Sanctos Suos confoletur; ut hoc exemplo suo inculcet, nequaquam ex hoc colligi posse, derelictam esse à Deo animam, eoquòd insultibus dæmonis se sentiat expositam. Quinimò ed sæpius, ed acrius hominem aggredi solet diabolus, quò magis ipsum videt in Sanctitate proficere.

Cùm igitur, Dilectissimi, omnes, ut spero, ad Sanctitatem aspiretis, scitote Vos quòque dæmonis insultibus expositos fore, & frequenter ab ipso turbandos. Undè, ut alacrius dimicetis & fortes animo sitis, hodierno Sermone rationes Vobis exponam, quare piæ ac sanctæ animæ potius quàm peccatores & incurii tententur. Deindè ut certetis securius & magis circumspectè, præcipuos detegam laqueos, à quibus cavendum est Ministris Ecclesiæ, si in hoc bello à dæmone nolint superari.

(*Plures sunt rationes cur justii sæpius tententur quàm alii.*) Mirum profectò non est (quando rem propius intuemur) Si Sancti & Justii sæpius se videant tentationibus expositos, magisque de illis intrà semetipsos ingemiscant, quàm alii, qui aut in peccatis jacent sepulti, aut minori cum fidelitate Deo inserviunt: hujus quippe rei rationes multæ sunt, quarum aliquæ exurgunt ex parte ipsius hominis justii;

aliæ ex parte dæmonis ipsum majore cum furore assilientis; aliæ autem ex parte Dei Justum in hæc lucta juvantis & coronantis.

(*Justus magis animadvertit pondus corruptæ naturæ.*) Atque inprimis Justus plenissimè sentit onus illud, quò à natura corrupta continuè deprimitur versùs terram, & ad malum inclinatur. Experitur quotidie Veritatem illam Evangelicam: (Matth. 26.) *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Videt (Rom. 7.) *aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ*: & quàmvis Primitias Spiritus habeat, ingemiscit tamen intra se, & sæpius cum Apostolo exclamat: (Rom. 7.) *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus!*

Jam autem quò magis vivax est ejus in Deum amor, ed magis Eundem timeri offendere; atque ideò semper duplicat vigilantiam, præ oculis habens pericula in quibus versatur, & in Legem Divinam cogitationes omnes intendit, ut juxta illam gressus suos dirigat. Hic autem peccati, horror, hæc attentio ad pericula, hæc Legis, crimen prohibentis, consideratio, naturaliter occasionem præbent, ut sæpius in semetipso reluctanter sentiat concupiscentiam, & ut frequentius contra luctæ illius difficultates munire se & animum erigere debeat; nam ut inquit Paulus: (Rom. 7.) *concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: non concupisces.*

Alii contrà, qui Legem Dei aut ignorant aut contemunt, securi, sinè anxietate, vivunt in crimine: passionibus suis cedunt sinè lucta; quod suadet concupiscentia, hoc ipsos delectat, in hoc sponte fruntur & libenter: cæci sunt qui per viam ambulant, cujus nec offèndicula nec præcipitia vident, ideòque nullo ab illis afficiuntur terrore: ægroti sunt, quorum ed magis desperata est salus, quòd infecti fatali morbo, vim ejus nullatenus sentiant, sed integros se putent ac sanos. Verbo, ipsa Sanctitas Justii in causa est, quòd vigilet, quòd tremat, quòd luctetur: peccatores autem falsà securitate decepti (Job 21) *ducunt in bonis dies suos*: sed dum ille coronatur, ipsi in puncto ad inferna descendunt.

(*Mundus quòque, cui odiosus est, eum sæpius affligit.*) Præter hanc tentationum causam, quam in proprio corpore Justus circumfert, illa eadem Justitia multiplici ipsum cum mundo corrupto, in quo versatur, exponit certamini. Mundus enim illos amat, qui pravos ejus sequuntur regulas; illis blanditur & arridet, illòs coronat rosis: diligit nempe (Joan 15.) *quod suum est.* Justii ex adverso mundum fugiunt; regulas ejus detestantur; peccata hominum desunt; mundum cum pompis suis & vanitatibus condemnant: undè & mundus vice suà illos odio habet, deridet, affligit, persequitur: atque hinc nova tentationum seges oritur Justis, qui cum Paulo sæpè coguntur dicere: (Rom. 8.) *Propter te mortificamur totà die: assimilati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.*

(*Dæmon ferventiùs ipsum persequitur.*) Deindè quò justior quisque est, ed acrius quòque in ipsum insurgunt inferorum potestates. Tepidos & peccatores securos relinquit dæmon, eoquòd ipsos aut servituti suæ jam suditos tenet, aut saltè levè negotio, toties quoties id sibi videbitur, devincere potens est. At ubi justum hominem videt, frendet sibi prædam eripi, ad quam ed plus anhelat, quò magis opima est & pretiosa. Visor miles qui civitatem diripit; fur qui domum invadit, non paleas aut viles nugas prædat, sed id quod optimum est, aurum argentum, margaritas, *Pervigil ille tentatur*, inquit S. Leo, *eos acri-*

oribus pullat insidiis, quos maxime videt abstinere à peccatis. Nec mirare si ad hoc certamen inardescat: superbus enim ille spiritus quemdam de Ipso Deo triumphum sibi videtur reportare, quando amicos Ejus ac familiares opprimit, & Spiritum Sanctum è Domo Sua quam inhabitabat, (ut ita dicam) expellit.

Quisquis igitur Deo servire cupit, ad acere cum dæmone certamen se præparet necesse est: unde & Scriptura per os Ecclesiastici nos admonet: (Eccli. 2.) *Fili accedens ad servitum Dei, .. prepara animam tuam ad tentationem*; imò quò sublimior est hominis Virtus, eò ferventius ab hoc hostie oppugnatur.

De Propheta Job Deus Ipse dixerat, quòd non esset (Job 1.) *ei similis in terra, homo simplex, & rectus ac timens Deum*. Atqui hoc ipsum sufficiebat satanæ, ut in ejus inflammatus interitum, tempestates omnes illas, quas ex Sacris Litteris novit, excitaret. Nisi pro Apostolis rogasset Christus, quid est, quod in ipsos non fuisset molitus dæmon? Nam, ut apud Lucam legimus, expetiverat eos (Luc. 22.) *satanas... ut tribuaret sicut triticum*. Paulum audire, qui postquam raptus fuerat in Tertium Cælum, adhuc lamentatur, & rogat, ut recedat ab ipso (II. Cor. 12) *angelus satanæ*, qui eum continuo colaphizabat. Et quemadmodum olim tentavit in eremo Antonius & Hieronymos dum induti cilicio, extenuati fame & siti, non nisi umbram corporis circumferebant, ita & nunc omnes Filios & Amicos Dei persequitur.

Verbo: sufficit vel solum Iplius, Christi exemplum ad manifestandam hanc dæmonis rabiem & audaciam. Eligite nempe ad tentandum tempus illud, quò jam videbatur Christus ad magnum aliquid se accingere. Recens lotus erat in aquis Jordanis, & Baptizatus à Joanne: jejunaverat & oraverat in deserto (Matth. 4) *quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*; & præter hæc omnia noverat dæmon, Spiritum Sanctum (Luc. 3.) *corporali specie sicut columbam in ipsum descendisse, Vocemque de cælo delapsam: Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi*. Hòc tamen tempore, in his circumstantiis non veretur Christum aggredi, & illum, qui auferam & mortificatam vitam semper egerat, ad gulam audeat provocare: Christum, qui ita diligebat paupertatem, ut nequidem haberet ubi caput reclinaret, illum ad avaritiam allicit & gloriam mundanam: derique Ipsum Filium Dei, Patri Consubstantialem (quis non horreat !) tentat ad idololatriam, ad ipsam dæmonis adorationem, scelus utique, omnium quæ dantur, atrocissimum. . . Si ita cum Christo egerit, quid non audebit in Justos & Sanctos, in quibus ratione corruptæ naturæ aditum invenit faciliorem, & paratam sibi ad tentandum viam? Si tantam in Filium Suum potestatem Deus dæmoni concesserit, quid miramur si & in nos concedat quos oportet assimilari Filio Dei, & eadem semitâ, quâ Ipse prævit, ad æternam vitam pervenire?

(*Deus autem justum tentari permittit frequentius, ut augeat premium.*) Imò, Dilectissimi, (Heb. 12) *quem... diligit Dominus, castigat, flagellat... omnem filium quem recipit* Tentat Sanctos, ut inveniat (Sap. 3) *illos dignos se*. Neminem coronat, (II. Tim. 2.) *nisi qui legimum certaverit*: Idèdque quò majorem coronam alicui præparat, eò majori hostie ipsum exponit hostie hominem justum, non ut succumbat, sed ut faciat (I. Cor. 10) *cum tentatione proveniunt*. Nam, ut anno præterito diximus, probat Virtutem tentatio: auget Sanctitatem: purificat hominem sicut aurum igne purgatur; duplicat Vigilantiam & Orationis Studium

preservat ab elatione, quemadmodum Paulo (II. Cor. 12.) *datus fuit stimulus carnis, .. ne magnitudo revela ionum ipsum extolleret*. Auet proindè meritum justitæ tentatio, exornat Coronam ejus immortalem. *Diabolus tentat hominem*, inquit Ambrosius, *ut subruat, Deus ut coronet & probet*. Oportet igitur, ut illos acrius tentari permittat, quos intendit illustriori loco in Gloria collocare.

(Jac. 1.) *Omne itaque gaudium exultatione fratres mei, cum in tentationes varias incideritis*. Cogitate, quòd (Rom. 8.) *diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum*. Si quando tentaris, inquit Ambrosius, *cognosce quia paratur corona*. (*Nemo debet turbari ob tentationes, quas patitur*) Atque idèd nequaquam turbemini, si Deus permittat, sapias Vos à dæmone infestari Permissit hoc in Job, Tobia, Paulo, & in omnibus, quotquot ante Vos fuerunt Sancti: quiniò permittit hoc ipsum in Proprio Filio Suo, quem proposuit nobis Exemplum, cujus nos vult sequi vestigia.

Nolite proindè Vobis persuadere, tunc totum esse perditum cum tentamini: verissimum enim est quod dicit Joannes Climacus: *Nullum certius argumen um esse, quòd dæmones victi sint à nobis, quam si nos accerrimè oppugnant*. Tentationes igitur suscipite ut Dona Dei, quæ amicis Suis impertit: suscipite ut occasiones, quibus valeatis Fidelitatem Vestram probare, augere Virtutem, illustrare Coronam.

(*Quidam sunt laquei, quos dæmon specialiter fruit Sacerdotibus.*) Sed propterea opus est: ut stetis fortes in Fide, ut vigiletis, oretis, ut ad finem usque immoti restatis. At quoniam ad Victoriam plurimum conducit prævidere & cognoscere insidias, quas Vobis præparat inimicus, hinc non inutiliter facturum me arbitror, si paucis Vos præmuniam contra præcipuos diaboli laqueos, quos in Statu, ad quem aspiratis, Viris Ecclesiasticis firuere solet.

(*Invadit Castitatem.*) Atque imprimis durissima sunt Castitatis certamina, quibus non raro invadit dæmon homines, etiam Justos & Sanctissimos. Nec mirum, continuo hic esse luctandum: nam quam diu in hac vita mortali degimus, intra nosmetipsos portamus inimicum illum domesticum, carnem peccati, quæ semper resistit Spiritui; quæ licet sæpius debellata sit, novis identidem insurgit viribus, novoque quotidie nos exponit periculo.

Nòtis, quam amarè de hoc stimulo *carnis*, (II. Cor. 12.) de hoc angelo *satanæ* conqueratur Paulus, cujus etiamnum diros sentiebat aculeos, quemvis jam raptus fuisset in Tertium Cælum, ibique audivisset *arcana verba, quæ non licet homini loqui*. Nòtis quam diuturnum, quam terribile bellum in hac materia experta fuerit Catharina Senensis; adeò ut per horrendissima phantasmata à dæmone illusa Sacra Virgo, plus semel tota jaceret desolata, atque in profundum inferni barathrum demersa sibi videretur: & tamen, in his circumstantiis positæ, Christus ipse adibat, affirmabatque Virgini, se esse in medio cordis ejus, ut ipsam sustineret, & ad victoriam consequendam juvaret. Millena alia possem exempla jungere, sed hæc pauca sufficiant, ut Vos in eodem agone positos solentur, animent, confortent. (Ibid.) *Ter Dominum rogaverat Paulus, ut ab ipso discederet hostis ille*. Rogate & Vos idem ad ejus exemplum: sed, si non ita visum fuerit Deo, scitote & Vobis dictum esse: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*. Ac proindè cum eodem Paulo discite gloriari in infirmitatibus Vestris, ut inhabitet in Vobis virtus Christi.

(*In hac materia cavendum, ne vel levis de ur anxia tentatori.*) Sed ne fallâ sit & vana hæc gloriatio, ne inimicus

ipse hęc in puncto Vobis illudat, cavendum est summā solertiā, ne dæmonem, ne infirmitates illas Vosiphi provocetis, & itā locum faciatis adversario. Magnoperē igitur & continuō vigilandum, ne aliquam ex parte Veltra occasione detis, quæ ignem istum resuscitet, & delicatum Castitatis florem in periculum adducat: non enim incautis negligentibus Gratiā Suam promisit Deus, sed vigilantibus & pugnantibus.

Nec existimate leve hic quidquam esse aut contemnendum: scitis enim istum oculi suffecisse Davidi, ut Propheta, ut Vir secundum cor Dei, adulter fieret & homicida. Si hoc effecerit in homine Sanctissimi ictus oculi, quid non poterit in nos infirmos alloquium, conversatio? Omnis itaque cum muliere conversatio, quantum fieri potest, à Sacerdotibus vitanda est: nec ab hac regula sub ullo unquam prætextu recedendum. Sint pax licet, sint verecundæ, sint pudicæ mulieres, quas frequentas, illa ipsarum virtus non rarō subtilius allicit animum: quō securiūs agere te putas, eō latentius sepe insidiatur inimicus; & quod spiritu ceptum erat, non rarō carne consummatur. *Cero & mulier, daptex est & cumulat infirmitas*, ut aliquando dixit Sanctus Hildebertus, ut testatur experientia, ut uno ore loquuntur Patres.

Prima tentamenta Clericorum, inquit Sanctus Hieronymus, sunt mulierum frequentes accessus: & Augustinus de Cælibatu Clericorum loquens: *Crede mihi, dicit, ut Episcopus loquor & expertus, cedros Libani, gregumque arietes, sub hac peste cecidisse reperi, de quorum vita non magis suspicabar quàm Hieronymi aut Ambrosii.*

Si levis nubecula tantam tempestatem excitet in cedros Libani, quid non faciet in arbusculas teneras, quæ necdum radicate sunt aut firmatæ? Cavete itaque, Dilectissimi, ne levis scintilla magnum producat incendium, & eō plus cavete, quōd ubi semel quis lapsus fuerit in hac materia, multo difficilius deinceps possit illis tentationibus resistere. Imō, si in aliis peccatis locum habeat illud Ambrosii, quōd rarum sit invenire Clericum Penitentem, multo magis id obtinet in luxuria, quā si semel infectus fuerit Clericus, desperata quodammodo est ejusdem conversio, eoquod nihil sit adeō viscosum, nihil adeō repugnans Sanctitati Sacerdotis, nihil contrarium magis Puritati Illius Agni Immaculati, quem indignis manibus contrectat.

(*Quando & quomodo cum mulieribus conversandum.*) Aliquando tamen cogit nos moralis quædam necessitas, ut cum mulieribus conversationem aliquam habeamus; sed hoc itā rarum esse debet, ut & in nobis locum habeat illud, quod legimus dixisse Apostolos, quando Christum videbant cum Samaritana loquentem: *Mirantur*, inquit Evangelista, (Joan 4) *quia cum muliere loquebatur*. Rarissimum igitur erat Christo cum mulieribus solum colloqui & sine serbitris misere sermones: atque in hoc Clericis omnibus præbere voluit exemplum.

Ubi autem ad hoc urget, aut necessitas, aut Pastoralis Officii sollicitudo, sit gravis conversatio, nihil misceatur, quod vel in minimo levitatem redoleat: nec ultra necessariam temporis moram protrahatur: quæ si serventur, procul dubio hic, si unquam, alister Deus, & præcavebit ne ruinam incurras ex eo, quod Ipso duce, Ipso mandante suscepisti. Sic & Christus, dum jejunabat in deserto, tentatus est; sed cum eō ductus esset à Spiritu Dei, etiam in Eodem Spiritu inimicum debellavit & prostravit.

Hæc de tentationibus contra Castitatem sufficiant, quæ

tremendæ quidem sunt & periculosæ, sed interim turpitudinem suam secum ferunt, & manifestè tentatorem produunt. Verum, Dilectissimi, sunt & alii laquei dæmonis, à quibus Ministris Christi cavendum est, eō magis periculosi, quōd sub variis prætextibus palliari soleat ea, quæ latent, malitia; nec, nisi post longum tempus, sentiat veneni virus; postquam scilicet jam cor ipsum & intima præcordia corrodit ac infecti.

(*Dæmon avertere conatur Sacerdotes à regulato vitæ ordine.*) Talis inprimis est illa tentatio, quā dæmon serventem Christi Ministrum, qui inter orationem & occupationes charitatis tempus suum dividens, certum sibi præscripsit vitæ ordinem, eumque; quantum fieri potest, quotidie fixum observat; quā, inquam, talem conatur ab hoc ordine abducere, & in laxiorem vivendi modum pertrahere.

Novit scilicet inimicus noster, ordinem istum ad Deum ducere; nihilque istā praxi ad acquirendam Perfectionem esse efficacius. Novit, hominem illius tenacem, singulis temporum momentis de Officio suo admoneri & novo ad illud stimulo urgeri: novit, vitari hoc medio otium, evagationes & dissipationes inutiles; ipsius humani genii inconstantiam vinci & teporem: novit, acquiri quotidie novum fervorem; & defessus, si qui commisi sunt, protinus corrigi & emendari. Atque ideo, tantis bonis invidens, omnem movet lapidem ut à sancto isto proposito Ministrum Christi dejiciat, & variis viis impediatur executionem.

Nunc suadebit, ut meditationem omittas, eoquod hic & nunc tepore ac mentis evagatione opprimaris; eoquod nimia spiritus intensio famati nociturus sis. Nunc infligabit, ut studium aut alias occupationes seriās interrumpas, sub prætextu quōd relaxandus sit animus; quōd in aliud tempus illa polsis rejicere; quōd nec opus sit, nec conveniat itā adstringi & ligari constitutis temporum momentis, atque in vanum torqueri te constanti istā & uniformi vitæ methodo, cum sine hac quidquid Officii tui est commodiūs & faciliūs implere valeas. Addet pro confirmatione exemplum aliorum: illi & isti, dicit, non itā vivunt, non itā se coarctant, & nihilominus Ministerii sui Officiis egregiè deservuntur.

(*Nihil tamen illo ordine utilius.*) Sed nolite, Dilectissimi, nolite his suasionibus decipi: Ita nunc cum omni solertia Regulam servate, quæ hic Vobis præscribitur: aliam deinde, ubi ad Curam Animarum vocati eritis, Vobis fabricate Functionibus Vestris accommodatam; nec ab ordine illo, nisi necessitate cogente, discedite. Non exigo ut mihi credatis; sed credite Patribus; credite, quotquot sunt, Spiritualis Vitæ Magistris. Regulatus vitæ ordo tutissima est & brevissima ad Sanctitatem Via: Magistra est Discipline Clericalis, admonens & exhortans continuō, ipsique Virtuti calcem addens. Sic fecerunt Viri Sanctissimi, qui præstitutum semel vitæ ordinem numquam interrompebant, nisi Charitate in Deum aut proximum itā suadente: si vos delectent exempla, illos imitamini; ad perfectionem cum illis tendite: (I. Cor. 12.) *Emulamini. . . charissimameliore: Emulamini*, inquam; nimis enim frequenter proprio pondere ad ima deprimumur, etiam tunc, dum ad sublimiora assequenda totā sermur intentione.

(*Scofus dæmonis in hac tentatione, & progressus ejusdem.*) Perpendite semel seriō quō tendant hujusmodi dæmonis insidie; in eum scilicet finem, ut hodiè hoc, cras illud omittatis Virtutis exercitium; atque itā sensim diminuatis vigilantiam & fervorem Christianum, quā methodo conatur

debiliores & incautos Vos efficere, ut sic facilius Vos oppugnet & animos Vestros alliciat. Temporem deinde & tædium quoddam circa spiritualia nasci faciet, dumque eò Vos perduxerit, ut jam non amplius in oratione, in laboribus, in pietatis operibus inveniant consolationem Vestram, incitabit Vos, ut eam apud homines in rebus externis quærat. Attrahet Vos hoc pacto paulatim ad otium, ad vitam mollem & dissipatam, ad humanas & inutiles conversationes, donec similes sitis Israëlitis, de quibus Propheta Regius scribit Psalmo 105. *Commisisti sunt in er gentes, & didicerunt operum eorum: & servierunt sculptilibus eorum: & factum est illis in scandalum.* Sic inquam, & Vos à rerum Divinarum continuâ meditatione semel abductos, paulatim ad sensibilia, ad idola, id est, ad pigritiam & vanitatis mundanæ amorem inclinabit: & sic tepor ille, qui fortè initium sumserat à neglectu operis alienius, merè supererogatorii, universam demum vitæ rationem invadet, ipsasque essentielles & Sacratissimas Ministerii Vestri Functiones inciet; atque ita miserè incidetis in maledictum, quod illis, qui opus Domini negligenter faciunt, committitur Scriptura.

(*Multos Sacerdotes perdit per pigritiam & negligentiam.*) Hæc autem pigritia, hæc negligentia, alter est laqueus, quò dæmon multos è Ministris Ecclesiæ retibus suis implicat. Quàm multi V. G. sub prætextu tuendæ sanitatis, aut aliâ frivolâ de causâ cessant ab opere, vel totum ejus onus in coadjutorem aliquem injiciunt, parum solliciti quòd mercedem sibi paratam perdant, multasque perire sinant animas, quarum sanguinem de manu ipsorum Deus requirit. Quàm sæpè agonizat Christus in Membris Suis, dum interim Ministri Ejus, cum Discipulis, summo gravati, non possunt (Matth. 26.) *una hora cum Ipso vigilare.* Nec curant, an, ipsis dormientibus, veniat (Matth. 13.) *inimicus homo,* & in Agro Domini superfeminet *zizania.* Positi sunt Sacerdotes tamquam Custodes super Muros Israël; & interim illi ipsi Custodes negligentia suâ diripi & dissipari non rarò permittunt Civitatem Dei.

Hoc professò non feret, si in rebus Ministerii sui peragendis prudentem quemdam & sanctum vitæ ordinem sibi præstituerent, & assiduè invigilantes sibiipsis, Divinam in se auferent Charitatem, ex qua spontè dimanat Charitas proximi, quæ excellere in Pastoribus debet: quàm enim necessaria ipsis sit hæc Charitatis excellentia, satis significavit Christus Dominus, quando Oves Suas non commisit pascedas Petro, nisi postquam tribus repetitis vicibus ipsum interrogassent: (Joan. 21.) *Simon Joannis diligis me plus his?*

(*Dissensiones inter Sacros Ministros suscitât.*) Sed si Ovis suis Charitatem debeat Pastor, usque amabilem se reddere tenentur; quantò magis id debet Confratribus suis & Cooperatoribus in Domino, qui ad eandem cum ipso sortem vocati, cum ipso vel sub ipso in Vineâ Cælestis Patrisfamilias collaborant? Sed proh dolor! Quàm sæpè in hac materia laqueos struere, & scandala suscitare novit diabolus, perpetuus Charitatis osor! Quàm sæpè Ministri Pacis fovent odia, rixas, dissensiones, invidiam! Detractionibus quòque ac diceriis se mutuo dilacerant! Quàm sæpè unus alteri pressuras & persecutiones sine causâ fabricat! Quinimò in eadem domo, in qua Pastor & Cooperator ejus communi manu, communi consilio, Gregis sui Salutis allaborare debent, schismata aliquando inveniuntur & scandala, quæ plerumque ex culpa utriusque proveniunt.

Nempè Pastor ex una parte, qui juniorem Sacerdotem diligere deberet ut Fratrem, ut Filium, ut sustentaculum

suum, ipsumque paternâ sollicitudine aptare ad Ministerium, hunc tractat aliquando adinstar vilis municipii, nec Characterem Sacerdotalem, quem in seipso tanti facit, in alio vult revereri. Quem in laboribus animare, consolari, docere debet, illum non tantum sine ulla instructione sibi soli relinquit, sed quod pejus est, illius animum difficili genio suo fatigat, convellit, infringit: imò & aliquando successibus ejus & talentis invidet.

Juniores ex adverso, qui Pastorem venerari deberent ut Magistrum; honorare & revereri ut Patrem; ab ejus ore pendere; infirmitatibus ejus compati; suavi ac leni mansuetudine animum ejus sibi devincere, hunc aliquando aut superbè contemunt, aut negligentia suâ ad iram provocant, aut malo & infrunito animo Akare opponunt Altari; & Parochianos sibi lucrari studentes, rixas & discordias seminant.

Quid autem ex Illis omnibus Ministrorum dissensionibus procreari potest, nisi perpetuum in Ecclesiis scandalum? Renovantur nempè scissuræ illæ, quas in Corinthiis gravissimè increpabat Paulus, eoquod inter se dicerent: (I. Cor. 1.) *Ego quidem sum Pauli; ego autem Apollo; ego verò Cephae.* Verbi quòque Divini Prædicatio inanis & sine fructu efficitur. Charitas quippe omnium Mandatorum primum est, & totius Christianæ Legis Fundamentum: quâ fronte autem, dicite quæso, quò successu, quâ autoritate Charitatem prædicabunt Ministri, quos scandalosis divisionibus populus novit obnoxios? Pastorum est conjugatos ad mutuum amorem exhortari; adducere ipsos ut mutuos portent infirmitates; pacem, si læsa fuerit, reducere; concordiam in familiis, charitatem inter omnes verbo & exemplo debent fovere. Quomodo autem hæc Muneris sui parte defungentur tales, quibus utique dicent subditi: (Luc. 4.) *Medice cura teipsum.* . . . Verbo: si Sacerdotes ipsi inhonorant, contemnant, & odio habeant se mutuo, eos certo certius etiam inhonorabit, contemnet, & odio habebit populus; atque hæc contemptus, ab ipsâ Ministrorum personâ, non rarò transibit ad ipsum Sanctæ Religionis, quam prædicant, despectum. Hos effectus probè cognoscit diabolus; & ideò, ubi potest, discordias illas seminat & fovet: & ideò non sine causa de hoc ejus laqueo, hic ad Vos habeo sermonem, ut ab illo caveatis.

(*Amor pecuniæ multos trahit in ruinam.*) Est & alter laqueus, quem diabolus Clericis sæpè struit, nempè amor pecuniæ, ex quo oritur terribile illud vitium avaritia, quam Apostolus vocat (Eph. 5.) *idolorum servitutem.* Ecclesiastici 10. legitur: *Avaro . . . nihil est scelestius:* quod satis est, ut ex eo colligatis, quantum Sanctitatem Cleri dedecet. Pastor, hòc vitio infectus, non Gloriam Dei, non animæ Salutem, sed pecuniam in Ministerio quærît; mercedem hanc, adinstar Prophætæ Balaam, accipit, nullam aliam in Æternitate recepturus.

Quoniam autem avarus Sacerdos non aliam præsentis sæculi Charitatis mensuram novit præter pecuniam, hinc perpetua est apud illum nefanda illa personarum acceptio, quam judicium (Jac. 2.) *cogitationum iniquarum* vocat Apostolus Jacobus, dum intendens in divites dicit: *Tu sede hic benè: pauperi autem . . . Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum.* Numquam talis increpabit divites, aut ipsis Apostolico zelo veritatem annuntiabit, etiamsi, publicis onustis peccatis, scandalo forent Ecclesiæ Dei; sed his novit blandiri, eorum demulcere aures; crimina, etiam gravissima, falso pallio obducere, & sic alieni peccati particeps factus propriam Santem vili pretio vendit: nec mirum: nam (teste

Spiritu

Spiritu Sancto) [Eccli. 10] *Nihil est iniquius quàm amare pecuniam : hic enim & animam suam venalem habet.*

Ubi porrò in leuius aliquod crimen lapsus fuerit pauper, cui forsitan miseria ejus & Pastoris avaritia occasionem præbuerunt, hunc sine misericordia redarguit, rejicit tamquam indignum, removet ab obtutu suo, & ad desperationem impellit. Nomen pauperum, quod (Psalm. 71.) *honorabile est coram Deo*, odio habet: nihil ipsis instructionis, nihil solatii, nihil temporalis subsidii debere se reputat; & dum verus Pastor, Christi sequens vestigia, pauperibus Evangelizat, illorum calamitates pro posse suo avertit, & temporalem eleemosynam cum spiritali conjungens, animas eorum cum Lazaro portari curat (Luc. 16.) *ab Angelis in sinum Abrahæ*, crudelis avarus noster eas æternum occidit; non homicida tantum factus, sed & fur & latro; quoniam pecunias illas, quas negavit, in deposito tantum acceperat; non enim ipsius sunt, sed Patrimonium Christi, sed Thesaurus, ad quem jus habebant iidem illi pauperes, quibus eas crudeliter eripuit.

Ecce, Dilectissimi, ecce ad quem malitiæ gradum Ministros Christi deducat dæmon, postquam semel avaritiæ vitio tentati, huic idolo sacrificant & serviunt.

(*In bonos Ministros tribulationes & persecutiones suscitatur.*) Vita; de quibus jam egimus, præcipui sunt scopuli, ad quos multi ex Clericis patiuntur naufragium: quòd si videat dæmon, frustra illecebris mundi & carnis tentari Milites Christi, & cum Sanctis Sacerdotibus, qui has spernunt & contemnunt, sibi rem esse, tunc ad aliud armorum genus convertitur, suscitando Minitris Ecclesiæ cruces, tædia, tribulationes, persecutiones, ut ita dejiciat ipsorum animum, zelum obtundat, vires frangat & à Pastoralis sollicitudine deterreat.

Quia porrò, Spiritu Sancto teste, (II. Tim. 3.) *omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*; Quid miramur, si hostis ille infernalis speciali furore persequatur Fortes Israël, qui alios incitant ad bellum, qui ad Pietatem Duces sunt & Veritatis Magistri? Persecutiones illas Apostolis Suis promisit Christus, & in eorum persona omnibus Evangelii Præconibus. Ecce tantas aliquando in Milione sua expertus est Paulus, ut ad Corinthios scribat: (II. Cor. 1.) *supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taderet nos etiam vivere*. Paulo autem hac in parte assimilabuntur, quotquot erunt umquam Pastores ad animarum Salutem incensi. Numquid enim abundantem tædii, laboris, tristitiæ, persecutionis materiam subministrabunt quotidie homines impii, obdurati peccatores, tepidi Christiani, falsi fratres, dæmon invidiæ, Religionis hostes, necnon sollicitudo continua pro Ovium sibi commissarum Salute?

Sed in his omnibus superabitis, Dilectissimi, si adinstar Pauli exhibeatis Vosmetipsos (II. Cor. 6.) *sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, . . . in angustiis. . . in laboribus, in vigiliis, . . . in castitate, in scientia, . . .*

in suavitate, . . . in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ à dextris & à sinistris.

(*Ultimus ejus laqueus vana gloria,*) Postquam autem hæc omnia feceritis, necdum Vos tutos arbitremini: superest namque unum adhuc inimici telum, quod oportebit propellere, superbia scilicet & vana gloria, sæpè etenim hanc arripit dæmon, postquam videt inanes fuisse universos suos conatus, & Ministros Humilis Dei, quos nec illecebris nec persecutionibus superare potuerat, levi flatu dejicit, & vanæ gloriæ fumo suffocat. Eò subtilior est hæc tentatio, quòd latenter subrepat, nec mox apertum suadeat crimen, sed sub honesta quâdam de officio bene gesto delectatione se contegat. Ast non ideò minùs est periculosa: hominem enim privat mercede, meritum suis paratà; in suis cum facit considerare viribus, & sensim in superbum mutat pharisæum, sicque reddit odibilem Deo, qui (Jac. 4.) *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Hunc porrò laqueum cavebitis, si continuo proprias infirmitates & peccata ante oculos habentes, in Deo solo collocetis Fiduciam, & non de Vobis, sed de Gloria Ejus in omnibus solliciti, eandem pro unico actionum Vestrarum scopo statuatis. Atque hæc de laqueo superbiæ satis sint hodie: plura enim de eo dicere non patitur temporis angustia.

(EPILOGUS.) Igitur, Dilectissimi, etiam in ipso Ministerio Sacro, ut vidistis, imò in ipso Sanctitatis culmine & summâ Perfectione scopuli multi timendi sunt; cum tempestatibus & ventorum furis continuo instandum: sed hæc nequaquam animum Vestrum dejiciant; quia Vobiscum erit Deus Fortis, Deus Salvator.

In Evangelio legimus, non nisi jubente Domino ascendisse Discipulos in naviculam, ut irent (Matth. 14 & Marci 6) *trans fretum*; & hæc nihilominus *in medio mari jacetabatur fluctibus*, & cum ventis contrariis Discipuli luctabantur. Stabat in litore Jesus; ipsos videbatur reliquisse solos: sed Spiritu præsens erat: & ecce, ut vidit eos *laborantes in remigando*, statim advolvit, & *ambulans supra mare venit ad naviculam: habete*, inquit, *fiduciam: ego sum, nolite timere*. Petrum ipsum, cum jam *cepisset mergi*, extensâ manu apprehendit . . . ; *ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus*, rediit tranquillitas, salvique ad litus pervenerunt ita & Vobiscum fiet, Dilectissimi. Vocante, jubente Domino, in Naviculam Ministerii ascendetis; tempestatibus eritis expositi; in medio mari cum ventis tentationum luctandum erit; subinde in remigando laborabitis: sed confidite, estote Viri fortes; non patietur Jesus Vos submergi: sed ambulans supra mare ad Vos veniet, & in maximo tempestatis æstu, manu Vos apprehendens, intrabit ad Vos in Naviculam; imperabit Ventis & Mari, fiet Tranquillitas: & tandem ex periculis, quæ Vobis inimicus suscitavit, ereptos, feliciter deducet ad Littus, ad Portum Felicitatis Æternæ, ubi securi cum Ipso gadebitis, ubi laborum Vestrorum Præmia, numquam ullo tempestatis periculo turbanda, Æternum possidebitis. Amen.

EXHORTATIO VIGESIMA PRIMA, QUARTA IN FESTO PASCHATIS.

Ostenditur quàm noxius sit relapsus, & quàm necessaria Perseverantia in Bono, præcipuè Sacerdotibus

Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Rom. VI. v. 9.

DUM anno superiori in hac ipsa Festivitate Sermonem ad Vos habui, Dilectissimi, Resurrectionem Salvato-

ris Pietati Vestræ proposui, tamquam normam Spiritualis istius Resurrectionis, quâ & nos oportet à peccatis re-

furgere, & vitam novam cum Christo inchoare: atque ideo Vos exhortatus sum, ut deponentes (Eph. 4.) *veterem hominem, indueretis novum . . . qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctificare veritatis.*

Et hæc quidem hominis innovatio singulare Dei Beneficium est, opus Dexteræ Excelli, pretiosa amoris Ejus in hominem peccatorem tessera: sed parùm hæc omnia nobis prodellent, si postquam semel gustavimus (Heb. 6.) *donum caleste, & participes facti sumus Spiritus sancti*, rursus prolaberemur ad præiora & sanguinem testamenti pollutum ducentes, novam (Heb. 10.) *spiritui gratie consuetudinem* sic renus.

Undè & adhuc aliud superest in Resurrectione Dominica considerandum, hoc nempe: Christum tantùm semel Resurrexisse, non amplius moriturum; & hoc ipsum expressit Apostolus in assumto textu: (Rom. 6.) *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.*

Suscitatos legimus à Christo fuisse tres mortuos: filium Archi-synagogi, filium viduæ Naim, & Lazarum jam in sepulchro latentem; nullibi tamen eorum resurrectionem in exenplar nobis proponunt Scripturæ, eoque scilicet, hæc temporanea resuscitatio nequaquam ipsis dederit perpetuam vitam, sed iterum viam ingressi universæ carnis, præda mortis de novo læsi fuerunt.

Solam Christi Resurrectionem pro exemplari, quod sequamur, ante oculos nostros exposuit Spiritus Sanctus, & ad illud imitandum exhortatur: quia sicuti hæc sola perfecta fuit, sola digna Deo, ita & resurrectio nostra, ut perfecta sit, similis eidem esse debet; neque enim acceptam semel justitiam licet deserere, & animam, semel vitæ redditam, rursus per peccatum mortificare.

Fateor quidem, Christus post Resurrectionem suam naturâ factus erat immortalis; nihil amplius in eum valebat duritiam mortis aculeus; nos autem, quàmvis à peccato semel mundati, adhuc circumferimus corpus peccati; adhuc humanis infirmitatibus, & passionibus carnalibus subijcitur. Et quis erit, qui de Salute sua possit condere, si, postquam semel fuimus à peccato mundati, nullus amplius detur secundæ resurrectioni locus?

Abhi hoc, Dilectissimi: docet quippè nos Fides, peccata, quantumvis multiplicata, sincerâ conversione semper posse deleri. Docet experientia, Deum, qui Dives est in misericordiis, peccatores inveteratos, & pluries relapsos, non raro speciali Gratia prævenire, & ad Pœnitentiam adducere. Sed hoc etiam verum est, conversionem eò difficiliorem fieri, eò ratiorem, eoque magis esse suspectam, quò quis sæpius relabitur, & ad priorem vomitum redit.

Obvise sunt hujus asserti rationes: paulatim enim peccandi consuetudine constringuntur vincula, quæ infelicem animam ligant. Demon quoque majorem in peccatore potestatem accipit. Deus, toties spreus, & multiplicatâ ingratiudine altius offensus, subtrahit uberioris Gratiæ suæ fontes. Peccator magis obfirmatur & induescit in mala sua voluntate. Quinimò frequentes relapsus, merito in dubium revocant, an unquam sincera fuerit, quam antè egit, Pœnitentia. Itæ, inquam, alique sequelæ, quæ non raro finalem impœnitentiam prænuntiant, terrere Vos debent à relapsu, Dilectissimi; atque ideo operæ præcium duxi hæc paulo latius enucleare, ut ex his concludamus, quanta sit neccitas perseverare in bono, si velimus de conversione esse securi; si velimus ut resurrectio nostra sit in Christo Jesu; si velimus cum Ipso in Deo vivere, & verificari in nobis illud Apostoli (Gal. 2.) *Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Christus.*

(*Recidiva in peccatum plurimum habet periculi.*) Experimentum quotidie, multò difficiliore morbo, magisque in omnem curationem rebelli laborare illos, qui postquam semel sanati fuerint, iteratò in eandem decidunt infirmitatem. In promptu est ratio; quoniam relapsus ille manifestum signum est, vitiatam & alteratam esse corporis temperiem, ipique etiam inhaerere radicem mali, quæ cum vinci non potuerit omnibus artis remediis, quæ docta medici manus adhibuit, multò minùs jam cedit, ubi novo morbi impetu debilitatæ magis sunt & fractæ corporis vires; adeo ut timendum sit, ne ægrotus ille jam certam intra viscera mortem gerat, & ad indubitatum vergat interitum.

Eodem ferè modo in spiritualibus animi morbis ratiocinandum est, Dilectissimi; quò enim frequentius in eisdem quis relabitur, eò debilior, eò infirmior fit ad resistendum, eò magis exitiali veneno inficitur anima; atque ideo difficilior evadit ipsius curatio; neque amplius fundata spes in remediis collocari potest, quorum tota vis & efficacia jam sæpius delusa fuit, & pertinaci morbi devicta. Ex quo justus exoritur timor, ne incurabilis sit infirmitas illa, & finaliter ad portas inferi ægrotum deducat.

(*Vix profunt tali remedia spiritalia.*) Dicite enim: quæso, quâ arte, quo medio usus sit animæ medicus spiritualis vel maximè expertus, ut eor hujusmodi peccatoris moveat, terreat, expugnet? Propones forsitan peccati turpitudinem & horrorem illius inculcare satages? At quomodo hoc ipsi te persuasurum confidis, quandoquidem familiariter eum peccato vivat, suas in eo reperiat delicias, illisque inescatus amabile reputet peccatum, ac ejus confortio delectetur?

Objicies forsitan ipsi ante oculos evidentissimum animæ periculum quod incurrit? Sed jam toties peccavit, & nihil putat ubi triste accidisse: surdas igitur hic habebis aures; imò quàmvis ad illud attenderet, falsâ spe lactatus putabit, se jam sæpius illud evasisse, & rursus quando voluerit, evasurum.

Sed quid erit si intones severa Dei Judicia: iram Ejus, penas æternas, Mandata quæ præteriri non possunt? Quid si summam Ejus extollas Bonitatem, & Misericordiam in peccatores infantam? Hæc quidem olim ipsum ad Pœnitentiam aliquoties excitaverunt sed postquam hæc centies mente revolverat, centies quoque illa contemnit. Quod nunc ea spernat, & affectum peccati in corde suo dominantem sequatur? Numquid si gravis quidam sonus sæpius nostris obtrepat auribus, paulatim illi alluesciti ad eundem nequidem amplius attendimus, & longe quò irritet: auditus sensum aut vivaciorem reddat, contra obtundit illum, tardumque ac gravem efficit. Ità quoque fit in peccatore sæpius post Pœnitentiam relapsus: Æternæ illæ Veritates, quæ tremorem primò incutiebat, postquam toties percussiverunt aures, illi jam murmuri alacritas nullam amplius sensationem producant, nullam post se relinquunt impressionem. Obtuli quippe sunt animi sensus, nec amplius ad intima cordis penetrabilia vox illa pervenit. Relapsus ille peccator ægrotus similis est, in quem nihil amplius valent remedia, etiam efficacissima, eoque nimirum eorum repetitione naturalem irritandi vim totaliter amiserunt.

(*Quid de hoc statu in Scripturis.*) Merito igitur dixit Bernardus, *recidere quàm incidere detur est.* Neque aliud hic docet, quàm id quod prævie Spiritus Sanctus per os Petri locutus est: agens enim Apostolorum Princeps de hominibus illis, qui postquam resugerunt (II. Pet. 2.) *coingunguinationes mundi . . . his rursus implicati*, tremendam hanc pro-

Fert sententiam: *Melius... erat illis non cognoscere viam iustitiae, quam post agnitionem, retrorsum converi ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Conigit enim eis illud veri proverbii: catus reversus ad suum vomitum; & sus lota in volucribus luti.*

Audite igitur, Dilectissimi, quam terribilem formam coram Oculis Dei induant relapsi peccatores. Audite, quam tremendum sit illud: expedire potius homini; non cognoscere Viam Iustitiae, & consequenter in abyssu peccatorum remanere, potius, inquam, quam ut in sua Pœnitentia sit inconstans, & retrorsum conversus ad vomitum redeat.

Si scire velis, peccator, cur hoc ita sit, rationem dicam: vel enim falsa fuit Pœnitentia tua, & tunc peccata, in quibus habitualiter versabaris, novo cumulatâ sacrilegio; vel vera fuit & sincera: & tunc, in eadem relabens, testimonium dicis contra teipsum; proprio ore te condemnas; & principium vitæ conversum est tibi in titulum reprobationis *Si enim*, ut inquit Paulus ad Galatas, (Gal. 2.) *quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me consituo;* hoc est, si idolum peccati, si templum diaboli, quod destruxeras iterum ædificas, numquid ostendis hoc factu tuo te in hæc derisionem fuisse prævaricatum? Numquid de pœnitentia tua vidèris pœnitere: & sic apertam Donis Dei, apertam Spiritui Gratiae contumeliam facis?

(*Fiunt novissima pejora prioribus.*) Sed audiamus Ipsum Dominum, relapsi peccatoris miserum statum in Evangelio describentem sub typo hominis, ad quem immundus recit spiritus, qui prius de ipso exierat. (Matth. 12.) *Veniens spiritus ille, inquit Christus, invenit domum, quam reliquerat, scopis mundatam, & ornata. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus* Tristis hæc comparatio in peccatore relapso locum obtinet Domus ejus per Pœnitentiam, quam egerat, mundata erat, & multiplici Dono Dei exornata. Trepidans autem dæmon, qui ejectus fuerat, huic invidet felicitati; & idèò, fortius oppugnaturus, septem alios spiritus secum assumit. Cecit oppugnantibus miser, permittit iterum hostem intrare: & ecce, loco unius dæmonis jam septem habet, qui, cor ejus occupantes, ibidem figunt sedem, & quidem septem priore nequiores. In tantum, Dilectissimi, in tantum crescit unico relapsu infelicitata peccatoris captivitas. Quid igitur mirum si novissima ejus pejora prioribus fiant?

Antea enim uno tantum dæmone habebat pugnandum, & hic solus ipsum divicerat: quid ergò fiet jam, quando superadditi sunt septem alii fortes, quos oportet alligare, & ex habitatione sua ejicere, si velit à relapsu resurgere? Antea facilius armâ movere poterat, utpotè vires habens magis integras, manusque magis ad prelium instructas: nunc verò novâ clade debilitatus, dissolutis manibus, remissus animo, quomodò resistere poterit, ubi acrius priori intiat bellum, & victoria longè difficilior facta est? Conatus illi, quos antea abhibuit, excusserunt vincula quibus tenebatur: sed nunc idem illi conatus vani forent & sine effectu, eoquod peccandi consuetu ine compedes ejus & vincula aggravata sint; multo arctius premant, ac multo difficilius rumpantur.

Quàm miserè lamentabatur olim Augustinus de his, quæ sibi peccando fabricaverat, vinculis. *Suppirabam, inquit, ligatus non ferro alieno, sed meâ ferreâ voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & indè mihi carenam fecerat... Tenebat me obstrictum dura servitus... Cercum habebam, esse melius*

Tuæ Chritati me dedere, quam meæ cedere cupiditati: sed illud placebat & vincebat, hoc libebat & vincebat

Quid porò, Dilectissimi, quid miramur horum vinculorum gravitatem? Si Paulus ipse calligans (1. Cor. 9.) corpus suum & in servitutem redigens, si Paulus, raptus licet in Tertium Cælum, adhuc exclamet: (Rom. 7.) *Videam aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Si, inquam, hæc vox sit Apostoli; si hæc vox sit Sanctorum omnium, in hac lacrymarum valle militantium: perpendite, quæso, quam gravia debeant esse vincula, quam incomprehensibiles pugnae, quas superare oportet illos, qui hæc peccati legem nutrierunt, novisque lapsibus firmarunt.

Scio quidem, non esse (Luc 1.) *impossibile apud Deum omne verbum*: potè, si velit, hæc vincula, quantumvis gravia, disrumpere: sed & in hac parte infelicitior facta est fors relapsi; (*Deus, per ingratitude magis irritatus, denegat gratias.*) quia Deus, criminibus ejus reduplicatis irritatus, magis quam antè in ipsum iratus est, eoquod novis Beneficiis se magis indignum reddiderit. Etenim Benefactorem suum novo scelere contempsit, promissam fidelitatem violavit, Sanguinem Testamenti pollutum duxit, post juratam pacem resumpsit arma, & in Regem Cæli & Terræ iteratò rebellis factus est.

Tolerabilis quidem, ô peccator, error tuus erat, ubi primam peccati: seduci poteras & decipi alicujus boni sensibilis specie: at postquam ipsè error errorem tuum agnovisti; postquam te reum læsæ Majestatis confessus es; postquam lacrymis diluisti crimen, & sub protectione in animam tuam de non amplius peccando, misericordiam es consecutus; si, inquam, post hæc redeas ad crimen, numquid Deum irrides? Numquid idem est acti dices expressè: promissâ meâ revocò: Pœnitentiam, quam egi, detestor: habe Tibi Gratias Tuas, & ego antiquas meas vias ingredior? scio quidem malas illas esse, hoc expertus sum, hoc fassus, dum antea penitui: sed nihil hæc me movent: redire volo ad vomitum, & magis eligo dæmoni interservire quam Tibi.

Sic, Dilectissimi, sic agit peccator; tam atrocem infert supremo Numini contumeliam. Et nos mirabimur etiâ annum, si Deus tali homini, à quo tam indignè tractatur, omnem deinceps subtrahat Gratiam? Nos miseri homunciones, nos vermes terræ, nos pulvis & cinis, fratres nostros mortales putaremus benevolentia nostrâ æternum indignos, si semel aut iterum beneficia nostra ingrato animo respuentes gravissimâ nos affecissent injuriâ; & regnum Crimini, à Deo nobis retribuî juxta mensuram, quâ cœquales nostros ipsi metsumur.

Eatcor, Deus non tantum semel aut bis, sed & centies & millies aliquando eadem homini remittit peccata. Sed si pro Beneplacito in mille peccatoribus ostendit Misericordiam Suam, quam nulli debet, Justus quodque est, illamque Justitiam etiâ sæpè multa cum severitate exercuit. Numquid ob unam rebellionem ejecti sunt à Cælo innumerâ Angelorum miliones, & in abyssum relegati? Numquid unica culpa Adamum expulit Paradiso, & totam ejus progeniem miserissimam reddidit? Et quid de Antiocho, assidue ei similibus, dicam, qui clamaverunt ad Dominum, nunquam Misericordiam obtenturi? Sed cur extra tempora nostra progredi necesse est. Numquid sæpè vidimus ante oculos nostros, homines quosdam in scelere perseverare exæcetos & obduratos? Numquid vidimus plures florentes ætate, robustos & vegetos, unicum momentò

improvisâ morte è medio tolli? An non putatis in his calibus impleri quandoque Iusta Dei Iudicia, qui promisit quidem Penitentibus veniam, sed numquam promisit peccantibus crastinum?

(*Falsò sibi blanditur peccator.*) Falsâ itaque fiduciâ sibi blandiuntur peccatores, & quoniam jam pluries à statu peccati surrexerunt se existimant, ideò perperam sibi persuadent, id semper in sua futurum potestate: & rursus, ubi voluerint, se ut ante evasuros. Perpendant illi exemplum, quod hac in materia suppedeat nobis infelix Samson. Iudex iste Populi Israël, amore Dalilæ seductus, jam pluries illuserat insidiantî mulieri, & evidentissimum captivitatis periculum evaserat: sed semper nihilominus inveteratæ passioni indulgens, & priori pergens cæcitate, tandem aperit Fortitudinis suæ Mysterium: hæc habitâ noticiâ caput ejus radit Dalila solitoque more ad eum clamat: (Jud. 16.) *Philistiim super te Samson.* Sed quid ille? *De somno consurgens*, inquit Scriptura, *dixit in animo suo: egrediar sicut antè feci, & me excutiam, nesciens quòd recessisset ab eo Dominus:* atque ita infelix ille, sæpiùs ad eandem interitûs occasionem rediens, tandem interitum suum invenit, & inimicorum ludibrium factus est.

Eodem planè modo agit peccator, sæpiùs in eadem relabens crimina. Spe inani se læstat: *Egrediar*, dicit intra semetipsum, *sicut antè feci, & me excutiam.* Sed heu miserum! quia recessit ab eo Dominus, excutere nequit peccati vincula, impenitentem moritur, & præda dæmonum evadit.

(*Recidivus suspectam facit priorem, quam egit, Pœnitentiam.*) Intercedit tamen, Dilectissimi, lata quædam inter Samsonem & hunc peccatorem disparitas. Nempe non sine causâ videbatur dicere fortissimus ille Hebræus: *Egrediar sicut antè feci, & me excutiam*, quia realiter disruperat vincula quibus anteactis vicibus ligatus fuerat: sed an eadem fiduciâ & veritate dicere potest peccator? *Egrediar sicut antè feci?* Nihil enim est, quòd magis suspectam reddit ipsam Pœnitentiam præviè actam, quam frequens illius hominis relapsus. *Irrisor est, non pœnitens*, inquit Augustinus, *qui adhuc agit quòd pœnituit.* Et cum Augustino uno ore asserunt Patres omnes, solam illam genuinam esse Pœnitentiam, dum sic perpetrata mala planguntur, ut plangenda non perpetrentur. Quidni igitur meritò timeat relapsus, ne hucusque irrisor potius quam Pœnitens fuerit, atque ideò fortè nunquam antea è statu peccati egressus sit, sed contrâ novis sacrilegiis suam adauxerit damnationem.

(*Quibus recidivis hæc sint potissimum applicanda.*) Antequam de terribili hæc veritate latius discurram, & ne fortassis imprudenti zelo laqueum injiciam timoratis illis conscientibus, quæ sæpè sine causâ de præteritis suis contritionibus anguntur & vexantur; ante omnia prænotandum est, Dilectissimi, non statim ex relapsu, & quidem aliquoties repetito, inferri posse, falsam fuisse præcedentem peccatoris Pœnitentiam. Iidem enim Patres, qui relapsus gravitatem adeò vehementer inculcant, non tamen ideò de relabente desperandum docent. *Nemo post centum peccata, nec post mille crimina, de Divina Misericordia desperet*, inquit Augustinus; & similiter Christotomus: *peccasti*, inquit, *pœnitere: millies peccasti, millies pœnitere.* Et profectò post pœnitentiam etiam maximè intensam & sinceram, homo semper manet peccabilis, infirmus, concupiscentiâ radicali infectus, ac dæmonis subjectus insultibus. Nihil igitur est quod miremur, si idem ille homo, qui semel peccatum sincerè detestatus est, postea tamen, non obstante quòd sibi invigilet, quòd animum (quantùm potest) custodiat, repentinâ seductus occasione, vehementi pulsatus tentatione,

propriæque concupiscentiæ pressus aculeo, succumbat iteratò, & priori scelere, quod fleverat, coinquinetur. Relabentes hujusmodi, qui sincerè adhibitis mediis, evitando peccato idoneis, nihilominus præ infirmitate aliquando recidunt, benè de se sperare possunt, dummodo in Adjutorio Divino confidentes, citò resurgant, quod sæpè ipsis concedit Deus humanæ fragilitatis conscius, & Misericordiæ Sux memor.

Sed de illis præcipuè peccatoribus hic ago, qui statim post actam Pœnitentiam, ad levissimam concupiscentiæ suggestionem cadunt iterum, & in pristino luto voluntantur. De illis ago, qui a què frequenter ac antè conscientiam commaculant. De illis, qui non satis æstimautes Donum Dei, nec media adhibent quibus illud custodiant, nec occasiones vitant ne illud deperdant: de illis, inquam, qui frequenti relapsu magis insensibiles fiunt & audaciores, minores remorsus sentiunt, & tranquillius in crimine perseverant.

Si qui sint, Dilectissimi, quorum relapsus aliquæ ex prædictis circumstantiis comitantur, hi profectò de antea acta Pœnitentia securi esse non possunt: in illos enim cadit hoc Gregorij effatum: *Qui sic peccata deplorat, ut alia tamen committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat aut dissimulat.* In illos cadit alterum hoc Augustini: *Pœnitentiis dico: quid prodest quòd humiliamini, si non mutamini?*

Similis itaque relapsus simulatæ falsæque pœnitentiæ signum est hand æquivocum. Etenim, ut nôstis, Pœnitentia involvit sincerum animi dolorem, eumque summum & universalem, firmum item non amplius peccandi propositum, adeò ut quævis potius mallet pœnitens perdere, quam iteratò Deum suum offendere; ac proinde efficacem voluntatem habeat necesse est ea omnia summo studio devitandi, quæ iterum ipsum possent in priorem demergere abyssum. Verbo, ut Augustinus ait: *Pœnitentiam certum non facit, nisi odium peccati & amor Dei.*

An porro credi potest, Deum diligi à tali homine, qui, vix accepto Reconciliationis Beneficio, atrocissimam injuriam Eidem de novo inferre non formidat? An credi potest, odio ab illo haberi peccatum, idque supra quodvis aliud malum, si non omnem adhibeat curam, ut tantum malum à se avertat? Si nequidem eam adferat diligentiam, quam nullatenus omitteret in aliis negotiis, ubi de minimo damno temporali evitando ageretur?

Dicite, quæso, si rebellis aliquis à Rege in gratiam pluries foret receptus, & ipse nihilominus post juratam fidem singulis vicibus arma resumeret, & sub levi quovis punctu atrociter in Regem insurgeret: quis umquam sibi inducet in animum, promissa illa, toties facta & toties violata, umquam sincera fuisse, & profecta ex corde erga illum Principem benè affecto? Quidni ergò idem seramus de peccatore toties relabente judicium? Et quò fundamentò sibi ablanditur homo ille, veram fuisse, quam antea egit pœnitentiam?

Sed reponet forsitan: dolui de peccatis; ad pedes Sacerdotis me projecì; Sacramenta identidem frequentavi. Sit ita: Sed relabi non timuisti; nullis ad hoc cavendum usus es mediis; placuit tibi peccatum sicut antè. An terribilis ista pœnitentis & relabentis alternativa securum te potest reddere? Illudis profectò tibi ipsi: remorsus sedare voluisti, non mutare animum: Pœnitentiam fingere, non agere. Si per annos plures, quibus sic vixisti, continuò remansisses in peccato, nec umquam de Deo cogitasses, horrorem tibi incuteret status ille; nunc autem peccatis illis nova adjecisti sacrilegia, & hæc ipsa ratio (ô cæcitas!) hæc ipsa,

fa, inquam, quæ horrorem tuum deberet augere, falſam ſecuritatem tibi inſpirat. *Pœnitentibus dico: quid prodeſt quòd humiliamini, ſi non mutamini?*

(*Quid pœnitentibus circa hoc inculcandum.*) Hæc ſatis ſint, Dilectiſſimi, ut Vobis oſtendam, quantum ſit in relapſu periculum, & quantopere hic Pœnitentibus ſit cavendus. Illum igitur exhorrete Voſmetipſi; facite deinde, ut eundem exhorreat alii, quorum aliquando curabitis vulnera, ipſiſquæ inculcate diligenter adhibenda eſſe media tutandæ innocentix neceſſaria, à de Pœnitentia ſua ſecuros reddere ſe velint. Inculcate Pœnitentibus: ut horrorem, quem de peccato conceperunt, jugiter in corde ſuo nutriant: ut continuo ante oculos habeant magnitudinem Beneficii; quò Deus ipſos è dæmonis poteſtate eripuit; ut Legerit Divinam perpetuò meditentur, Noviſſima ſua conſiderent, toto animo ad Pietatem ſe exerceant, ut recurrant frequenter ad Fontes Salvatoris, & Pane Fortium ſe nutriant. Nam ſi ſimplex uſualis panis tantam habuit in Elia efficaciam, ut (III. Reg. 19) *in ſortitudine cibi illius ambulaverit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei...* quindmi ſalvos & incolumes ſuſtinet nos Cœleſtis ille Panis ut in ejus Virtute ad Supernam Patriam feliciter peregrinemur? Denique inculcandum eſt præcipuè, ut quaſcumque occaſiones, quæ in peccatum poſſent inducere, omni ſedulitate evitent, omni curâ fugiant.

Hæc ſi ſervaverint, & nihilominus ſuadente diabolo, aut carnis infirmitate ſeduçti, im priora ſubindè relabuntur, adhortandi ſunt, ut novum reſumant animum, & de Divina Miſericordia benè ſperent. Quantum verò ad timoratos illos homines. qui de omnibus cogitationibus ſuis & animi deſideriis anxiantur, ſæpè præſumendum eſt, aut nullum eſſe relapſum, cujus ſe putant reos, aut ſaltèm non mortalem eſſe commiſſæ culpæ malitiam.

Aliis contrâ, qui hæc media neglexerint, Divina Judicia intonanda ſunt; terrendi ſunt periculo Salutis cui ſe exponunt; cùmque ſuſpecta merito ſit eorum Pœnitentia, reconciliatio ordinarè tantisper differenda eſt: ita tamen, ut ſimul in ſpem erigantur, & animo rēcogitent, quoniam Miſericordiæ Domini non eſt numerus, & Bonitatis Ejus Inſinitus eſt Theſaurus. Verbo, numquam adhibeatur ignis curandis vulneribus, niſi ſimul & vinum & oleum eiſdem infundantur.

(*Pœnitentia cum novitate vitæ jungenda eſt.*) Interim, licèt inexhauſta ſit Dei in peccatores Benignitas, ſecura tamen & optima illa ſola eſt Pœnitentia quæ cum Novitate Vitæ conjungitur, & quæ ſic deſſet patrata, ut non amplius committat plangenda.

Hanc egerunt omnes illi, quos in exemplar Pœnitentiæ nobis proponunt Sacræ Litteræ. David in adulterium lapſus eſt: ſed pœnitens factus commiſſum crimen die ac nocte lacrymis diluere ſtudit. Petrus Dominum ſuum abnegaverat; ſed ad ſe reverſus flevit amarè, nec amplius à ſletu ceſſavit. Mulier illa, quæ erat in civitate peccatrix, poſtquam ſemel tetigerat Pedes Domini, Caſtiſſimam & Sanctiſſimam vitam duxit. Saulus perſecutus eſt Eccleſiam; ſed ſtatim ut agnovit ſe Jeſum perſequi, ex lupo in agnum ex perſecutore mutatus eſt in Apoſtolum. Nec opus eſt hæc longiùs enarrare; pluriſimi quippe ſunt inter Sanctos, qui diu egerunt vitam in ſcelere & iniquitatibus: ſed quemnam ex illis reperire eſt qui poſt converſionem rediit ad vomitum, & eodem luto, de quo exiverat, iterum ſe coinquinavit?

Quis unquam magis benignè peccatores tractavit quàm

Chriſtus ipſe, qui ad eos quærendos affirmabat ſe veniſſe omneſque laborantes & oneratos reſecturum ſe ſpondebat? Et tamen Benigniſſimus ille Medicus, quotis hujusmodi languentes curabat, expreſſè de non relabendo eos volebat admonitos. Sic mulierem dimittens in adulterio deprehendam: (Joan. 8.) *Vade, inquit, & jam amplius noli peccare.* Sic homini ad Piſcinam probaticam ſanato: *Ecce ſanus factus es: ait, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Miſerrimè profectò jacuerat homo ille, ab omnibus dereliçtus, idque annis octo & triginta; & tamen, caſu quò relebatur, deterius adhuc aliquid ipſi comminatur Chriſtus. Tam vehementer diſplicet Cœleſti animarum Medico relapſus! Tam inſtaſtas parit vel una recidiva ſequelas! Quin nec particularibus hiſ exemplis opus eſt, cùm Chriſtus in Evangelio generaliter pronuntiaverit: (Luc. 9.) *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpicieus retrò, aptus eſt regno Dei.*

(*Sola Perſeverantia coronatur.*) Non mirum itaque, ſi adeò ſeverè Galatas increpet Apoſtolus, & in eorum perſona omnes illos, qui ab agnitâ ſemel Veritatis viâ deſectunt: (Gal. 3.) *O inſenſati! inquit, qui vos ſciscinavit...? Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini? Tanta paſſi eſtis ſinè cauſa? Sed cur ſinè cauſa, cur ſinè fructu? Ideò ſcilicet, quia quàmvis hominulorum annorum Pœnitentiâ diluillet præteritæ vitæ culpas; licèt etiam horribilia quævis pro Chriſto ſuſtinuiſſet tormenta; licèt immenſum meritorum cumulum congregaſſet; ſi tamen vel ſemel relabatur, abeunt in fumum hæc omnia, inania ſunt & vacua mercede. Hoc quippe eſt, quod per Ezechielem intonat Dominus: (Ezech. 18.) *Si... averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitie ejus, quas fecerat, non recordabuntur... & in peccato ſuo, quod peccavit, ... morietur.* Juſticiam itaque & mercedem quam meruerat perdit inprimis, & ulterius mortem ſibi adſciſcit & damnationem. Neque enim ulli Virtuti Coronam promiſit Chriſtus, niſi ſoli Perſeverantiæ: (Math. 10.) *qui ... perſeveraverit uſque in finem, hic (inquit) ſalvus erit.* Ecquis igitur non meritò cum Paulo dicet, inſenſatos, ſciscinatos, ſtultos illos eſſe, qui à via Veritatis ſemel agnitâ deſectunt, & cum ſpiritu cœperint, carne demum conſummantur?*

(*Conſtans Perſeverantia in bono, Sacerdoti, maxime neceſſaria & quare.*) Sed, Dilectiſſimi, ſi hæc omnia in quovis Chriſtiano homine locum habeant, multò magis obtinent in Sacerdotibus, quibus ex plurimis capitibus magis neceſſaria eſt Perſeverantia in bono, quàm reliquo Fidelium Gregi. Sacerdotibus enim nec peccandi, ut ita dicam, neque pœnitendi relinquitur ſpatium. Poſſunt laici, ſi in crimen prolapſi ſint, tantisper à Sacra Menſa abſtinere, multis ſletibus, diuturno labore, repetitis Pœnitentite operibus dignè ſe parare, ut iterum mereantur cum filio prodigo Primam Stulam à Patre Cœleſti recipere. Sed quomodo hoc poſſibile eſt Sacerdoti, qui omni die, omni horâ tenetur ſancta tractare, & in Sacris verſari Miniſterii ſui Functionibus? Vel enim ab illis ceſſabit? Sed hoc vetat Officij ſibi impoſiti Munus. Vel, ut ſolebat antè, illis perget incumbere? Sed tunc impœnitens, imparatus, illotis manibus, impuro corde, adhuc fumans à recentij ſcelere involabit in Sanctuarium, accedet ad Altare, & Judicium ſibi manducans ac bibens, novo ſacrilegio, quod priori crimine gravius eſt, ſe obſtringet, & animam ſuam profundius in abyſſum demerget. Imò, vae ipſi, ſi vel ſemel hoc fecerit: ſacrilegos enim hujusmodi ſpeciali odio infequitur Deus,

in floque Ipsius Iudicio excruciantur plerumque, & in peccatis ita obdurantur, ut vix spes aliqua de talium resipiscencia superfit. Hinc fluxit vetus illud; *Pœnitentiam Clericum non invenies.* (*Inter malos nulli peiores Sacerdotibus.*) Hinc quotidiana testatur experientia, Sacerdotes, ubi semel oblii Dignitatis fure, peccati vinculis alligati sunt, de crimine in crimen ruere, & reliquis peccatoribus iniquiores esse, magisque in scelere obstinatos.

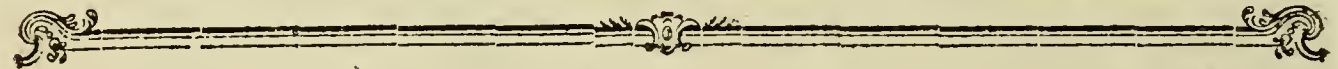
Verissima sunt & memoranda, quæ hæc de re ad Clerum & Seniores Ecclesie sue Hipponensis dicit Augustinus. *Fateor, inquit, caritati vestre coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam: ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt; ita non sum expertus peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt.* Ecce, provocat Sanctus Pater ad experientiam suam: imò Deum, illius quod scribit testem iurejurando adducit. Nec miremini: monachi & Sacerdotes qui inter Sancta quotidie versantur, quibus tot quotidie suppetunt peccatorum remedia & Salutis archæ, aut summi sint opporret in Virtute, dum quotidie proficiunt; aut summi sint in scelere & malitiâ, dum inter hæc cadunt munimina, & tot vitæ pignora in mortiferum venenum commutant.

Ex his videtis, Dilectissimi, quam necessarium, & plus quam dei potest necessarium Vobis sit cavere à relapsu in peccatum, Perseverare in Bono, in Virtute ac Sanctitate proficere. Si proinde (quod avertat Deus) grave aliquid sit, quod animum Vestrum commaculet; quin & si veriale quoddam sit quod progressum in Sanctitate impediat; expurgate vetus fermentum, & in hac Sancta Festi-

vitae cum Christo resurgite; sed resurgite non amplius deinceps morituri.

(EPILOOUS.) Itaque Fratres mei dilecti, verbis Apostoli Vos alloquor, (I Cor. 15.) *stabiles estote, & immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.* (II. Thess. 3.) *Nolite deficere benefacientes.* Nec satis sit Vobis aliquo tempore bonum certasse certamen, sed cursus consummandus est; (II. Tim. 2.) *non enim coronatur nisi qui usque in finem legitime certaverit.* Nolite ad eam delabi stultitiam & insaniam, (Gal. 3.) *ut cum spiritu cœperitis, nunc post tot exantlatos labores, carne consummemini; neque in Vobis locum habeat, quod tanta passi sitis sine causa.*

(Phil. 4.) *Itaque Filii mei charissimi, ... gaudium meum, & corona mea: sic stete in Domino, charissimi. . . In disciplina perseverate. . . Remissas manus, & sicut a genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. . . Contemplantes nequis desit gratia Dei. . . (II. Joan.) Videte. . . ne perdatis quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis.* Imprimus memoratæ Vestræ promissum illud, quod Apocalypsis 2° legitur: (Apoc. 2.) *Esse fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Hanc Fidelitatem, hanc Coronam utinam de nobis Omnipotens Deus per merita Resurgentis Christi & concedat propitius, ut qui in hac lacrymarum valle, eodem loco, studiis iidem & certamine jungimur, ita aliquando, nemine derelicto è Nostro Cœtu, jungamur in Cœlis, & ibidem Triumphantes, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum unâ voce collaudemus. Amen.

EXHORTATIO VIGESIMA SECUNDA, QUARTA IN FESTO PENTECOSTES.

De Necessitate Zeli Pastoralis, Ejusque Characteribus.

Apparuerunt illis dispersitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum. Act. II. v. 3.

DUM olim (III. Reg. 8.) Rex Salomon novum Deo suo dedicabat Templum in Jerusalem, descendit Dominus in nebula, & Gloria Ijus totam Domum implevit, quemadmodum in Sacris Litteris legimus: at longè feliciter in hoc, quod colimus, Pentecostes Festo, longè, inquam, feliciter, Dilectissimi, Ipse Spiritus Sanctus replevit Sacram illam Domum, ubi congregati erant Apostoli, illosque, tamquam totidem victimas, Divino Numini debitas, Cœlesti consecravit igne; corda eorum suavissimo flagrare fecit incendio; & Oratorium illud in primum Christianæ Ecclesie Templum dedicavit.

Sic nempe adimpletum est, quod de Christo prædixerat Joannes: (Matt. 3.) *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.* Sic delapsus est è Cælo ignis ille, quem Christus venerat mittere in terram, (Luc. 12.) & quem summo studio desiderabat accendi. Sic enodatam intelligimus Ezechielis Visionem, (Ezech. 1.) dum apparebat ipsi *discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens, illucque gradiebantur Animalia ubi erat impetus spiritus, . . & ibant, & reverebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Atque utinam Sacro illo impetu raperemur & nos! Utinam hodiè ad frigida nostra peccata pervenirent scintillæ aliquot vehementis illius ignis, quem ac-

cendit Dominus (Isaia 33.) *in Sion, & cujus caminus in Jerusalem!*

Sed mirum fortè quibusdam videbitur, Spiritum Quietis & Pacis, sub turbine & Sono Vehementis venti ad Apostolos descendisse: Spiritum Consolatorem, qui super mel dulcia est, assumere formam voluisse voracis, feri, rapideque elementi. Verùm omnis brevi cessabit admiratio, si penitus intueamur, quæ hic lateant Mysteria, & quam pulchrè hic adumbrentur effectus, quos productura erat Spiritus Sancti diffusio.

Ignis nempe ardet, consumit, purificat, laeret, fervidus est & rapidus, ac obstantia quævis magno impetu invadit & vincit: ita quodque, Dilectissimi, effusio Spiritus inflammare debebat Apostolos, quidquid in illis terrenum erat, consumere; purificare corda eorum, Cœlestique Suo Lumine Replere: debebat Sacrum in ipsis Zelum & fervorem accendere, & ad magna quævis paranda fortes efficere ac constantes, ac deinde ipsis uti tamquam instrumentis, quibus per totum, quâ latè patet, Orbem eadem hæc mirabilia in gentibus & nationibus renovaret. . . At quoniam tanta immutatio, nec sine turbationibus, nec sine pugnis & persecutionibus facienda erat, ideò cum turbine & vento vehementi, horum omnium præventio, descen-

dere Spiritus voluit. Atque ita cernitis, Dilectissimi, quanta lateant in hoc descensu Myſteria, & quam pulchrè figurentur doctes illæ, quibus fulgere oportet Minitros Eccleſiæ, qui ad Evangelicæ Munus poſt Apoſtolos obeundum à Deo quotidie vocantur.

Sed quoniam jam aliquoties de Puritate, Sanctitate & Scientia Minitrorum actum fuit, ideo ſpecialiter hodie Sermonem ad Vos habeo de grandi illo magnoque animo, quem, recepto communiter vocabulo, Zelum Apoſtolicum dicimus, quem omnium Functionum Paſtoralium animam eſſe oportet, ipſosque Minitros inter medios labores, inter medias difficultates ſuſtentare. . . . Oſtendam igitur Vobis, quanta ſit neceſſitatis Zelus ille, quem Linguae Ignitæ, ſuper Apoſtolos inſidentes aptiſſimè figurarunt. Oſtendam, quam urgentes ſint rationes, ut illum ſtudeatis acquirere, & quales ſint Characteres, quibus ipſum inſignitum eſſe oporteat, ut Zelus ſit ſecundum Deum, Zelus ſecundum Scientiam, Zelus denique, qui ad Supremi Numinis Gloriam & Animarum Salutem poſſit conducere.

(*Numquam genuinum Zelum habebit Paſtor, qui ipſe Sanctus non ſit.*) Miniſter Eccleſiæ, qui verus Zelator animarum eſſe deſiderat, propriam imprimis, Virtutem, propriam Sanctitatem cordi habeat neceſſe eſt; ne aliis ſimilis fiat hominibus iſtis, qui cum Nöe ad ſtructuram Arceæ laborantes, alios ſalvârunt ab aquis Diluvii, quibus ipſimet ſuffocari perierunt. Et quomodo, quaſo, alienas curabit animas Paſtor, qui propriam negligit? quamnam dabit monita Salutis, qui Salutem ipſam parvi pendet? quem fructum producet prædicatio viri, qui, quod verbo docet, deſtruit exemplo? Sacerdotem, qui criminibus irretitus jacet, frigidum eſſe oportet, ſine animo, ſine fortitudine, ubi alienis medendum occurrit vulneribus, & in proximi ſui vitia inſurgendum. Quomodo enim alios ad horrorem ſceleris incitabit, quod ipſemet pergit diligere? quomodo peccantium miſerias & infelicitatem deteget, ſi, eidem miſeræ forti ſubditus, infortunium proprium non agnoſcat, aut ad illud à ſe avertendum, nullum, proſus adhibeat conatum.

(*Veritas hæc latè demonstratur.*) Zelus Paſtoris, quem non comitatur irreprehenſibilis vitæ converſatio, Zelus theatricalis eſt, nimis potiùs quam Evangelii Præcone dignus; in quo nihil ſerri, niſi hoc unum, quod Sacro abutatur Miniſterio, & Eccleſiam Dei ſcandalizet: dum etenim aliud facit & aliud prædicat, numquid ipſe convincitur pro luſu habere Pietatem & quidquid in Religione auguſtum eſt? Atque ideo Miniſter indignus plures faciet eſſe incredulos, quam impietas hominum per libellos & ſarcasmos unquam potuerit efficere: quotidiana enim docet experientia, Paſtorum exemplis ſe tueri hujusmodi genus hominum, magisque ac magis hæc occasione in impia vivendi licentiâ obdurari, cæterosque ſecuriùs inſicere.

Quamvis autem hoc præcipuè in Miniſtris illis habeat locum, quorum publice nota ſunt crimina; non minùs tamen & in aliis obrinet, qui, variis technis & artibus, oculis hominum ſubducere nörunt nequitiam ſnam, & alto ſecreto involvere. Dic enim quemam verba ſubminiſtrare poterit Veritati, Caſtitati, Sanctitati & ſeveritati Divinæ Legis cor impurum, corruptum, & illiciti paſſionibus immerſum? Si adverſus fornicatores & ſacrilegos vocem velit Sacerdos talis extollere; ſi in alia quævis vitia intonare, numquid internè reclamabit conſcientia? Numquid ſecretus pudor obſtruet fauces, & intolerabile ipſi reddet, larvatam continuò perſonam agere, & proprio ſe ore damnaſſe? Quomodo Divini Ignis ſcintillas vibrare poterit,

quomodo cum unctioe dicere, qui nihil de hoc Igne, niſi nihil de hac unctioe interiùs in corde conſervat?

Propriam igitur Virtutem, ut jam ſæpiùs dixi (nec ſatis hoc poteſt repeti) propriam Virtutem firmare ſatagat Paſtor, antequam de illa in aliis firmanda cogitet: priùs ipſe ſit Sanctus, antequam ad Sanctitatem Oves ſibi commiſſas incipiat adhortari Exemplum Chriſti imitetur, qui Joan. 17. ſic Patrem alloquitur: *Pro eis ego ſanctifico meipſum & ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.* Audiatur Spiritum Sanctum per os Pauli Præpoſiti Eccleſiæ admonentem; (Act. 20.) *Attendite vobis, & univerſo gregi. . . : Vobis*, ſcilicet primùm, ac deindè *Gregi*, Curæ Veſtræ demandato.

Zelus itaque veri Paſtoris à ſeipſo incipiat neceſſe eſt: Sanctitate vitæ ſe præbeat loco dignum: ad Pedes Chriſti Crucifixi hauriat Scientiam Sanctorum; in Oratione ac Meditatione Divinæ Legis concipiat Ignem illum, & amoris flammas, quibus cor ejus oportet exardeſcere.

(*Sanctus eſſe Paſtor non poteſt, niſi omni conatu Orium Sului allaboret.*) At poſtquam in hoc puncto jam Muneri ſuo plenè ſatiſſecerit, nequaquam arbitretur ſe Paſtoris dignum nomine, niſi & eodem Zelo, Populi ſibi commiſſi procuret Sanctitatem. Et ideo, ſi ſubindè cum Moyſe aſcendat in Montem Dei, ut ibidem Divinis fruatur Alloquiis, noverit, ſe ex eodem Monte deſcendere debere ad Populum, ut Legem ipſum edoccat, & Ducatus ſui reſumæ Functiones. *Quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt*, inquit Auguſtinus; *quòd autem Præpoſiti, propter vos eſt.* Totum igitur ſe debet Populo, cui ſe novit Præpoſitum Paſtor, & ſi in hac parte talentum ſibi conceditum relinquat inutile, cum ſervo malo & pigro, qui foderat (Matth. 25.) *talentum ſuum in terram, ejectionem in tenebras exteriores.*

Fruſtra in morum ſuorum conſidit puritate: invanum privatà ſuâ Sanctitate contentus ſecurum ſe arbitratur: nihil quidquam ipſum juvabit hæc regularitas vitæ, quantumcumque magna ſingatur, ſi tranquilli perire ſinat animas, quarum ſanguis de manibus ejus requireretur Niſi arguat, obſecret, increpet, niſi opporune innet & importunè, ut ſcandala avertat à Domo Dei, (Zach. 11.) *Paſtor eſt & idolum*; hæcque prætenſa ejus virtus, immobilis & lethargica, crimen eſt & abominatio ante Dominum. *Prætenſam virtutem* nomino; quia Miniſter Eccleſiæ, qui non ſummo Salvis animarum Zelo flagrat, ſpeciem tantùm Pietatis habet non veram Pietatem; & quantumcumque extere laudabiliter vivat, vivens apparet quidem in oculis hominum, ſed mortuus eſt coram Deo. Falsà tantisper fruatur quiete; ſed quando in Noviffima Tuba de ſomno ſuo evigilabit, excitabit ipſum tot animarum clamor, quæ per ejus periere locordiam; & adiſtar phariſæorum, quæ ſibi videbantur juſti, ſortem obtinebit cum ſervis inutilibus & hypocritis.

Numquid enim, Dilectissimi, numquid pro Chriſto. . . . *legationem jungimur?* (II. Cor. 5.) Numquid Dei cõperatores ſumus? Numquid adimplemus ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti. . . pro corpore ejus & quod eſt Eccleſia? (Col. 1.) Prævaricatores igitur ſumus, & graviffimæ infidelitatis rei, ſi ſpectatores facti tranquilli & inutiles tot opprobriorum, quæ quotidie Divinæ inferuntur Majeſtati, permittimus ante oculos noſtros Crucifigi Chriſtum; & ſilentio damnabili tanto conſentimus crimini, nefandoque conſenſu alieni ſceleris ſimus participes.

Sacerdos factus eſt & Miniſter Eccleſiæ: non igitur privata jam tibi ſufficit Sanctitas: & noli teipſum decipere: quantumcumque contemplationi vaces & orationi, nihil hæc

tibi proderunt, nisi Charitatem & Zelum habeas erga tuos, eorumque Salutem omnibus, quibus potes, mediis procuras. Ideo nempe factus es Dux & Custos Domus Israël: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, inquit Dominus apud Isaiam, (Isaïæ 62.) tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis. Et iterum: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. (Isaïæ 58.)* Et rursus apud eundem Prophetam in Pallores Israël invehitur: *Canes muti, inquit, non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia. (Isaïæ 56.)*

(*Adhortatio.*) Talibus nominibus Deus depingit Pastores delides, pigros, somnolentos: ac proinde, Dilectissimi, dum in Ministerio Sacro laborabitis, semper habete ante oculos, inservire Vos Domino, qui Deus, Zelotes est, Deus, *Æmulator (Exod 34)* quique hanc Sanctam æmulationem etiam in Ministris Suis requirit. *Æmulor... vos Dei æmulatione, scribebat Paulus ad Corinthios, (II. Cor. 11.) despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Imitamini Zelatorem illum Apostolum: & sicuti exardescit zelus viri, quando videt alienum quidquam moliri incongrui in sponsam suam; ita & Vos exardescite, quando videbitis, aut dæmonem, aut mundum, aut carnem, quidquam moliri in Sponsam Vobis concreditam, ut adinstar Virginis Castæ & Integræ eandem possitis Sponso Suo Christo exhibere.*

(*Plurima sunt motiva quæ ad Apostolicum Zelum extimulant.*) Nec profectò desunt motiva Ministris Ecclesiæ, quæ ad procurandam animarum Salutem promptos illos reddant & accensos, pulchrumque hunc Zelum in ipsis extimulent:

Agitur hic imprimis de Gloria Dei, quam si querere Christiani omnes summo Studio debeant, certè id ante reliquos Sacerdotibus ipsis incumbit. Si porrò Deum diligere, si gratum Sacrificium Laudis Ipsi persolvere desideres; cura Animas Fratrum, nihil gratius Ipsi, nihil perfectius potes offerre. *Nullum Omnipotentis Deo tale est Sacrificium, inquit Gregorius, quale est zelus animarum.* Et alibi: *quisquis Virtutibus pollens Gregem Dei pascere renuit, Summum Pastorem convincitur non amare.* Undè eum à Petro Christus ter peteret: (Joan. 21) *Simon Joannis, amas me?* Singulis vicibus ipsi injunxit: *Pasce agnos meos... pasce oves meas:* quasi dicere voluisset; nullum majus, nullum excellentius amoris tui præstare potes monumentum: quàm si Oves Meas pascas, quàm si Fratrum tuorum Salutem allabores. Et profectò quis dicere audebit, se Deum diligere, & Gloriam Ejus habere cordi, si frigidus & incurius perire sinat, & prædam dæmonis fieri Animam, quæ ad Imaginem Dei creata est, pro qua Pater Filium dedit, quam Filius Sanguine Suo redemit, quam Spiritus Sanctus elegit in Sponsam, & ad Hereditatem Cælestem consequendam variis Charismatibus insignivit? Ubi contrà si animam Fratris luereis, Imaginem, & (si ita loqui fas sit) Particulam Divinitatis conservas, exaltas opus pretiosissimum Dei, Laudes quòque Divinæ Majestati procuras Aternas, quas hæc anima, labore tuo salvata, Ipsi in perpetuum decantabit.

Adde nunc speciales titulos, quibus ad hoc opus sanctissimum Pastor adstrictus est: II. Tim. 3.) *Homo Dei est, Minister Ejus & còpèrator; dispensator Mysteriorum Altissimi; pro Christo Legatione fungitur: neque alià lege præcessis his titulis & prærogativis insignitus fuit, nisi ut adinstar Christi, cujus vicem gerit, animam, si opus est, pro ovibus suis ponere paratus sit.*

(*Incitat exemplum Christi & Apostolorum. &c.*) Quantum porrò exstimulare debet Pastorem hoc ipsum Summi Pastoris Christi exemplum! Ille, eam esset Unigenitus Filius Dei, è Sinu Patris, è Throno Gloriæ descendit, ut infirmam susceperet carnem: eum hominibus conversatus est, ut illos doceret viam Virtutis; atque ut adicum ad Salutem aperiret, durissima subire voluit tormenta, & Semetipsum exinanivit factus obediens usque ad Mortem Crucis. Hæc fecit pro hominibus Deus; & nos sub Spinato Capite membra erimus delicata? & nobis gravè nimis erit, si minimum quid laboris aut sudoris impendendum sit pro Salute Fratrum, quæ tanto pretio constitit Filio Dei?

Sed ne fortè nimis sublime videatur exemplum Hominis Dei, intueamur, quotquot nos præcesserunt, egregios in Ecclesia Ministros, qui multa cum fortitudine, & indefesso zelo hæc Christi vestigia sunt secuti. Tales fuerunt imprimis Apostoli, qui ad normam Magistri sui pro Salute Ovium animam suam potuere. *Ego autem, inquit Paulus, (II. Cor. 12.) libentissimè impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris.* Et alibi de tribulationibus suis loquens: (Act. 20.) *nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosorem quàm me, dummodò consummem cursum meum, & ministerium verbi, quòd accepi à Domino Jesu Pervolvite annales Ecclesiæ, & singulis sæculis invenietis ingentem Ministrorum numerum, qui Apostolos imitati sunt; invenietis Episcopos, Pastores, Doctores, aliosque divini Verbi Præcones, quos comèdit Salutis animarum Zelus, & à quorum discetis exemplis, quomodò oporteat Vos in domo Dei conversari. (I. Tim. 3)*

Quòd si hæc omnia necdum extimulent Pastoris animam, (*Urget quoque propria Pastoris Salus.*) moveat Saltèm ipsum propria sui ipsius Salus; moveat damnationis periculum cuius exponit; moveat premium quod acquireret... In eo enim constitutus est loco, ut aut aternum damari debeat, si in hoc puncto ut negligens; aut in imensum augere Gloriæ suæ pondus, si pro viribus in Vinca Domini laboret.

Nam, ut Saeri nos docent Canones: *Sacerdotes pro populo iniquitate damnantur, si ignorantes non instruant, aut peccantes non arguant.* Et quando Christus (Matt. 25.) ad tenebras exteriores damnavit servum inutilem, non aliud hic commiserat delictum, nisi hoc solum, quòd inutilis fuisset... *Posui vos, inquit Salvator ad Discipulos Suos, (Joan. 15.) ut eatis, & fructum afferatis.* Et longè plus in Pastoribus, quàm in aliis quibuscumque obtinet illud Evangelicum: (Matth. 7.) *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Malè igitur de se augeretur Pastor; timeat & exhorreat ad Judicium ultionis venturæ, nisi pro posse suo Agrum Dominicum excolat, & à zizaniis purget: laborat enim pro animà suà, & ab hoc labore Salutis ejus summa dependet.

(*Theauri, quos sibi colligit vir Apostolicus.*) Si porrò ignavus jam propè damnationem lit, contrà magnum thesaurum sibi colligit sedulus & vigilans Pastor; nam *fulgebunt... qui ad justitiam erudiant multos, quasi stella in perpetuas æternitates. (Dan. 12.)* Suam imprimis Salutem promovet zelosus Pastor, & continuè, quas exercet, Ministerii Functiones faciliorem ipsi reddunt Virtutis viam: dum enim alios Verbo Divino pascit, & ad Sanctitatem inflammat, numquid & proprium simul enutrit animum, & ardere in seipso facit Sacrum ignem, quem in aliis accendit? Dum Ovibus suis horrorem exponit peccati, & ab eo alienas emundat conscientias, numquid & ipse animatur, ut hanc fugiat pestem, & magis ac magis munditiem cordis acquirat?... Adde, labores Evangelicos, dum in spiritu Pœnitentiæ suscipiuntur, efficiacillimæ

faciſſimæ ſatiſfactionis obtinere vicem ; & ſi quid fortè adhuc ſuperſit diluendum , diluet iſtud ſumma illa , quam exerceat in proximum *Charitas quæ operit multitudinem peccatorum.* (I. Pet. 4.) Denique quid à Divino Judicio timeat Zelator animarum , in quo Judicem habebit Chriſtum Cujus pavit Oves , Cujus Gloriam multis adauxit ſpoliis , multis illuſtravit Triumphis ? Dum in Jonatham parabat mortis ſententia , eoquod contra Regium Patris ſui mandatum paululum mellis guſtaſſet : (I Reg. 14.) *Ergone Jonathas morietur , qui fecit ſalutem hanc magnam in Israël ? hoc nefas eſt* , dicebat populus ad Saul Et nos putabimus , Chriſtum addiſſimum morti æternæ Paſtorem , quem comedit Zelus Domini ; qui pro Ovibus poſuit animam , qui fecit Salutem magnam in Populo Dei ?

(*Zelus debet eſſe ſecundum ſcientiam.*) Vidiftis jam , Dilectiſſimi , quantæ Vobis neceſſitatis ſit Zelo plenus eſſe , & Igne illo Sacro exardere : vidiftis quòque quanta ad hunc Zelum nutriendum undequaque Vos urgeant motiva *Aſt quoniam multi æmulationem Dei habent , ſed non ſecundum ſcientiam* , (Rom. 10.) facilèque in hoc negotio ſibi illud. hominis animus , & ſatanas ſæpè *transfiguratur in angelum lucis* : (II. Cor. 11.) idèò , ut *probetis potiora* , (Phill. 1.) ut discernere valeatis , an verè Vos moveat Spiritus Dei , operæ pretium erit hic de præcipuis agere Characteribus , quibus verum & genuinum Zelum inſignitum eſſe oporteat. Sicuti enim nihil magis conducit ad Gloriam Dei quàm Zelus ſincerus peſectusque , ità ex adverſo falſus & imprudens ſuſceptiſſimos parere poteſt effectus . nec prodeſt Eccleſiæ , ſed potiùs Eandem concurbat.

(*Tres ſunt genuini Zeli Characteres præcipui.*) Zelum illum , ejuſdemque Characteres breviter deſcribit egregius Vitæ Spiritualis Magiſter Bernardus : *Quid eſt zelus* , inquit , *niſi intima quædam ſtimulatio Charitatis , piè nos ſollicitantis æmulari fraternam Salutem* : Ac deinde ad qualitates ejuſdem descendens ; *Zelum tuum* , ait , *inſtammè Charitas , formet ſcientia , firmet conſtantia*. Has verè Zeli dotes continèò ob oculos habeat Paſtor ; hic enim lapis eſt lydius , quò fervorem ſuum probare debet & moderari. Sit itaque Zelus ejus Charitate fervidus , ſit Prudentià circumſpectus , ſit Fortitudine invictus ; ſive quod idem eſt , ad Charitatem , ad Prudentiam , ad Fortitudinem reduci poſſunt , quæ in Paſtorali Zelo reperiri debent qualitates.

(*1. Character eſt Charitas Proximi intenſa.*) Harum porrò qualitatum prima eſt Charitas ; ac pròindè neceſſe eſt , ut verus Zelus Characteribus illis ſit præditus , quos Charitate adſcribit Apoſtoloſ : (I. Cor. 13.) *Charitas patiens eſt , benigna eſt : . . . non quarit quæ ſua ſunt , . . . omnia ſperat , omnia ſuſtinet.* (*Quænam ſint hujus Charitatis Officia.*) Multà igitur cum Patientia , multà cum Benignitate , cum juſtis & peccatoribus , cum ſapientibus & inſipientibus agere oportet Paſtorem ; nec lacrymis , nec vigiliis , nec laboribus parcere , ut Charitatis ſuæ flammam in ſingulos diffundat.

Imitetur ſollicitudinem Paſtoris Boni , quem Chriſtus in Exemplum proponit , quærentis Ovem perditam , eamque humeris ſuis imponentis . Neminem durè à ſe repellat ; nullius abjiciat curam , quàmvis maximè deſperata videatur correctio : quis enim novit Conſilium Dei ? Quis Miſericordiis Ejus præſcribet terminum ? Et fortè alter ille Saulus , qui hodiè perſecutorem agit rabidiſſimum , *vas electionis eſt ante Dominum* , (Act. 9.) & cras pro Nomine Ejus ac Gloria decertabit ? Fortè alter erit Auguſtinus , quem continuatæ matris lacrymæ tandem Eccleſiæ & Cælo genuerunt ?

Nec ſe , nec ſua quærere debet Paſtoris Charitas , qui animam pro Ovibus ponere obſtriſtus eſt. Procul igitur recedant indigni illi homines , qui ſiccis oculis perire ſuos conſpiciunt , & ſeduſti vitæ commodis , devicti pigritia , ne vel pedem movent , ut ex inferni barathro peccatorem eripiant . Recedant procul illi , qui turpi avaritià inhonorant Miniſterium ; dumque levi quâdam eleëmofynâ & corpus & animam Ovium ſuarum poſſent ſalvare , duri & inhumani , ad pauperum gemitus obturant aures ; & Sacras Pecunias auſu ſacrilego accumulantes , ſeipſos cum Simona mago perditionis æternæ conſtituunt reos . Charitatem itaque & Corporalem & Spiritualem exerceat Paſtor ; exerceat cum multa Patientia , exerceat cum multa Benignitate .

(*Damnabilis mollities malè cum Charitate confunditur.*) Verùm , Dilectiſſimi , nolite cum genuina Charitatis Benignitate confundere molliem illam damnabilem , quæ peccatores in falſa relinquit pace quieſcere , & ſecuros ad infernum deſcendere . Quot enim reperiuntur Paſtores , ignorant , timidi , imbelles & puſillanimes , qui dum peccantes deberent arguere , increpare , Divinis terrere Judiciis , & cum Nathano dicere : (II. Reg. 12) *Tu es illi vir* , interim alto ipſos relinquant ſopore demerſos , & lethargicum eorum ſtatum incurabilem reddunt , eoquòd aut ſilent Paſtores , aut dulcia & mellita loquantur , dum interim ore magno deberent intonare , & adinſtar fulguris conuſcantis conturbare peccatorum conſcientiam , & intima ejus viſcera terrore concutere . . .

Non hæc eſt Benignitas illa , quam Paulus deprædicat , quam præſcribit Religio . Paulus ipſe inceſtuoſum Corinthium ab Eccleſia dejecit : (I. Cor. 5.) Hymenæum & Alexandrum tradidit ſatanæ : (I. Tim. 1.) aliquos vult durè increpari ; (Tit. 1.) alios *coram omnibus* argui . . . (I. Tim. 5.)

(*Quomodo juſta Zeli ſeveritas temperanda.*) Terrendi itaque ſunt peccatores , ferro & igne ſecanda aliquando vulnera ; ſervandus exactæ & ſalutaris Diſciplinæ rigor : ſed dum terret , dum detonat , dum minatur , dum peccatorem opprimere videtur Apoſtolicus Zelus , hæc omnia ità moderari debet Paſtoralis Charitas , ut eodem tempore , quo ſecat vulnera , adhibeat oleum , conſolationem adſciat , erigat in Spem veniæ , ad emendationem vitæ exſtimulet , ut ità contriſtetur peccator , ſed *contriſtetur ad penitentiam* ; (II. Cor. 7.) ut diſcat *non blaſphemare* ; (I. Tim. 1.) ut , dum affligitur *in iteritum carnis* , . . . *ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti* (I. Cor. 5.)

Charitas igitur varias has induit formas ; ſed ſemper Charitas eſt , ſemper Patiens , ſemper Benigna : adèò ut dum tonat , dum increpat , dum durè loquitur , Divinæ Gloriæ & Salutis Proximi incenſa Zelo , adhuc ſub externo illo terroris apparatu videat peccator in Paſtore benignum Patrem , qui in viſceribus miſericordiæ ipſum recipere paratus eſt : videat in Paſtore Matrem , quæ ſub acerrimis partibus doloribus gemit , horum non recordatura , dummodo Chriſto Filium gignere valeat .

Hòc modo fiet , Dilectiſſimi , ut peccator , licèt necdum ſeveritati Divinæ Legis ſubmittat humeros , amare tamen pergat Miniſtrum , qui eandem proponit , atque ità longè citiùs , longè faciliùs ad cor revertetur , & ſalutari dolore percultus , vitam in meliùs emendabit . Ubi contra , ſi phariſæicè ſuperbià peccatorem à te repellas ; ſi non niſi amaritudines in caput ejus conſicias ; ſi duro ipſum aggrediaris impetu , non te agit Zelus Domini , ſed pallio humana , ſed ira , ſed Diabolicus-furor , hominemque illum ſinè fruſtu

increpabis, quinimò confirmabis in crimine, in desperationem conjicies: Religionem quòque ac Ministros ejus, censuræ impiorum & odio exponis. Habet igitur ille genuinum Zelum, qui novit lucrari animas, non autem perdere, nec Mactare.

(*Monitum speciale pro Hollandis.*) Est & alius in hac metèria intolerabilis eorum error, qui putant Zelum Dei se habere, quando in homines ab Orthodoxa Fide alienos egregium exercent odium, eosque diis quibusvis devovent. Non hæc docet Religio: Proximi quippè nostri sunt, & ex præcepto Charitatis diligendi. Odisse debemus errores eorum, non personas; Fratres nostri sunt, diabolicâ decepti fraude, commiseratione sæpiùs quàm irâ digni, Oremus potiùs pro ipsis, ut ad Christi Ovile revertantur; & hoc ipsum fieret faciliùs, si Catholici Sanctitatis Exemplo ipsis præfulgerent, & sinceræ Charitatis Officiis, prout facièbant primî Christiani, eos ad Ecclesiam Dei allicerent.

Hoc monitum non inutile Vobis erit, Dilectissimi, qui in medio Regionis acatholicæ Ministerio Sacro vacabitis. Charitatem servate erga homines, qui ejusdem Reipublicæ Vobiscum sunt membra. Nec Charitatem tantùm, sed & insuper Reverentiam & Obedientiam debetis illis: qui positi sunt Patriæ Vestræ Moderatores; præcipit enim Divina Lex (Rom. 13.) ut *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit... & qui resistit potestati, Dei ordinatione resistit.* Hoc docete, hoc inculcate Fidelibus. Facite, quemadmodum paulus præscribit Timotheo: (I. Tim. 2.) *obsecrationes, orationes pro iis qui in sublimitate sunt; imò & gratiarum actiones reddite Deo, quoniam sub eorum Regimine quietam, & tranquillam vitam agere potestis in omni pietate, & castitate.*

Zelum itaque Vestrum, Dilectissimi, comitetur Charitas universalis, talisque sit, ut operemini *bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*, (Gal 6.) Specialiter Vobis conceditis; his enim Vosmetipsos & omnia Vestra debetis... (*Adhortationibus jungenda est Oratio ad Deum.*) Nec sufficit porro crebris eos adhortationibus ad Virtutem excitare; jungendum est & aliud, quod à Vobis postulat Charitas; nempe ut eorum Mediatores sitis apud Deum & continuâ Prece pro ipsis Dona Cœlestia flagitetis. Attendite, quomodo in singulis Epistolis suis scribat paulus sese sine intermissione in omni Oratione suorum memoriam facere. Attendite quàm intensâ Charitate *anathema* optet esse à Christo pro fratribus suis (Rom. 9.) Nec minori affectu pro Populo Suo deprecatus est Moyses (Exod. 32.) *Aut dimitte eis hanc noxam, inquit ad Dominum aut si non facis dele me de libro tuo quem scripsisti.*

(2. *Caractèr est Prudentia quomodo hæc variis sit aptanda circumstantiis.*) Pergamus nunc ad secundam veri Zeli qualitatem, nempe ut sit *secundum scientiam*. Et sanè prudentiâ multa ad hoc opus est ut sciat Minister ubi quando & quomodo fervori suo laxare debeat frena. Neque enim imponenda sunt onera populo quæ nullus potest portare; neque ex altera parte molliendæ Veritates Evangelicæ, & ad corruptionem sæculi flectendæ: sed media quaedam incedendum est viâ. Præterea benè multi variis intricantur difficultatibus, eoquod simul & semel omnia velint corrigere; & quia præcipitanter nimis aggreduuntur opus, labores eorum, in se quidem boni & laudabiles, omni tamen frustrantur effectu, & ansam præbent adversariis Crucis Christi, ut Pastoris sui Zelum explodant, eumque ut imprudentem & vaniloquum apud plebem traducant. Insuper Prudentia dicitur, ut singulorum indolem & studia

cognoscat Pastor: aliter quippè procedendum est cum peccatoribus, aliter cum timidioris conscientiæ hominibus; firmandi sunt qui stant; erigendi qui jacent; adhortandi & animandi qui vacillant; aliter admonendi sunt senes, aliter juvenes: aliter Dicati Deo; aliter qui in medio sæculo vitam agunt. Alius quòque tractandi modus est cum timidis & cum elatis animo; cum tristibus & cum lætis; cum doctis & indoctis; cum plebeis & cum altioris fortunæ hominibus; quæ omnia in Libro de Cura Pastoralis egregiè explicat Sanctus Gregorius Papa.

Singulorum itaque infirmitates portare studeat Pastor; singulorum indoli, quantum permittit Veritas, servire conetur; adinstar perici Ducis, civitatem impugnaturi, exploret, quâ parte faciliùs eam in Regis sui ditionem possit redigere. Verbo, sequatur Apostolum, (I. Cor. 9.) qui *omnibus omnia factus est, ut omnes faceret salvos.* Hæc omnia porro Christiana docebit prudentia, quæ ingeniosa est in lucrandis animabus, & ubi de Gloria Dei agitur, pro diverlis temporum & personarum circumstantiis diversas quòque novit formas induere, diversis armis corda expugnare.

(III. *Caractèr est Fortitudo.*) Restat & aliquid de tertio veri Zeli Caractere, nempe de Fortitudine dicendum. Hæc imprimis dotatum oportet esse Ministerium Christi, ut proprium devincat animum, passiones frænet, tædium superet & difficultates, quas caro infirma objicere solet spiritui. Sed deinde etiam cum exteris pugnandum est inimicis. (*Contradictiones non sunt perperam suscitandæ.*) Non desunt aliquando in Ministerio, qui duro & incomposito agendi modo à se alienant animos, ac multas indiscretè & imprudenter sibi suscitant contradictiones, magnumque sui Muneris pensum sibi videntur explèsse, ubi in se multorum odia studiosè quodammodo excitârunt; tum demùm reputantes, se Viros Apostolicos esse, & deinceps pollè cum Paulo in persecutionibus & tribulationibus gloriari. Tales prolectò non admonendi sunt, ut fortiter pergant, sed potiùs ut addiscant prudentiam, & meliora docti non agant perperam, aut peccatis alienis præbeant causam.

(*Sed fortiter, dum id exigit veritas tolerandæ.*) Sed si prudenter & rectè adimpleas Ministerium tuum, atque hæc occasione aut pervicacia populi, aut dæmon, aut mundus angustias, cruces, persecutiones in te suscitet (quod non rarò solet accidere) *confortare tunc, & esto robustus*: (Jos. 1.) duplica fortitudinem: alacris insurge in prælium: nihil sit quod te terreat, nihil quod te dejiciat; *fortis enim est ut mors dilectio. Dura, sicut infernus æmulatio...* (Cant. 8.) Audi Cyprianum: *non idcirco relinquenda est nobis Ecclesiastica Disciplina, aut Sacerdotalis solvenda censura, quoniam convitiis insectamur; Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Christi scrip. a custodiens, occidi potest, non vinci Cogita, te ex officio teneri oppugnare mundum; bellum indicere dæmoni: quid igitur miri, si fortes illi in te insurgant, & dejicere te totis viribus studeant? Armis tuis spiritualibus æternùm opponent sua carnalia; & adversus Puritatem Evangelii perpetuum bellum geret corruptio sæculi Si Apostolicum geras Munus, si Christum prædices Crucifixum, quid mirum si odio Vos habeat mundus, qui & Apostolos & Christum odio habuit & occidit? Beati estis, Dilectissimi, si propter Evangelium quid patimini. Gaudete tunc, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* (Matth. 5.) Hæc est pars illorum, qui in Ministerio fideles sunt; hoc prædixit Christus, hoc promisit; non alia in terris præmia dilectis Apostolis Suis distribuit. Non itaque Vos deterreat carceres, non rotæ, non securcs; non

alia quævis angustia, tribulatio, irrisiones, contumeliæ: Gaudete si digni sitis pro nomine Jesu hæc pati. (Act. 5.) Dicite cum Paulo: (Act. 20.) *Nihil horum vereor: . . . dummodo consummem cursum meum, & ministerium verbi, . . . & in mediis angustis, in mediis persecutionibus consolabitur vos Deus, & cum eodem Paulo exultabitis, & superabundabitis gaudio in omni tribulatione Vestra.* (II. Cor. 7.) *Placeo mihi, inquiebat ille, in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo* (II. Cor. 12.)

Hi sunt, Dilectissimi, hi sunt Evangelici Zeli Characteres; hæc Igne arserunt Apostoli, & eundem in Vobis accendet Spiritus Sanctus, si, quorum aliquando occupabitis loca, eorum velitis sequi vestigia. Ipsi vicerunt tormenta tyrannorum, potentiam Cæsarum; vanam philosophorum sapientiam, & mundum, superstitionibus ac passionibus immersum, Crucis vexillo submiserunt. Zelum eorum imitami, & similes cum ipsis reportabitis fructus; nam *verbum Dei non est alligatum*; (II. Tim. 2.) *nec est abbreviata manus Domini.* . . . (Isaiæ 59.)

(*Defectui veri Zeli ascribuntur Ecclesiæ mala & nostra.*) Sed cur, quæso, non amplius hæc cernimus miracula Gratiæ? Cur quotidie crescunt morum depravatio, mala Ecclesiæ, & opprobrium Ministerii? Dicam, Dilectissimi; quia nimis sæpè deficit in Ministris Sacris verus Religionis Zelus; quia multi seipos potius pascunt quàm Gregem. Deest nempe in nobis Charitas illa ardens in Deum, atque ideò frigidi & immobiles spectamus injurias, quæ quotidie Majestati Ejus inferuntur, neque ad Gloriam Ejus propagandam exardescimus... Deest quòque in Proximum Charitas, nec satis æstimamus animarum pretium, neque satis perpendimus quantum ad earum Salutem procurandam simus oberiti, & quam severè in hoc negotio aliquando dijudicabimur . . . Præterea non satis studemus propriæ Sanctitati; atque ideò

tepidè & dissolutè viventes, nec fructum facimus in Populo, nec ad perfectam Virtutem, quam ipsimet ignoramus, eundem perducimus. Accedit deinde carnis infirmitas, quæ facit, ut ad pigritiam & commodam vitam inclinemur, atque horreamus à labore, qui ad colligendos multiplices fructus adhibendus foret. Adde, non rarò humanum aliquem respectum os nostrum occludere, ubi foret loquendum; timidique sumus & inconstantes, quando pro Nomine Christi jacturam aliquam pati, contumelias & angustias subire opus esset. Hæc sunt Zeli nostri obstacula, hi fontes, è quibus innumera in Ecclesiam Dei scaturiant mala,

(EPILOGUS.) Tu igitur, Spiritus Alme, obtura hos fontes; destrue hodiè infelicia illa obstacula, quibus mundus, caro & sanguis frangere satagunt Sacrorum Ministrorum Zelum; & sicuti olim Ignitam Linguam dedisti Apostolis, da & illam hodiè Ministris Ecclesiæ Tuæ, ut dignos se exhibeant Apostolorum Succellōres . . . Sed & hoc iuprimis à Te postulamus, ut hos Alumnos Evangelico aptare digneris Muneri, & largâ manu Ignem Tuum & Septemplexia Dona in ipsos estundere . . . Fac ut aliquando instrumenta sint Misericordiæ Tuæ in populos . . . Da illis Charitatem, prudentiam, fortitudinem, ut Apostolico inflammati Zelo, Fidei Puritatem & Sanctitatem Morum de generatione in generationem transmittant . . . Efforma in Hæc Domo, Spiritus Almè, efforma Tibi Ministros, potentes Opere & Sermone, quos nec carnis illecebræ, nec vitæ commoda seducant; nec labores ulli aut angustia conturbent; sed qui, unicè intenti ad Gloriam Dei, Fratrumque suorum Salutem promovendam, Pastorale Munus, Ecclesiæ sollicitudinem magno suscipiant corde, & strenuè usque ad ultimum halitum in eodem perseverent; ut ità aliquando feliciter requiescant in Sinu Tuo à laboribus suis, & postquam hic dilexerunt Gloriam Domini sui, in eadem lætentur in perpetuas Æternitates. Amen.

EXHORTATIO VIGESIMA TERTIA, QUARTA IN FESTO ASSUMPTIONIS B. M. V.

De Felici Sancti Sacerdotis Morte, quæ in multis Dormitioni Mariæ est similis.

Non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Psalm. 15. v. 10.

ASSUMPTI hujus textus verba (ipso Spiritu Sancto interprete) nequaquam de Davide ejusque sepultura literaliter possunt intelligi. Petrus quippè Actorum II. capite hunc Psalmi XV textum allegans, ità loquitur: *Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset . . . providens locus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.*

In Christo, itaque verificata sunt verba ista, quando Sanctissimam Carnem suam ab omni corruptione servavit liberam, eamque è sepulchro reassumens, propriâ virtute Surrexit ex mortuis, mortemque ac infernum gloriôsè triumphans proculcavit.

At quoniam Christus *primitiæ dormientium*, . . . (I. Cor. 15.) *primogenitus in multis fratribus* (Rom. 8.) erat futurus, hinc dives in misericordis Deus, quibusdam etiam inter Sanctos partem aliquam eximitæ hujus Gloriæ concessit;

volensque ostendere, quàm *pretiosa sit in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*, corpora plurimorum ex ipsis, quæ instrumenta fuerant Divinæ Gloriæ & supereminenti Sanctitatis ipsorum, aut integra, aut pro parte servavit incorrupta, quemadmodum probant tot illustres Sanctorum Exuvie, quæ etiamnum apud nos existunt, & in quas nec horror sepulchri, nec tempus omnium rerum edax aliquid potuit.

Sed si hæc prærogativa creaturam aliquam insignire Deus voluit, quantum magis eam decebat Deiparæ Virgini concedi, quæ reliquos Sanctos omnes longissimo præcessit tractu, atque inter illos, sicut sol inter stellas emicuit.

Mortem quidem Maria gustavit; sed non adinstar aliorum hominum, qui *natura nascuntur filii iræ*, (Eph. 2.) & quorum anima cum dolore ac violentia relinquere cogitur corpus, & amarâ separatione deserere objectum illud, ex cuius amore tum in Adami noxa, tum in multis personabilibus factis Creatorem suum sæpè contemferat. . . Non

fic, non sic mortua est Maria; sed Purissima Ejus Anima, unita quidem Corpori, at Creatori Suo adhuc magis intimè conjuncta, Tabernaculum Suum, Deo ita volente, tantisper deseruit, & in quodam amoris impetu, quem corpus sequi non poterat, evolavit ad Deum, Corpusque Suum in Gloriam præcurrit; adeo ut Mors Mariæ nihil penale habuerit, nihil arduum; sed potiùs ex vehementi placidoque amoris æstu profecta sit.

Aliorum hominum corpora etiam post mortem Justus Deus persequitur; putredini & vermibus illa tradit; in favillas & cineres redigit, ut sic, completà istà destructione quam patitur corpus peccati, repararet Divinus Honor, ad quem ledendum instrumentum fuit. At hæc omnia in Mariam cadere non poterant, indecens enim omninò fuisset corrupti cor illud, Sanctissimæ Trinitatis Sacrarium; Sinum illum Virgineum, qui pro Habitatulo fuerat Filio Dei; Sanguinem illum, è quo humanam traxerat substantiam, imò & reliqua Corporis Ejus Membra, quæ Divinæ Gloriæ ac purissimo Ejus Amori nullo non momento fuerant consecrata. Neque dignus erat mundus possidere Sacras illas Exuvias, quæ terrenæ fæcis nihil unquam habuerant: Innocentissimum itaque Mariæ Corpus decebat elevari in Cælum; suadetque ipsa naturalis ratio, prout videtis Dilectissimi, Gloriosam Virginis Assumptionem, quam, ex pia & antiquissima traditione, tota hodierno die concelebrat Ecclesia.

Sed Quoniam, ut anno præterito diximus, Mariæ Vita speciali ratione Sacerdotalis vitæ exemplar est, sequitur, & in Ejus Morte, quæ Vitæ semper correspondet, invenire quòque Sacerdotes quod imitentur. Et quidem stultum foret ac intolerabile, sperare Prærogativas illas, quæ soli Mariæ post Christum fuerunt concessæ; attamen in Felicissima hac Morte pro ea parte, quæ Animam respicit, Virgini aliquatenus assimilari nihil nos prohibet; quinimò Sacerdotii Dignitas, in qua, Deo dante, moriemur quotquot hic fumus, id ipsum à nobis, expostulat.

Sentiemus, lateor, in hora mortis peccati pœnam, duramque illam animæ à corpore separationem, quam horret natura, experiemur; ubi contra transitus Mariæ ad Cælum, dulcis quidam amoris impetus potiùs quam mors vocari potuit: sed ad hoc saltèm præparare nos possumus, ut in statu Gratiæ & actuali amore momentosum illum transitum peragamus. Mariæ Corpus, à corruptione servatum, gloriose fuit assumptum in Cælos; nostrum verò massa erit putredinis & esca vermium; sed hoc satis nobis sit, si in Novissimo Die, induens Immortalitatem, partem habeat in Resurrectione Sanctorum, & in Mariæ consortio ante Thronum Dei collocetur.

In his igitur punctis Mortem & Assumptionem Mariæ imitari nobis conceditur; quod ut felicitiùs peragamus, veram Sanctæ Mortis ideam inculcare Vobis hodiè proposui, simulque Meditationi Vestræ subijcere, quam infelix sit malo Sacerdoti furalis hic ad aternitatem transitus; quam faustus contra & exoptabilis illi, qui dignè Ministerium suum adimplevit. Attendite, Dilectissimi, rem enim tracto, ex qua Felicitatis nostræ summa dependet.

(*Mors omnibus hominibus est inevitabilis.* Heb. 9.) *Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium, inquit ad Hæbreos Apostolus; atque hæc duæ veritates, quarum primam docet experientia, alteram Fides, maximi profectò momenti sunt, nec satis ab homine pensari valent.*

Morimur utique omnes, & sive Justus sis, sive peccator; sive Rex, sive subditus; sive dives, sive pauper;

sive stultus, sive sapiens, hanc semel subibis hominibus positam legem. Mors nemini parcit; nec auro, nec argento redimitur; nec Potentiam metuit, nec Majestatem: sed Sceptra æquat ligonibus, & in istu oculi dejicit illustres illos humanæ potentiæ colossos, è quorum imperio paulò ante pendebat Orbis Terrarum, & ad quorum nutum contremiscebat.

Stemmatis claritas, honorum tituli, sublimitas scientiæ; quidquid deliciarum & pulchritudinis habent creaturæ; quidquid in divitiis aut aliis quibusvis rebus occurrit appetibile, totum hoc perit morienti, nec ampliùs eorum aliquid superest nisi fumus, umbra, vanitas.

Sola, sola superest anima, corruptibilibus rebus istis supervictura; sed hæc ipsa ante severum Supremi Numini Tribunal eo momento seditur, ubi rigoroso subiecta examini, Deo suo, qui scrutatur corda & renes, rationem exactissimam reddere cogitur de omnibus, quæ cogitavit umquam, quæ dixit, quæ opere peregit in corpore posita; atque de singulis dijudicata, pro meritis refert sententiam, aut felicem, aut infaustam.

(*Post mortem sequitur terribilis Aternitas, quæ expenditur*) Et hæc quidem homini cuivis, etiam justissimo, horrorem incutere nata sunt; sed terribilius adhuc aliqui! considerandum hic venit; nempe Aternitas, quæ hoc ipso temporis instanti inchoatur; id est, duratio illa sine fine, quam nemo nostrum concipere, nemo vel imperfectè valet mente assequi, aut imagine quâdam adumbrare.

Aternitatis illius idea, profectò nil nisi dulcè & jucundum animabus istis offeret, quæ jam de sorte sua securæ, scienti sese aternum cum Deo regnaturas, & ab *uberitate domus* Ejus inebriandas. (Psalm. 35) Quis enim non vellet sine fine gaudere, sine fine pacem illam quæ *exuperat omnem sensum* degustare! (Phil. 4.) Sed eheu! quam terribiliter concutiet, quanto replebit horrore infelices illas animas, quæ videbunt, se in aeternum addictas flammis illis devorantibus, atque in tremenda inferni abyssu aeternum, sine fine cruciandas fore.

Animæ istæ jam solutæ ab omni pondere corporeo, jam liberatæ à fascinatione *nugacitatis* quæ *obscurat bonum*, (Sap. 4) perisille vident *omnes cogitationes* suas, (Psalm. 145.) totumque illud abiisse in fumum, quod superbia, quod ambitio, quod concupiscentia suggerebat. Jam intimè convictæ sunt, in sola Dei Possessione totam contineri hominis Felicitatem, atque ideò versùs Creatorem suum violento feruntur impetu, quemadmodum in scopum fertur sagittæ a validâ manu vibrata. Sed eheu! potentiolem sentiunt Dexteram, quæ ipsas repellit & in turbinem tenebrosum detrudit, ubi horror, ubi tormenta, ubi ignis inextinguibilis, ubi mala quævis ipsas aeternum obruent, aeternum cruciabant.

Mortem invocabunt animæ illæ, sed in vanum, quia mori non poterunt. Nil proderunt lacrymæ, singultus, ejulatus; quia præterit Misericordiæ tempus, & projectæ sunt in caminum ignis, quem accendit furor Domini, qui *ardet usque ad inferni novissima.* (Deut. 32.) Atque inter hæc omnia nulla spes fulgebit, nulla consolatio. Etenim si præteritum respiciant tempus, redibunt in memoriam crimina, quæ rodentem illum conscientiæ vermem incitabant & acriorem efficiunt. Si quod præiens est intueantur, quid eheu! se offert undequaque, nisi tormentorum horrenda congeries. Si de futuro cogitent, opprimet hic ipsos Aternitatis pondus, cujus imago semper versabitur ante oculos, & singulis momentis experiri quodammodo ipsos coget to-

tam illam pœnarum feriem, quam per integram Æternitatem sustinebunt.

Hæc Æternitatis recogitatio in furem & desperationem miseros illos convertet, atque in Deum, cujus sentiunt Vindicem Dexteram, mille injurias, mille blasphemias faciet evomere... Et profectò quis illud Æternitatis pondus ferre valet? Quis vel levem ejusdem similitudinem adumbrare? Varia in hanc rem adducunt SS. Patres, sed nullam reperire est ideam, quæ aliquatenus possit attingere immensam Æternitatis durationem: undè rectè concludit Augustinus: *Quidquid dicis de æternitate minus dicis*

Non pigeat, Dilectissimi, hic iterum eam audire comparisonem, quam adhuc aliàs Vobis proposui. Sینگite tamen diu puniendos damnatos, donec formica quædam, quæ singulis tantum mille annis semel compareat, gressibus suis contriverit hujus Univerſi montes, eoque æquaverit solo: jam quinies tantum ab Orbe Condito comparuisset hæc formica, & quid, queso, perfecisset? Interim aliquis saltè hic posset aliquando sperari finis. Sed ponite, jam milleſies hujus formicæ operà totum fuisse complanatum Orbem, tunc adhuc eodem loco erunt damnati, acti in primo Æternitatis æ tormentorum suorum momento versarentur. Ite jam, & dicite si potestis, quid sit Æternitas: concipite, quàm immensa in ipsa comprehendatur duratio.

Sed quod in vanum damnati recogitant, id Vos, Dilectissimi, multo cum fructu potestis perpendere. *Memorare novissima tua*, inquit Spiritus Sanctus, (Eccli. 7.) & in æternum non peccabis. Descendite in infernum viventes, sed descendite cum Fide Viva, & animo ad tantum spectaculum benè præparato: annos æternos habete in mente nullum præsentius, nullum efficacius datur adversus peccata remedium; nulla cogitatio, quæ à tanto infortunio securius liberet...

Interim in omnes, quotquot fumus mortales, semel illa superveniet mortis hora, post quam sequetur Judicium & Æternitas, sive felix, sive infelix. Fatalis hæc alternativa, juncta cum incertitudine fortis nostræ, in qua vivimus, ipsa concutit Sanctorum ossa, & Iustissimum quemvis horrore percutere nata est. Propheta Job *vir simplex & rectus, cui non erat similis in terra*, (Job 2.) expaveſcebat Judicium. Ezechias Rex optimus, dum moriendum sibi audiebat, *stetit... stetu magno*. (Isaia 38.) Contremuit Hieronymus sub cinerè & cilicio, ad Vocem Tubæ, quæ auribus ejus perpetuò insonabat. Sed quid exemplis opus est, cum res ipsa loquatur, terribilissimum quid esse Judicium Dei, uti & irrevocabilem illam Vitæ vel mortis Æternæ Sententiam.

(*Vigilandum semper, ne mors nos inveniat imparatos.*) Vigilandum itaque, Dilectissimi, ne momentum istud, à quo pendet summa Felicitatis nostræ, imparatos nos inveniat; & eò magis vigilandum, quia Christus ipse prædixit, (Luc. 12.) se venturum *quæ hora non putamus*, sicut sur in nocte, solosque illos introducturum in Vitam *quos... invenerit vigilantes*.

Quot jam existunt milliones hominum in inferno, qui amarissimè deplorant, hæc à se neglecta fuisse monita? Quot vidimus ipsi, qui ceciderunt à dextris nostris & à sinistris quorum hic subitanè morte periit, alter infortunio, tertius in statu apertè peccaminoso, quartus alia quavis de causa improvidus & imparatus Felices nos, si aliena exempla cautos nos reddant! Sic itaque vivamus semper, sicuti cupimus mori. Qualis vita, talis est ejus exitus, & nimis prodigus esset Salutis suæ, qui miraculum hic aliquod in favorem suum à Deo expectaret. Tota vita nostra

nihil aliud sit oportet, quàm continua ad mortem præparatio. Si hoc egisse reperiamur in momento isto fatali, fecimus fati; si secus eveniat, totum perdidimus... Iterum igitur atque iterum, Dilectissimi, præparate Vosmetipsos tempestivè ad mortem, & ideo recogitate continuò quid à Vobis exigit Sacerdotalis Status, quomodo ad ipsum ascendere, quomodo in eo versari, quomodo in illo debeatis mori, atque ad hujus Officii debitum universam vitæ rationem dirigite.

(*Repræsentatur mors Sacerdotis mali cum omnibus suis circumstantiis*;) Sed ut hoc altius inhæreat animo, & quoniam exempla vivaciùs feriunt quàm præcepta, ideo in imagine Vobis exhibebo mortem boni & mali Sacerdotis, ut in hæc videatis, quid fugiendum Vobis sit; in alia ex adverso quid sequendum & imitandum. In hæc videbitis, mortem, quæ de se terribilis nimis est, terribiliorem tamen fieri Sacerdoti peccatis onusto, quàm reliquis hominibus: & contra boni Sacerdotis mortem spectaculum esse suavitatè & consolatione plenum.

Repræsentate itaque Vobis, Dilectissimi, Sacerdotem quempiam, qui sine sanctitate, sine zelo, sine fructu transfactis in Sanctuario annis pluribus, jam in lectulo doloris decumbit, & in faucibus mortis existens præteritam vitam in memoriam revocat. Quanta Deus Bone! huic sese offerent horrois objecta!

Non jam loquar de delictis & ignorantis juventutis, quæ ipsi cum reliquis hominibus possunt esse communia; sed tantum de indebito ad Sanctuarium ingressu: de Ministerio sterili & indigno; de tot Gratiis, annexis Sacerdotio, neglectis ab illo & contemptis; de tantis criminibus sive ab ipso sive ab aliis commissis, quorum se reum aut participem agnoscet.

Videbit scilicet, se à primo aberrasse passu, & sine Vocatione sine debitâ præparatione tamquam latronem intravisse Ecclesiam, atque ita contaminasse se Sacerdotii Dignitatem, Sanctitatem Altarium, atque eo ipso momento, quo Sacra illa in eum disfluebant Unctio, quæ Plenitudinem Spiritus Sancti in ipsum debuisset effundere, videbit se proculcasse Dona Dei, & thesaurum iræ sibi congregasse.

Veniet deinde Ministerii tempus steriliter & indignè transfactum. Sciebat, totam Sacerdotis vitam Divinæ Gloriæ & Proximorum Salutis consecrandam esse, neque nugis aut secularibus oblectamentis inquinandam. At ipse mortificato vivendi generi & laboribus Apostolicis pleno, vitam substituit otiosam & mollem Tempus, quod studio, quod orationi, quod Charitatis operibus debebat impendere, inutiliter consumit; sua quæſivit, non quæ Jesu Christi; levi oblectamento, fugitivæ voluptati Æternam suam sacrificavit Salutem: non animas piscari studuit, sed divitias & vitæ commoda, atque ideo jam ante oculos ejus versantur omnes istæ animæ, quas negligentia & ignorantia suâ perdidit, quæ ambulârunt viam perditionis, & quas tam facillè reduxisset ad semitam Virtutis si pro Munere suo auxiliatricem eis dexteram porrexisset. Harum aliquæ, jam ante ipsum in infernum detrusæ, inelicem execrantur Pastorem, quibus postea & altera conjungentur, novum supplicium misero Sacerdoti illaturæ. Harum voces jam insonant auribus moribundi: harum execrationes singultibus mixtæ, ex nunc horrendo spectaculo animum ejus concutiant.

Sed quid erit, Dilectissimi, quando ei redibunt in memoriam tot profanationes & sacrilegia; tot Gratiarum quas repulit, & rerum Sacrarum, quas indignè tractavit, perditissimus abusus? Tunc cum impio Antiocho desperabun-

us exclamabit : (I. Mach 6) *Nunc... reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem.* Angunt & exterrēt me tot Sacramenta, quæ sinē dispositione suscepi, & sinē debitâ præparatione aliis contuli : tot Sacrificia, quæ impuris obtuli manibus : tot Absolutiones, in quibus Potestate Clavium mihi conceditâ abusus sum : tot denique omissiones, tot prævaricationes in omni genere, quibus me infeliciter perdidit. Hæc, inquiet, angunt me, hæc me torquent, *nunc... reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem... & ecce pereō tristitia magna.* (I. Mach. 6)

Interea temporis super infaustum illum Sacerdotem aggravabitur Manus Domini, & celeri gradu mors appropinquabit. Sed quid eum putatis in his angustiis acturum ? Fortè ad Pœnitentiam se convertet, & lacrymis diluet præterita crimina ? Sed eheu ! Dilectissimi, audite Ambrosium : *quis vidit Clericum citò pœnitentiam agentem ? Populares quidem, inquit, aliquando convertuntur ad Deum, Sacerdotes autem impenitibiles nunquam desinunt peccare.* Nec mirum profecto ; sæpè enim apud populares vivax inferni representatio, exhortatio salutaris ad Pœnitentiam, administratio Sacramentorum, quæ, dum sani erant, recipere quidem neglexerunt, sed tamen profanare timuerunt ; hæc, inquam, sæpè sanctum quemdam terrorem ipsis ante mortem iacutient ; sed quid hæc in mali Sacerdotis poterunt animum ? Ille jam dudum omnem Religionis sensum à se excussit : exhortationes, quas hypocrita ille sæpè per modum ludi & theatralis exhibitionis aliis fecit, eodem nunc excipiet spiritu Sacramenta jam pridem apud ipsum vituerunt, & quemadmodum ea profanare solitus erat, ita rursus & nunc ad suam damnationem illa recipiet... Imò ipsa Christi Morientis Imago, quæ tantum consolationis Christiano homini solet asserre, moribundum nostrum in desperationem adiget ; in eâ namque aspiciet Christum, ingratitude summæ ipsum accusantem, nec poterit adduci, ut confidat in sanguine è Vulneribus Ejus profuente, quem novit se toties impietate suâ & sacrilegiis conculcasse.

(*Item Judicium quod illam sequetur.*) Quid igitur hic eveniet ? Infelix ille & obduratus Sacerdos morietur impietens, & sic rapietur ad Divinum Tribunal, severissimum Judicium subiturus. Verùm quid aget miser in hoc loco, in quo nec Justus ipse securus est ! Pro seipso nequidem habet quod respondeat, & quomodo respondebit de tot animabus ipsi concreditis, ab ipso perditis vel neglectis, quorum sanguinem... de manu ejus Christus requirit. (Ezech. 3.) *Judicium durissimum ei fiet, quia præfuit.* (Sap. 6.) *Multum ipsi datum est, & idèd multum quæretur ab eo.* (Luc. 12.) Talenta quæ fodit in terram ; scandala quæ dedit ; Ministerii Sanctitatem quam profanavit ; gratiæ quas repulit ; Autoritas Sacra quæ abusus est ; bona quæ omisit ; peccata quæ non tantum ipse fecit, sed & illa, quæ in aliis negligentia suâ & tepiditate toleravit : hæc omnia in judicium venient.

Petet ab ipso Christus : *Quomodo intrasti in Ministerium ? Tu qui scire poteras, speciali Vocatione, specialibus Donis ad hoc opus esse ? Quomodo vixisti ? Tu qui debebas esse Lux Mundi & Sal Terræ ? Quomodo rexisti ? Tu qui Pastor eras, qui ad Exemplum meum Oves pascere, & pro iis debebas animam ponere. Ad hæc singula obmutescet miser & ingemiscet, sed eheu serò nimis ! Et ille, qui Cælos aperire poterat, in profundum inferni detrudetur, cruciandus tormentis, eò gravioribus quò altiori loco in terris positus fuerat. Præda fiet & ludibrium dæmonum : obiectum execrationis illorum quos perdidit, quorum singultus . quorum impropria auribus ipsius æternum infonabunt.*

Piniamus, Dilectissimi, quis enim ex nobis tam horren-

dum spectaculum diutius sustinere valeat ! Horrète tamen, per me licet, & contremiscite dum adhuc tempus est, ne tantum Vobis superveniat infortunium.

Sed ad lætiora transeamus tantisper, ut ponam Vobis ob oculos aliud quòque spectaculum, in quo videbitis quanti pretii sit Virtus, quam inestimabilis thesaurus sit Ministerium in Sanctitate vitæ & innocentia morum transactum.

(*Contrà ostenditur quàm dulce spectaculum sit mors Pii Sacerdotis.*) Accedamus itaque ad lectulum ; in quo jacet Pius aliquis Sacerdos exhalaturus animam, quem thalamo sponfi potius quàm doloris lectulo comparaveris. Mortem quidem appropinquantem ille cernit, sed hanc ipsam desiderat Judicii, quod sequetur, severitatem cognoscit ; sed tot reperit undequaque consolationis & fiduciæ causas, ut spe & confidentiâ plenus venturum Judicem expectet. Fateor, ipsi Viri Sanctissimi habent in hac ultima hora de quo contremiscant ; sed tamen, sive præteritum, sive futurum intueantur, inveniunt quo moderentur timorem : & præterea rigores mortis & horrorem Judicii Deus, qui servos suos non deserit, Gratiâ Suâ alleviat, eoque solatur & confortat.

Verum quidem est, moribundo huic Sacerdoti in memoriam redire delicta juventutis & alia fragilitatis humanæ peccata, quæ etiam Justis subrepunt aliquando ; sed hæc ipsa profundum in illo excitant humilitatis sensum ; dolore eliciunt & lacrymas, quæ tenerum ejus in Deum affectum & gratitudinem cordis adaugent. Cantat Misericordias Domini, qui eripuit ipsum de ore leonis ; cum gratiarum actione recordatur Beneficiorum Ejus, labores & sudores suos in propitiationem delictorum offert, nec amplius in Judicem inexorabilem, sed ut tenerum Patrem, qui Misericordiæ Sinum pandit, Deum suum prætolatur.

Jam videt, mox abstergens lacrymas suas, & infaustæ, quam habebat, Deum offendendi potentiæ brevi per mortem finem impositum iri. Videt, jam instare tempus, quo mala hujus vitæ Æternum disparitura sunt ; ipsa verò merita, quæ longo & difficili Ministerio sibi congregavit, Immortali mercede donanda.

Imaginationi ejus offert sese præteritæ vitæ sanctus ordo, quam totam Divinæ Gloriæ & Proximorum Saluti consecravit ; quam inter Officia Charitatis, Studium & Orationem partitus est ; in qua jugi sensuum mortificatione invigilavit cordis suæ custodiæ, carnemque ac desideria ejus domando, velut generosus athleta, ab omnibus abstinens, perpetuum concupiscentiæ bellum indixit.

Revocat sibi in memoriam sanctas illas exhortationes, quibus tot Animas Christo lucratus est : diversi generis media & piæ industrias, quibus peccatores in Viam Virtutis reduxit : continuas fatigationes, labores item & sudores, quos in quærendis Ovis perditis adhibuit : irritiones, ludibria, persecutiones, quas exercitium Pastoralis Zeli in ipsum excitavit : pugnas, quas sustinuit ; tentationes, quas vicit ; laqueos hostiles, quos vitavit. Atque ita viatori similis, qui post longam & periculofam navigationem feliciter appellit ad portum, applaudit jam sibi, & periculorum ac tempestatum, quæ præterierunt, cum dulci consolatione reminiscitur. Verbo, exierit, quàm jucundum sit serviisse Deo, Ipsumque in Partem Hereditatis suæ & Calicis sui elegisse : jamque intus in corde suo dicentem ad se audit Dominum : (Matth. 25.) *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.*

Hanc potèd consolationem animi, hanc conscientie pacem, nihil est quod tollere possit aut perturbare. Non ipsa imprimis propinquæ mortis cogitatio ; hanc enim prævi-

ait, hanc defiderat, ad illam toto vitæ tempore fe paravit, illam in omnibus operibus fuis præ oculis habuit, perpetuâ meditatione eam fibi reddidit familiarem, & quomodo moriendum fit feliciter edoctus eft.

Mortem amat, quia humiliter eam acceptando Divinæ Jufitiæ fatisfacit, Chriftoque ad Nutum Patris Morienti femetipfum conformat. Mortem amat, quia finem ponit humanis miferiis, qui liberat à corpore peccati, & à quotidianis Deum offendendi periculis; denique mortem amat, quia tranfitus eſt ad meliorem vitam, atque unica via, quâ perveniri poteſt ad Regnum.

Amara ſunt mortis ſpicula miferis illis mortalibus, qui rebus tranſitoriis aſſixi, non niſi violenter ab iisdem poſſunt ſeparari: ſed quid hæc valent in Pium Sacerdotem, qui jam dudum ab his omnibus propriâ voluntate fuit avulſus?

Mundum cegi ut relinquere; ſed in illo vivebat quali de mundo non eſſet: exultabat in illo, ſicut in terra hoſtitiſi: de ſcandalis ejus dolebat: præcepta & mores mundi jugiter fuit deteſtatus.

Auferet mors ab ipſo poſſeſſiones omnes ac divitias: ſed nihil horum metuit; nam vel illis caret, vel ſi quas habeat, cor numquam eis appoſuit; imò jam magnam illarum partem in Cœleſtes Theſauros manus pauperum deportaverunt, eaſque in Sinu Dei ſui cum uſura recuperabit, & Veras Divitias, quas amavit, poſſidere incipiet.

Sed an fortè movebunt ipſum Dignitates & Tituli, quibus fulgebat in Eccleſia, & quibus jam brevi ſe ſpoliandum videt? Multò adhuc minùs, Dilectiſſimi; hæc enim omnia tanquam onus aſpexit, tanquam pondus aggravans, quo ſe gaudet liberari. Nec etiam durior ipſi accidit ſeparatio corporis: hoc quippè corpus carnale tanquam inſenſibileſtimum inimicum tractavit; quinimò exire cupit de hoc ergaſtulo, in quo exul & captivus detinetur; diſtumpere anhelat terreſtria vincula, quibus impatiens alligatur; de corpore mortis hujus liberari ſe rogat, *deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto* (Phil. 1.)

Si quid ipſum temorari poſſet, foret id utique Paternus erga Oves ſuas amor; amor erga Filios, quos parturivit, & in Chriſto Jeſu genuit, (I. Cor. 4.) & quos jam orphanos ſine patre relicturus eſt. Pro illorum quidem Salute promovenda cum Divo Martino nec laborem recuſat, nec etiam diuturnius, ſi opus eſſet, ſuſtinere exilium; ſed cum non ita Supremo Numini viſum ſit, pro hereditate ipſis relinquit ſpirituales ſuas inſtructiones, exempla virtutum, benedictiones ſuas & vota: jamque brevi allociandis illis, quos ex Ovili ſuo ante ſe præmiſit in Cœlum, ad Exemplum Chriſti ſuperſtites Æterno Patri commendat: (Joan. 17) *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi; eandem continuaturus poſtulationem ante Thronum Dei, donec & ipſi Paſtori ſuo jungantur*

Ab omnibus itaque expeditus ad ſolam Supernam Patriam anhelat, intuens Mercedem, pro laboribus ſuis juxta Chriſti promiſſa brevi retribuendam; & interim Chriſtianâ fiducia ac Divinâ conſolatione plenus, *cuſum conſummati*, inquit, (II. Tim. 4.) *fidem ſervavi. . . Lætatus ſum in his, quæ diſta ſunt mihi: in domum Domini ibimus; (Pf. 121.)* jamque impatiens moræ extinctos penè oculos levat in Cœlum, & cum Sineone exclamans: (Luc. 2.) *Nunc dimittis ſervum tuum Domine, in amplexu Judicis ſui ac Sponſiæ animam eſſundit.*

Tam pretioſæ morti correfpondet Judicium. Chriſtus Coöperatorem, Amicum, Miniſtrum Suum benigno excipit vultu, de Mercede ſecurum reddit; & ſi quid fortè ſuperſit expiandum piacularibus flammis, illis brevi pure

gatum ad regnum ſuum evocat, & Æternâ Coronâ ſervum fidelem condecorat.

De hoc Gloriæ ponere, nihil hodiè dicam, Dilectiſſimi; proximâ vice, ſi Deus dederit, latiùs de illo habiturus Sermonem. Hoc ſolum liceat hic addere: ſcilicet, ſicut olim Chriſtus (Col 3.) *exfolians principatus, & poteſtates, . . .* (Eph. 4.) *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, ita non abſimilem Triumphum agit Sanctus ille Sacerdos, cui in occurſum veniunt omnes Animæ, ejus curâ, ejus laboribus in Cœlum deductæ, congratulantes Paſtori ſuo & gratias agentes, eandem cum ipſo continuaturæ, & Gloriam ejus in Æternum aucturæ.*

Sic, Dilectiſſimi, ſic moriuntur Juſti & Sancti Sacerdotes; & ſic mori lucrum eſt maximum; nam poſtquam in mortali hac vita dulcedinem deguſtarunt, quæ etiam in anguſtiis & tentationibus acerrimis comitari ſolet Filios Dei, de gaudio in gaudium tranſeunt, de pace in pacem. Fiant: faxit hoc Deus! *Fiant noviſſima noſtra horum ſimilia.* (Num. 23.)

(Recapitulatio.) Vidiftis jam, Dilectiſſimi, quàm terribilis ſit mors, quàm terribile Judicium mali Sacerdotis: vidiftis, quò eum ducant ignorantia, ſocordia, vita indiſciplinata, defectus Zeli & Charitatis; & quomodò nugæ ſæculi, delectamenta quæ moneto tranſeunt, paululum mellis quod guſtat, in caput ejus infelix Æternitatem congerant tormentorum, atque in hujus habetis exemplo, quid vitandum Vobis ſit, & omni conatu fugiendum.

Vidiſtis ex adverſo in Boni Sacerdotis exemplo, quantum in extremis conſolationem afferat ſancta vita, & Paſtoralis Officii partes ad amuſſim adimpletæ; quàm amabilem faciat mortem, quantum allevient Judicium, quàm glorioſum ad Cœlos tranſitum procurent.

(Similitudo inter hanc mortem & Dormitionem Deiparæ.) Nec dubitavi hoc Vobis ſpectaculum proponere eo tempore: quo Dormitionem Deiparæ & Triumphalem Ejus Affumptionem cum Eccleſia recolimus. Etenim, ſi exceperis ſpeciales Prærogativas, quæ Soli incomparabili Virgini conceſſæ ſunt, cum nullo altero mortalium communicandæ, quid reliquum eſt in hac Sancti Sacerdotis morte, quod non ſit Mariæ morti ſimilimum?

Mariæ moriens, intimè ſemper ſpiritu conjuncta Deo ſuo, anhelat ad Gloriam, nihil habens in terris, in quo animus ſuus quietere valeat. Sacerdos verò noſter, jam dudum corde ſejunctus à terrenis omnibus, ardentè diſſolvi deſiderat & eſſe cum Chriſto.

Mariæ nullam guſtans mortis amaritudinem in exceſſu Amoris in Sinum Filii tranſvolat. Sacerdos noſter mortem quidem guſtat, ſed dulcem & ſuavem, & Amore inflammatum in amplexu Salvatoris obdormit.

Mariæ Triumphum agit comitantibus Angelis, propè Solium SS. Trinitatis ſupra creaturas omnes collocanda. Sacerdos noſter, occurrentibus & gratulantibus Animabus, quas ante ſe in Cœlos tranſmiſit, Glorioſus excipitur, donandus Coronâ ſuper millemos alios Juſtos excellentiori.

Mariæ Corpus Puriffimum, in quod nihil unquam peccatum potuit, Animam ſubſequi oportebat, & ab incorruptione ſervatum in Cœlos tranſſeri. Sacerdotis noſtri corpus experitur quidem peccati pœnam, & in cineres ac favillas redigitur; ſed & aliquando reſurget incorruptum, & tanquam ſtella inter reliquas lucidior, fulgebit in perpetuas Æternitates.

Sic, Dilectiſſimi, ſic decet mori Sacerdotem Chriſti, ad exemplum Virginis; eademque hæc Vobis paratur Felicitas, idem obtinget Honor, ſi (ut adhuc aliàs Vos exhortatus ſum) ad exemplum Virginis vivatis.

Usquequò igitur gravi corde? . . . (Psal. 4.) Hora est jam . . . de somno surgere, (Rom. 13.) atque eas Vobis parare Virtutes, quas Sacerdotalis Dignitas, quas Pastoralis Officii debitum à Vobis requiret.

Momentaneus tantùm exigitur labor: ut æternùm gaudetis; momentaneum certamen, ut in æternum triumphetis: & adhuc in hoc ipso labore, in hoc ipso certamine, quietem experiemini & pacem, *quæ exuperat omnem sensum;* (Phil. 4.) dulcedinem degustabitis, quæ fideles Christi Ministròs solari solet, & in mediis sui Muneris difficultatibus sustinere.

(EPILOGUS) Iterùm igitur atque iterùm Vos rogo, Dilectissimi, vitam Mariæ pendite, ut tanto Exemplari & Vestram conformetis. Ornate Vos Virtutibus, quibus Ipsa fultit; accendite in corde Vestro Ignem illum, qui Mariam consumit: sic dignè coletis Virginem, non ore tantùm, sed vitâ & moribus Vestris: sic cum Virgine vivetis, sic cum Virgine moriemini.

Quod ut feliciùs Vobis succedat, filiali affectu consecrate Vos Mariæ, Ipsam in specialem Patronam & Protectricem assumite. Fons est Misericordiæ, Distributrix Gratiarum, Spes, Auxilium & Mater Christianorum omnium, sed præcipuè Sacerdotum, in quibus Filii sui amat Imaginem, reveretur Potestatem.

Patrocinium nullum potentius excogitari potest, nullum ad Salutem assequendam efficacius. Quid enim Matri Suae negare poterit Filius? Quis peribit, si Maria pro ipso intercedat? Frendeat infernus, oblatret hæresis, rideant impij, scandalizentur malè feriati Christiani, dum Mariæ Cul-

tus commendatur, dum Virginis Patrocinium extollitur. Cultus ille cum Ecclesia natus est & crevit: testantur hoc tot ipsi dicata Templà, tot Festivitates & Sodalitias Ejus in honorem instituta. Nec nova hæc sunt Mariæ Encomia: nam si primorum sæculorum consulas Patres, si Athanasios, Basilios, Chrysofomos, Augustinos, si deinde Anselmos & Bernardos audias, uno ore, ubi de Virginis loquuntur Patrocinio, fatentur se verba invenire non posse, quibus, ut par est, Potentiam Ejus extollant, & Mariani Cultus utilitatem Fidelibus inculcent. Sinè Pietate in Mariam nulla vera est ac sincera Devotio, nec ullum invenies inter illustriores Sanctos, qui non fuerit insignis Mariæ Cultor, Ejusque honoris defensor acerrimus.

Audete igitur, Dilectissimi, audete in hac materia quantum potestis. Plena cum fiducia accurrite ad Virginem, ut sub Ejus Patrocinio tuti sitis. Christiani estis; Sacerdotes aliquando eritis; in Domo Virgini dicatà habitatis, & jam forte milena, Ipsa intercedente, à Deo recepistis Beneficia. Ecce quot tituli Vos devinciant, ut genuini sitis Mariæ filii. Securi itaque sub Patrocinium Virginis Matris confugite, sed sincerus sit Cultus Velier: hoc est, laudando & invocando Mariam, prima cura Vestra sit Maternâ Ejus sollicitudine dignos Vos reddere, quod profectò non aliter fiet, nisi ad Sanctitatem morum aspiretis, & Virtutes Mariæ toto conatu imitari studeatis. Tunc demùm vivetis, sicut vixit Maria: tunc obdormietis in Domino sicut obdormivit Maria: tunc ad eandem assumti Gloriam, Festivitatem (quod Vobis det Deus) cum Ipsa celebrabitis in Cælis æternùm duraturam. Amen.

EXHORTATIO VIGESIMA QUARTA, QUARTA IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Sancti, & quidem soli Sancti, tam in hac quàm in altera vita Felices sunt.

Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Psalm 118 v 1

BEATITUDINIS seu Felicitatis desiderium adedò intensum homini indidit naturæ Creator, ut, quotquot sumus mortales, nolle beatos esse non possumus. In hunc etenim finem actiones omnes nostras dirigimus, ut ex iis, quæ agimus, aliquid felicitatis seu beatitudinis nobis accedat. Sed pro dolor! quàm multi turpiter aberrant in hoc puncto! nam quamdiu vanitati & miseris humanæ conditionis subijcitur, sæpè *fascinatio. . . nugacitatis obscurat bona,* (Sap. 4.) & ab hac fascinatione seducti, desestimimus à Vero Bono, ut umbras amplectamur, ut fumo & vanitate pascamus animum; atque ita in iis rebus felicitatem quærimus, quæ, brevi corrumpendæ & perituræ, nullam Veræ Beatitudinis portionem adferre possunt animæ, æternùm his omnibus supervivituræ.

Tanta quippè, Dilectissimi, tanta est humani cordis capacitas, ut Solus Deus, Immensus, Æternus, Incommutabilis, desideria ejus adimplere possit, illudque perfectâ Beatitudine satiare. Quod quidem pluribus argumentis Vobis inculcare nequaquam necessarium judico: docet enim hoc Fides nostra, docet ipsa ratio: & dicite, quæso, quomodò possibile sit, ut spiritus numquam moriturus illarum rerum possessione beatus esse valeat, quas videt longè infra se positas, & quibus, etsi per plura durassent sæcula, aliquandò tamen se novit desituendum, dum interim ipse immortalis & incorruptibilis æternitati refervabitur?

Illi igitur soli Beati, illi soli Felices, qui Deo, propter

quem possidendum creati sunt, constanter adhærentes, in hoc unico objecto Felicitatem suam quærunt & inveniunt. *Beati itaque immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.* (Psal. 118.) Beati heroës illi ex omni natione & sexu, qui per Justitiæ tramitem incedentes, ad Regnum Æternum pervenerunt, quorum Palmas & Triumphos festivis plausibus hodiè celebrat Mater Ecclesia.

Horum summam Felicitatem præsentis dictione tantisper exponere animus est, Dilectissimi. Et quidem nullus invenitur inter Christianos, qui de Sanctorum in Cælis Felicitate dubitet; imò qui non credat & agnoscat, hanc ipsorum sortem unicuique esse Bonum, quod homini post hanc vitam sperare liceat & desiderare: undè dum de Cælorum gaudiis audimus, *ad hæc audita* (ut inquit Gregorius) *inardescit animus, jamque illic cupit assistere, ubi se sperat sine fine gaudere.*

Verùm non tam rectè sentiunt multi de Felicitate Sanctorum; quæ ipsis etiam in hac vita obtingit; dum expositi tentationibus, ærumnis, certaminibus, continuò cum dæmone & carnis corruptione luctantur, atque intrâ se ingemiscientes exclamant cum Propheta Regio: (Psal. 16.) *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras: nihil aliud exoptantes, quàm ut quantociùs liberentur de corpore mortis hujus.* (Rom. 7.)

Has pugnas, hæc certamina multi exhorrent. Perpetua carnis mortificatio, oratio assidua, jejunia, sensuum custodia

Ha, & quidquid ad perfectæ Virtutis exercitium spectat, res multis videtur intolerabilis. Sanctorum in hoc mundo vitam tristitiâ & amaritudine plenam esse existimant, Virtutisque imaginem sub mæsta & hispida facie sibi repræsentantes, terra ista, inquit (Num. 13.) *devorat habitatores suos. . . Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere.* Atque ita accidit, ut multi cum exploratoribus Moysis loquentes, etiam cum ipsis in deserto pereant, & numquam perveniant ad Terram Promissam, cui tam fallaciter detrahunt.

Has falsas ideas eradicare necesse est, & contra illas præmunitum esse oportet Christiani hominis animum: quapropter Dilectissimi, breviter expendemus hodiè utramque Sanctorum Felicitatem; & illam, quam experiuntur, dum hic certant in terris; & illam, quâ gaudent, dum Æternum Triumphant in Cælis; ut ita pateat, Sanctos solos esse, qui verè & constanter Felices sint ac Beati, & nos, hujus Felicitatis æmulatores facti, ad eorum imitationem provocemur & accendamus.

(*Mundus promittit sensibilia bona, quæ delectant,*) Solet mundus hominum corda in partes suas attrahere proponendo ipsis ob oculos quidquid ad sensuum delectationem & vitæ hujus commoda pertinet. Carnales voluptates, honores, divitiæ, totumque illud agmen deliciarum, quibus immerfos videmus homines secundum carnem viventes, hæc præmia, sunt, quæ amatoribus suis promittit mundus; hæc rosæ sunt, quibus caput eorum cingere festinat.

(*Christus cruces & vexationes*) Christus autem sectatores suos non aliâ sub conditione in suam tutelam recipit, nisi renuntient illis omnibus, quæ corruptæ naturæ blandiuntur neque alia ipsis in hoc mundo promittit præmia, nisi cruces, tentationes, vexationes, persecutiones: verbo, sicut oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam (Luc. 24) ita & Viam Crucis calcari vult à Discipulis suis, ut ad Regnum ipsis paratum perveniant.

(*Hinc opinio Discipulos Christi infelices esse in hoc mundo.*) Disparem hanc amatorum mundi & Discipulorum Christi sortem si quis inattentè & secundum carnis placita consideret, facilè sibi imaginabitur, homines illos, qui carnis curam faciunt in desideris suis, (Rom. 13) saltem in hoc sæculo feliciores esse, magisque contentos ac quietos, quàm Amatores in illos Crucis Christi, qui jugiter contra naturam luctantur, qui mortificantes in semetipsis membra sua, & abnegantes quidquid arridet sensibus, semetipsos vivos quodammodo affigunt Cruci, atque ita in continua malorum tolerantia, in patientia in cruciatibus, in tristitia diès suos videntur transigere.

Quis itaque non existimet, servitutum mundi deliciis plenam esse; Christi verò Jugum durum esse ac homini intolerabile? Et tamen, Dilectissimi, Ipsa Veritas in Evangelio exclamat: (Matth. 11.) *Jugum. . . meum suave est, & onus meum leve. . . Tollite jugum meum super vos, . . . & invenietis requiem animabus vestris.* (Et tamen Christi Jugum suave est.) Igitur aut Christum nos fallit (quod vel cogitare nefas est) aut mundus & caro sub falsa bonorum specie nos decipiunt; & loco deliciarum, quas olentant amatoribus suis, gravillimas ipsis præparant compedes, & in durissimam servitutem redigunt illos, quibus turpiter illudunt.

At profectò verissimum esse hoc Christi effatum facilè reperiet, quisquis perspicaciori oculo sortem examinaverit illorum hominum, qui, terrenis inescati deliciis, requiem suam in iis repositam judicant, atque in hisce perituris rebus, neglectâ Lege Domini, Felicitatem quærere contendunt.

(*Ostenditur falsitas mundanæ felicitatis in voluptatibus.*) Tota etenim mundana felicitas ad tria reduci potest objecta;

scilicet ad voluptates, divitias, & honores. . . Horum autem live acquisitionem spectes, live possessionem, reperies hæc omnia amaritudinibus multis esse circumdata. Nihil jam de illicitis illis voluptatibus dicam, quæ hominem beluis assimilant, & turpitudinem suam ac multiplices angores secum ferunt. Quàm multi ob vile delectamentum, quod momento transit, durissimis conscientiæ stimulis toto vitæ tempore agitantur, & concupiscentiæ suæ mancipia effecti, famam & fortunam ingloriè perdunt, imò vitam ipsam infeliciter finiunt! Sed nec minùs fallaces sunt aliæ quæcumque mundi voluptates; præterquam enim, quod momentaneæ & ipsæ sint ac fugaces, quam sæpè illusos simulatione, ac durissimis legibus subjectos se vident earum sectatores! quàm sæpè falsos inter amicos versantur! quàm frequenter in iis locis, ubi ad voluptatem omnia videntur composita, ne vel minima veri gaudii mica invenitur! Quàm frequenter in mediis oblectamenti intus in corde latent tristitia, gemitus, angores invidia aliæque passionis, quæ tyrannidem suam ibidem exercent totumque illum gaudiorum apparatus amaritudinibus replent! Adcò ut, si vera vellent loqui mundi amatores, faterentur ingenuè, se nullam ex illis oblectamenti quietem sperare, sed in eorum tumultu hoc unicum quærere, ut sauciato variis angoribus animo tantillum procurent distractionem: & ideò numquam satiati, post unam voluptatem ad aliam transeunt, rursus sinè fructu, priori successuram. Atque hæc, mihi crediti, genuina est mundanorum gaudiorum imago.

Quid jam de divitiis dicam? *Spinæ* (Luc. 8.) eas vocat Æterna Veritas, & meritò: pungunt enim potius quàm delectent. Quantæ pro iis colligendis curæ, quanti labores, quantæ vigiliæ & anxietates præcedunt! quanta pro iis conservandis intervenit sollicitudo! *Nihil est iniquius*, inquit Scriptura (Eccli. 10.) *quàm amare pecuniam*, quia qui thesauris suis semel cor apposuit, jam ad quævis scelerata pro iis augendis sit pronus: deinde possessorem divitiarum non raro durissimè torquet divitiarum vermis superbia: imò plerumque & avaritia (quia nihil abjectius aut infelicius) hominem illum pecuniarum suarum servum facit & in ipso abundantia sinu, omnium mortalium miserrimum & verè pauperrimum reddit.

(*In honoribus*) Si de divitiis ad honores properemus, eandem, imò majorem hic reperimus vanitatis umbram: multiplex enim & difficilis est labor, quò ad honores conscenditur; periculoso versatur loco, qui in sublimi est positus; eoque magis patet invidia, patet inimicorum telis quò altius quis supra alios effertur. Crescunt cum honoribus curæ, crescunt sollicitudines & angustia, quæ ad ipsum etiam Regium Thronum penetrant, & Diadematis pondus adaugent. Et quid demùm honor ille est, nisi fumus quidam, cui libertatem & quietem & commoda quævis non raro consecrat hominum ambitio?

Quòcumque igitur modo hæc omnia consideres, invenies ubique vanitatem & afflictionem spiritus; quod & ipse testatus est Salomon, (Eccli. 2.) postquam ea omnia, quæ immente ejus opes, & magnificentia Regia, & quidquid delectabile offerre potest voluptas, per annos plurimos degustasset. Nihil quippe in transitoriis illis rebus invenitur, quod plene possit animum hominis satiare. (*Omnis passio semper inquietata est.*) Et quid dico: satiare? hoc quippe solum efficit terrenarum rerum possessio, ut cum ipsa crescat possidendi desiderium; numquam enim dicit voluptas: *Satis est*; numquam expletur avaritia, numquam ambitio: imò vel unicum alicujus rei, quam quis appetit, desiderium, exercuciare potest animum ipius, & inspidam reddere totam ejus prætentam felicitatem.

citatem; quod utique patuit in superbo Aman, qui cum in supremo opum & honorum culmine esset positus, nihil tamen habere se putabat, quamdiu videret invisum sibi *Mardocheum sedentem ante fores palatii.* (Erbh. 7.)

(*Omnia mundi bona transitoria.*) Demus tamen, si possibile sit, aliquem esse amatorem sæculi hujus, qui desideria sua compeſcat, & in illis, quæ possidet, conquiescere videatur. Numquid & in hoc casu ipsa terrenarum rerum instabilitas sufficit, ut in continuo metu & anxietate perdendi illa, quæ adeo ardentè amat, hic miser versetur? Aman, de quo jam diximus, (Erbh. 7.) eo ipso momento, quò se existimabat ad summam votorum pertigisse, suspensus est in patibulo, quod Mardocheo paraverat. Nabuchodonosor, postquam magnificatus esset vehementer (Dan. 4.) & Regni sui potentiam in altum sustulisset, ejesus fuit ab hominibus & cum bestiis ferisque habitans, sœnum ut bos comedere compulsus. Baltasar eadem nocte, (Dan. 5.) quam tumulentus & libidinofus tranſegerat, Regno & vitâ privatus est. Dominatorem Orbis Alexandrum in ipſo juventutis flore mors redegit in cineres, & victoriis ejus terminum posuit. Sed quid opus est hiis oris? Quam multos nos ipsi vidimus, qui in media opum & honorum abundantia, ætate & potentia florentes, longam sibi promittebant felicitatem, & tamen in instanti esca vermium facti sunt, & conculcati pedibus illorum, qui antea coram ipsis genu flectebant.

Diligunt itaque vanitatem, quærunt mendacium, qui in rebus transitoriis beatitudinem suam constituunt: (*Momentum mortis probat quanti valeant.*) quamvis etenim omnia hujus mundi bona in caput unius hominis supponas congesta: quamvis, etiam per longissimam annorum seriem, ridentem ubique habuisset fortunam, ac cujusvis generis deliciis jugiter fuisset inebriatus, illis tamen omnibus aliquando finem imponit mors, atque ad hoc momentum, tamquam ad justam iteram, revocandus est illarum rerum valor, quibus amatores suos mundus deludit.

Tunc rosæ vertuntur in spinas, & gaudia in merorem. Tunc exclamare coguntur miseri: *Siccine separata amara mors?* (1. Reg. 15.) Tunc dicunt inira se gementes: (Sap. 5.) *lascivi sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles.* Tunc duplicantur angustie, & terribiles illi conscientie remorsus, qui sensibilibus rebus jam nequeunt obtundi. Tunc denique dormiunt *somnum suum*: & nihil inveniunt *virii divitiarum in manibus suis*, (Psalm. 75) sed à Deo, quem contempserunt, rejecti, victimæ sunt inferni, & præda flammarum, quæ ipsos æternum cruciabunt. Ecce, Dilectissimi, ecce quò tendat imaginaria peccatorum felicitas.

Dicant igitur insani *beatum* . . . *populum, cui hæc sunt*: (Psalm. 143) nos, Dilectissimi, nos dicemus *Beatum Populum* *cujus Dominus Deus ejus*. Exclamabimus eum Psalmista: (Psalm. 39) *Beatus vir imò verè Beatus & Felix*, etiam in hac vita, qui *non respexit in vanitates & insanias falsas.*

(*Describitur felix tranquillitas Justi in hac vita.*) Date enim mihi virum, constanter in Lege Domini ambulantem, illumque tantisper cum homine peccatore conserte; & brevi apparebit, quanta sit inter veram unius, & falsam alterius felicitatem disparitas. *Impii*, inquit *Itaias* (Isaie 57.) *quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Nunc hoc, nunc illo turbine quatuntur, & effrenatæ passionēs, velut totidem feræ bestie, cor eorum crudeliter dilacerant. Ubi contra homo justus, tamquam *fortis armatus custodit atrium suum* (Luc. 11.) bestias illas tenet alligatas; passiones rationi subjicit, rationem Deo; atque ita perpetuus in ipſo regnat ordo, & in pace sunt eaque possidet: securam mentem habet, quæ teste Scripturâ, (Prov. 15.) est *quasi jugis con-*

vivium. Pacem degustat; sed pacem, quam dare non potest mundus; sed pacem, quæ exuperat omnem sensum, (Phil. 4.) & quæ sola sufficit, ut animus rationalis verè felix sit ac beatus.

Contra hanc animi tranquillitatem nihi potest inconstans fortuna, nihil hominum iniquitas aut potentia; quia res terrenas, nec possidere appetit Julius, nec eas perdere metuit. Si honores, si divitiæ, si alia hujus sæculi bona affluent Judo, nequaquam illis cor apponit, sed inquantum permittit Lex Domini, utitur creaturis cum gratiarum actione; atque hæc ipsa caduca bona in manibus ejus instrumenta fiunt, quibus Æterna sibi comparat, & Creatoris sui Honorem ac Gloriam procurat.

Si ex adverso contingat, ipsum terrenis bonis destitutum esse aut privatum, fallaciam illorum considerat, & quàm periculose possideantur agnoscens, Divinam in omnibus adorat Providentiam, Etique lubenti animo se submittit: atque ideo nec inflatur in prosperis, nec deicitur in adversis.

Nihil tali homini nocere potest invidia, nihil calumnia, nihil persecutoris gladius aut cujusvis generis ærumnæ: sufficit enim ipsi, si *per arma justitiæ à dextris, & à sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam ad Deum*, (II. Cor. 6) terminum cordis sui, perveniat, felicemque se reputat, si pro Gloria Ijus aliquid pati possit. Tribulationem itaque patitur, sed non angustiat; aperiatur, sed non destituit; deicitur, sed non perit; & licet is, qui foris est, . . . *homo corruptatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem*, (II. Cor. 4) gaudensque adimilari Filio Dei, mortificationem Jesu in corpore suo lætus circumfert, exclamans cum Paulo: (*Patior, sed non confundor* Scio enim cui credidi . . . *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.*

Dicite jam, Dilectissimi, an non soli illi in hac vita Beati sint, qui Justitiam & Sanctitatem sectantur? An non ista animi tranquillitas, quæ Sanctitatem ubique comitatur, solum sit unicuique Bonum, quod hominem in hac lacrymarum valle felicem reddere valeat?

Agnoverunt hoc ipsimet ethnici philosophi, licet in mediis gentilitatis tenebris constituti, quorum pars longè maxima docuit, Felicitatem hominis in Virtutis exercitio esse quærendam. Si porò hoc effectum ab ipsis extorsit pulchritudo Virtutis, vel solo naturali lumine percipita, quid demum dicemus, nos Christiani? Nos qui ulterius cognoscimus dulcedinem unctionis illius internæ, quam Supernaturalis Gratia in cordibus Justorum operatur. Qui ulterius cognoscimus, quanta sint Præmia, quæ post brevem hujus vitæ cursum Justis hominibus parantur in Cælis.

Sit itaque verum hoc: acerbissima tormenta, mortemque durissima pati sunt Martyres. Laboribus, mortificationibus, sudoribus, ærumnis, persecutionibus attenuati & attriti fuerunt Confessores. Difficillima Castitatis certamina subiverunt Virgines. Inter hæc tamen omnia, quæ natura exhorret, Felices ipsi erant ac Beati; nam in mediis tribulationibus consolabatur ipsos tranquillitas conscientie: sustentabat ipsos Potentes Gratia Christi, & haurientes *aquas in gaud'o de fontibus Salvatoris*, (Isaie 12, pascebantur melle & lacte in terra arida, & sub pungentibus spinis suavissimas colligebant rosas. Fluebant quidem subinde lacrymæ sed lacrymæ amoris, quarum dulcedinem solus expertus potest credere. Verbo; aspicientes in Remunerationem, jam in terris prægulabant futurorum gaudiorum delicias.

(*Longè adhuc potior est Felicitas ejus in altera*) Hanc Sanctorum fortem, cujus Felicitatem ignorat mundus, quis non amet, Dilectissimi? Quis ex Vobis, ad illam assequendam non aspiret? Sed quid demum erit, si nunc ad alteram Felicitatis

eorum partem longè potiorem, convertamus oculos; ubi, depulsi omnibus, sub quibus natura fatigatur, miseris Coronâ donantur Immortali, perfectoque fruuntur gaudio, nullis vicissitudinibus turbando?

(*Hæc describi non potest nec cogitari*) Verùm quando de hæc alterius vitæ Beatitudine loqui incipio, aufercit animus, vox hæret faucibus, neque verba invenio quibus Sermonem exordiar. *Quæ enim lingua dicere, vel quis in effectus capere sufficit, illa Superæ Civitatis quanta sint gaudia? Angelorum Choris interesse, cum Beatissimis Spiritibus Gloriæ Condiitoris assistere, præseantem Dei Vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari, quis mortalium hæc capere, quis hæc valeat adumbrare?*

Quàm magnificis terminis utitur Scriptura, ut aliquam saltem hujus Felicissimæ Vitæ nobis subministraret ideam! Nunc comparatione utitur Conviviî Regiî nunc Regniî cuius non erit finis: (Matt. 13) nunc Fulgorem Justorum Soli & Stellis adæquat, & Gloriam eorum Diademati specioso pretiosissimis ornato margaritis (Sap. 5) Alibi exclamat Psalmista: (Ps. 35) *Inebriabuntur ab uberæ aie domûs tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Alibi Gloriam hanc Ponderi comparat Paulus, (II. Cor. 4) quasi sub tanto honoris & gaudiorum acervo Sancti ipsi fatiscerent. Et numquid in Apocalypsi, (Apoc. 21) quidquid ad magnificentiam conducere potest, in unum congerit Joannes, ut hanc Civitatem sanctam Jerusalem... tubentem claritatem Dei describat? ... *Lumen ejus, inquit, simile lapidi pretioso tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. Structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò civitas aurum mundum. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Civitas non eget sole, neque luna... nam claritas Dei illi uminavit eam, & lucerna ejus est agnus & porta ejus non clauduntur per diem: nox enim non erit illi.* Hæc tamen, Dilectissimi, & alia quævis, quæ suggerere potest imaginatio, ne vel leviter adumbrare valent pulchritudinem Cælestis illius Palatii, & voluptates, quibus in eo perfruuntur Sancti: nam, ipsâ Scripturâ teste, (Isaïæ 64 & I. Cor. 2.) *oculos non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui dicit illi.* Nempè Omnipotentis Sux vires quasi in unum hõc in loco colligit Omnipotens, ut eas Beandis & lætificandis Amicis Suis impendat.

Hic sese videndum præbet Faciæ ad Faciæ; & quis ex nobis mente assequi valeat, quid sit Videre Deum? Immensam illam Pulchritudinem & Amoris Abyssum? Creatoris sui Possessione hic satiatur anima, atque ex hac Possessione, quasi quodam deliciarum oceano, inundatur: hic jam non tam omnibus fruitur bonis, sed potiùs in ipso omnium Bonorum Fonte semetipsam quodammodo deperdit, & ipsâ Dei Beatitudine Beata, semper plena & semper avida, novas & ineffabiles continuò degustat dulcedines. Si porrò, Dilectissimi, in hac lacrymarum valle, vel unica Divini Spiritûs consolatio sufficiat, ut ærumnas quasvis, cruces gravissimas, imò durissima tormenta (quod in Martyribus patuit) cum gaudio sustineamus, quid erit in Cælo, ubi non gutta quedam dulcedinis, sed integer deliciarum Torrens Felices illas Animas inundat?

Omniem itaque sermonem atque omnem sensum excedit Deus illud, illa Pulchritudo, illa Gloria, illa Majestas. Fide non comprehenditur, Spem supergreditur, Charitatem non capit, desideria & vota transcendit: accipi non potest. Atque ideò dum de Cælesti Gloria loquendum est, fateamur cum Augustino: *Facilitas possumus dicere, quid ibi non sit, quam quid ibi sit. Non est ibi, inquit, mors, non est ibi luctus, non est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames, nulla sitis, nulla astus, nulla corruptio, nulla indignatio, nulla*

tristitia. Ibi invidia demonum nulla, terror gehennæ procul, mors neque corporis neque animæ, sed immortalitatis munere vita jucunda. Ibi juvenis numquam senescit, ibi vita terminum nescit, ubi de cor numquam pallefcit, ubi amor numquam tepescit, ubi finitas numquam decrefcit. Ubi dolor numquam sentitur, ubi gemitus numquam auditur, ubi triste nihil videtur, ubi lætitia semper habetur, ubi malum nullum timeatur, quoniam ibi Summum Bonum possidetur, quod est semper videre faciæ Domini virtutum.

(*Ad illam deberemus continuò suspirare.*) Atque utinam, Dilectissimi, utinam non ita effemus terrenis affectibus addicti Exardesceret utique in nobis cor nostrum dum de summa ista Felicitate cogitamus, & non nisi flentes sederemus super flumina Babylonis, (Psalm. 136.) recordantes Cælestis illius Civitatis Sion Responderemus interrogantibus nos: *Quomodo canabimus canticum Domini in terra aliena? Anhelantes ad Cælestem illam Patriam, exclamaremus utique cum gemitu: (Psalm. 119) Hæc mihi, quæ incolatus meus prolongatus est... (Phil. 1.) Cupio dissolvi, & esse cum Christo... (Rom. 7) Quis me liberabit de corpore mortis hujus?.. (Rom. 7.) Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: Concupiscit & deficit anima mea in urvia Domini... (Psalm. 41.) Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus (Exod. 33.) Ostende mihi faciæ tuam... Veni Domine & noli tardare: (Psalm. 16. Satiabor enim tuæ cum apparuerit gloria tua.*

Talia erant ardentia Sanctorum vota, tales eorum gemitus. Sed cur & nos hic non ingemiscimus? Quia nempè fascinati nugacitate hujus sæculi pro nihilo habemus terram desiderabilem. (Psalm. 105.) Quia non aspicimus in remunerationem... (Heb. 15) *In hereditatem illam incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, quæ nobis conservatur in cælis... (I Pet. 2.) Usquequo igitur gravi corde sumus, ut quid diligimus vanitatem, & quærimus mendacium? (Psalm. 4.) Cur ad tanta torpescimus Promissâ? Cur fortunam tam immensam, Sortem adeò felicem cum momentaneo delectamento, cum fallis & fugacibus bonis commutamus? Si terrenæ gloriæ amor cor tuum exagitet, homo Christiane, numquid hic habes objectum ambitione tuâ multò dignius; Coronam nempè Immortalem omni Diademate Regio excellentiorem? Si ad Divitias anheles, comparare hic potes Thesauros immensos, nullis curis, nulli adversitari, nulli vicissitudini obnoxios. Si demum voluptas animum titillet, frueris hic puris & ineffabilibus Deliciis, quæ semper novæ & semper antiquæ, nec finem habebunt, nec mensuram. Quid ergò, caduca quæris bona, dum offeruntur stabilia? Quid transitoria venaris, dum acquirere potes Æterna?*

(*Arduum quidem est iter ad illam Felicitatem,*) Sed audio, Dilectissimi, audio obmurmurantem naturam, quæ Viam Crucis, quæ pervenit ad Regnum, totis viribus refugit & exhorrescit. Nempè frenandæ sunt passionis; mortificanda caro; renuntiandum omnibus; odio habenda est ipsa anima, ut loquitur Evangelium, (Joan. 12) & propter Christum perdenda in hoc mundo, ut in alio salva fiat (Luc. 9.) quod quidem impossibile sibi reputant plurimi, alii vero difficile nimis & arduum existimant.

Sed absit procul a nobis, Dilectissimi, absit temeraria & terribilis illa vox, quæ impossibile reputat id quod mandat Deus; ad quod adjuvat; quod, Gratiâ Suâ operante, in tam immenso Sanctorum numero perfecit. (*Sed etiam Sanctis certandum fuit.*) Numquid in eadem Regione vivimus, in qua creverunt Palmæ Martyrum, Lilia Virginum, Coronæ Confessorum? Eriam Sanctis certandum fuit cum istidem inimicis, qui nos hodiè debellant; eandem pugnamus pugnas, istidem adju-

140 Exhort. vigesima quarta, quarta in Festo Omnium Sanctorum.

toris, iisdem armis uti possumus; eundem currimus cursum, quem Ipsi tam feliciter consummarunt. *Tamquam igitur habentes impositam nubem testium*, (Heb. 12) possumus & nos eorum equi vestigia, & quod Ipsi fecerunt, imitari.

Difficilis quidem, fateor, hæc lucta est: arduum est Virtutis iter, undique obstrictum inimicis, undique scopulis & periculis plenum. Arduum est homini, sub onere carnis corruptæ & fragilis gementi, Sanctitatem assequi, & Cœlestium Spirituum Puritatem comparare. Sed & Sancti ejusdem nobiscum fuerunt naturæ, cor habuerunt nostro simile, hoc est, *in malum... ab adolescentia sua pronom.* (Gen. 8.) Vixerunt inter homines impios, inter seductores, inter irrisores Virtutis, sicut nos vivimus. Eædem erant mundi & carnis illecebræ, eædem tentationes; & tamen, abnegantes semetipsos, in mediis tenebris *ut filii lucis ambulârunt*, (Eph. 5) & Victores horum omnium effecti sunt.

Arctam Viam ingressi sunt, fateor; multa sustinuerunt, multa sunt passi: sed frustra aliam ad Cœlum Viam querimus: nam & Ipse Christus, Filius Dei, Caput nostrum, pati debuit, & ita *intrare in gloriam suam.* (Luc. 24) Et quid, quæso, de laboribus, de difficultatibus conquerimur, quibus tantum respondet Præmium, nempe Deus Ipse, qui est *merces nostra magna nimis?* (Gen. 15) Deus, inquam, qui non tantum Semetipsum donat in Cœlis, sed & hic in terrâ in nobis habitat, nobiscum certat, alleviat labores, & multiplices Gratiarum influxu, in mediis tribulationibus & angustiis *jugum Suum suave reddit, & onus Suum leve.* (Matth. 11) Non sic profectò cum amatoribus hujus sæculi res agitur, qui & ipsi difficultates immensas, ærumnas & labores durissimos sustinent, mundique jugum gravissimum portant, sed sine ullo levamine, sine ulla consolatione: adeò ut verissimum sit, plus laboris subiri à peccatoribus ut se damnent, quam subeant Sancti ut Cœlum rapiant.

Interrogate Sanctos ipsos, & dicent Vobis, quàm dulcis sit Deus diligentibus se. Quàm *suave sit jugum Domini.* (Thren. 3) Quàm *bonum sit viro, cum portaverit illud ab adolescentia sua.* (Interrogemus eos, & dicent quid lucrati sint.) Interrogate Ipsos, & dicent, quàm vili pretio tantam sibi lucrati fuerint Coronam. Contemimus, inquam, falsa, caduca & peritura bona; & ecce donata nobis sunt Vera Stabilia & Æterna. Sensus cohibuimus, carnem mortificavimus, & ideò corpus illud Fulgore & Claritate plenum Vitam induet Immortalem. Ærumnas & tribulationes momentò temporis sustinuimus; sed ea, quæ passi sumus, evanuerunt instar umbræ; merces autem nostra in æternum manet, & pro tantillis lacrymis, pro tantillis mortificationibus, inundamur gaudiis ac deliciis sine fine duraturis. Verbo: *Non sunt condigna passiones præteriti temporis ad immensam illam gloriam,* (Rom. 8) quâ in Creatoris nostri Possessione perfundimur. Et *momentaneum & leve tribulationis nostræ, . . . æternum gloriæ pondus operatum est in nobis.* (II Cor. 4.)

(Adhortatio.) Quid ergò superest, Dilectissimi, postquam sic oculis Fidei iultravimus Terram Sanctorum, nisi ut magno animo ascendamus & nos, *quoniam poterimus obtinere eam.* (Num. 13) Eamus & nos ut videamus *visionem hanc magnam* (Exod. 3) Atque ideò *deponentes omne pondus, & circumflans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* (Heb. 12) Aggrediamur iter Vitæ, & consideremus inclytam Cœlestis illius Civitatis Felicitatem, in qua conscripti sumus, & Cives decreti: *Non enim sumus hospites, & advenæ: sed... cives sanctorum, & domestici Dei,* (Heb. 2) He-

redes illius Regni, quod Christus Suo Sanguine nobis quæsit.

Esto itaque, tantisper nobis laborandum sit; numquid breve est agonis tempus, & labor citò finem habiturus? ubi contra Corona & Præmia meritorum nullo durationis termino concludentur? Et numquid dignum foret pati omne quod triste est, ut tanti Boni tantæque Gloriæ famus participes?

Jam plenè, ut puto, persuasum Vobis est, Dilectissimi, solam esse Sanctitatem, quæ hominem, non tantum in futura, sed & in hac vita felicem reddere valeat. Et hæc quidem veritas, quæ obtinet respectu omnium hominum, speciali titulo habet locum in Vobis, qui ad sublimem Sacerdotii Dignitatem aspiratis: absit enim, ut Sacerdos Domini felicitatem suam in alia quavis re querere præsumat. Singulari quippè Sanctitate fulgere oportet Sacerdotem, ut tam pro se quàm pro aliis dignè obeat Ministerium, quò fungitur: atque his motivis, quæ superioribus annis Vobis proposueram; nunc & illud adjeci argumentum, quod ex Sanctorum felicitate desumitur, ut horum Præmiorum intuitu mentes Vestras potentiùs estimulem: eò potentiùs, inquam, quòd Sacerdotis Characteri, quòd Laboribus Pastoralibus, Merces amplior, Corona quedam præstantior præparetur; ac proinde eò magis Vestrâ interlit hoc totis viribus agere, ne ab illa excidatis. Igitur, fratres charissimi, libenter ac promptè certemus in agone Justitiæ, ut qui jam sæculo & mundo majores esse cœpimus, cursum nostrum nullâ sæculi aut mundi cupiditate tardemus. Quapropter mente integrâ, fide firma, Virtute robullâ, Charitate perfectâ, parati sumus ad omne opus bonum. Servemus Innocentiam, Modestiam, Disciplinam, Vigilantiam, in Virtute Constantiam, festemur in omnibus Sanctitatem, ne aliquid bonorum factorum, sive pro nostra, sive pro aliorum Salute in nobis desideretur.

(EPILOGUS.) Hæc sunt Vestigia, quæ nobis reliquerunt Sancti, ut Illorum semitis inhærentes, eos quòque sequeremur ad Gaudia Magna Illorum, quos hodiè colimus, jam illic nos numerus expectat: jam contribulium & proquinquorum frequens nos & copiosa turba desiderat. Horum igitur cum fiducia imploremus Patrociniū, ut positi ante Thronum Dei, & ad intimam Ejus Amicitiam admissi, eas nobis impetrent Gratiā, quibus ad eundem cum psis Terminum feliciter perducamur.

Tu autem Domine, Deus Virtutum, qui *magnificus es in sanctitate, terribilis atque laudabilis, Deus faciens mirabilia!* (Exod. 15) Tu Lux, quæ semper lucet! ignis qui semper ardet & numquam extingueris! Illumina mentes nostras, adure corda, ut videamus quæ recta sunt coram Te, & eadem, Te donante, faciamus. Nihil terreni, nihil caduci à Te petimus Domine, sed ut Sancti simus & Immaculati, hoc est, ut assquamur finem propter quem Tu Ipse creasti nos, & Pretioso Filii Tui Sanguine redemisti. Indigni sumus (& hoc ipsum fatemur cum lacrymis) indigni sumus tanto Munere; sed *reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* (Psalm. 24) Recordare Ecclesiæ Sanctæ Tuæ, & fac, ut in Filiis Suis lætetur Fœcunda illa Parens, Sponsa Tua Purissima, Sponsa tenerimè adamata. Fac igitur nos Domine, fac nos dignos Sacris Altaribus Tuis Ministros; fac Humiles, fac Perverentes & Spiritu tuo repletos: ut non erubescamus Evangelium; ut in nobis appareat Virtus Tua; ut Gloriam Tuam, tamquam Servi fideles, propagemus in terris, & ita aliquando, in Consortium Sanctorum assumti, Laudes Tuas Æternùm decantemus in Cœlis. Amen.

F I N I S.

GENERALIS COLLECTIONIS,
OMNIUM OPERUM
ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI DOMINI,
DOMINI JACOBI THOMÆ JOSEPHI
WELLENS;
EPISCOPI ANTVERPIENSIS.
P A R S S E C U N D A.

DER ALGEMEYNE VERZAEMELINGE,
VAN DE WERKEN
VAN
SYNE DOORLUGTIGSTE HOOGWEERDIGHEYD,
JACOBUS THOMAS JOSEPHUS
WELLENS;
BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
H E T T W E E D E D E E L.

T A N T W E R P E N ;

By C. M. SPANOGHE , Boek - drukker op de Suyker - ruyte. 1784.

DE VOLBRACHTE WENSCHING DER STAD ANTWERPEN. In syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, haer tot Bisschop benoemd, door haere Majesteit de Keyzerinne Douairiere Koninginne &c. &c. &c.

DEn Vreugde-Galm van 't Hof komt Loven opte wekken,
Men meynit, 't is vast-gesteld, dat WELLENS gaet vertrekken,
't Orakel deézer plaets, daer Pallas met Laurier
Syn Hooft omringde, toen hy PRIMUS was alhier.
Hier heeft de wond're zorg der Koningin gebleeken,
Haer goedheyd over ons zig uytstort; hoort-ze spreken:
Wy willen, dat uyt kragt van onze Wet beroemd
Heer WELLENS Bisschop van Antwerpen zy benoemd.
Myn Zang-Goddin is niet genoegzaem om te zingen,
De groote blyd'schap, die heel Loven kwam doordringen,
Het Poeder in de Lucht, het Vreugde-vuer, de Feest,
't Gezang der Muzen, en blymoedigheyd om 't meest.
't Vermaerd Gebouw, alwaer de Wysheyd edelmoedig
De Witten uytlegt, daer verdienste is overvloedig,
Op 't algemeyn geroep syn weder-Galmen geëft,
En doór verzugting maer syn tusschen-poozing heëft.
In deéze juyging, die de Liefde ontroert, met eenen
Men ziet 't verlies van zoo een weêrdig Man beweenen:
De Mannen, in wiens hert GODS Wet is ingedrukt,
Schoon onvernoegd, zyn dog doór deézen Keus verrukt.
"Wat groot Geluk hebt gy, Antwerpen schoone Stede,
"(Zegt een der Wyze) onlangs men ons belofte dede,
"Niet meer 't ontblooten ons van eenig Ledemaet;
"VAN GAMEREN is dood, en WELLENS ons verlaet.
"Een Man zoo teer bemind, den steun van ons gevoelen
"Den grootsten Ieveraer van 't Wit, daer wy naer doelen:
"Een grooter Bisd'om was hy weêrdig 't is gewis,
"Maer ziet hoe onze Schaer, Eylae's! getroffen is.
"Nu zal in Loven syn' Wylsprekendheyd ontbreeken,
"Die doóling stutte, die 't bedrog kwam uyt te spreken,
"Nu schuyt d'ontblinding van syn schrand' Argument,
"Dat van d'hooveêrdige is het kragt'loos fundament.
"Verzwakt men hier dus in de Wysheyd 't onderschooren,
"Die in deéze heylzaem plaets haer wooning heëft verkoren,
"Alwaer doór Weétschap sy vormen het verstand;
"Op dat de waere deugd mag heêrschen 't alle kant.
O! gy getuygen van syn lessen zoo verheven!
Wón deézen Man uw hert, en kwam u moed te geëven;
Die synen Naem by u, onsterff'lyk heeft gemaekt,
Moet hy zoo zyn by u, dat hy ons niet genaekt?
Het is de Geest'lykheyd, het volk van syne stede
Het is syn Vadeland bemind, het welk doór bede
Hem van den Hemel vroeg, betragte en hem bekram,
wiens wensché hy vervuld, zoo haest m'hem daer vernam.

Moet dan 't geleerde Volk zyn altyd by malkander,
Moet vast staen eene plaets, en wankelen een ander?
d' Apostels, welkers Ampt GODT u bekleeden doet,
Zyn wel gescheyden, maer vereenigt met 't gemoed.
't Is onzen Inboórling, die ons vervult met Glori,
Wiens roem gy 't allen tyd zult houden in memori':
't Is onzen Inboórling die ons al lang behaegt:
Niet zonder reden, dat hy word vereyscht, gevraegt.
Hy was voór ons bewaert: den Hemel hoort onz' bede,
Terwyl naer hem verlangt nog menige and're stede;
Want Yperen, Namen, Gend, hem koózen allen dry,
Rur'monde wenschte, dat hy haeren Herder zy.
En BRUGGE welkers wensch aen ons kwam tegenstreeven,
Als haeren Herder nu den dood-snik had gegeëven,
Ras hem den eersten van de dry benoemen dorst,
Die worden opgezogt doór zorg van Paus en Vorst.
O wyzen Leeraer, d'eer van onze Stad roemrugtig!
En noyt volpreéze Telg van eenen Stam doórlugtig!
Gy giert deéze plaets, en u bewyft een-ieder Eer,
Gy't Brabantsch Bloed op nieuw vereerlykt meer en meer.
Den Myter en den Staf verwagt, dat gy zoud' koómen,
Die doór de wreede dood uw voórzaet zyn ontnomen,
Dien weêrden Herder doór de Deugd met GODT vereent,
Den welken Loven en Antwerpen heëft beweent.
Vervult syn plaets, en komt GODS Wet uw Kudde onvouwen,
Die 't Huys van Oostenryk aen u kwam toebetrouwen.
Komt grooten Herder, komt, en uwe Schaepen hoed
Verheugt doór goeden Keus; gy staet in ons gemoed.
Onz' Herten zyn vervoegt, en doór de vreugd herleëven,
Dat Staf en Myter word met regt aen u gegëven.
Aenhoort onz' Stem, en dat uw' hert bewogen word:
Dat ons verlangen doór uw' komste zy verkort.
G! komt, aen onzen wensch de Vreugd en Blyd'schap voegen,
Uwe Inwyding alleen ten vollen kan verneegen
Het Wereldlyk getal en schaer GODT toegewyd;
Want in onz' hert en wensch gy verr' den eersten zyt.
En ik vol blyd'schap van uw' Deugden zien te kroonen,
Vervoeg myn wenschen met die in den Hemel woonen:
En wensche, dat den Heer, inlien het hem verneegt,
De helft myns Levens tyd by uwe dagen voegt:
Op dat gy langen tyd uw' Kudde moógt bestieren
In alle voórspoed, en niet waere Deugden gieren,
Dat volgens 's Heere woórd, uw toebetrouwt Getal
Eens eenen Herder zy en eenen Heders stal.

LANG LEVE WELLENS ALDER WEERDIGSTEN HERDER.

Soupirs d'Anvers, à Monseigneur JACQUES THOMAS JOSEPH WELLENS, son Illustre Evêque dénommé par sa Majesté l'Impératrice Douairiere & Reine &c. &c. &c.

AU signal de la Cour *Louvain* ouvre sa porte,
 On croit que c'est la Loi, qui veut que WELLENS forte,
 L'oracle de ces Lieux, où *Pallas* d'un Laurier
 Environna son front, quand il y fut Premier.
 Nous admirons les soins de notre *Auguste* REINE,
 Dont la Bonté pour nous s'épanche & se déchaîne;
 Elle dit : Nous voulons en vertu de Nos Loix,
 Que WELLENS soit Evêque aux vœux des *Anverfois*.
 De détailler au point la joie inexprimable
 Qu'a ressenti *Louvain* ma Muse est incapable,
 La poudre dans les airs, les fêtes & les feux,
 Les Muses, les plaisirs, l'allégresse & les jeux.
 Le Bâtiment fameux que la sagesse y fonde,
 Où s'expliquent les Loix, où le Mérite abonde,
 Rétentissoit de cris pleins d'applaudissemens,
 Qui sont entrecoupés par des gémissemens.
 Dans l'acclamation l'Amour les déconcerte,
 Du plus digne Docteur on regrette la perte,
 Des Hommes consommés dans un faveur divin
 Sont enchantés du choix, malgré tout leur chagrin.
 " *Anvers* est trop heureux, trop fortuné sans cesse,
 " (Dit un de ces Savans) on nous fit la promesse
 " De ne plus nous ravir ce que nous possédons,
 " *Van Gamenen* est mort; & WELLENS nous perdons
 " l'Homme le plus chéri! soutien de nos Sentences!
 " Le plus zélé Docteur! versé dans nos Sciences!
 " Il est digne, c'est vrai, du plus grand Evêché,
 " Mais notre Corps hélas! en est si fort touché.
 " *Louvain* n'ouïra plus ces beaux traits d'Eloquence
 " Lancés sur les erreurs, que l'imposture avance,
 " Plus ces Solutions de ces fiers Argumens,
 " Qui font des orgueilleux les foibles fondemens.
 " Affoiblit-on ainsi l'Appui de la Sagesse
 " Qui réside en ces Lieux sacrés par la Déesse,
 " Où nous formons l'esprit & donnons le faveur,
 " Afin que la Vertu par-tout sût prévaloir?
 Oh! vous sâvans témoins de la Leçon sublime
 Qui fut gagner vos cœurs, encore qui vous anime,
 Cet Homme qui chez vous s'est immortalisé,
 Sauroit-il être à vous, être à nous divisé

C'est un Clergé fameux, un Peuple qui le prie,
 C'est sa Patrie enfin si charmante & chérie,
 Qui le demande au Ciel, qui le veut, qui l'obtient,
 Dont il comble les vœux au moment qu'il y vient.
 Faut-il, que les Savans restent toujours ensemble?
 Qu'on affermissé un lieu pendant qu'un autre tremble?
 Les Apôtres divins vos vrais Prédécesseurs
 Etoient bien divisés, toujours unis de cœurs.
 C'est notre Citoyen, qui nous comble de gloire,
 Dont vous conserverez la très-digne mémoire;
 C'est notre Citoyen, long-tems nous l'admirons,
 Ce n'est pas sans raison, que nous le prétendons.
 Il nous est réservé, les Cieux nous sont propices;
 Un autre se flattoit d'en faire ses délices:
 2pres, *Namur* & *Gand* choisirent ce Docteur,
 Et *Ruremonde* aussi le voulut pour Pasteur.
Bruges, dont le désir à combattu le notre,
 Oisoit après la mort de son très-digne Apôtre,
 Le nommer sur le champ le premier de ces trois
 Qu'ont soin de rechercher le *Saint Pere* & les *Rois*.
 Et vous *Savant Docteur*, l'honneur de notre Ville,
 Très-digne rejetton d'une Illustre Famille,
 Qui décorez nos lieux, & que nous révérons,
 Vous ornez de nouveau le sang des *Brabançons*.
 La Mitre vous attend & la pesante Croisè,
 Que la Parque arrachoit d'un air fier & féroce
 Au plus digne Pasteur, l'exemple de vertu!
 Que *Louvain* regretta comme *Anvers* abattu.
 Venez le remplacer dans cette Bergerie
 Que l'*Auguste Maison* vous offre, vous confie;
 Illustre & Grand Pasteur viens paître tes Moutons
 Enchantés du bon choix, car nous vous chérissions.
 Nos cœurs sont tous unis, joyeux pour Croisè & Mitre,
 Que vous, *Savant Docteur*! avez à juste titre;
 Ecoutez notre voix, laissez vous attendrir,
 Et de nos vœux ardens abrégez le désir.
 Faites lui succéder le Plaisir & la Joie,
 L'inauguration, c'est là l'unique Voie
 D'un Troupeau réjoui, du Prêtre & Séculier,
 Car dans nos cœurs & vœux vous êtes le Premier.

Illustrissimo Reverendissimoque Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, in Alma Universitate Lovaniensi Sacrae Theol. Doctōri Regenti, ex Præsīde Collegii Divæ Pulcheriæ, Antverpiensium Episcopo XVII., Consecrato die 8 Septembris 1776.

(Pf. 13. v. 7.) **E**Xultet ò nunc Israë! Israë!
 Exultet! & vox ter feriat sacros
 Festiva (Pf. 120. v. 1.) montes, unde habemus
 Lætitiâque alacremque plausum!
 (Pf. 96. v. 11.) Lux orta justo est. Pfallite, Virgines;
 Carmen supremo Pfallite Numini:
 Sæclisque discendos futuris
 In citharis iterate cantus.
 (Pf. 96. v. 11.) Lux orta justo est, orta que gaudia!
 Et (Pf. 1. v. 3) ligna sicut, quæ gelidos prope
 Plantata decursus aquarum
 Dantque suos reparantque fructus:
 (Pf. 91. v. 23.) Sicutque palmæ, vel Libani cedrus,
 Intaminatis Justus honoribus
 (Pf. 22. v. 2.) In pascua floret virenti,
 Dux ovium positusque custos.
 O TE (Pf. 93. v. 12.) beatum, quem docuit sator
 VIR MAGNE, legis, scita DEUS suæ!
 Quem (Pf. 104. v. 19.) Spiritûs almo æviterni
 Eloquium penetravit igne!
 O TE beatum, quo (Pf. 44. v. 3.) speciosior
 Decore nullus fulget amabili!
 (Ibid.) Affusa scintillat difertis
 Gratia multa leposque labris.
 Nam mella (Cant. c. 4. v. 11.) stillans labra favus TUA;
 (Ibid. v. 3.) TUUMQUE dulce est eloquium, velut
 Fragmenta mali suavitatis
 Punicei redolentis auram.
 Divina quis TE sanctiùs aurca
 Lingua sonantem? quisve difertiùs
 Vincat fugantem sæva Mundi
 Sæva Stygis mala, sæva Carnis?
 Audire sanctos credidimus Patres,
 Quos græca docto terra tulit sinu,
 Magnos & inter quos LEONES
 Roma parens veneranda censet.
 Et (Pf. 44. v. 8.) TE perunxit propterea DEUS,
 TUUS perunxit TE fociis DEUS
 Præ cæteris, festivitatis
 Chriſmate, lætitiæque nardo.
 Domûs, (Pf. 103. v. 2.) amictum luce velut toga,
 (Pf. 104. v. 21.) Renunciavit TE Dominum suæ,
 VIR MAGNE, (Pf. 07. v. 34.) virtutisque vocem
 Ecce TUE dedit ille voci.

Dixitque lævum non semel intonans:
 Meos (Pf. 104. v. 22.) magistræ vim sapientiæ
 Senes docebis, principesque
 Consilio erudies amico.
 Jam (Pf. 22. v. 5.) delibutum tempora balsamo
 TE (Ibid. v. 4.) virga fulcit, TE baculus regit
 Meus, pedumque in sæcla præfens
 Auxilium feret & levamen.
 Nec (Pf. 90. v. 10.) TE dolosum, quod noceat, malum,
 Nec tecta clades atteret insolens.
 (Ibid. v. 16.) Annis replebo TE, meamque
 Expediam TIBI dein salutem.
 Et plura, quæ vox per resonum aëra
 Lato Angelorum murmure reddidit.
 (Pf. 96. v. 8.) Audivit, & rupes Sionis
 Insolito strepuit triumpho.
 Hoc audiisti TU, citiùs gregi
 Erepte Pastor! (Pf. 79. v. 15) Respice de polo,
 Et (Ibid. v. 16.) vineam cultore quondam
 Perfice TE toties rigatam.
 Labetur (Pf. 71. v. 7.) alto rursus ab æthere
 Pax æquitatis filia, dividet
 Donec dies sol, & per umbras
 Luna suos reparabit ignes.
 Nempe exerebant jam tumidum caput
 Turpesque fraudes ac dolus impiger,
 Orbisque mendaces parente
 Insidias ovibus struebant.
 Vix adfuiſti, PRÆSUL ò OPTIME!
 Et (Pf. 128. v. 6) sole tectis ceu ſitentibus
 Natum, priusquam falx recidat,
 Aruit, interiitque fœnum:
 Sic conciderunt. Sic quoque concidant,
 Infernus hostes quotquot alit TIBI.
 Et (Deut. c. 33. v. 25.) ut TUE dies juventæ,
 Adveniens ita sit senectus.
 Verum est: revulsum TE Batavum sibi
 Ædes, & artes, Mater & artium.
 Luxere, (Pf. 88. v. 16.) felicemque gentem,
 Jubila, quæ cecinit, vocarunt.
 Ast ante partos mox fugit insulæ
 Squalens honores mæror. O (Pf. 44. v. 5.) prosperè
 Procede! Procede ò in ævum
 Major avis atavisque major.

APPLAUDIT DIVÆ PULCHERIE, VULGO HOLLANDICUM COLLEGIUM LOVANII.

Illustrissimo ac Reverendissimo Viro Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, Antverpiensi in Alma Universitate Lovaniensi, Sacrae Facultatis Theologicae Doctori Quondam Regenti ac Professori Ordinario Sc. Sc. Sc. Antverpiensium Episcopo XVII. Summo cum totius Populi applausu Diocesim suam solemniter adeunti die 9 Septembris 1776.

Hoc quoque Dilectis *Grudii* Tibi, Praesul, ab oris
Carmen eat; tenerique Labor quicumque Poetae
Inter honora locum mereatur vota tenere.
Sic dum Magnificis quondam Penetralibus errans,
Dona sacris suspensa Tholis, veterumque Laborum
Cuncta recensetis monumenta; recurret Imago
Nostri forte etiam Coetus parvique Senatus,
Cujus Tu tenues non indignatus honores,
Inter inaequales focios latissimus olim
Ad caput exiguae voluisti accumbere mensae:
Tum Tibi nos sophericae gratari munera Palmae
Prima futurarum sat erat praesagia laudum,
Incomptoque sequi crescentem Carmine famam.
Nunc, ubi Te sancta moderari lege Fideles
Numina justa vocant, titulisque insignibus auctum
Christiadum gravibus decus ingens patribus addunt,
Conatu majore decet, melioreque plectro
Virtutes celebrare tuas, Vir Magne, sacrumque
Carmine venturis Nomen demittere saeculis:
Tempus adest; favet ingenio Tibi Belgica plausu,
Festivisque strepunt patriae clangoribus arces.
Nos adeo, WELLENE, soli tibi nomine juncti
Communis, *Diliae* quos nunc remoratur ad undas
Durum opus, & quorum pars ipse decora fuisti
Jam pridem; unanimi demum Te voce Clientes
Chari delicias populi, columenque canemus.

Tu coeptis, aeterna Dei sapientia Patris,
Si studia aspectas hominum, pactoque redemptum
Sanguine, Terrigenum nutu genus omne gubernas:
Christe, fave: primus caelo Tu missus ab alto,
Foederis antiqui promisso vincula cultu
Mutasti; moresque viris praecipitaeque dictans
Magna secuturis posuisti exempla Ministris.
Sic cito mirantes oracula laeta per urbes
Iverunt, tua fama; *Crucis* sic alma remotis
Terrarum micuere plagis Insignia: multum
Praemittente, DEUS, *Verbi* te lumen, opemque
Sideream, sanctosque duces; tuus unde sacratissimus
Gaudet adhuc populus Rectoribus, *Unaque* PETRI
Nixa Fide sedes, illa aurea Roma, supernis
Auxiliis nigro stat formidabilis *Orco*.
Haec Regni jus omne tui, caelique potita,
Judice te, Claves; Dominatos ordine longo

Tot tempora saecula PATRES, ad per nostra Priusque
Imperium numerat; qui, te minor, orbe Fideles
Immensis fufos hodie regit aequus, & amplos
Praesulibus iusta partitur Lege Labores.

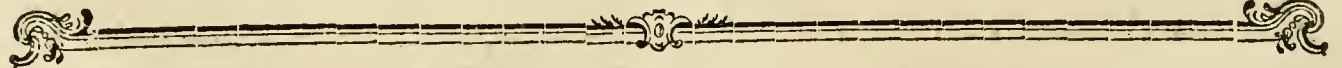
Hujus responsis WELLENE, piaque notatus
PRINCIPIS auspiciis, merito tibi debita jura
Aggredere, & vacuae regimen molire *Cathedrae*.
Illud erat querula quod dudum *Antverpia* voce
Poscebat Superos supplex, GABRIELIS iniqua
Hac solabatur spe fata, gravemque dolorem:
Quippe, suo natum gremio multaque probatum
Laude virum fore, qui justam virtutibus urbem
Ornaret, populosque bona sub pace bearet:
Et jam vota valent... tibi Mitra pedumque verendis
Pontificum manibus data, sacri signa decoris;
Spirantisque Dei profusus desuper Ignis,
Munere multiplici locuples, praecordia sanctis
Casta fovet studiis, caeloque redonat avito
Doctorem Verbo, & rigida pietate potentem.
Pastori gratiare tuo, *Grex* omnis, amarus
Belgica quae late *Scaldis* praeterfluit arva,
Gens superis dilecta; recens gratiare recepto
Solemnes inter plausus, *Antverpia*, Gnato;
Instauraque iterum, pompa majore Triumphos;
Quos sopherico reduci quondam e certamine laeta
Duxisti, pretium juveni stimulumque Laboris.
Quam tunc Grata bonos recrearunt Gaudia Cives
Quam placidus furor excitam nullo Ordine turbam,
Matres atque viros puerosque imbellibus egit
Virginibus junctos passim; cum turma Sophorum
Exultans in Equis atque hoc Victore superba
Conclamaret Io; Ter Io circum omnia late
Obstreperent urbs vasta propinqui & littora *Scaldis*,
Haec tibi prima fuit juvenilis meta Laboris
Prima quies operum, vir magne; hic omine certo
Conatuque novo, tibi tot de millibus unum
Lecturus studium, caute omnia circumspexisti,
Laxastique agilem laudanda per otia mentem
Non ea longa tamen; quippe & mens ipsa bonorum
More magistrorum formata piisque parentum
Exemplis succensa diu, majore superna
Impete regna petit: proprii Numine Divum
Omnipotens Pater aspirat, Christique verendo

Rite ministerio sanctisque laboribus urget.
 Exhorrete, nigri nunc impia tecta Tyranni;
 (Ultor adest) ac vos, verbosa superbia fædo
 Quos partu tulit & baratro dimisit aperto,
 Perniciem populorum & nocti vota perenni
 Agmina! Quin tenebris mersi & caligine cæca
 Antiquorum inter mendacia turpia vatam,
 Lucem ultro fugitis & cæli vindicis ignes?
 Ast dabitis pœnas: & si remorata Tonantis
 Hac vindicta tenus, scelerata reliquit inulta
 Criminâ; WELLENI Curas aliquando sagaces
 Expertus fidumque animum, castisque potentem
 Doctrinis, æterna viro Penétralia pandet
 Inque sacras vibranda dabit sua fulmina turbas.
 Proh Hominum Sator, & mundi nascentis origo,
 Qui gravia Astrorum facili sub numine torques
 Pondera, circuitumque maris Terrasque patentes
 Imperio cohibes & limite dividis æquo,
 Terrigenum te segne genus, manuumque tuarum
 Pauper opus, fastidit adhuc renuitque magistrum!
 Quo ruimus miseri? Quæ nos in crimina cæcus
 Præcipites agitat furor? Heu tua Dextera triste
 Vibratura malum minitat, pendetque Nocentum
 Colla super gladius, nec spes super ulla salutis;
 Ni tibi iustorum repetita piacula cordi,
 Acceptæque preces... at, te vel iudice, cætus
 Sæpius exigui pietas opprobria celat
 Urbium, & ex uno recipit gens tota salutem.

Hunc quoque, si veri quidquam mens augurat, ora
 Dulce dehinc patriæ sidus columenque futurum
 Egregium mittis, qui te duce & auspice, tandem
 Diruat infidas lethali vulnere turmas.
 Jam pridem solida quantum ratione valeret
 Eloquioque gravi, sensit Temerarius, amplo
 Qui sermone strepens, oracula dulcia Plebi

Pestiferosque bolos præceptaque protulit atra:
 Audiit & multos Grudii Schola sacra per annos;
 Nec bibit attenda voces vigilantior aure,
 Quam si WELLENI veterum monumenta virorum
 Panderet, aut ritus disciplinaeque priores
 Moribus assimulans hodiernis, ordine recto
 Infractamque fidem, populique fidelis easdem
 Temporibus cunctis leges ac sensa probaret;
 Doctus item nodos solvisse, ligareque nexu
 Duplice, Discipuli quoties follertia visque
 Ingenii spectanda novis foret argumentis.
 Hæ tibi erant artes, dum te, Vir magne, tenebant
 Mania Lovanii, venerandorumque Virorum
 Alma Parens, studio florentem nobilis otii:
 O quam te memorem DOCTOR! quo Præside, nuper
 Nescio quid melius Grudiis spirabat Athenis
 Acceptumque magis: quin, (ni sibi somnia fingit,
 Quem desiderii solatia raptâ fatigant)
 His WELLENE, nihil liquisti optabile terris.
 Nos equidem, mediis studiorum in fluctibus, atque
 Innumeros inter scopulos, te lumine PRÆSUL,
 Sollicito sectamur ab hinc, animoque flagranti
 Te versus trahimur; medium provector in æquor
 Qualis sollicitis cynosuram Nāvita lustrat
 Intendens oculis, & aquis ac æthere septus
 Omni parte, ratem stella duce flectit euntem.
 Sic quos Anversæ procul hic à finibus, orbos
 Patre reliquisti, terram properamus avitam,
 Te firmas monstrante vias, te sospite: sique
 Nostra fuit Grudio tecum sublata voluptas,
 Spè tamen hac damna ac animum solabimur ægrum;
 Quippe fore, in Patriis ut tu nos sedibus olim
 Accipias felix; ubi curæ in parte locati,
 Te fortunatos ducamus PRÆSULE soles.

Congregatio Antverpiensium Academiæ Lovaniensis Theologorum.

DEN ZEGENPRAEL VAN ANTWERPEN VEEL GELUCKS BIEDENDE aen haeren wel-beminden Inboërling, lang-gewenschten Herder, en zeer geagten Bisschop, den Doorlugtigsten en Hoogweerdigsten Heere, Myn Heer JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, met eenpaerige Vreugde-teekenen aldaer synen Plegtigen Intrede zullende doen den 9 September.

Antwerpen zyt verheugt, g'hebt reden van verblyden
 Mits dat voór u ontstaen die aengenaeme Tyden;
 Weest vreugdig wakker Volk, ziet hier den blyden stond;
 Erkent, wat u voor-af den milden Hemel jont:
 Gy wyd-vermaerde Stad, en Peirel van de Steden,
 Zoo ryk in Koopmanschap, dog ryker nog voór heden,
 Bekent door uwe Kont, en over-al befaemt,
 Zoo dat gy 't Pronkjuweel van Brabant zyt genaemt:

Gy sehoon' en sterke Stad, voór wiens verheve wallen
 De Steden altegaer kniebuugend' nedervallen,
 En tuygen in 't gemeyn, dog egter zonder nyd,
 Dat gy als Koningin' van all' de Steden zyt:
 Gy, die van Handen zyt benaemt, wilt heden toonen,
 Dat gy die Handen wilt met groene palmen kroonen,
 Dat gy vericheyde gunst aen 't Neêrland hebt gebaert,
 Vermits g' een kweékery' van alle Konsten waert:

Liet ik de *Poëzie* hier op wat voorder zwieren,
 Ik bragt in zegenpraël, en kroonde met Lauwrieren
 Zoo menig kloek Verstand; 'k deed' schett'ren doór het oor
 Het negenstemmig lied van 't Zang-Goddinnen Choor,
 Ik bragt hier op 't tonneel zoo veel bekwaeme Mannen,
 Die tot *Poëtens-konst* zig hebben ingespannen,
Scholiers, Gervaius, Graphæus met de Syn'
 Ik bragt daer nevens aen als in een worftelepyn
 En *Sweëris*, en *Bochius*, met ander' sinege brynen,
 Wiens Schriften heden nog zoo letterlyk verschynen;
 Den naem van scherp vernuft die blyft ten allen tyd,
 Schoon dat nog stadig baft den redeloozen nyd.
 Waer my den tyd gejoint, ik deed' een-ieder merken
 Zoo menig Meester-stuk, en wel-doórknede Werken;
 Uw *Béeld* en *Schilder-konst* zyn tot getuygenis,
 Dat u van *werpen* niet, maer wel van *werken* is
 Gekomen eenen Naem, die alle Boeken melden:
 Getuygen zyn hier van zoo veel schoone Belden,
 Zoo menig Tafereel, volgeestig afgemaelt,
 Alwaer 't Pencil den prys ook van Natuur behaelt.
 Dat ik hier spreken mogt, en voór den dag ging haelen
 De *Vossen* en *Teniers*, met *Spranger* en *Van-baelen*,
D'Heem, *Snellinks*, en *Van Oórt*, *Frans-floris*, *Lange-jans*,
Schut, *Zegers*, en *Jordaens*, en honderd groote Mans,
 Ik deed' *Italien* hier zelfs de wimpel sryken,
 Mits geen' den aerd betreft van *Rubens* en *Van-Dycken*;
 Ik sprak nog van het puyk, en hier, en daer te zien,
 Gelyk *Verbruggen* toont met *Wilmsens* en *Quellien*.
 Hadd' ik hier myn gedagt op deézen zin genomen,
Quintinus Metius moest ook te voorschyn komen;
 Al 't gene, dat hy vrogt, schoon anders maer een' Smit,
 Staet heden nog bekend voór 't alderfynste pit
 Van uytgezogte *Konst*: myn penn' zou voorder dryven
 En van die groote *Faem* nog meerder blyken schryven,
 Hadd' ik tot myn beworp genomen een Belyd,
 Dat eertyds heeft gebloeyt, en bloeyt op deézen Tyd.
 Gelukkig zyt-ge *Stad*, nog by-genaemt van *Handen*,
 Gelukkig om den Geest van alle die verstanden!
 Kost ieder Meester-stuk veranderen in een tong',
 Het sprak, dat nimmermeer 't Vernuft zoo verre gong.
 Niet minder is geweest in hoogverheve Bouwen,
 Gelyk op heden nog een-ieder kan beschouwen,
 Uw onvermoeyde zorg', en iever noyt volgaen,
 Om dat *g'* in deéze *konst* zyt hooger opgegaen.
 Waer 't dat, ó *Hande-stad*, en *Handel-stad* te famen!,
 Hier *Roomen* wyd-berugt en groot *Cairo* kwamen
 Met all' dat *Metsel-werk* van *Marmer* en *Kareel*,
*Bouwkonst*ig opgemaekt met bytel en trauweel,
 Sy moesten voór uw *Wal* en sterke *Mueren* wyken;
 Uw *Thorens*, *Gevels* trotsch doen 't aen de *Ryzers* blyken;
 Uw *Kerken*, *Oosters-huys*, dat zoo veel vensters heeft,
 Als 't *Jaer* naer synen loop volkomen dagen geeft,
 Uw wandelryke *Bors*, en *Raeds-huys* hoog-verheven,
 Die blyven u den naem van schoon' *Gebouwen* geven;
 Den *Tempel* zoo vermaerd, van ieder-een bezogt,
 Daer alles is te zien dat *konst*ig is gevrog't,
 Daer by die fiere *Spits*, *Mariz* toegedraegen,
 Zoo hoog, zoo sterk gebouwt, als immer oogen zagen,
 Die blazen uwen *Roem* langs zoo veel kanten uyt,
 Als *lieren* in het rond het pak van *Atlas* sluyt.
 Dit alles evenwel verwagt nog hooger' tyden
 Dat eenig ruymet *Dicht*, schoon ander dit benyden;

Het zal op synen Tyd den Lezer siaen ten toon,
 Want treffelyk Verstand dat eyscht volkomen loon.
 Gaen ik op *Godes-dienst* myn' oogen laeten daelen,
 Hier zien ik hem voór-af in luyfter zegenpraelen,
 Geduerig onderschraegt, blymoedig aengeleyd
 Doór *Mannen* na *Gods* hert en vol zorgvuldigheyd:
 Hier nemen d'eerste Plaets die Geeltelyke Helden,
 Die zig voor hunne *Kerk* zoo kloek te pande stelden;
 Waer onder dat men ziet *Torrenius* geiteld,
 Nog heden door syn *Penn'* en *Poësie* gemeld.
Malderus heeft alom den iever laten blyken,
 Die een verstandig *Man* met glorie kan verryken.
Miræus, wiens vernuft een-ieder was bekend,
 Heeft in de *g'heugenis'* syn' weiden *Naem* geprent.
Capello, naer genoeg syn' vlytigheyd te toonen,
 Verdient nog boven dat 't pieraed van *Lauwer-kroonen*,
 Den *Armen* toegedaen. *Van Beughem* zal altyd
 Nog leven in het hert door syne minzaemheyd.
 En noyt zal *Carolus* van iemand zyn vergeten,
 Die syn geminde pligt ootmoedig heeft gekweten.
D' Herfelles heeft verdient den roem van enen *Man*,
 Die niemand oyt genoeg om *Deugden* pryzen kan.
 Veel' ander' laet ik daer, die 't zelve deel beryken,
 Verr' boven allen lof en zonder haer 's gelyken;
 Hun zal de snelle *Faem* verheffen meer en meer,
 Zoo lang de *zonne-koets* zal nemen haeren keer.
 En schoon dat *Atropos* den draed heeft afgesneden
 Aen dat (*). *Hoogweirdigt'* *Man*, lieftalig in de zeden,
 Die nog by ieder leeft in een gezegent hert,
 Wiens dood ons heeft gebaert aentreffelyke smert,
 Dog blyft gedagtenis van die verheve *Daeden*,
 Die met het minste deel den *Atlas* overlaeden;
 En, met een woórd gezeyd, *Deugd* en *Geleerdheyd* praelt,
 Zoo verr' de gulde *Zonn'* met haeren wagen dwaelt:
 Ons is een wakker *Man* doór 't stervens-lot ontnomen,
 Wy hebben, *Godt* sy dank, een *Diergelyk* bekomen;
 Ons lot dat is verzoet, ons leed dat is gedaen;
 In vreugd en zegenpraël verandert ons getraen:
 Een' *Bisshop*, die met regt tot zulks is aengekomen,
 Met regt den zilv'ren *Staf*, den *Myter* gaet bekomen,
 Een' *Bisshop*, valigefelt van eene *Keyzerinn'*,
 Die als gezegelt staet in ieders hert en zin,
 Een' *Bisshop*, voór bekwaem tot *Roomen* zelfs geprezen,
 Die onzen *Herder* gaet en onzen toevlugt wezen,
 Is ons van *Godt* gejoint, bekend doór kloek beraed,
 En zegenryk vernuft, en welgegronde *Daed*.
 Als iemand heeft getragt syn' pligten naer-te-homen,
 In lever, in beleyd met vrugt heeft toegenomen,
 Als iemand heeft gedaen, dat rype zinnen voegt,
 Dat ieders heyl bezorgt, dat ieder vergenoegt,
 En zal men dan niet wel hem glorie-ryk benoemen?
 En zal men synen *Naem* niet over-al gaen roemen?
 En zal men niet bestaan, 't geen' ieder weirdig agt
 Te wezen naer den eysch in vollen dag gebracht?...
 Is iemand in syn *Ampt* op hooge plaets gezeten,
 En heeft daer welbezogt syn' nauwe *Pligt* gekweten,
 Daer is bekwaeme stof tot vry' een' hooger' *Naem*;
 Gelukkig noemt hem reeds de *snelgevlerte* *Faem*.
 Beklimmig trap op trap, te gaen tot *Weirdigheden*
 Doór *Pallas* onderstand en *deugdelyke* *Zeden*,
 Dat is een groote zaek, die ik zoodanig agt,
 Dat sy te boven gaet, en geld, en hooge *Magt*.

(*) *Henricus Gabriël Van Gameren*.

Moest ik alhier bestaen de Daeden te verheffen
 Van ons Nieuw Opper-hoofd, 'k en zou'er geen betreffen;
 Moelt ik de zaak doen zien, gelyk het dient te zyn,
 'K en hadd'ze noyt volbragt; 't vermogen is te klyn,
 De Veërffen zyn te ligt: ik will' alleen verhaelen,
 Hoe *Pallas* synen Geest van jonks kwam af-te-maelen,
 Een teeken, wat een Man hier te verwagten stond;
 Haer woorden luyden dus, en s' opent haeren mond:
O Kind van grooter hoóp! wilt in uw jonkheyd leeren
De Deugd en Neêrfligheyd, twee Titels, die vermeeren
Een treffelyk Gestalt; myn jonst is u bereyd,
Gy zult de vreugd eens zyn en lof van uwen tyd:
Ik zal den weg van Eer voor u gaen voorbereyden,
En met een' vlytig hand tot hooge trappen leyden. . .
 'T scheén, dat het teerder Kind die woorden hadd' verstaen,
 Want 't heéft ook in 't verloop naer deéze les' gedaen.
 Gelyk het boom-gewas syn overlaede takken
 Doór overvloed van vrugt doet na beneden zakken,
 Al of het zeggen wilt, dat ieder van het Fruyt
 Kan nemen synen smaek; zoo dient ons tot besluyt,
 Dat Hy, die Vrugt op Vrugt met iever kwam vergaeren,
 Genoegzaam heéft getoont in kort verloop van Jaeren,
 Dat hy een-ieders Heyl ten vollen heéft betragt,
 En nog verhoópen doet het zelve naeedag.
 Gelyk een Diamant blinkt in syn gulde randen,
 Of als het *Elfenbeen*, het gheen', doór Meesters handen
 In kostbaer *Ebben-hou* of *Schildpad* ingeleyd,
 Een' wonderlyken glans en luytter henen spreyd,
 D'oog van een-ieder trekt, en d'agbaerheyd doet groeyen;
 Dus kan een gunstig hert, dat blyft in iever gloeyen
 Met liefd' en minzaemheyd, gelyk een diamant
 Gestadig staet en blinkt en voor de menschen brand,
 Genegentheyd en lof met dobbel agting winnen:
 Niets is van meerder prys als zorgelyke zinnen,
 Als ernst en vlytigheyd; die stadig voor 't gemeyn,
 Gelyk als onvermoeyt, met Vrugt bekommert zyn.
 Dit alles dient gezeyd, en wel te regt geschreven
 Van die om syne Deugd ten allen tyd zal leven,
 Wiens tegenwoordigheyd voórspoedig word verwagt,
 Zoo langen tyd gewenicht, en vueriglyk betragt:
 Den lof, die hy verdient, zal hem een-ieder bieden,
 Schoon dat men 't niet en hoort in dit gezang geschieden;
 Daer zullen ander zyn, wiens redenryker schagt
 Zal melden synen Lof ook by het Naergestagt:
 Wat *Helicon* vermag ons groot en deltig toonen,
 Dat is alleen bekwaem om hem het Hoofd te kroonen;
 Was nu den *Lauverier* veél schoonder als hy plagt,
 Hem wierd met alle regt den zelven toegebracht,
 Die zoo men heéft gezien, doór Wysheyd heéft bekomen
 Een' glorie-ryken Naem, en dus heéft toegenomen
 In al dat iemand dient tot hooge Weirdigheyd,
 Zoo dat hier Lof met Loon om d'eerste plaetse sryd.
 Mogt ik hier *Phœbi* jonst gevoegelyk gebruyken
 Om myn onkundig bryn in *Castalis* te duyken,
 Ik deéd myn zwaene-veér al-hoog en hooger gaen,
 Want Deugd en schoon Vernult en agt ik noyt voldaan:
 Ik wensch, dat *Pegasus* de waters doet opspringen,
 Die hunnen zilvren douw tot aen de wolken dringen,
 En dat hy zochtjens daelt op deéze Lauwer-kroon,
 Die ik den Winnaer schenk tot wel-verdienden loon:
Hy heéft het al gedien dat iemand kan verkloeken,
Hy heéft het al volbragt, dat iemand kan verzoeken,
Hy heéft, het is genoege, aen synz Plicht voldaan:

Den Trap van dit geluk moest voor hem open staen,
Zoo groote Weird'gheyd betaemt zoo rype zeden,
 'T **BISSCHOPPELYK GEZAG** aen zulk' Hoedanigheden! . . .
 Dat nu den Arend daelt van *Jovis* hoogen troon,
 Niet om 't *Troyaensche* Kind den *Ganymedes* schoon,
 Maer om den Weirden Naem van **WELLENS** te verheffen,
 Die heden een Geluk zoo plegtig komt betreffen;
 Dat hy syn vlerken spreyd, en toont doór bly gerugt,
 Dat nu gekomen zyn de Dagen van genugt,
 Den Tyd van Zegen-galin. . . Regt op uw Vreugde-vieren,
 En wilt de blyde Feeft met nieuwe zangen çieren
 O dankbaer Vrede-stad! toont ieder in 't gezicht,
 Dat gy, die uyt uw' schoot kwam een-mael in het licht,
 Met alle Jonst begroet, met alle Liefd' bejegend,
 Op dat hem s' Hemels Vortt met alle gratie zegent,
 Met lange Jaeren kroont; roept onder trommelslag,
Dat uw eendragig Volk noyt blyder stond en zag!
 Gy Scheld, zoo water-ryk, die met uw ebb' en vloeyen
 Jae schier met graen en melk ons Landen komt besproeyen,
 Die uwen milden stroom spoelt tegen onze wal,
 Maekt in uw ziltig nat een feestelyk geschal;
 Laet u doór geenen wind op deézen Tyd vervoeren;
 Laet nu geen felle golf of wreede baeren roeren;
 Toont doór een' stillen loop, dog vlytig in den schyn,
 Dat gy van deéze Vreugd ook wilt deelagtig zyn.
 My dunkt, terwyl ik spreek, den Stond die is gekomen,
 Een-ieder is met vlyt en Vreugden ingenomen;
 Hy, die ontfangen heéft den Myter en den Staf,
 Komt tot syn hoog Bezit met vollen Zegen af,
 Word praelend' ingeleyd: de straeten vol van Menschen,
 Die naer het zoet beschouw van hunnen Herder wenschen,
 Weérgalmen van geluyt; een-ieder is bewust,
 Dat hy regeeren mag, in voórspoed, liefd', en rust;
 Dat Hy syn eyge Stad als Vader mag bevyden;
 Dat Hem des Heere gunst in alles mag geleyden;
 Dat Hy, zoo lang de Scheld zal op en neder gaen,
 Mag eeuw'ig in het hert van syne Borgers staen
 Daer zynder, die den Lof van syne Jonkheyd zingen;
 Daer zynder, die hun stemm' tot aen de wolken dringen,
 En melden overluyd en midden in de Stad,
 Hoe Hy den Eerlien Prys wel eer bekomen hadd'
 In die vermaerde Schoól doór alle die Verstanden,
 Hierom zoo wyd berugt in alle d'ander Landen;
 Het meesten-deel verheft syn reden-ryk Verstand,
 En noemt Hem een çieraed van 't wyze Nederland.
 Gelukkig is de Stad, waer in Hy is geboren,
 Gelukkig, die Hy nu voor woonplaets heéft verkoren!
 Gelukkig is het Volk, dat in syn herte leéft,
 En dat Hem teenemael syn eygen overgeéft!
 Gelukkig is den Stam, waer uyt Hy is gesproten,
 Met 's Hemels Gunste-bron mildaedig overgoten!
 Gelukkig is het Huys, dat Hem heéft voortsgebracht! . . .
 Zoo lang'er sterren staen ten dienste van den nagt,
 Zoo lang den Oceaan ontfangt de zoete stroomen,
 Zoo lang het Aerdryk bloeyt doór kruyden, planten, boomen,
 Zal leven synen Naem, en groeyen d'Agbaerheyd,
 Die nimmer' flyten zal doór 't loopen van den tyd;
 Jae eerder zal het Scheld tot op den grond verdroegen:
 Die op zig nedertrekt zoo wel het hert als d'oogen,
 Is weirdig ook te zyn van ieder-een bemind,
 Gelyk een' Vader word bejegend van syn Kind.
 Ziet, hoe een-ieder juygt, en toont syn Vrolykheden,
 Tot glorie van een' Man zoo treffelyk in Zeden! . . .
 Hadd'

Hadd' ik hier *Maro's* dicht, het gen' de Goôn verheugd, Dat WELLENS langen tyd in syn Bestier mag leven ;
 Nog kon ik, zoo het past, niet melden all' de Vreugd: En schoon dat ieder-een het stervens-lot verwagt,
 Dit eger is den Wensch, en't dient voor slot gelchreven, Hy zal naer syne Dood nog leven in 't gedagt.
 MAECKT VREUGD GELUCKIG ANTWERPEN.

L'héroïsme de la Sageſſe, Poëme en trois Chants, au ſujet du Sacre de Monſeigneur JAQUES THOMAS JOSEPH WELLENS, Evêque d'Anvers &c. &c. &c. 1776.

Melior est ſapientia quàm arma Bellica..... Eccl. 9. cap. 8. 18.

CHANT PREMIER.

CHANTONS ce grand *Pasteur*, chantons ce digne *Maître*,
 Ce *Phénix* de nos jours, que l'Escaut a vu naître
 Au bord le plus Célèbre & le plus Commerçant,
 Que jamais nos Aïeux aient dans le *Brabant*,
 Si la témérité doit craindre la critique,
 Faits fondre sur mes vers un accent Héroïque
 O Ciel! que, par vos soins, les Charms de ce Bord
 S'étendent sur les Aïrs du Midi jusqu'au Nord.
 Muse rédis-moi donc, sans trop fonder l'Histoire,
 De ces Lieux enchanteurs l'ancien Lustre & la Gloire;
 Qu'est devenu ce Port?... ce beau Port si vanté
 Dans les Atlas du Monde, & dans l'Antiquité!
Anvers, à l'Occident où le Pilote aborde,
 Imite un Arc tendu, dont l'Escaut fait la corde;
 Là, dans un Siècle d'or, naquirent deux Rivaux,
 Dont la Nature envie est l'Art & le Pipeau;
 Là *Neptune* & sa Cour en *Pompe* se rendirent
 Suivis de leurs Appas, que les vagues transmirent;
 Là le Nord & le Sud, par mille Magasins,
 Fixerent le beau Cours de nos heureux Destins.
 Mais qu'il est inconstant ce fortuné Présage
 Avant-coureur léger du'n languissant partage;
 ... O Port! ô triste Port! où brilloient autrefois
 Et les Trésors du Monde, & les Flottes des Rois!
Anvers, si de ces tems le Souvenir vous perce,
 Etalez vos Appas, vos doux fruits du Commerce,
 Vous éclatez encore; soit sans comparaison,
 A ton Lustre Flétri par la division.
 ... Muse que dis-tu là?... flétri!... quelle arrogance!
 Tandis qu'*Anvers* réluit par l'Astre qui s'avance;
 Ne célébrons-nous pas la fin de nos Désirs!
 L'inauguration? l'Objet de nos Soupirs?
 Quoi? si la Soif de l'Or, si le Métal enflamme,
 Faut-il quitter sa Foi? perdre le Bien de l'Ame?
 Arrête-toi ma Muse, & reviens sur tes pas,
 Voudroit-on pour tout l'Or se trouver dans ce cas?
 Romains, est plus heureux sous des ailes Sacrées,
 Nous rejettons des Loix à jamais altérées;
 Depuis le Duc *Pépin*, jusqu'an tems que j'écris,

Notre Culte est le même, est à Rome soumis.
 Sous le Pouvoir Sacré d'une Eglise infaillible,
 Nous révérons la voix d'un seul *Pasteur* visible,
 Qui montre à l'Univers l'Apôtre du *Seigneur*
 Le Premier de ces *Chefs*, dont il est Successeur.
 Le vrai Culte divin ne change point de face,
 Des Apôtres toujours il conserve la trace,
 La Sainte Autorité, qui forme l'Union,
 En est le fondement sans interruption.
 Ce Culte réjouit l'incomparable *Reine*
 De Pays Autrichiens l'Auguste *Souveraine*;
 Sa tendre Piété déconcerte ma voix;
 Dieu tels font vos Bienfaits! son Cœur est dans vos Loix!
 De-là coulent la Paix, la Vertu, la Constance,
 L'Auguste Majesté, l'Amour, la Bienfaisance,
 Pour la Religion le Respect, la Ferveur,
 Dont on voit pénétrés la *Reine* & l'*Empereur*.
 Déraciner l'abus d'un sombre fanatisme
 Grand ennemi du vrai, mais favori du schisme,
 Affermir le repos, nous rendre plus sçavans,
 Plus fortunés, plus surs, plus sains, plus florissans;
 Répondre à nos souhaits, rechercher nos demandes,
 Comblen les vrais humains de grâces de Prébendes,
 Font les soins éclatans de notre *Chef Romain*,
 Des soins fucés du fond d'un très Auguste Sein.
Charles ce grand Héros, pas moins doux que sincère,
 Joignant à ses Lauriers l'Art de regner en Père,
 Pour Gage de Leurs Soins, commande en *Gouverneur*,
 Moins en Bronze tracé, qu'au fond de notre cœur.
 O Dieu, qui soutenez le plus haut Diadème!
 Prolongez leurs destins par Ta Bonté suprême;
 Leur sang est pour vos Loix, leur penchant pour la Paix;
 Ils n'ont d'autres desirs qu'à soulager nos fraix.
 Tandis que leur Amour, & notre obéissance,
 Font naître sous nos pas la Gloire & l'Abondance,
 Recevez, en ce jour! nos Chants divins pour Eux,
 Qui jusqu'au choix d'*Evêque* ont secondé nos Vœux.
 Ils fixent avant nous l'Objet qui nous doit Paître,
 L'inventent, à le voir, afin de Le connoître,

B

Chérissent les Savans, tandis que nous chantons
 La Gloire de nos Lieux, l'Honneur des *Brabançons*.
 Mais quel est, en ce jour, le plaisir qui m'entraîne,
 Vers les Champs d'*Apollon*? quoi Muse! sans haleine,
 Sans force, sans appui, j'embouche la voix?
 Je chanterai l'*Evêque*? & ses brillants Exploits?
 Qu'un *Boileau*, qu'un *Racine*, ou le fameux *Corneille*,
 Au bruit de mes accens, s'irrite & se réveille,
 De ma fiere raison embrassé le projet,
 Trop élevé pour moi, peu propre à mon sifflet.
 Et moi, sans m'égarer, sans m'ignorer moi-même,
 Sans tourner mon tuïau vers l'Objet qui nous aime,
 J'admire le son de leur sublime Voix,
 Dont un seul tremblement me conduit aux abois...
 ...Si leur silence encor' me permet de poursuivre,

Parmi l'Argent & l'Or tâchons d'offrir du cuivre,
 Si même sans fneur, *Apollon*, par ses tours,
 N'atteint pas l'Apogée de cet Astre en son cours.
 Et malgré les périls d'un projet téméraire,
 Aux yeux du vrai Savant que sauroit-il déplaire?
 Sans toucher le Soleil dans son plus haut degré
 Souvent, ce qu'on en dit, n'est pas moins révééré.
 Mais Ciel! daignez unir à la rime facile
 Les sons harmonieux d'un sentiment fertile;
 Daignez de votre Trône, Auguste Vérité,
 Lancer sur mes écrits ta force ta clarté;
 Dis comment notre *Evêque* a passé la Jeunesse,
 Joignez-y quelques traits de sa haute Sagesse,
 Viens, parle & s'il est faux, qu'*Apollon* doit mentir,
 Ma Muse à chanter vrai prétend avoir plaisir.

C H A N T S E C O N D.

LE Ciel, par *Salomon* son fidèle interprète,
 Renvoie à l'univers l'écho que je repête:
 " Vous bénissez, grand Dieu! la Génération,
 " Qui dans la chasteté luit sans contagion.
 " Sa mémoire, ô Seigneur! à jamais immortelle
 " Doit être des humains la Lumière éternelle,
 " Doit triompher toujours du calomniateur,
 " Qui dans sa vanité s'oppose à la Grandeur;,,
 Et nous voyons l'effet de la haute Assurance;
 Malgré l'impiété qui s'arme & qui s'avance,
 En vertu de sa voix, toute irréligion,
 Cède aux divins Appas d'un Noble Rejeton.
 ... Mais Muse élève-toi jusqu'aux attraits d'un Père
 Dont la Noble Vertu que la raison révère
 Eclate aux yeux d'*Anvers* pas moins que le Soleil,
 Quand il donne à l'azur la couleur du vermeil.
 O Très-digne Vieillard! quel est ton avantage!
 Au déclin de vos jours le Ciel vous rend hommage,
 En vertu de vos soins votre terme arrangé,
 Par la main du Très-Haut, nous paroît prolongé!
 Souvenez-vous encor' dans une sainte ivresse,
 Combien le cher THOMAS vous combla d'allégresse?
 ... A sa Naissance, on vit, d'une épaisse Lueur,
 Vous toucher un rayon, qui pénétra ton cœur.
 Et *Minerve* dès lors vous fit voir & connoître
 Le jour, auquel THOMAS nous vient garder & paître;
 A sa Naissance on vit la clarté de *Pallas*,
 Entourer le berceau de mille beaux appas.
 De ses plus tendres jours parcourons la carrière,
 Quel exemple frappant! quel Art! quelle Manière,
 Quel Prodige enchanteur! quelle Education!
 Dont le Sang orgueilleux ne connoit que le nom.
 THOMAS crut sous les yeux du Mentor Respectable,

Et bientôt dans son cœur la Candeur ineffable,
 La Prudence, la Crainte, & la Dévotion,
 Servirent de soutien à chaque impression.
 Tâchez, lui dit *Pallas*, de distinguer le Sage
 Parmi les insensés; rendez lui cet hommage,
 Qui fait appartenir la Gloire à la Vertu;
 Sans quoi tout Héroïsme est faux, & abattu.
 Il s'attache aux leçons de son Très-digne Père,
 Et d'un œil pénétrant voit tout sans se distraire,
 Embrassé la Sagesse, & renonçant aux jeux,
 A l'âge le plus tendre il choisit le sérieux.
 Jamais du luxe ingrat, (que le Savant décrie,
 Qui transporte autre-part les biens de la Patrie;)
 Le Mentor éclairé n'approuva le brillant,
 Quand *Pallas* même un jour vint dire à son Enfant:
 " Le luxe, lui dit-elle, a de funestes suites,
 " Tyran de la Raison il fouille tous mérites,
 " Ense le cœur d'orgueil, & le fondant sur l'or,
 " Le forme sans Vertu, le perd dans le trésor.
 " Tel devient mécontent du travail de ses Frères,
 " Tel préfère aux Bijoux des faussetés légères,
 " Aux dentelles des fleurs vains charmes de *Paris*,
 " Tel achete autre-part ses meubles, ses habits.
 " Détestez à jamais ce luxe redoutable,
 " Qui ronge le Public, & le rend méprisable,
 " Qui porte ailleurs tout l'Or, & fait mille indigens,
 " Méprisé sa Patrie, accable ses Enfants.,,
 Elle dit: aussi-tôt des beaux livres sans tache
 Forment ses Nobles Mœurs, l'instruisent sans relache,
 Des écrits purs & saints lui font aimer son Dieu,
 Sa Bonté, sa Justice, & le craindre en tout lieu.
 Pour cultiver l'esprit, en forme de remèdes,
 Les *Babyloniëns*, les *Perses*, & les *Medes*,

Les grands *Cartagénois*, & les fameux *Romains*,
 Tracés fidèlement revivent dans ses mains.
 Ainsi la sainte Loi, l'Histoire de ce Monde,
 La douce Humanité, dont l'Évangile abonde,
 Les Savans, les Héros, les vertueux Mortels
 Ornerent son Esprit, par des soins Paternels.
 Ainsi l'Amour divin, la crainte, & la science
 Forment les doux Appas de la plus Noble Enfance,
 Sans le moindre secours d'un Philosophe *Anglais*,
 Ou d'un réveur chéri parmi les vains *Français*.
 ... Un Collège, enchanté par son Livre authentique,
 Démonstre sa valeur, par sa constance antique,
 Compte parmi les siens, quel Honneur! quel Eclat!
 Des *Evêques*, des *Chefs*, des *Conseillers d'Etat*.
 Et là, des Religieux, gouvernés par le *Page*
 Autrefois *Professeur* aussi plaisant que sage,
 Au cher Fils de *Pallas* dictèrent le Latin,
 Sous la Protection du grand Père *Augustin*.
 Là sa tendre Vertu l'accompagne & l'anime,
 Dévoilant les Attraits de son Esprit sublime;
 Là, cent Lauriers divers attachés aux exploits,
 Sont enlevés par lui, sans céder une fois.
 ... Sa Force est sans égale, & sa Gloire est constante,
 Sa Piété Triomphe, & rien ne l'épouvante,
 La douce Humanité l'élève, & le soutient,
 L'expose, & le conduit, l'éprouve, & le prévient.
 Ainsi pour Accomplir les belles Destinées,
 L'esprit & la Vertu dévancent ses années,
 Quand *Pallas*, qui jamais n'abandonne son cœur,

Le transporte à *Louvain* pour tenter sa Valeur
 Là *Thémis* tout les ans fait voir, par sa balance,
 Le foible esprit des uns, des autres la constance,
 Dans un Congrès fameux où chacun des sujets
 Veut expliquer au mieux les causes, les effets.
 La Nature, & le Ciel, les Astres & la Terre,
 Les Esprits & les Corps, le Cristal & le Verre,
 Les Ondes & les Vents, le Sentiment Moral,
 Joint à d'autres Traités, font leur point Capital.
 Et WELLENS, reprenant une Force nouvelle,
 Marche vers ces beaux Champs, où *Minerve* l'appelle;
 La crainte turbulante à son Aspect s'enfuit,
 Et vers la Vérité la Raison le conduit.
 WELLENS seul réunit, par un rare assemblage,
 Et le calme d'esprit, & la force du Sage;
 Lui seul, dans ce combat, incapable d'effroi,
 Se distingue en Vainqueur, toujours Maître de foi
 Lorsque aussi-tôt *Pallas* lui vient couvrir la Tête,
 D'un Laurier Glorieux, qui marque sa Conquête,
 Il Triomphe en ces Lieux, où le Bronze éternel
 Le présente à jamais aux Savans immortels.
 Un amas de Lauriers composent son Enfance,
 Mais quels sont les Succès de son Adolescence!
 Tel est un *Scipion*, qui soumit *Asdrubal*,
 Depuis Triomphateur du fameux *Annibal*.
 Tel *Achille* autrefois, trop vanté dans la fable,
 Eut, par les eaux du *Styx*, le front invulnérable,
 Semblable à l'Aquilon, qui, descendant des airs,
 Vient repousser les vents, vient confondre les Mers

CHANT TROISIÈME.

Chanterai-je la mort, les Vertus d'un *Evêque*,
 Plus sage qu'un *Caton*, plus profond qu'un *Sénèque*?
 Aigrirai-je les maux en traçant des malheurs?
 Ouvrirai-je au Public la source de ses pleurs?
 ... Illustre *Gabriel* qui fit couler nos larmes,
 Mais goute en ce moment les doux célestes charmes,
 Puis je arrêter le cours de ces tristes récits,
 Ma Muse sanglotante allarme les brébis;
 Et même à cet instant l'air sombre m'inquiète,
 Une voix dans mon cœur s'élève & me répète :
 „ Le Souverain des Cieux vous conduit du trépas
 „ Vers l'illustre *Pasteur*, qui guidera vos pas „
 Et mes sens : (revenus d'un appareil Nocturne,
 Qui couvre les tombeaux dans un lieu Taciturne,
 Où reposent les os de nos *Pasteurs* passés :)
 Se tournent vers les Corps des Savans Hérissés
 .. Redoublons, s'il se peut, l'ardeur qui nous anime,
 Rélevons nos accens sur un ton plus sublime,
 Osons d'un saint Savoir célébrer la Grandeur,

Osons d'un vrai Savant toucher la Profondeur.
 Je n'envise plus un *Professeur*, un *Maître*,
 Un Héros *Philosophe*, un Sage & digne Prêtre,
 Unissant aux Honneurs de ses Doctes Exploits,
 Trois Lauriers dans un an recueillis dans les Loix.
 Plus haut que ces Degrés il avance sans peine,
 Tandis qu'en peu de jours un seul goût, qui l'entraîne,
 L'élève au *Doctorat*, dans ces Augustes lieux,
 Où la Sagesse enchante & la Terre & les Cieux.
 Il s'unit aux Héros, qui remplis de Lumière,
 Sondent les profondeurs de la Morale entière,
 Instruisent les Savans, enseignent les beaux Arts;
 Sur eux tout l'Univers vient porter ses regards.
 Ces Oracles du Ciel ont des routes diverses,
 Toujours pieux, constants, dans les tristes traverses;
 A leurs yeux éclairés tout fier présomptueux
 Se dévoile, & se change en simple glorieux.
 Ces Héros de *Pallas* font la Base admirable,
 Qui confond l'hérétique, & sa secte exécrationnelle,

Ils montrent les erreurs, aux yeux de l'Univers,
 De nos fiers Ecrivains, qui sont dans les travers.
 De ces Chefs assemblés la sentence est frappante;
 Aux méchants rédoutable, instructive, & prudente;
 Près de nos Souverains ce Corps est respecté,
 Autant qu'en ces nos jours par l'orgueil redouté.
 Et WELLENS jeune encor', dans ce grand Assemblage,
 Montre depuis vingt ans sa force, & son courage;
 Il brille dans ces lieux comme un Astre éclatant,
 Qui rassurant l'Eglise en est un Ornément.
 L'immense profondeur de la Théologie
 Les Arts, les Droits Humains, & la Philologie
 Enflamment le Savoir, & les beaux sentimens
 De ce Savant Héros, plein de Discernemens.
 L'hébreu, le beau Latin, le Grec, & d'autres Langues
 Répandent leurs beautés dans ces Doctes Harangues;
 Sa Gloire, & ses Vertus, pour toute éternité,
 Exalteront son Nom dans la Postérité.
 Le rédoutable bras du Très-haut le féconde,
 Son Zèle & son Savoir sont plus forts que le monde,
 Inflexible aux revers, il prêche, sans terreur,
 La candeur de la Loi, la Gloire du Seigneur.
 Que son Discours est prompt! que sa Morale est pure!
 Instruit en grand Docteur dans la Sainte Ecriture,
 Il rend de vive voix des Juifs mêmes Chrétiens,
 Fait vivre en JESUS-CHRIST des plus Savans païens.
 Le Philosophe épris se décide à le croire,
 Devient plus éclairé dans la Très-Sainte Histoire,
 Les esprits les plus forts, par sa voix étonnés,
 De leurs égaremens vers Dieu sont retournés.
 Instruits par ce Docteur ils sentent l'imposture
 Du fier Helvetius, de Bayle, & d'Epicure,
 De Freret, Bollingbroke, & du fameux Rousseau,
 Esclaves de l'erreur, malgré qu'ils aient du beau.
 Nul ne fait comme Lui la manière d'instruire,
 Nul sur les passions n'exerca tant d'Empire;
 Qui plus que ce Héros doit regner sur les cœurs,

Prodige de nos jours par ses talens Vainqueurs?
 La Grèce dans son tems n'eut pareil en partage;
 Le feu du Saint-Esprit embrase son courage,
 Quand Anvers remué d'un transport violent,
 Semble vouloir passer & le jour & le vent.
 Le pur & tendre Amour, pour l'Objet de sa Gloire,
 Sait éblouir les yeux, l'Esprit, & la Mémoire;
 L'amour fait prévenir, se troubler sans raison,
 Craindre sans fondement pour quelque illusion.
 Mais telle est la Bonté de notre Impératrice,
 Le Symbole éclatant de la Sainte Justice,
 La Base des Conseils, ou retentit la Voix,
 Qui confirme les Vœux après un digne Choix.
 WELLENS revient à nous, en Grace Anvers abonde!
 Malgré Gand, & Namur; Ipres & Ruremonde;
 Malgré que le Brugeois, d'un air tendre & pieux,
 Osa le proposer, le demander aux Cieux.
 Entre-tems il approche & je le vois paroître,
 Dans l'Appareil Sacré d'un Pasteur qui doit paître;
 Accourez chers Moutons... ils viennent l'entourer;
 Jusques à son Palais il ne fait pénétrer.
 Très-Illustre Pasteur, c'est ton Troupeau paisible,
 A votre avènement plus que jamais sensible;
 vers vous sont tous nos cœurs; notre amour, notre espoir
 Semblent rassasiés par le bien de te voir.
 Anvers vous a vu naître, & son impatience
 Vous obtient à la fin pour prix de sa Constance;
 Ne craignez rien Pasteur, ce Troupeau vous chérit;
 Dans nos murs enchantés, l'amour vous introduit.
 Anvers Vous dit: "c'est vous, (oui j'ai droit de le croire),
 „ Qui quatre fois déjà me remplissez de Gloire,
 „ Le Ciel connoit pour moi ta Tendresse & tes Soins,
 „ Il saura mesurer ta Vie à mes besoins, „
 Dieu! bénissez ses jours dont les nôtres dépendent;
 Accomplissez les Vœux qui vers le Ciel s'étendent;
 Retranchez de nos ans pour prolonger les Siens;
 Ce sont les vrais Désirs de la Ville, & les miens.

Ecloga, sive Carmen Pastoritium, exoptato, Omnium Vot's Pastori, Illustrissimo Reverendissimoque Domino,
 Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, electo, confirmato, inaugurato, ac Pontificali infula
 exornato XVII. Antverpiensium Episcopo EX AFFECTU CONGRATULANTIS. DONATUM.

EPISTOLA GRATULATORIA.

SI Doctrina comparatur labore, fovetur studio, diligentia promovetur; si Virtus excolitur pietate, prudentia stabilitur, perficitur vigilantia; necesse est, ut, qui Sapientiae consequendae se cupidum proficitur, Virtutisque praestantiam cordi habet, & debita Progressui praemia, & congruas Probitati laudes obtineat.

Quid enim tam dignum, aut praesentium, aut futurorum temporum encomiis, quam in tanta Populi multitudine

existere præsertim Unum, qui, quod sine magnis conatibus non comparatur, indefessâ alacritate adeò perfecit, ut de ejus laudibus nulla lingua conticescat?

Habet nescio quid splendoris & æstimationis Scientia illa, quæ veluti per gradus non-interrupto zelo ad summum Dignitatis fastigium enititur: Non caret pretio ac commendatione Vita, quæ assiduâ morum culturâ expolitur, suâquæ Reliquos imagine ad parem imitationem exhortatur.

Ades igitur Beneficentissimum Sidus, & diffusos aliquot annorum serie clarioris Famæ radios natalitiis sedibus Hodie præsertim communicas: productæ absentix moram suavissima Præsentia compensat: adest Tecum rerum omnium Prosperitas, & quem animo compledebamur Antverpiensem, intuemur, & salutamus Episcopum.

Habemus enim verò, quod Deo Optimo Maximo referamus in acceptis, Dignitatis vestræ præsentem Eminentiam, felicitatis nostræ summam, Civium omnium coronata desideria; quod tandiu optavit, id demùm sibi evenisse gaudet Antverpia: erat illi, erat in votis, Pastore frui, quem felicibus astris mundo dederat: non potuit non lætitiâ affici Meritorum tuorum gloriâ, cum perpenderet, id sibi numquam evenisse, ut haberet Episcopum, quem Antverpiensem Primâ Philosophiæ lauru decoratum unanimi plausu exceperat venerabunda. Imò sunè, illa non tantum Tibi lucis attulit, quantum à Te accepit; illa Virtutum tuarum est præmium, Tu illius ornamentum. Gaudet Te Præsule Diœcesis, Vindice Religio, Jacobo suo Antverpia. Civitati Præsidem, Ovibus Pastorem, Sacris Ordinibus Lumen, Omnibus morum Exenplar gratulamur.

Præcesserunt Viri Probitate & Vigilantiâ præstantes, quorum donec erunt Nomina, & erunt Meritorum præconia: Hi sunt Atlantes illi, qui fortissimis humeris Pontificiæ Dignitatis Onus sine lassitudine tulèrunt; quorum maxima fuit cura, indicere erroribus excidium, eradicare pravas consuetudines, restituere decorem Templis, afferere Religioni securitatem, Sacerdotes ædificare exemplo, Sæculares & verbo & opere ad vitam Christianè ducendam animare: Ut Pietatem tuerentur, nullis pepercèrunt laboribus; ut Pacem conservarent, mansuetudine animos occupârunt. Dicam plura: laudabili Munificentia erexerunt Aras, fundârunt Seminaria, ditârunt Cœnobîa, locupletârunt Ecclesias, Pauperum indigentix per amplissimos reditus subvenèrunt, per totam latè Diœcesim beneficiis claruèrunt, animum præ se ferentes protectione Numinis pium, facilitate alloqui humanum, oppressione scelerum invicem, consilio cunum, culturâ sapientem.

Succedit Illustrissima ac Reverendissima, addam ego, Meritissima Dominatio Vestra in Antistitis locum, cujus Memoria in Benedictione est: Hic Vir, Hic est, quem extollere supervacaneum duco, utpotè per Se abundè laudatum: nihil enim facilitate mansuetum, benignitate amabile, prudentiâ maturum, consilio grave, pietate sanctum, quod non vivis expressit caracteribus: succedit, inquam, tot votis tot precibus expetita Dominatio Vestra in Cathedram Henrici Gabriëlis (Qualis quantiquè Viri!) atquè ejusmodi succedit, ut prostratos omnium animos mirâ jucunditate reficiat; & quem publico dolore amissimus Præsulem, unanimi acclamatione in Te restitutum gloriamur. Illa naturæ lenitas, vultûs gratia, dexteritatis ratio, morum integritas; ille generositatis character, publicæ salutis amor, Patriæ defendendæ zeus; Paria de Te loquuntur Præconia, & certâ faciunt spe de futuris præagire. Personuerant Antverpiensium aures Regis Ægypti verba, Populum fume pressum sic consolantis: Ite ad Joseph: Vivimus; & quam votis conceperamus fiduciam, secundis avibus stabilitam intelleximus: nulla enim temporis memoriâ satis laudanda Maria Theresia Te Præsulem meritis parem creavit: sanctissimus Orbis Catholici Pater Pius sextus confirmavit: Antverpienses infulatum Mechliniæ Episcopum, in solemnî ad Cathedram adventu suis Hodie sedibus excipiunt, & Antistitem venerantur.

Exundant Civium multitudine Fora, augustantur concursû Plateæ; & cum Tui videndi causâ omnes appropierant, admiratione maximâ Omnes, Te viso, capiuntur: omnium linguæ festivis resonant acclamationibus, oculi spirant concordem in tanto plausu lætitiâ, animi suam, si possent, benignitatem apperirent; quin ipsa sic videtur loqui Antverpia: Tu mihi, ILLUSTRISSEME, languenti spiritum, enervatæ robur, ac propè-extinctæ salutem restituisi; Tu me, diuturnâ expectatione detentam, præsentis Auspicio Gloriæ abundè recreas; Tibi votorum omnium summa, ut sospes & incolumis regas, incumbit.

Vive itaque, vive Dilectissime Patriæ Pater, cujus Candor non admittit adulationes, cujus Gratia meretur amores, cujus Sapiëntia jure extollitur, cujus Virtus seros etiam Nepotes in admirationem rapiet. Gratatur Tibi Antverpienses Infulas, quam cordi inscriptam geris, Antverpia.

Suscipe igitur exiguum benigno, quo soles, vultu munusculum; ne dedignè Pastorales Musas affectu tuo, quæ Te Pastorem prudentem & vigilantem præcinunt: ut, qui Ovium tuarum curam suscepisti, diù custodias obsequentes.

Precatur interim longævum vitæ cursum, florentem Diœceseos statum, & Episcopatus tui memoriam sempiternam.

ILLUSTRISSIMÆ ac REVERENDISSIMÆ DOMINATIONI VESTRÆ

Devotissimus ***

L Y C I D A S , T I T U S , C O R I D O N .

Lyc. **T** Ityre quid, patulæ recubans in gramine ripæ,
Otia lentus agis? cur non, velut ante solebas,
Sylvestres tenui meditatus arundine cantus,
Extollis vel Pacis opes, vel gaudia Ruris?
Tit. Suævimus hoc olim; dulci modulamine valles,
Et festo vicina sono replevimus arva;
Ast modò, dum tristes sub pectore volvimus æstus,
Non ea cura manet; siquidem nequè dulcia tempus,
Nec duris agitata malis fors gaudia poscit
Lyc. Dic igitur; quæ cura tenet? quæ pectus Erinny
Exagitat? quæ fata times? ... an dura Noverca
Est tibi fortè domi? nocuitne virentibus herbis,
Frustribus, aut segeti grando, pluviamè frequentis
Copia, vel rigidi quædam inclementia cæli?
An pinguem, stimulante fame, lupus abstulit agnum?...
Dic mihi, dic, quæso, desiderio scire; dolorem
Si tantum lenire queam, me cerne paratum:
Conditur hic aliquid, nam frons oculiquè loquuntur,
Etili lingua tacet; quid sit, mihi, *Tityre*, narra.
Tit. Non me fata premunt, miserævè incommoda fortis,
Quæ profers; Superi largo dant plurima cornu
Munera, felices securus tranligo soles;
Est tamen, est aliquid, quod non celabo Sodalem:
Occubuit Pastor, Pastorum Gloria; Ruris
Deliciæ, Tutela, Salus; Spes certa dolentium;
Mæris Amor Populi; quo non præstantior alter,
Non fuit in totâ melior Regione: paratus
Abjectis conferre manum dulcemque loquelam,
Et solitus mitem fuit omnibus edere vultum.
Occubuit, quem sancta Fides, quem candida mentis
Gratia, quem Pietas, Virtusquè æquarat Olympo,
Longævos liquidem placidè traducere soles,
Et Pyliam dignus *Mæris* superare senectam.
Occubuit, Populus meritò quem semper amavit,
Quem Probitas morum, vigilans quem cura decòrat;
Usquè adeò nos fata premunt, & squalida luctu
Arva suum nobis testantur ubiquè dolorem!
Occubuit... sic ergò nihil mors invida transis?
Pectora sic etiam, claros spectata per ausus,
Fatali sub lege facis succumbere? magnis
Nec parcis, Libitina ferox, Virtutibus? audes
Tollere de medio nostrarum Gaudia rerum,
Sollicitumquè gregis Studium, Curamquè fidelem?
Sic, raptò Custode, rapis Bona maxima, Pacem,
Delicias, Vitam, rebulquè Levamen in arctis? ...
Heu nimium tristem spissâ caligine nubem
Pastoris fors atra tulit! quo Sidere nobis
Erepto, passim in tenebris & nocte profundâ
Erramus, totidemquè novas offendimus umbras.
Lyc. Fatorum Lex ista fuit, Divùmquè voluntas,
Quam turbare loco, votivè avertere, nulli
Fas erit in terris; parvo discrimine rerum
Mortis acerba manus supremis infat & imis;
Illa metit, quidquid moriendi lege creatum;
Regales Dea nigra domos, inopumquè tabernas

Concutit, & fato, quam dignissima laude,
Pectora se debent; semper movet *Æacus* urnam;
Omnibus in terram, vitæ qui vescimur aurâ,
Est iter; ad metam Cuncti properamus eandem
Tit. Hoc equidem fateor; sed quis, cum talia cernit,
Talita cum memori discrimina pectore vasat,
Temperet à lacrymis? teneras, Custode jacente,
Sævus Oves rabido posthac lupus auferet ore,
Crescet & in campis lolium infelicis avenæ,
Unde venit scabies, variiquè pericula morbi
Inficiunt stabulum; nequè nos sine labe relinquent.
Pastorem Juvenesquè vocant, repetuntquè Puellæ;
Cum Senibusquè Viri, Matres, Pueriquè vicillim
Inclamant *Mærin*; cujus molimine semper
Pax firmata stetit, quovis avertere casus
Qui promptus cum laude fuit, cûi vita salusquè
Æquè nostra fuit, quam propria gloria, cordi:
Hujus ubi nobis prædulcis Imago recurrit,
Monstramus justos, lacrymâ corrente, dolores.
Ruricolæ, quibus ante fuit cantare voluptas,
Suspendunt citharam; nullum dat fistula cantum.
Hinc ego (nec tantas valeo depellere curas)
Fluminis ad ripam, languens prostratus in herbâ,
Aspicio Naves, si forsàn imagine tali
Tristitiam lenire queam; verùm omnia nobis
Hoc unum nequeunt spectacula ferre levamen,
Ut fas sit lugere minus; quæ sæpè recurant,
Grata Viri facies, pectusque ad singula natum,
Ex oculis subito lacrymarum flumina ducunt;
Auferet ex animo tantum lux nulla dolorem.
Lyc. At si fortè queat ratio, si tempus, & ordo
Hic aliquem reperire locum, deterge madentes,
Oro, genas; quæ, fata, doles, quis tendere contra
Possit? adest gratis post tristia nubila Phœbus:
Si doleas, obiisse Virum, quem candida vitæ
Gratia commendat, qui servantillimus æqui,
Qui vigilans & pacis amans; Cœlestia numquid
Numina funeliis possunt succurrere faris?
Tit. Hoc fateor; fors nostra tamen nimis aspera, dictis
Ut valeam præstare fidem; quod, nempe, subimus,
Vulnus inexhaustâ scælorum forte redibit;
Non citò depereunt, animis infixâ, favoris
Argumenta, diu semperquè recurrit imago.
Lyc. Est grave, Pastoris, cûi moles ardua rerum
Incubuit, stabili jacturam mente subire;
At spes, quæ superest, dulci medicamine vulnus
Sublevat, & miseris adfert solemnia fati:
Tu ne cede malis, sed contrâ fortibus ito
Auspiciis; spera; jucundior aura favebit:
Utque modum ponas lacrymis, tibi dulcia porto
Nuncia, quæ nostras divulgat *Fama* per oras;
Hæc curas delère valent suspiria sistunt.
Adveniet Pastor, cujus Vigilantia, Virtus,
Ingenium, Zelus, varios spectata per ausus,
Exhilarant animos; rumoribus acta secundis

- Fama* volat, repeto, luctu præcordia solvens :
 Pastor erit, dudum votis precibusquæ petitus,
 Alter, & est nostris non multum natus ab agris :
 Adveniet *Thyrsis*, Pastorum gloria *Thyrsis*,
 Lumen opemque ferens ; nostris, Hoc Præside, terris
 Præceus honos, sua forma, quies, splendorquæ redibunt.
 Desine luctifonam super auras tollere vocem ;
 Sors letum sperare monet post tristitia tempus,
 Propitium nobis respexit ab æthere Numen
- Tit.* Vera refers ? spes certa manet ? sic pristina nobis
 Gloria, sic requies, sorte ancillante, redibit ?
- Lyc.* Sic habet, ut narro, reperitur ad omnia pondus,
 Eveniet, res certa probat, dabiturquæ sereno
 Præsidis ore frui ; nequæ dudum tempus abesse
 Arbitror : adveniet Pastorum gloria *Thyrsis*
- Tit.* Mira refers, sed grata tamen ; quæ spectat ad omnes,
 Lætitiam sub corde sero ; mihi crescit in horas
 Fervida dilecti Tutoris cura videndi
- Lyc.* Ut tibi, quod nôsti, demonstrarem Pignus amoris,
 Expediam brevibus : Pastoris Imago secundis
 Esto tibi depicta metris : sincera relucet
 E vultu Pietas ; generosa Modestia, suci
 Nescia, condecorat mirâ dulcedine frontem ;
 Emicat è verbis Prudentia ; mitibus usquæ
 Alloquiis imos dignatur, amoribus omnes :
 Ingenium solers, multis benè notus ab annis
 Fervor, ut ad fastum valeant pertingere metam
 Singula, purus amor, concordia, laudibus ornat
 Insignem Virtute Virum : sapientibus ausis
 Ad Pacem monstrabit iter, nulliquæ laberi
 Pareet, ut assumpto generosè præsit Ovili,
 Et Gregibus secura suis alimenta ministrat.
 Hic Vir, Hic est, qui, nulla timens discrimina rerum,
 Omnia ritè geret, qui sevos undiquæ curâ
 Arcebit prudente lupos, & noxia pellet
 Agmina morborum, quos forte incuria gignit.
 Gaudebunt Agri ; venient ad aratra Coloni ;
 Saltabit Pecus in stabulis, in gramine ludens
 Dentibus impavidis sapidissima pabula carpet :
 Nullus erit serpens, non fallax herba veneni ;
 Cædet enim, quidquid tenerum metuebat Ovile.
 Fluctibus ut piscis decori est, ut & osirea faxis ;
 Littoribus myrtus ; scopulis ut muscus ; honori
 Ut seges est agro, gravidis vindemia ramis ;
 Sic decus Ille Suis ; nostro sic gloria Ruri,
 Vera quies Ovibus, notus super æthera *Thyrsis*.
 Quid magis est gratum pluviam sitientibus agris ?
 Quid vere arboribus ? Phœbo turgentibus uvis ?
 Quid magis est gratum post tot suspiria nobis,
 Quam Pastore frui, Pastoris & ore potiri ?
 Flumina quod Cervis ; quod Tauris germina campi,
 Quod stores Apibus, crescentibus herba Capellis,
 Hoc simul est nobis per tot solatia *Thyrsis*.
 Illius adventu viridantia gramina crescent,
 Arbor opaca suos expandet & undiquæ ramos ;
 Lata Poli facies, zephyro spirante, favebit ;
 Omnia magnificis ostendent gaudia donis.
- Tit.* Aspicient Superi, faciles sua munera cornu
 Divite profundant ; semper comitetur & ornet
 Promeritum Pax alma Virum, Sors fausta coronet.
- Lyc.* Eveniet ; numquam posthæc sua fulmina stringet
Juppiter, aut *Titan* contagia mittet ; ubiquæ
 Speratam dabit alma *Ceres* confurgere messem.
- Tit.* Ipse ego vaticinor, namquæ est ex omine notus
Thyrsis, amabit Oves, Ovibus redamabitur Ipse,
 Pulcherrus nocuos dulci medicamine morbos.
- Lyc.* Qualè suam, brumæ post tristitia tempora, *Phœbus*
 Paulatim splendère facit magis undiquæ lucem,
 Sic *Thyrsis* nostros optatum lumen in agros
 Latius emittet, radiis sic arva beabit,
 Et propius votis dabit aspirare secundis
- Tit.* *Creta* Jovi *Cyprus* Veneri, gratissima semper
 Est *Rhodope* Marti, Baccho *Bœotica* tellus ;
 Nolite io ! *Thyrsis*, supremis charus & imis,
 Semper amabit Oves, illosquæ tuebitur Agros ;
 Pastor erit vigilans, prudenti pectore, mente
 Ingenuâ ; nullos fugiet pro Pace labores :
 Extendet se cura sagax, & crescet in ævum.
- Lyc.* Ergò tuis mea vota lubet conjungere votis
 Uterius, sanctos cunctorum ut voce petitus,
 Flos & amor Patriæ, Neo-Pastor vivat in annos.
- Tit.* Floreat ille pius, pulchrum succurrere lapsis,
 Consulere afflitis, charoquæ assistere Ovili
 Qui reputat, cum, pacis amans, cunctisquæ benignus,
 Candidiora gerat nixi pectora : namque fatebor,
 Vincit erythreais extractos fluctibus ignes
 Intemerata Fides, rutilo fulgentior auro
 Pura micat Probitas, superatquæ Modestia, quidquid
 Æstimat externis onerata superbia pompis.
- Lyc.* Ille humilis, nullosquæ tumens ob laudis honores,
 Quos tamen insigni longè Virtute meretur,
 Ille diu sub Pace suos in amore gubernet.
- Tit.* Laudetur, referat meritæ præconia famæ ;
 Fragret odor, terræ repleat dulcedine fines,
 Quem parit ob claras præfians Vigilantia dotes.
- Lyc.* Crescat honos Pastoris, honos, cui nulla nocebunt
 Tempora, nec livor ; morum laudanda venustas,
 Temperies tranquilla animi, sincerus amoris
 Ardor, & in cunctis felix moderatio cæptis,
 Prò meritis claro super æstra ferantur honore.
- Tit.* Ille solers, prudensquæ, Suis dilectus & hospes,
 Sollicitus, nostri qui commoda curat & auget
 Ornamenta boni, referat pro munere grates,
 Grnavus agat causam Patriæ, causamquæ Suorum,
 Sanus & incolumis videat sua iustâ colentes.
- Lyc.* Hic Iusti, Rectiquæ tenax, expendere causas
 Doctus, & ex æquâ pensans sua facta bilance,
 Omnibus ut gratus, sic omnibus utilis existet,
 Et simul ad seros protendat gesta Nepotes.
- Tit.* Hic bonus & constans, mansuetus, amabilis, ingens
 Delicium Patriæquæ decor, molimine sancto,
 Quidquid agit, finire solet ; præcedere gaudens
 Inventi innumeros generoso corde sequentes ;
 Non secus ac *Aquilam*, dum plenis aëra pennis
 Rumpit avis, sequitur patefacto tramite Pullus,
 Quæ docet aërios Mater tentare volatus,
 Ille Suis fervore præit, zeloquæ secundo,
 Et docet optatam monitis attingere metam.
- Lyc.* Emicuit teneris Virtutis zelus ab annis,
 Emicuit vultu, cum primùm luminis auras
 Aspiceret, rarus venturi fervor honoris ;
 Promptus, & assiduè rebus dententus agendis
 Ut fuit, ut crevit faustis Vigilantia cæptis
- Tit.* Illum omnes novère Boni, quis Pacis amator
 Quam fuerit mitis ; decursu temporis omnes
 Devicit sapiente Pares genioquæ fideli.

- Lyc.* Promeruit ; siquidem constanti pergere gressu
Ad magnum Virtutis opus summosque labores
Visus, & emeritis non raro ferre triumphos.
- Tit.* Dicamus bona verba, Dies nam talia poscit ;
Sit sôli laus summa Deo, qui rebus in arctis
Præsidium cum Pace tulit, largoquè favore
Ornavit Populum, nequaquam tale merentem
Munus ; in æternum summus laudabitur ævum
Pastor, adest precibus, miseros solatur, Ovili
Sufficit optatum, qui singula rite gubernet,
Pastorem : grates demisso solvimus ore
- Lyc.* Sic decet, & fas est... sed quis, dum talia narras,
Accelerat gressum ? ... *Coridon*, nisi fallor, amicos
Convenit ; augebit forsitan nova gaudia ; forsitan
Adventasse Virum, mansuetum pectore *Thyrfin*,
Narrabit ; quid namquè serat mihi nôlle voluptas.
- Cor.* Nuncia grata fero ; venit, quem sæpe petitis ;
Pastor, & auspiciis tulit ornamenta secundis ;
Pastorale pedum, tanti gestamen honoris,
Accepit ; capiti dignus micat ordine vertex.
Grex, vidi, latatur, *Io!*, super æthera voces
Jactat, *Io!* ; sua vota novat sub Præsede, quisquis
Religionis amans paci què addictus & æquo :
Publica, quod fas est, dedit argumenta favoris
Et populus celebrare diem non destitit, Ipse
Quâ sibi delegit dignos Pastore Penates.
O Fortunati per tot solatia, per tot
Gaudia Ruricolæ, quibus omni ex parte beata
Sors superest ! felix tanti *Custodis* amore
Subditus ! en Vobis nunc aurea sæcla resurgent.
- Tit.* Nunc ô, nunc hilares super æthera ducite voces,
Plaudite Pastores, namquè omnes gaudia spectant ;
Plaudite, de viridi modò cingite tempora musco ;
Instaurate choros, manibus date munera plenis.
- Lyc.* Voce ciete sonum, resonas inflate cicutas,
Et capiti lauros imponite, plestite dextris
Serta, triumphales incedite, sumite quidquid
Crescit odoriferum, vestri què inducite peris.
- Cor.* Cernitis, ut *Scaldis*, fundo testatus ab ino
Lætitiam, quantiensquè suo vada lata tridente,
Exultet, lætosquè pareat distendere vultus ?
Evocat extemplò vitreis è sedibus omnes,
Quos animat res una, Deos : mox turba Sororum

Succedit, visu pulcherrima ; *Najades* imis
Prorumpunt saliantquè vadis, sua tempora fertis
Omnes cæruleis redimitæ ; vellibus omnes
Apparent glaucis, & cantibus aëra mulcent :
Flava comis *Ephyre* Neo-Præsidis inclyta cautat
Nomina ; pulchra *Cleo* felicibus undiquè votis
Ingeminat pæana ; canit placidissima *Nefis*
Tempora plena bonis, gratissima tempora ; clamat
Dilias, & currû latè subvecta, frequenti
Respiciens nutu testatur gaudia ; *Doris*
Incolumes annos & singula fœusta precatur ;
Applaudunt omnes ; per littora spargere muscum,
Et modò saltantes vitreos educere fontes,
Et modò contortas inflare è gurgite conchas
Cernuntur ; duris avulsa corallia saxis
Profundunt, rutilantquè suis, quos plurima cingit
Gemma decens, ornant conchyliæ lecta, capillis.
Cernitis, ut similes testetur in ordine plausus
Cæruleus *Trion*, conchæque è marmore factâ
Fundat magnum, iagens, & spargat flumen aquarum
Cum sonitu læto, veluti nova gaudia cunctas
Talibus auspiciis extendere vellet in oras ?
Innumeri, nantes per flumina tuta, sequuntur,
Sed minimâ de gente, Dii, quibus omnibus una
Plaudere cura manet ; puppes ornare corollis
Navita sponte parat ; festivus aplausiva ramus
Implicat, & cingunt carchæia summa coronæ.
Ipsi etiam pisces saltu nova Festa frequenti
Concelebrant ; leni fluitat simul unda susurro ;
Tota loci facies, tota est præsentis imago
Lætitæ, cunctosquè monet depellere luctus.
Finierat *Coridon* : rursûs caput extulit undis
Scaldis, & applausu visus gaudere, recurvo,
Ore ter elato, concussit stagna tridente ;
Unde sonans reboat, toties respondet & echo.
Dein ego, qui viridi recubabam lætus in herba,
Quâ placido *Scaldis* vicinos alluit agros
Murmure *Naiadum Scaldis* gratissima sedes,
Ista vel internis inscripti Carmina truncis ;
Utquè illi crescent, crescent quoquè tempore verba :
Vivat io ! Vivat Neo-Præsul nomine WELLENS !
Vivat io ! Vivat ter-dignus ab omine Pastor !
VENERABUNDIUS CONCLUSUM.

Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, in Alma
Universitate Lovaniensi Sacræ Theologiæ Doctore Regenti, XVII. Antverpiensium Episcopo Omnium Votis
desideratissimo, MENCHLINÆ IN AUGURATO NATALITIIS GLORIOSÆ VIRGINIS DEIPARÆ, in solempni ad
Cathedram Adventu RELIGIOSA TRIGA AMORIS SOCIATA LÆTABUNDA GRATULATUR.

Inclita Musarum sedes, septemplex artis
Ingenuæ felix, *Antverpia*, & optima nutrix,
Merce frequens, celebri florentior hospita portu ;
Cœlestis quacum pietas sua fœdera strinxit :
Unde Mariano fortunatissima cultu,
Tot flores cumulata bonis, Superosque benignos
In tua vota trahis. Festus subducitur astris
Optatusque dies, pullas qui ponere vestes

Te jubet, & nigros remove're palatia peplos.
Venit is ipse dies, & io ! lætabile tempus,
Quo tibi chara licet Neo-præsulis ora tueri,
Et millena sacra dare suaviter oscula dextræ.
Si cupias urbis gemitus, planctusque referri,
Describi & lacrymas & lamentabile fatum,
Infandum fortuna jubet renovare dolorem :
Squalida nam luctu plorans lugubria adempti
Funera Pastoris, lacrymarumque imbre madescens,

Est pauca hæc gemitu potius, quam voce locuta :
 „ Occidit *Henricus* ”: rursusque resolvitur acres
 In fetus, gemituque iterum graviore resumit :
 „ Occidit *Henricus*, Vir amabilis, omnia factus
 „ Omnibus, Urbis amor, populi Spes, Regula Cleri,
 „ Forma gregis, perfecta boni Pastoris imago,
 „ Pupillis viduisque Pater, solamen egenis,
 „ Proponens propriis communia comoda: & ecce
 „ Plusquam flebilibus lacrymis quem prosequor, eheu!
 „ Abstulit atra dies, & funere meruit acerbo.
 „ Hinc premor infando mœrore, & plura volentem
 „ Fari interrumpunt lacrymæ. ” Mora nulla, *Viennam*
 Fama volat tanti luctûs prænuntia: tristes
 Ut capit aure fonos, folio Matrona superbo
 Jura tenens, Sceptrumque *MARIA THERESIA* Regni
 Hungariæ, indoluit, fortisque miserta sinistra;
 Mater ut est mente in Belgas animoque benigno,
 Occidit, exclamat, viduumque relinquit ovile
Henricus pyllis longè dignissimus annis!
 Quantam, *Anversa*, subis jacturam, ut nescia flecti
 Pastorem eripuit duri inclementia fati?
 Et vos crudeles, fatorum Numina, Parcæ
 Præfulis heu tanti rumpentes flamina vitæ,
 Egregium rapitis summis imisque Parentem!
 At materna gregis pietas cum viscera torquet,
 Ad Superos devota precum suspiria mittit,
 Legerit, undè sciat, sibi quem Divina Voluntas.
 Nec mora, Consilii Divini conscius exit
 Angelus, *Anverse* qui nocte dieque saluti
 Excubat, is Superum jussu, pernixe volatu
 Austriacis illapsus agris, mandata Tonantis
 Portat, & ut subiit regalia tecta, propinquat
 Augusto folio, Majestatemque verendam
 Cœlitus instructus verbis astatur amicis:
 „ Austriacæ Stirpis decus immortale, *THERESA*,
 „ Cœlitibus chara & populo, quem legibus æquis
 „ Arbitra Justitiæ & clemens facis esse beatum:
 „ Numina cum supplex oras, mellita benignus
 „ Audivit Tua Vota Deus, jussitque referre
 „ Pastorem *Anverse* viduæ quem destinet urbi.
 „ *Lovanii* est celebris Batavorum scilicet olim
 „ Erecta auspiciis domus ædibus æmula summis,
 „ Quæ Batavis sacro datur indulgère labori,
 „ Divinæque animum doctrinâ pascere. Doctor
 „ Præsudet huic celebris, pietate insignis & omni
 „ Doctrinæ genere excellens, hominique Deoque
 „ Dilectus, prælustri honos & gloria stirpis.
 „ Hic Vir hic est, quem mens Superum, quæ provida totum
 „ Suâviter arcanis moderatur legibus orbem,
 „ Elegit, voluitque hunc, quæ fuit editus Urbe,
 „ Purpuream gestare Togam, sacramque Tiaram,

„ Pastorale pedum vibrare, gregique præire.
 „ Id meruit pietas, innata modestia, candor,
 „ Integritas morum, doctrina, scientia, virtus
 „ Inconcussa Viri, facundia rara fidelem
 „ È Cathedra ad populum patrio sermone perorans,
 „ Eloquique vigor, mentesque inflectere docta
 „ Suada potens, multos satis explorata per annos.
 „ Tandem muneribus quam mens sit idonea tantis,
 „ Auditu fore dulce Tibi reor; unde libenter
 „ Acta Viri coram præclara recenséo paucis
 „ Illa, quibus clarum meruit super æthera nomen.
 „ Stemmata præclaro florens *Antverpia* natum
 „ Edit, & excolitur curâ vigilante Parentum:
 „ Ut Latiam discit linguam, superare Sodales
 „ Illi ludus erat, palmasque referre quotannis.
 „ Transatus *Grudias* pugil ingeniosus *Athenas*,
 „ Ægide munitus clypeoque armisque *Minervæ*,
 „ In Sophicam intrepidus, fociis stipatus arenam
 „ Descendit, certamen init, virtute triumphat,
 „ Strenuus exsuperat pugiles in agone: videmus
 „ Ire triumphales circum pia tempora lauros.
 „ Æmula turba suo victori applaudit ovanti,
 „ Et cladem confessa suam, stellantia gaudens
 „ Tollit honorificum *WELLENI* nomen ad astra.
 „ Ne fluxi subcant irritamenta favoris,
 „ Exstimuletve recens ad honores gloria vanos,
 „ Atrave innocuam infuset fuligine mentem;
 „ Deseruit terras, & contemplatur olympum.
 „ Præmissis studio precibus, velut alter *Aquinas*,
 „ Aurelii versat sinuosa volumina Patris,
 „ Scrutaturque Patrum Sanctorum Oracula. Tantus
 „ Menti fervor inest; in sera crepuscula noctis
 „ Protrahitur studium: membris juvenilibus illis
 „ Vix datur ulla quies; federant, mihi crede, perennes
 „ Illi diliciæ Sacris inolescere Libris.
 „ Irrequieta suos virtus exsuscitat ignes,
 „ Ingenique faces *Grudiorum* vibrat in Hallis.
 „ Doctrinæ sit Fama Viri notissima, dignum
 „ Doctorum trabeâ nôrat jam Sacra Facultas,
 „ Annúmeratque suis membrum venerabile membris.
 „ Ut sedet implicitos dubiosque resolvere casus
 „ Doctorum veneranda cohors, notat omnia presso
 „ Ore Vir, Eximius; sed ut hic sua sensa profatur,
 „ Conticuere omnes intentique ora tenebant:
 „ Quod fuit abstrusum referavit, & undique claræ
 „ Exortæ luci dubiorum nubila cedunt.
 „ Nec minùs intereà virtus interrita larvis
 „ Incrementa capit, spirans pietatis amorem
 „ Jugiter: hocce Viro veri Pastoris in uno
 „ Tot rutilant dotes, quot Apostolus ipsè requirit.
 „ Præfulis est rebus se non miscere caducis,

„ Nec sæcli curis; sed oportet Episcopon esse
 „ Irreprehensibilem. Quis præclarissima tanti
 „ Arguat acta Viri, sanam sanctamque tuentis
 „ Doctrinam? Rursus si commendante requiras
 „ Paulo frugalem, seu sobrietatis amantem;
 „ Temperiem semper WELLENUS amavit, & ejus
 „ Vivere mens suævit tenui contenta paratu:
 „ Testor & esse Virum mistâ gravitate modestum,
 „ Demissum, insignem doctrinæ laude, pudicum
 „ Moribus, & comem, non lucri turpis amantem,
 „ Hospitibus blundum, sine rixa & crimine vitæ,
 „ Prudentem mitenique animo, justique tenacem,
 „ Corde amplexantem rectos, sanâque potentem
 „ Doctrinâ hortari, verbisque redarguere illos
 „ Degeneres animos, qui contradicere tentant.
 „ Nilque Mitram præter dixere deesse; fuitque
 „ Vox populi vox facta Dei: WELLENUS ad Urbis
 „ Vota Anversanæ sacratur Episcopus; ipsum
 „ Constituit Cælum Pastorem, tuta vigebit
 „ Sub quo vera Fides Romana, dolique recedent
 „ Longius, & præcos, olim quos sæcla tulerunt
 „ Aurea Christiadûm, renovabunt tempora mores,,
 Imponens finem dictis & laudibus istis,
 Angelus ille statim in tenues evanuit auras
 At Regina Viri meritis permota, simulque
 Admonitu gaudens, summi mandata facessit
 Numinis, Anverse curam comisit ovilis
 WELLENO: & sanctam Legatum mittit ad Urbem,
 Nuntia qui referat, conceptaque vota supremo
 Pontifici exponat: quibus annuit ille benignè;

Purpureo Patrum ter conveniente Senatu,
 Decernitque Crucem, Lituum, sacramque Tiaram
 JACOBO THOMÆ JOSEPHO nomine WELLENS.
 O felix, felix Antverpia, terque beata!
 Dic mihi queis precibus potuisti flectere Cælum,
 Ut talem tantumque tibi concederet ultrò
 Pastorem? Felix quoque terque quaterque beata,
 Nobilitate nitens, tu Stirps WELLENIA, tanto
 Illustrata Viro, Lituio Mitraque decoro!
 At tibi præ reliquis, Genitor clarissime, plausus
 Festivi resonant, animum complausibus exple.
 Gratia Cœlitibus; sanus vegetusque superstes,
 Murice contactum meruisti cernere natum:
 Quo frueris gaudens, vix uni è mille parentum.
 Est concessus honor. Tanto generate Parente,
 Chare Deo & populo, Mitrà dignissime PRÆSUL,
 Relligiosa Tibi trias obstrictissima plaudit,
 Teque diu incolumem superesse, gregique præire
 Optat, ut errantes ad ovile reducere possis.
 Auspiciis ordire sacrum Cœlestibus illud
 Angelicis humeris ter formidabile munus.
 Larga Tuam repleat Cathedram benedictio Cœli,
 Cœlestisque favor regimen beët. Ulitma promo
 Vota: Tibi vitæ multos fluxura per annos
 Stamina prolonget Lachesis: Sedemque beantes,
 Te Superi pyliam faciant æquare senectam:
 Felice & vitæ decurso tramite, justis
 Promissam tribuat Tibi, quam Deus usque reservat
 Justitiæ rutilam in Cœli statione Coronam.

DOMINICANI, ELIANI, AC AUGUSTINIANI NEO-ANTISTITI OFFERUNT.

Prænobili, Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
 XVII. Antverpiensium Episcopo Recens inaugurato in Solemni ad Cathedram suam adventu Gratulatio,
 Antverpiæ die 9. Septembris 1776.

ILLUSTRISIME AC REVERENDISIME DOMINE

Lemma scuto tuo Gentilitio subscriptum musæ meæ in altum erigi tamdiù desideravere, Cœlestiaque Auspicia, quæ pro
 mittebat, quæque tot votis avidè experierant, tandem se videre sibi gratulantur, modòque ex Episcopali non tam Tibi collato,
 quàm debito meritis tuis honore votorum compotes, tantò lætantur intensiùs, quantò ex mora longiori mœrore ante torquerant.

Impleverat enim lacrymis vidua Antverpiensis Ecclesia, repetitisque questibus Cælum, multisque Superos precibus novum
 sibi Pastorem eslegitaverat, cum ecce quod tamdiù desideravit, id sibi nunc demum evenisse lætatur. Nihil illi magis erat in votis,
 quàm ut Episcopo suo seni verè dignissimo, parem virtute & meritis nancisceretur Antistitem. Sic autem divina factum pro
 videndâ, ut te Illustrissime Præsul JACOBE, quem sibi unicè vidua optabat civitas, Magnò Antverpiensium gaudio AUGUS
 TISSIMA IMPERATRIX NOSTRA AC REGINA APOSTOLICA HENRICO successorem designaret.

Nunc verò quoniam tantus, tam elatus, tam effusus undique ad advenum tuum auditur lætitiæ plausus, tanta, tam festiva
 civium adeptam tibi dignitatem gratulantium acclamatio, eorum impulsus exemplo, tenues hosce versiculos (quos si edeæ livor
 alieni semper conatus contemptor, mordaci dente, ut fieri hodie dum solet, ausu arrodere, hoc saltem gaudebo non defuisse me
 humanitatis officio) illustrissimo nomini tuo, aliis graviora meliore pleëtro canentibus, consecrare desideravi. Unum illud te rogo,
 Illustrissime Domine, ut, quos adfero exiles poëticosque ludos, ad facilitate admittas, quâ grande aliquid & meritis tuis &

te dignum : cum enim vir sis acerrimi iudicii exquisitissimæque doctrinæ, aliquid non modò dignitate tuâ, sed te, ac ingenio tuo dignum tibi offerre humilis muse meæ reformidant. Accipe igitur hos meos conatus, quos in verum ac æternum grati animi pignus cum debita mentis submissione tibi offero

Illustrissime ac Reverendissime Domine
Illustrissimæ Dominationis tuæ

Humillimus atque Obsequentissimus Famulus * * *

Prænobili, Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
XVII. Antverpiensi Episcopo carmen Gratulatorium.

ET juvat & placet abrupto describere versu
Egregium, dignumque Virum, studioque verendum
Doctorem, prudentem animo, nullique secundum
Eloquio, magnum meritis, summissique capacem
Rebus, mitrati quem tandem ad culmen honoris
Proxerit virtus, meritòque TIHERESA coronat.
Et placuisse fat est. Magnis, Deus, annue cæptis,
Suppeditaque mihi faciles in Carmina vires.
Est locus insignis, cujus sublimia Scaldis
Mænia conspergit; nostri dixere parentes
Anversum, totum est longè celebrata per orbem.
Hanc ego lustrabam nuper, planctusque dolorque
Funereus circum penitus demeriserat urbem.
Fundebat Superis populis flagrantia pronus
Vota labro gemino, implebat singultibus aras,
Undique cæsaries atris impexa rigebat
Oblita frons nebulis, & toto erat horror in ore.
His ego commotus subito vestigia fixi:
Cur, dixi, occultum fervas sub pectore vulnus?
An gemis, Eòas, Boreas quod fortè triremes
Cernere liceat? desertus, quodque lutosus
Jam dudum Scaldis lit, mercatura refracta?
Nam majus non esse reor graviusque malorum.
Finieram: urgentes reprimens *Anverpia* luctus,
Has tremulo lentas effudit pectore voces:
Infandum! vates, cogis renovare dolorem!
Occidit! æterno heu! Præsul dignissimus ævo
Henricus Gabriel! populi solatia nostri!
Plangimus hunc frustra; proceres, toga, nobilis, omnis
In Pastore suo queritur respublica damnum.
Ecquis erit nobis virtute & mente sagaci,
Consilioque potens, sacro qui præsit Ovili,
Invigiletque Gregi? forsan qui fulget in auro?
Quem linguæ expertem patriæ sacer ordo *Senatus*
Proponet *Carolo*, quem dein transmittet ad *Aulam*
Austriacam, pleno meritis dignoque relicto?
Talia narrantem & verba inter singula tristes
Miscentem lacrymas avido sic alloquor ore:
Imprudens! quæ tanta animum recordia traxit?
Sic modus hic lacrymis, habeant suspiria finem;
Cæca fati doluit pietas, *Anverpia* tristis.
Quem poseunt canones, dabitur: *saturnia* fulgent
Sæcula nam pravi consortes *Julia* mores
Format in exemplum, & dulci moderamine læti
Virtuti redcut fructus, certusque merenti
Stat favor & propriis surgit sapientia donis.
Mæret avarities, nulloque expletus honore
Exulat ignotis temerarius ambitus oris.
Jam gratis licet esse bonum, rectumque tueri
Virtutemque sequi, placidisque insistere votis.
Non est quod timeas, ne quis regalia turpi

Atria circumdet quæstu, vel hiantia divam
Sollicitis forsan pulset penetralia donis.
(a) *Fabricius*, si scire cupis, (b) *curiusque* gubernant
Et priscae rediére artes; sub Principe justa
Vivitur, arbitrio proprio, quæ congrua mundo
Judicat, & dignos meritis largitur honores.
Contemnuntur opes, sola virtute potestas
Quæritur, & bisidæ majestas sacra tiaræ
Hoc uno placet empta modo. Sordefcit avaro
Si qua venit pretio, aut sterili redemita favore.
Vix ego finieram, quin ecce allapsus ab alto
Æthere divorum iussu *Cyllenius* ales
Visus adesse urbi atque his ora resolvere dictis:
Præ reliquis urbs una mihi carissima semper
Dives opum, templis augusta & mænibus altis,
Vanos pone metus & amaras siste querelas.
Nam tua respexit rursus pia vota *Vienna*.
Optatus tibi Præsul adest, spes ultima votis,
Restauraturus rapti dispendia patris.
Plaudite nunc cives quod tam felicia vestros
Fata regunt mores, & publica gaudia monstrant
Quod talem populoque virum, columenque dedere;
Cui rerum supremus apex regimenque sacrorum,
Conscia legitimæ meritò datur Infula laudis.
Quam non Nobilitas peperit, non Stirpis origo
Sola, nec in lato digestus codice Censur,
Sed veri cordatus amor, rectumque fidesque
Et probitas cognata sibi & reverentia famæ
Impolluta suæ. Nam tanta potentia iusti
Virtutisque fuit, mereretur, ut optimus, esse
Qui gereret tantos *Anversæ*, Præsul, honores.
Qui leges & jura dabit, qui mitibus auctor
Arbitriis, thalami vetitos moderabitur ignes.
Jam nihil aut sævum rabies, aut turpe libido
Audebunt; torpebit iners vitiumque scelusque
Et quidquid placidæ turbat socialia vitæ.
Non incestus erit, nec desidiosus adulter,
Præmia nec turpis Veneris lascivia poscet.
Ibit in amplexus Dominae vir tutus & ipse
Casta quoque infanti servabit sædera mente.
Non jam (c) *Biblis* erit correpta cupidine turpi,
Nec feret invito lascivia balia fratris.
Non etiam (d) *Anchemolus Rheii* de gente vetustâ
Audeat immeritæ thalamum incestare novercæ.
Quis magnum patrare nefas, hoc iudice, Phoenix
Sustineat, vitiumque patris temerare cubile?
At ne vana putes mea dicta, ab origine prima
Virtutes dotetque viri longo ordine dictis
Expeditam *Anversæ* illustri de Steinmate natus, (e)
Moribus insignis semper fuit indole resta
Præditus à puero. Patris hoc & Matris habebat.

Est etenim in nato pietas utriusque parentis ;
 Scilicet in stirpem transit cum sanguine virtus ,
 Nec fortes aquilæ mollem genuere columbam.
 Hinc meritò patriæ pietatis imagine moti ,
 Sollicitæque fuxæ solida virtute parentis
Ecquis erit puer iste putas ? dixisse feruntur.
 Nec mora longa : foret qualis , quantusque futurus
 Eventus docuit , quando viresque manusque
 Applicuit multum studii , noctesque diesque
 Pervigil egregios se dudum extendit in usus.

Vix nonum crescens ætas expleverat annum ,
 Hunc cum discentem Latine primordia lingue
 Instituire Patres , elementaque prima dedere. (f)
 Clallibus in cunctis juvenis , res digna reclaru !
 Profecit subito , ut , fociis post terga relictis ,
 Perpetuò victor sit visus abire Palæstrâ.

His motus Genitor , *Grudias* hunc mittit *Athenas* ,
 Ut per difficiles quot habet Dialectica nodos ,
 Certandique modos varios , variasque figuras
 Alidue edifcat. Tum *Falvo* accepit alumnum
 Hauturum sophiæ præcepta & acumine mentis
 Scilifurum nodos atque argumenta sophorum.

Hic motus nature omnes , atque abditæ rerum
 Semina scrutatur cupidus , nexufque *Platonis*
Socraticosque dolos , aciem exacuente *Minerva* ,
 Acturum penerat juvenis , doctæque resolvit
 Unde lacus nivique gelu durentur , & atris
 Nubibus erumpens crepitanti grandine turbo
 Vitibus , & curvis stragem meditetur ariftis ;
 Et quò decrefcant , quò crescant æquoris undæ.
 Quæ sit norma boni , quis sit quoque limes honesti ,
 Quid Deus , unde nives , quâ sidera lege vagentur ,
 Quid quatiat terras , num sol , num terra feratur
 Aëra per vacuum : quæ causa in cornua lunam
 Contrahat & demptis modò cornibus impleat orbem.
 Omnia scrutanti patet ingens machina mundi ,
 Et natura linus aperit , secretaque pandit.

Dicite vos *Grudias* , namque hunc meministis *Athenæ* ,
Socraticis vigilem sæpè impallescere Chartis
 Dicite , qui plausus illum , quam magna secuta
 Gloria victorem fuerit , cum docta virorum
 Multa manus meritis illi concessit honores.
 Annum explerat enim geminum , cum præmia lingue
 Grandiloque & primam ipsi donavere coronam. (g)

Nec stetit hic studiorum ardor : mox fretus amica
Pallade doctrinâ mentem exornare sacratâ
 Nititur , (h) & fidei scrutans mytheria veræ
 Trinum unumque Deum , mortali carne parentis
 Vestitam sobolem , divinas quasque vocamus
 Virtutes animo veigat : gratiam , amantis
 Sacramenta Dei , leges & jura , quid æquum
 Inquirens , hominumque actus , peccataque , sacros
 Aligerumque Choros , cunctosque resolvere casus
 Discit , & ex fociis non hoc solertior alter
 Solvit in arcano quod habent sacra Biblia sensu.
 Mirantur *Grudii* ingenium , mirantur acumen
 Verborum , & facili nexus ratione solutos. (i)

Nec satis est didicisse , alios mens impigra gellit
 Imbuere atque novos exoptat adire labores.
 Tempore nunc aliquo æterno divina sacrarat
 Primam rite Deo celestis pabula mensæ , (k)
 Falconem ingreditur sophiæ docturus alumnos. (l)
 Assiduo ergo fovet studio formatque Clientes :

Dumque oculis lustrat stellas atque retheris orbes
 Explorat , cæli mandat convexa tuèri
 Altius , atque animos juveniles inferit astris.

Ihc dum *Socraticus* animos versare per artes
 Edocet , atque æquâ juvenes discurrere formâ
 Mox reliquum sacræ , quod defuit ante , palæstræ
 Mensus iter , gemini quoque vasta volumina juris
 Et quæ tam varii (nec enim comprehendere fas est
 Ingentem numerum) legum scripsere periti
 Nocturnâ versare manu ; versare diurnâ
 Haud piget , ac tanto assidue invigilare labori.
 Quin & doctorum turba spectante virorum
 Nodoli perplexa fori defendere jura
 Juridicos contra oppositos , martemque cære
 Præclarum haud metuit ; nec pugna est exitus anceps :
 Namque secunda ipsi ponit victoria finem ,
 Et triplici excedit lauro præcinctus arenâ. (m)

At doctrina viri concludi finibus urbis
 Unius haud potuit , patriâ repente clientem.
 Tempore fortè illo sedes donanda vacabat ,
 Mox hunc *Jacobi* evectum ad subsellia , plausu
 (n) Excepere patres , meritòque in honore locarunt.
 Deseruit spontè & *Grudias* permansit *Athenis*.

Urbe domus mediâ est studiis agitata *Minerve* ; (o)
 Ihc se continuo exercet studiosa juvenus
 Artibus incumbens variis : accepit habenas
JACOBUS dulcique omnes moderamine rexit.
 Alta rudimenta , altarum primordia laudum !
 Præcipit exemplis , ac plus persuadet agendo
 Quàm mandando probat , stimulatque cupidine laudis.
 Illius exemplo juvenes componere vultus ,
 Paulatim juvenilem animum in diversa ruentem
 Frænat , innatosque diu defuscere mores.

Non tamen hæc fuerit crescentis maxima honoris
 Non laudis pars summa viri , decorumve corona :
 Altius ascendit , romanorumque legendo
 Pontificum leges & docta volumina Patrum
 Iustum partitur spatium , noctuque diuque
 Condiscit , fidæque tenet mox omnia mente.
 Quid , quod & *Angelico* fudit sapientia *Thomæ* ,
 Quodque *Augustinus* scripsit , quod *Hieronymus* unquam
 Tradidit , ac *grudias* academia volvit *Athenis* ,
 His animo majora fovet , parvoque sub orbe
 Corporis , ingentem sapiens complectitur orbem.

Tot meritis gradus unus adhuc , supremæque palma
Welleni ingenio deerat referenda sagaci.
 Quatuor ergo *Thefes* summo tutatur honore :
 Convenere sacræ ardentis cognoscere pugne
 Eventum Doctorum acies , sed solvere nodos ,
 Non nisi ludus erat , meritò stupuere magistri.
 Laureæ Doctoris mox hunc decoravit , & inter
 Conspicuum Eximios numeravit fama magistros.

Interea domus ampla suo viduata Carebat
 Præfide , (p) qui juvenes pugiles ad sacra vocatos
 Obsequia instituat , solidæ virtutis amorem
 Inspiret , fudisique sacræ vigil instet : habenas
 Doctorum cûinam Batavus committere posset ?
 Diversi ambibant onus hoc tam grande. Sagacem
 Doctorem *Jacobum* innata modestia morum
 Et vite communis amor pietasque fidesque
 Notaque commendat dubiis prudentia rebus. (q)

Arts benè posse regi est , major rexille , suprema
 Si quis utrumque potest , multis servire necesse est ,

Cui servit maguus numerus: non omnibus idem
Impetus est animis. Prior exploranda facultas,
Ingeniumque, favorque hominum, quam stricta potestas
Imperet, ac rigida firmet mandata securi.
Felix eventus patuit, dum sacra suorum
Pectora, non tantum libi devincire studebat
Accessu semper facili, dum sacra statuta
Exemplo servanda suo prior ipse docebat,
Dum sanctus virtutis amor, dum candida morum
Floruit integritas, & cum virtutis amore
Ingenium sacras executum rite per artes

Quis dicet, quantum valeat facundia lingue?
Lovanium ex Cathedra hunc sepe est mirata tonantum.
Quot vicit caelis animas! quas robore vocis
A vitio *Doctor* potuit divertere, & æqui
Quas docuit, rectique viam servare sequaces.
Informare rudes, fateor, jucundus olympo
Est labor: at facilem, facili quæ tramite flecti
Ad rectum pollunt tenerorum pectora, reddunt
Quæ nondum monitis iter ocludere sacratis:
At peccatorum cum nunc induruit usu
Contemnens divina animus, sermone diserto
Et rigido pariter verborum pondere, talem
Ad rectam revocare viam erasumque supernis
Sedibus hæredem rursus transferbere Christo,
Hoc opus hic labor est (varias nam cera liquefcens
Vertitur in facies, multo quas dura labore
Accipit) ah! nuper quot crimine *Doctor* ab omni
Retraxit peccantium animos! docto ore tonantem
Et deterrentem à vitis audire liceret
Ah utinam! lacrymis nostris, peccantis ut olim
Ubertim fluxere oculis, manare videres.

Hic vir hic est caelo vobis demissus ab alto;
Hic patriæ pater ipse suæ est, sub nomine tanto
Dulce erit, urbs felix, tranquillam ducere vitam.
Hic tibi *Præsul* erit, sub quo sine labe per urbem
Floribunt antiqua fides & nescia falli
Religio & prisce renovabunt secula mores.
Sic fore, sic animo spondent insignia gentis.
En stelle rutilant, triplex en fascia candet.
Lemma dabit pietas: *Wellens caelstibus* urbem
Proteget auspiciis, cives transmittet olympo.
Quare age, quem precibus superos lacrymisque rogabas,
Quæ par est hilari sponsum dignabere pompâ.

Dixerat, & sursum veluti cita fulmina currunt
Aliger ex oculis tenues evasit in auras.

Ast ubi jam primum venientem *Antverpia* vidit
Pastorem à longè, celeri mox obvia gressu,
Vix se, vix capiens hilari sua gaudia mente,

Prodit in occursum, precibusque advolvitur ultrò,
Atque illum supplex sic ore affatur amico:

Ergo venis stirpis *Wellenæ* gloria *Præsul*?
Anversæ splendor! spes & tutela meorum!
Nec tibi *Lovanii* Doctorum Sacra Facultas,
Nec curæ commissa tuæ sacra juventus
Injecere moram? magnas lic *Palladis* aedes
Atque tot eximiis clarum Doctoribus aulam
Nostrorum studio potuisti linquere, & *Hillis*
Immensisque domum gaudes præponere parvam?
ô Amor in nos! *Anversam caelstibus* urbem
Ingredere auspiciis, *Præsul*, semperque benigno
Meque meosque tibi devotos respice vultu.

ô Fortunati tanto sub præfule cives!
Pergite sic hilares, attollere pergite passus,
Pergite *Welleni* super æthera tollere nomen,
Pergite, non illo potuit concedier alter
Dignior *Anversæ* Præsul, nosco ora, virique
Ingentes animos & inextuperabile robur.
Hinc non immeritò permagno *Anversæ* paratu
Introitum celebras, seruntque tot æthera voces
Lætiæ testes: nec enim celebratior umquam
Visus in urbe dies. Festivis compita flammis
Urbe micant tota, resonant è turribus æra,
Nec non recta super fulgenti stridula fulco
Ignea tela volant, densis crepat ignibus aër
Sulphure disrupto & nidorem ad sydera mittit.
Quid memorem erectos arcus, nubisque sub ipsas
Eductas moles, *Wellens* quæis inelyta gentis
Nomina, & inscripti tituli, & tua gesta leguntur
Præsul, nobilibus versu conscripta poetis.

ô Mili si derur, quamquam inferiore camœnâ,
Vatibus his in partem aliquam succedere cantus!
ô Si tam faciles essent helicone sorores!
Non ego carminibus revocarem nomina Stirpis
Wellenæ, non & Clarum virtute Parentem,
Non Patrum *Petrum* (r) factum natalis origo
Sepe parit: nomen caelumque dat unica virtus;
Alterius nec laudis egos: sic pulchrius astra
Lucidiusque micant, proprio quæ lumine fulgent.

Interea, *Præsul* dignissime, vota poetæ
Suscipe: dumque æquor pisces, tellusque tenebit
Quadrupedes, aër volucres, & sydera Olympus,
Urbis sis semper columen lumenque decusque.
Vive diu gravidisque colis tibi longa sorores
Stamina devolvant feros fluxura per annos.
Vive bono patriæ, caelumque hæc vota secundans,
Det tibi longævos *Patriis* transcendere canos,
Cælestique inter divos statione reponat.

(a) Romanus civis frugalissimus, qui in tenuissimo censu Samnitum munera forti animo sprevit, hunc Pyrrhus Epiroti nullo auro, nullis pollicitationibus adducere potuit, ut à Romanis deficeret. Virgilius Lib. 6. &c. (b) Romanus civis, qui, cum ei Legati Samnitum magnum auri pondus obtulissent, respondit, Curium malle imperare locupletibus, quam locupletem fieri, & eum, qui acie vinci non potuerat, pecunia corrumpi non posse. Vide Morery. (c) Ovidius *Metamorp.* Lib. 9. Fab. 11. (d) Virgilius *Æneidos* Lib. 10. (e) Natus die 3. Septembris 1726. (f) Litteris humanioribus operam dedit apud RR. PP. Augustinianos Antverpiæ. (g) Omnium votis Primus renuntiatus est anno 1745. (h) Theologiæ incubuit in Collegio sancti Spiritus (i) Vix Baccalaureus factus, electus est in Vacantiarum Priorem. (k) Primitias Deo obtulit. 21. Septemb. 1751. (l) Factus Philosophiæ Professor 17. Maii 1751. (m) Die 31. Julii 1751. Sacre Theologiæ nec non Juris utriusque Licentiatus factus. (n) Die 2. Decemb. 1749. in insigni Parochiali Ecclesia Divi Jacobi Antverpiæ Canonatum obtinuit, quem 22. Decembris 1753. libere demisit. (o) Collegio sancte Annæ præficiur 11. Junii 1754. (p) Collegium Hollandicum seu Divæ Pulcheriæ. (q) Huic Collegio præfuit à 14. anni 1765. (r) Petrus Antonius Wellens, qui per annos plurimos Primarius & Secundarius Consul fuit Civitatis Antverpiensis.

Prænobili, Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, quondam in Alma Universitate Lovaniensi artium votis Omnium Primo, postea in eadem Universitate Sacræ Theologiæ Doctore Regenti nunc decimo Septimo Antverpiensium Episcopo, cum Primum in Cathedram Solemniter induceretur, APPLAUDEBAT METRICE PALÆSTRA LITERARIA AUGUSTINO-ANTVERPIENSIS.

Antverpiæ, quam recreat in somno Musica, præsulis sui Henrici Gabriëlis mortem defuncti Illustrissimum annuntiat successorem Mercurius.

M U S I C A.

Perditi Cessa dolere,
Virgo, mortem Præsulis,
Definant genæ madere
Lacrymarum rivulis.

(*Antv.*) **N**escio, quis aures perfonet lætus sonus,
Mæstis madere lacrymis vetans genas!
Vetor ergo mortem flere tam chari Patris?
Parebo? minimè. Somnio haud fidem dabo.
Ludit frequenti credulos sopor dolo.
Labasco tota, mente dum viva statum
Revolvo miserum. Quid fui? quid sum modò?
Vixi fideli sub Patre fidelis, fide.
Ornata verà, fortis, invicta, clypeo
Fidelitatis hostibus fui timor.
Calvinus aut Lutherus efferum ut caput
Imo trahebant tartaro, fidei ægide
Id conterebam, versipelles in fidem
Ratione vana nixus ut quisquam libros
Sophista jactitabat, impiis libris
Fidei eruebam lumine latentem dolum,
Solumque Christi Dogma monstrabam Dei
Verum esse; sed jam (proh dolor!) vidua patre
Linquor pupilla; spargitur, floret, viget
Doctrina iniqua, sophismata augentur, sacra
Fides, fideli mortuo Patre, occidit
Et alma pietas. Quem locum aut terram incolis?
Quà, Præful, aurâ vesceris? domo, arbitror.
Habitas superna; desere, ah Pater! polum,
Meisque lacrymas respice fluentes genis,
Et Philosophici comprime os tumens chori.
Mens ô pia! files muta? tanta te mei
Oblivio capit? itane tibi cura excidit
Mei? vetustus itane fractus est amor?
Tenues in auras, anima, vade, exue gravis
Angusta vincla corporis, vestigia

Patris per astra quære, sydera & polum
Scrutare, lustraque intima elysæ Domûs,
I per recessus, conjugem per quos suam
Adivit Orpheûs, teque disjungat nihil
Inventa ab umbra. *Merc.* Nuntius cælo datus
En lætus adsum: Virgo, quo fetu ruis?
Has pone lacrymas, cordis & tantum tui
Seda dolorem. *Antv.* Lacrymas ponam, & mei
Cordis dolorem, vidua quæ tanto Patre
Linquor pupilla? *Merc.* Fateor, insignem Virum,
Patremque Parca rapuit; at tibi novat
Polus salutem, Patris *Henrici* loco
Succedit alter, cujus & virtus micat
Par & potestas. *Antv.* Nuntium ô lætum nimis!
Hæc vox amica somnio in nostro fuit,
Mæstis madere lacrymis vetans genas.
Sed equis ille? *Merc.* Filius, Virgo tuus.
Antv. Quid audio? meus filius? *Merc.* Sic est: tuus:
Filius. *Antv.* In imos gaudium tendit sinus.
Quod nomen illi, stirpe, dic quamam fatus?
Merc. THOMAS JACOBUS, stirpe WELLENA fatus.
Antv. THOMAS JACOBUS, stirpe WELLENA fatus?
O ter beatam, terque felicem diem,
Quâ gratiorem misit haud umquam Polus!
Ergo JACOBUS milies voto & prece
Desideratus, lacte nutritus meo,
Datur pupillæ Virgini Matri Pater!
O Dive Lator! redde participes novi,
Et ter beati Nuntii Cives, leva
Dolorem, amaro corda qui luctu premit.

GENII AMARE DEFLENT MORTEM PRÆSULIS.

(*Gen. 1.*) Ergo fatali Parcæ rupère feroces,
Debita servari forcipe fila Patris?
O sævæ nimium! sic Patrem absumitis alnum?
Sic damna ANVERSÆ non reparanda datis?

(*Gen. 2.*) Vitales Atlas citiùs remeabit in auras,
Terraque Davidem gignet Hebræa novum;
Quàm videant Urbis lugentia mœnia nostræ,
Qui damnum reparet, restituatque, Virum.

(Gen. 3.) Longa dies citius brumali fidere, noxque
Tardior hibernâ solstitialis erit,
Nec Babylon æstum, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque Pæstanas vincet odore rosas;
Quàm mihi, quod patimur, veniant oblivia damni,
Pars ita fortunæ candida nulla meæ.

(Gen. 4.) Sive micans Titan caput hoc miserabile cernit,
Sive pruinosi Noctis aguntur equi,
Ipâ oculis nostris semper sunt obvia damna,
Et vigilant sensus in mea fata mei.
Non ego, si biberem securæ pocula Lethes,
Excideré hæc credam pectore posse meo.

(Gen. 1.) Jam non accipiet pleno de more paterno
Cornu munus inops, non modò sospes erit;
Non hæc verba aures intrabunt plena salutis,
Quæ crebro ad dites melleus ore Pater:
„ Nil generis vobis præclarus proderit ortus,
„ Nil honor & veterum stemmata clara Patrum;
„ Sola solo virtus post fata novissima durat,
„ Et nequit, extincto corpore, sola mori:
„ Discite justitiam moniti, & non temnere Divos,
„ Vestra inopi largâ distribuendo manu.
„ Felix, qui geminis virtutem amplectitur ulnis,

ANTVERPIA CUM MERCURIO SUI ANNUNTIAT ILLUSTRISSIMUM SUCCESSOREM.

(Antr.) Sumite lætitiâ, depellite corde dolorem,
O mihi sincorâ pectora juncta fide!

JACOBUM WELLENS, cui primæ munera vitæ
Donavi, nobis Astra dedere Patrem.

(Merc.) Adversis Cælum sic miscet prospera, vitæ
Stamina felle madent, stamina melle madent.

Hoc Duce ter fausto decurrent tempora sole,
Hoc Duce mordebit nullus Ovile lupus.

(Gen. 1.) JACOBUM WELLENS Patrem donavit Olympus?
Tristes, quos dedimus, jam procul este, soni.

„ Flagrat amore hujus, flagrat amore Dei „

(Gen. 2.) Indiga subsidii Mater linquitur orba
Nostra, animique sinum nec cui pandet, habet.
Acres invadunt viduos, viduasque dolores,
Quique queat lacrymas tergere, nullus adest.

(Gen. 3.) Turba Sacerdotum lacrymatur, civica turba
Luget, jacturam sentit uterque status.

Quando (dolorosis exclamant vocibus unâ)
Urbs tam pacificum est nostra habitura Patrem?

Quando, qui doceat virtutem, tamque paternè
Crimina carpat, alent jugera nostra parem?

(Gen. 4.) Quis, Cives odii si mordeat horridus anguis,
Funestum forti franget amore caput?

Hæreticum nostris quis pellet mœnibus hostem?
Quis dabit infirmo fabula sana Gregi?

(Gen. 1.) Fulmina verborum cessant metuenda Sophistis,
Castra quibus tumidi diruit alta chori;

Cessant facundæ divina tonitrua linguæ
Arcem quæ sophicæ diminuere scholæ.

Heu modò, tantus ubi es? tumuli portatus ad umbram?
Malleus Hæreseos, Christiadamque-basis!

Miscebor cinerique cinis atque ossibus ossa:
Hanc lucem celeri turbine Parca neat.

(G. 2.) Damna ita, quæ nuper numq. reparanda putabam
Pensat abundanter, restituitque Deus.

(G. 3.) O Deus! O Cælum! vestri non immemor unquam
Qui mala sollicitè nostra levatis, ero.

(Gen. 4) Spiritus hic vacuas priùs extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deferet ossa rogo;

Quàm subeant hujus benefacti oblivia mentem,
Et grates cesset lingua referre Polo.

(An.) Gaudia nunc resonent, resonent nunc undiq. Musæ
Festivis feriant cantibus Astra turbæ.

O D E M U S I C A.

I
O Decora Civitatis
Lux, honos & gloria,
Arce te securitatis
Tuta nunc ANTVERPIA.

II
J Astitet Sophisæ vana
Sæculi sophismata,
Te Magistro Christiana
Firma stabunt dogmata

(Antr.) Sistite jam Genii, Matrisque intendite dictis:
Illa ego, quæ quondam tristi modulata thalia
Carmen, & emittens fletus, quæcumque coëgi,
Ut, peregrina licèt, lugerent corda gementem:
Tristis Musæ nimis: sed nunc lucentia mundo
Acta, Virumque cano, nostro qui sanguine natus,
Vitales charus Superis & amatus in auras
Prodit: multum ille & summis dilectus & inis
Divorum dono, causâ Pietatis Avorum,

III
E Vomat damnationis
Totus oreus toxicum,
Pharmacum salvationis
Largieris cœlicum.

Promisit multum, dum primam carperet auram,
Inferretque pedes cunis, quas Concio Cæli
Cingebant, Puero astantes & dona ferentes.
Dive, mihi causas memora, quo Numine dante,
Curve Polus non hoc solitus, tot mittere dona
Infanti vixdum nato, tot munera ferre
Sancierit. Tantusne animis cœlestibus Infans?
(Merc.) Stirps antiqua datur (varias celebrata per oras)
WELLENA, insignis meritis, Pietatis amore

IV.
Antr. N Iltimbebo fausta Mater
Iulca tanto Filio,
Gen. Quisque, te Ductore, Frater,
Tutus ibit prævio.

Flagrans, Virtutis, rectique avidissima facti,
 Quam summum Ens constat rebus magis omnibus unum
 Post-habito coluisse solo: hoc totius orbis
 Principiam, hoc fulcrum, hoc finem mortalibus esse
 (Sacri docta libri) semper tenuitque tenetque:
 Æternum sedenim in Cœlis existere Numen,
 Credidit usque, regit quod mundum & fydera Cœli,
 Hoc populis cunctis verboque, animoque colendum,
 Ut veteres secere Patres, sic jura jubere.
 Id faciens, Virtutisque antiquæ æmula servat,
 Quod primus Christi populus servavit honestum.
 Dona recordatur Cœli, Superùmque favores
 Fixi hærent animo: manet alta mente repõstus
 Grandis amor Christi humanæque Redemptio gentis.
 His accensa super meditatur pectore toto,
 Qui natus, spretus, passus, crucifixus Iesus,
 Sæpius & meditans lacrymis sic fatur obortis;
 Tantæ molis erat mortalem solvere gentem!
 Sic vix è terris cœlestia in atria fixit
 Mentem & cor, dignosque Deo perfolvit honores,
 Quùm Deus, officium largè mediocre rependens
 Hæc secum: non hûic mea mittam munera Stirpi?
 Non cupiam æthereo WELLENAM implere favore?
 Implebo certò: meruitne Abramus in Astris
 Promissum censere genus, Cœlique favores
 Numinis ob veri verum cultumque, fidemque?
 Hæc quoque, quæ servat naturæ jura, meumque
 Et iustum & leges toto cum corde, favores
 Accipiet Cœli. Quis me ferventiùs oret?
 Aut quis tam supplex Aris imponat honorem?
 Talia munificum Numen sub pectore versans
 Donorum pandit, loca plena favoribus, arcas.
 Hic vis æthereo expellens medicamine morbos,
 Hic est fonte fluens largo benedictio terræ,
 Illic confortans humanam gratia mentem.
 Nî faciat, succumbit homo, perditque salutem,
 Quippe Caro, Mundus, Dæmon, fortissimus hostis
 Deprimat hæc hominem vacuum, involvatque ruinâ,
 Sed Pater Omnipotens cœlesti mittit ab ora
 Hoc, metuens, mentemque & pectus robore complet
 Infracto: Geniosque tenet, qui pondere justo
 Et ferre & dare noverunt cœlestia dona.
 Ad quos tum Numen mandans his vocibus usum est:
 Servi (nam vobis Divùm Pater atque hominum Rex:
 Dona & ferre dedi & dare egenæ cœlica terræ)
 Stirps devota mihi terrarum degit in orbe,
 Leges corde ferens Cœli, Superosque celebrans:
 Nectite mox alas & nubila scindite pennis,
 ANVERSAM petite, & WELLENAM visite Stirpem,
 Sunt mihi mortales immensâ beantia dona,

Hûic quorum partem numerosam tradite Stirpi,
 Omnes pro tantis ut sit Virtutibus annos
 Felix, & flatu fortunæ utatur amico.
 Hæc contra Genii: Rex O Æterne, quid optes,
 Explorare tuum, nos iussâ capellere fas est.
 Tu nobis quodcumque bonum, tu regna Polorum
 Largiris, tu das epulis accumbere Divùm,
 Humanique facis cordis, mentisque potentes.
 Hæc ubi dicta, statim connexis aëra pennis
 Scindunt, ANVERSAMQUE citis, velut agmine facto,
 Convolitant alis, & Stirpem munere complent
 WELLENAM æthereo: circumdat gratia Cœli
 Omnes & contra quemvis corroborat hostem.
 Adjicitur fortisque favor, cumulusque honorum;
 Infusum ingenio lumen mentemque animamque
 Res docet abstrusus, & subtile explicat omne,
 Præsentemque Viris adducunt cuncta salutem.
 Taliter à Cœlo benedictæ mundus honores
 Fert amplos Stirpi, suaque illi munera donat,
 Laudibus exornat, titulos largitur, & addit
 Nobilium turbæ, officiumque exaltat ad omne.
 Ii Sacro in Clero fulgent, hos Ordo decorat
 Inter Magnates laicus: Stirps fulgida tota.
 Interea Magno Stirpem fulgere decore,
 Emissosque Polo sensit Lucina favores,
 Et data dona solo: tot donis addere dona
 Ardens perpendit Stirpem: dehinc talia fatur:
 Tantos jam Rector Superùm, jam terra favores
 Stirpi WELLENÆ dedit, & tot honoribus auxit?
 Non ego consimili dono ditabo merentem?
 Ito, favor, favor, ito, meus, juvat addere dona.
 Sic ait, & pulchra facit illam prole Parentem;
 Conciliumque petit Divùm, Superosque precatur,
 Ut sua dilectæ Stirpis dent munera Proli.
 Sacra Themis simul & doctus cum Pallade Phæbus
 Invisunt cunas Pueri: Pietatis amorem
 Inspirant, æquumque docent, mentemque vigore
 Insolito ingenii donant & munere complent,
 Ac veluti, quando madidis Notus evolat alis,
 Immensum supra terram cadit agmen aquarum,
 Sic immensâ super tenerum, cum Pallade Phæbus
 Postquam & Sacra Themis cunas viscere, Puellum
 Munera sunt effusa Polo, dimissaque dona.
 Solliciti Proles, noctuque diuque Parentes
 Suppeditant Pueri divitiæ pabula legis.
 Annuus ut nonum Titan consecerat orbem,
 Elucere foris ceperunt cœlica dona;
 Hoc Pater ut vidit, quæ sint collegia, lustrat.
 Est hic, Virgo, locus, media situs Urbe (vetustas
 Efficit insignem) quo cojia magna juventæ

Convenit, inque Scholis se offert, documenta latinæ
 Ut discat linguæ; statui produxit utrique
 Laudatos celebresque Viros, quos postera sæcla
 Commemorent: Augustini appellatur Eremitæ
 Gymnasium Patrum; Puerum Materque, Pater que
 Mittit eò, latinæ ut discat primordia linguæ.
 Huc turbâ totâ venit exultante Studentùm,
 Et Præceptores monstrant classëmque, locumque.
 Ingreditur latinæque docet primordia linguæ
 Præceptor, librisque Juventus audit apertis.
 Quis Studium Pueri, quis tam Juvenilibus annis
 Explicet insolitum zelum, mentemque volucrum?
 Auribus arrectis auscultat, verba Magistri
 Excipit intentus, non unum præterit aures;
 Primum ut flava rubet stellis Aurora fugatis,
 Incumbit studiis, Instructorisque revolvit
 Dicta sui: librosque legit, nox otia terræ
 Dum donat, suadentque cadentia sidera somnos.
 Mirantur zelum Pueri, mirantur acumen
 Ingenii studiumque invictum, operamque virilem,
 Præcipue Instructor; certat studioso juvenus
 Interea, primumque ardet quicumque trophæum;
 Adstat certanti Pueri cum Pallade Phæbus,
 Assistitque labor proprius; supereminet omnes,
 Victorque egreditur certamine parvulus Heros.
 Nec vicissè semel fatis est: augere triumphos
 Fert animus, verèque auget; sex quippe per annos
 Excipit Augustinadum documenta Virorum,
 Annuus & Victor lauros cum mensibus æquat.
 Hinc Montes petit, & latinæ juvat addere linguæ
 Linguam Francigenùm. Tellus montana sagacem
 Miratur mentem Juvenis, gaudetque videre.
 Post quasdam lucas concurrat turba studentùm,
 Et venit in campum. Certat WELLENIA proles,
 Exuperansque iterùm redimitur tempora lauro.
 Tempora post Suadæ, studiique expleta minoris
 Artibus informare animum majoribus ardet,
 Lovaniumque petit, suam ubi Sapiencia sedem
 Figit, quodque colit cunctis magis urbibus unum.
 Hic domus insignis (Falconem nomine dicunt)
 Et studiis florens; quod inexpugnabile, Castrum
 Sapius expugnat, Porco laurum eripit, atque
 Lilio, & ut Falco volucres, collegia vincit
 Præ reliquis legit hanc Sophiæ adscribendus alumnis.
 Tertia vix lunæ se cornua lumine complent,
 Quin Falco stupeat tanto gavissus Alumno;
 Nec mirum; quodcumque alios latet, absque labore
 Concipit, est acri nihil impenetrabile menti.
 Mensibus interea crescentibus ardua crescunt
 Enodanda Sophis; labor ingens corda fatigat;

Omnes mirantur, totus sacer Ordo stupefcit
 Durum aliis est lusui ei; quem quisque planeta
 Casum habeat, rutilo & quidquid fulgescat Olympo,
 Ut docet Instructor, compréndit; femina rerum
 Cunctarum causasque capit; reboante tonitru
 Sulphurei trifidos quid causet fulminis ignes,
 Quæ sit origo nivis, pluviaeque, & grandinis, atque
 Cur venti adversi sese in certamina possant,
 Quare subsidant undæ, insenturque vicissim.
 Hæc ubi pervigili Falco videt omnia mente,
 Audaci ad sophicam turbam est sic ore locutus:
 Quisquis es, egredere ad campum, coramque Jacobo
 Compare, & sophici tenta certamina cursus,
 Hic major cunctis vincet certamine cunctos.
 Talia dum Falco, comparat magna Sophorum
 Copia, & ingentes, dictis contempta superbis,
 Instituit vires, ut tollat prima Jacobo
 Præmia: sed tandem: summis ut viribus instat,
 Principe tam forti se conspicit esse minorem.
 Ergo triumphali decorantur tempora fronde,
 Ac illi, Primo digni monstrantur honores.
 Talibus ac tantis Jacobus honoribus auctus
 Quid faciet? vel quò trahet illum pectoris ardor?
 Plurima sollicito, quid agat, sub pectore volvens
 Supplicat, extendens duplices ad Sydera palmas,
 Tali voce Deo: celsi Moderator Olympi,
 Lumina sideribus, qui das tua femina terris,
 Da mihi, quâ vivam securus, noscere normam.
 Dum reverente Deum supplex ita voce precatur,
 En subito effulgens, Cæli delapsus ab axe
 Stelligero, pictis juxta puer advolat alis,
 Divinoque replens orantis pectus amore
 Talia voce refert: Juvenis dilecte Tonanti,
 Omnes corde fuga curas; hæc vivito normâ:
 Effuge fallaces, quos offert Mundus, honores;
 Ecquid sunt aliud, quàm somni fucus inanis?
 Hactenus ingenio naturæ arcana latentis
 Explorare labor fuit, exploranda supersunt
 Abditoria tibi, restant majora Jacobe;
 Scilicet æternum, ex nihilo qui cuncta creavit,
 Nosse Deum, assidueque sacros pervolvere libros
 Convenit, ac hostes divinæ vincere Legis.
 Dixit, & æthereas velox revolavit ad oras.
 Angelicis paret dictis Jacobus, & imo
 Corde fovens monitus divinos talia Patri
 Voce refert: sperno Mundum, Mundique favores,
 Sperno, quidquid habet Mundus, connubia sperno,
 Fert animus Christo sacratam ducere vitam,
 Sacrosque assidua libros pervolvere mente.
 Ut Pater hæc audit, gavissus talia fatur:

O fili, quò te vocat inclinatio, tende,
 Non mea jam, verùm tua fiat, nate voluntas.
 His animum recreans dictis, & gaudia captans
 Lovanium remeat, studiisque incumbit amatis,
 Explerique nequit mentem, ardescitque studendo;
 Et quanto æthereos præcedit Lucifer ignes,
 Luciferumque vagum quanto præit aurea Luna,
 Et quanto Lunam radiorum lumine Phæbus,
 Tanto Theologicis studiis supereminet omnes;
 Unius, trinique Dei mysteria, Verbi
 Incarnati arcana, Patrum canonesque factorum,
 Matre stupente Alma, defendit & explicat, atque
 Ore quasi angelico opposita argumenta refutat;
 Rejjicit invictis Calvinii dogmata falsa
 Principiis, contra stolidum capit arma Lutherum,
 Vincit & expugnat, turbæ documenta modernæ,
 Quæ sacras violat leges, divinaque jura
 Ridet tartareis oriundo dogmate monstris,
 Principio nixus solido improbat atque refellit.
 Scaldiacis mox Fama Virum denuntiat oris,
 Et sacro studio præstantis robora mentis
 Explicat. Et quid sit? Jacobum Ecclesia sacra
 Jacobo, nondum fiet insignitus honore
 Quamvis Presbyteri, sacratam collacat inter
 Canonicum turbam, pellito & vestit amictu.
 Doctane Lovanii nunc linquet mœnia? finem
 Nunc operæ, studioque dabit? procul esto. Laborem
 Conduplicat, studiumque suum; nam nescius otî,
 Communique volens statui prodesse, juventæ
 Falconensi aperit naturæ arcana Professor,
 Et quæ norma boni, docet, & quis limes honesti.
 Nec tamen intereà sacris incumbere libris
 Desinit, insignem quin & superaddit utrique
 Juri operam, studiis placet horam quamque dicare;
 Ecce etenim, consecratus vix quando Sacerdos
 Cœlicolum Regi Corpus venerabile Nati,
 Sanguinis & sacri supplex libavit honorem,
 Una eademque die (quis cantet carmine?) trinâ,
 Scandens doctrinæ sacre jurisque secundum
 Utriusque gradum, vincitur tempora lauro.
 Exoritur clamorque virum, clangorque tubarum.
 O Dignnm celebremque Virum! super æthera nomen
 Tollat fama tuum: resonat vox una per urbem.
 Proxima, quæ pateant, tibi cedent munia. Et ecce,
 Vota placent Superis; vix tertia vertitur æstas,
 Urbe salutetur quin tota Præses, & ædi
 Præfectus detur, quæ sanctâ tuta sub Anna est.
 Quis vigilans studium, curam quis fando paternam
 Explicet, huic domui multis quâ præfuit annis?
 O Verum Patrem! potuit qui talia, ad ædem

Fari jure: Pater curâ probor esse paternâ.
 Quid possum, quod non facio? nùm plura requiris?
 O utinam posses oculos in corda paterna
 Inferere, & patrias intus deprêndere curas!
 Inter tot curas, interque negotia tanta
 Nil sacri studii minuit, solitique laboris
 In pervolvendis libris; licet undique cura,
 Inquit, corda gravet, mea sunt solatia libri,
 Hos cupio, hos alano, sunt cordis grata voluptas,
 Nec defunt sua tam studiosæ præmia menti.
 Necdùm ter denos ætatis computat annos,
 Et meret eximii Eximius Doctoris honores.
 Quid facit, ad tantum cum sublimatus honorem est?
 Comprimit hæreticos alter velut Augustinus,
 Doctor ut Angelicus defendit dogmata Christi,
 Aureus eloquio Chrysoström alter, & ore
 Melleus infundit Bernardus mella salutis
 Christicolûm cordi, contraque adversa tuetur.
 Obstupuere omnes: doctrinæ præmia tanti
 Debentur majora Viri: locus altior illi,
 (Si quis fortè vacat) cunctorum voce paratur.
 Ergò decem & septem sæclis superaddita quinta
 Vestiërat campos & bis trigesima messis,
 Doctorem hunc nostrum viduæ cum sacra Facultas
 Præposuit Domui, Batavum quæ scilicet olim
 Auspiciis erecta fuit; Neo-Præfulis acta,
 Pervigiles curas, indefessosque labores,
 Prudentemque animum, mitemque, & pacis amantem
 Quis justis celebrare metris, dignove Cothurno
 Commemorare queat? quantumque in rebus agendis
 Dexteritas, Pietasque Viri benè mixta rigore
 Profuerit Batavis, fructus testantur, alumni.
 Nevè profunda Viri quemquam doctrina lateret,
 Prodiit illa palam, miro fulgore refulgens.
 Mox Cathedræ admotus, quævis nodata resolvit
 Theologiæ, quæ vera docens, quæ falsa refutans.
 Advolat huc Clerus, patulâ bibit aure loquelam
 Nigra cohors: quot verba sonant, tot mellea manant
 Flumina, queis, ceu rore, rigat suspensa suorum
 Pectora Tironum: summi mirantur & imi.
 Intereà Sacrata PETRO subsellia scandit
 Canonicos inter, divinæ ut nocte dieque
 Unanimi pietate canat præconia laudis.
 Theologiæ Doctorque Regens mox indè creatur.
 Sic parat Eximius facilem rectamque gradatim
 Ad majora viam: virtuti munera tanti
 Doctrinæque Viri, multorum fortè lacertis
 Quæ nusquam portanda forent, sed mole gravarent
 Impare, nulla queunt commensurarier æquè
 Unus adhuc superest, quo non gradus altior extat,

Quique alios inter tantum præcellit honores,
 Quantum lenta solent inter viburna Cupressi:
 Hoc pariter voluit sacra te decorare Facultas,
 MAGNIFICUM quando, Grudiam plaudente Palæstra,
 RECTOREM instituit, tradens sua frena senili
 Judicio moderanda tuo: sublimia tanti
 Munia splendoris, quantam gravitate, favore
 Gesserit & curam, solus describat Homerus.
 WELLENI interea millena negotia quamvis
 Distendant animum, tamen indefessus ubique,
 Christicolam, quasi Præco, frequens divina fideli
 Proponit documenta Gregi, fermone perorans
 Belgiaco, populique replet sic pectora verbi
 Semine divini, pius ut pietatis amore
 Crescat, & injustum, sacro quasi fulmine tactum,
 Pœniteat sceleris. Populus, velut agmine facto,
 Turmatim accurrit, WELLENS ubi mystica promittit
 Pabula, ut obtineat, tanto Præcone, salutem.
 Ast hic inauditus plausu zelusque laborque
 Convenit extolli majore, coronaque major
 Tam digno imponi Capiti: sic tota peroptat
 Patria, quæ supplex transmittit vota Viennam,
 Ut vacuam HENRICI Cathedram WELLENIIUS ornet,
 Hisque Aulam pulsat precibus: quæ Sceptra perenni
 Et pietate vibras, & Majestate verendam,
 Ad cujus nutum tibi subdita regna moventur,
 Austriaci REGINA soli, quæ munera largam
 Virtuti præbere manu, quæ præmia Doctis
 Indefessa soles, oculos huc flecte, precamur
 En, Patre extincto, pullas ANTVERPIA vestes
 Induit, Austriaci non infima gloria regni,
 Pastoremque rogat, viduo qui præsit Ovili.
 Percipiens AUGUSTA preces, mea Belgica, dixit,
 Luctum siste: dabo votis plus mille petitum,
 WELLENIUM dabo Pastorem, puerique senesque
 Unanimi quem voce rogant, dabo Præfulem Ovili,
 Qui rapidos arcere lupos, dabo, quique tueri
 Noscet oves, cui pauca parem, quo nulla tulerunt
 Sæcula Majorem, concivem civibus addam.
 Nec desiderio patriæ contrarius ibit
 Papa PIUS Cathedram PETRI virtutibus augens;
 Vota sed implebit, nostroque illecta rogatu
 Roma Crucem, Lituumque dabit, Mitramque merenti.
 Eja age, rumpe moras, celerique per aëra cursu
 Protinus ad Scaldim volitans ea nuntia defer.
 Hæc simul atque gravi Regina edixerat ore,
 Nescia famæ moræ rapido petit astra volatu.
 Læta ergo AUGUSTÆ perfolve ANTVERPIA, grates.
 Deque novo gratare tibi Pastore, Patrono,

Undique festa sonent vestris de turribus æra,
 Perfundantque animos communia gaudia vestros,
 Et totam Cives repleant applausibus Urbem,
 Illustrique parent dignos Pastore triumphos.
 (Antv.) Quem dudum gremio fovit, cum Parvulus esset,
 Scandere jam cernens fastigia maxima honoris,
 Gestio lætitiæ Materno augere favore.
 Utque aditus pateat, valvis celebretur apertis.
 Interea, Genii, qui docta fluenta Minervæ
 Largiter hausistis, læto cantate Cothurno
 Præfulis adventum, Pyliique vovete senectam.
 (Gen. 1.) Nulla mora est, monitis læti parebimus omnes:
 An quidquam tali nobis est munere majus?
 Hæc promitto tibi: radiis sol ante carebit,
 Bruma prius messes cernet glacialis opimas,
 Ante læves cælo pascentur in æthere cervi,
 Et freta destituent nudos in littore pisces,
 Quam nostro illius labatur pectore nomen.
 Fausta det ANVERSÆ dilecti quælibet Urbi,
 Præfulis adventus, det huic Deus absque dolore
 Nestoreos superare dies, post fata Salutem.
 (G. 2) Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit,
 Dumque thymo pascentur apes, dum fronde capellæ,
 Dum cythiso vescentur oves, dum pallida surget
 Tithoni croceum linquens Aurora cubile,
 Fronde super viridi citharâ fidibusque canoris
 Facta canam, lætosque Viri narrabo triumphos.
 (Gen. 3.) Non hic carminibus nostris indictus abibit:
 Quippe Viri laudes satis hic erit ampla canendi
 Materia, augurium, quod quidam protulit olim,
 Monstrante eventu: fiet de præside Præful.
 Hinc sua concordia super Æthera gaudia plausu
 Urbs ANVERSA levet. Quantum mea pleetra valebunt,
 Semper honore meo celebrabitur atque camæna.
 (Gen. 4.) Terra feret stellas, findetur vomere Cælum,
 In noctem formosa dies vertetur opacam,
 Et fieri quæ possent nego, licet omnia fiant,
 Semper honos, nomenque ejus, laudesque manebunt.
 Bella canant alii, commendent Hæctora Teucris,
 Græcia magnanimos millenis clara trophæis
 Jactet Alexandros, famam super æthera notos.
 Munera nos pacis potius, Gentemque togatam,
 Miraque WELLENI nostri Neo-Præfulis acta
 Dicemus, pacisque Virum super astra feremus.
 (Antv.) Eja igitur, Genii, grato modulamine vestra
 Pleetra crepent, concorsque sonet pleno ore cachinnus:
 Læta dies pulsare jubet citharasque, fidesque
 Præfulis acta suo laudent ut sidera plausu,
 Atque reperculsis responset vocibus Echo.

ODE MUSICA.

I.

PHæbe, carmen da sonorum
Ut colamus cantibus,
Qui Gregem sevis luporum
Liberabit faucibus.

II.

ERigamus nil morantes
Arma nostri Præfulis,
Phœbus implet supplicantes
Hippocrenes poculis

ARMA GENTILITIA TRIPUDIO GENII ERIGUNT.

III.

PEstus ardor concinendi
Patris urit gloriam,
Stella triplex en canendi
Præbet amplam copiam.

IV.

ERgo nostri concinamus
Præfulis præconia,
Quodque compar sit, canamus,
Ejus Astris Gloria.

Acclamatio Emblematica alludens ad Arma Gentilitia Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, Domini JACOBI THOMÆ JOSEPHI WELLENS XVII. Antverpiensium Episcopi sub hoc Chronico :

ACCLAMATIO EX SIDERIS NATURA A GENIIS ANVERSANIS.

EMBLEMA I.

Ego sum stella splendida & matutina.
Apoc. 22. v. 16.

LEMMA. Oriunda Jacobo.

Non secus ac CHRISTUS, qui STELLA Oriunda Jacobo,
Terrarum tenebras lumine quasque fugans,
Fecit in obscuro virtus fulgescere mundo
Virtutis Solem, justitiæque jubar;
Commisum, VENERANDE, sacro fervescere amore
Virtutis facies, justitiæque Gregem.

EMBLEMA III.

*Et ecce stella antecedebat eos, usque dum veniens
staret suprâ, ubi erat puer. Matth. 2. v. 9.*

LEMMA. Ducit ad illum.

Quid sibi vult istud? pergit lucere coruscans
Stella, Magosque sui luce nitente præit!
Quæ docuit natum JESUM, quoque ducit ad illum;
Namque super stabulum prodigiosa monet.
Id præstas virtute pari; ILLUSTRISSEME PRÆSUL,
Nam bonu queque docens, ducis ad illa tuos.

EMBLEMA V.

*Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram,
& præessent diei ac nocti. Gen. 1. v. 17. & 18.*

LEMMA. Non mobilis ordo.

Dum liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Qui movet æterno Numine cuncta, DEUS;
Sydera coeperunt, quorum non mobilis ordo,
Lumine perpetuo condecorare potum:
Non secus immoto, PRÆSUL, fulgore coruscans.
Exornas CHRISTI, condecorasque Gregem.

EMBLEMA VII.

Et præessent nocti.
Gen. c. 1. v. 18.

LEMMA. Ardore foventes.

Praposuit Dominus stellas ardore foventes
Nocti, fertilitas major ut esset agris,
Et botris fieret vitis magis apta ferendis,
Dum premit occiduas sol fugitivus aquas.
Sic, PRÆSUL, peccatores ardore fovetis,
Justitiæ & facies fructibus esse graves.

EMBLEMA II.

Orietur Stella ex Jacob, & consurget virga de Israël.
Num. 24. v. 17.

LEMMA. Demonstrat IESUM.

Insolito splendore micans nova nuntia desert
Stella, Magosque Arabes è regione vocat,
Promissum Abramo natum demonstrat IESUM,
Et Regem inflammat querere corda novum.
Sic Fidei leges demonstras, PRÆSUL, Ovili,
Et verum inflammas querere corda bonum.

EMBLEMA IV.

*Sacramentum septem stellarum. . . Septem stellæ, Angelæ
septem sunt Ecclesiarum. Apoc. 1. v. 20.*

LEMMA. Præfulis illa figura.

Prodigium! Septena novo micat ordine stella
In dextera CHRISTI: tot notat illa Patres
Quos Deus elegit decorandos Præfulum honore:
Præfulis electi est illa figura novi;
Auspiciis etenim Cœlestibus (omine fausto!)
Electus nobis PRÆSUL ab Axe daris.

EMBLEMA VI.

Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram.
Gen. 1. v. 17.

LEMMA. Noctis in umbra.

UT, dum nox terras nigrantibus obruit umbris,
Nullaque sol præbet lumina mersus aquis,
Astra viatori lucent, ne devius erret,
Et recta ad patriam dant remeare vias;
Sic lucet illis, qui mundi noctis in umbra
Vivunt, & Cœli lumine pandis iter.

EMBLEMA VIII.

Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis.
Baruch. c. 3. v. 34.

LEMMA. Cresce Jacobe.

UT redit ad campum, stellarum luce Jacobus
Novit, qui Superum venerat Axe, Virum,
A quo post pugnam dulci sermone salutem
Obtinuit: gratus cresce, Jacobe, DEO.
Lumine sic Fidei crescis firmatus, ab hoste
Fortiter ut ferves, PRÆSUL, Ovile iunum.

EMBLEMA IX.

Et præssen diei. Gen. 1. v. 18.

LEMMA. Matura calore.

Qui venit à stellis, messis matura calore
 Redditur, atque seges plurima vestit humum.
 Insuper & stellæ dant incrementa calori,
 Phæbe, tuo, ignivomos dum regis alius equos.
 Sic trahis exemplis justos, & amore superno
 Auges, divino corda calore replens.

EMBLEMA XI.

Stellæ... adversus Sisaram pugnauerunt. Judic 5. v. 20.

LEMMA. Astra triumphant.

Dum bello Ifacides certabant, sydera in hostes
 Vindice miserunt telu trifidula manu.
 Prodigiôsè iterùm, sicut patet, astra triumphant;
 Namque domant miro colla superba modo.
 Sic adversa etiam, quamcumque ECCLESIA sentit;
 Doctrinæ vestire fulmine turba ruet.

EMBLEMA X.

In luce stellarum per noctem. Sap. 10. v. 17.

LEMMA. Monstrant evadere cladem.

Exploratores Jericho, lucentibus astris,
 Sub medio noctis terga dedere jugæ.
 Lumine sic stellæ monstrant evadere cladem;
 Ad Josuë immunes nam rediere duces.
 Non seus, ANTISTES, Caulam servabis ab hostis
 Tartarei, insidias dum fruit, ungue tuam.

EMBLEMA XII.

Quasi stellæ in perpetuas æternitates. Dan. 12. v. 3.

LEMMA. Stellæ lucebis adinstar.

Sydera non tantùm sunt ornamenta Polorum,
 Ast etiam terris commoda luce ferunt.
 Voce CREATOREM celebrant, laudantque disertâ,
 Muta licet, linguam plus Ciceronis habent.
 Sic (speramus enim) stellæ lucebis adinstar,
 Dum Superis junctus cœlica Regna coles.

ODE MUSICA.

I.

Antv. **O** Quanta Matri gaudia G. 1.
 Hic unus auget l'ilius,
 Mihique crescit gloria
 Per hunc in orbis finibus!

II.

Quæ gloriosam Civium
 Mentem voluptas afficit!
 Honore Fratris omnium
 Urbs keta plausus aspicit.

III.

Chor. **J**ungamus ergò cantica
 Lætis referta vocibus,
 Unâ canentes carmina
 Lyræ sonora lilibus.

IV.

Precemur omnes RRÆSULI
 Ardore grati pectoris,
 Cantemus atque singuli:
 Annos adæqua Nestoris.

Antv. TRINA LAUREA DECORATA SUM AB UNO WELLENS.

Gen. 1.

PHILOSOPHIÆ,

DOCTISSIME, LAUREA, SOPHIÆ IN ARTIBUS FORTITER PUGNANTES SUBIGENS, ANTVERPIENSES EXORNABAS.

Gen 2.

DOCTORATUS,

EXIMIE VIR, RUBRO ANVERSE, URBIS TUÆ, PRÆCONIA INSUPER AUGEBAS;

Gen. 3.

EPISCOPATUS,

ILLUSTRISIME, DIGNITATE VOTA PERSOLVEBAS.

CORONIS.

Gen. 1. **N**uper palvereo percussimus astra fragore,

In Cathedram advenium plebe colente tuum.

Concordes animo qui tunc applosumus unâ,

(Urbis lætitiâ non capiente modum:)

Nunc meritis ex corde tuis applaudimus omnes,

Pars tibi commissi qui sumus ima Gregis.

PRÆSULIS & Pari, multâ virtute colendo,

Applausum tanti Filii honore damus.

O Felix Genitor! veluti nam fructibus arbor,

Nosceris è trinâ sic quoque prole PATER.

Femineus Natam tibi sexus protulit unam,

Quæ doctrinæ habuit præmia prima sacræ,

Masculæusque duos nulli virtute secundos

Edidit, aut studiis aut pietate, Viros.

In trino hoc numero, tu, PRÆSUL, es ordine Primus,

Hos superas, radiis Phœbus ut astra suis.

Hic pro sine precor, Clerum, Monachosque tuere,

Quos alit AURELII Relligiosa Domus.

Te quoque Fautorem petimus studiosa juvenus,

Quæis concede tuo posse favore frui.

Antv Vos igitur, Nati, curvato poplite mecum

JACOBI dextræ basta prona date,

Tam digni ut nobis detur Benedictio Patris,

Jungamusque humiles præ pietate manus.

Intereâ, PRÆSUL, juvenilem admitte laborem,

Dedicat exhibitis quem tibi Musa metris.

Parva quidem offerimus decuplo majora merenti,

Sed latet in parvo munere magnus amor.

Tutius illa licet latitarent cancta sub umbris

Carmina, quæis nullum manat ab arte decus,

Atamen ut veri pignus monstremus amoris,

Exerit è tenebris nostra camœna caput.

Sit malè compta licet, nulloque ornata decore,

Non méruit criticas, te mediantè, manus.
PRÆSULI enim **THOMÆ**, cui nos & nostra sacramus,
Sufficit oblati posse placère metris.

Vive diu nobis, Patriæque, Tibique, Tuisque,
Donec cum Superis semper ovare queas.

JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS DIGNO PRÆSULI ANTVERPIENSIS.

ACTORES.

MERCURIUS.

Jos. Heyliger Reih.

ANTVERPIA.

Petrus Segers Reih.

GENIUS I.

Præn. Phil. Vermoelen Reih.

GENIUS II.

Martinus Cels Reih.

GENIUS III.

Franc. Van Horen Synt.

GENIUS IV.

Josèphus Cambier Synt

CANTORES.

Præn. Phil. Vermoelen Reih

Perill. Alard, de St. Vaast Synt.

Petrus De Lincè Synt.

Præn. Josephus Herry Poëta.

Joes. Bapt. Wachters Synt.

Joes. Van Winghen Fig. Min.

AD ARMA ALUDENT.

Præn. Phil. Vermoelen Reih

Præn. Henr. Moretus Fig. Min.

Martinus Cels Reih.

Præn. Petr. Goetsbloet Fig. Min.

CHOREAS AGENT.

Præn. Phil. Vermoelen Reih.

Perill. Alard, de St. Vaast Synt.

Præn. Jos. Herry Poëta.

Petrus de Lincè Synt.

Præn. Henr. Moretus Fig. Min.

OMNIA AD MAJOREM DEI, DEIPARÆQUE VIRGINIS, AC M. P. AUGUSTINI
 GLORIAM ET HONOREM.

Prænobili, Reverendissimo ac Illustrissimo Domino, Domino **JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS**,
 XVII. Antverpiensium Episcopo, in Solemni ad Cathedram suam Adventu 9 die Septembris 1776.
Applaudit Seminarium Episcopale Antverpiense.

Magnificos actus, expectatumque triumphum
 Promere fert animus, patriæ communia nostræ
 Gaudia, qui posito mutarint pectora luctu.
 Cespitè Gramineo quæ vestit littora Scaldis,
 Aequoreasque imitatur aquas, & Nerea fluxu
 Mentitur rapido, nuper gemebunda jacebat
 Turba; velut pastore carens per devia rura
 Balantum grex ire solet, dum præda luporum
 Esse timet, cursu tandem lassatus, in umbra
 Pastorem inelamat mœstus, vel limina caulæ.
 Mille dabat tristi ructatas pectore voces,
 Singultus varios; plorare & scindere vestes
 Mœstorum solamen erat, cœlumque solumque
 Cœlicolasque suis rapidis pulsare querelis.

Interea incultus, veluti qui membra soluto
 Pigra levant somno, Scaldis caput extulit undis
 Cæruleum; & postquam properata tot undique sensist
 Millia plorantium siccato in littore, mœstos
 Advocat: à Nymphis, fuerit quæ cladis origo,
 Anxius explorans, nec enim numerosius, inquit,
 Ad nostrum litus descendere vidimus agmen.
 Dixerat: & Scaldis cognoscens turba loquelam
 Protinus accurrit, mœstis circumdata ramis.
 Sic armenta boum, vastis quæ turbidu sylvis
 Spargit hyems, cantus & sibila nota magistri
 Certatim repetunt, vel notæ pascua vallis.

Tunc ait una omnis plorantium concio: nullis

O Genitor! nullis undarum fluctibus aësi
 Naufraga turba sumus, certæque addidit ruinæ.
 Infortunati! Lachesis pia stamina vitæ
 Abrupit, cui Nestoreos promiserat annos
 Juppiter, & merito Saturnia sæcla vidère!
GAMERUS cecidit! cecidit! tantoque cadente
 Cuncta simul cecidère viro: viduata gemiscit
 Sacra domus, viresque Erebi timet illa malignas.
 Spes votumque poli cecidit, qui cura salusque
 Et procerum fuit & populi, tegiturque sepulchro.
 En, Genitor, vestes, quæque effundebat egenis
 Munera **GAMERUS**... Memoranti talia turbæ
 Attonitus Scaldis flammata fronte reponit:
 Quisnam impacatâ Consanguinitate ligavit
 Fortunam Invidiamque Deus? quis jussit iniquas
 Aternùm bellare deas? quis umquam-ne notavit
 Illa douum, torvo quam non hæc lumine figat
 Protinus, & sevâ perturbet gaudia dextrâ?
 Fiorebant hilares inconcussique penates
ANVERSANORUM, speratâ ego pace fruebar,
 Fortunâ in cunctis vultu ridente benigno,
 Et per **GAMERUM** numquam nutanda putabam
 Gaudia, fronde novâ pingebam littora; sed jam
 Invenère viam liventia fata, sacramque
 Intravit vis seva larem, fortem illa benignam
 Expulit, & digno viduavit Præsule natam.
 Jam, vitiis forsitan cogentibus, omnia passam

*Abrumpent elementa fidem, tristisque cupressu
Cingar, & infami pingam mea littora fronde:
Quippe quis in tanto miserarum turbine rerum,
Curabit natae viduatae Pastor ovile. . . .
Vix ea finierat: geminatis turba querelis
GAMERUM pergit Patrem inclamare sepulchrum.*

Hæc ubi jam secum tristi sermone volutant,
Tecta aperit summus stellantis Rector olympi,
Dimittitque Deam; roseâ cervice refulget,
Ambrosiæque comæ divinum vertice odorem
Spirant, protendit lætum pia dextera ramum;
Hæc populi lacrymas his cœpit ponere dictis:
Quid tantùm infando juvat indulgère dolori,
Mœsta cohors? non hæc summo sine numine Divùm
Eveniunt umquam, novit, qui cuncta gubernat,
Vivere queis tribuat, vel vitæ stamina rumpat.
Provida Mater ego de summo vertice cæli,
Providura tuis, afflicta *Anverpia*, rebus,
Hic adsum, Patremque dabo, qui dignus habenas,
GAMERO similis, viduati assumat ovilis.
Namque meo jussu Grudias *Sapientia* dudum,
Ut dignos aleret natos, exstruxit Athenas;
Hic Patres virtute graves, quos multa coronat
Gloria doctrinæ sacris aptissima rebus:
Atque Viennensi *Prudentia* præsidet aulæ,
Imperioque *Augusta* meo parère parata est
Continuò, sacrumque humeris imponere pondus
Non nisi promeritis visa est *Augusta* Virago.
Cautiùs ingentes morbos & proxima cordi
Ulcerâ Paoniæ tractat solertia curæ.
Ponite jam lacrymas, grudiis nam dignus ab oris
Mox aderit Præsul: præsentatura *THERESÆ*
WELLENIDEM profero: turbis nec plura locuta est;
Impatiens ast diva moræ præcurrere famam
Ardet, & extemplo currum conscendit eburnum,
Ipsa leves moderatur equos, torquetque volantes;
Non secus ac vasti ducit per cornua tauri
Phœbus equos: atque Austriacis illabitur oris.
Jamque Viennenseni *Mater* descendit in aulam
Provida, tecta subit, placidam pro more tuetur
Augustæ faciem & vultus veneratur amicos:
Tum placidis Regina deam complectitur ulnis,
Sedato affari sic demùm pectore cœpit:
Tristis fama diu nostras pervenit ad aures,
Lugère Anversam sublato Præsule natam,
Maternumque diu subiit miseratio pectus,
Et natam afflictam solari est nostra voluntas:
At quoniam numquam sine te, Charissima, quidquam
Efficiam dic sacratæ qui providet ædi,
Belgiaca de gente virum, qui dignus habenas
Torquère & sacrum bene norit passere ovile.

His dictis simili Regina voce locuta est:
Tu votum Regina hominum, curasque deorum
Prævenis, & quoniam jubeas Regina, fatebor:
Belgica, quæ totum sua semina spargit in orbem,
Terra, parens toties visa est sæcunda virorum;
Sed postquam studiis *Sapientia* condidit ædes
Lovanii, jam docti omnes cumulantur in unum,
Quosque alibi dignos peperit pia Mater alumnos,
Huc mittit; cunctasque artes docet illa juventam.
Spartam alii laudent, alii mirentur *Athenas*,
Floruit hinc *Solon*, celebrem dedit illa *Lycurgum*:
Ast Grudii multos *Themis* inviolata *Lycurgos*
Servat, & eximiis *Pallas Solonibus* implet;
Hic Sacros inter Proceres subfellia Cætus
Occupat Eximii, quem virtus multa coronat,
WELLENIDES, quem non series inhonora parentum
Obscurum proavis, nec prisca lucis egentem
Plebea de stirpe tulit, quam vidit ab annis
Florentem multis felix *Anverpia*, Matrem
Quæ se *WELLENIDIS* toties gavisâ fatetur;
In quo munifico natura Deusque favore,
Divisas proavis mensura & pondere dotes
Consocians, una veluti cumulavit in arca.
Non huic, vix usum teneræ rationis adepto,
Desidias prudens genitor permisit inertes,
Sed nova per duros instruxit membra labores;
Et sanctâ tenues exercens indole vires,
Virtutis monstravit iter, Pater ipse præibat:
Sapius implumes nidos ad sidera vertens
Consultit arduos radios, & luce magistra
Natorum probat ingenium Jovis armiger ales.
Et fortunati subito sic Patris imago
Vivida natus erat: non ocyus hausit *Achilles*
Semiferi præcepta *Senis*, seu cuspidis artes.
AUGUSTINIADUM latine vix tyro palestræ
Incumbens studiis, socios prævertit, & agrè
Vel semel est passus palmâ gaudere secundâ.
Mox animus juvenem teneris robustior annis
Ad majora rapit. Veterum documenta Sophorum
Nosse cupit; quis tunc studii, quantumque sciendi
Esset, amor, quanto flagrârunt pectora zelo,
Est inconsuetus testatus *Falco* volatu.
Ipsa ego adhuc memini: sophico in certamine Victor
Quando coronatus media veheretur in urbe,
Ornaretque pios communis laurea currus,
Adstabat juvenis, memini, stupefacta triumpho
Justa *Themis*, limbo faciem velata pudicam,
WELLENIDEMQUE suam sic invitabat ad aulam:
Chare puer dilecte Deo, sincera bonorum
Congeries, in te veteris vestigia recti,
Et ductos video mores meliore metallo:

Jam satis indultum est Sophiæ, sat temporis illa
 Haftenus abripuit, *Themidis* te jura repossunt;
 Aggredere, & nostro te tandem redde labori.
 Sed *Sacra* mox *Themidem* subiit *Doctrina* loquentem
 Talibus: hic nostras juvenis descendet ad ædes
 Religionis amans, studiis antiqua tenebit
 Dogmata, & hesternam discet convincere turbam.
 Saucius igne sacro quam-primùm ad limina tendit
Majoris veneranda *Domus*: hinc inclyta portas
 Illæfas servat, triplici diademate sacrum
Relligio redimita caput, pedibusque superbos
 Conculcans animos, debellatiffique triumphans
 Hostibus, & cuivis intranti sacra propinat
 Vina, quibus stolidos docet evitare recentis
 Errores turbæ, contra hæc immania monstra
 Armata, & ingressum mundano occludit amori.
 Illa statim juvenem divinis Virgo sub alis
 Discipulum assumens, mysteria sacra docebat.
 Ast his ulterius studiis non præbuit illum,
 Sed quem per geminos quondam nutriverat annos
 Tyronem sopheriæ, veneratur *Falco* Magistram.
 Sollicita hinc rursus mundum ratione secutus
 Intima rimatur rerum; quæ luna recurfus
 Nutriat Oceani; quo fracta tonitrua vento;
 Quis trahat imbriferas nubes; quo saxa creentur
 Grandinis; unde rigor nivibus; quæ siabra per auras
 Excutiant rutilos tractus, aut fulmina velox
 Torqueat, aut tristem figat crinita Cometen.
 Nec tamen interea *Doctrinæ* incumbere *Sacræ*
 Destitit, aut *Themidis* justissima jura reliquit;
 Nam geminas pugnare deas ut vidit, utrique
 Se dedit, & meritam sub eodem tempore cessit
Pallade cum *Sacrâ* *Themis* inviolata coronam.
 Emeritum studiis Grudiorum Academia tandem
 Per solitos suprema gradus ad munia duxit
 Eximii, tali multum ditata Magistro.
 ANNÆ sacra domus dudum est mirata regentem,
 Et *Batavi* toties sacrum stupuere Magistram.
 Hunc è suggestu densis Academia turmis
 Orantem obstupuit: sic se testatur & offert
 Celsa potestatis species, non voce feroci,
 Non alto simulata gradu, non improba gestu;
 Affectant alii quidquid, fingique laborant,
 Hoc ipsi natura dedit, quem *Stricta* *Facultas*
 Assumpsit membrum, meritaque in sede locavit.
 Et toties vidi lacrymarum currere nimbos,
 Dum solidæ è Cathedra pietatis suasit amorem,
 Fulmina verborum dixisses spargere, saceli
 Corrupti mores dum corripiebat iniquos,
 Infensus vitis, lapsis tamen usque benignus.
 Ingeniumque viri sacra stupuere cohortes,

Attonitque omnes auscultavere docentem
 Eximium, legis seu sacrae arcana referret,
 Seu doctis validè scriptis comperceret acres
 Hæreticos, sive inconcussa volumina Patrum
 Prælegeret, seu sacra docens hominumque Deique
 Jura tueretur vel Religionis honorem....
 Mox rupit Regina moras, his vocibus usâ:
 Dictis, Diva, tuis non dedignata, merenti
 Annuo WELLENIDI; nostroque illecta rogatu
 Roma pedum sacrum, mitramque benigna datura est.
 Adstitit, & levibus Tyberina ad littora pennis
 Fama PIO-SEXTO Reginae est nuntia voti;
 Et placuit summo maturi electio sensûs
 Pontifici, Augustæ votum laudando THERESÆ
 Non minus esse suum, benedicto protulit ore:
 Et subito, celeres duplicando fama volatus,
 Suspensis animis tam fausti nuntia voti,
 Sic fuit orsa loqui: tristes, *Anversa*, querelas
 Pone, caput lætum violis, collumque monili
 Condecora, procerum & populi quem voce petebas,
 Hunc SEXTUS PIUS orbato concessit ovili
 WELLENIDEM Patrem: jam tempora desine longæ
 Dinumerare moræ, signoque asurgere semper
 Incerto, nec enim dubiis torquere vultis
 Amplius; & lætos sumens *Antverpia* vultus
 Funereas ponit vestes, gemitusque recedunt.
 Sic cum sole malo tristisque rosaria pallent
 Usta noto, si clara dies zephyrique refecit
 Aura polum, redit omnis honos, emissaque lucent
 Germina, & infames ornat nova gloria virgas.
 Jamque dies aderat, festivo sacra triumpho
 Præfulis, & gavisâ urbis per mœnia clamor
 Tollitur: ipse venit... portas secuta per omnes
 Turba salutantum diffunditur obvia signis:
 Conspicitur tandem Præful, solitæque relucet
 Majestate gravis, vultu ridente benignus;
 Ingreditur portas, & plausibus æthera cives
 Et clamore replent, tormentorumque boatus
 Auditur, plausum resonat celsissima turris;
 Festivos habitus Amplissimus Ordo virorum
 Induit, & sacra sua defert oscula dextræ.

Hos inter plausus, inter communia vota
 Totius patriæ, populi inter gaudia nostri
 Nostra Patrem prostrata novum sic turba salutat:
 Vive diu Præful! sacram protendere dextram
 Exempla & Patrum vestigia clara secutus
 Perge tuæ domui, charis nos fume sub alis
 Tu modò, qui viduam replet Pater optime sedem,
 Huic Præsis prosisque diu, plenusque dierum
 Pontifices inter divum Capitolia scande.

O D E.

I. **T**E Patrem cantare lyrâ, sacrâque
Tibiâ sumit celebrare Clio,
Quem domus primùm introitu benigno
Nostra recepit.

II. **C**Revit, in pingui quasi planta fundo,
Fama WELLENÏ, micuitque dudum,
Phœbus ut luces micat inter, atque
Luna minores:

III. **N**Am reportavit Sophiæ triumphos
Omnium votis, studioque sacro-
Nomen immortale recepit *alma*
Matris in urbe.

IV. **C**Ui Magistralis sacra jura sedis
Omnium plausu retulere Patres:
Quem viros inter celebres locarunt
Pilea rubra.

V. **D**ignus, ut mitram generosa Mater,
Aurixæ dignum columnæ, TERESA
Cum pedo sacro daret, hocque votum Subditi
Roma probaret.

VI. **O** Nimis felix genus! ô beatum!
Factus es cujus Pater atque Rector!
Subditi cujus fumus, atque nati
Munere Cœli!

VII. **T**U domus ergò Pater, & benigno
Orte de Cœlo, cui cura turbæ
Est sacræ *divûm auspiciis*, secundo
Numine regna!

VIII. **H**Oc Deus da! dimidiumque nostræ
Præfulem conserva animæ! clientum,
Qui thronum semper precibus fatigant,
Suscipe vota?

Ita cecinit Seminarium Episcopale 5. Novembris 1776.

Prænobili, Illustrissimo Reverendissimo Domino, Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS,
XVII. Antverpiensium Episcopo, in solemnî ad Cathedram suam Adventu Gratulantur & applaudunt
Cartusiani Antverpiæ 1776.

Assiduæ tetigere preces & publica tandem
Vota Deum, justusque dolor, lacrymæque profusæ
Hactenus & nimis etiamnum fletibus ora
Turgida. Non ultrâ pro Successore rogari
Sustinuit; sed damna volens reparare piorum
Maxima, jam pridem quæ mors tristissima Magni
Intulit *Henrici*, primamque reducere formam,
Splendoremque Urbi, viduo sapienter ovili
Consulere & longum statuit finire dolorem;
Pastoremque dedit, sua quem super æthera dudum
Facta ferunt, prisco WELLENÆ è sanguine gentis.
Progenitum, *Henrico* similem, doctumque, piumque,
Insignem meritis, placidum, cunctisque benignum,
Prudentemque animo, vigilem, summisque capacem
Rebus & ad quævis verè sublimia natum.
Scilicet hunc ipsum, pro quo flagrantia Cælum
Sæpè penetrarunt Sacri suspiria Cleri,
Pro quo sollicitus toties perrexit ad Aras
Thura ferens supplex, toties delubra sacratis
Illuxere focus; quem plebs, sanctusque Senatus,
Quem pia Nobilitas, quemque ipsa Tiara petivit,
Augulumque pedum, gemmisque auroque refulgens
Annulus & sacrum, gestamina Præfulis, ostrum.
O quantum lacrymæ! quantum valere tuorum
Unanimes, Anversa, preces, gemitusque frequentes,
Queis Deus *Henricum Henrici* post funera reddidit!
Hinc, veluti, postquam terras caligine misit
Lurida nox, dum mane novo formosa recludit
Purpureas Aurora fores & lucidus undis
Surgit ab æquoreis Phœbus, mox cuncta vigorem
Accipiunt, tenebris, noctisque horrore fugatis,
Haud secus *Henrico*, præclaro lumine, dempto,
Sol tamquam novus exoritur, lucemque reducit
WELLIUS, expulso redeunt & gaudia luctu.
Adde, quod illustris tuus hic, Antverpia, Præsul

Non ex longinquis alieni partibus orbis
Missus, in ignotas advenerit advena terras;
In gremio satus ipse tuo. (a) Quid, Phœbe, moraris?
Huc age cum cithara & dulci modulamine nobis
Concine, quæ fuerint teneri præfagia nati;
Grandia dein repetes graviori facta cothurno.
Vix Puer in lucem fuerat Junone secunda
Editus, ad cunas quin mox pia turba volarit;
Nymphæ omnes, omnes Parnathi sacra colentes
Culmina; nec frustu caruit præsentia Divûm.
Hæc manibus complexa suis atque oscula figens,
Noster, ait, Puer, es, mentisque inspirat acumen
Altius humano; prægrandibus illa capacem
Artibus efformat, queis sit mirabilis olim
Omnibus & longum meritò memoretur in ævum;
Tertia succedens minimèque Sororibus illa
Larga minus, liquidæ Ambrosiæ diffundit odorem
Ora super Pueri, venturo ut tempore fundat,
Corda quibus moveat, blandæ modulamina linguæ.
Sic hæc, sic aliæ certatim ornare tenellum
Donis quæque suis, propriumque dicere laborant;
Et quæ Junonem, Venerem, doctamque Minervam,
Tres inter Divas, Paridis mala aurea propter,
Orta erat, illa novem versat discordia Musas.
Tanta illas Pueri vix nati cura tenebat.
Nec satis: ipse pater Parnathi præses Apollo
Adstitit, ornatus juvenilia tempora fronde,
Qualem credibile est, victo Pythone, superbum,
Solemnes inter ludos egisse triumphum.
Ille arridenti protendens fersa tenello
Laurea, vaticidico cepit sic ore profari:
Accipe, parve Puer Mulis dilecte, mihique,
Accipe victricem lauri de fronde coronam;
Quæ modo magna nimis, major dum venerit ætas,
Hæc capiti quadrare Tuo gestamina cernes.

E

Dixerat: & rapido multò velociùs euro
 Delius in vacuas, Musis comitantibus, auras
 Avolat, appennis Pueri ad cunabula fertis.
 Dicta Therapnei vanà nec imagine rerum
 Nixa, nec anguriis tantùm fallacibus, ipse
 Comprobat eventus; nam vix lanugo tegebat
 Prima genas, poteratque Puer juvenisq̄ vidèri,
 (b) Discere cum cœpit Patria JACOBUS in Urbe
 Pectore ferventi latitè primordia linguæ.
 Quid memorem, pulchro studiorum raptus amore
 Palladis in stadio quantùm profecerit? Illi
 Et vulgata tubâ & claro spectata theatro
 Debita victori concessâ est palma quotannis.
 Scaldis testis erit, qui tùm clangore tubarum,
 Murmure tùm populî manibus plaudentis, ab imo
 Flumine profliliens & cinctus arundine frontem
 Lætitiâque tumens motis caput extulit undis.
 Præmia ceu stimuli cœpère potentiùs acrem
 Inflammare animum Juvenis; fit & una voluptas
 Contrectare libros, seque exercere per artes.
 Non illum cereris, non illum cura quietis
 Abstrahere à studiis, non ulla incommoda possunt.
 Sic prædâ allestus quæcumque pericula spernit
 Miles & in medios ruit imperterritus hostes
 At campus nimis arctus erat, solumque latinum
 Sermonem didicisse parùm: novus ardor agebat
 E patriis Juvenem terris, ubi campus arenæ
 Amplior & Gallùm possit quoque discere linguam.
 Hunc reperit, varias ubi mentè revolverat Urbes,
 (c) Montibus Hannoniæ; tractusque profectus in illos,
 Auspiciis Phœbi Musarum assuescere castris
 Incipit & doctas haurire Aganippidos undas.
 Artibus historiæ imbutum generosa potentum
 Gestâ ducum grandi docuit describere metro
 Calliope atque avido divina Polymnia gestus
 Rhetoricæ explicuit; quotiesque subibat arenam,
 En toties, numerosa licet superanda juvenus,
 E pugna victor summa cum laude redibat;
 Et simul, undè magis celebris victoria crevit,
 Tanta illi Gallorum obtenta peritia linguæ,
 Ac si vel natus Regione fuisset in ista,
 Vel saltem primis illic habitasset ab annis.
 Longiùs Hannoniæ non immoror. Artibus illis
 Plùs satis excultus, sociisque hucusq̄ subactis
 Omnibus, invictus Grudias properavit Athenas.
 Spes bona, spes ingens; namque ex tot ubique relatis
 Nil sibi non poterat spondere Antverpia palmis;
 Cum benè res gestæ sint conjectura futuri.
 Ergò ubi famosam fuerat translatus in Urbem,
 Adscriptusque sophis, (d) factus Falconis alumnus,
 Intractis animis, indefessoque labore
 Difficiles sophiæ nodos, plexusque latentes,
 Abdita naturæ, solem, rutilosque planetas,
 Stellatumque polum scrutatur acumine mentis:
 Quid tonitru, vel quâ prorumpat origine fulmen:
 Quid ros: undè nives, grando, pluvieque: quid iris
 Mille trahens varios adverso sole colores:
 Et cur alterno tumidum mare ferveat æstu:
 An secum æquoreos immutet cynthia fluctus:
 Cur pennis Boreas, siccis, humentibus Auster
 Evolet; atque oculis abscondita plurima nostris;
 Tetrica quæque aliis crebrò nimis esse videntur,
 Hæc vestigando totos consumere soles,

Totas gaudebat penetrando fallere noctes.
 Ingenio hinc facili, maturo, omnisque capaci
 Doctrinæ extemplò nôrat dissolvere quidquid
 Abstrusi Logices, quidquid præcepta Mathesis
 Communi ignotum possunt includere vulgo.
 Nec caruit mercede labor: quod Delius olim
 Ad cunas cecinit, cunctorum præmia votis
 (e) Prima tulit, viditque sibi quadrare coronam.
 Nec mora: læta suo nutrix Antverpia partu,
 Victori occurrit, summum gratata triumphum,
 Majoresque illi venturos spondet honores.

Nunc facilis mihi Musa refer, quæ deinde secuta
 Sit fortuna virum, quibus & penetrarit honoris
 Ad culmen gradibus. Sophiæ vix pulvere lassos,
 Arcu tantisper posito, laxaverat artus,
 Ecce novis animis sacratæ Palladis artes
 (f) Gaudens aggreditur: nec mirum: turba fororum
 Ingenium formare quidem curaverat ingens;
 Ubera sed dederat Pietas. Hinc pectore pronò
 Cum Phœbi studio solidæ virtutis amorem
 Sponte sua semper teneris conjurxit ab annis,
 Munia despiciens mundi splendentia fastu.
 Perscrutari igitur Fidèi mylleria nostræ,
 Quidquid & in gremio condit Scriptura profundo
 Incipit, ut pravos, hoc qui dominantur in ævo,
 Confundat, vincat, tollatque potentibus armis
 Fautores scelerum & Ilygiæ novitatis amantes,
 Qui corruptores morum, juvenumque ruina.

His animum postquam jam sex intenderat annos, (g)
 Falconem repetit, Sophiæ documenta daturus,
 Qua reliquos solus nuper superaverat arte.
 Nec tamen abstulit studiis incumbere sacris;
 Nam nondum ter luna suis compleverat orbem
 Cornibus, (h) en iteràm redimitus tempora lauro
 Cernitur ob gemini defensa volumina Juris.
 At Tibi, qui stabas hoc tempore Falco superbus,
 Felicesque tuos meritò rebaris alumnos,
 Haud dudùm licuit tanto gaudere Magistro,
 Munia quem multò jam tùm graviora vocabant.

Urbe domus mediâ est, (i) studiose frustra juvenatæ,
 Et sacrata Turæ, Virgo sanctissima, Matri.
 Tempore fortè illo domus hæc erat orba parente,
 (Eximium Regina Virum meritisque colendum
 Transulerat Brugam, lituoque ornarat & ostro)
 Venit ad hoc regimen, cui non erat aptior alter,
 WELLIUS, exemplar juvenum, Rectorque, Paterque.
 Illius, adventu Pietas cum Pallade tectis
 Impoluere pedem, tacitoque Modestia passu.
 Felices, modò pulchra sequi vestigia possint!

Intereâ studiis nil cura domestica sacris
 Detrahit; ast pergens animo inflammatus eodem
 Impiger aggreditur nova bella, novosque labores.
 En, cetu spectante Patrum, doctùmque Virorum
 Vividus ingenio & florens juvenilibus annis
 E pugna totâ adstantùm plaudente coronâ,
 Egreditur victor, (k) Laurum Doctoris adeptus,
 Eximios inter numeratur WELLIUS indè,
 Præcipuosque Viros, unquam quos alma læcertis
 Suscepit Mater Grudiorum, orbique stupendos
 Christiadùm dedit. Ut crevit sapientia, tantùm
 Gloria mox crevit, Divi subscellia Peri
 Canonicos inter scandit, meritaque locatur
 In sede, indè brevi nactus culmen honoris.

Deln domui, quæ Sacra Tibi, Pulcheria, fertur, (l)
Præficitur dignus defuncti Præsidis hæres.
Quis fando memoret, quanta argumenta triumphii
Lætitiaque suæ dederint, hanc quotquot alumni
Ingenui teneant. Scirent à Pallade missum.

Dicere longa mora est, quo zelo jussa Tonantis
Et Sacras Fidei Leges tractaverit usque.
O quoties populus dicentis ab ore pependit, (m)
Funera seu Christi patientis in æde sacrata
Quintini ad vitam exprimeret, mentesque moveret;
Seu pravos hominum mores, sæcundaque culpæ
Tempora & horrenda illustrati scandala sæcli,
Quæ damnosa dies semper pejora videbit,
In Divi Petri, (n) magna aufcultante corona,
Aggrederetur: amor tunc, contemptique Tonantis
Primus honor virtus illic, pietasque redibant.
Nec tantùm Grudiis populum curavit Athenis,
Longiùs excurrit flammæ pectoris ardor,
Quo plures Cælo affereret; Bruxella potentem (o)
Audit eloquio, mirata Anversa disertum.
Cætera præcreo: quis enim versu omnia tanti
Gesta Viri, cunctasque queat comprehendere dotes?
Gratia sit superis. Retulit sua præmia virtus:
Mercedem Regina dedit, cunctosque labores
Hæstenùs impensos Cathedræ decoravit honore.

Ecce autem, quis confuso ferit æthera clamor
Murmure? Præsul adest lituo, Mitraque decorus.
Præcedit Divinus amor, Spes firma, Fidesque
Inconculsa Patrum: stipant hinc ordine longo
Virtutes reliquæ, placido Clementia vultu,
Relligio, Pietas, Divini zelus honoris,
Pax & in adversis animi Constantia rebus.
Ponè novem sequitur cum Phæbo turba Sororum,
WELLENUMque canit: niveis Victoria pennis
Fulgentem gestans, auro radiante, Tiaram
Ecce super volitat. Sed dum loquor, advolat ipsa

Festivos induta habitus Anversa, suoque
Antè alios gestit venienti occurrere Sponso.
Utque exoptatos vidit sua gaudia vultus.
Lætitia teneras frustra retinere laborans
Currentes lacrymas submissa voce profatur:
Ergò ades & tandem viduæ solamina sponsæ,
Sponse, refers? notis Patriæ succedere testis
Ne differ; Grudia satis es versatus in Urbe,
Aptus eras dudùm Cathedræ, dudùmque petivi.
Ingredere: en Patriæ consortem læta videre
Plebs gestit: Patrium quàm magnas sidus amoris
Adferat illecebras & qualia commoda, cernes.
Ergò veni, liceat dextram conjungere dextræ,
Humectare pedes lacrymis, frictisque lacertis
Et petere amplexus atque oscula reddere sponso,
O Amor, ô columen, spes, vita, decusque tuorum!
Te duce securi teneri cum matribus agni
Florentem cytisum carpent, herbasque salubres;
Nectare Tu Nostrum, dapibusque fovebis ovile
Et quæcumque gregi sunt noxia, gramina tolles
Hæc sperare jubent, Sacro quæ Numine plenum.
Magnificus dum Rector eras, corrupta juventus
Te facere obstupuit, dum sæpè cubilia lustrans
Damnosos, superisque libros, Fideique rebelles
Vulcano manibus propriis, flammisque dicabas.
Hæc eadem te cura dies, noctesque tenèbit,
Servare innocuos & debellare procaces.
Nunc superest; dignas Cælo perfolvere grates,
Et dare thura Deo & sacris pia munera Templis,
Ut post longævæ faustissima tempora vitæ
Et meritis plenum & summis virtutibus auctum
Te Deus æterna Cæli regione reponat.
Sunt Sacri vota illa Gregis, sunt illa Tuorum,
Quos inter meritò numerari fundit gaudet
Cartusiana cohors, sua quæ retinacula linguæ
Solvit, deque suis applaudit læta latebris.

(a) Natus Antverpiæ 3 Septembris anno 1726. (b) Illustrissimus litteris humanioribus operam dedit Antverpiæ apud PP. Augustinos usque ad Synaxim. (c) Poësi & Rhetoricæ studuit Montibus, ubi uti & Antverpiæ fuit Primus perpetuus. (d) Philosophiæ studuit Lovanii in Pedagogio Falconensi. (e) Primam Philosophiæ Palmam omnium votis retulit anno 1745. (f) Theologiæ incubuit in Collegio S. Spiritus. (g) Ad Falconem revocatus anno 1751, Philosophiæ Professor extitit. (h) Ibidem eodem anno Sacræ Theologiæ, nec non juris utriusque gradu insignitus fuit. (i) Anno 1754 Collegio S. Annæ Præfectus est. (k) Doctoralem Lauream consecutus est anno 1756. Item factus Canonicus in Divi Petri, Doctor Regens cum lectione ordinaria, nec non assumptus in strictæ Sacræ Facultatis Membrum. (l) Factus est Præses Collegii D. Pulcheriæ 1765. (m) Dixit de Christo patiente Lovanii in Divi Quintini. (n) Item sæpiùs concionatus est in Divi Petri, Præsertim contra literati hujus sæculi Philosophos. (o) Dixit ad populum etiam Bruxellis, item Antverpiæ.

APPLAUDIT ILLUSTRISSIMO ANTVERPIÆ CARTUSIA.

Vreugde-viering ter solemnele Onthaeling van syne Hoogweerdigheyd JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, Bisschop der Stad Antwerpen op den 9 September 1776.

NAerdemaël het aen Haere Keyzerlyke Koninglyke Apostolyke Majestyt de Grootte MARIA THERESIA, behaegt heeft tot den Bisschoppelyken Stoel ende Mark-graefschap van Antwerpen, open-gevallen by doode van syne Hoogweerdigheyd *Henricus Gabriël Van Gameren*, overleden den 26 Januarii 1775, voor synen Opvolger te benoemen den uytmuntenden Edelen ende Hoogweerden Heer JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, gebortig diër Stad, Doctor Regent der H. Gods-geleertheyd in de wydvermaerde

Universteyt van *Loven*, PRIMUS der zelve uytgeroepen in 't jaer 1745, President van het Hollands Collegie aldaer, verlicheyde maelen Rector Magnificus der zelve Universteyt, wckers aengenaeme tydinge zoo aen de Universteyt van *Loven* als aen de zeer Eerw. Heeren Vicarissen Generael van het Bisdchdom van *Antwerpen* is aengekomen op 20 April 1776; Naerdemaël Syne regerende Heyligheyd PIUS VI. Paus van *Roomen*, deze Benoeminghe heeft goed-gekeurt in syn geheym Consistorie van den 15ten Julii daer

naer; Naerdemaal den zeer Eerw. Heere *Franciscus Engelgrave* Deken van het Kapittel Cathedrael van *Antwerpen*, in naem en by Procuratie van gemelde syne Hoogweerdigheyd, in gewoonelyke maniere op 14 Augusti besit hadde genomen van den Bisschoppelyken Troon, zoo is het, dat syne Excellentie Mgr. *Joannes Henricus* Grave van het heylig Roomsche Ryk, van *Franckenberg* en *Schellendorff*, Arts-Bisschop van *Mechelen*, Primaet der Neder-landen, Ridder van het Groot Kruys van 't Koninglyk Orden van den *H. Stephanus*, geallieert door hunne Hoogweerdigheyd *Josephus Hubertus van Wavrans* Bisschop van *Ipren*, en *Gorwardus Gerardus van Eersel* Bisschop van *Gend*, op den 8sten der maend September voor middag binnen den Choor der Arts-Bisschoppelyke Kerke van den *H. Rumoldus* tot *Mechelen*, dezen nieuwen Bisschop heeft gewyd ende gemeytert, tot getuygen dezer Plegt hebbende gediend de Edele Heeren *Ludovicus Antonius Josephus Wellens* broeder, en *Jacobus Josephus Hyacinthus de Borrekens*, Ridder, Cozyn-germeyn van den nieuwen Opper-Herder. Alles ten bywezen van den Heere *Busca* (*Ignatius Busca, Patrius mediolanensis, Dei & Apostolicae Sedis Gratia Archi-Episcopus Emesenus, Abbas Commendatarius SS.orum Petri & Ciloeri de Clivate, ac S. Marci ad laudam-veterem, SS. mi D. N. Papa Pii VI. Praelatus Domesticus, ac solio Pontifico assistens, nec-non in Belgio ac Burgundia Comitatu cum Facultatibus Legati à latere Nuntius Apostolicus, &c. &c. &c.*) Nuntius van den H. Stoel van het Hof van *Brussel*, eene menigte Heeren Doctoren der univerliteyt van *Loven*, Kanoniken ende den bezondersten adel van *Antwerpen*. Naer welke luysterlyke Kerk-plegt den Heere Primaet, den nieuw-gewyden Bisschop en vele personen van de eerste distinctie, waer onder den Heer Vader van den nieuw-gemeyterden Bisschop, tot een prachtige maelyd heeft onthaelt, gevolgt van een uytnemende concert en groote assamblée, waer naer de zelve syne Hoogweerdigheyd is verrokken naer syne geborte-stad *Antwerpen*, daer ten zelve dage aenkomende s'avonts om half 8 uren, onder het luyden der triumph-klokke der Cathedrale, het musicael-spel van den byaerd vermengt met het geluy van alle Stads-klokken, syne Hoogweerdigheyd wordende in 't inryden agtervolgt van een langen treyn van koetsen.

Maendag 9 September, vastgestelden dag tot den solemnelen en openbaeren Intreede van de zelve syne nieuwe Hoogweerdigheyd, de Stad op het konstigste verciert, opgepronkt door eene onuytsprekelyke menigte vremdelingen van allen staet, een aengenaeme zonneshyn naer geduerige regens, deze openbaere Inhaelinge begunstigende, is gebeurt op deze manier:

Om dry uren naer middag begonsten de groote klokken te luyden, en ontrent half vier uren vertrok den Plegt-treyn tyt de Parochiale Kerke van den *H. Ridder Georgius*. De EE PP. Minimen, Capucinen, Beggarden, Lieve-Vrouwe-broeders, Minder-broeders en Predik-heeren stapten voor uyt met hunne Kruycen en Vaenen. Naer de Heeren Kanoniken Regulier, Ziel-bezorgers der Vrouwekloosters van hun Orden, volgden dan de Seculiere Geestelykheyd. De Heeren van 't Klooster *Ter-Ziekenen*, van de *Vloerinnen*, van *St. Elizabeth* Gast-huys der Parochiale Kerken van den *H. Laurentius* in de Mark-grave Ley, van den *H. Willebrordus* onder de stads-mueren, van den *H. Apostel Andreas*, van den *H. Ridder Georgius*, en van de *H. Walburgis*, van oud gezeyd de Borgt-kerk, met hunne toehoorige Geestelykheyd, alle Procellie-geweyze, sy

wierden naergetapt door het vermaerd Kapittel Collegiael der Parochiale Kerk van den *H. Apostel Jacobus*. De zeer Eerweerdige en Edele Heeren Deken, Kanoniken, de twee Plebaenen, en al de Geestelykheyd van het Kapittel Cathedrael en van de dobbele Parochie van onze Lieve Vrouwe stapten dan voor syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd, den welken met nieuwe en dierbaere Meyter en staf, en voorders zeer luysterlyk in pontifical ornament, wiens wederzeydsche hoeken wierden vastgehouden door twee der oudste Heeren Kanoniken, alom syne Zegeningen gaf, staende met alle minzaamheyd syne oogen op de duyzende aenschouwers, zoo meborgers als vremdelingen, de welke in balcon en vensters tot by de daeken toe; en op de straeten en merkten blyken gaven van wederliefde en diepe eerbiedigheyd. De twee Heeren Secretarissen en eenige Bedienden van den Opper-herder stonden den Geestelyken tryn. De Edele Heeren Vader en Broeder, en eenige andere der naefte Bloed-vrienden van den Heere Bisschop stapten agtervolgens voor de zeer Edele en Eerweerde Heeren van den Magistraet in *Corpore*. Een talryk detachement der Stads-wagten, met twee nieuwe vliegende Vaendels sloot deze marche. De nieuwe Prael-koets van syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd, bespannen door 6 peerden, heel staetig zoo in harnassuren als livrye, volgde eyndelyk, met verscheyde andere van de Familie, bespannen door twee peerden.

Van *S. Joris* Kerk af zag men de schoone Gast-huys en Huydevetters straeten wederzyds beplant door Maffie-boomen, aen-een gevlegd door groene en bloemige festons, als bouwkondige boog-werken. Den vyf-hoek was met schilder-werk en Stand-belden, wel passende op dezen Zegenprael opgeluyfert: en een zeer hoog-verheve Zuylnaelde sloot op de Meir het schoon zigt-eynde der Huydevetters-straet: Ter regter-hand stond de Antwerpse Maegd, verwelkomende met minzaamheyd haeren Inboorling, en ter linker-hand de Maegd van *Loven*, beweenende haer verlies. Van daer was de Eyer-merkt met diegelyke plantagen en verscheyde Zuylnaelden wederzyds opgepronkt, getyk de Melk-merkt tot op de Groote-merkt toe wel was verciert, waer van den Plegt-treyn onder het geluy der Triumph-klok, en het musicael-spel van den byaerd trok tot binnen de Cathedrale, welkers Thore-poort bezet wierd door een detachement der Stads-wagten. Den *Te Deum* opgeheven door den Edelen en zeer Eerw. Heere Deken, en gezongen zynde onder groot musiek, gaf syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd op den Bisschoppelyken Troon de Eer van den Handkus. Den Opper-herder dan herkleede in het dagelykx Bisschoppelyk gewaet, wierd uyt de Kerk door de Heeren Pastoors der Stad ende de zeer Eerweerdige en Edele Heeren Deken en Kanoniken van 't Kapittel Cathedrael vergezeld tot het Bisschoppelyk Paleys om zes uren s'avonds, gevolgt door gemelde Bloed-vrienden en koetsen, eyndigende met de wederzeydsche complimenten.

Om half zeven uren hebben de zeer Edele en Eerw. Heeren van den Magistraet in *Corpore* zig in een treyn van koetsen verwoegd nae het Bisschoppelyk Paleys; onder geley der Hellebardiers, en voor-geltapt door de Stads-boden, draegende den Wyn van Eer in 24 pierelyke en groote potten, vaes-geweyze, tusschen het detachement der Stads-wagten met twee vliegende Vendels en slaende Trommels. Jonker *Thomas Michiel van Essen* eerften Raed-Pensionaris, voerde het woord in de opdracht van den Wyn van Eer, met een Latynsche aanspraek tot grondhertige congratulatie,

en tot handhaeving der peys-lievende Eenstemmigheyd tusschen den Kerkelyken, en Burgerlyken stand in den naem van den Magistrat, hebbende aen 't hoofd Mynheer *Ludovicus Ferdinandus Josephus de Villegas*, Amptman (den Heere Mark-grave s' Lands van Ryen en Schoutet van *Antwerpen*, ziek zynde) met de Edele Heeren *Joannes Augustinus van den Crayle*, Borger-meester van Buyten, en *Joannes de Wasl*, Borger-meester van binnen. Syn Doortugtigste Hoogweerdigheyd hebbende die aenspraek en opdracht met alle minzaeme welsprekentheyd beantwoord, eyndigde de Plegt met de grondhertigste complimenten.

Voor de Poort van het Bisschoppelyk Paleys was opgerecht een bouwkundige Zegen-boog. De Stand-beelden van het Geloof en Liefde stonden wederzeyds in de nischen. Boven de cornichen zat de Maegd van *Antwerpen* houdende met de rechte hand de Wapen-schild van den gelukkiglyk regerenden Paus, en in de linke opheffende eenen Olyf-tak: aen de wederzyde de Maegd van *loven* met den Schild van die Hoofd-stad, zwierende met de rechte hand een geitrende Wierook-vat van zilver, en vocrende in de sinke hand eenen Laurier-tak. Te midden was een Zuyl-naelde, waer boven de Myter en staf geplaatst waeren, overtraeld wordende door het zinne-beeld van den H. Geest. Te midden der Zuyl-naelde was geschildert het zegenagtig Wapen van den Heere Bisschop, voerende onder andere dry sterren; als het zinne-beeld der Hope, waer onder op de plint dit opschrift in Latynsche versen:

*Doctâ quem quondam praeinxit Dilia lauru,
Sanctius hunc Mira cingere Scaldis avel;
Quamque sub Henrico Pietas gestavit Olivam,
Jacobe auspiciis hunc geret aucta tuis.*

De Schoen-merkt was aengefloten door een hoogste Ark-triumphael, waer boven de trompetten en timballen wedergalmden. De opzietingen van die merkt, gebuete en de wooningen van 't Kapittel rondom het groen kerk-hof en aen de Cathedrale met seftons, groene plantagen en menige Laurier-boomen gaven een wonder schoon gezigt by de verscheide schoone bedienissen door Stand-beelden. Onder menige opschriften las men boven de balcon-ventiler van den Edelen en seer Eerweerdigen Heere *Franciscus Engelgrave*, Deken, deze heldige jaertellende versen:

*hic Vir est; splendens Virtus quem Laude Coronat,
et Meritis Insigne suis Caput Invehit atris.*

Boven den nieuwen gevel van het Bisschoppelyk Seminarie slygerde op een Zuyl-naelde, bekroont door een vaes den vliegende Adelaer. Het voornaemste zinne-beeld met de Bisschoppelyke Eerteekens daer op geschildert voerde tot zinspreuk:

EXORNATUR ET ORNAT.

Waer onder dit uytdrukkende Latynsch gedigt:

*Ut Caelum decorantem Irin violaceus Ornat
Flavus, Caruleus purpureusque color;
Sic nos sicque suos Thomas exornat & ipsum
Ornatum meritis insula condecorat.*

Den nieuwen gevel met Opschriften, vaesen, seftons, bloemen en laurier-tuylen opgepronkt, gaf eenen wonderen voldoende oogslag. Voor de poort begonst een Arcade: daer boven zat *Pallas*, als Godin der Wysheyd, met de eygenschapen der Gods-geleertheyd en hooge werenschapen. Die Arcade met groene en bloemige gronden en gewassen, eyndigde in het diep verschiet met den geillumineerden Naem in 't cyffer van syn Doorlugtigste Hoogweerdigheyd. De verheve Zuyl-naelde en het opperste van den gevel waeren ook geillumineert.

Den Heere *Ignatius Busca*, Arts-Bisschop van *Emisa* in Syrien, Nuntius van den Paus aen het Hof van *Brussel*, heeft daer over openbaerelyk syne voldoeninge betuygd; en den Heere Bisschop heeft zig geweerdt deze illuminatie te gaen zien, gelyk de andere ontrent het Bisschoppelyk Paleys, wandelende met eenige Heeren tusschen het gedrang van het toejnygende volk. Het vuer-werk voor het Seminarie los-gebrand ontrent 10 ueren s' avonds, vertoonde ook in verscheide goudverwige vueren dry vlamdende sterren, en eyndelyk het heel Wapen van den Opper-herder.

s' Anderdaegs voor middag heeft syne Hoogweerdigheyd ontfangen de complimenten van den Heere Gouverneur, en de Heeren Officiers van 't Garnizoen der Citadelle, als ook van den Adel. Onder vele andere vuer-werken, illuminatie, en triumph-staeken, wierd dien avond ook ten bywezen der Heeren Theologanten binnen het Seminarie los-gebrand een bezonder schoon vuer-werk; en men jeylde uyt een heldig latynsch lof-gedigt, opgedraegen aen hun Bisschoppelyk Opper-hoofd. Ontrent half thien ueren begonst men los te branden de konstige vuer-werken voor het huys van den Heere Vader van syn Hoogweerdigheyd, den welken in syn gborte-huys deel nam in een grooten soupé; outstak zelfs een vuer-werk, als ook een getal van schoone vuer-pylen onder den algemeynen Vreugde-galm, en dan doorwandelde de konst-ryke Illuminatie langs henen de Hoog-sraet, de welke ten deele vertoonden eene geillumineerde Arcade, boomen, bosschagie, en ten deele eene Architectuer, alom sraelende, als brillant. Den Heere Nuntius betuygde daer in ook syn vermaek. Vier Stand-beelden der Cardinaele Deugden vercierden met een colom-werk den onder-gevel van 't Stam-huys en op een geillumineerde en opgeschilderde Zuyl-naelde voor de poort las men onder andere deze twee Jaer-schriften:

*prIMUs UNIVersItatIs, theOLOGICe DoCtor, epIsCopUs.
tantUs DeCor In UNO sILLIo QUANTUMne factuS est patrI.*

Terwyl dat den Heere Bisschop den derden avond deel nam in eenen grooten soupé by den Edelen Heer *Ludovicus Antonius Josephus Wellens*, syn Broeder, was onder andere den omtrek van het groen kerk-hof op nieuw geillumineert. Een groot vuer-werk wierd daer los-gebrand, en een ander op de oude Koorn-merkt. Voor de poort was opgebouwt een tonneel, waer op door verscheide Stand-beelden wierd uytgedrukt de oorzaak en den hemelschen zegen in de studien, deugden en de verheffing van syne Hoogweerdigheyd. Boven de poort van den opgecierden gevel, las men onder andere dit Jaer-schrift:

*In ConfangUineos reDUnDante honore,
appLaUDIItUr epIsCopI fratrl?*

De pyramidale illuminatie in de Rengers-sraet aen den triumph-staek heeft door blaekende gelaezen afgebeeld langs alle zeyden het Wapen in kouleuren en metaelen, als brillant. De illuminatie van de Meire-brug tot aen de grootie Ark-triumphael op de Schoen-merkt, scheen door ontelleyke lampkens, als door groote peirel-stoeren, aen-een te binden de Arkade en de plantagen van groene mast-boomen; welkers takken hier en daer ook schenen uytblinkende vrugten te draegen. Daer te midden stond opgebouwt een gedenk-zuyl volgens de aloude Egyptische konst, hoog 63 voeten. Het sop was bekroont door een gulde opvlammende vaes. Boven elken hoek van 't basiment blaekte ook een cierelyke vaes. Onder de opschriften der vier zyden las men in hoofdletters, groot een voet, dit Jaer-schrift:

Voce Dei, reginae, popULI popULIQUe ILLUstrI:SIMo.

Den 3den avond was daer by een vuer-werk.

De Huydevetters-straat scheen door haere groene plantagen en Arcaden te verbeelden een Heerelyk land-goed, regelkundig geillumineert door lanteernen. Den 11. s' avonds wierd daer ook een schoon vuer-werk los-gebrand. Op de Schoen-merkt naer de Cammer-straat was den grootsten Triumph-staek, aen den voet omtimmert door een bouwkundig basiment van alle zyden opgepronkt door lof-schriften en de schilder-konst. Daer boven had men door een konstlyk tuyg-werk opgeheeft ontrent 1500 lanteernen in verscheide couleuren, de welke zwierende, in 't vierkant vertoonden een groote Egyptische Zuyl-naelde, als gebouwt van uyt-sraelende steenen.

Het diep verschiet der Scholen van de E.E. PP. Augustynen vertoonde een bloeyende en vrugbaere hoving, opgegerd door zinne-beeldige figuren. Het geillumineert Wapen van syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd was het zigt-eynde. Een triumph-staek praelde voor de poort, de welke was opgepronkt door eene Ark: waer boven men onder andere las dit latynsch Jaer-schrift:

patris aUgUstInI paLæstra
appLoDit aLUMno ILLUstri.

De Abdy van den H. Arts-Engel *Michaël*, waer den Heere Nuntius gelogeert heeft; die van den H. *Salvator*,

alle de Mans-kloosters, en zelfs sommige Vrouwe-kloosters hebben door illuminatiën van thorens, van opgegerde gevels en poorten uytmuntende blyk-stukken gegeven van iever en blydschap. De geleerde lof-digten, opschriften en verstandige zinne-beelden zouden eenen goeden boek konnen opleveren. Het Stads en Scheld-gezigt met vaerende schepen in diep verschiet der poort van de E.E. PP. Minderbroeders heeft veel aendagt verdient. Aen den kouwel der Ark van den ingang las men by de Pauzelyke, Keyzerlyke en Bisschoppelyke Wapens dit Jaer-tellende en Historische opschrift:

Wellens

antVerpIa pIe enUtrIVIt; LovanIUM InstrUXIt;
VIenna eLegIt; pIUs VI. ratIstICAVIt;
arChIpræsUL saCraVIt, spIrItUs sanCtUs
præposUIt antVerpIensIbUs.

Duyzende vreemdelingen van allen staet zyn oogelyke getuygen van dezen zegen-prael: waer in de liefde, de eerbiedigheyd, verstand en konst schenen te kampen om den prys, door de ieverzughtige teerhertigheyd, de welke nyt de oogen van sommige aenschouwers heeft doen vloeyen de blydschap, en by het naerkomelingschap zal vereeuwigen dit gevoelig denk-beeld der Gods-dienstige en Vaderlandsche liefde.

Verzameling der besonderste Chronica, Inscriptien, Zinne-beelden, Versen en andere, tot Antwerpen gezien den 9 van September en de volgende dagen van 't Jaer 1776, ter gelegentheid van den plegtigen Intracède van syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd Myn Heere JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, XVII. Bisschop van Antwerpen.

..... Hæc olim meminisse juvabit. *Virgil. Lib. 1. Æneidos.*

Komende uyt S. Joris Kerke las men ter zeyde.

VerWIL'CoMD WeLLens.

Aen't Klooster van den derden Regel van S. Franciscus.

CUnCtorUM VotIs posULatUS aDest.

aVItæ FAMILIæ CIVItatIsqUè DeCUs.

In de Gasthuys-straat wederzeyds.

MæCkt VreUgD, VoLck, In antWerpen.

WIL'CoM nU geWensChten herDer.

Op de Pompe van den Dryhoek.

CæLUM Verè eXaUDIt preCes.

Daer ontrent.

MonseigneUr WeLLens Le Véritable objet De La Joye.

CLaMant hILarIter CUnCtI; tU gLoria, tU LætItIa

aC beLgII honorIfICentIa.

Aen den ingang van d'Huydevetters-straat.

Ter linker zeyde.

Josepho WeLLens

antVerpIensI,

prImo, DoCtorI,

præsULI.

Ter rechter zeyde.

gratULabUnDI

CorIarIorUM

VICInI.

Ten eynde der zelve straat by de Meir waeren op eene hoogverheve Zuylnaelde de volgende Jaerschriften te lezen.

Boven.

antIstItI IntransI

aDornaVIt VICInIa pLatæ

corIarIorUM.

Onder.

In aDventU epIsCopI

LætAMUr VICInI.

De Lovensche Maegd betoonde haere droefheid met de volgende onderstaende Veërsen.

Cur, Anversa; meos, Jacobum, tollis amores?

Tollis in Hoc Urbis spemque decusque mea!

De Antwerpse Maegd antwoordde op deze wyze.

Quem genui, repeto; tuus est dumtaxat Alumnus;

Ut præsit, Patriæ redditur ipsè sua.

Op de Meire-brugge waeren onder andere de volgende Chronica geplaatst.

D'hoogWeerdIghed VerbLYt aLhler 't VoLck.

MUSICa WeLLens LaUDetUr.

CæLo MUnDoqUè eXtoLLItUr.

CæLestIbUs aUspICIIs nobIs DatUs thoMas JosephUs.

aL De WerdLD paLeert In VolLe VreUGD

Voor sYne DoorLUChIChste hoogWeerdIghedYD.

hæC aMor popULI UBItUè sIbI gaUDIa faCIt.

Op de Eyermerkt voor het spreek-huys der Eerw. Paters Beggaerden stonden de volgende toeëygingen.

Boven

Ostende, quem elegeris. Actor: c. 1. v. 24.

Ter linker zyde.

Ter rechte zyde.

Sors cecidit super Jacobum.

Et annumeratus est cum

Actor. c. 1. v. 26.

Episcopis Actor. c. 1. v. 26.

Leeger waeren geschreven deze Virgiliaensche Veërsen.

..... Quæ Te tam læta tulerunt

Sæcula? Qui Talem tanti genitæ Parentes? ...

In Freta dum fluvii current, dum Montibus umbra

Lustrabunt Convexa, Polus dum Sidera pascet,

Semper Honos, Nomenque tuum Laudesque manebunt

Æne: lib. 1.

Aen den slinken kant, nederwaerts.

Augustum, Jacobe, caput submitte Tura,
Sume Pedum sacra Pontificale manu.

Aen de andere zyde.

Non Titulis Domuiquè tuæ data, Maxime Præsul,
Munera, sed Meritis Ingenioquè tuo.

Boven den Ingang

HUUUs noVI præSULis DICte enCoMia.

Aen zeker geleyze-winkel, regt over het voorgaende.

Boven.

Viro Insigni applAUDIMUs CUnCrI.

Wat leeger deze vier Jaer-schri ten

CorDIALI pletatIs aMore eXUrgite CIVes.

JosephUs WeLLens, anVerste præSUL, paceM adfert.

JaCobUs præSUL, sapentIæ Dote ILLUstrIssIMUS.

hILari anIMO præSULI CongratULantUr sUBDItI.

Onder 't Wapen van syne Hoogweerdigheyd.

Ecce venit Præsul viduæ gratissimus Urbi :

Jam gaudet, votis, illa, potita suis.

Ergens hong het volgende.

VoICI toUt Le Monde en Joie, Crilant: bien VenU.

Tegen den Triumph-staek zag men van wederzyde.

D'eYer-MerCkt WILt oock niet WYken.

sY Doet Voor Den bissChop WeLLens Den IeVer bLYken.

Op het afsaen der zelve merkt stond eene naer den eych

gecierde *Pallas*, Goddinne der Wysheyd, toonende

't Bilschoppelyk Waepen.

Onder stond dit Lemma.

Sic favet Ista Suis.

Aen den slinken kant op de Kaes ruye.

JosephUs MIhI VIVat DILECtIor ULLO.

IngreDiente JaCobò Meritò eXULtat CIVItas.

VirtUte, Ut aStrUM, DeCorè LUCet.

applAUDITE CIVES ILLUstrIssIMO Viro.

VerWIL'CoMt D'heer WeLLens.

WY gUnnen aLL' Met VLYt: Leefst Langen tYD.

De Groote-merkt ten eynde gekomen, las men de volgende.

hæC MUNUsCULA pastorI DeferuntUr.

DeCUs tUUM perpetUo CeLebrabItUr.

pLaUDAMUs: WeLLens epIsCOpUs!

tU philoSophIæ PRIMUs, theOLogIæ DoCtor,

antVerpiensIs præSUL.

Komende uyt de groote Kerke langs de Zuyd-zyde,

vond men aen de Huyzen ter slinker hand als volgt:

WeLLens DoCtor egregIUs, præSUL MagnUs.

VIVE LaMoUr DU peUpLe & CLergé.

LoVanII prImUs

hIC na-

nobIs Da- } tUs

epIsCOpUs.

VIVE WeLLens; Cest L'orneMent D'anvers

ILLUstrIssIMO aC reVerenDo antVerpiensI præSULI.

eCCe LUX erUDItorUM

orItUr VelUt aStrUM spLenDens LUCe

geLUckIg Is DIën Dag, Dat hY VerCoren WIert.

erIt LUCens CIVItas sUBsIDIUM

WeLLens bissChop Doet De stad antWerpen herLeVen.

Clert heDen WeLLens Met LaUWerkranssen.

eXIMIo præSULI Ita CIVItas DeCorara.

pLaUDAMUs IgtUr, VICInI, neo-epIsCopo!

CælestIbUs aUSpICIIs UrbeM IngreDItUr.

noVo epIsCopo, prUDentIæ IngenIqUè MIraCULO.

't IS reDELYck gebUeren, WY alle trIUMpheren.

LaUDIBUs toLLAMUs WeLLens.

Voor den gevel van den zeer Eerw. en Edelen Heere

Choor-deken was dit dobbel Jaer-vcérs.

hIC VIr, hIC est, spLenDens VIRTUs qUeM LauDe Coronat,

& MerItIs Insigne sULs CapUt InVehIt astrIs.

Boven den Ingang stond.

JaCobo WeLLens, DIGNIssIMO antVerpiæ præSULI.

Voor de Wooninge van den Edelen Heere Wellens, Broe-

der van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd, zag men ver-

voegt de volgende Schriften, aanwyzende den eygen tyd der

gebeurtènissen.

Insignis natIVItatis Dies. JaCobi thomæ Josephi WeLLens.

quia signo veræ pietatis victi, IDEò PRIMUS ILLUXIT.

VoCe fortI JaCobi fIt sUB speCiebUs panIs aC VInI

VerUM CorpUs aC sangUIS ChristI.

MIRABILIter Uno IpsoqUè Die JURIs UtrIUSqUè

fUIstI LICentIatUs.

IngenII CeLeritate eMINet Inter Doctores.

Inter alIA honorIs Dona fit reCtor MagnIFICUS.

nUnC eXCeLsUM VIDete.

WeLLens' LaURIBUs DeCoratUM.

Boven de middel-venster hong dit, dobbel Jaer-wyzende Schrifte.

proDIt læta Dies, MILLE eXPeCtata tUorUM

VotIs, qUa patriæ es præLeCtUs epIsCOpUs UrbIs.

Item hæc volgende Dobbelt

sIs IgtUr perChare tibi patriæqUè, DIUqUè

gaUDEat InCoLUMIs teCUM fELICIBUs annIs.

Onder was dit Diltichon.

Urbs Anversa nihil tulit Hoc Antistite majus :

Virtute & forma dixeris esse Deum.

Boven de Poorte.

In ConsanguINEos reDUNDante honore, applAUDItUr

epIsCopi fratRI.

Het aenmerkens-weerdig Verdiep, regt over de poorte

gesteld, hebbende op het eynde het Bilschoppelyk Naem-

ciffer des avonds verlicht, verbelde verscheyde schoone

Wetenschappen elk met hunne eygendommen: boven op

de Arke zag men den *Arend* wapen-draeger van *Jupiter*,

waer op zinspelende waeren deze twee *Disticha*, met het

Lemma

à Pueris petit alia, . . .

Magnanimo à Pueris Jovis armiger alia volatu,

Phœbi oculis tentans lumina ferre, petit :

Sic alia à Pueris animi, Vir Magne, petentis

Fausli ostendisti Pallade signa sui.

Ter zelve zeyde waeren aen de Huyzen als volgt.

sturgens verà LAUDE MICat WeLLens.

NOBILIS, UNANIMI, præSUL, tibi VoCe præCAMUr.

Ut fLUat In pILIOS Vita seCUNda Dies.

Magnà LAUDE VIRTUtèqUè CorUSCAt.

eXIMius DeCor & gloria CIVItatis.

CeLebremUS DeCUs NOVI antVerpiensIs antIstItIs.

DUX saLutIs CUnCto Manet.

hIC DIVINUs CYMBæ paLinUrUs

CUnCta æva VIRUM LAUDent.

INVICTUM sibi DeCUs IntULIt.

sIt pILIO antIstes eXCeLentIssIMUS ævo

sUBsIDIUM, CUSTOS, DeLICtæqUè gregIs.

VelUt DIA CYNOSUra MICat naVigantI.

LUX DoCtorUM epIsCOpUs.

Optimorum non est laus

Aristot. 1. Ethicorum.

O quid agis? frustra Wellens Antverpia Izudas;
Miraris, video; desine: dicta probo.

Verba Viri, gaudet quo Principe iurba Sophorum,
Credere si fas sit, optima laude carent.

Ingenium, Pietas, zelus simul (Optima rerum)
Ut stelle in nostri Praefulis ore micant.

Optimus ergo Vir est, qui possidet Optima, Wellens;
Hinc digna haud Tanto laus datur ulla Viro

CUncRI eXULteMUS Deo!

trIUMphanDo WeLLens Læta reCreatUr Urbs.
Dat WeLLens LeVe bISSChop Van Deze stad,
hler nU Lang VerWaChT, Met VreUgD betraChT.
MonseigneUr soYe; bIen VenU Dans Cette pLaIsante VILLE,
antVerpla sIt feLIX, MUnIta pontIfICE DoCto.
VirtUte Vitæ præVIa eCCLESIAm DIRiget.
WeLLens nUnC MItRâ peDqUè fULget.
ad salUtIs pasCUa sUas DeDUCet oVes.
Een konstig Zegenwerk opgecierd met Vaezen, Festons,
Kinderkens &c hadde deze Jaer-schriften, bynaer tegen
over het Lisdóm.

Boven.

hoc DIgno præSULI, nobIs & UrBI aMICo ereXI.
Onder.

DIgnIssIMo antVerplæ præSULI JaCobo WeLLens.
Aen beyde de kanten.

epIsCopl WeLLens gLorIa sIt nobIs gaUDIUM.
ILLUstrIssIMUS WeLLens nobIs Dat LatItIas.

Hier ontrent.

JaCobo thoMæ præSULI In adVEntU VICInIa.
Den teirIing van't kerkhof was vergierd met de volgende chronica.
JaCobUs adfert VICInIs JUBILUM.

DIU fLoresCat antVerpla Viro ILLUstrIssIMo.
ILLUstrIssIMUS JUBILanDo nos VinCat.

eX zeLo CorDIUMqUè affeCtU.

JaCobo thoMæ Josepho, epIsCopo sUo, Vero
pastorI, appLaUDIIt antVerpla.

eXtoLLIt InDies regInæ aUstrIacæ beneVolentIam.
antIstes eXIMIUS In ChrIsto DIU fLoresCat.

LaUDetUr thoMas WeLLens epIsCopus.

hIC IgitUr transIt MItRâ LitUoqUè DeCòrUs.

sIt CUncTIs aUXILIUM, LUCIDUMqUè sIt nobIs DeCUs.
Ter regter hand, aen de Zuyd-zyde der Cathedraele uyt-
komende, aenschouwde men, altyd vervolgens, deze
Chronica.

MensChLleVentheYt, Croont U WeerDIgheYt.

IeDer WInkeLler, WensChI thoMas Lang pLaYsIer.
zoecKt aLtoos, gebUeren, Vre, Daer VerheUgt g'U bISSChop M.
kerck-hof VerheUgt Doet Mè, WensChI Joseph Langen Vre.
kLoek hler gebUeren gLorIeert;

't WILt aLLes, Dat gY trIUMpheert.

WeLLens g'heel rYk Van DeUgden Is bISSChop
Door oostenrYk.

Was hY nIet bISSChop nog sIgnoor,

Men Dèer zoo Veel Cost nIet Voor.

CoMte hler WeLLens, Dat Loven Weent.

goDt versJont De konInIn Lang Leven,

Die zoo LLeVen bISSChop heeft gegVen.

goDt rY geLoofI! JaCobUs thoMas JosephUs WeLLens
Is bIskop.

WensChI thoMas aL geLUk, toi naer De JUheLk-Uk.

VIVat ons Land, Door WeLLens sterck Verstand.

Vias ILLUMInabIt aUgUstInI CanDeLa:

sensUs pUrItate Veros ConfIrMabIt angeLI DoCtorIs Vita:
sanCtæ DeI eCCLESIAe ILLUXIt CICeronIs DeCUs:
trIno fIDeI DUCE gaUDet præSULIs CIVItas.

gebUeren WILt hler Dapper Vieren;
sChept Moet; Leest In pLaisIeren!

WeLLens VerMaen, Leert Den reChIen Weg Ingaen.

De bISSChopLeYke sAMILJe Is nU Vol VreUgt.

sYnen Waerden naeM zal onsterVeLYck bLYVen

WILLEKOM bY U sChaepen, Die nU pLaisIeren raepen.

VriLden Door WeLLens VICtorIe,

Is onze stad In gLorIe.

feLIX WeLLens sCanDe thronUM.

IeDer Is bLY, Dat WeLLens bISSChop geWorDen Is.

JosephUs WeLLens CIVItatI aDaMabILIs.

Te beginnen van den hoek des Kerk-hofs, en aldus
rondgaende van den regten kant der Schoen-merkt tot
aen het Bisschoppelyk Seminarie, zag men de volgende
Tyd-schriften.

JaCobø thoMæ Josepho WeLLens noVo
præSULI IngreDIentI,

pLaUDIte In IntroItU ILLUstrIssIMI epIsCopl nostrI!
nobILI JaCobo thoMæ præSULI In soLennI sUo adVEntU.

pLaUsUs hILares qUæqUè DoMUS CeLebre.

VIVat DIU nobIs JaCobUs thoMas JosephUs WeLLens
antVerplænUs, antIstes antVerplensIs XVII

sUIS oMne DeCUs, & honorIfICentIa popULI sUI.
epIsCopl adVEntU LærtItIa oMnes affICIUntUr.

Wellens (Anagramma) Wel snel.

WeL, aLs hY prIMUS Was; Veel treffeLYker VreUgD;
aLs hY nU bISSChop Word In sYne sneLLe DeUgD.

WeLLens IngeNUUS theoLogorUM DoCtor.

Maect aL VreUgD Voor WeLLens bISSChop.

gLorIa, CeLsUs honos, & LaUDEs UsqUè ManebUnt;
profICIat: JUstæ sUnt hIC tUa præMIa LaUDIs.

WeLLens sChoone DeUgt Is oVerAL VerMaert.

Date nUnC pLaUsUs ILLUstrIssIMO antIstI

nobIs DatUs, hIC natUs, nobILIssIMUS epIsCopus,

VerheUgt U aL oM WeLLens Den bISSChop,

fLoreat JAM CIVItas sUB præSIDIo tantI WeLLens!
antIstes ILLUstrIs antVerplensIUM DeCor atqUè gLorIa.

JaCobø thoMæ Josepho neo-antIstI sUo

gratULabUnDUS bISSChop.

sIt noVUs antIstes DeLICIAe VICInorUM,

ab oMnIpotentI Deo VenerabILIs nobIs

epIsCopus WeLLens.

DoMInUs WeLLens In philoSophIa prInCeps fUIt,

eXULTanDo hILares CongratULEMUr,

CongratULanDo hILares eXULteMUS.

noVa gAUDIa pLaUsU Læto CeLebreMUS.

LaUDEs tUas, antIstes, pLaUsU CeLebramus

eXULTa popULe, & soLennes DUCItO pompas,

extoLLIt vocEM, & pLaUsUS Date,

fLoreat DoMUS aUstrIacA voto WeLLens!

Door sHemeLs gUnst wort WeLLens bISSChop.

aMeno DeCòre CLangens exOrgat turba noVena parnassI,

noVo præSULI, alterI In rhetorICIs CICeronI,

In philoSophICIs aristoteli, In theoLogICIs thoMæ.

CælestIBus aUSPICIIS DIU gubernet thoMas antIstes.

tU es sal terræ & LUX CLara MUNDI.

eXIMIUS DoCtor LovantensIs hIC antIstes.

ILLUstrIssIMO VICInI PLAUDunt:

QUonDam Laureato, nunc InfCLato gratULantes.

Aen't

Aen 't Bisschoppelyk Seminarie.

Op eene verheve Zuylnaelde was geschildert eenen Regen-boog ;
 onder den Bisschoppelyken Myter &c. met deze inspreuk :

Exornatur & ornat.
 Ut Caelum decorantem Irii violaceus ornat,
 Flavus, caeruleus purpureusque decor ;
 Sic nos sicque suos Thomas exornat, & ipsum
 Ornatum meritis infula condecorat.

Boven den ingang onder het Wapen van syne Doorlugtigste
 Hoogweerdigheyd.

JaCobo XVII antVerplensI antIstItI inaUgUratO
 In soLeMnI IngressU qUinto IDUs septeMbrIs theologi
 ereXerUnt

Hier onder was zittende de Godinne der Wysheyd Pallas.
 Voorts van beyde de kanten tusschen de Vensters.

1.	2.
Felici sub fidere nato.	Astræa Magistrâ adulto.
3.	4.
Sophiæ Tyroni emerito.	Æqua Themide coronato.
5.	6.
Sacrâ Pallade exaltato.	Illâ favente Magistro.
7.	8.
Annuente Maria Theresia	Nestoreos annos &
XVII Antverpiensium Episcopo.	felicitatem.

Het verdiep der poorte verbeeldde een Hof-gezigt.
 Voortgaende las men.

antIstIs nostrI LauUDes sUFFICIENTer neMo eXtoLlet.
 Longæ Vitæ teMpUs DUCat WeLLens.
 hUJUsMoDI eplScopUs antVerple felICitas.
 JosephUs WeLLens aDMIRABILIs nobIs eplScopUs.
 abJICite paVoreM ; spLenDor patrIæ ILLUXIt !
 Itâ Verè FUIt CæLI JUDICIUM.
 VIVens DUCat sæCULUM.

Aen het Hotel, gezeyd den Antonius.

genitorI, fratrl, UrbI DeLICIUM WeLLens.

Elken regel van het volgende maekt-uyt een Jaer-schrift.

JaCobUs WeLLens sapientIæ Dono pRIMUs pHILOsophIæ:
 InsignIs, Ut aLter nostrI teMporIs aUgUstInUs,
 DoCtor saCræ
 theologIæ : pRUDens UnIVersItatIs reCtor MagnIFICUs :
 Del gratiâ Flt præSUL antVerplensIs, oCtaVo
 septeMbrIs saCratUs
 MeChLIInIæ : seqUentI Die Intra, patrIæ reCtUtUs oVes.
 sIt VoX Una : VIVat WeLLens,
 VIVat DIGNUs eplScopUs In tEVUM !
 è CorDe gratULAMUr antIstItI,
 patrI, fratrlqUè UnICo.

*Voor 't Bisschoppelyk Paleys las men boven den ingang, ge-
 sield met eene Prael-ärke, deze twee Disticha, gevolgt naer
 die van Gaspar Gevartius boven de middel-water-poort onder
 den rivier-god Scaldis :*

Doctâ quem quondam præcinxit Dilia lauru,
 Sanctiûs hunc mitrâ cingere Scaldis avet :
 Quamquè sub Henrico Pietas gessavit Olivam,
 Jacobe auspiciis hanc geret aucta tuis.

Amor subditorum V. idus Septembris
 hunc erexit arcum. MDCCCLXXXVI.

*Het Bisschoppelyk Paleys gepasseert zynde, ontmoette men
 een triumphale Arke : boven stond in een Cartel vastgehouden
 door eenen Krygs-held :*

LUX Urbis MoDò CorusCat
 leger.

epIscopus antverplensIs advénIt InCOLUMIs.
 exSpectatUs aDest præSUL AMICUS

in den Triumph-boog.

ausPICIIs Verè Urbis aMor CæLEstIBus adSIs.

Aen den linken kant.
 tympano Chorisquè
 applaudunt vicini.

Aen den rechten kant.
 ecce præSUL aDest
 omnIBus exoptatUs.

*Eene verheve Zuylnaelde of pyramide, hoog ouirent-02 voc-
 ten, opgeregt naer de oude Romeynen, hadde de volgende
 Opschriften :*

Reverendissimo Domino D. Jacobo Thomæ Josepho Wellens,
 Arte Primo, Doctrinâ Eximio, Dignitate illustrissimo,
 è sua Gente Quarto, Ordine Decimo Septimo Antver-
 pientium Episcopo Amor Vicinorum erexit.

Aen de linkte zyde.

Aen de rechte zyde.

eXoptatis
 CIVIUM DELICIUS.

noVO antVerplensI antIstItI
 CIVITATEM soLennIter
 IngreDiente ereCta.

Van agter.

VoCe Del, regInæ, popULIqUè ILLUstrIssImo.

*Men las ter linkte zyde aen zekere huysinge, boven het Wapen
 van syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd dit romynsch jaerschrift
 thomas DeCore Clareat, eXUrgatqUè antVerpia.*

*De vyf agter-een-volgende Jaer-schriften geven den eygen
 tyd te kennen.*

antVerplæ DeCUs thomas weLLens natUs.

Onder was te lezen.

Nascitur hic Wellens: felix Antverpia gaude,
 Cum tibi sit tali gloria nata die! 3 Septembris.

Den UntLatUs pHILOsophIæ pRIMUs pLaUsU eXoLLItUr.

Prima Trophæa refert: cinguntur tempora lauru: 14 jbris.
 Præmia sic Pallas non-peritura parit.

saCerDos pRIMò CeLebrat. 21 Septembris.

Prima Deo tum sacra litat Neo-mytha: merentur

Soli nempè pii Munia Sancta Viri.

CreatUr thomas theologiæ Doctor 3 Augusti.

Théologos omnes pervadit acumen mentis:

DoCtoris meritò nomen & Omen habet.

sIC MoDò eXCIptUr præSUL InsignIs 9 jbris.

Charus adest Præsul miraque pedoquè decòrus:

Quod meruit dudùm, culmen honoris adit.

Uyt de vyf volgende Disticha konde men negenmael lezen
 den Zegen-wensch VIVAT: boven dat was geschreven

DeLICIUM CIVITatIs VIVat !

æridicâ	æatum	æigeat	æetoria	æoce ;
æaticinis	æotis	æoticata	æemit.	
æintrat	æo-pæan!	æinsignior	æincola	æoseph,
æillustris	æoseph:	æingemnetur	æio!	
æivat,	æirtutum,	æenerandus,	æerè	æirescens;
æivat:	æirtutes	æerificare	æalent.	
æannos	æpplaudens	æn.verpia	ædoptat;	æmorem
æuspiciis	æltis	æccumulavit	æmor.	
æanta	æriumfantis	æutam	æutela	æenebit:
æalia	æestificas	æer-venerande	æuis.	

*Op het eynde der Zegen-bogen aldær hang boven den door-gang,
 WeLLensI antVerplensI, pRIMò, DoCtorI, præSULI.*

*Den Triumph-stæck, gesteld bynaer op het afgaen der Schoen-
 merkt, hebbende het Bisschoppelyk Wapen met het lemma Cæles-
 tibus auspiciis, waer boven op het sop eene sterre met het divies
 Gradatum ad apogæum, was des maendaegs avond omhangen
 met luncèernen, en van onder omgingt met de vier volgende
 lof-schriften.*

1 Nobilissimo & invicto
 CIVI SUO.

Cuncta cunctorum certaminum scholasticorum /
 Præmia constanter allequenti.

2. Doctissimo, consultissimo, nec non
ERUDITISSIMO DOMINO.
Præclarum Philosophiæ Bravium, Juris utriusquæ ac sacræ
Theologiæ lauros Gloriosè decerpenti.
3. Eximio ac magnifico *Viro Domino*, universa Theologiæ
Dogmata inaudito Sagacitatis prologio sententiosè expla-
nanti, quin & mellifluis Facundiæ alimento orbem
catholicum animosè nutrienti.
4. Illustrissimo ac Reverendissimo Domino præfuli suo
Jacobo Thoma Josepho Wellens, excellentium Meritorum
perpetuo simulacro, Episcopalem Antverpiæ Cathedram
V. idus Septembris MDCCLXXVI.
Solemni ter confcedenti.

*Van daer afgaende langs het kerk-hof bezigtigde men aen
eenen diergelyken Præf-jtaek de dry Goddelyke Deugden met
groen omgingeld.*

Geloof.

WeLLens Is Den Waeren besCherMer Van't GeLoof.

Hope.

Lang LeVe sYne DoorLUChtigste hoogWeerdigheYD.

Liefde.

IgeLYk beMInD JaCobUs JosephUs WeLLens.

*De Hoog-staet, langs wederzyden orgeciert met groene regen-
bogen, toegetrokken aen elken uytgang, hebbende aldaer het
Bisshoppelyk Wapen boven uytsteken, verkondigde langs beyde
de kanten haere Vreugd met deze Jaer-tellende blaizoenen.*

Næst de groote Merkt.

*IntegrItas Vera CoronatUr, nobILIs DeCoratur,
noMen æternIsabitUr.*

Næst de Vlas-merkt.

IntroIt saCerDos MagnUs CIVItatis natIVæ præSUL.

*Hier volgen veertig Chronica, waer onder verscheide Versen,
alle weerdig, schoon niet alle gedient hebbende, dat men die
hier uytdruckt.*

UnCto, Urbs Læta Veni, WeLLeno Defere honoreM.

WeLLeno InFULà Dorato Lætè gratULaMUr.

qUis VICInUs DeIt hUIC soLeMnItat?

VigILiUs noCtIs sUper gregeM gnaViter CUSToDIet.

InsignIs antIstes WelLenUs FIDEI COLUMen.

præsULIs aDVENTUM LaURO CeLebrate paratU.

VICInI IstI aD omnes noVo gratULantUr epIsCopo.

præsULIs InaGUrato Miro gaUDIO replEt InCOLas.

præsULIs aDVENTUS Læto nos CoMplet oVatU.

proVeCtIo aD InFULaM LætIta UnIVersALIs.

eLeVatUr WeLLens aD epIsCopatUM.

regIna proMOTet WeLLens CathEDræ præSULatUs.

WeLLens InFULà bICornI DIGNISSIMUS.

aCCessIo antIstIdIs gaUDIUM UnIVersALe.

præsUL aDes DILECte tUo popULOquè DeoqUè.

DeLeCto præSULI eXULTAMUS.

DoCtrInaM pietatis JUGiter eXCOLUIT.

LabIa WeLLeni DISTILLant aQUaM fontIs VItæ.

Vir piUS, InsignIs, DoCtrInæ LaUDE DeCòrUS.

plAUDIt VICInI, peraMatUs epIsCopus Intrat!

omnIs orDo ataqUè WeLLeno CongratULantUr.

nobILIs stIps WeLLenIUM antIstItæ DeCoratUr.

FLoreat WeLLens DeCUS antVerplanUM!

UnCtus oVanter aDest, qUem protULIt alta platea.

MagnIFICo Ista noVo VICInIa præSULE gaUDet.

præsUL aDest noVUS, ære CaVo Cantate tRUMphos.

DoCtrInæ MerItIs eXUrgIt hIC aLter aQUInas.

DoCtrInæ MerItIs eXUrgIt hIC aLter aQUInas.

VirUtl hIC præSUL Dabit InCreMenta JosephUs.

gnaVUS aDest JaCob, et oVes aD pabULA DUCet.

prIMUS LoVanensIs antVerplensIs epIsCopatUs DeCòr.

aUSPICIIs VIR aMatUs aDest CælestIBUs Iste.

LatIFICat stIrpEM VenIens aD oVILLIa pLaUsU.

DIGNo CapItI InFULa bIVerteX MICat.

LItUUS saCer thoMæ WeLLeno DefertUr.

JURE sUBIt CathEDraM InsignIs WeLLenIa profes.

saLUTIs pasCUa CharIs aDMinIstrabIt ovIBUs.

eXTerrens LUpOs, gregeM CaUtè CUSToDIet.

WeLLenIæ stIrlps glOrIa antVerplensIUM DeCor.

saXea CorDa MoVet generosUs præCo saLUTIs.

LUCIDUS In tenebrIs, Flos stIrlps, baLsaMUS UrbIs.

*Niet min prysbaer zyn de volgende Jaer-schrieffen en distichs,
geplaest aen zeker verheven gevel.*

gratIa sIt sUperIs; in prIsCæ teMpora Venæ;

Cernere speratI præSULIs ora DatUr.

Ut reVehI prIsCo speCtes ô patriA! soLes,

aspirant parIter roma, VIëna, DeUs.

Dent sUperI, serVet CIVES In pace peremI,

nestorIs et sUperet teMpora Longa senIs.

*Aen de boven-vensters in vier verscheide blaizoenen, boven
met hunne Jaer-tellende opschrieffen, waeren te lezen deze
gulde Veerzen:*

JaCobo WeLLeno patriæ stUDIOSISSIMO præSULI.

Mæror abi; soles tandem redière sereni;

Welleno fruimur Præsule; mæror abi.

Mitra tegit frontem, Lituum sacra Dextera gestat,

Annulus in digitis lectaque gemma nitet.

Mitra Paris, Lituus Pastoris, gemmaque Sponsi est;

Omnibus omnis erit, qui tamen unus erit.

WeLLeno patriæ InFULIs sUIS MerItIs DeCorato.

Est aliquid, fateor, cinctus radiante Tiarâ

Vertex, & sacro Dextra verenda Pedit;

Pontifici majus, majus placuisse Thesæ,

Et meruisse Mitram, quam retulisse, fuit;

Non tamen hæc, Wellene, tuæ pars maxima laudis,

Maxima, quod Virtus major honore tuo est.

antIstItI JaCobo WeLLeno, henRICI à gaMeren,

terrIs ereptI, CæLIs reCepIt, sUCCESSorI.

Quid juvat assiduis cineres urgere sepultos

Pletibus, & nimium gens queribunda fumus?

Occidit Henricus; Cæli sit sede receptus;

Non ita nos memores jam cupit esse sui.

Definite; Henricus nobis post funera vivet,

Wellenus Patriæ dum Pater urbis erit.

regInæ thesæ ad æQUa CIVIUM Vota faCILI.

Quas tibi, quas poterit perfolvere Patria grates

O Decus ô sæcli gemma, Thesæ, tui?

Audisti vota, & votis majora rependis;

Excedis Populi spemque fidemque tui.

Quid facimus Cives? gaudet pia Mater amari;

Sit tanti pretium fidus amoris amor.

leegs de volgende.

DoMIno JaCobo WeLLens antVerplensIs præSULIs patriæ.

Si non me Genitor tenero formasset ab ungue,

Alterius foret hæc infula, Natus ait.

At Pater: hos Natus si non meruisset Honores,

Non ego Pontificis diceret esse Pater.

O Pietas! pulchro junctas ô sedere mentes!

Illic Nati decus est, est decus ille Patris.

WeLLeno patriæ sUe CLAIVUM aDepto.

Seu tua præcipites jactabant carbasa venti,

Seu fluctus tollet montibus unda pares;

Inconvulsa Tibi, felix Antverpia, curret
 Per medios scopulos saxaque caeca ratis.
 Saxa per & scopulos ibit discriminis experts,
 Wellenum Tiphyn quæ sibi, Navis, habet.
antIsItI JaCobo Welleno Læto aDventU patriam bœntI.
 Restat adhuc, Echo, plorare diutius orbis?
 Num mala fors miseris continuabit? abit.
 Fors novi in amplexum mox Præfuls ibitur? itur.
 Num venit? venit, ductus amore moræ.
 Fors erit, ut remeât Patriæ spes Prospera? spera:
 Floreat ô Patriæ dulce levamen! amen.
stIrpI Wellena sUperIs & hoMInIbus DIL:ctæ.
 Vivite felices, manibus Quæis Numina plenis
 Accumulant votis munera plura suis:
 Vivite Wellenside: vestro de Sanguine natum
 Patria Pontificem, quem sibi vovit, habet.
 Spargite thure focos, & rarum credite munus
 Pontificem Patrii progenuisse Soli.

*Doonlers aen versheyde Huyzen waeren te lezen aldær ter
 plaetse de volgende*

Wellens VerCIerD geheel De stad antwerpen.
 zyt WILLEKOM Vorst van De heYLige kercke.
 geLUK VaDer Met Uwen bissChop
 Leeft Lang opperherDer Wellens PRIMUS Van LOven.
 Wellens intré Maeckt veel' VreUGDen.
 VIVat Maria thesIa, DIE Wellens alhier bissChop gaf.
 betoond alle VreUGD, 'tIs De Lang-gewenschte Uere!
 Dat syne DoorLUchtigtigste hoogweerdigheyt Lang Leve!
 LUSTig gebUeren; gy triumpheerT LoffeLYk
 boven alle andere.

geLUckige Uer en Dach Uwer komste!
 Hier volgen twee Zinnebeelden: het eerste is een Bosch
 met Vogels, bestraekt door de Zonne, waer onder deze
 Zinspreuk:

Verheugd door de komste.

Gelyk d'opstaende Zonn' doet leven alle dingen,
 Verheugd de duyster' aerd', en doet de Vogels zingen;
 Alzoo door syne komit den Nieuwen Herder geest,
 Dat Kerk heeft nieuwen glans, dat't Schaep door vreugt erleeft.
 Het tweede toont aen een jeugdig veld, verward
 door de Zonne-sraelen, met dit Lemma:

Tegenwoordigheyt baert Vrugbaerhey l.

Gelykerwys de Zonn' doet kruyd en boomen bloeyen,
 Doet rypen op syn' tyd, het geen' sy heeft doen groeyen;
 Dus zal den BissChop ook de Oude tot de deugd,
 En brengen tot haer pligt de ongebonde jeugd.

Vreugde-galm.

Terwylen Wellens is tot BissChop Uytverkoren,
 Heeft Loven haeren Schat met groote smert verloren;
 Hoe grooter dat aldaer 't verlies is en de pyn,
 Hoe grooter dat alhier de winst en blydschap zyn.

Applaudissement.

*Les compagnes de ce Festin,
 La joye, les ris, l'allégresse
 Dont brille Anvers, font pour Louvain
 Avant d'aiguillons de tristesse.*

antVerplâ gaudente, LOvanio verò gemente,
 Creatio fit episcopi.

QUIS satis atquè nitidè Clara Coronati Merita exponet?
 augeat tripLICetquè CIVITAS Lustrans subTILI UNIVersitatIS.

LOvanIensis PRIMO nUNC novo antVerpiæ
 episcopo VICTORIAS

Den bissChop Wellens 'tgeDenkbeLD Van antWerpen.

Het volgende maekte een dryvondig Jaerschrift.

Van gaMPren Is betreUrt Van rYke en Van kLYne,
 In Wellens WY nU zien het treUren heel VerDWYne;
 antWerpen zYt Vol VreUGt, Want gY ons onLangs baerDe,
 Wie nU als herDer Is VerplAnt op UWe aerDe:
 goDVrUCHtIge en geleert ziet LOven Wellens Leven,
 WY Dees' geWenschte VrUCHt als bissChop slen VerheVe.

Dit is dobbel.

Wellens kLIMt graeDsgeWYs In eer op alle tY'en;
 Laest PRIMUS, bissChop Dan; Wat saL sig niet VerbLY'en?

Dit wyft eens het Jaer.

paUs pIUs nIeUWe VreUGt toerYkt D'antWerpenaeren,
 als hY In 't JUBel-Jaer DIën herDer WILt VerkLaeren.

Dit volgende tweemaal.

Door roomS en WeensChen keUs tot bissChops gLans
 VerheVen:

goDWILt aen DIën keUs 'tLICht sInDer gLorIgeVen.
 gratIa sIt sUperIs! VotI fIt patriA CoMpos,
 optatUs toto peCtore præSUL aDest.

JaCobo Welleno aD patriæ sUæ InfULas à regInâ
 thesIa benIgnè proMoto.

te DIGNa VIRTUs exToLLIt, te MITra Coronat,
 te thesIa eLegIt.

JaCobo thoMæ Josepho antIsItI antVerpiensI
 applaUDIt VICInIa.

MerItò LætatUr CIVItas In aDventU epIsCopI.
 JaCobUs antIstes gLorIa & gaUDIUM VICIno.

De wooninge van den Edelen Heere Wellens, Vader
 van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyt, waer voor dat
 stonden de vier Cardinaele Deugden, hadde boven de
 Poorte deze Inscriptie.

JaCobo Wellens CoelestI aUSpICIo onUs
 epIsCopaLe aMPLeCtentI.

Hier op hadden betrek deze Veerffen.

Auspicius Superis Mitram, Wellene, pedumquè

Accipe, & augusto subijce colla iugo

Nil formidandum Cælo duce & auspice Cælo;

Nescit naufragium, cût cynosura Deus

Voor het zelve huys, Dynsdags verlicht geweest hebbende,
 stond op eene Pyramidie boven geschreven:

PRIMUS UNIVersitatIS, DoCtor theoLogIæ, epIsCopUs.
 tantUs DeCor In Uno FILIo qUantUMne satIsfaCIt patri!

aen wedergeyde op den voet der zelve waeren deze

wenschen uygedrukt.

Vivat Primus, vivat DoCtor, Vivat diu ac senescat
 Vivat Præful Wellius! Præful noster Wellius!
 Vivat vitæ ejus Author, Fæcit Deus, ut rubescat
 Genitor & Filius! Virens ejus Pileus!

*Nog waeren aen de overige Huyzen deze veel geluks-biedende
 Schriften.*

Welleno * PRIMO LOvanIensI In aDventU gratULatUs
 † UI. * 1745.

fIDeM parIter CongratULor antVerpiensI
 epIsCopo InaUGUrato.

te Magne DoCtor aC præLate greX ex Voto obtInet.
 PRIMUS LOvanIensIs, theoLogIæ DoCtor,

reCtor MagnIfICUs,

DeIn patriæ UrbIs epIsCopUs, reperIUntUr In Uno.

In de zey-straet naer d'Abdye van S. Salvator bevond
men onder andere deze Jaer-schrieten en eer-galmen.

Cunctis eXULTanDUM.

*thoMas JosephUs eCClesIæ antVerpIanae DIU
praesIt Ut prosIt.*

*eXILLUstrI aC perantIqUa famILIa anno XXVI
CUrrentIs saCULI haC In CIVItate natUs.*

*In LII Cæo aUgUstInIano hUManIora DoCtUs.
Internus pæDagogII faLConensIs LoVanII aLUMnUs.*

*prIMUsqUè LoVanIensIs InphIlosophIa DeCLaratUs.
praesIt InsUper pæDagogII artIUM faCtUs
LeCtor egrEgIUs.*

prUDentIssIMUs tUnC IbI LICentIatUs.

*eXIMIo saCræ theoLogIæ DoCtoratU InsIgnItUs.
Venerandæ IbI faCULtatIs DoCtor.*

JUGIter InDefessUs.

UnIVersItatIs aLIqUanDò reCtor MagnIFICUs.

*InsIgnIs eCClesIæ DIVI Petri ILLIC
aDsCItUs CanonicUs.*

*praecLarIorIs qUoqUè CoLlegII hoLLanDICI
praefectUrâ DeCoratUs.*

*epIsCopUs Verò antVerplensIs à regInâ
apostoLICâ DenoMInatUs.*

*praesUL DenIqUè à pIo VI pontfIce ConfIrMatUs.
neC-non à sUâ eXCellentIâ arChIepIsCopo.*

MeChLinIensI saCratUs.

VICInI antIstItI Longè DIGNIssIMo J. T. J. WeLLens.

IntroItUM hoDie pUBLICè faCientI ereXère.

Io ! terqUè Io ! sUnt DUo epIsCopl.

antVerplâ orIUnDI,

*ganDaVensIs atqUè antVerplensIs, UterqUè
nUnC VIVens :*

qUatUorqUè antVerplâ eXortI. praLatI,

sanCtI MIChaëLIs, tongerLoënsIs,

posteLLensIs, atqUè sanCtI saLVatorIs,

nUnC qUoqUè VIVentes.

*By de Eerw. Paters Augustynen voor het Gymnasium was opge-
recht eene Arke met deze twee opschriften, het Jaer aenwyzende.*

patris aUgUstInI. paLæstra appLoDIt.

aLUMno ILLUstrI.

ILLUstrIssIMo VIro JaCobo WeLLens antVerplensI,

Urbls hUIUs ConseCrato VotoqUè ContInUo.

eXoptato epIsCopo.

*Het verdiep van den Area verbeelde eenen Hof, op welkers
eynde het Wapen van den Hoogwaardigsten Heere Bisschop.*

*In de Cammer-straet vond men nog deze Jaer-te-kennen
gevende Veersien.*

*De borgerY VerbLYD WensCht VreDe trIUMphant
aen WeLLens, Ingehaelt aLs BIssChop*

Van hUn Land.

zaMa haer' VLeUgeLs. sneLt; sY WILt Langs

aLLe zYDen.

*Van WeLLens Lorbaer brYn De rYDInge
verbrYDen.*

*D'antWerpsChe sChaer herLeëft Doór bLYDsChap
oVergoten.*

*Wanneer Den herDers-staf Van WeLLens
WorD genoten.*

eCCe Is antVerplæ nItIDIssIMa LUX.

*hY zal Den LUST en De bLYDsChap
Van antWerpen zYn.*

VenIte VICInI, LaUDetIs epIsCopUM.

*in de Renders-straet heeft men des avonds door verscheide
gecouleerde gelazen verlicht gezien de Bisschoppelyke Wapen,
verheven aen eenen Prael-stuuk, en men las hier ontrent een
zekere huyzinge :*

WeLLens eVêqUe & LUSTre De'sa famILLE.

WeLLens naeM nU LofrYk, en aLtYD onsterVeLYk.

Op de Brabantse Koren-Merkt.

Men DIsCoUreert oVeraL Van WeLLens.

DËn WeLLens Is WaerLYk De geLeertheYD zeLF.

WeLLens zaL Die VoLtaIrIstJens botMUYLEn.

Ik Wens' D'heer WeLLens Veel geLUkX,

MIts hY nU Is Waeren bIskop Van antWerpen.

*Aen de EE. PP. Minderbroeders Recolleeten was opgerecht
eene Arke; op het hoogste der zelve droeg eenen Arend dit
volgende jaer-schrift :*

LaUs DIGNI praesULIs Ut aqUILA sIDera sCanDIt.

Leeger stond :

WeLLens antVerplâ plè enUtrIVIt, LoVanIUM.

InstrUXIt, VIënna eLegIt, pIUs VI ratIrIcAVIt,

arChIpraesUL saCraVIt, sprItUs sanCtUs

praeposUIT antVerplensIbUs.

*Hier onder zag men't Wapen van Syne Hoogw. met het divies
Castibus auspiciis. (waer onder stond.)*

prIMUs, DoCtor LoVanIensIs, epIsCopUs antVerplensIs.

*Het verdiep was eene zael, in welkers voorste deel
Minerva stond vertroostende de Godsdienstigheyd, die naer
het omver-vallende Wapen van den overleden Bisschop wees,
op het welk leunde de Maegd van Antwerpen de Godin
beziende en troost verwachtende : de Faemscheen van bo-
ven den Lof van den nieuwen Bisschop uyt te blazen. In
het midden zag men vier Schipkens laveren en vyf aen
anker liggen, terwylen de baeren van de Schelde zig be-
weegden. Van ter zyden deed zig open de Stad Antwer-
pen befract van eene Sterre, waer op dit Jaer-schrift sloeg*

VeLUt. DILUCULUM,

*beteekenende, dat Syne Doorlugtigste Hoogwaardigheyd
hier d'eerste stralen in de latynsche Scholen hadde laeten
uytschynen ; van den anderen kant zag men Loven, be-
schenen van eene grootere Sterre, waer op dit Jaerschrift
toegepast wierd*

peLLUCIDUS VeLËt astrUM,

*aenwyzende, dat hy tot Loven helder uytgeschenen heeft.
Het agterste deel verbeelde de Stad Weenen, van de grootste
Sterre beischenen, waer toe dit Jaerschrift diende,*

ChCUMLaUDatUr Ut phœbUs,

*te kennen gevende, dat Syne Geleerdheyd en Deugd
alom geprezen worden, en hy als eene Zonnie, de klaer-*

blinkenste van alle Sterren, syne Israelen tot in de Keyzerlyke Hooft-stad uytstreyde.

Het eerste Emblema verbeelde den berg *parnaßus*, in welken 7 trappen (7 *Artes liberales*) uytgekapt waeren; een Laurier-spruyt stond verheven op den tweeden trap, om hoog getrokken wordende van 9 sterren (9 *Musæ*) beteekenende, dat Wellens in de Grammatica en Rhetorica den Lauwriekrans hadde gewonnen: het lemma was:

... Tendit in altum.
Ut ramum influxus stellarum ducit in altum,
Sic traxit Wellens sacra Novena Cohors.

Het 2. was den zelven berg, waer op eenen Laurier-boom stond van de Zonne bestraelt wordende, betoonende, dat den Geleerden Heere Wellens in de konsten den Laurier behaelt heeft, zynde Primus geweest. Het Lemma was:

Nuper ramus eram. . . .
Non secus ac laurus, Titane juvante, vigesit,
Crescebat Wellens, arte, decore micans.

Het 3. was de Zonne-Israelen schynende door een brand-gelas, en ontflekkende eenige gensters, gelyk Wellens, Leermeester zynde, syns Leerlingen met geleerdheyd ontvonkt heeft. Het lemma:

Accipit, inflammat. . . .
Quod vitrum recipit radius, hoc tradit; & ardent:
Sic tradit Wellens, quod modò doctus erat.

4. Een tafel, op welke eenen Leeraers-hoed, Boeken, en Laurier-vrugten; van ter zyden *Hercules* pilaaeren met dit opschrift *plus ultra* bestraelt van een opgaende Sterre, te weten, dat den uytmuntendsten Heere J. T. J. Wellens tot grootere Weerdigheyd zal komen. lemma:

... Plura parantur.
Plura parantur ei, quam laurea, bacca, Galerus;
Plus ultra talis scandere stella valet.

5. De Faem, den lof van den uytmuntenden Leeraer verkondigende met deze spreuk *Eximii Wellens laudes buccino*: hier naer luyfert eenen Arend, beteekenende, dat, synen lof in 't heel Keyzerryk verspreyd, Wellens meer eer van het Opper-hoofd des Ryks te verwagten heeft. Lemma

... Fulgebit ubique.
Eximii Virus Aquile pervenit ad aures
Fama micans fidus clangit ubique satis.

6. Eenen ledigen Zetel, waer op eenen Myter en Bischoppelyken Staf, van den anderen kant de morgen-sterre uyt den Oolten opreyzende, deed zien, dat Wellens den ledigen Zetel zoude bekleeden: Lemma:

Post nubila Lucifer. . . .
Ecce vacat sedes, vacua insula, Sceptra quiescunt;
Exurgit Wellens, en nova stella venit!

7. De getrouwigheyd, rustende op eene Grafmaelde; beziet eene Sterre, en bemerket het divies van onzen overleden Bilschop *Fidelitas Coronatur*, en van den nieuwen *Cælestibus auspiciis*. Lemma:

... Lux nova Splendet.
Præsule tum sedit super astra decoro,
Auspiciis Cæli jam nova stella micat.

8. De Kerke of Clergie van Antwerpen van een sterre bestraelt. Lemma:

... Illustrata triumphat.
Præsule defuncto, tristis pie sponsa gemebat;
Nunc, intrante novo Præsule, gaudet, ovat.

9. De Zonne, zout uyt zee trekkende en op eenen akker neerflortende, word van een Engeltjen gekroont; wyllaest, dat den Bilschop, ons besproeyd hebbende met het zout van zalige Leeringe, voor syne moeyte mag gekroont worden in den Hemel. Lemma:

... Serta labori.
Hauriet, asperget patriam sale stella salutis;
Illi post operam det sacra sarta Deus.

Onder het Kruys.

CrUX Venerando presULI CoMes.

Daer laetende vele andere Verqieringen, Vreugde-teekenen, Verbeltenissen, die men hier of daer heeft konnen ontmoeten, en my te vreden houdende met het voorge-melde, zoo veel ik hebbe konnen agterhaelen voor het grootste deel, eyndige ik deze Verzaemeling met den onderstaenden Zegenwensch, waer van ik niet en twyfele, of een-ieder is met my het zelve verhopende:

spLenDor sUorUM WellenUs: senesCat!
Dat Wellens Lang-LeVe De glorie Der antwerpenaeren!

S L U Y T - R E D E N.

Als wanneer den Iever met de Eendragt vervoegt is, kan den zelven iet merkweerdigs te voorschyn brengen: de Genegen-heyd, vergezelschap met eene oprechte meyninge, is bekwaem; om over allen arbeyd en onderneminge te triumpheren: Onze wyd-vermerde, en, mag ik zoo spreken, eendragtige Stad van Antwerpen heeft verschieyde-maal teekens van Vreugd beoont, jae met de alderdiepste eerbiedigheyd: sy heeft niet zelden haeren ingeboren Iever aen de Uytlanders loeten blyken; dog noyt heeft sy haere teerherlige genegenheyd meer doen uytstuyten, als in den Plegtigen Intrede van syne Doortlugtigste Hoogweerdigheyd, den Heere, Myn Heere JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, haeren welbeminden Inboorling, die sy met alle teekenen van liefde en toeyuginge heeft verwillekomt, den 9 der maent September van den jaere 1776.

Myn bezonder oogwit is dan, waerom ik deze Verzaemeling der bezonderste Jaerschriften, Zinnebeelden, Veersers, &c. hebbe ondernomen den Iever, de Genegenheyd, de Veêlgeluks-wenschen der goedjonlige Inwoonders voór hanner alderminns-tyksten Opper-hoofd onsterfelyk te maeken: het geluk, dat onze Stad gebeurt is, eene gunst, die wy uyt ons gedugi doo-geene langduerigheyd van tyden mogen laeten uytwischen: den eenpaerigen ernst en onvermoyde vlyt der Egenaers verdien-ten lof van alle Vremdelingen, die hier over verseld hebben gestaen, en openlyk bespeurt hebben de grondherlige Liefde van de dienftwillige Onderdaenen voór hun Geestelyk Opper-hoofd: een-ieder heeft deel genomen in Die ons betreffende Blydschap; men heeft met volle genoegen aenschouwt de Triumphaele Arken, Obeliscen, Zegenbogen, Praellarben, Verligtingen, en on-velbaere Vreugde-teekenen, en wel bezonder heeft den Iever en de Konst der geneye Liefhebers gebleken in de menigvuldige meest alle merkweerdige Inscriptions, Jaer-tellende Veerssen Zegenwenschen en andere, alles tot Eer, Luyfter en Onthaelinge van eenen BISSCHOP, wiens rypinnige Bekwaemigheyd, vergezeld, met oprechte Deugd, ons doet verhoppen eenen alderge-wenschten Staet der Geestelyke Zaken, en wiens Tegenwoordigheyd, hoe sy te vueriger is verragt geweest, hoe sy ook te vueriger door eenpaerig Genoegen en publieke Eerbewynginge is bejegend geworden.

Op dat eene zoo prysbaere Gedagtenisse niet zoude te niet gaen, heeft men goed gevonden de bezonderste Schriften, zoo Jaerwijzende als zinspelende, in 't licht te brengen; waer in ik door den vlytigen dienst van zeker geëerden Vriend grootelyk ben ondersteunt geweest, en het welke ik door mynen arbeyd hebbe vervoordert, mitsgaders den Drukker dezey op synen kost het zelve heeft willen ondernemen en het Publiek van zoo gedenkweerdige Zaek deelagtig maecten, gelyk eeryds Gevartius, Boehius, en Graphæus de blyde Inkomsten van de Vorsten dezey landen hebben verkondigt door hunne onsterfelyke Gedenkschriften: wy zelfs zyn alnog indagtig door middel van de Druk-persse het Honderd-jaerig Jubilé van de herstellinge des Geloofs door de glorieuze Wapenen van syne Catholyke Majesteyt onder het Beleyd van den victorieuzen Prinçe Alexander Farnelius Hertog van Parma, geschied in 't jaer 1585, en waer van wy de twee-honderd jaerige Jubel-seeft binnen negen jaeren zouden moeten vieren met zoo veel te meerder regt, als de zaak van 't Christendom en het welvaeren des Geloofs ons te dieper moeten ter herte gaen.

Op dat dan de Gedagtenisse des Triumphs van onze godvrugtige Stad Antwerpen, die haere Overheyd altyd ten hoogsten is toegedaen geweest, noyt zoude te niet gaen, hebber den arbeyd en oplettenheyd voor de genegentheyd en altyd-duerende Liefde tot onzen Hoogweerdigsten Heere BISSCHOP moeten wyken, en men komt in 't licht te geven, dat anders naer verloop van jaeren in eene diepe vergetenheyd zoude hebben begraeven gebleven.

Niemand en neeme my kwalyk af, dat ik eenige schriften hebbe overgeslagen, eenige, dog weynige, verbeterd, andere, die my twee-maal voorkwaemen, daer gelaezen; 't is geschied om de critiiken en de wydloopigheyd te vermyden; den iver nogtans van een-ieder ten vollen moettende geprezen worden.

Ik heb gevolgt het order van den plegrigen Intreede, beginnende uyt de Parochiaele Kerke van den H. Georgius, en zoo voorts van wederzyden tot in het Bisschoppelyk Paleys: de verbelltenissen zyn in 't kort en sommige de bezonderste huysen hier by gesteld, genoegzaem agtende op deezze manier aen den oplettenenden Lezer te zullen voldoen hebben.

Neemt dan aen goedwilligen Lezer deezze korte Verzameling der bezonderste Chronica en Schriften; neemt, zegge ik, in dank aen deezzen geringen arbeyd; en, op dat de Naerkomelingen zouden zien, wat Eerbiedigheyd de Konstminnende Nederlanders aen Treffelyke, Wyze, en Deugd-ryke Personagien betoonen, bewaerd, en houd in weerde, het gene aen velle zoo groote moeyte heeft gekost, en vervolgens uwe aendagtigheyd weerdig is.

Uwen altyd-getrouwen en dienstwilligen Vriend. J. P***

EERSTE ofte PRIMI in de Universiteyt van Loven gebortig van Antwerpen.

Jacobus Maes, in 't jaer 1526, daer naer Raeds-heer van Braband.

Paulus de Vliegheere, in 't jaer 1571.

Petrus van Egmont, in 't jaer 1577.

Petrus Stockmans, in 't jaer 1626, daer naer Doctor in beyde de Regten ende Raeds-heer van Braband.

Joannes van Eyck, in 't jaer 1629, daer naer Professor, Licentiaet in de H. Godsgeleerdheyd ende Canonik van Brugge.

Dionysius Leermans, in 't jaer 1633, daer naer Doctor der H. Godsgeleerdheyd.

Antonius Ostende, in 't jaer 1667, daer naer Advocaet tot Antwerpen.

Dominicus Snellaert, in 't jaer 1668, daer naer Licentiaet der beyde Regten ende Canonik Gradueel tot

Antwerpen.

Jacobus van Aken, in 't jaer 1699, daer naer Advocaet tot Mechelen.

Ludovicus Cambier, in 't jaer 1717, daer naer Licentiaet in de H. Godsgeleerdheyd, Professor, Canonik Gradueel ende Arts-Priester tot Gend.

Govardus Gerardus van Eersel, in 't jaer 1734, daer naer Licentiaet in de H. Godsgeleerdheyd, eerst Proost van het Capittel ende daer naer Bisschop van Gend.

Jacobus Thomas Josephus Wellens, in 't jaer 1745, daer naer Licentiaet der beyde Regten, Doctor der H. Godsgeleerdheyd ende Bisschop van Antwerpen.

Balthazar Josephus Corus, in 't jaer 1759, Advocaet tot Brussel.

DOCTORS in de H. Godsgeleertheyd tot Loven, gebortig van Antwerpen.

Den Eerw. P. Petrus Wellens, van het Order der Predikheeren, in 't jaer 1433.

Den Eerw. P. Antonius Wellens van 't zelve Order, 1468.

Den Eerw. P. Joannes de Beka van 't zelve Order, 1472.

Den Eerw. P. Georgius Amici van 't zelve Order, 1511.

Den Eerw. P. Cornelius van Eriborn van 't zelve Order, 1540.

Den Eerw. P. Jacobus Coleman van 't zelve Order, 1541.

Den Eerw. Heer Joachimi ab Oprode, Pastor van S. Andries tot Antwerpen, ende daer naer Bisschop van Helron, 1571.

Den Eerw. Heer Joannes van Egmont, Plebaen van S. Pieters-Kerk tot Loven, 1581.

Den Eerw. Heer Jacobus Clausius, 1602.

Den Eerw. P. Franciscus Dooms, van 't Order der Predikheeren, 1607.

Den Eerw. P. Marius Ambrosius Capello, van't zelve Order, 1627, daer naer Bisschop van Antwerpen.
 Den Eerw. Heer Jacobus Speeck, 1640, daer naer Deken van't Capittel van S. Pieters tot Loven.
 Den Eerw. P. Gasper Dinghens, van't Order der Predikheeren, 1643.
 Den Eerw. Heer Petrus Overhusius, van d'Abdye van S. Michaël tot Antwerpen, 1645.
 Den Eerw. P. Joannes Baptista Verjuys, van't Order der Predikheeren, 1646.
 Den Eerw. Heer Sebastianus Stockmans, President van't

Paus Collegie tot Loven, 1646.
 Den Eerw. P. Petrus Clenaeris, Augustyn, 1685.
 Den Eerw. P. Gerardus Melyn, Augustyn, 1689.
 Den Eerw. P. Albertus Ignatius Sweets, Augustyn, 1713.
 Den Eerw. P. Antonius Rolliers, Augustyn, 1721.
 Den Eerw. Heer Jacobus Thomas Josephus Wellens, 1756, daer naer Bisschop van Antwerpen.
 Den Eerw. Heer Josephus F. E. Werbrouck, 1782, President van't Koninglyk Seminarie, in het Klooster der gewezene Jesuiten tot Loven.

Lyste der Bisschoppen van Antwerpen, zedert het opregten van het zelve Bisdome in't jaer 1776, met hunnen levens-loop.

Philippus Nigrius ofte de Swerte, gebortig der Stad Bologna in Italiën, der beyde Regten Doctor, dog niet in de universiteyt van Loven, was eerst Raeds-heer in den Grooten Raede tot Mechelen in't jaer 1520, daer naer te weten in't jaer 1525 Raed van den Raede van Staeten ende van den Priveën Raed; in't jaer 1531 word hy verkoren door Keyzer Karel V., tot Cancellier van het Gulde-vlies-Orden; is ook geweest Proost van den H. Salvator tot Harlebeke, en van de H. Pharaïdis tot Gend, Kanonik der cathedrale Kerken van Luyk en Cameryk, Arts-diaken van Brabant wegens het Bisdome van Cameryk, Deken van de H. Gudula tot Brussel, en van den H. Rumoldus tot Mechelen, word door Philippus II. Koning van Spagnien tot eersten Bisschop benoemt van Antwerpen in't jaer 1559, dog hy overleyd, eer hy gemeytert is, op 4 Januarii 1562, ende word daerom onder de Bisschoppen van Antwerpen niet geteld, hy wierd begraven tot Brussel in S. Gudula Kerk agter den Predikstoel. Dus den eersten Bisschop die men als dusdang teld, is:

I. Franciscus de Campo ofte in't Nederduyts Van den Velde, ook wel genaemt Franciscus Sonnius, om dat hy was geboren in het dorp Zon in de Brabandsche Kempen, was zone Egidii, is Primus der universiteyt van Loven geweest, niet in't jaer 1517, gelyk Valerius Andreas zegt, maer in't jaer 1527, naer welk hy een jaer op de Medicynen studeert, en daer naer op de Gods-geleertheyd, woonende aldaer in't Paus Collegie, word Pastoor van Meerbeek by Everberg ontrent Loven, daer naer Pastoor van S. Jacobs binnen Loven, dan wederom Kanonik in het Kapittel van S. Peeters aldaer; Op 23 September 1539 Doctor in de H. Gods-geleertheyd der universiteyt van Loven en gewoonen Professor, is Rector Magnificus der universiteyt geweest ten jaere 1543, mitsgaders Kanonik der cathedrale van Utrecht, word benoemt tot eersten Bisschop van 's Hertogen-bissche, alwaer hy synen Intrede doet 18 Novemb. 1562, eyndelyk word ten jaere 1570 tot eersten Bisschop benoemt van Antwerpen, synen Intrede aldaer doende op eersten Mey van't zelve jaer, en overleyd aldaer 29 Junii 1576; Syn Hert leyt in d'Abdye van S. Bernaerts, maer het overig van syn Lighaem is begraven in de cathedrale Kerke van Antwerpen, ende naer de dood van dezen Bisschop is den Stoel ontrent 12 jaeren onbekleed gebleven ter oorzaeke der inlandsche troubelen en beroerten. Dezen heeft tegenwoordig geweest in de by-een-komste tot Woerms, aldaer disputerende tegen Martinus Luther over de verschillende Poincten der Religie.

II. Levinus Torrentius, in onze Tael genaemt Van der Beken, geboren tot Gend 8 Mey 1525. Naer syne kleyne Scholen gehoort te hebben, doet tot Loven syn Philosophie; dezen is eenen der studenten geweest die de Stad Loven heeft helpen verdedigen en den Vyand verjaegen, onder het beleyd van Merten van Ruffem in de jaeren 1542 en 1547, hy word daer naer in de zelve universiteyt Licentiaet in beyde de Regten; word Kanonik van Luyk en Vicaris-generael, mitsgaders Arts-diaken van Brabant in het zelve Bisdome; Word naer doode van den voorenoemden Bisschop Franciscus Sonnius, benoemt tot Bisschop van Antwerpen in't jaer 1576, dog om de Nederlandsche beroerten, gaet maer naer syn Bisdome in't jaer 1587, zynde in dat jaer gemeytert op 10 September. Den tweeden Arts-Bisschop van Mechelen, Joannes Hauchin, tot Mechelen overleden zynde op 5 Januarii 1589, word Torrentius tot dit Arts-Bisdome benoemt, dog aler de Pauzelyke Goedkeuring was gekomen, sterft tot Brussel 25 April 1595, hy ligt begraven in de cathedrale van Antwerpen onder een marmere tombe ten welken van den choor.

Dezen man liet by syn testament geheel syn schoon Bibliotheke, weerd 30000 guldens aen het Collegie der Paters Jesuiten der Stad Loven, aen welke hy zoo veel weldaeden heeft gedaen, dat hy met regt den Fondateur van dat Collegie mogt genoemt worden; jae wel zoo verre was hy hun genegen, dat hy van dit zelve Collegie der Jesuiten van Loven onder het bestier der zelve, een vyfde Pædagogie voor Philosophen wilde opregten in't jaer 1594.

III. Guilielmus de Berghes, uyt de oude en Doorlugtigste Brabandsche Familie der Barons van Grimberge. Was het derde van 17 kinderen van den Hoog-Edelen Heere Ferricus de Glymes, Baron van Berges, Grimberges &c ende van vrouwe Anna Sterk, Vrouwe van Bucquoy, Wyneghem, Stabroek, Lichtart &c van de welke hy wierd geboren in't jaer 1551. Hy heeft syn jonge jaeren in verscheide Universiteyten, als onder andere tot Loven, overgebragt, word der beyde Regten Doctor in de Universiteyt van Roomen. Word Kanonik der cathedrale van Luyk, ende Deken der zelve Kerke in't jaer 1584; Op 29 Meert 1598 word hy Bisschop van Antwerpen Gemeytert, waer naer, te weten in't jaer 1601, hy over-gaet tot het Arts-Bisdome van Cameryk, alwaer hy uyt den wereld seheyde in't jaer 1609 den 25 April.

IV. Joannes Lemire, gebortig van Brussel, zone Humberti ende van Maria Cuelens, is geboren den 6 Januarii 1560; Hoort syne Philosophie tot Loven in de Pædagogie het Caf-

trum, dog zonder die te eynigen gaet de zelve voltreken, tot *Douay*, alwaer hy in 't jaer 1579 den tweeden word uytgeroepen, word aldaer Licentiaet in de H. Godheyd 2 Augusti 1588; Word Pastoor der Kerke van den *H. Jacobus op Coudenberg* tot *Brussel*. Kanonik der Collegiale Kerke van de *H. Gudula* aldaer 28 Augusti 1592, word Bilschop van *Antwerpen* benoemd in de maend Julii 1602, word als dusdanig gewyd in de Cathedrale van *Antwerpen* 30 Mey 1604, word tot *Brussel* van een schielyke dood overvallen 12 Januarii 1611, is naer *Antwerpen* overgevoerd en aldaer in den choor der Cathedrale begraven ten welken, onder een marmere tombe. Dezen man heeft in syn leven het Bilschoppelyk Seminarie van *Antwerpen* begonst, en in de universteyt van *Douay* zes borzen gefondeert, te weten dry voor Philosophie en dry voor Theologie.

V. *Joannes van Mulders* ofte *Malderus* zone *Zegeri* ende van *Elisabeth Walravens*, was geboren tot *S. Peeters-Leeuw* boven *Brussel* 14 Augusti 1563, hoort syn Philosophie tot *Douay*, en word Professor der Philosophie in de Pædagogie het Wild-verken tot *Loven* in 't jaer 1586, Doctor in de H. Godheyd der zelve universteyt 31 Augusti 1594; Ten jaere 1596 op 1 Augusti word Koninglyken Professor, en te samen Kanonik der eerste Fondatie in 't Kapittel van *S. Peeters* aldaer; Twee jaeren daer naer word President van het Konings Collegie binnen meergemelde *Stad Loven*, waer van hy word in bezit gestelt 7 Augusti 1598, Rector Magnificus in 't jaer 1602, eyndelyk ten jaere 1611 word Bilschop van *Antwerpen* benoemt, zynde in syn Cathedrale Kerke Gemeytert 7 Augusti van 't zelve jaer, overleyd tot *Antwerpen* 21 October 1633 in den ouderdom van 70 jaeren, is in den choor syn'er Cathedrale begraven Hy heeft by syn testament tot *Loven* een Collegie gestigt, synen naem voerende van *Mulders-Collegie*.

VI. *Gispar Nemius*, gebortig van *s' Hertogen-bosch*, is eerst Pastoor geweest van *Merwick* in Vlaenderen, daer naer te weten in 't jaer 1613 Professor der Theologie in de Universteyt van *Douay*, en President van het Koninglyk Seminarie aldaer, daer naer in de zelve universteyt Doctor in de H. Godheyd en Kanonik der Collegiale Kerke van den *H. Petrus* in de zelve *Stad*, word tot den Stoel van *Antwerpen* benoemt 23 Mey 1634, en tot *Antwerpen* Gemeytert 22 Julii 1635; Ten jaere 1652 verlaet hy het Bilschdom van *Antwerpen*, zynde verkoren tot het Aris-Bilschdom van *Cameryk*, alwaer hy overleyd den 22 November van het jaer 1667, en ligt aldaer in de Metropolitane begraven.

VII. *Marius Ambrosius Capello*, Edelman van *Casali* in Italië, ende van *Franciscus Capello*, Edelman van *Casali* in Italië, ende van *Maria de Boxhorn*, Vrouwe van *Eyck*; Was gebortig van *Antwerpen*; In den ouderdom van 17 jaeren begeeft zig in het Orden der Predik-heeren tot *Antwerpen*, word naer *Spanien* gezonden om syn theologie te leeren, komt weder in *Neder-land*, word Professor der Philosophie der Predik-heeren van *Douay* en *Loven*, Regent der Theologie, en op 14 Januarii 1627 Doctor der Theologie binnen de Universteyt *Loven*, is geweest Prior der Conventen van *Maeßrich*, *Brussel* en *Antwerpen*, Provinciael van het *H. Land*, Commissaris-generael der *Nederlanden &c.* Eyndelyk in 't jaer 1647 Bilschop van *Ypre* benoemt, maer die *Stad* door de Fransche Troupen ingenomen zynde, en om de zwaere Oorlogen, is als dusdanig niet Gemeytert, dog door het bevoorderen van den voorgaenden Bilschop, word hy tot 't Bilschdom van *Antwerpen* verheven, ende is in syn vaderlandsche *Stad* en Cathedrale gemeytert 13 September 1654, hy overleyd tot *Antwerpen* 4 October 1676, toepende

voor synen universelen Erfgenaem den Armen der *Stad Antwerpen*. Hy is begraven in den choor syn'er Cathedrale.

VIII. *Auberius van den Eede*, zone *Ludovici* ende van *Elisabeth le Mire*, nigte van den hier voorgenoemden vierden Bilschop van *Antwerpen*, is geboren tot *Brussel* in 't jaer 1603, der beyde Regten Licentiaet, van Kanonik, Scholaster, Tresorier, Penitencier, Boek-keurder, Arts-diaken der Cathedrale Kerke van *Antwerpen*, en Vicaris-generael ten tyde van 't openstaende Bilschdom, word als Bilschop van *Antwerpen* gewyd tot *Brussel* den 31 October 1677, dog nog geen jaer in Weerdigheyt gesteld zynde, overleyd van de Peste tot *Antwerpen* 6 November 1678, ende is aldaer begraven in de choor der Cathedrale.

IX. Den Edelen Heere *Joannes Ferdinandus de Beughem*, gebortig van *Brussel*, zone *Joannis* ende van *Maria Geerts*, word der beyde Regten Licentiaet in de universteyt van *Loven*, Kanonik en Fabriek-meester der Collegiale Kerke van de *H. Gudula* tot *Brussel*, Choor-deken der zelve van 26 Meert 1663, eyndelyk Bilschop van *Antwerpen* in 't jaer 1679, zynde als dusdanig gemeytert tot *Brussel* 12 November van 't zelve jaer. Hy eyndigt syn levens-draed tot *Antwerpen* 19 mey 1699, en is begraven in den choor der Cathedrale onder eenen marmeren zark

X. *Reginaldus Cools*, gebortig van *Antwerpen*, is eerst geweest Advocaet van den Souvereynen Raede van *Brabant*, en staende op het punt van trouwen, begeeft zig in het Predik-heeren Orden tot *Brussel*, alwaer hy syn dryvoudige belofte uytspreekt; Word Regent der Studien, Prior van verscheyde Conventen, Bigt-vader en Predikant, waer naer hy Bilschop word gemeytert van *Ruremonde* 17 Januarii 1677, en naer dien Stoel ten tyde van 24 jaeren te hebben bekleed, word benoemt tot het Bilschdom van *Antwerpen* in 't jaer 1700, hy geeft synen geest tot *Antwerpen* op 2 December 1706, in den ouderdom van ontrent 90 jaeren.

XI. *Petrus Josephus de Francken s'er Storpff*, geboren tot *Bonn* 21 meert 1667, uyt een zeer oude en Doorluchtige Familie, zone *Andrea* Intimen Raed van den Keur-vorst van *Keulen*, ende van *Catharina Buschman*, word ten jaere 1693 der beyde Regten Doctor in de universteyt van *Mentz*; Naer te hebben geweest in verscheyde bedieningen, als Kanonik-Tresorier der Metropolitane van *Keulen*, President van het Seminarie van *S. Laureys* tot *Roomen* &c. word door Keyzer *Karel VI.*, benoemt tot het Bilschdom van *Antwerpen* in 't jaer 1711, den Stoel hebbende ten tyde van vyfjaeren ledig gestaen, en word als dusdanig tot *Keulen* gewyd 25 October van het zelve jaer, doende synen In-trede tot *Antwerpen* 14 December daer naer Syn levensloop word onderbroken tot *Antwerpen* 19 October 1727, is in de Cathedrale begraven.

XII. *Carolus d'Espinoza*, gebortig van *Dendermonde*, syn Vader zynde Gouverneur van het Kasteel aldaer, is geboren 27 December 1658; in syne jonge jaeren hebbende een Kanoniklye van *S. Gudula* tot *Brussel*, begeeft zig in het Orden der Paters Capucinen, word Bilschop Suffragan in *partibus*, onder den tytel van *Trical* 29 November 1723, eyndelyk Bilschop van *Antwerpen* ten jaere 1728, sterft 31 Julii 1742, is begraven op het kerk-hof der Cathedrale van *Antwerpen* voor het groot Kruys.

Dezen godvrugtigen en ootmoedigen man heeft by syn testament alle lyk-oratiën en dood-brieven verboden; Op syn graf ligt een zark-steen, welkers woorden door hem zelfszyn gemackt, gelyk ook synen gedenk-brief, die is dezen:

Cappello. Bosphoren. Nr: 1578
— fe 635 — Olv:

STAD ANTWERPEN.

Inlichting _____

In de registers van den burgerlijken stand bevindt zich het volgende :

O. L. V. _____

Anno 1597 Junij

*22 Mario, Jan Francisco cappel.
Maria bouc sorinck. Otto eyghe.
mont. Margharetta Vandernoot.*

STAD ANTWERPEN.

Inlichting _____

In de registers van den burgerlijken stand bevindt zich het volgende :

O. L. V. Zuid _____

Ja^{rij} 1618.

28 Daniel. Abraham 'cools.

Susanna Vã can. Daniel

Vã cã. Cathalyn Lambrechts. ~

STAD ANTWERPEN.

Inlichting

In de registers van den burgerlijken stand bevindt zich het volgende :

O. L. V. Zuid.

September 1726

Jacobus Thomas Josephus

parent :

3. Jacobus theodorus Wellens

Isabella Maria Josepha van pruijsen

Subcept :

Thomas De proet

Jacoba Barbara Cuipers vidua

Joannis francisci Wellens.

actum t^o Antwerpen den 26. aug^o

1782

J. C. A. & Bisshop van Antwerpen
Jean Aug. Vanden Cruyce

» Op den 31 dag der maend Julii 1742, is overleden
 » Fr. Carolus, in syn leven Bisschop van *Antwerpen* Heeft
 » hy wel gedaen, hy zal wel hebben; Heeft hy kwaclyk
 » gedaen, hy zal dan door Gods regtveerdig en eenwig
 » aenbiddelyk oordeel, ook daer voor de straffe draegen:
 » bid voor hem, op dat hy mag rusten in den eeuwigen
 » vrede »

XIII. *Guilielmus Philippus* uyt de Mark-graven de *Herzelles*, geboren tot *Nyvel* 21 Januarii 1684, zone des doorlugtigten Heer *Joannes Baptista* Baron de *Herzelles* Kapiteyn van de Ruytery ten dienste van den Koning van Spagnien Karel II., ende van Vrouwe *Maria Anna Couwenhove*. Word aenveerd in het Adel Abdye van de *H. Gertrudis* binnen *Loven*, van het Orden van den *H. Augustinus* in 't jaer 1700; Word Priester gewyd in 't jaer 1707; word Prior in 't jaer 1717. Naer doode van den Eerw. Heere *Alexander Carolus* Baron de *Ballant*, word de *Herzelles* tot Prelaet der zelve Abdye benoemt, en als dusdanig in bezit gestelt 31 December 1721; Op 3 November 1730 word verkoren Conservateur der Privilegien der Univerliteyt van *Loven*, eyndelyk word door haere Majesteit benoemt tot Bisschop van *Antwerpen* by brieven van 2 November 1742, word daer van in bezit gestelt 6 mey; Tot *Mechelen* gemeytert 19 dito, en doet synen Intrede tot *Antwerpen* 25 Junii alle van het jaer 1743, overleyd tot *Antwerpen* 2 November 1744, en is begraven in de Cathedrale aldaer.

XIV. Den doorlugtigten Heere *Josephus Anselmus Franciscus van Werbrouck*, geboren tot *Ypre* 10 October 1692, zone *Judoci* Pensionaris van *Ypre*, ende van Vrouwe *Constantia Adriaenssen*; Hooft syne Philosophie tot *Douay*, alwaer hy den Tweeden word uytgeroepen, en word aldaer ook Licentiaet zoo in de Godheyd als in beyde de Regten; Priester gewyd, word Canonik der Cathedrale van *Ypre*, daer naer Canonik-graduél, Tresorier, Scholaster, Cantor, Examineur-synodael; 15 October 1742 word hy benoemt tot Bisschop van *Ruremonde*, en als dusdanig tot *Ypre* gemeytert 29 September 1743, word eyndelyk bevoordert tot het Bisschdom van *Antwerpen*, daer van bezit nemende 12 meert en synen Intrede doende 12 mey beyde van het jaer 1745, hy verlaet schievelyk de wereld door eene geraektheyd 24 December 1747. Is by syne voorzaeten ter aerde bestelt.

Naer desselvs dood word tot dit Bisschdom van *Antwerpen* door de Keyzerinne benoemt syne Hoogweerdigheyd *Joannes Antonius de Robiano*, elfften Bisschop van *Ruremonde*, dog dezen Heer bedankt zig daer over in alle ootmoed, en den Koning van Vrankryk Meester zynde van *Antwerpen*, benoemde daer toe in de maend Februarii 1748 *Plaixardus de Raigecourt*, dog deze benoeming heeft haer uytwerk niet gehad, dus zal men vervolgen met

XV. *Dominicus de Genis*, gebortig van *Erklens* in Gelderland, begeeft zig in het Orden der Predik-heeren, word Doctör der H. Godheyd in de Univerliteyt van *Keulen*, bewaerder der Bibliotheke van *Casina* tot *Roomen*. Eerst beschikt zynde tot den Bisschoppelyken Stoel van *Ruremonde*, word Bisschop van *Antwerpen* verklaert, en als dusdanig tot *Roomen* gewyd 1 mey 1749, hy overleyd tot

Antwerpen 5 Julii 1758, is als syne voorzaeten in syne Cathedrale begraven, zynde dezen den 3den geweest uyt het Orden der Predik heeren, welke den Stoel van *Antwerpen* hebben bekleed.

XVI. Den uytmuntenden, Edelen en Hoogweerden Heere *Henricus Gabriel van Gameraen*, gebortig van *Savenhem* by *Brussel* 38 mey 1700, zone *Jacobi Ferdinandi*, Cornet ten dienste van syne Majesteit ende van Vrouwe *Anna Lucretia Corham*, is Primus der Philosophie in de univerteit van *Loven* in 't jaer 1719, in de Pædagogie het *Caltrum*; Word aldaer Onder-Regent, en ten jaere 1723 Professor der Philosophie, Priester in 't jaer 1724, Licentiaet der H. Godheyd; Op 19 Augusti 1732 Doctör in de zelve H. Wetenschap, ten welken jaere hy is geweest Reetor Magnificus, alle in de univerteit van *Loven*, het volgende jaer Doctör-Regent, Professor, Kanonik der tweede en daer naer der eerste Fondatie in het Kapittel van *S. Peeters* aldaer Kanonik der Cathedrale van *Brugge*; Ten jaere 1731 President in het *Savoye* Collegie binnen *Loven*, ten jaere 1757 President in het groot Collegie, ten jaere 1758 word Bisschop van *Antwerpen* verklaert, wordende als dusdanig tot *Ypre* gemeytert 9 September 1759, doet synen Intrede tot *Antwerpen* 8 October daer naer, en overleyd aldaer 26 Januarii 1775. Hy is begraven in den Bisschoppelyken grafkelder voor den hoogen Autaer der Cathedrale.

XVII. Den uytmuntenden Edelen en Hoogweerden Heere *Jacobus Thomas Josephus Wellens*, geboren tot *Antwerpen* 3 September 1726, zone den Edelen Heere *Jacobus Theodorus* ende van *Isabella van Pruyssen*; hy hoort syne vier eerste scholen by de Paters Augustynen tot *Antwerpen*, synen Poësis onder het bestier der Paters Jesuiten tot *Bergen in Henegaw*, synen Dialectica in het Nieuwcollegie tot *Loven* en syne Philosophie in de Pædagogie den *Valk*, alwaer hy Den Eersten word uytgeroepen op 14 Nov. 1745; Word Kanonik van *S. Jacobs* tot *Antwerpen*, 18 Mey 1751 Professor der Philosophie in den *Valk* tot *Loven*, Op eenen ende den zelve dag zynde 31 Julii 1752, word Licentiaet in de H. Godheyd en in beyde de Regten binnen de zelve Univerliteit; Op 11 Julii 1754 President van *S. Anna*-collegie; Op 3 Augusti 1756 word Doctör der H. Gods-geleertheyd; Ten jaere 1765 word President van het *Hollands-collegie*, Professor Ordinarius, Kanonik der tweede Fondatie in het Kapittel van *S. Peeters*, Doctör-Regent der H. Godheyd, verscheyde mael Reetor Magnificus alles in de meer gemelde Univerliteit *Loven*; Word benoemt tot het Bisschdom van *Antwerpen* ten jaere 1776, door syne H. goetgekeurt 15 Julii, by procuratie in besit gestelt 14 Augusti, als dusdanig tot *Mechelen* gemeytert 8 September, ende synen intrede tot *Antwerpen* doende daegd daer nae alle van dit jaer 1776; hy sterft in het 58 jaer syns ouderdoms en het 8 van syn Bisschoppelyke Weerdigheyd den 30 January 1784, ende Hy is begraven in den Bisschoppelyken Grafkelder voor den hoogen Autaer der Cathedrale, voor algemeynen erf-genaem benoemt hebbende den Armen dezer Stad.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXVII.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods,
en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

TErwylen den tyd begint te naederen, op den welken de Geloovige gewoon zyn volgens het gebod van de H. Kerke, eenen Veertigdagfchen Vasten t'onderhouden, om door die verftervinge hunne zonden te boeten, en zig weerdiglyk tot den Paefch-tyd te bereyden, zoo agten Wy, Lieve Broeders, Onze Herderlyke Pligt te wezen van U-Lieden met eene korte aenspraeke op-te-wekken om deze dagen van verzoeninge en zaligheyd wel te gebruyken, en daer uyt te trekken alle de vrugten, de welke onze Moeder de H. Kerke door deze instellinge aen haere Kinderen wilt bezorgen.

'T is niet te verwonderen, dat dusdanigen Vasten haetelyk is en zwaer valt aen vleeschelyke menschen, die in de aerdsche lusten versmoort liggen, en geen andere genugten als die van de zinnen kennen, welkers begeertens zy in alles naer-jaegen, zeggende tot maikanderen met de dwaeze van het Boek der Wysheyd, (*Sap. 2.*) *Laet ons geniet maeken van de tegenwoordige goederen. Laet ons de scepfselen gebruyken. eer dat den bloemigen tyd ons ontsnappe... Laet ons overal teekenen van vreugden laeten: want dit is ons deel en dit is ons lot.* Zoo peyzen en spreken die dwael-geesten, (voegt 'er het H. Schrift by) *om dieswille dat sy Gods verholentheden niet en kennen, en dat sy op den loon van de rechtveerdigheyd noyt hun hope gestelt hebben.*

Wat vreugt zoude het zyn voor Ons Vaderlyk Hert, Alderliefste, waer het zaeken dat Wy U kosten aenkondigen, dat 'er onder Onze Schaepkudde geene van die dwaeze gevonden worden! Maer, helas, 't is verre van daer; want Wy moeten bekennen tot ons leedwezen, dat het getal van diergelyke dagelykx aengroeyt, en dat de goddelooze, die ten tyde van onze voorouders hunne lasteringen tegens Godt en tegens syne Kerke maer in hoeken en kanten dierven uytbraeken, nu maer al te veel met het hoofd in de logt gaen en zig in het openbaer langs alle kanten vertoonen.

De reden, waer uyt dit voortspruyt, is ligtelyk te begrypen als men agt neemt op den iever en drift, met de welke men hedendags werkt om den zwier van de wereld altyd hooger te doen opklimmen, en de vermaekelykheden, die de zinnen streelen, te vermenigvuldigen? zoo dat by vele het grootsten deel van hun leven word overgebracht in de ydele genoegten, waer van d'een d'ander gedurig opvolgt, en dusdanige menschen, gedompelt liggende in de aerdsche wellusten, hebben quaelyk eenen oogenblik tyd over, om eens te treden in het binnensten van hun hert, en daer in de stilte t'overleggen de zaeken die de Zaligheyd van hunne ziele aengaen. Ja, dien geest van de wereld, den welken zig over het Christendom altyd breeder en breeder uytspreyt, die word heden tot aen de kinderen toe van hunne jonge jaeren af ingeblaezen; en terwylen dezen geest tegenstrydig is aen dien van Godt, daerom ziet men ook oogblykelyk verdwynen die eenvoudige oodmoedigheyd en die verstorvendheyd van de zinnen, de welke Christus ons aenpredikt in het Evangelie, en die als den grond-steen zyn en de ziele van een Christelyk Leven.

Het moet U dan niet vremd voorkoomen, Alderliefste, is het zaeke dat gy menigvuldige knorringe hoort tegens dien langduerigen Vasten, den welken de H. Kerke U gaet opleggen, en dat gy die verftervinge hoort misfagten, Ja, misschien dit gebod van veele zult opentlyk zien bespotten, of ten minsten de strengigheyd van het zelve, onder het voorwendzel van veele valsche uytvlugten, zult zien veragten en vrydelen. Ach beweent die blindheyd van uw Broeders die zig laeten door de aerdsche driften vervoeren, en stiert uw vuerige gebeden tot den Heere, op dat hy zoude hunne ooggen openen, en hun versteent hert tot zig keeren: Gy Lieden ondertusschen, om niet verergert te worden door hun voorbeeld, verdobbelt uwen iver, wapent U met den schild van het Geloof tegens dusdanige aenstooten; weest indagtig de lessen die den II. Geest U geeft door den mond van den Apostel Paulus, (*Coloss. 3.*) *dat gy moet uwen smaek zoeken in de dingen van hier boven, en niet in het gene op de aerde is. Dat gy moet de leden van uw uerdsch lichaam versterven.* (*Rom. 13*) *Dat gy niet en moogt voldoen de begeerlykheden van uw vleesch; en dat alle die, welke aen Christus toebehooren hun vleesch gekruyst hebben met alle zyne fouten en quaede lusten.* (*Gal. 5.*)

Begint dan, Lieve Broeders, met U eygen zelve te verlooehenen, en in uw hert te ontfteken dien

H. haet tegens uw zondig vleesch, gelyk Christus van U verzoekt, is het zaake dat gy wilt onder zyne leerlingen gerekent worden. Dat vleesch, aen het welk gy tot nu toe zoo veel hebt toegegeven, is eenen vyand, die gy draegd in uwen boezem, en die gy niet en zult overmeesteren ten zy dat gy den zelve uythongert. Ontrekt hem het voedzel, en hy zal zyne ingeboorne trotsheyd en dertelheyd moeten afleggen, en zig buygen onder den geest aen wie hy moet onderdaening zyn. Vast, en gy zult uw vleesch verflappen en temmen: gy zult het zelve kastyden over zyne voorgaende onregeltheden, en aldus de straffen ontgaen die gy anderzints hier naermaels zoud moeten boeten: en nae dat gy over uwen vyand op deze wyze zult hebben gezegenpraeld, dan zult gy die vryheyd van de Kinderen Gods genieten, dan zullen uw aerdsche luiten verstorven worden, dan zal uw hert, het welk in den Hemel wonen moet, zig gemakkelyk konnen om hoogh stieren, en in plaetse dat gy nu U zelve verzaed met de ajuynen van Egypten, zult gy smaek krygen in het Hemelsch Manna en door het zelve gevoed worden.

Het vasten en de verstervinge van de zinnen hebben altyd de wapenen geweest, die de Dienaeren Gods gebruykt hebben om zig sterk te maeken tegens de bekoringe, en de hulpe van den Alderhoogsten in alle voorvallen af-te-smeeken. Om dit te bevestigen zoude ik U konnen met duyzende voorbeelden bybrengen; maer wat is het noodig deze op-te-halen, terwylen dat Christus zelf, die den oorspronk is van onze zaligheyd, en onzen Aenleyder tot den stryd, ons hier van heeft willen een voorbeeld geven, Matth. 4 als-wanneer hy in de woestyn veertig daegen en veertig nagten gefast heeft, om zig aldus te bereyden tot het prediken van een Evangelie, het welk niet anders leert als verstervinge. 'T was zeker voor zig zelf niet dat Jesus gefast heeft, en 't zoude eene godslasteringe wezen van te zeggen, dat hy dit noodig hadde: maer den Zone Gods, die de gedaente van eenen zondaer uyt Liefde tot ons hadde aengenomen, heeft gefast om ons te leeren hoe Wy door het vasten ons moeten bereyden tot de goede werken, en dat Wy niet deze wapenen ons vleesch en den duyvel moeten overwinnen, die altyd ons bestryden om onze zalige voornemens te beletten.

Dit voorbeeld van Christus, Alderliefste, is den grond-steen, waer op de instelling van dezen Veertig-dagschen Vasten gebouwt is. De H. Kerke heeft met regt gewilt, dat de Geloovige hun Opperhoofd hier in zouden naevolgen: want al hoe wel dat wy altemael aen bedorve driften onderworpen zyn, en uyt dien hoofde de verstervinge gedurig noodig hebben, nochtans zyn 'er veele de welke dezen genees-middel verzuymen; en daerom heeft onze Moeder, het geluk van haere Kinders voor oogen hebbende, hun gedwongen van evenwel op eenen gestelden tyd van het jaer hun zondaerig lichaem te kastyden, op dat de zielen, die gedurig door de aerdsche genegentheden bestreden word, en belemmert door de wereldsche zaeken, ten minsten op die tyds verpoozing zouden zig in ruste vinden en nae de hemelsche konnen snakken. Daer-ent-boven wanneer eenen Christenen mensch in het bezonder, of alleen, vast (gelyk ider verpligt is te doen, zoo dikwils als dezen middel hem noodig is om zyne bekoringen t'overwinnen) dusdanig vasten dient maer voornamentlyk (Leo Serm, 3. de Jej.) *tot profyt en welwezen van dien bezonderen persoon: maer eenen vasten, den welken van geheel de Kerke ondernomen word, sluyt niemand uyt van die algemeyne zuivering, en Gods Volk is op dien tyd het magtigsten, als wanneer de herten van de geloovige eendragtiglyk zig verwoegen tot deze H. gehoorzaamheyd. En wanneer men in de leger-plaetse van de Christene krygs-benden, overal zig wel bereyd, en dat de verschanffinge t' alle kanten even sterk is, laet dan de woede uytbulderen van dien bloedgierigen en wakenden vyand: laet hem zyne bedriegelyke hinderlaegen over al uytspannen; niet eenen nochtans zal hy konnen vangen, niet eenen quetzen, is het zaake dat hy niemand zal gevonden hebben die ongewapent is, niemand onagzaam, niemand die met geene godtvrugtige werken bezig is.*

Zoo sprak eertyds den H. Paus Leo tot de Geloovige, en hier uyt kont gy aenmerken, Lieve Broeders, wat al treffelyke en groote redenen de H. Kerke gehad heeft, om jaerlykx eenen algemeynen Vasten nae het voorbeeld van dien van Christus in-te-stellen; en daerom onderwerpt U met vlyd aen haer gebod, en hebt zoo veel te meer agtinge voor deze H. gewoonte, om dieswille dat zy altyd is aengezien geweest als afkomende van d'Apostolyke tyden zelf, gelyk men betoonen kan uyt de Sermoenen van de Kerk-Vaders, en uyt andere stukken van d'Oudheyd die tot heden toe by ons overblyven.

Maer hoe verschillig is de maniere, op de welke wy heden vasten, van die van onze iverachtige Voorouders! Men mag zeggen, dat de Christenen in de eerste eeuwen honger en dorst leeden, en dat zy niet meer aten als het uytterlyk noodig was om het leven te onderhouden; voorders dezen Heyligen Tyd, zoo veel als ider in zynen staet mogelyk was, besteeden zy tot het Gebed, tot Aelmoessen en andere goede werken.

Zy nutteden geene spyze ten zy naer den zonnen ondergank, en deze spyze by veele volkeren, bezonderlyk by die de welke van d' Oosterfche Kerke waeren, beftond in wat kruyd, wat vrugten, wat droogen vifch en diergelyke zaeken. Men ziet klaerlyk uyt de Schriften van *Joannes Chryftomus*, van *Augustinus*, en andere, die in de vyfde eeuw geftorven zyn, dat men ten tyde van den Vaften niet alleen het vlefch maer ook den wyn derfde; en *Epiphanius*, die in den zelven tyd leefde, betuygde ons duydelyk dat (Epiph. in exp. fidei.) *geheel het volk gewoon was de zes dagen voor Paeffchen met droogen kost over te brengen, dat is (gelyk hy zelf dit uytlegt) wat brood met zoud en water omrent den avond te nutten.* De Grieken tot nu toe onderhouden nog veele van dufdanige ftrengigheden, en in de Latynfche Kerke vind men daer nog overblyfzels van tot in de elfte Eeuwe, gelyk men kan lezen in de verhandeling over den Vaften, gefchreven door *Petrus Damianus*.

Dat men nog in de twelfte eeuw tot het eynde van den dag gefaft heeft konnen wy klaerlyk betoonen uyt *Bernardus* in een van zyne Sermoenen, (Serm. 3. de Jej.) alwaer hy zyne Religieufen opwekt om den laft van den Veertig-daegfchen Vaften zoo veel te godvrugtiger aen te nemen, om diefwille dat geheel de Kerke den zelven met hun draegde *Nu (zegt hy) zullen zy met ons, altemael gelyk, tot den avond toe gaen vaften, Koningen en Princen, Geestelyke en werelyke, Ryke en Arme eenparelyk.* Maer dit is ook al korts daer naer verflapt geworden: want in de volgende Eeuw was deze uere al verfehoven tot in het midden van den agternoen, en eyndelyk is den tyd van het noenmael te nemen gekomen tot op de uere van den middag, gelyk wy het heden zien plegen.

Zoo lang de Geloovige tot den avond toe of tot diep in den agternoen vafteden, wift men niet te fpreken van meer als eens op den dag eenige spyze te nutten: maer de eene verflappinge heeft d' andere bygebragt; want naer dan de maelyd op de uere van den middag gebeurde, hebben sommige 's avond, hunnen dorft met eenen teug drank laevende; daer een ftuk brood bygevoegt, en zoo is allengskens daer uyt voortgekomen, het geene men heden *Collatie* noemt, de welke maer door enkele oogluiking van de Kerke is ingeflopen, en die nogtans dikwils zoo verre gebragt word, dat zy niet veel verfehilt van een noenmael, het welk buyten allen twyffel tegenftrydig is tegens het Vaften-gebod van de H. Kerke, en waer door menige het zelve grovelyk overtreden.

Als ik UL. deze dingen voorftelle, Alderliefte, 't is verre van my van te willen zeggen, dat gy nog verpligt zyt om die oude ftrengigheden nae te volgen. Ik wete, dat de H. Kerke, die goede Moeder, in deze tyden al veel heeft toegegeven aen de flappen van haere Kinderen: maer deze dingen bringe ik UL. onder de oogen, om ons te befchaemen over onze traegheyd en flauwhertigheyd. Die iverrige Christenen waeren immers menfchen gelyk wy zyn. Wy hopen eens den zelven Hemel te bekomen, daer zy zoo veel voor gedaen hebben. Wy hebben meer noodig, als zy hadden, van door werken van boetveerdigheyd onze fchulden uyt te waffchen. De Koningen en Princen (gelyk wy uyt *Bernardus* gehoord hebben) waeren nog gewoon in de twelfte eeuw van te vaften tot den avond: en wie is'er heden, zelfs onder het volk, die aen de Kerke zoude onderdaenig zyn, waer het zaeke dat zy diergelyke ftrengheyd gebiede? Dit moet ons befchaemen, Lieve Broeders, en hier uyt wille ik dit alleen besluyten, dat deze voorbeelden UL. moeten aenmoedigen om niet te kreunen tegens den Vaften, maer om hem te aenveerden met vlyd, en den zelven ftiptelyk t' onderhouden, naer dat hy nu, door de toeftemminge van de Kerke zelfs, heel ligt geworden is, en heel verfehillende van de voorgaende tyden, en dat de Biffchoppen gemeynelyk daer nog al eenige verzagtingen byvoegen, gelyk wy zelfs doen zullen voor den toekomenden Vaften, zoo als gy-lieden hier onder kont lezen

Maer niet tegenftaende alle die veranderingen en verzagtingen, daer Wy van gefproken hebben, den Geest van de H. Kerke blyft altyd den zelven, en den Vaften moet heden nog zyn, gelyk hy altyd geweest is en gelyk zyne instellinge verzoekt, eenen tyd van boetveerdigheyd en van verftervinge. 'T is gemaekelyk voor de arme en geringe menfchen dit oogwit te betreffen, is het zaeken dat zy, met hunnen flegten nooddrufte te vrede zynde, Godt danken en zig onderwerpen aen zynen Wille in de ongemakken, die zy verdraegen, en de zelve opofferen tot voldoeninge van hunne zonden. Maer de ryke menfchen, de welke door hunne tydelyke middelen hunne lufden ligtelyk voldoen konnen, fchoon dat zy zig van sommige spyzen onthouden, die moeten in dit ftuk bezonderlyk op hun zelve letten: want is het zaeken dat zy aen hunne zinnelykheyd den toom geven, en door de menigvuldigheyd van spyzen, zig (om zoo te fpreken) willen vergoeden over de onthouding, die hun is opgeleyd, ik zegge met *Augustinus*, dat zy grootelyk

dwalen; want dat dit niet en is de verstervinge ondernemen; maer enkelyk het voorworp van zyne gulzigheyd veranderen.

Eyndelyk weet, Alderliefste; dat den Vasten niet alleen vereyscht de onthoudinge van spyze, maer daeren-boven dat het is eene Christelyke pligt van U in deze dagen meer als oyt af-te-trekken van de wereldsche vrolykheden, en voor eerst van danseryen, vermommingen, tonneel-spelen en van alle andere gezelschappen (met wat naem men de zelve bewimpelt) de welke tot dertelheyd of tot overdaed aenlokken; gezelschappen, die hedendaegs maer al te gemeyn zyn zoo binnen als buyten de Steden: want boven dat alle die vrolykheden, de welke de quaede driften aenjaegen, en waer mede den duyvel zoo menige zielen verderft, noyt behoorden in het Christendom bekend te zyn, zy sryden nog bezonder tegens d'heylichheyd van den Vasten-tyd, den welken is ingestelt om door de verstervinge en boetveerdigheyd Ons met Godt te verzoenen, en onze zaligheyd te bewerken.

Laet ons dan, Lieve Broeders, ryk en arm gezaementlyk, de verstervinge niet vlyt ondernemen, en ons hert naer den Hemel opheffen. Laet ons, ider volgens zyn vermogen, met milde aelmoessen, met het gebed; met het hooren van Gods woord, en andere goede werken dezen Vasten voor ons heylig maeken. En schoon dat wy te flauw zyn om te onderhouden de strengigheden, die onze Voorvaders eertyds geplogen hebben, laet ons ten minsten van verre hunne voetstappen naervolgen, en wenschen dat wy met dien zelve iver, gelyk zy hadden, bezielt waren. Den Godt, die wy dienen, word zoo ligtelyk beweegt tot bermhertigheyd; hy zal onzen goeden wille aenzien, en treffelyk beloonen die kinderlyke onderdanigheyd, met dewelke wy ons zullen aen het gebod van zyne Kerke onderwerpen op eenen tyd dat'er zoo veele gevonden worden, die het zelve overtreden en misagten. Maer hebt wat gedult, Lieve Broeders, den tyd zal ook eens komen, wanneer die, de welke heden hun vleesch koesteren, het eynde daer van, dat is (Gal. 6) *de verderffenisse zullen maeyen*, en wy in tegendeel, (Rom. 8.) *is het zaek dat wy met den geest de werken van het vleesch gedood hebben*, zullen maeyen de zoete vrugten van den geest de welke ons het waer Geluk hier en hier naermaels zullen bybrengen. Amen.

I. Men zal ten tyde van dezen Vasten mogen Eyeren eten, behalvens op Affchen-woonstdag, op de Vrydagen, Quatertemper-dagen, en geheel de Goede weeke, den Palmen-Zondag inclues: te weten eens dags in de maelyd, en geenints voor de collatie.

II. Wy laeten ook toe het gebruyk van gesmolten vet, 't zy eens 't zy meermaels dags, uytgenomen op de Woonstdagen, Vrydagen, Saterdag, en ten tyde van de Goede Weke.

III. Insgelykx zal men mogen het zuyvel gebruyken; uytgenomen dat men in de Steden van Antwerpen en Lier het zelve zal moeten derven op de dry volgende dagen, te weten: op Affchen-Woonstdag, als ook Woonstdag en Vrydag in de Goede-Weke: en in alle andere Steden en Plaetzen, aen Onze Geestelyke Bestieringe onderhoorig, op den Goeden Vrydag alleen. Mits nogtans dat ider, die tot Vasten gehouden is, voor elken dag dat hy het zuyvel gebruykt, zal moeten lezen eenen *Vader ons* en *Weest gegroet*, of eens voor geheel den Vasten éenen stuyver offeren in den blok, daer toe gestelt in zyne Parochiaele Kerke: van welken offer de helligt zal komen aen de voorzeyde Kerke en d'andere helligt aen het Bisschoppelyk Seminarie, ingevolge d'Ordonnantie van de tweede Synode dezer Bisdom.

Voorders die, de welke nyt besondere redenen meerdere dispensatie noodig hebben, zullen gehonden zyn de zelve van Ons te verzoeken.

Aldus gegeven binnen Antwerpen den 27. January 1777.

Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd. A. Van Celft. Secret.

Herderlyken Brief van syne Doorlugtigste Hoogwaardigheyd den Heere Bisschop van Antwerpen, nopens de Pauzelyke Benedictie met vollen Aflaet; en de vastgestelde dagen waer op de zelve zal gegeven worden.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de Gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen alle die deze zullen zien zaligheyd in den Heere.

WY zyn verblyd, Lieve Broeders, U te mogen verkondigen, dat Wy in het aenkomen tot ons Bisschdom, van onzen ALDERHEYLIGSTEN VADER de magt ontfangen hebben, om twee-mael 'sjaer in den naem van SYNE HEYLIGHEYD U te geven den Apostolyken Zegen oft Pauzelyke Benedictie, vervoegd met eenen VOLLEN AFLAET van alle uwe zonden.

Maer eer Wy van deze gunste gebruyk maeken, hebben Wy goed-gevonden, U-L. over dit stuk door dezen Herderlyken Brief t'onderwyzen, op dat Gy, de natuer en de kragt van dezen Zegen beter kennende, zoo veel te meer agting voor dit weldaet hebben zoud, en zoo veel te gemakkeliker de voordeelen bekomen, de welke door het zelve U worden aengeboden. 't Was daer-en-boven U-L. bekent te maeken de twee dagen, de welke tot dien eynde zyn vastgesteld, en wel besonderlyk de redenen die Ons tot het verkiezen van den tweeden dag beweegt hebben; om diewille dat Wy van onzen kant uyt de Gebeden, die Gy storten zult, geerne ons geestelyk profyt zouden trekken; want Wy zyn in hope, dat dezen middel zal dienen om meer en meer te verknogten dien zouten band van liefde, die tusschen den Herder en de Schaepen wezen moet, en aldus onze bestiering, tot Uw en Ons geluk, vrugtbaer en heylig maeken.

Om dan te beginnen met U-L. een goed denkbeeld van dezen Zegen, en van syne kragt te geven, zoo moct Gy voor eerst weten, dat alle goed en alle gaeven, zoo natuerelyke als boven-natuerelyke, van Godt komen, die den oorsprong en den bron-ader van allen zegen is. 't Is daerom eene loffelyke gewoonte, geplogten van alle tyden, gelyk Wy in het H. Schrift konnen lezen, dat de menschen malkanderen dezen Goddelyken Zegen toewenschen: en gelyk de gebeden, die den eenen mensch voor den anderen stort, dikwils Godt bewegen om te geven het gene gevraegt word, zoo ook verhoort hy menigmael dusdanige wenschen, besonderlyk als sy komen van personen, de welke door hunne deugd en heyligheyd aengenaem zyn aen Godt en veel by hem vermogen.

Diergelyke wenschen zyn dan uyt hun zelve pryzelyk en godvrugtig: maer nogtans niemand kan aen een ander kragtdaedelyk Gods Zegen mede-deelen en de uytwerkfels van den zelve doen genieten, ten zy dat hy hier toe eene bezondere magt van Godt gekregen heeft: en gelyk wy zeker zyn door het Geloof, dat Godt heeft willen de menschen gebruyken om syne boven-natuerelyke en alderdierbaerste gaeven mede-te-deelen aen d'andere, door de bedieninge van de HH. Sacramenten, zoo is het van gelyken buyten allen twyffel, dat het afhangt van synen wille, sommige te verkiezen, de welke uyt synen naem en door syne magt den Goddelyken Zegen over hunnen eygen-mensch zouden storten,

Dezen grond-regel eens staende, is'er nu niet over als t'onderzoeken, of dat Godt waerelyk eene soorte van menschen, als in syne plaetse gestelt heeft, om door hun de andere te zegenen: en als wy te raede gaen, het gene Godt hier over, zoo in syn geschreven als ongeschreven Woord veropenbaert heeft, zullen wy wel haest bevinden, dat het d'Ouders zyn en de Priefsters die hy daer toe verkozen heeft.

D'ouders, aen wie de kinderen naer Godt hun leven schuldig zyn, bedienen syne plaetse ten hunnen opzigt, en hoe stiptelyk dat hunnen Zegen oft hunne vervloeking by Godt bekrachtigt word, toont ons het H. Schrift in verscheyde voorbeelden. Aldus heeft Noë gebenedyd syne Zonen (Gen 9.) *Sem en Japhet*, om te beloonen d'eerbiedigheyd, die sy tot hunnen Vader gedraegen hadden, en in tegendeel vermaledyd geheel het geslagt van *Cham*, die hem bespot had, en hun lot is uytgevallen, gelyk hunnen Vader hun had aengezeyd. Aldus heeft Godt, op eene wonderbaere wyze, den Zegen van *Isaac* doen vallen op synen Zoon *Jacob*, en *Esaü* daer buyten gesloten. Wederom als wy naerzien wat den zelve *Jacob*, in syn sterfbedde liggende, over ieder van syne twaelf Zonen heeft uytgesproken, wy zullen bevinden dat de woorden van dien stervenden Vader, hun vol uytwerkfel, op hun en op hun geslagt gehad hebben.

Maer wat is het noodig hier van voorbeelden bytebrengen, terwylten dat den H. Geest ons opendlyk zegt in het boek *Ecclesiasticus*: (*Eccl. 3.*) *Die Godt vreeft zal syne Ouders eere bewyzen, en hy zal de gene, die hem hebben voortgebracht, als syne Heeren dienen. Eert uwen Vader in werken, en in woorden met alle verduldigheyd, op dat synen Zegen over U kome, en over U tot het eynde toe llyve. De zegeninge des Vaders bevestigt het huys van de kinderen; en de vervloeking van de Moeder roeyt de zelve tot den gronde toe uyt.*

Het blykt hier uyt, Alderlieffte, dat Godt aen d'Ouders de magt verleent heeft om den Zegen te geven aen hunne kinderen, en dat dien Zegen veel kragt heeft en veel uytwerkfel, wanneer sy weerdig zyn om den zelve t'onfangen. Voorwaer het was te wenschen, dat alle kinderen deze spreuke altyd voor oogen hadden, hoe zouden sy hunne Ouders eeren! hoe zouden sy tragten, met een deugdelyk en godvrugtig leven, den Hemelschen Zegen, door hunnen mond, over zig te trekken! 't Was ook te wenschen van den anderen kant, dat de Ouders wel overpeyden, hoe grootelykx dat Godt hun verheerlykt, en bezorgt is, om aen hunne kinders d'onderdanigheyd op te leggen, en het vaderlyk gezag met syne wetten te handhaeven, zoo verre dat het vierde Gebod, het gene de kinders aengaet, het eenigsten is onder de tien, aen het welk hy de belofte van een tydelyk geluk heeft bygevoegt, op dat sy zoo veel te meer zouden aengewakkert worden.

om aen hunne Ouders de schuldige eerbiedigheyd te betoonen, en hunne pligten ten opzigt van Vader en Moeder te kwytten. Waer het zaake dat dit wel overpeylt wierd, zoude men zoo menige blinde Ouders vinden, die hunne kinderen, van jongs af, aen den duyvel opofferen, en door hun eygen voorbeeld hun brengen in den weg der verderfentisse; zoo menige, die in de teere jeugd, wanneer alles, wat wy zien en hooren, zoo grooten indruk op hun hert doet, niet anders aen hunne kinders leeren als d'ydelyheid van de wereld, en de gennugten van de zinnen involgen? jae zelfs hun brengen in die gelegentheden, waer door de kwaede driften, de welke sy mislchien nog niet kenden, worden aengejaegt? En als daer naer de kinderen door deze kwaede driften, welke hun altyd op zoo aengenaeme wyze zyn voorgestelt, overmeeliert worden, en dat sy door hun ongeregeld gedrag, en door hunne wederpanningheyd, tot kruys van Vader en Moeder, en tot hunne schande dienen, dan klaegd men bitterlyk, dan ziet men dat syn huys moet ten onderen gaen, dan volgen de vermaledydingen; en de droefheyd, die men daer van opvat, doet dikwils boeten met de dood de fauten, die men in hunne opvoeding begaen heeft, en die in Gods regtveerdig oordeel nog veel schrikkeliker zullen gelirakt worden.

Ach Ouders! wilt Gy ontgaen alle deze onheylen? brengt uwe kinders op in de vreeze Gods, gelyk het uwe pligt is; onderwyft hun in de wetten des Heere; gaet hun zelfs met goed exempel voor; toomt hunne kwaede driften in; berispt hun van den eersten oogenblik af dat sy zouden gaen dwaelen; leert hun den Gods-dienst en de Religie beminnen; want zyt verzekert, dat het de Religie alleen is, de welke dien zoeten band van liefde en onderdanigheyd, in uwe kinderen kan slaende houden en onverbrekelyk maeken. Doet dit Vaders en Moeders, en gy zult wel haest uwe kinderen (Psalm. 127.) *rondom uwe tafel* zien zittén *als jonge olyf-boomen*, welkers vrugten U met'er tyd zullen verkwikken: gy zult in hun uwen troost vinden, en den steun-flok van uwen onderdom: de Christelyke liefde zal heerlehen in uw huysgezin: de eerbaerheyd en het geluk zullen het zelve vergieren: en terwylen dat gy met vreugd aen de kinders uwen Zegen geven zult, zal den Hemel den zelve bekragtigen, en syne dierbaere gaeven over uw huys doen regenen.

Ik hebbe, Alderhefste, deze gelegentheyd willen waarnemen, om U te geven eene vermaanninge, de welke in onze tyden, wanneer den geest van de wereld zig t' alle kanten indringt, meer als oyt profytig is en noodzaakelyk, schoon sy met een weynig van myn' bezondersten oogwit heeft afgeleyd. Laet ons nu tot het zelve wederkeeren, en gelyk wy onderzocht hebben, waer op gegrond is de waardigheyd, en de kragt van den Zegen, die d'Ouders aen hunne kinderen geven, zullen wy het zelve onderzoeken wegens den Zegen die de Priesters geven over de Geloovigen.

Hier van ontmoeten wy voor eerst een exempel in d'alderoudste tyden, te weten in den Persoon van *Melchisedech* den welken, zoo wy in het H. Schrifst lezen, (Gen. 14.) *Priester was van den Alderhoogsten, en Abram gezegent heeft*, als ny nyt den slag kwam, in den welken Abram syne vyanden overwonnen had.

En waerelyk de natuere van de zaake zelfs leert ons, dat het Ampt van Zegener aen de Priesteren toekomt; want gelyk den Apostel zegt: (Heb. 5.) *sy worden tot het voordeel der menschen aengestelt, om de dingen, die Gods*

raeken, te verrigten, en hier in zyn sy als syne Afgezanten en syne Bestienden, ten opzigte van hunne Mede-broeders. Daerenboven men vindt deze magt zeer duydelyk uytgedrukt in de Wet van *Moyfes*, aen den welken Godt had voorgeschreven zelfs ook de minste omtandigheden van al wat rakte den Godsdienst, en de maniere, volgens de welke dezen moest gepleegt worden by de Kinderen van Israël. Wy lezen daer, hoe dat *Aaron*, tot Opperpriester ingewyd zynde, zoo haest als hy syn eersten Sacrificie voltrokken hadde, (Lev. 7.) *syne handen over het volk heeft uytgesteken, en het zelve gezegent heeft*. En op eene andere plaetze, spreekt Godt tot *Moyfes* in dezer voegen: (Num. 6.) *Zegt aen Aaron en aen syne Zonen: gy zult de kinderen van Israël op deze wyze, en met deze woorden Zeggen: Dat Godt U Zegene en U bewaere Dat hy syne oogen op U slaeg: en U genaedig zy. Dat hy syn aenzigt tot U keere en U den vrede geve. Aldus, zegt Godt, zullen sy mynen naem aenroepen over de kinderen van Israël, en ik zal hun Zegene*

Is het zaake nu dat Godt begeert heeft, dat de Priesters van de oude Wet synen Zegen aen het volk geven zouden, en dat hy den zelve belooft te bekragtigen en syn uytwerkfel te verleenen, hoe veel kragtiger moet den Zegen van onze Priesters zyn, wiens waardigheyd zoo veel grooter is, en die zoo veel magt gekregen hebben op de geestelyke litmaeten van Christus, over de welke sy dagelyks door de bedieninge van de HH. Sacramenten de Hemelsche Gaeven uytstorten? ook hebben de Geloovige altyd veel agting gehad voor den Zegen of Benedictie, die sy van de Priesters ontfangden; en wanneer den Bisschop hunne handen zalft in de Wydinge, dan verzoekt hy Godt, dat hy die handen zoude heyligen, (Pontif. Rom.) *op dat alles zoude gezegent zyn, het gene sy zullen gezegent hebben*. De Kerke zelfs, gelyk men in d'alderoudste liturgike boeken lezen kan, heeft verscheyde formulieren voorgeschreven, en die eygen gemaekt aen die zaaken, over de welke men den Zegen vraegt. Sommige van die Zegeningen mogen door de Priesters verrigt worden, andere maer alleenelyk door den Bisschop. In d'aldergrootste oudheyd word gewag gemaekt van dien plegtigen Zegen, den welken de Bisschoppen nog tot heden toe in de solemne Miss' over het volk geven: en terwylen dat sy bezitten de volheyd van het Priesterschap, en door de instellinge van Christus in magt en waardigheyd de andere Priesters overtreffen, zoo hebben ook de Geloovige, t' alle tyden, hunnen Zegen meer in weerde gehouden, en veel iver getoont om van den zelve deelagtig te worden:

Dit zoo zynde, Lieve Broeders, kont Gy gemakkelyk begrypen, wat groote agtinge Gy hebben moet voor den Zegen van den Paus van Roomen, den welken den algemeynen Vader is van de Geloovige, den Stad-houder van zyne Kerke, aen wie hy, in den Persoon van Petrus, de sleutelen des Hemels gegeven heeft, en alle zyne Schaepen toebevolen.

'T is dan niet zonder reden dat men te Roomen gewoon is te zien eene groote menigte menschen op die dagen, als den Alderheyligsten Vader zynen Zegen plegtiglyk geeft over het volk, en hun vergunt eene volle quyttschelding van hunne zonden. Misschien zullen 'er sommige zyn onder onze hedendaegsche Wyze, die de redenen, om dusdanigen AFLAFT te geven, zullen willen beknibbelen: maer zy moeten weten, dat die, de welke aldus met een kinderlyk en oodmoedig hert den Pauselyken Zegen af-

smeeken, hier door eene openbaere en beknoopte belydenisse van hun geloof doen; want zy eeren Christus in den Persoon van zynen Stad-houder: zy erkennen zyn oppermagt en zyne beloften: zy onderwerpen zig nydrukelyk aen het gezag en leeringe van de Kerke in haer Opper-hoofd, en zy toonen dat zy in haere vereening willen leven en sterven. 't Is dan wel zeker, dat zulke onderwerpinge, dat guldanige verootmoedinge zeer aengenaem aen Godt zyn en zeer verdienstig, nog meer in deze tyden als eertyds, om dienswille dat men heden in het midden van het Christendom zelfs, niet anders en hoort t'alle kanten als versmaedingen tegens de Kerke, en tegens de geestelyke Overheyd, die van Christus gestelt is om haer te bestieren.

Maer vermits zig alle Christi Geloovigen niet kunnen werpen aen de voeten van den Alderheyligsten Vader, om zynen Zegen t'ontfangen, en ons bekent was den iver en de godvrugtigheyd, met de welke Gy-L. deze gunste genoten hebt, zoo dikwils als onzen overtreffelyken Voorzaet van zalige gedachtenisse, uyt den naem van ZYNE HEYLIGHEYD, de Pauselyke Benedictie in syne Cathedraele Kerke over het volk gegeven heeft: daerom hebben Wy, zoo haest als Wy tot Bilschop van Antwerpen verkozen waeren, verzogt dat aen Ons de zelve macht zoude verleent worden, het welk den H. Vader ons minnelyk heeft toegestaen, en tot dien eynde vereert met het volgende Breve.

PIUS VI. PAUS VAN ROOMEN.

Beminden Zoon Zaligheyd en Apostolyken Zegen.

O Nzen Zaligmaeker Jesus Christus naer zyn alderbitterste Lyden en heerlyke Verrysseninge heeft aen zyne Discipelen, welke hy, naer hun alvoorens bemint te hebben, bemint heeft tot het eynde toe, met op-geheve handen zynen Zegen gegeven, en aldus geleert door zyn voorbeeld, wat die in den Heere doen moesten, de welke van hem op de aerde gelieten wierden om zyne Opvolgers te wezen, en syne plaette te bekleeden in de bestiering van de Katholyke Kerke.

't Is hierom dat de Pauzen van Roomen, onze Voorzaeten, uyt een oud gebruyk en aenzienelyke instellinge van den Apostolyken Stoel, gewoon zyn geweest op sommige groote Feestdagen, naer den plegtigen Dienst der Misse hunnen Zegen te geven over het Christenen Volk daer tegenwoordig zynde, en over hun te openen de Hemelsche Schatien van de Kerke, met hun te verleen Vollen Aflaet van alle hunne zonden.

Maer om dienswille dat het niet mogelyk is, dat alle Geloovigen, welke geheel de wereld door verspreyd zyn, op die gestelde dagen zig tot Roomen zouden vertoonen, en dat nogtans heel vele onder hun op het vuerigste verlangen, van dezen Apostolyken Zegen deelagig te worden: Wy, aen wie, schoon buyten verdienst, Jesus Christus alle syne te voedene Schaaepen in den Persoon van Petrus bevolen heeft, om deze begeertens der Godvrugtige niet vrugteloos te laeten, hebben hier in uyt vaderlyke liefde, die Wy tot alle Christenen draegen, willen voorzien, en hebben vastgesteld van onze Eerweerdige Broeders, de Patriarchen, Primaeten, Arts-Bisschoppen, als ook aen onze lieve Zonen de mindere Prelaeten, die gebruyk van Myter en Staf hebben en een afgescheyden gebied, het welk onder geenem Bisschop staet, de magt te verleen van dezen Apostolyken Zegen te geven, als iemand van hun dit zoude verzoeken.

Aengzien dan, gelyk Wy gehoort hebben, Gy, Beminden Zoon, die nu tot Bisschop verkozen yt, zeer wenscht om aen de Christene Geloovigen van die stad en Dioecese van Antwer-

pen de Apostolyke Benedictie met Vollen Aflaet, waer naer sy grootelykx tragten, te kunnen geven: zoo is het, dat Wy, die op den verheven Stoel van den Prince der Apostelen, alhoewel met ongelyke verdiensten, geplaeft zyn, de voetschappen van onze Voorzaeten, opvolgende, en genegen om de godvrugtigheyd der Geloovigen te vermeerderen en de zaligheyd der Zielen te bezorgen, voldoen willende aen de godvrugtige begeertens en wenschen van U en van Uw volk, staen U toe, geven en reynen U uyt, Broeder, voor zoo lang als Gy de Kerke die U is aenbevolen, bestieren zult, de magt om uyt onzen Naem en gezag, en van den Paus van Roomen by tyde wezende, op twee plegtige Feest-dagen van elk jaer; te weten op Paesh-dag, als wezende den uynemesten van alle de Feest-dagen, door den welken in Gods Kerke de Weerdigheyd van alle d'andere word geheyligt, en nog op eenen anderen Feestdag volgens uwen wille en goed-dunken te verkiezen, het Volk, naer den plegtigen Gods-dienst der Misse solemnellyk te gebensdyden met volle kwyscheldinge van alle hunne zonden, volgens de manier en formulier, welke Wy U met deze Brieven doen overleveren) onangzien alles, het gene hier aen zoude kunnen tegenstrydig wezen. Gegeven tot Roomen by de H. Maria Major onder den Visschers-Rink den 16 July 1776 het tweede Jaer onzes Pausoms.

Was onderteekent J. Card. de Comitibus. Het opschrift was: aen onzen Beminden Zoon Jacobus Thomas Josephus Wellens gekozen Bisschop van Antwerpen.

Om nu dezen VOLLEN AFLAET te verdienen, verzoekt het formulier, het welk in den boventscaden Brief beroepen word, dat Gy moet, met een oprecht leedwezen over uwe zonden gebiegt zynde, en genut hebbende het Lighaem des Heere, tegenwoordig zyn in de Pauselyke Benedictie, alswanneer sy naer het eynde van de Solemnele Misse gegeven word, en voords legt U den Paus op, dat Gy bidden moet voor het welwezen van den Alderheyligsten Vader, van uwen Bilschop, en van uwe Moeder de H. Kerke Doet dit dan, Alderlieffte, verdobbelt uwen iver en uwe godvrugtigheyd, en tragt uyt deze dierbaere gunste alle mogelyke voordeelen te trekken. Wekt U op met het gene Wy lezen in de Werken der Apostelen, hoe dat in Jerusaleem (Act. 5.) het gelal van die in den Heere geloofden, dagelykx aengroeyde, zoo dat sy hunne riekken op de straeten uytstroegen, en hun legden op bedden en matrassen, op dat, wanneer Petrus voorby kwam, ten minsten syne schaduw van hun mogte overlommeren, en dat sy aldus zouden van hunne krankheden verlost worden. Want schoon deze lighaemelyke Mirakelen, de welke in d'eerste tyden noodig waeren, om op eene tastelyke wyze de menschen van de waarheyd onser Geloofs t'overtuigen, en aldus het zelve te verbreyden, heden zeer zelden in Gods Kerke geschieden, evenwel, Lieve Broeders, de geestelyke magt die Petrus van Christus gekregen heeft, om den Hemel t'openen en de krankheden van de zielen te genezen, zal altyd blyven dueren, en die is nog ten vollen in synen Opvolger tot den dag van heden. Komt dan met een vast betrouwen, gelyk de Geloovigen van Jerusaleem deden, komt met een zuiver hert en met eene kinderlyke onderdanigheyd den Zegen van uwem algemeenen Vader ontfangen, en terwylen dat Wy, in synen Naem en uyt syn Gezag, onze handen zullen uytsteken, om U te gebenedyden en den VOLLEN AFLAET te verleen, zal die schaduw van Petrus U overlommeren, en Gy zult van uwe geestelyke kwaelen verlost worden.

Nu is'er niet anders meer, als U bekent te maeken

ken de twee dagen van het Jaer, op de welke Gy dit Weldaet kond deelagig worden. Den Paus heeft zelfs den eersten dag vastgesteld, te weten den Feest-dag van Paesschen, door den welken, gelyk synen Brief spreekt, de weerdigheyd van alle d'andere Feest-dagen word gelykt: want 't is door syne Verryssnisse, die wy alsdan vieren, dat Christus syne Predikatie en ons Geloof heeft gegrondvestigt (I. Cor. 15.) *Is het raekke*, zegt Paulus, *dat Christus niet verreezen is, geheel onze predikatie is ydel. . . en uw geloof is te vergeefs, want gy zyt nog in uwe zonden.* En waerelyk, naer dat Christus, uyt liefde tot den mensch, zig aen het Kruys door de dood hadde laeten overwinnen, wat betrouwen zouden wy dog in hem kunnen gehad hebben, waer 't dat de dood hem hadde blyven overmeesteren? Maer nu, opstaende door syn eygen magt, heeft hy over haer gezegenpraelt, toonende dat hy meester van leven en dood was; en hy heeft ons een troostig en treffelyk voorbeeld gegeven, hoe dat wy van gelyken, door syne kragt moeten opstaan uyt het graf der zonde, en ook eens verryzen, volgens het lighaem zells, om eeuwig met hem te leven. 't Is vervolgens klaerblykelyk, dat dezen Feest-dag van de Verryssnisse alle de voorwerpen van ons Geloof en van onze Hoop in zig bevat, en de zelve grondhertiglyk bekrachtigt.

Daer-en-boven, vermits het Gebod van de H. Kerke, alle haere Kinders verpligt in den Paesch-tyd het Lighaem des Heere te nutten, zoo doet dezen Feest-dag menigmael eenen grooten indruk op vele roekelooze Christenen en verouderde zondaers, de welke, door eenen heyligen inkeer getroffen zynde, alsdan begeerig worden om uyt hunne zonden op-te-staan, en de vrugten van de Verryssnisse Christi te genieten; en aldus gebeurt het, dat het weldaet van dezen VOLLEN AFLAET, op dien dag gestelt, nog algemeynder word en zig verder uytstrekt als op andere tyden; jae de plegtigheyd zells, met de welke hy vergunt word, dient dikwils tot eenen nieuwen spoorslag aen die verlorene schaepen, om zig met Godt te verzoenen voor hunne schulden.

Naer den Feest-dag van Paesschen laet den H. Vader aen ons welbehaegen de verkiezinge van den tweeden dag, gelyk Gy in het boven-staende Breve gelezen hebt: en naer alles rypelyk overwogen te hebben, hebben Wy tot dien eynde verkozen en vastgesteld den Feest-dag van O. L. V. Geboorte, wezende den achtsten van de maend September, op den welken valt den Verjaer-dag, dat Wy tot Bisschop zyn ingewyd. Maer vermits Wy hier in een bezonder inzicht hebben, en bewogen worden door verscheyde redenen, zoo zouden Wy geerne U-L. nog een weynig over dezen keus onderhouden, en die redenen aen U voorstellen, Lieve Broeders, op dat Gy de zelve smaeken zoud, en dat Wy langs dien kant het eynde, het gene Wy voor-hebben, gemakkelyker zouden betreffen.

Voor eerst men viert op dien dag de Geboorte van de Alderheyligste Maegd en Moeder Gods MARIA, de welke de Patroonerste is, zoo van deze Stad, als van onze Cathedraele Kerke, en tot wiens eere te vervoorderen, het Antwerpsch Volk altyd boven andere steden in iver heeft uytgeschenen. 't Is ook op haere voorspraek dat Wy ons betrouwen stellen, en men kan niet genoeg doen om haeren dienst en lofte vermeerderen. Haer Voorspraek is buyten alle twyffel d'alderkrachtigste by haeren Zoon, en hoe meer dat wy, naer Godt, op haer doen onze hope steunen, en geduerig haere hulpe afsmeeken, hoe meer

achtervolgen wy den Geest van de H. Kerke, de welke gestaediglyk haer aenroep in de openbaere Keik-gebeden, en zoo veele verscheyde Feesten tot haere eere heeft ingestelt. 't Is ons bekent, Alderlieffste, dat de Feest van haere treffelyke Hemelvaert, met meer luyfter, in deze Stad geviert word als d'andere Feesten, en Wy hopen vastelyk, dat Gy in deze godvrugtigheyd zult blyven voortgaen; maer dit belet U niet, de godvrugtigheyd tot deze H. Maegd nog verder uyt-te-spreyden, en met den zelve iever ook te vieren haere Geboorte; dien gelukkigen dag, wanneer den dageraet van onze verlossing heeft beginnen zyne straelen te schieten: en vermits Wy voorleden jaer op dezen Feest-dag tot Bisschop zyn ingewyd, en dat Wy getragt hebben, onder de bescherminge van MARIA, den H. Geest weerdelyk te ontfangen, zoo derven Wy ons verwagten, dat sy, indagtig zynde het kinderlyk betrouwen, het gene Wy op haere hulpe gestelt hadden, Onze en Uwe Gebeden zal verhooren, om de volheyd van den Goddelijken Zegen, over Ons en Onze Kudde, by haeren Zoon te verkygen.

't Is daer-en-boven een alderoudste gebruik geweest in de Kerke dat de Bisschoppen gewoon waeren den verjaer-dag van hunne Consecratie plegtiglyk te vieren. Wy vinden onder-andere, dat de Pauzen Anastius I. Hilarius, en Sixtus III. by die gelegentheyd eenige Bisschoppen by-een riepen, en met hun te saemen over de Kerkelyke zaeken handelden. Onder de Sermoonen van den H. Paus Leo I. vind men'er nog dry, de welke hy op dezen verjaer-dag gepredikt heeft, en ook dry onder die van den H. Augustinus Bisschop van Hipponen; den welken nog in een ander Sermoon, verzoekt aen syne Toehoorders, uyt den naem van Aurelius Bisschop van Carthago, dat sy 's anderdags zig zouden in de Kerke laeten vinden, om aldaer plegtiglyk over te brengen den verjaer-dag van den voorgemelden Aurelius. Jae den Paus Felix IV, die in het beginfel van de zefde eeuw gestorven is, heeft zells eene Wet gemaakt, waer in hy wilt dat iederen Bisschop synen verjaer-dag zal vieren: welke Wet den grooten Carolus Borromaeus zoo prolytig en zoo noodzaakelyk agte, dat hy in twee verscheyde (Conc. 3 & 4.) Concilien van Milaenen, aen het hoofd van de Bisschoppen van syne Provincie, de zelve heeft doen herleven, en voorgefchreven de maniere op de welke deze plegtigheyd moest voltrokken worden.

De redenen, de welke den H. Carolus hier toe hebben aengedrongen, zyn zoo schoon en zoo gewigtig, dat ik my niet onthouden kan van hier syne eygene woorden by-te-brengen. (Conc. Prov. IV. parte 2.) *Dat den Bisschop (zegt hy) op dien dag van syne Consecratie, het voorbeeld volge van zoo menige HH. Bisschoppen en Pauzen, de welke overdenkende de zorge, den last, de moeyelykheden van het Ampt, het gene sy bekleeden, niet alleenelyk, op dien verjaer-dag, de Goddelyke Goedheyd, met te offeren het H. Sacrificie en godvrugtiglyk te bidden bedankt hebben; maer ook met hunne Sermoonen, vol van Herderlyke Liefde, waer in sy voorstelden de menigvuldige deelen van hunne zorge, het volk, zoo geestelyke als wereldlyke hebben aangewakkerd, op dat sy voor hun zonden Gods hulpe afsmeeken, en zig in alle soorten van godvrugtige werken oeffenen.*

Dezen verjaer-dag (gaet hy voords) zal in den dag-register worden aengeteekent, op dat de Priesters de invydinge van hunnen Bisschop in hunne Sacrificien zouden indagtig zyn, en de mindere geestelyke in hunne Gebeden. Hy zal ook aen het

volk worden afgekondigt, op dat sy van gelyken dien dag zouden heyliglyk overbrengen, en door de Liefde-pligt, de welke sy aen hunnen Bisschop en Vader schuldig zyn, sterker zouden opgewekt worden om voor hem vierige Gebeden te storten.

Ziet, Lieve Broeders, wat al vrugten dat ik en Gy-L. uyt dien dag kunnen trekken, is het zaeke dat Wy die vermaeningen van den H. Carolus wederzyds onderhouden. Ik beginne van de Gebeden, de welke Gy my schuldig zyt, om dienswille dat ik, myne krankheyd en zwakheyd kennende, zeer wel wete, hoe grootelykx dat ik de zelve noodig hebbe, om myne zaligheyd te bewerken in een Ampt, voor het welk de *shouderen van d'Engelen zelfs zouden schrikken, waer het zaeke dat sy het moesten bedienen.* Zoo spreken de HH. Vaders (en 't is maer al te waer) van het Bisschoppelyk Ampt, en ik danke den Heere, dat het my dit denkbeeld heeft in het hert geprint, hopende, dat het voor my zal wezen als eenen kraeyenden haen, die my geduerig opwekke om te waeken over myne Kudde. Jae, Alderlieffte, ik kan niet zonder vreeze overpeyzen alle die verscheyde deelen van de Kerk-bestieringe, waer over de Bisschoppelyke Zorgvuldigheyd zig moet uytstrekken. Ik schroom als ik bedenke, dat'er zoo veel duy-zende Zielen aen myne zorge bevolen zyn, en dat ik zelfs verloren ben, als'er maer eene van hun door myne schuld verloren gact; want Godt in syn regtveerdig oordeel zal de zelve uyt myne handen vraegen. 't Is dan veel moeyelyker voor my, als voor iemand van U-L. altemael, myne Zaligheyd te bewerken, en gelyk ik U in myn eersten Sermoon gezeyd hebbe, ik zoude kwaelyk durven hopen eens den Hemel te bekomen, ten waere dat ik myne oogen sloeg op zoo vele HIL. Bisschoppen, die heden in de glorie zyn, en die eertyds alle de pligten van dit moeyelyk, maer ook heylig Ampt, als het wel bedient word, zoo treffelyk hebben gekweten. Ik hope dan, dat dien barmhertigen Godt, die hun ondersteunt heeft, my ook ondersteunen zal, en heeft by my dit pak willen opleggen, ik betrouwe, dat hy my ook helpen zal, om het zelve te draegen, en wanneer dien kragtigen Godt van Israël (Phil. 5.) my verskerkt, dan vermag ik alles.

Dog om dit te verkrygen, hebbe ik uwe Gebeden noodig, Lieve Broeders, die verzoeke ik U hertelyk 't Is uyt dit inzicht besonderlyk, dat ik U-L. dezen Herde-lyken Brief toezende; en geenen Herder moet zig schaemen de Gebeden van syne schaepen af-te-smeeken, als men ziet, hoe dat dien grooten Apostel Paulus zig geduerig bevolen heeft in de Gebeden van de Geloovigen, aen wie hy syne Brieven schreef. Augustinus dede het zelve, en onder andere in het tweede van die Sermooenen, de welke hy gepredikt heeft op synen Verjaer-dag, spreekt hy aldus het volk aen: (Serm 340 in ordin. 2.) *Ik moet dan met uwe gebeden geholpen worden, op dat den Heere zig gewentigt, het pak, dat hy my heeft opgeleyd, met my te draegen: wanneer gy daer voor bid, dan bid gy te saemen ook voor U, want dat pak, waer van ik spreke, wat is dat anders, als gy-lieden zelfs? Bid dan voor my, gelyk ik ook bidde, dat gy niet zwaer zoud wezen. Want den Heere Jesus zoude niet zeggen dat synen last lige is, ten waere dat hy hem zelfs draegde met dien, den welken hy dier mede h. last heeft, dat is te zeggen, dat JESUS den last van den Herder niet kan ligt maeken, ten zy dat hy zel's met hem syne Schaepen draegt, en vervolgens, Alderlieffte, Gy bid voor uw eygen haete, als Gy verzoekt aen Godt, dat hy uwen Bisschop, in synen last te draegen, zoude helpen en verligten.*

Weet daer-en-boven, dat het eene kinderlyke pligt is, de welke Gy my niet kont weygeren; eene pligt, die U van Godt zelfs word opgeleyd, en die hy U zal afvraegen: want gelyk Gy van jongs af in de Critelyke Leeringe gehoort hebt, Gy zyt de eere, de gehoorzaamheyd de gebeden en andere hulp-middelen schuldig aen uwe Oversten, zoo Geestelyke als Wereldlyke; en dit alles word in het vierde Gebod begrepen.

Ik van mynen kant ben ook verpligt voor U-L. te bidden; dit is een gevolg van Ampt, en ik kan U met de waarheyd verzekeren, dat ik U geduerig indagtig ben in myne gebeden Sacrificien, den Heer verzoekende, dat hy myne Bestiering zoo zoude gelieven te zegenen, dat ik eens, met geheel myne Kudde, mag komen tot het eeuwig leven: vervolgens hebbe ik dobbel regt om U te vermaenen over uwe pligt, en te betrouwen, dat de dankbarcheyd zelfs U zal aenmoedigen om uwe wederlie te toonen, en door uwe gebeden my tot hulpe te komen.

Maer op dat Gy deze schuldige pligt zoo veel te better zoud indagtig zyn, hebbe ik profytig geagt U jaerlyks daer van de memorie te ververschen door den plegtigen VOLLEN AFLAET van de Pauselyke Benedictie, voor de welke ik, tot dien eynde, den verjaer-dag van myne Consecratie verkozen hebbe; en met dit aldus te schikken vervoordere ik ook het inzicht van den Alderheyligsten Vader, den welken in het Formulier van dien AFLAET U wel duydelijk aenzegt, dat Gy bidden moet voor het welwezen van Hem zel's, van uwen Bisschop, en van uwe Moeder de H. Kerke; zoo dat uwen Bisschop een van de besondere voorworpen is, voor wie Gy uwe Gebeden storten moet, om die gunste te verkrygen. Het komt ook teenemaal overeen met het inzicht van de H. Kerke, de welke, niet tegenstaende dat zy begeert, dat de Priesters in alle Missen hunnen Bisschop naementlyk zouden indagtig zyn, nog daerenboven gewilt heeft, dat'er eenen dag op het Jaer zoude wezen, zonderlinge gestelt om voor den Bisschop te bidden, te weten den verjaer-dag van zyne Consecratie, op den welken den Roomschen Missael ook eene besondere Misse voorschryft, die geheel toegeeygent is om den Hemelichen Zegen over den Bisschop af-te-smeeken. Maer vermits, volgens de Kerkelyke Plegt-regels, deze Misse niet kan gelezen worden op den Feest-dag van O. L. V. Geboorte, zoo hebben Wy alreeds bevolen in den dag-register van onze Cathedraele Kerke, en Wy bevelen het nog eens by deze, dar door geheele onze Dioecese, de Priesters by de eerste Collecte van den Feest-dag, zullen voegen de Collecte van de voorgemelde Misse, en dat zy het zelve doen zullen wegens de twee andere Gebeden, die men *Secrete* en *Postcommunie* noemt.

Naer aldus gehandelt te hebben over de Gebeden, de welke ik van U-L., Alderlieffte, op dien dag verwagte, zoo moet ik U nog een weynig onderhouden over de andere voordeelen, die wy gezaementlyk uyt deze jaerlykche gedagtenisse kunnen trekken.

'T is zeker, dat den mensch van tyd tot tyd synen iever vernieuwen moet, en zig zelve aenwakkeren in alle syne ondernemingen, als hy niet wilt verslappen: en 't is niet min zeker, dat de utterlyke omstandigheden van sommige dagen, of van eenige andere gebeurtenissen, door den indruk die zy op de zinnen doen, hier toe zeer dienstig zyn. 'T is aldus dat d'eerste Christenen den verjaer-dag van hun Doopzel gewoon waeren te vieren; en 't

was te wenschen, dat dese H. gewoonte, waer toe de Kerk-vaders zoo dikwils de geloovige hebben aangewakkerd, van ons alle onderhouden wierd, en dat Wy op dien dag, erdenkende zoo het geluk dat ons gebeurt is, als de beloften, die Wy in den H. Doop gedaen hebben, ons zelven onderzogen, hoe dat Wy deze onderhouden hebben, en dat Wy alsdan de zelve met eenen nieuwen iever herhaelden, om voor het toekomende te leven in die zuiverheyd en onnoozelheyd des herte, waer mede Wy eertyds op diergelyken dag zyn verciert geweest.

'T is op de zelve wyze, Lieve Broeders, dat de plegtigheyt van den meer gemelden verjaer-dag aen my zal levendig in de gedagtenisse brengen dien tyd-slip op den welken ik uwen Herder geworden ben; en dit gepeys zal my eenen spoorslag geven, om typelyk t'overwegen hoe dat ik de pligten van dit Herderlyk Ampt volbreuge, en waer in dat ik mynen handel moet verbeteren.

Dit is ook eene van de redenen (gelyk Gy hier boven gelezen hebt) die den H. Carolus Borromæus beweegt hebben, om deze plegtigheyt, die verouderd en verzuymt was, te doen herleven: en Augustinus hadde daer het zelve denkbeeld van; want hy begint een van syn Sermoonen, in deze gelegentheyd gepredikt, met syne toehoorders in dezcr-voegen aen-te-spreken: *sedert*, zegt hy, *dat dit pak, waer van het zoo moeyelyk is rekeninge te doen, op myne schoulers geleyt is, ontruyl ik my geduerig aen de zorge van myne Bedieninge: maer nogtans ontroert my dit gedagt nog veel meer, als wanneer dezen verjaer-dag aankomt, den welken my daer van de memorie ververst, en dien list zoodaeniglyk onder d'oogen brengt, dat ik my hem voorstelle, als of ik nu maer eerst ging begiunen, het gene ik lang te vooren hebbe aengenomen.*

Ik verhope, Alderlieffste, dat dien verjaer-dag ook op my dusdanigen indruk doen zal, en dat hy my zal aenzetten, om op een nieuw het gewigt van dien last en de pligten van den zelve t'overdenken. Ik stelle my voor, met Go's genaede, myne Werken in de weeg-schaele te leggen, en t' onderzoeken of dat ik, zoo als Paulus met een kort maer bondig woord, waerlyk (I. Tim) *onberispylyk* ben, gelyk eenen Bisschop wezen moet: of dat ik het Evangelie predike met de woorden en met de werken: of dat ik waerelyk (I. Pet. 5.) *tot een voorbeeld van leven aen myne Kudde* dienen kan: of dat ik, gelyk den H. Geest my beveelt door den mond van den Apostel, tot het Woord Gods en goede zeden t' onderhouden, myne Schaeppen (2. Tim. 4.) *aendringe of dat het hun lief of leet is: of dat ik hun bestraffe, vermaene, berispe met alle langmoedigheyt, en somtyds ook (Tit. 2. al s'herp, wanneer hunne boosheyd en wederspannigheyt dat vereyscht, en of dat ik hier toe gebrycke (Tit. 2.) allen het gezag, het gene ik van Godt gekregen hebbe: met een woord, of dat ik voldoen aen alle die oneyndige pligten, de welke in de Bisschoppelyke Bediening vervat zyn.*

En als ik dus hier mede bezig ben, moet Gy-L. ook op dien zelve tyd overdenken, of dat Gy U draegt gelyk waere Schaeppen, die aen de Kudde van Christus toebehooren, en of dat Gy de leeringe en de vermaeningen van uwen Herder waerneemt. Gy weet, dat Christus aen de Apostelen gezeyd heeft: (Luc. 10.) *die u hoort, die hoort my, en die u versmaed die versmaed my: en alhoewel dat ik het onwerdig ben, de plaets, die ik bekleede, praemt my van U aen-te-zeggen met Paulus: (II. Cor. 5.) Wy zyn de gezanten van Christus, en 't is als of dat Godt door*

onzen mond U vermaende. Niet dat Wy willen, Lieve Broeders, met aldus te spreken, ons zeiven te verheffen, of over U heerlichappye voeren: maer Wy willen het Ryk Gods in uwe ziele verwoorderen, en hem over U doen heerschen, van wie Ons deze magt verleent is, en aen wie alle alle Eere en Glorie toekomt. Daerom, Alderlieffste, onderwerpt U aen het gene den H. Geest U zegt: (Heb 13) *Zyt uwe Oversten gehoorzaem en onderdanig, want sy waeken over uwe ziele, als eens daer van zullende moeten rekeninge geven, op dat sy het zelve met blydschap mogen doen, en niet al zugrende, want dit zoude U geenints tot voordeel strekken.* Legt dit dan in het werk: en oft dat het gebeurde, dat'er eenige zaeken ons Vaderlyk hert in het toekomende kwamen te smerten, Wy zullen van dezen verjaer-dag gebryck maeken, om u daer over te vermaenen; want, zoo lang als Godt Ons het leven en de kragten geven zal, stellen Wy Ons voor, ontrent dien tyd aen U-L. te doen een Herderlyk Sermoon, om de voorvallende misbrycken te verbeteren, en de godvrugtigheyt voort-te-zetten.

Ik betrouwe, dat dusdanig Sermoon zoo veel te profytiger zal zyn, en zoo veel te meer indruk zal doen op uw gemoed, om diefwille dat het een hert aen het ander spreken zal; want 't is onmogelyk, of dien verjaer-dag moet zoo aen My, als aen U-L., iederen keer doen gedenken die algemeyne en uytgestorte genegentheyd, met de welke Gy My ontfangen hebt, als ik uwen Herder geworden ben. Zoo verre dat ik waerelyk ondervonden hebbe, het gene Paulus eertyds schreef tot die van Galatien, dat (Gal. 4.) *gy zoud, waer het mogelyk, uwe eygen oogen hebben uytgerukt, om de zelve aen my te geven.* Deze getuygenisse ben ik U schuldig, en ik doen de zelve hier opentlyk, Lieve Medeborgers, om U daer over myne erkenentisse te betoonen; en ik wille, dat dezen Herderlyken Brief zal als eenen onderpand zyn van onze wederzydsche Liefde, de welke, wanneer sy tusschen eenen Herder en syne Schaeppen gegrondvest blyft, menige wonderheden kan uytvoeren.

Ondertusschen kont Gy ligteky begrypen, hoe dat deze genegentheyd myn hert getroffen heelt: hoe dat sy mynen iever aanzet om uw welwezen te bewerken: hoe dat sy my troost en aenmoedigt in het bedienen van een Ampt, het gene zoo veel zorge en moeyelykheden bybrengt. Ja, Lieve Broeders, (II. Cor. 6.) *ik spreke U openlyk, myn hert breyd zig voor U uyt.* (Ibid. 7.) *Gy zyt in dat hert, om samen te leven en te sterven; en ik bidde dien Godt van vrede, dat die wederzeydsche Liefde, de welke tusschen Ons is, tot syne glorie dienen mag, en dat hy de zelve altyd meer en meer zoude slyven, op dat mynen arbeyd zoo veel te ligter zoude zyn, en de vrugten daer van zoo veel te zoeter.*

Ach! zoude het mogelyk wezen, dat dien dierhaeren liefde-band zoude gebroken worden, om dat ik U somtyds zal moeten tot waerheden aendringen, de welke aen onze bedorve natuer onaengenaem wezen? om dat ik mischien eenige misbrycken zal moeten uytroeyen, oft zaeken moeten wygeren, die aen de Kerkelyke Wetten tegenstrydig zyn? Zeker ik betrouwe van neen, en ik zoude het U verwyten, gelyk Paulus aen die van Galatien dede, als hy hun afvraegde: (Gal. 4.) *ben ik dan uwen vyand geworden, om dat ik U de waerheyd gezeyd heb?* Ja, waer het zaeke dit gebeurde, al was het dat ik zweeg, dit stom papier, deze letteren zouden U dat verwyt doen, en U beschaemt maeken Immers 't is klaerblykelyk, dat ik verpligt

ben U de waarheyd te zeggen : dat ik moet den oorlog aendoen aen uwe quade driften : dat ik U moet doen regte wegen wandelen, en dat ik aldus myne ziele en de uwe moet zalig maeken, die anderlints beyde verloren gaen. Zoude ik verdienen uwen Herder te zyn, als ik niet geduerig waekte over myne Kuddé? Wat naem zoud gy my moeten geven, waer 't zaekte dat ik my vergenoegde met eene valſche liefde en met wat ydelen lof, zonder agt te nemen op uwe zeden? Neen Alderlieffte, ik moet U met Joannes kunnen zeggen, (III. Joan.) *dat ik U beminne in de waarheyd*, en om dieſwille dat Gy ook de waarheyd bemint, daerom hope ik, dat die wederzydsche liefde wel gegrond is; dat ſy noyt zal verflouwen, maer in tegendeel meerder aengroeyen en dueren tot mynen laefften adem: en van mynen kant moogt gy verzekert zyn, dat ik my zoude verblyden, (Phil. 2) *al was het dat ik my zelven moefte opdraegen tot een ſlag-offer, om uw geloof en uwe zaligheyd te verwoorderen. Myn leven is my zoo koſtelyk niet, en ik wille het geerne ten beſten geven, (Act. 20.) als ik maer gelukkiglyk mag voltrekken mynen loop, en de bedieninge, de welke ik van onzen Heere Jeſus on-fangen hebbe; zoo dat geheel mynen wensch zal volbragt wezen, als ik de Kerke van Antwerpen die my is toebetrouwt, eens*

Gegeven binnen Antwerpen den 8 Meert 1777.

Locus † Sigilli

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigſte Hoogweerdigheyd.
N. J. De Hornes de Geldorp Secret.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXVIII.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en des Heyligen Apoftolyken Stoel Biſſchop van Antwerpen &c.

Aen alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

WY weten altemael, Lieve Broedes, dat den menſch geſchapen is om Godt te dienen, om hem te beminnen en hier naer eeuwig t' aenſchouwen 'Tis niet als om dit treffelyk eynde te beryken, dat ons gegeven word dien tyd, den welchen wy hier beleven op d'aerde; die voor ider in 't byzonder korter oft langer is volgens de paelen, de welke Gods Voorzienigheyd aen onzen levens-loop geſtelt heeft: maer die in zig zelfs, ſchoon men hem wilde tot eene eeuwte uytſtrekken, nog minder is als eenen oogenblik, wanneer men hem zet nevens d'eeuwigheyd die 'er opvolgt, en die gelukkig oft ongelukkig wezen zal volgens het gebruyk, het gene wy van dien tyd zullen gemaekt hebben.

Let hier wel op, Alderliefften, en beſluyt 'er uyt, dat het eene dwaesheyd is, van in iet buyten Godt ons geluk te gaen zoeken; want gelyk (Jac. 4.) *ons leven niet anders is als eenen damp, die voor een wynig verſchynst, en daer naer verdwynen zal, (Quæ est enim vita noſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Jac. C. 4. v. 15.* zoo zullen inſgelyks verdwynen alle die zaeken, op de welke wy hier beneden ons hert zullen geſtelt hebben.

Beſluyt 'er voorders uyt, dat dien korten tyd, den welchen Ons gegeven word, eenen alderkoſtelykſten ſchat is; want iederen dag, iederen oogenblik kan ons nuttig zyn om den Hemel te verdienen en onze kroone te vermeerderen, en als hy hier toe niet beſteed word, dan is hy verkwiſt en verloren voor eeuwig.

vermits het onmogelyk is, dat den tyd, die eens voor by is, kan wederkeeren. En (dat nog het schrikkelyksten van al is) wy zyn onzeker van het toekomende; want wie kan zig vleyen, dat hy den dag van morgen beryken zal? Iederen oogenblik, die ons vergunt word, is eene gaeve van Gods barmhertigheyd de welke hy ons niet schuldig is, nog zelfs oyt aen ons beloofd heeft. In tegendeel hy voorzegt ons in het H. Schrift, dat den dag des Heere ons verrasschen zal; hy vergelykt hem aen eenen dief, die in den nacht komt; en Christus vermaent ons wel duydelyk, dat wy altyd moeten waeken en ons bereyd houden want dat (Luc. 12.) *den Zoone des mensche zal kómen op eene uere, wanneer wy het niet zullen meynen.* (*Et vos estote parati: quia qua hora non putatis Filius hominis veniet.* Luc. XII. v. 40.) Gelyk d' ondervindinge ons dagelyks leert, dat 'er met duyzende, de welke zig nog veele jaeren beloofden, uyt dit leven gerukt en door de dood verrascht worden, zonder dat hun eenen oogenblik tyds gegeven word, om zig tot dien overgank naer d' eeuwigheyd te beryden.

Waer het zaake, Alderlieftsten, dat deze waerheden diep geprint waeren in het hert van alle Christenen, zouden 'er zoo veele gevonden worden, de welke dien korten tyd, waer op zy moeten hunne Zaligheyd bewerken, derven besteden om Godt te vergrammen, en om te voldoen de begeerlykheyd van een vleesch; het welk wel haest verrotten moet en dienen tot spys der wormen? Zouden 'er zoo veele zyn, die geene andere bezigheyd, geene andere zorg hebben als gedurig dat vleesch te koesteren, de dertele genugten naer te jaegen, en zig slaeven te maeken van de schatten en ydelheden des werlds, en daerom ook hunne handen ydel bevinden, wanneer zy voor den Rechter stoel Gods woden geroepen? Dat d' Heydenen aldus leven is geenzins te verwonderen; want zy hebben geene hope voor het toekomende, en zy kennen het geluk niet, waer toe den mensch geschapen is: maer 't is onbegrypelyk, dat de Christenen aldus handelen, die weten, dat zy kinderen Gods zyn, en uyt dien hoofden volgens Gods geest moeten leven, en hun vleesch en zyne quaede driften besnoeyen. Hoe is het mogelyk, dat deze zig zoo diep laeten versnooren in d' aerdse genegentheden, terwylen dat zy door de oogen van het Geloof den Hemel voor hun open zien, en weten, dat zy den zelve zullen bekomen, is het zaeken dat zy (2. Pet. 1.) *met goede werken hunnen roep en verkiezinge willen verzekeren?* (*Quapropter, Fratres... satagite, ut per bona opera certam vestrum vocationem & electionem faciat.* II. Pet. 1 v. 10.)

Dusdanigen handel, Alderlieftsten, is onbegrypelyk, als wy ons Geloof te raede gaen: en diergelyk wanner was onbekent in d' eerste eeuwen van 't Christendom, wanneer men de Geloovige, op het enkel aenzien van hunne zeden, konde onderscheyden van d' Heydenen: maer dit verschil is heden helaes! teene-mael verdwenen, en wy zien tot ons leetwefen dat 'er onder ons een groot getal is van zoo genaemde Christenen, die erger als Heydenen leven, en waer in den geest van de wereld, die t' alle tyden den vyand van Godt zal wezen, zoo diep is ingeboefemt, dat zy eenen voltrokken afkeer hebben van de deugd en van al wat boetveirdigheyd oft verstervinge genoemt word; ja die zelfs eenen haet opvatten tegens de H. Kerke, wanneer dese goede Moeder hunne dertelheden, en hun wilt dwingen met een heylig geweld, om ten minsten op sommige tyden van het jaer door vasten, bidden en andere werken zig met Godt te verzoenen, en met eenen waeren yver hunne zaligheyd te verwoerden.

Dezen afkeer en wederspannigheyd zullen nog meer aengroeyen en gemeynder worden, om diefwille (Godt wille het verbeteren) dat den zwier van de wereld en haere dertele genugten, de welke in het hert van den mensch het Geloof bestryden en eyndelyk uytdooven, in onze dagen meer als oyt aengroeyen en vermenigvuldigt worden. De veranderinge in dit stuk is zoo zienelyk, dat niemand het kan in twyffel trekken, en hier uyt spruyten alle die knorringen tegens den veertigdagschen Vasten, (den welchen wy haest gaen beginnen) en alle die overtredingen van de Kerkelyke Wetten; schoon dat de maniere, op de welke men heden vasten moet, om aen die Wetten te voldoen, zoo zeer verslapt en verzagt is.

Zoo deden d' eerste Christenen niet. Zy agteden dien Vasten als eene heylige, Instellinge, die van d' Apostelen zelfs haer beginsel genomen heeft. Zy onderneemden hem met blydschap en met yver; en de strengigheden, de welke zy op dien tyd oeffenden, zyn meer te verwonderen als gemakkelyk om na te volgen. Maer wat wille ik van d' eerste Christenen spreken? Tot in de twelfste eeuw toe hebben de Koningen en Princen gevaft op eene wyze, aen de welke hedendaegs zig niemant zoude willen onderwerpen: gelyk ik U-L. voorleden jaer nog onder d' oogen gebragt heb, om alzo, waer het mogelyk, ons te doen schaemen over onze lafhertigheyd.

Wekt dan uw Geloof op, Alderlieftsten, trekt uw hert af van d' aerdse genegentheden; laet U niet

misleyden door het ydel geschreeuw van uw valsche Broeders, maer hoort naer de stemme van uwen Herder: en in die hoope (2. Cor. 5. *bidden wy U in den naem van Christus: verzoent U met Godt (Obscramus pro Christo, reconciliamini Deo. II. Cor. V. § 20.)* en tragt die verzoeninge met den aenstaenden Vasten te bewerken. Tot dien eynde (Ibid. 6.) *vermaenen wy U als zyne medehelpers, dat Gy Gods weldaet niet te vergeefs zoud ontfangen, want t'is eencn aengenaemen tyd; t'zyn dagen van Zaligheyd. (Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. . . . Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis Ibid. VI. §. 1. & 2.)* 'Tis eenen tyd, die Gy met recht als aengenaem en zalig aenzien moet; want terwylen dat Gy uw vleesch zult versterven, zal uwen geest vernieuwt worden; en op die dagen, wanneer Godt geheel het Christendom zig zal zien veroodmoedigen en zyne bermhertigheyd afsmeeken, zal hy meer als oyt met zyne armen open staen, om den zondaer t'ontfangen en zyne dierbaere gaeven over het menschedom te storten.

Wy betrouwen dan, Lieve Broeders, dat Gy die dagen niet te vergeefs zult laeten voor by gaen: maer in tegendeel gebruyk maken van het weldaet, het gene den Heer U aenbied, en dat Gy uyt dien Vasten de vruchten zult trekken, de welke Gy daer door bekomen kont; en om U hier toe, volgens Onze Herderlyke plicht, nog meer aen-te-moedigen, gaen Wy U eenige beweeg-redens voorstellen, die U zullen doen zien, waerom Gy vasten moet, en wat al profyt dat het vasten U kan bybrengen.

Den H. Chrysofostomus heeft die beweeg-redens in deze korte woorden by-een-geknoopt: *Vast*, zegt hy om diefwille dat Gy gezondigt hebt; *vast*, op dat Gy niet meer zoud zondigen; *vast* om de gaeven van den Heer te bekomen; *vast* om die, de welke Gy already bekomen hebt, te bewaeren. (*Jejuna quia peccasti; jejuna ut non pecces; jejuna ut accipias; jejuna ut permaneant quæ accepisti.* Chrysof. Hom. 2. de Jej.) Wie is 'er nu onder ons, Alderliefste, die zoude derven zeggen, dat dit alles hem niet noodig is? en vervolgens wie zal zig van het vasten willen onttrekken, en verzuymen dusdaenige verstervinge, de welke zoo grooten invloed heeft op geheel het Christelyk leven? Maer om U niet blindelings deze Spreuke van Chrysofostomus te doen aennemen, en U teenemael t'overtuygen, dat zy op de waarheyd gegrontvest is, laet ons op ider van die punten een wynig aendagt nemen.

Wat is de reden voor eerst, waerom eenen mensch moet vasten, die gezondigt heeft? 'Tis om diefwille dat den zondaer, om verzoeninge te bekomen, zig moet uyt geheel zyn hert tot Godt keeren, en toonen met werken, die tegenstrydig zyn aen zynen voorigen handel, dat hy verzaekt het gene hy gedaen heeft, en daer van eenen oprechten afkeer heeft opgevat. Als hy zondigde, stont hy op tegen Godt: door het vasten veroodmoedigt hy zig voor den Heere. Als hy zondigde, heeft hy uyt liefde tot het lichaem zyne quaede driften ingevolgt: door het vasten haet hy dat lichaem, en hy handelt het zelve als zynen vyand. Met te zondigen had hy Gods gramschap ontfeken, en zig pligtig gemaekt aen de straffen, die zyne misdaden verdienen: met te vasten erkent hy Gods rechtveerdig oordeel; hy begint zyne voorige ongehoorzaemheyd op zig zelfs te vreten, en zig daer over te kastyden: en door deze vrywillige kastydinge ontwapent hy Gods arm, die already op hem bezwaert was, en hy beweegt hem tot genaede. Met een woord, den zondaer moet zig tot Godt bekeeren, wilt hy vergiffenisse krygen, en vasten zal die bekeeringe uytwerken: niet op dezen zin, als oft het genoeg was te vasten om bekeert te zyn; neen, de opregte bekeeringe word in het binnensten van het hert voltrokken door de droefheyd, die den mensch heeft over zyne bedreve zonde; door den haet, die hy tegen de zelve opvat, en het vast voornemen, dat hy maekt van daer niet meer in te vallen: maer men mag zeggen, dat het vasten een van d'eerste werken is, die hier toe dienstig zyn, en eenen van de kragtigste hulpmiddelen om tot die bekeeringe te geraeken. Godt zelfs leert ons dit door den mond van den Propheet Joël: (*Joël. 2.) keert U tot my uyt geheel uw hert (zegt Godt) met te vasten, met te weenen, met te zuchten; (Convertimini ad me in corde vestro, in jejuniis & in fletu & in planctu. Joël II. §. 12.)* zoo dat het vasten hier gestelt word nevens de traenen en zuchten, de welke gemeynelyk denkteekenen zyn, oft ten minsten de voorboden van eene oprechte bekeeringe des herte.

'Tis ook daerom dat de Propheten altyd het volk van Israël hebben aengeport, om door het vasten zig met Godt te verzoenen, wanneer zy gezondigt hadden; en wat al wondere uytwerkzels den vasten gehad heeft in dusdaenige omstandigheden, om Gods gramschap te koelen, toont ons het H. Schrift in zoo veele exempels, dat zy te menigvuldig zyn om hier aen-te-haalen. Wy zullen ons vergenoegen met de twee volgende. *Achab* koning van Israël was eenen zoo goddeloozen mensch, dat den H. Geest van hem getuygt, (*III. Reg. 21.) dat'er diergelyk booswigt niet gevonden wierd, en dat hy zig als verkogt had, om quaed*

te doen in het aenschyn des Heere. (*Non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est, ut faceret malum in conspectu Domini.* III. Reg. XXI. v. 25.) onder andere schelmstukken was hy eenen aanbidders van d' Afgoden, hy vervolgde de Dienaeren Gods, en zyne handen waeren nog geverft met het bloed van den onnoozelen Naboth, als den Propheet Elias van Gods wege tot hem gezonden wierd, om hem te drygen, en hem aen-te-zeggen verscheide straffen, met de welke Godt zyne boosheden ging vreten. Maer wat dede Achab, als hy dit hoort? *Hy trekt eenen rouwen zak aen, hy begeeft zig tot vasten en hy gaet met gebogen hoofde: (Operuit cillicio carnem suam, jejunavitque. . . & ambulavit demisso capite.* Ibid. v. 27.) en ziet, hier op word Gods grampschap seffens gestut, zoo verre dat hy met een zeker vergenoegen en blydschap tot zynen Propheet zegt: *Hebt gy niet gezien, hoe dat Achab zig voor my venedert heeft? (Nonne vidisti humilliatum Achab coram me?* Ibid. v. 29.) En op den zelve oogenblik belooft hy, dat hy uyt inzig van die veroodmoedinge niet zal in de dagen van Achab die straffen verzenden, de welke andersints vastgesteld waeren.

Een ander exempel zult Gy vinden in de Stad Ninive. Godt wilde de zelve verdelgen, en hy zond zynen Propheet Jonas uyt, om aen dat volk aen te zeggen, dat Ninive naer veertig dagen tyds zoude vernietigt worden. Op deze drygende stemme (*Jon. 3.*) stellen de Ninivieten eenen algemeynen vasten in, en zy trekken rouwe zakken aen van den meesten tot den minsten. (*Prædicaverunt jejunium, & vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem.* Jon. III. v. 5.) Den Koning staet op van zynen thron, legt zyne kleederen af, bedekt zig met eenen zak, blyft in d' asschen nederzitten, en hy doet uytroepen door geheel de Stad, dat nog mensch nog heeft iets zoude nutten oft zelfs water drinken, maer dat een-ieder tot Godt zoude roepen uyt alle syn kragt, en zig bekeeren van synen boozen handel. En wat is het eynde van dit alles? Godt, beweegt tot barmhertigheyd, herroept (om zoo te spreken) syn vonnis, en Ninive word behouden.

Syn 'er onder ons, Alderliefste, geene menschen, die gelyk Achab zig overgeven tot alle soorten van boosheyd? Syn 'er geene Christene Steden, de welke meer verdienen vernietigt te worden als het heydens Ninive? En om hier niet te gaen buyten ons eygen zelve, dat ieder trede in het binnensten van syn hert, en zig voor oogen legge de grove misdæden, waer aen hy zig pligtig gemaekt heeft: zullen wy niet altemael met eenen David moeten op onze borst slaen en aen Godt bekennen, dat (*Pf. 50.*) *wy tegens hem hebben gezondigt en kwaed gedaen voor syn aenschyn. (Tibi soli peccavi & malum coram te feci.* Psalm. L. v. 6.) Maer hebben wy gezondigt met David, waerom straffen wy ons daer niet over, gelyk David dede, den welken in zyne Psalmen schryft, (*Pf. 108.*) *dat syne kniën door het vasten verzwakt waeren? (Genua meâ infirmata sunt à jejunio.* Psalm. CVIII. v. 24.) Aldus heeft David zig door het vasten afgemat, hy, die maer eens in grove zonden gevallen was, en die voor het overig eenen Man was volgens Gods hert, en Koning van Israël: en onze hedendagse Christenen, wiens levens-loop misschien met duyzende zonden besmet is, syn zoo vervaert van het vasten, dat het moeyelyker is hun daer toe te bewegen als d' Heydenen, de welke eertyds op het prediken van Jonas boetveerdigheyd gedaen hebben: maer de welke ook uyt die reden tegens dusdanige Christenen (*Matt. 12.*) eens zullen opstaen, en hun verwyzen in den dag des oordeels. (*Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam; quia poenitentiam egerunt in prædicatione Jonæ.* Matth. XII. v. 41.)

Bedriegt dan U zelve niet, Lieve Broeders en weet, dat het eene vaste waerheyd is, dat de zonde moet gestraft worden, oft hier op de aerde door den boetveerdigen zondaer, oft door eenen vrekenden Godt in het ander leven. Dat is eenen regel, den welken voor altemael plaetse grypt; voor groot en klyn, ryk en arm: niemant word'er uytgenomen: en onze lafhertigheyd in dit stuk kan de Regtveerdigheyd Gods niet veranderen, die altyd de zelve blyft, en nog heden de zonde zoo zwaerlyk straft, als sy te vooren gedaen heeft. Godt zal hier namaels syne gekwetste Majesteyt wel vreten gelyk het behoord, en U straffen volgens verdiensten: maer in dit leven, wanneer het nog den tyd is van barmhertigheyd, stelt hy uw lot in uw eygen handen; want door eenige vrywillige werken van verstervinge kont Gy ontgaen die schrikkelyke straffen van het toekomende. Kiest dan, oft Gy liever hebt te vasten, te bidden, oft met eenig ander ongemak uw lichaem te kastyden, ofte wel door een blaekende vuur uw zonden hier namaels te boeten. Maer wilt Gy eenen goeden keus doen, begint te vasten, om dat Gy gezondigt hebt, en dat die zonden noodzaekelyk eens moeten gestraft worden.

Vast daerenboven, op dat Gy niet meer zoud zondigen. Gy weet immers, dat de zonde voortskomt uyt de kwade driften van de bedorve natuere, de welke ons aenlokken tot de schepsels, en maeken, dat de begeertens van het vleesch den geest overmeesteren, en aldus ons in de zonde doen vervallen. Wat kan 'er

nu heylzaemer zyn en kragtiger om dien val te beletten, als wel den wortel en den oorsprong af-te-fnyden, met dat ongeregeld vleesch te dempen, met zyne woede te stutten, en het zelve door de verstervinge zoo onder den toom te houden en zoo magteloos te maeken, dat het tegens den geest niet kan opstaen?

Waer het zaek dat Gy moest een reyze doen op een weldrig peerd, het welk U gedurig zoude willen ter aerde werpen, oft van den regten weg afvoeren: Gy zoudt immers, om uwen weg gerustelyk voorts te zetten, aen dat beest syn voedzel onttrekken: en het zelve met den honger temmen, als Gy het met den toom niet zoudt kunnen overweldigen. Wy reyzen altemael, Alderliefsite, naer het heimelich Jerusaleem, en ons vleesch, het welk men aen een diergelyk peerd vergelyken mag, vervoert ons gemeynelyk, en poogt ons buyten de regte baen te werpen. Laet ons dan het zelve temmen en beteugelen, met het te doen vasten. Deze gelykenisse brengt den II. Augustinus by in een Sermoon gedaen tot de Doopelingen, (*Si in hac via mortali jumento insideres quod te gestiendo vellet praecipitare; nonne ut securius iter ageres cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares quod freno non posses? Caro nostra jumentum nostrum est: iter agimus in Jerusalem: plerumque nos rapit caro, & de via conatur excutere. Tale ergo jumentum cohibeamus jejuniis.* Aug. Serm. de Cant. novo, cap. 3.) om hun door de zelve te leeren, hoe dat sy hun vleesch moeten betoemen, willen zy hun oud leven in een nieuw veranderen.

Het vasten is den toom geweest, den welken alle godtvrugtige menschen, zoo van het Oud als van het Nieuw Verbond, gebruykt hebben om hun vleesch te bedwingen, en de zonde te vermyden. De levens van onze Heylige zyn vol van hunne strengigheden: ja Christus zelfs heeft willen vasten, om ons hier in een voorbeeld te geven, en hy heeft uydrukkelyk voorzeyd van syne Discipels, (*Luc. 5.*) dat sy zouden vasten zoo haest als hunnen Meeester hun zoude ontnomen geweest zyn. (*Cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus.* L. c. V. v. 55.) De Heylige agteden, dat zy het vasten noodig hadden om zig te wapenen tegens de bekoringen: en nog vreesden sy te vallen, schoon dat veele van hun zig naer de woesteynen en andere stille plaetzen buyten het gewoel van de wereld vertrokken hadden. Hoe meer is dan het vasten noodig aen die persoonen, de welke in het midden van dat gewoel leven, en misschien noyt geleert hebben hunne kwaede driften te bestryden; ja die de zelve dagelykx met alle soorten van genugten aenjaegen, en zig alle oogenblikken vrywillig stellen in het midden van d'aldergrootste perykels? En't zyn nochtans dusdaenige, die voor het meestendeel eenen haet tegen den Vasten en tegen alle andere verstervinge hebben opgevat.

Gy moet ook vasten, Lieve Broeders, op dat Gy Gods gaeven bekomen zoud, en dit is de beweegreden waer van ik hier boven gesproken hebbe: Reden, die al wederom in ons altemael plaetsē grypt; want wie is'er die deze gaeven niet dagelyks noodig heeft, zoo voor het eeuwig als voor het tydelyk? 'T is Godt, die in alles ons moet helpen, ons troosten, ons ondersteunen, en over alle onze ondernemingen synen Zegen geven, zonder den welken sy vrugteloos zullen uytvallen. Oversten en Onderdaenen, Geestelyke en Wereldlyke, Vaders en Moeders, Ryk en Arm, Geleerd en Ongeleerd, wy hebben altemael, ieder in zynen staet, veele zaeken van Godt te vraegen, die tot ons welwezen en geluk noodig sijn, en die wy van syne milde hand door het vasten kunnen bekomen.

In het II. Schrift vinden wy menigvuldige exempels, waer uyt blykt, dat sommige d'aldergrootste en gewigtigste weldaeden ontfangen hebben op dien tyd dat sy met vasten bezig waren (*Exod. 34.*) Moyſes ten tyde van eenen veertig-dagſchen vasten op den Berg Sinai heeft geduerig met Godt gehandelt; hy heeft van hem ontfangen de Tafelen van de Wet en veel andere geboden, hy is begaeft geweest met dien geest van bestieringe, den welken hem zoo noodzaekelyk was om den Aenleyder te sijn van Gods volk, en sijn aenschyn zelfs was zoo glinsterende geworden door eenen bovennatuerlyken luyſter, dat de Kinderen van Israël het zelve niet magtig waeren t'aenschouwen, wanneer Moyſes naer dien vasten van den Berg nederdaelde.

Anna hadde gevast en gebeden als Godt haer verleent heeft eenen zoon, te weten den grooten Samuël, (*1. Reg. 1.*) die Propheet is geweest, en Regter van Israël. (*3. Reg.*) Elias heeft in het vasten uytgeschenen, en Gy weet wat al wonderheden hy heeft uytgewerkt en hoe dat Godt hem heeft vereerlykt. (*Tob. 12.*) Tobias heeft verdient door sijn vasten, sijn gebed en syne aelmoessen, dat'er eenen Engel uyt den Hemel gezonden is, den welken aen hem en sijn huysgesin menigvuldige weldaeden door den Goddelyken Zegen heeft bygebracht. (*Jud. 8.*) Judith, wiens deugdfaemheyd eeuwig zal geprezen worden, en die haer Vaderland verlost heeft van den ondergang, *vastede alle de dagen haers levens behalven op de sabbat-dagen*

batdagen en andere feest-dagen van het huys van Israël. (*Jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata & Festa domûs Israël.* Jud. VIII. v. 6.) Wanneer den Koning Assuerus het dood-vonnis tegen geheel de Joodsche natie had uytgesproken, (Esth. 4.) heeft Esther met alle de Joden, die in Susân waeren, dry dagen lang gevast, op dat Godt het hert van den Koning zoude verzagt hebben : en sy heeft het zoo verre gebracht, dat de Joden niet alleenelyk het leven behouden hebben, maer dat zy hebben gezegepraelt over hunne vyanden de welke naer hun bloed dorstig waeren. (Dan. 9.) Daniël was bezig met vasten als Godt hem veropenbaert heeft den tyd, op den welken den Messias zoude komen om het heylsaem werk van onze Zaligheyd te voltrekken. En men zoude geen eynde vinden, waer het zaek men hier wilde aenhaelen alle de menigvuldige weldaeden, die het volk van Israël op verscheyde tyden door het vasten verkregen heeft. Met een woord, de reden zelfs leert, dat eenen mensch, den welken zig versterft om zyn vleesch te doen buygen onder Gods wetten, hem aengenaem wezen moet, en vervolgens is het zeker, dat Godt, die alles zoo mildelyk beloont, over dusdaenige syne dierbaere gaeven moet uytstorten.

Maer het zoude U weynig baeten Gods gaeven ontfangen te hebben, ten zy dat Gy ook tragt *de zelve neerstelyk te bewaeren*; en hier toe is wederom het vasten eenen alderkrachtigsten middel, niet alleenelyk om dat hy de zonde afweert, gelyk wy alreeds gezien hebben, maer ook om dat hy aen de ziele nieuwe krachten toebrenghet om in de deugd te volherden; want door de verstervinge word onze ziele versterkt, sy trekt zig af van d'aerdsche genegentheden, en zy heft zig gemakkelyker op tot haeren Schepper. Wanneer het vleesch is afgemat, dan is den geest minder beswaert als te vooren; hy word minder belemmert door de driften van de begeirlykheyd, en hy is aldus vryer en bekwaemer om op d'hemelsche zaeken te peyzen en de zelve te betragten. De gewoonte daerenboven van geduerig syne zinnen te versterven, maekt dat dusdanigen mensch weynige aengekleventheyd heeft tot het gene hem zoude konnen op de aerde aenlokken; en 't is ook uyt die reden, dat de Heylige, wiens leven een geduerige verstervinge geweest is, meer met hunne gedagten in den Hemel als op de aerde gewoont hebben. Zoo dat de H. Kerke in den vasten-tyd met regt Godt looft en dankt in de Missè, om dat hy *door dien lichaemelyken Vasten onze kwaede driften bezeugelt, dat hy den geest opwaerts heft, en dat hy ons gesift de deugd en den loon van de zelve.* (Præf. Missæ. Quadrag.)

Overweegt dan wel, Lieve Broeders, alle die redens, de welke U tot het vasten moeten aenmoedigen, en trekt'er besluyten uyt die op uwe zeden passen. Legt die besluyten in 't werk: begint dezen Vasten-tyd en volbrengt hem met eenen H. iever, maekt'er van dagen van Zaligheyd. Rukt uw hert af van alle die aenlofsels, niet de welke de wereld U zoo menigmael tot haer getrokken heeft. Weet dat zy den vyand van Godt is, en daerom verzaekt haere pomperyen (gelyk uw Christelyke pligt medebrengt) en staekt alle ydele vrolykheden, gezelschappen en byeenkomsten, de welke uw ziele konnen kwetsen oft uwen geest belemmeren. Vergaert U by een, gelyk d'eerste Christenen, dat is, om te bidden, om Gods woord te hooren, om malkanderen te stigten. Weest bermhertig aen uw arme Broeders, op dat den Heer U ook bermhertig zy: en dit doende zult Gy de vrugten genieten de welke het vasten uytwerkt. Gy zult U met Godt verzoenen, Gy zult U van de zonde vermeiden, Gy zult de hemelsche gaeven verkrygen, Gy zult de zelve bewaeren, en altyd groeyen in de deugd, tot dat Gy eyndelyk den loon zult ontfangen, den welken aen de deugd hier boven bereyd is. Amen.

I. Men zal ten tyde van dezen Vasten mogen Eyeren eten, behalvens op Asschen-woonfdag, op de Vrydagen, Quatertemper-dagen, en geheel de Goede weeke, den Palmen-Zondag inclus: te weten eens dags in de maelyd, en geensints voor de collatie.

II. Het gebruyk van gesmolten Vet word ook toegelaeten, 't zy eens, 't zy meermaels dags, uytgenomen op de Woonfdagen, Vrydagen, Saterdag, en ten tyde van de Goede Weke.

III Insgelykx zal men mogen het zuysel gebruyken; uytgenomen dat men in de Steden van Antwerpen en Lier het zelve zal moeten derven op de dry volgende dagen, te weten: op Asschen-Woonfdag, alsook Woonfdag en Vrydag in de Goede-Weke: en in alle andere Steden en Plaetzen, aen Onze Geestelyke Bestieringe onderhoorig, op den Goeden Vrydag alleen. Mits nochtans dat ider, die tot Vasten gehouden is, voor elken dag dat hy het zuysel gebruykt, zal moeten lezen eenen *Vader ons* en *Weest gegroot*, of eens voor geheel den Vasten eenen stuyver offeren in den blok, daer toe gestelt in zyne Parochiaele Kerke: van welken offer de helligt zal komen aen de voorzeyde Kerke en d'andere helligt aen het Bisschoppelyk Seminarie, ingevolge d'Ordonnantie van de tweede Synode dezer Bisdóm.

Voorders die, de welke uyt bezondere redenen meerdere dispensatie noodig hebben, zullen gehouden zyn de zelve van Ons te verzoeken.

Aldus gegeven binnen Antwerpen den 12. February 1778.

Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogwaardigheyd. A. Van Celft. Secret.

Herderlyken Brief tot Instelling van eenen Biddag in het Dioecese van Antwerpen om over de Keyzerlyke Wapenen den Goddelyken Zegen te verkrygen.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de Gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

DE zoetigheyd van den peys, de welke wy nu eenige jaeren gesmaekt hadden, is verdwenen, Lieve Broeders, en het zweerd des oorlogs is wederom uyt de scheede getrokken. De aerde davert alreeds door alle die krygsmagt en van die groote menigte gewapende mannen, de welke twee magtige Princen verzaemelt hebben om malkanderen te gemoet te gaen en hunne geschillen met den degen te cyndigen. Men begint helaes! te vernieuwen die droeve vertoogen, de welke wy nauwelyks uyt het gezigt verloren hadden, en het menschen-bloed zal wel haest als beken langs de aerde vloeyen. Geheele velden bedekt met doode lichaemen, sieden en provincien verwoest, bergers en akkermans gerooft, gebrand en in d'uytterste armoede gedompelt, dat zyn de droefheden en ellenden die wy moeten verwagten, dat zyn de vertoogen de welke den oorlog ons dagelyks geven zal, en nog zullen wy ons mogen gelukkig agten, is het zacke dat wy hun maer enkellyk blyven van verre zien, zonder de zelve in persoon te gevoelen en daer door overrompelt en geplettert te worden.

Deze gevaerlyke omstandigheden moeten ons altemael opwekken, Lieve Broeders, om Onze Genadige Souvereine met goed en bloed onderskeuen, en Haer als getrouwe onderdaenen tot hulpe te komen, op dat Sy kragtlyk mag verydelen de voorworpen van haeren vyand, en wel haest in geheel haer Ryk eenen gelukkigen Vrede doen erleven. 't is eene pligt, Alderliefste, de welke wy Haer schuldig zyn; want zy spruyt uyt den Eed van getrouwigheyd die wy aen Haer gezworen hebben: 't is eene pligt, die Godt ons oplegt, den welken Haer geplaetst heeft op den Throon van Haere Voorvaders, en den degen in de hand gegeven om den zelve te verdedigen: en schoon wy ons zelve zoo verre konden vergeten, dat dezen Eed van getrouwigheyd geen inderk dede op ons herte, nog zouden wy gepraemt worden door de weder-liefde en de dankbaerheyd, die wy schuldig zyn aen Onze Roemrugtige TERESIA, de welke (Sap. VI.) door haere wysheid den welstand is van haer volk (*Rex sapiens stabilimen. un popul est. Sap. VI. v. 26.*) en door Haere teerhertigheyd de Moeder van alle haere onderdaenen. Moeder, die mischien op dezen oogenblik, wanneer wy deze aenmerkingen maeken, zig ophoud, voor de voeten van het Kruys, om aldaer te beklagen het bloed, het gene voor haer ge-

stort word, en iederen druppel van het zelve met haere traenen te mengen.

Buyten deze pligt, de welke betreft den menschelyken bystand, is'er nog eene andere over, Lieve Broeder, de vierige Gebeden die gy tot den Alderhoogsten moet doen ophimmen om over de Wapen van Onze Genadige Souvereine den hemelchen Zegen te verkrygen. 't is niet genoeg dat Sy talryke Legers in het Veld brengt; dat Sy door treffelyke Helden haere Soldaeten doet aenleyden; jae dat haeren Zoon zelfs, dien kloeken Prins den Roomschen Keyzer zig stelt aen het hoofd van Haere krygsmagt om de zelve te bestieren, die Legers zullen smilten als den sneeuw, die Helden zullen hunnen moed en verstand verliezen, en al wat de menschelyke voorzichtigheyd kan bybrengen om den oorlog gelukkiglyk voort te zetten, zal verydelt worden en te vergeefs zyn, ten zy dat Godt met ons zy, en onze ondernemingen zegene; want gelyk het II Schrift zegt, (Prov. XXI.) *het peerd word wel bereyd gemaekt tot den dag van den sryd; maer den Heer verleent den zegenprael.* (*Rex sapiens stabilimen. un popul est. Sap. VI. v. 26.*) Dien Godt, (Prov. VIII.) *door wie de Koningen Heerschen* (*Per me Reges regnant. Prov. VIII. v. 15.*) heeft hunnen scepter onder syn bedwang, en hy kan hun verheffen of vernederen, hy kan hunnen throon styven of vernietigen volgens syn welbehaegen. 't is daerom dat Godt by de Propheten gemeynelyk genaemt word (*Isai. I.*) *den Heere den Godt der Heerkragten,* (*Dominus Deus exercituum. Isai. I. v. 24. & alibi sapissime.*) en dezen naem heeft hy zig willen toeëygenen, op dat alle Mogenheden zouden indagtig worden dat sy van hem afhangen, en dat hy hun kan dwingen. Het schynt zelfs dat Godt op dien tytel synen roem draegt; want het heylig Schrift erhaelt hem zeer dikwils; en als men de gebeurtenissen van vorige tyden onderzoeken wilt, men zal bevinden, dat hy menigmael synen sterken arm tegens de ontzaggelyke legers heeft uytgesleken om hun te doen gevoelen dat niemand kan sryden tegen Godt, en dat hy den Lauwer-krans van de Victorie vergunt aen wie hy de zelve geven wilt.

Is'er iemand, Lieve Broeders, die van deze waarheden overtuygt is en de zelve in het herte draegt, 't is onze Doorlugtige Souvereine, de welke door haere nytmun-

tende godvrugtigheyd nog veel grooter is en meer agtbaer, als door den luyfter van de Kroonen die haer hoofd vergieren, godvrugtigheyd die in dusdanig Opper-hoofd zoo veel te meer uytfehyn en lof verdient, om dat'er heden-dags niet gemeinder is, als dat die, de welke maer eenig-zints in de wereld te heven zyn, zig inbelden dat een deel van hunne grootheyd bestaet in de Religie te misagten, en t'ontkennen de hand Gods van de welke sy den tydelyken zegen ontfangen hebben. Neen Alderlieffte, onze Souvereyne, niet tegenstaende alle haere verheventheyd, agt zig zoo klyn voor de oogen van haeren Schepper als den minten van haere onderdaenen, en sy dient hier in een een-iegelyk tot exempel; Sy schaemt zig niet opentlyk te erkennen, dat sy van Godt alles ontfangen heeft, dat hy het is die haer moet ondersteunen, dat hy het is, die haer moet behouden, en dat sy van hem den zegen moet verwagten over haere Wapenen. Sy weet ook dat Godt wilt gebeden worden, en dat het gebed van de kragtighe middelen is om synen bystand te verkrygen. 't Is uyt dit inzicht dat sy zig niet vergenoegt haere vierige gebeden tot den Hemel te stieren, maer sy wilt daer-en-boven, dat haere onderdaenen de hunne daer zouden byvoegen; en dat Syne Koninglyke Hoogheyd CAROLUS ALEXANDER, Hertog van Lorreyne en Baar, Gouverneur-Generaal dezer Nederlanden Ons aenzogt van in-te-stellen eenen Algemeynen Biddag, om den Goddelyken Zegen over de Wapenen van Haere Majesteyt te verkrygen Aen welke bevelen voldoen willende (gelyk het betaemt) met iever en liefde, hebben Wy tot dien eynde goedgevonden, naer voorgaende advies van de zeer Eerw. Heeren Deken en Capittel onzer Cathedrale Kerke, dat dezen Algemeynen Biddag zal gehouden worden door geheel Ons Bischofdom, voor zoo veel het zelve onder het Gebied van Haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteyt zig uytstrykt, als ook in het Deel van het Bischofdom van 's Hertogen-bosch, het gene Wy als Apostolyken Vicaris bestieren, welken Biddag geschieden zal op order en maniere gelyk hier beneden word voorgeschreven.

Wy zenden U daer-en-boven dezen Herderlyken Brief toe, Lieve Broeders, op dat gy met zoo veel te meer vrugt en uytwerkfel bidden zoud, en aldus in dit stuk, volgens behooren, te beter uwe pligt kwytten; waer van niemand zig kan verontschuldigen, want wie zal durven zeggen dat hy niet bidden kan? met dezen middel kan ieder-een van den hoogsten tot den laagsten, van den ryksten tot den armsten syne Souvereyne tot hulpe komen, en deel hebben in de Victorie, wanneer het Godt gelieven zal haere Wapenen te zegenen. Laet ons dan te saemen ons vergaerden in het Huys des Heere, en met een algemeyn Gebed doordringen de wolken om aen den Hemel een heylig geweld te doen Dat onze Gebeden als eenen welriekenden wierook opklimmen voor het aenschyn van den Alderhoogsten, en laet ons hem smeeken, dat hy met syne glinsterende lancie (*In splendore fulgurantis hastae tuae.* Hab III. 5. 11.) als eenen strydenden Held (*Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.* Exod. 15. 5. 3) onze krygsbenden zoude aenteyden; en wanneer hy met ons is, wie zal ons wederstaen? *synen naem is: den Almogenden.* Laet ons hem bidden, dat hy door syne wysheyd bestiere alle de raed-slagen en onderneminghe van onze Veld-oversten onder het wys beleyd van syne Majesteyt den Roomschen Keyzer, en dat hy syne Engelen afzende om van dat dierbaer Hooft alle onheyten af-te-weiren, op dat wy Godt

eens mogen loven en danken, dat hy met synen Gezelsden is te veld getrokken tot behoudnisse van syn volk. (*Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.* Hab. III. 5. 13.)

Maer terwylen dat wy de Victorie van den Heere verzoeken, mogen wy niet vergeten dat hy den Godt van Vrede is, en hem vieriglyk bidden, dat hy wel haelt dien gewenschten peys ons wederom doet van den Hemel afdaelen. De victorien, Lieve Broeders, syne weldaeden van den Heer: maer weldaeden, die altyd, zelfs voor die de welke hun ontfangen, gemengelt zyn met traenen en droefheyd; want sy verwoesten het menschelyk geslagt; sy rukken zoo menigen Held en getrouwen Dienaer weg; sy brengen den rouw in de Familien, en sy konnen uyt geene andere wenschbaer wezen, als om dat sy dikwils den eenigsten middel zyn om tot den peys te geraeken. Onze vyanden zelts, wiens bloed in den stryd gestort word, moeten wy als onze Broeders aenzien, en sy zyn het waerelyk: hoe is 't dan mogelyk eene opregte en volkomen vreugd te gevoelen over dusdanige bloed-storting? Ach! daer is maer een bloed, dat wy met vreugd en troost mogen zien storten, te weten het Bloed van dat onnoozel Lam, het welk vloeyt op onzen Autaer, en dat Bloed roept niet als vrede en geluk voor het menschedom Brengt dan aen de voeten van dien zelve Autaer geene bloed-dorlige gebeden: maer terwylen dat gy den zegen over uwen Prins vraegt, bid Godt, *die de heren der Koningen in zyn hand heeft en de zelve doet overhellen waer het hem gelieft,* (*Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud.* Prov. XXI. 5. 1.) dat hy hunne moederen zoude vereenigen, alle voorworpen van twist nederleggen, en alzoo de vlamme des oorlogs uytdooven, op dat wy in vrede alle onze dagen zouden overbrengen, en deze ruste gebruyken om Godt getrouwelyk te dienen, en onze zaligheyd te bewerken.

Maer, Alderlieffte, zal Godt onze gebeden verhooren, en ons geven het gene wy hem zullen vraegen? Wy hebben reden om het te verhoppen, als wy aenzien de godvrugtigheyd van onze Souvereyne, en erdenken hoe dat Godt eeryds haeren beschermwer geweest is tegens zoo vele vereenigde Vorsten in die wankelbaere oogenblikken wanneer sy den Throon is opgeklommen; en hoe hy zoo over haeren persoon als over haer doorlugtig Huys de volheyd van synen zegen gestort heeft: maer van den anderen kant, als wy aanmerken hoe dat alle soorten van boosheyd en zonden onder ons vermenigvuldigt zyn, dan hebben wy reden om te schudden en te beven voor het oordeel, het gene over ons sryken zal. Wanneer Nabuchodonosor den oorlog aen het Ryk van Juda dede, en tegens Jerusalem optrok, wierden'er twee gezanten naer den Propheet Jeremias afgezonden, om hem te verzoeken uyt den naem van den Koning Sedecias, *dat hy Godt zoude ondervraegen, of dat hy voor hun syne wonderheden zoude uytwerken, en Nabuchodonosor van hun doen afstrekken?* waer op Jeremias antwoorde: *Dit zegt den Heere, den Godt van Israël: Ziet ik zal de wapenen, die in uwe handen zyn, en met de welke gy bevegt den Koning van Babylon en de Chaldeen tegens u keeren... en ik zelts zal u den oorlog aendoen met eene uytgestrekte hand en eenen sterken erm* (*Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor Rex Babylonis praeliatur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, & recedat à nobis. Et dixit Jeremias ad eos:... haec dicit Dominus Deus Israël: ecce ego convertam vasu belli, quae in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnantis adversum Regem Babylonis & Chaldaeos, ... & de-*

bellabo ego vos in manu extenta & in brachio forti. Jerem. XXVI. v. 24.) en op den zelve tydftip voorzegde hun den Propheet alle de ellenden, de welke by deze gelegentheid over Jerufalem en het Ryk van Juda moesten komen.

Ach! Lieve Broeders, wy verdienen de zelve antwoord: en miffchien zullen wy het alzo zien uytvallen, ten zy dat wy door eene opregte boetveerdigheyd Gods gramfchap verbidden, de welke alreeds tegens ons ontfleken is: want den oorlog is eene van die geffels, de welke Godt gewoon is te gebruyken als hy zondaerig volk beffraffen wilt en zig vreten over de goddeloosheyd, die op d'aerde bedreven word.

Wanneer Godt aen de kinderen van Iſraël fyne Wetten gaf, beloofde hy hun allen voorſpoed zoo lang als fy de zelve zouden onderhouden: maer zoo heeft als fy de zelve zouden veragten, drygt hy hun met alle foorten van plaegen: en by zoo verre, (zegt hy aen hun) dat gy nog hardnekkig blyft, *zal ik zelve tegen u opflaen, en om uwe zonden zeven-maal myne ſlagen verdobbelen, en ik zal het oorlogs-zweerd over u zenden, het welk de ſchending van myn verbond zal vreten;* (*Ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra, inducamque ſuper vos gladium ultorem foederis mei.* Lev. XXVI. v. 24.) en wederom als Moyses op het eynde van lyn leven Gods Wetten erhaelde en aen het volk onder de oogen bragt alle de ſtraffen en vermaledydingen, die op hun zouden vallen, waer het zaekke fy die Wetten overtredden, ſielt hy ook de rampen van den oorlog onder die gedregene ſtraffen. *Om dat gy uwen Heer en uwen Godt niet zult g'dient hebben met gewilligheyd en blydfchap des herte in den overvloed van alle dingen, daerom (zegt Moyses) zult gy uwen vyand, die Godt u zal toezenden, dienen in honger en dorſt, in armoede en gebrek van alles, en hy zal een jok van yzer op uwen nek leggen, tot dat hy u verplettere. Hy zal uyt verre landen en van d'uyterſte paelen der aerde eene Na'ie over u doen komen, die gelyk zal wezen aen eenen ſnelvliegende arend.* (*Eoquod non ſervieris Domino Deo tuo in gaudio cordisque laetitia, propter rerum omnium abundantiam: ſervies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame & ſiti, & nuditate & omni penuria: & ponet jugum ferreum ſuper ſervicem tuam donec te conterat, adducet Dominus ſuper te gentem de longinquo & de extremis terrae ſiubus in ſimilitudinem aquila volantis cum impetu.* Deut. XXVIII. v. 47. & ſeq.) Het uytwerkfel van deze bedrygingen (gelyk men in het H. Schrift kan lezen) hebben de kinderen van Iſraël zoo manigmael gevoelt, wanneer fy Godt verlaecten en vergramt hadden, zoo ten tyde dat de Regteren hun beſtierde, als ten tyde dat fy Koningen aen hun hoofd hadden, tot dat Godt eyndelyk, zonder hope van erffellinge, hun verwoeft en geplattet heeft door de wapenen van de Romeynen, om te vreten de dood van eenen Menſch-geworden Godt, die fy bedreven hadden.

Aen dit laeffen ſchelm-ftuk zyn wy niet pligtig, Lieve Broeders, ten zy in dezen geestelyken zin, dat wy met Godt te vergrammen op een nieuw, voor zoo veel als in ons is, *den Zone Gods wederom kruyffen, en tot ſpot ſtellen,* (*Ruſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes.* Hebr. VI. v. 6.) gelyk Paulus ſchryft tot de Hebreuwen. Maer overtreffen wy d'Iſraëlieten niet in boosheyd ten opzichte van alle die andere zonden, waer in wy verſmoort hgen, en die dagelykx vermeederden? Wierd Gods naem by d'Iſraëlieten onteert, gelyk hy het by ons word? Wanneer iemand onder hun Godt lafterde, hy was

de dood ſchuldig, en hy wierd door geheel het volk geſteenigt: (*Eduxerunt eum qui blaſphemaverat extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt, feceruntque filii Iſraël ſicut praeceperat Dominus Moysi.* Lev. XXIV. v. 23) maer by ons helaes! is'er niet gemeinder als duſdanige boosheyd. Men laftert Godt al lachende, men maekt'er een ſpel van, en zoo goddelyke als wereldlyke Wetten blyven zonder eenig uytwerkfel ten opzigt van duſdanige laſteraers.

Zyn'er oyt tyden geweest onder d'Iſraëlieten, wanneer men zoude hebben derven ſpotten met de Wet van Moyses, gelyk men heden opentlyk en zonder vreeze onder ons hoort beſpotten de alderheyligſte Myſterien van ons Geſloof en al wat het Evangelie aengact? Wanneer onder dat volk eenen valſchen Propheet optond, die wilde tot de afgodcrye overhaelen en doen afyken van de Geboden des Heere, Godt begeerde, dat dien booswigt van d'aerde weg-gerukt zoude worden. *Gy zult hem niet hooren, zegt Godt, nog hem uyt medoogenigheyd ſpaeren of verbergen, maer ſeffens zult gy hem het leven benemen... met ſteenen zal men hem dood werpen, ... op dat geheel Iſraël d't hoorende vreeze, en dat niemant voortaan beſtaen zoude diergelyke zaek t'ondernemen.* (*Si surrexerit in medio tuo Prophetes... & dixerit tibi: eamus & ſequamur deos alienos, quos ignoras & ſerviamus eis... Propheta ille aut ſiflor ſomniorum interficietur, quia locutus eſt ut vos averteret à Domino Deo veſtro... & errare te faceret de via quam tibi praecepit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui... nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miſerearis & occultes eum, ſed ſtatim interficies... lapidibus obrutus necabitur... ut omnis Iſraël audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam huius rei ſimile.* Deut XIII. v. 1. ad 11.) onder ons helaes! zyn zedert eenige jaeren zoo vele van die valſche Propheten opgeſtaen, die ons hebben gepredikt, dat het Evangelie eene fabel is; dat'er nog Godt is nog helle; dat de menſchen gelyk de beelten ſterven, en dat geheel hun gelyk beſloten is in het voldoen van hunne lighaemelyke luſten. En aen duſdanige goddelooze leeraers heeft men, tot ſchande van het Chriſtendom, zien eene eere en agtinge bewyzen, die de uytmuntenſte wysheyd en deugd alleen verdienen kan; en hunne verdoemelyke boeken, eeniglyk weerdig door de vlammen vernielt te worden, ziet men dagelykx gelezen door zoo vele duyzenden, die geruſtelyk in het midden van ons de laſter-tael uytbraecken, die fy in de zelve leeren, en opentlyk Jefus Chriſtus en ſyn II. Evangelie verlooohenen.

Onderhoud myne Sabbath-dagen en ſchroomt, als gy naedert tot myne heylige Plaetſe, (*Cuſtodite Sabbata mea & pavete ad Sanctuarium meum.* Lev. XXVI. v. 2.) zeyde ceertyds Godt tot de kinderen van Iſraël, en hy dreeg hun met alle foorten van plaegen, en wel bezonderlyk met die van den oorlog, wanneer fy deze en diergelyke geboden zouden overtreden, gelyk blykt uyt de Schriftuer-plaetſen, alreeds hier boven aengehaelt, en uyt menige andere, te iang om hier by-te-brengen. Deze geboden zyn zoo wel aen ons als aen d'Iſraëlieten gegeven: en wat agtinge, Lieve Broeders, hebben wy voor de zelve? De Joden moeſten ſchudden en beven, wanneer fy naederden aen het Tabernakel, waer in de Arke des Verbonds beſtoren was; en wy komen tot onze Kerken met niet meer eerbiedigheyd als oft wy naer de merkt gingen. De ydelheyd en de wifpeltuerigheyd ziet men daer het hoofd in de lugt ſteken tot aen den voet van den Antaer; en vele gedraegen zig in die heylige plaetſe, als oft fy daer uyt geen ander in-

Zigt kwamen, als om openlyk te toonen, dat sy goddeloos genoeg zyn, om hunnen Godt te bespotten, die daer wzentlyk tegenwoordig is. Deze grouwel-stukken vallen niet eens voor, maer dagelykx, en terwylten dat sy regel-regt Gods Majesteit kwetsen, zoo ontteken sy syne gramfchap meer als andere zonden. Hy heeft-ze tot nu toe met verdueligheyd verdraegen: maer wie zal ons verzekeren, dat den tyd niet gekomen is, op den welken hy de zelve zal gaen straffen, gelyk hy het in syn H. Woord gedregen heeft.

Wat al redens hebben wy nog al, om die gedrygde straffe te vreezen, als wy naergaen de maniere, op de welke wy die dagen overbrengen, de welke aen den Heer en aen den Gods-dienst zyn toegeweyd? Sy worden onteert niet alleenelyk met koopen, verkoopen, en andere staeffelyke werken: maer, dat nog erger is, danseryen, dertele byeen-komsten, dronkenfchap en overdaed worden op die dagen meer gepleegt als op andere, en het fchynt genoeg te zyn, dat'er een Patroon-feeste, of eene bezondere plegtigheyd in de Kerke geviert word, om het overig van dien dag, en den nagt die hem volgt, tot brasseryen, tot wulpsheyd, en diergelyke ongerymheden te besteden; dat is te zeggen, dat de Christenen hunne Feesten vieren op de zelve wyze, gelyk eertyds d'Heydenen deden; en men mag heden de Catholyken tot hunne schande zenden naer onze afgefallen Broeders, op dat sy aldaer zouden leeren uyt hun voorbeeld, hoe dat men de dagen des Heere moet overbrengen. By hun zullen wy zien de misbruyken uytgeroeyt, aen de welke het by ons onmogelyk fchynt de hand te konnen stellen, met hope van de zelve eenigzints te verbeteren.

Eyndelyk, heeft Godt eertyds voorzeyd door den Prophet Ifaias, dat hy de dogteren van Sion ging berooven van het hair van hun hoofd en afnemen alle hunne ydele cieraeten (die aldaer in het lang beschreven worden) waer mede de zelve zig oppronkten. Heeft hy hun voorzeyd, (Ifa. III.) dat hun schoonste manschap door den degen zoute vergaen en de kloekste hekten in den slag gefnevelt worden, en dat, om diefwillde dat de dogters van Sion zig verhooveerdigden, en dat sy met eenen uygerekten hals, met lonkende oogen en met eenen gemaekten gang voortstreden en wandelden. (Pro eo quod elevatae sunt filiae, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant... & composito gressu incedebant: declavabit Dominus verticem filiarum Sion & Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamenta calceamentorum & lunulas & torques & monilia &c. . . pulcherrimi quoque viri tui gladio & fortes tui in praelio Ifa. III. v. 16. & seq.) Wat hebben wy dan te verwagten, by wie die ydele optoeyfels, de welke Godt in het volk van Israël wilde bestraffen, tot den hoogften top gerezen syn, en die menigmael, vergezelschapt met aenfootelyke naektheden, zig derven vertoonen in den Tempel des Heere, als oft sy den zelveen wikklen verkeerren in eene pronk-zaele, oft, dat nog schrikkelyker is, in eenen Tempel van Venus! wat hebben wy te verwagten, die door den zwier en de genugten van de wereld al lang den geest van het Evangelie, en de Christelyke eenvoudigheid in ons hert hebben uytgedoomt! Wy, die nog dagelyks nieuwe middelen uytpeyzen om de derteligheden te vergrooten, en zelfs uyt-te-bannen de overblyfels van eene eerbaere schaemte, die voor hun den eenigften toom is, waer door sy in hunne dwaesheden wederhouden worden! en om hier van een beklagelyk voorbeeld by-te brengen; zyn in de voorgaende tyden, op die hey-

denfche vasten-avond-dagen, de vermommingen van vrouwen in mans, en van mans in vrouwen-kleedderen zoo gepleegt geweest, gelyk wy die tot groot leedwezen in deze, eertyds zoo zeegbaere Stad, gezien hebben? vermommingen, aen de welke men met regt mag toepallen het gene Godt door den mond van Moyfes aen het volk van Israël zegt: eene vrouw zal geen mans-kleed aendoen, nog eenen man zal geen vrouwen-kleed aantrekken, want Godt heeft eenen grouwel van die, de welke deze dingen doen. (Non induetur mulier veste virili, nec vir utatur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. Deut. XXII. v. 5.) Vrugteloos zullen dusdanige perfoonen voordraegen, dat sy'er geen kwaed inzigt in hebben: 't zyn verontfchuldigen in de zonde; wat hoe zullen sy voor Godt verantwoordten de verergernisse, die sy hunne mede-borgers geven, de welke, gesterkt en aangemoedigt door hun voorbeeld, diergelyke verfoeylykheden zullen naevolgen, en tot booste eyndens gebruyken? 'T is met diergelyke buytenfporigheden dat de onkuysheyd dagelyks aangroeyt, de welke helaes! maer al te veel ons Vaderland bezoetelt, en waer in alreeds eene groote menigte verfmoot ligt; men vint'er zelfs, die zig daer van eene eere maeken: en de openbaere verergernissen, die men in dit stuk aenmerkt, betoonen ons tastelyk hoe verre dat onze zeden vervallen zyn. Maer ook is het zaek dat Godt dusdanige zonden dan met het hemels-vuer, dan met het oorlogs-zweerd gefraft heeft, wie kan ons verzekeren, dat den tyd niet genadert is, op den welken hy'zig zal vreten over onze boosheden, en ons toezenden de plaegen, de welke wy maer al te veel verdient hebben.

Ach! Lieve Broeders, wanneer ik U aldus onder de oogen brenge hoe dat Godt syn uytgelezen volk zoo menigmael met de geessel van den oorlog gefraft heeft, en dat ik U den vyand voorstelle als of hy alreeds aen de poorte stond om U t'overrompelen, en om het regtveerdig oordeel Gods tegen U uyt-te-werken; 't is verre van my van te willen U den moed doen verliezen, of deze plaegen U toe-te-wenschen. in tegendeel als Priester en Bediender des Heere, zou ik moeten en willen den eersten wezen om deze plaegen te verbidden, en al weenende voor de voeten van den Autaer te roepen: spaert uw volk, en laet niet toe dat uwe erfennisse tot versmaeding verval, dat vrede natiën over hun heerschen. Waerom zeggen die volkeren alreeds: waer is hunnen Godt? (Inter vestibulum & Altare plorabunt Sacerdotes Ministri Domini, & dicent; parce Domine, populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominatur eis nationes. Quare dicunt in populis: ubi est Deus eorum? Joël II. v. 17.) Waerom komt hy hun niet te hulpe? Neen Alderlieftste, mer U de vreeze in't herte te jaegen heb ik geen ander inzigt, als U te doen treden in U zelve, op dat gy aenmerkende wat gy verdient hebt, uwe levens-maniere zoud veranderen, en met eene waere boetveerdigheyd het onweder zoud doen verschuyven, het gene over uw hoofd hangt.

'T is nu zoo lang, Zondaers, dat uwe Herders, dat de Biegt-vaders en de Predikanten U te vergeefs vermaent hebben, en aangemoedigt tot een christelyk leven: Gy hebt hunne woorden in den wind gestaegen, en om dat alles U toelagte, zyt gy voortgegaen in uwe boosheyd, en gy hebt in uw hert gezezt: ik heb gezondigt en was kwaed is my dog overkomen? (Peccavi, & quid mihi accidit triste? Eccli. V. v. 2.) Misschien zult gy nu anders gaen peyzen, wanneer gy die donkere wolkten r'alle kanten ziet

by-een vergaderen, en dat de geestel des Heere gereed is om U te kastyden? Daerom neme ik deze gelegentheid waer, om in deze omstandigheden te zekerder uw hert te raeken, en de vreeze, waer in gy heden zyt, U dienstig te maeken tot de zaligheid: want dikwils gebruykt Godt syne tydelyke straffen om daer van onze bekeering te beginnen. Aldus is het gebeurt aen het joodsche volk, het welk gefrafft zynde door de wapenen van de Chaldeen en vervoert naer Babylonien, noyt meer de afgoden aanbeden heeft, sehoon dat zy te vooren zoo menigmael in deze zonde gevallen waeren. De straffen, de welke sy niet geloofden wanneer sy hun voorzeyt wierden, hebben hun weyzer gemaekt wanneer sy de zelve gevoelden. Doet beter, Alderlieffte, en volgt liever het voorbeeld naer van de Ninivieten, de welke, zoo haest als sy door den Propheet Jonas met den ondergang van hunne Stad wierden gedregen, zig tot Godt gekeert hebben, en door hunne boctveerdigheyt deze gedregene liraffe voorkomen hebben en afgeweert.

Gy weet dat Godt bermhertig is, en dat hy zig ligtelyk laet verzoenen door de boctveerdigheyt van den zondaer. Hy wilt syne dood niet, maer hy heeft liever dat hy zig bekeere en leve. (*Nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à via sua & vivat.* Ezech. XXXIII. v. 11.) Dat is de reden (zegt den Wyzen Man) waerom hy bestraft de gene die dwaelen, dat hy hun vermaent over de zonden die sy begaen en hun aanspreekt, op dat sy de boosheyt verlatende in hem zouden gelooven. (*Idoquo eos qui exerrant corripis, & de quibus peccant admones & alloqueris, ut relicta malitia, credant in te Domine.* Sap. XII. v. 22.) Geheel het Heylig Schrift is vol van die zoete aanspraeken, waer mede hy den zondaer aenlokt tot de bekeering, en hem belooft, dat hy in dat geval syne ongergigheden niet meer zal indagtig zyn, (*Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* Ezech. XVIII. v. 22.) en dat syne voorgaende boosheyt hem geen den minsten hinder zal bybrengen. (*Impietas impij non nocet ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Ezech. XXXIII. v. 12.) Hy is zelfs gewoon deze belofte te erhaelen, wanneer het schynt dat syne gramsehap op het hoogsten gerezen is, gelyk by voorbeeld, als hy aen het jodische volk door synen Propheet Jeremias dede voorzeggen, dat hy om hunne zonden de Stad Jerusaleem zoude doen verbranden en verwoesten, en hun gevangen doen leyden naer Babylonien, ziet, ó huys van Israël! (zegt Godt) gy zyt in myne hand, gelyk de pot-aerde is in de hand der potbakkers. In eenen oogenblik zal ik myne uyspraeke doen tegens een volk en tegens een Koningryk, dat ik het zal uytroeyen, vernielen en verdryven. Nogtans is het raek dat dit volk, tegen wie ik dit heb uytgesproken, berouw zal gehad hebben over syne zonden, en insgelyx rouw hebben over het kwaed, het welk ik hun-lieden dagte toe-te-zenden. (*Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israël.* *Repente loquar adversum gentem & adversus regnum, ut eradicem & destruam & disperdam illud. Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversum eam: agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei.* Jerem. XVIII. v. 6. & seq.) Ziet eens wat goedheyt, Lieve Broeders, en hoe haestelyk dat Godt gereed is synen straffenden Erm in-te-trekken, zelfs wanneer hy onze verwoedinge zoude beslemt hebben. En daerom spreke ik U nog eens aen van Gods wegen met den Propheet Ezechiel: bekeert U en doet boctveerdigheyt over alle uwe boos-

heden, en die boosheyt zal U tot geen verderf zyn. *Wepet verre van U alle die overredingen die gy begaen hebt, en maekt U een nieuw hert en eenen nieuwen geest.* En waerom dogt zoudt gy sterven huys van Israël? Waerom, Alderlieffte, zoudt gy U laeten overrompelen door die oorlogs plaegen, waer mede gy gedregen word, en door alle die ellenden, de welke daer uyt volgen; terwylen dat het van U afhangt de zelve af-te-keeren? *Ik wille de doot niet, (zegt Godt) van den gene die verloren gaet, daerom bekeert U en leeft gelukkiglyk. (Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes pravaricationes vestras, in quibus pravaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum: & quare moriemini domus Israël? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini & vivite.* Ezech. XVIII. v. 30. & seq.)

Doet alzoo, Lieve Broeders, keert U tot Godt met een rouwig hert, trekt eenen nieuwen mensch aen, verzaekt en verlaet de zonden, en wel die bezonderlyk, om de welke Godt eertyds het Israëls volk met syne plaegen en straffen gedregen heeft, gelyk wy hier boven gezien hebben. Verlaet dan alle die ydelheyt en dertelheden, die hem zoo grootelykx mishaegeen, en die de bron-ader zyn van d'onkuysheyt, door de welke heden het Christendom overfloort word: onteert noyt synen H. Naem; brengt de dagen des Heere over in zedigheyt en godvrugigheyt; en wanneer gy naer onze Kerken komt, denkt dat het plaetfen zyn van gebed, en betoont aen uwen Godt, die daer wezentlyk op den Autaer tegenwoordig is, de eerbiedigheyt, die gy hem schuldig zyt

Maer gelyker noyt zonde geweest is, de welke Gods gramsehap meer ontfeken heeft tegens het volk van Israël, en waer over hy hun met oorlog en andere plaegen bitterder bestraft heeft, als over d'afgoderye, wanneer sy de zelve bedreven hadden; zoo is'er ook heden eene zonde, die boven alle andere syne vraek tegen ons uytroeft, te weten die schrikkelijke ongeloovigheyt (waer in zoo vele vervallen zyn) die het geloof tot den grond toe uytroeyt, en voortsbrengt alle die Gods-lasteringen, de welke men dageelykx hooren moet. Haeren oorsprong zyn die valsche Propheten, de welke sedert eenige jaeren hunnen mond tegens den Hemel geopent hebben: en hunne taal is verbreyd door geheel de wereld, (*Posuerunt in caelum os suum: & lingua eorum transivit in terra.* Psalm. LXXII. v. 9.) en sy is als een kanker schielyk voortsgekropen. (*Sermo eorum ut cancer serpit.* II. Tim. II. v. 17.) Zyn'er onder U, Lieve Broeders, die hunne leeringe hebben ingezogen, om dat sy uwe ooren streelde en den vollen room aen uwe bedorven driften gaf; ach! bekeert U, en houd op van uwen Zaligmaeker te lasteren, en den schoot van uwe Moeder de H. Kerke te verscheuren. Oit wilt gy hardnekkig blyven, trekt dan liever weg uyt het midden van ons, op dat uwe mede-borgers niet zouden gedompelt worden in alle die plaegen, de welke uwe goddeloosheden verdienen. 't Zyn uwe geduerige blaspheemien, die bekwaem zyn om Gods hoorn en vraek over het Vaderland en over de wapenen van uwen Prins te trekken. Ach! doet uwe oogen open, en neemt Gods genade waer, de welke in dezen tyd genegen schynt meer als oyt, om uwe blindheyt te willen genezen. Want van den eenen kant laet hy het oorlogszweerd blinken, om U de vreeze aen-te-jaegen door de verdiende ellenden, met de welke hy U volgens het lichaem drygt; en van den anderen kant laet hy U somtyds

ook al zien in d'eene oft d'andere schrikkelijke dood, die aen de goddeloozen overkomt, wat dat gy volgens de ziele te verwagten hebt. Wanneer het gebeurt, dat uwe booze leer-meesters, oft andere van uwe foorte, op het naederen van d'eeuwigheyd betere gedagten krygen, en hunne vorige gevoelens afzweiren, gy weet, dat gy alldan gewoon zyt hunne bekeeringe te bewimpelen, en te zeggen, dat sy dit doen uyt eene ydele en ongegronde vreeze op dien tyd-stip, als sy door de ziekte en krankzinnigheyd die'er uyt volgt, zoodaniglyk overrompelt worden, dat sy de vryheyd van geest verloren hebben: met diergelyke beuzelingen tragt gy U zelve te praeyen, en't knaegende gewis in slaep te wiegen. Daerom den Heer, die niet anders zoekt als uwe bekeering, laet ook somwylen toe, dat die aenleyders van de goddeloozen tot den laefften adem in hunne vorige boosheden volherden, en dat sy, op eene zienelyke wyze van Godt verlaeten, als rampzalige helden met blasphemie in den mond en de wanhope in het hert hunne ongelukkige ziele uytbraeken, en aldus, gelyk eenen tweeden Judas, vertrekken sy naer de plaetse, die sy voor eenwig hebben zullen. 't Zyn afgryffelyke vertoogen, waer in Godt U wilt toonen, hoe schroomelyk dat de dood is van eenen goddeloozen, wanneer syne boosheyd niet als met syn onzalig leven eyndigt

Spiegelt U daer in en doet'er profyt mede, dolende schaepen, schud en heeft, wanneer gy duiddanig eynde aenmerkt, en schroomt te saemen voor den afgrond, den welken d'ongeloovigheyd onder uwe voeten graeft, en waer in gy eens vallen zult, ten zy gy van leven verandert. Verzaekt die duyvelliche hooverdye (door de welke zoo menige onder U-L. verleyd worden) van te willen toonen, dat gy meer verstand hebt als andere, die aen Gods Woord en aen de Leering van syne Kerke zig eenvoudiglyk onderwerpen. Weet, dat de ydele glorie, die U verblind, *als een stof*

is het welk den wind van de aerde wegvoert. (*Tamquam pulvis quem projicit ventus à facie terrae.* Psalm. I. v. 4.) En al was 't dat gy voor eenigen tyd den Dagon waert van de Philistien, (gelyk in onze dagen sommige van die gewaende Philosophen geweest zyn) den oogenblik zal eens komen, dat Godt U zal rukken uyt uwe plaetse, en U met sehande vermorzelen voor syne voeten, gelyk aen den afgod gebeurt is. *Wagt U dan voortaan van uwe horens tegen den Hemel op-te-steken, en tegens G. d. boosheden uyt te braeken; weet, dat den Heere eenen leker in syne hand heeft, wiens grond-top nog niet is uytgeshonken, en dat hy daer van zal doen drinken alle de zonduers der aerde.* (*Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem... quia calix in manu Domini... Fex ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terra.* Psalm. LXXIV. v. 6. & 7.) Daerom bekeert U tot Godt, eer dat gy dien bitteren beker van syne gramschap smaeken moet. Zweert uwe boosheyd af, volgt het licht op van het II Geloof, het gene U in het Doopfel is ingestort, en voegt uwe zeden volgens de waerheden, de welke het zelve U voorstelt.

Dit doende, Lieve Broeders, zullen wy alremaal te laemen met betrouwen mogen naederen tot den Throon van Bermhertigheyd en eenen Biddag instellen, die syn uytwerkfel hebben zal. (*Isai. LVIII.*) *Wy zullen Godt bidden, en hy zal ons verhooren: wy zullen tot hem roepen, en hy zal ons antwoorden: hier ben ik om u te helpen* (*Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicit: ecce adsum.* *Isai. LVIII. v. 9.*) Hy zal het onweder, dat ons drygt, doen verschuyven: hy zal de wapenen onser Souvereyne segenen: en verzoent zynde met syn volk, zal hy den olyf-tak van vrede op de aerde doen wederkeeren, en nog hier naermaels ons eenen beteren vrede doen smaeken, den welken onberoerelyk en eeuwig-duerende wezen zal. Amen, Amen.

Gegeven binnen Antwerpen den 8 Meert 1777.

Was onderteekent

Locus † Sigilli.

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.

N. J. De Hornes de Geldorp Secret.

ALGEMEYNEN BIDDAG, om over de Wapens van Haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteys den Goddelyken Zegen te verkrygen.

Dezen Biddag zal in Onze Cathedrale beginnen Zondag toekomende, wezen den 23 dezer maend Augulti, en naer dat hy geduerende de zelve weke in alle de Parochien dezer Stad zal vervolgt wezen, zal hy verdeelt worden door geheel de Dioecese, volgens het order hier beneden voorgescreven, en daer naer zal men hem ervatten op de zelve wyze tot dat Wy het eynde daer van zullen aenzeggen. De Parochiale Kerken van ons Bischofdom, de welke in den onderstaenden lyst niet zyn uytgedrukt, zullen den Biddag houden op den eersten Zondag naer het ont angen dezer, en voorts hem ernemen op den derden Zondag van ieder maend.

In de Kerke, aen de welke den Biddag de beurt valt, zal men op dien dag eene Solemne Misse en I of zingen, en in beyde deze diensten zal het II. Sacrament des Auctaers worden uytgestelt. Voor of naer de voorgenoemde

Misse zal men zingen de Litanie van alle Heyligen, en het Lof zal gefloten worden met den 45 Psalm *Deus noster refugium & virtus &c.* en de collecte *Deus qui conteris bella &c.*

En om uwe godvrugtigheyd nog meerder op-te-wakkeren, op dat wy door de kragt van een vervoegd Gebed de genade van den Heer haeffiger zonden bekomen, zoo verleenen Wy XL. Dagen Aftaet iederen keer als gy zult in eenen van deze Diensten tegenwoordig zyn, en aldaer godvrugtiglyk bidden ter intentie van onze Moeder de H. Kerke en ten eynde als boven.

Wy gebieden ook aen alle Priesters, zoo Seculiere als Reguniere, de welke in ons Bischofdom het II Sacrificie zullen opofferen, dat sy de voorgenoemde Collecte voegen by de andere, die volgens het Officie van den dag in de Misse moeten gelezen worden.

Order en vervolg van den Biddag door ons Bifchdom Beginnende op 23 Augustus 1777.

Zondags in de Cathedraele Kerke van Onze Lieve Vrouwe.
 Maendags in de Collegiale en Parochiale Kerke van S. Jacob.
 Dynfdags in de Parochiale Kerke van S. Walburg.
 Woonfdag in de Parochiale Kerke van S. Joris.
 Donderdags in de Parochiale Kerke van S. Andries.
 Vrydags in de Parochiale Kerke van het Kasteel.
 Zaterdag in de Parochiale Kerke van S. Willebrord.
Naer dat den Biddag aldus gehouden zal wezen in alle de Parochien dezer Stad zal men hem vervolgen op de onderftaende wyze.
 Zondags 30. Augusti in de Cathedraele Kerke van Onze Lieve Vrouwe tot Antwerpen, de Collegiale en Parochiale Kerken van S. Gommar tot Lier, S. Peeter tot Turnhout, S. Catharina tot Hoogftaeten, en in de Parochiale Kerken van Herenthals, Geel en Zantvliet.
 Maendags in d'Abdye van S. Michaël tot Antwerpen en in d'Abdye van Tongerlo en Postel.
 Dynfdags in de Kerke van de PP. Predikheeren tot Antwerpen.
 Woonfdags in de Kerke van de PP. Minder-broeders tot Antwerpen.
 Donderdags in de Kerke van de PP. Lieve Vrouwe Broeders tot Antwerpen.
 Vrydags in de Kerke van de PP. Augustynen tot Antwerpen.
 Zaterdag in de Parochiale Kerke van S. Willebrord buyten Antwerpen en in de Chartreufen van Antwerpen en Lier.
 Zondags 6 September in de Collegiale en Parochiale Kerke van S. Jacob tot Antwerpen en in de Collegiale Kerke van S. Dymna tot Gheel.
 Maendags in de Abdye van S. Bernard buyten Antwerpen en van S. Salvator binnen Antwerpen, als ook in de Priorye van de Canoniken Regulieren tot Corfendonck.
 Dynfdags in de Kerke van de PP. Beggaerden tot Antwerpen.
 Woonfdags in de Kerken van de PP. Capucinen tot Antwerpen en Lier.
 Donderdags in de Kerke van de PP. Minimien tot Antwerpen.
 Vrydags in de Kerken van de PP. Carmelieten Discalceaten tot Antwerpen en van de PP. Minder-broeders tot Herenthals en Turnhout.
 Zaterdag in het Klooster van de Cellebroeders tot Antwerpen en Lier.
 Zondags 13 September in de Parochiale Kerke van S. Walburg tot Antwerpen en de Cluyze tot Lier.

Maendags in het Klooster van de Norbertinerffen tot Antwerpen, in d'Abdye van Nazareth by Lier, in de Proofdye tot Herenthals en by de PP. Brigitinen tot Hoboken.
 Dynfdags in het Klooster van de Facons tot Antwerpen.
 Woonfdags in het Klooster van S. Magaritendael genaemt ter Nonnen tot Antwerpen.
 Donderdags in het Klooster van ter Zieken tot Antwerpen en van de Sepulchringen tot Turnhout.
 Vrydags in het Klooster van S. Catharina van Senen tot Antwerpen.
 Zaterdag in het Klooster der Zwarte-Zusters tot Antwerpen en Lier.
 Zondags 20. September in de Parochiale Kerke van S. Joris tot Antwerpen.
 Maendags in de Kloosters van S. Anna-Dael oft Luythagen en in dat van Ooftmal tot Antwerpen.
 Dynfdags in het Klooster van de Clariffen tot Antwerpen en Hoogftaeten, in het Klooster van Sion, tot Lier, van de PP. Augustynen tot Herenthals en in het Gasthuys van Turnhout.
 Woonfdags in het Klooster van de Spaensche Theresiaenen tot Antwerpen.
 Donderdags in het Klooster van de Witte-Zusters tot Antwerpen.
 Vrydags in het Klooster van de Annonciaeten tot Antwerpen endat van Vredenberg tot Lier.
 Zaterdag in het Klooster van de Grau-Zullers tot Antwerpen.
 Zondags 27. September in de Parochiale Kerke van S. Andries en van het Kasteel tot Antwerpen.
 Maendags in de Kloosters van de Engelsche Theresianen tot Antwerpen, Lier en Hoogftaeten.
 Dynfdags in het Klooster genaemt het Derde ordre tot Antwerpen.
 Woonfdags in het Klooster van de Capucinerffen tot Antwerpen.
 Donderdags in het Klooster van de Urselinnen tot Antwerpen.
 Vrydags in de Gasthuizen tot Antwerpen, Lier, Herenthals en Gheel.
 Zaterdag op de Beggynhoven tot Antwerpen, Lier Herenthals, Turnhout en Hoogftaeten
Naer dat deze Biddagen zullen geëyndigt zyn, zal men de zelve wederom ernemen op den voet hier boven uygedrukt sedit Zondag 30. Augusti tot dat het fluyten der zelve zal aengezege worden.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXIX.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de gratie Gods, en des Heyligen Stoel van Roomen Bifchop van Antwerpen &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

DEN Veertigdagfchen Vasten is eenen tyd van verftervinge, en uyt dien hoofde moet hy aengenaem wezen aen alle Geloovige, de welke met een opregt en boetveirdig hert zig willen keeren en vrugten voortbrengen van zaligheyd. 'T is eene Apostolyke instellinge, gelykvormig aen den Geest van Christus; 't is eenen van de heylzaamste middelen, die men gebruyken kan om het vleesch te kruyffen met alle syne kwaede

kwaede driften en begeerlykheden : het gene wy altemael doen moeten, *willen wy aen Christus toebehooren.* (*Qui sunt Christi carnen suam crucifixerunt cum vitiiis & concupiscentiis.* Gal. V. v. 24.)

Door de verstervinge, Lieve Broeders, kruysen wy ons vleesch op eene geestelyke wyze, met aen het zelve een deel van synen nooddrift t' ontrekken en het aldus te verslappen; met syne lusten te besnoeyen; met alle onze lighaemelyke zinnen hunne voldoeninge te weygeren: en om oovrtyugt te wezen, dat deze verstervinge aen ons alle noodig is, als wy onze zaligheyd willen bewerken, is het genoegzaam eenen oogslag te geven op die ongelukkige gesteltenisse, waer in wy altemael geboren zyn. Immers wy ondervinden dagelyks die wederspanningheyd van het vleesch tegens den geest: wy zugten onder die bedorventheyd van de nature (overblyfsel van d'erfzonde) waer door het schynt, dat wy als twee zielen in een lighaem hebben, die geduerig tegens malkanderen stryden. Wy gevoelen de waerheyd van het gene den H. Geest zegt in het Boek der Wysheyd, dat *het lighaem, het welk aen de bedorventheyd onderworpen is, de ziele bezwaert, en dat deze aerdsche wooninge het verstand te nederdrukt.* (*Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum.* Sap. IX. v. 15.) Wy moeten zoo dikwils met Paulus uytroepen: *Ik heb vermaek in Gods wet volgens den inwendigen mensch: maer ik zien eene andere wet in myne lidmaeten, die stryd tegen de wet van mynen geest, en die my onder de wet der zonden gevangen houdt.* (*Condelector legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivantem me sub lege peccati.* Rom. VII. v. 22.) Ah! hoe menigmael gebeurt het, dat onzen geest opwaerts vliegen wilt naer den Hemel om zig met Godt bezig te houden, en dat hy door het vleesch gestremt word, en nedergerukt naer de aerde! Hoe menigmael wenschen wy het goed te doen, terwylen dat de lichaemelyke driften ons naer den anderen kant doen overhellen, en in de zonde vervallen! zoo dat *het leven van den mensch op de aerde eenen geduerigen stryd is;* (*Militia est vita hominis super terram.* Job VII. v. 1.) stryd, die zoo veel te meer gevaer en moeyelykheyd bybrengt, om dat wy onzen grootsten vyand binnen onzen boezem draegen, en dat hy een deel maekt van ons eygen-zelfs; te weten: dat zondaerig vleesch, het welk wy moeten bevegten en dempen, op dat het den geest niet zoude overmeesteren, en ons trekken in de verdoemenisse.

De inwendige bedorventheyd, op de welke gegront is dien zaligen haet, die wy moeten opvatten tegen ons eygen-zelve, is niet alleenelyk te vinden in ons maer ook in ons verstand en in onzen wille; want (gelyk wy van jongs af in den Catechismus geleert syn) de duysternisse van het menschelyk verstand, en de genegentheyd van synen wille tot het kwaed, syn wonden, die d'erf-zonde ons heeft toegebracht. Maer niettemin is het waer, dat alle onze ongeregelde driften en kwaede begeerlykheden meestendeel langs den kant van het lichaem worden ontfteken: om dat gemeynelyk het verstand en den wille verleyd worden door de verscheide indrukken, die sy door het lichaem ontfangen; 't is meestendeel om te voldoen aen het lichaem, 't zy in syne vleeschelyke genugten, 't zy eenig gemak oft profyt te zoeken, tot het welk de lichaemelyke zinnen ons aenlokken.

'T is ook om deze reden, dat den Apostel Paulus, wanneer hy zig beklaegt over de kwaede begeerlykheden, die het menschen-hert zoo menigmael overrompelen, jammerlyk uytroept: *Wie zal my van dit lighaem des doods verlossen?* (*Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Rom. VII. v. 24.) 'T is om deze reden, dat hy in synen Brief tot die van Galatien alle soorten van zonden *werken des vleeschs* (*Manifesta sunt autem opera carnis, quae sunt &c.* Gal. V. v. 19. & seq.) noemt. En daerom, Alderlieffte, schoon dat wy moeten geheel onzen ouden mensch befryden, en vervolgens ons verstand en onzen bedorven wille, zonder wiens toestemminge de zonde niet kan uytgewerkt worden; nochtans, vermits ons lichaem en syne zinnen meestendeel den wortel zyn, waer uyt het kwaed voortspruyt, zoo moeten wy in dezen geestelyken oorlog ons meesten geweld tegens hun keeren, en hun doen draegen het pak van de verstervinge, gelyk Paulus ons leert, wanneer hy zegt in de voorgemelde plaetse: (*Gal. 5.*) *die aen Christus toebehooren hebben hun vleesch gekruyst met syne kwaede driften en begeerlykheden.*

Diergelyken oorlog tegen onze kwaede driften, en die van andere menschen, word ons geboden in deze woorden van Christus: *Is 't dat iemand tot my kome, en niet haet synen vader, en moeder, en vrouw en kinderen, en broeders en zusters, en daer by nog syn eygen zelve, die kan mynen discipel niet wezen.* (*Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Luc. XIV. v. 16.) Dat is te zeggen, dat wy alle verkeerde liefde tot die voorwerpen moeten afleggen, en tegen hun eenen haet opvatten, voor zoo veel zy ons

zouden willen van den weg der zaligheyd aftrekken : welken haet geensints tegenstrydig is aen de Wetten van Godt en van de natuere, die ons verplichten zoo ons eygen zelve, als de voorgemelde perfoonen, aen de welke wy zoo nauw verknogt syn, te beminnen: maer hy maekt, dat die liefde tot geheel onzen mensch en tot andere, zuyver werde en regtmaetig.

Bemint dan uw lighaem, Lieve Broeders; maer bemint het, gelyk het behoort; dat is te zeggen: bemint het om het voor eeuwig gelukkig te maeken, en niet om het te verliezen. Haet het in tegendeel, voor zoo veel het door syne ongeregelde driften eenen hinderpael is van uw zaligheyd, en eenen vyand van syn eygen geluk; bestryd het, vervolgt het langs dien kant, op dat het een werktuyg wordende van de deugd, ook eens deel in den loon van de deugd mag verkrygen. Gy zult my misschien antwoorden, dat gy niet kont dat lighaem versterven en kruysfen, om dat het alfdan lyden moet, en dat gy daer aen te gevoelyk zyt. Maer wat onderstaet gy al niet, wanneer dat zelve lighaem ziek is? Alfdan zyt gy niet vervaert van d'alders strengste vastens: gy neemt dranken in, die aen den smaek onverdraegelyk wezen; gy laet toe, dat men U snyd en kerft op d'alderpynelykste wyze; en dit alles verdraegt gy geirne, zoo haest als gy maer hope hebt van door die pynen en smerten wederom te krygen eene gezondheyd, die evenwel maer weynigen tyd kan dueren; jae op dien oogenblik zelfs, wanneer gy, om dat lighaem in het leven te behouden, aen het zelve duslaenig lyden aendoet, dan bemint gy het waerelyk. Waer by komt het dan, dat U alles te zwaer valt, zoo haest als gy de minste pynen onderstaen moet, om ziel en lighaem voor eeuwig gezond en gelukkig te maeken? En waerom doet die behoudenisse op U den zelve indruk niet? Ach! Lieve Broeders, wat is hier anders op te antwoorden, als wel, dat gy alles lyden wilt om uw tydelyk leven niet te verliezen, en dat gy weynig agting hebt voor het eeuwig!

Daer en is niet over, Alderlieffte, als dat gy uwen keus doet voor het tydelyk oft voor het eeuwig. Kiest gy het eersten, gy kont uw vleesch koesteren en aen syne driften voldoeninge geven; kiest gy het tweeden, gy moet het versterven en kruysfen: daer is geen middel-weg; want Paulus zegt U opentlyk: *Is het zaeke dat gy volgens het vleesch zult geleest hebben, gy zult sterven; maer is 't dat gy door den geest de werken des vleesch zult gedood hebben, gy zult leven.* (*Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Rom. VIII. v. 13.)

Ik bekenne, dat het tegenstrydig is aen onze bedorven natuere het vleesch aldus te kruysfen: en de moyelykheyd ondervinden wy altemael zoo haest als wy dit gaen in 't werk leggen; maer wy moeten denken, dat het den eenigsten middel is, die ons van de zonde kan bevryden, en vervolgens van den eeuwigen ondergang. Zeker, daer is geen mensch te vinden, aen wie onbekent is dien geduerigen drift van ons hert tot de zienelyke genugten. Wie gevoelt niet dat geweld, met het welk wy tot de zelve getrokken worden door de verscheide voorwerpen, die wy dagelykx ontmoeten? En deze ongelukkige genegentheyd, die met ons geboren is, word nog vergroot en meerder aengestoken door de listen van den duyvel, door de pomperyen van de wereld, en door de kwaede voorbeelden van andere. Is het dan mogelyk alle die aenstooten te verydelen, alle die strikken t'ontgaen, en dagelykx te wandelen op den boord van den afgrond zonder daer in te vallen, ten zy dat wy door de wapenen van de versterving dat vleesch geduerig bestryden, en het zelve tragten onder het gebied van den geest te bedwingen? Met een woord, ten zy dat wy, gelyk Paulus dede, *ons lighaem kastyden, en het behandelen als eene slaeve, op dat wy van Godt niet zouden verworpen worden.* (*Castigo corpus meum & in servitutem redigo, ne... reprobus efficiar.* I. Cor. 9.)

Maer wie zal dusdanige lessen doen bevatten en smaeken aen zoo vele vleeschelyke Christenen, *de welke geene de minste kennisse hebben van de zaeken die Gods Geest raeken, en de zelve aanzien als eene zottigheyd?* (*Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi.* I. Cor. 2. v. 14.) En om hier nu niet te spreken van dat groot getal van goddeloozen, oft van die zondaers, de welke den vollen toom geven aen hunne schandelyke driften, en opentlyk zien, dat sy wandelen op den weg der verdoemenisse: hoe vele andere zyn'er niet, de welke voor het uiterlyk nog al schynen loffelyk te leven; maer nogtans wiens leven weynig over-een-komt met het Evangelie, wanneer men dit stuk van de verstervinge wat dieper wilt doorgronden, en daer van oordeelen volgens de regels, die Ons in Gods Woord zyn voorgeschreven; regels, door de welke ons de verstervinge word opgeleyd als een werk, waer uyt wy moeten betoonen, dat wy opregte Discipelen van Christus zyn.

Deze regels, Alderlieffte, zyn immers de zelve voor arme en voor ryke; want alhoewel dat hunnen staet in de wereld zeer verschillig is, wat het tydelyk aengaet, daer is voor hun beyde maer een Evangelie, vol-

gens het welk sy zullen in het toekomende leven gevonnist worden. Dat dan zoo wel d'eene als d'andere zig eens onderzoeken, oft dat dien geeft van versterking, die aen alle Christenen zoo noodig is, hunnen handel bezielt, en wat uytwerksels dat sy daer van in hun zelve vinden.

Om te beginnen van de ryken: 't is verre van my hun altemael te willen veroordeelen. Ik wete wel, dat'er vele in deze Stad zyn (en den Heere zy daer over gedankt) de welke hun hert geensints vast-hegten aen hunne vergangelyke goederen, maer in het midden van den overvloed eene christelyke maetigheyd onderhouden, en bermhertig zyn aen hunne arme broeders; met een woord, 't zyn van die ryken, aen wie men den lof mag toevoegen, die den H. Geest geeft aen dusdanige, dat sy hun betrouwen niet stellen op de geld-schatten, en dat sy wonderheden in hun leven uytwerken. (*Beatus dives, . . . qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris . . . fecit mirabilia in vita sua. Eccli. XXXI. v. 8.*)

Maer hoe vele zyn'er niet in tegendeel, die van de rykdommen hunnen afgod maeken, en voorders van den morgend tot den avond toe niet anders doen als den zwier van de wereld-naerjaegen! Den slaep, de tafel, de gezelschappen, de spectakels, het spel, de danseryen en diergelyke ydele genugten maeken geheel hunne bezigheyd; en in plaetse van zig somtyds te vertrekken uyt het gewoel van de wereld, om op Godt te peyzen, en met goede werken hun eeuwig geluk vast-te-stellen, sy denken anders niet als om dagelykx nieuwe genugten en dertelheden uyt-te-vinden, de welke hun altyd meer en meer vast-kleven aen de pomperyen des werelds, schoon sy de zelve in den H. Doop verzaekt hebben.

Wat bedwang doen dusdanige aen hunne zinnen? Wat deel heeft de christelyke versterkinge in diergelyk leven? 't is wel waer, dat sy ook alle hunne pynen en smerten gevoelen, en dat sy menigmael, zelfs in het midden van hunne genugten, vele onlusten en onaengenaeme zaaken moeten verdraegen, zoo dat sy dikwils van binnen het hert geperst hebben, terwylen sy voor het uyerlyk een bly-gemoed toonen: maer geheel hun lyden is vrugteloos; want sy zugten onder de slavernye van de wereld, de welke hun noyt kan bybrengen dien zoeten vrede, nog dien inwendigen troost, door den welchen de kinderen Gods ondersteunt worden in het midden van de bitterheden waer mede dit leven vermengelt is. Onbedagte Christenen! gy verwacht uwe zaligheyd te bekomen door de verdiensten van eenen gekruyften Godt; en gy leeft als oft gy vyanden van het Kruys waert. Gy verhoopt gekroont te worden, en gy wilt niet stryden, nog aen U zelve geen het minsten geweld doen; alhoewel dat Christus U uytdukkelyk aenzegt, dat *het ryk der Hemelen geweld lyd, en dat het niet als met geweld word ingenomen.* (*Regnum Caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Matth. XI. v. 12.*) Gy stelt U geruft, om dat gy U inbeeld, dat gy geene grove zonden doet, en dat de genugten en voldoeninge, die gy aen uwe zinnen bezorgt, geoorloft zyn en onnoozel: maer wat grove zonden had den ryken Vrek gedaen, die nogtans in de helle begraven is? Leest waer van Christus hem beschuldigt by Lucas aen het XVI. Capittel, en gy zult niet anders bevinden, als dat hy den zwier van de wereld volgde, en onbermhertig was tot den armen Lazarus; dat is te zeggen, dat hy leefde gelyk'er hedendaegs zoo vele doen.

Neen, Alderliefsite, 't is onmogelyk, dat alle die ydelheden, alle die genugten, en die geduerige voldoeninge de welke gy aen uwe ziele geeft, konnen onnoozel wezen, vermits de zelve regel-regt aen het Evangelie tegenstrydig zyn. Het leven van eenen opregten Christenen moet een verstorven leven zyn: en hy moet konnen met den Apostel Paulus uytroepen: *de wereld is voor my gekruyft en ik voor haer.* (*Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gal. VI. v. 14.*) dat is te zeggen, dat d'ydelheden des werelds en de driften van het vleesch voor hem moeten als dood zyn, en dat hy met hun af-te-zweiren zig-zelve op eene geestelyke wyze kruyffen moet. Met een woord, Alderliefsite, den Geest van Christus moet geheel in onzen handel uyt-schynen; want *dien, den welchen den geest niet heeft, kan aen Christus niet toebehooren,* (*Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Rom. VIII. v. 9.*) en terwylen dat'er niets van hem, nog van synen geest te vinden is in alle die ydele en aerdsche bezigheden, met de welke gy geheel uwen levens-loop overbrengt, zoo kont gy ligtelyk besuyten, dat g'U zelve te vergeefs vleyd, en dat g'U laet bedriegen door de wereld, en door d'exempels van andere, die gy blindelings naervolgd.

Ik weet wel, dat het niet gemakkelyk is oodmoedig te wezen in het midden van de rykdommen: maetig in den overvloed; en afgetrokken van de wereld, wanneer de zelve langs alle kanten toelagt: maer 't zal altyd moeyelyk zyn den Hemel te winnen; *den weg die'er naer toz leyd is eng; weynige syn'er die hem vinden,* (*Quam . . . ardua via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam! Matth. VII. v. 14.*) 't is zelfs nog moeyelyker voor de ryke dien weg in-te-slaen als voor de arme: en de gelykenisse van den

kemel en van de ooge van eene naelde, die Christus in het Evangelie bybrengt (*Facilius est camelum per foramen acis transire, quam divitem intrare in Regnum Cœlorum.* Matth. XIX. v. 24.) moet hun altemael doen schudden en beven. De oorzake, waer uyt deze moeyelykheid voortkomt, is ligtelyk te begrypen; want ons bedorven hert word van zig zelfs getrokken tot de zinnelyke genugten: en vermits de tydelyke goederen de gelegentheyd aanbieden om deze in alles te voldoen, en zig te bezorgen al wat aengenaem is aen de zinnen, daerom eenen ryken, die deze middelen in handen heeft, moet geduerig sryden tegen syn eygen hert, en alle genegentheden van den bedorven mensch dempen endooden. Hy moet geduerig aen zig wapenen tegens d'hooverdy; vlugten de pomperyen en aenlokkelen van de wereld, zonder ontroert te worden 't zy door d'exempelen, 't zy door verfmadingen van andere, met wie hy dagelyks omgaet. Syne schatten moet hy gebruyken volgens de Christelyke maetigheyd, en zig een deel van de zelve ontrekken, om daer mede syne behoefte broeders by te staen. Dit zyn de wonderheden, die hy moet uytwerken: hier in bestaet die verstervinge en die geestelyke kruyslinge, de welke hy zig zelve moet aendoen: maer ook dit doende, zal hy in het midden van de rykdommen waerelyk arm van geest zyn, en gerekent worden onder het getal van die, *aen wie het ryk der Hemelen toe-behoort.* (*Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est Regnum Cœlorum.* Matth. V, v. 3.)

Gy ondertuffchen, arme en geringe Broeders, die verre het grootsten deel van myne Schaepen uytmaekt, kreunt voortaan niet meer tegens de Goddelijke Voorzienigheyd, om dielwille dat zy aen U geene aerd-sche schatten heeft uygedeylt: maer in tegendeel dankt den Heere, om dat hy U onttrokken heeft aen alle die bekoringen, de welke den zwier van de wereld bybrengt, en te saemen U ontlafst heeft van te verantwoorden voor synen Regter-stoel zoo het verkrygen van die goederen als het gebruyk van de zelve. Zyt te vrede, en troost U in dien barmhertigen Godt, den welchen U besonderlyk belooft, *dat hy U zal spaeren en genadig zyn, en dat hy den behoeder van uwe ziele wezen zal.* (*Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum salvas faciet.* Psalm. LXXI. v. 13.) Denkt daerenboven, dat hy U gestelt heeft in eenen staet, die synen Zoon voor zig zelf heeft vekozen, wanneer hy onder ons gewoont heeft; staet, waer in gy zoo veelgemakkelyker den Hemel kont winnen, om dat gy niet bloot gestelt zyt aen alle aenlokkende perykelen, hier boven aengeroert, de welke uyt de vergankelyke schatten voortkomen, en die U mischien tot den val zonden brengen, waer het zaek dat gy in bezitting waert van de zelve.

Maer alhoevel dat gy langs dien kant van veele aenstoeten bevryd zyt, denkt daerom niet, dat het gebod van U zelve te verloochenen, en van te leven in eene geduerige verstervinge, minder op U past als op andere. Gy zult my mischien zeggen, dat uwe maniere van leven alreeds armoedig genoeg is; dat gy dagelyks veele smerten en ongemakken lyden moet, en vervolgens dat gy geene voordere verstervinge nog zoeken moet nog betragten? Neen, Alderlieffte: 't is niet genoeg te lyden en ongemakken te verdraegen, om daer voor van Godt loon te verwagten. Daer syn immers zoo menige boofwigten, zoo menige zondaers, wiens leven vol ellenden is, en die naer d'alderdroevigste rampen, die sy hier op d'aerde onderstaen hebben, nog voor eeuwig gestraft worden hier naermaels. Daer syn'er zoo veele andere, die tegens het lyden, dat hun overkomt, altyd kreunen, en vervallen in wanhope en onverdueligheyd. Daer zyn'er, die schier niets bezitten, en in hunne armoede het hert zoo aengekleeft hebben aen het geld, dat sy niet vreezen, om het zelve te verkrygen, verscheyde onregtveerdigheden te begaen, door de welke sy Godt vergrammen en hunne ziele verliezen. Alle diergelyke syn arm en ellendig, maer zonder vrugten voor d'eeuwigheyd. Wilt gy, Alderlieffte, dat uw armoedig en verstorven leven U tot zaligheyd diene, gy moet'er den geest van Christus byvoegen, en van die noodzaekelykheyd, waer in gy U vind, moet gy betragten eene christelyke deugd te maeken, zonder dat zal uw lyden vrugteloos voor Godt zyn.

Let hier dan op; want daer is U veel aengelegen. Gy leeft in armoede, in smerten, in pynen, in droefheyd. Is het zaek nu, dat gy daer mede niet te vrede zyt; dat gy kreunt tegens Godt; dat gy U niet onderwerpt aen syne schikkinge; uw lighaem zal in dit geval alle die ongemakken en smerten lyden: maer uwen geest, uwen wille heeft'er geen het minsten vrywillig deel in. Hoe kan dan dusdanig lyden aengenaem wezen aen Godt? en wat reden hebt gy om daer voor van hem loon te vraegen, terwylen dat gy niets lyd voor hem, en dat dit alles tegen uwen dank is? 'T is immers niet genoeg arm te syn van lichaem maer gy moet arm van geest wezen, wilt gy den Hemel bezitten. (*Matth. V. supra.*) Begint dan met den Goddelyken wille te aanbidden en U daer aen te onderwerpen: bemint de schikkinge die hy, over U gedaen heeft: offert dat lyden op om uwe zonden te boeten; vereenigt het zelyen met het Lyden van uwen Zaligmacker: en op

deze wyze zal het verdraegen van die ongemakken en droefheden een werk van deugd voor U worden ; gy zult lyden volgens den geest van Godt, en uyt de armoede die schoone vrugten trekken, de welke sy voor het toekomende leven kan voortbrengen, alswanneer de armoede des geest by die van het lighaem gevoegt word.

Maer om hier toe te geraeken, hebt gy de christelyke verstervinge noodig : want het lyden valt zwaer aen de nature ; het lighaem kreunt tegens d'ongemakken en smerten, die het verdraegen moet : die nature nochtans en dat lighaem maeken deel van U eygen-zelfs : gy moet vervolgens U eyge-zelve bestryden, gy moet uw lighaem en alle syne indrukken afzweiren, en het zelve doen buygen onder de verduldigheyd. Ontmoet gy middelen, met de welke gy U eenig gewin of gemak zoud konnen bezorgen, en dat deze middelen ongeoorloft syn en strydende tegen Gods wetten, gy moet al wederom U zelve verloochenen, en uw eygen baete afstappen ; gy moet alle die begerelykheden van den bedorven mensch op eene geestelyke wyze dooden, gy moet hun hechten aen het Kruys Christi, en met hem d'armoede beninnen : gy moet U wapenen tegens het verdriet, tegens de wanhope en de knorrigen, de welke dikwils uyt de ellenden van dit leven spruyten : gy moet uwen geest in vrede houden, en aen de schikkinge van den Alderhoogsten doen onderdaenig syn. Ziet daer, Alderliefste, hoe dat gy buyten de armoede en ongemakken, die U alreeds lastig vallen, nog voorders uwen eygen mensch moet bestryden en verloochenen, op dat gy uw lyden zoud heylig maeken ; zoo dat gy zoo wel als de ryke de deugd van verstervinge moet betragten ; want g'hebt den zelve stryd gelyk sy, schoon dat het voorworp van den hunnen en van den uwen verschillig is.

Uyt het gene ik U hier wat breeder getoont heb, hoe dat de Christelyke verstervinge noodig is ten opzigt van de tydelyke goederen, kont gy ligtelyk besluyten, Lieve Broeders, hoe dat sy ook werken moet op alle de andere driften en genegtheden, die met den mensch in syn hert geboren zyn ; gelyk, by voorbeeld, op d'ongeregelde begeertens van de vleeschelyke genugten, de welke wy altemael moeten bestryden door de verstervinge van onze zinnen, met de zelve in toom te houden, met hun te ontrekken de gelegentheden, die ons tot het kwaed zouden konnen aenlokken, en voorders ons lighaem te temmen door het vasten en andere pynelykheden : met onzen geest dikwils tot Godt op te heffen, zoo door het gebed, als door het overwegen van die christelyke waerheden, de welke het Geloof ons voorstelt. Het zelve grypt al wederom plaetse in alle andere ongeregelde herts-togten ; gelyk zyn de tweedragten, de nydigheden, de vyandschappen, den overdaed en diergelyke zonden ; want vermits alle deze zaeken (Gal. 5.) *werken des vleesch* zyn, gelyk hun den Apostel noemt, (*Opra carnis*. Gal. V. v. 19.) daerom moet de deugd van verstervinge hier al weder tot hulpe komen, om die kwaede driften van het vleesch in ons hert te dempen, om han te dooden ; met een woord : om ons af te trekken van alles, het gene de zelve zoude konnen ontteken, oft daer toe eenige aenleydinge geven.

Wel aen dan, Lieve Broeders, hebt gy tot nu toe veronagtztaemd dat groot werk van de verstervinge, wekt in uw hert eenen nieuwen iever op om voortaan deze deugd te betragten. Begint dit heylzaam werk met dezen heyligen Vasten-tyd, wanneer wy, ryk en arm te samen, aen ons een deel van synen nooddruft gaen ontrekken om het zelve te kastyden en syne kwaede driften te dempen. Laet ons deze dagen bezonderlyk, als waere kinderen van Gods Kerke, in den geest van verstervinge overbrengen, en gewenschte vrugten verzaemelen. Ryke, schorft op die aenlokkende spectakels ; alle die pomperyen, die genugten en vergaederingen, de welke in U uytdooven den Geest van Christus, en dien van de wereld en haere ydelheden inblaezen. Vergenoegd U niet alleenelyk met eene matige maelyd ; maer zelfs band daer uyt de lekernyen van spyze, en toomt uwe lustjens in en uwe zinnelykheden. Uw geld, het gene gy te vooren in ydelheyd bestede, reykt dat uyt aen uwe arme mede-broeders, op dat uwen overvloed diene om de behoefstigheid van d'andere te verligten. (*Vestra abundantia illorum inopiam suppleat*. II. Cor. VIII v. 14.)

En gy arme en geringe menschen verdraegt met verduldigheyd uwe ongemakken : en het gene U nu, meer als op andere tyden, aen uwen nooddruft ontbreken zal, draegt dat vlytelyk aen Godt op tot voldoeninge van uwe voorige zonden. Houd U af van alle die gezelschappen, in de welke menige van U door ontugtighedyd, door dronkenschappen, kyvingen, vloeken en zweeren, en diergelyke boosheden zoo bitterlyk Godt vergrammen ; gezelschappen, die onder uwe soorte maer al te gemeyn zyn, en d'oorzaeke zyn van uwen ondergank, en van alle ellenden waer in gy zoo volgens lighaem als zielegedompelt ligt. Met een woord : Alderliefste, *versterft* alle te saemen (van wat staet dat gy wezen moogt) *uwe litmaeren... schud uyt den ouden mensch met syne werken, en trekt eenen nieuwen aen, die vernieuwt worde... volgens het*

beeld van dien, den welken hem geschäepen heeft. (*Mortificate membra v:stra, quæ sunt sup:r terram... exspoliantes vos veterem hominem cum artibus suis, & induentes novum, eum qui renovatur... secundum imaginem ejus, qui creavit illum. Col. III. v. 5. & 9.*) En om deze vernieuwinge kragtdaedlyk te bewerken, neemt die schoone lessen waer, de welke U ten tyde van den Vasten op den Predik-stoel zullen gegeven worden: verdobbelt uwe gebeden tot den Heere, op dat hy syn woord in uw herte zoude vrugtbaar maeken, en over uwe goede voornemens synen zegen verleenen. Aldus, Lieve Broeders, zult gy deze dagen zaliglyk overbrengen, en oneyndelyke gunsten van Godt verwerven. Gy weet, hoe treffelyk hy syne gaven gestort heeft over verscheide perfoonen, terwylen sy met vasten bezig waeren: en ik heb U daer van voorleden jaer eenige voorbeelden bygebragt. Hoe mildaedig zal hy dan wezen ten onzen opzigt, wanneer hy een geheel volk aenschouwt, dat zig te zaemen veroodmoedigt en syne bermhertigheyd afsmeekt?

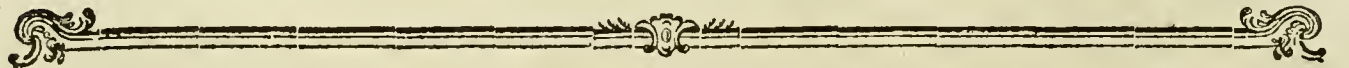
Daer-en-boven om deze bermhertigheyd af te smeeken, en U voor Godt te veroodmoedigen zyt gy in deze tyds-omstandigheden nog meer verplicht als in andere; want ten zy dat wel haest den vrede getroffen werde, zoo is het te vreezen, dat de oorlogs-vlamme, die een groot deel van Europa met de verwoestinge drygt, zig nog verder als te vooren zal uytbreiden: en wie weet, oft dat Godt die schrikkelyke geesfel niet bereyd maekt tegen ons, om aldus de zonden te straffen, met de welke wy hem dagelyks vergrammen? Wy hebben deze stoffe wydloopig verhandelt in Onzen Herderlyken Brief, op 20. Augusti laestleden aen U-L. toegezonden, door den welken Wy U vermaent hebben, hoe dat Gy in den tegenwoordigen tyd-stip uwe Souverejne én haeren Troon met goed en bloed moet verdedigen, en Haer zoo met geestelyke als tydelyke middelen behulpzaam wezen. Wy hebben aldan eenen algemeynen Biddag ingestelt (die nog tot heden in onze Diæcese blyft voortgaen) om den hemelschen zegen over de Wapenen van haere Majesteyt te verwerven: en by die gelegentheyd hebben Wy eenige boosheden opgehaelt, die onder ons maer al te gemeyn syn, en waer door Gods gramschap tegen ons Vaderland ontsteken word. Wy hebben U vermaent, wilt gy de verdiende plaegen ontgaen, dat gy de oorzaeke van de zelve moet wegnemen: en Wy vermaenen U nog eens hier over, Alderlieffste; houd op van zondigen, verdobbelt uwe gebeden, en met dezen heyligen tyd voegt'er nog by het vasten, de aelmoessen met andere werken van boetveerdigheyd: aldus zal Godt U verhooren; hy zal U bermhertig zyn; en gy zult niet alleen de eeuwige, maer ook de tydelyke straffen verbidden, en misfchien verwerven, dat den zoeten vrede wel haest op het aerdryk wederkeere. Amen.

N. B. Dezen Vasten zyn toegelaeten de zelve Artikels, als in de Bulle van het voorleden Jaer, dus onnoodig hier by te voegen: ziet deze pag. 65.

Aldus gegeven binnen Antwerpen den. 6 February 1779.
Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
Ter Ordonnantie van Sync Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.
A. Van Celft. Secret.

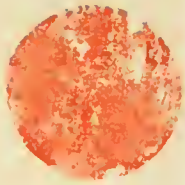
Herderlyken Brief, om te stigten binnen de Stad van Antwerpen eene Onderwyzing in de Christelyke Leeringe voor de bejaerde Menschen.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de Gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen Alle Ingezetenen deser Stad een ingewand van liefde en bermhertigheyd tot den armen, met Vrede en Zaligheyd in den Heere.

DE Christelyke Leeringe, die onuytputtelijke bron-der van gelukzalige lessen, bevat in zig alles wat den mensch moet weten, al wat hy doen moet om syne eeuwige Zaligheyd te voltrekken. Sy heeft haeren oorspronk in Godt zelf; hy is den leermeester van die zaeken, in de welke

wy door haer onderrigt worden: den Zone Gods is van den Hemel afgedaelt om haer te verkondigen; en naer dat hy wedergekeert was tot synen Vader, hebben de Apostelen, op syn bevel, de zelve verbreyd tot de uiterste paelen des werelds.

PARMI les Actes Bienfaisans de l'Évêque WELLENS, se distingue l'institution d'un Catéchisme hebdomadaire pour les adultes. Ce pieux et savant prélat, toujours occupé du bien-être de ses ouailles, et sachant, que l'ignorance et la fainéantise, sont les premières sources du grand nombre des pauvres, entreprit de remédier au principe du mal, en extirpant la mendicité, et procurant aux malheureux du travail et de plus abondans secours; mais ce n'était pas assez d'avoir pourvu au soin du corps, il voulut aussi procurer aux pauvres la nourriture de l'âme; et pour les engager à fréquenter les instructions hebdomadaires qu'il avait établies dans plusieurs chapelles, il y fit distribuer à tous une légère aumône, et fonda des sommes considérables, pour continuer après lui cette bonne œuvre.

Une institution aussi précieuse, produisit l'effet, que son illustre fondateur s'en était promis. L'amélioration des mœurs devint sensible dans la classe indigente, et ce succès porta d'autres personnes charitables à joindre de fortes dotations à celle de leur Évêque.

Bientôt l'affluence des pauvres qui se rendaient aux instructions fut telle que les revenus des biens fondés devinrent insuffisans. Messieurs les Curés se chargèrent d'une quête annuelle, la charité répondit à leur zèle, et les distributions eurent lieu sans interruption jusqu'à la désastreuse époque, où les Temples furent fermés, et tout exercice de Religion proscrit.

Aussitôt que le culte de nos pères, eut recouvré sa liberté, l'instruction hebdomadaire se renouvela avec ardeur; mais peu de tems après, la construction du chantier et d'autres causes, firent supprimer différentes chapelles. Ceux qui les fréquentaient furent répartis non sans peine dans les autres: il fallut un redoublement de zèle pour continuer le Catéchisme, jusqu'au moment où d'autres circonstances ont encore fait changer de destination la Chapelle de St.-Jacques, la plus belle et la plus spacieuse de toutes: alors l'instruction dût cesser, parce qu'une grande partie des pauvres qui se présentaient ne pouvant plus être admis, il devait s'en suivre un désordre général, des rixes continuelles, et le danger inévitable de causer des malheurs, par la trop grande affluence de monde.

Ainsi l'utile et charitable institution de l'Évêque WELLENS, allait être à jamais perdue!!

D'ailleurs, l'Atelier de Charité d'Anvers, déjà si précieux à l'alimentation et au travail des pauvres, regrettait depuis nombre d'années de ne pouvoir leur offrir encore, faute de local et de ressources, la connaissance et les secours consolateurs de notre Sainte Religion; aujourd'hui surtout, que toute instruction spéciale pour les pauvres cesse, quels avantages ne résulterait-il pas pour eux d'un local spacieux dans les Ateliers, où les principes religieux et moraux seraient enseignés, non-seulement à la population ignorante et grossière, que le besoin force de s'y rendre, mais aussi aux indigens, qui recevaient autrefois la semence de la Parole de Dieu, dans les chapelles supprimées et démolies! la plus exacte discipline y serait observée sous une surveillance facile, un seul du petit nombre des Ecclésiastiques qui nous restent, instruirait à-la-fois douze cents personnes, et l'œuvre méritoire des fondateurs du Catéchisme hebdomadaire ne serait point anéantie.

Messieurs les Curés, et les Administrateurs des pauvres à domicile, ayant en vain demandé plusieurs emplacements, dont aucun n'a pu leur être accordé, résolurent enfin par les considérations supérieures qui précèdent, de faire un appel général à la charité de leurs concitoyens, et ils ouvrirent une souscription pour bâtir dans les Ateliers une simple et vaste Chapelle. L'active Bienfaisance des Anversoises ne fut point sourde à la prière de leurs Pasteurs, nos premiers Magistrats firent des offrandes considérables, des étrangers rivalisèrent de générosité avec nos habitans, et peu de jours suffirent pour voir s'élever au cri de joie du malheureux, les fondemens d'un édifice, où il puisera désormais l'amour du travail et des vertus.

Cependant les sommes obtenues jusqu'à ce jour ne suffisent pas, pour accomplir un projet, que l'amour du prochain a fait entreprendre. La moitié du bâtiment est construite, et l'épuisement des fonds, va faire stater l'ouvrage; mais non, rien ne peut vaincre la charité, c'est un feu qui consume, c'est elle qui nous excite à nous rendre avec confiance dans toutes les maisons surtout dans celles où la liste de souscription n'a pas encore été présentée, sûrs, qu'un même succès, continuera à couronner nos efforts, et que personne ne refusera de contribuer, ne fut-ce que par une légère aumône, à l'achèvement d'un édifice aussi bienfaisant que nécessaire.

ANVERS 1er Juin 1821.

L'Administration du Bureau de Bienfaisance,

Le Comte L. VANDE WERVE DE VORSBELAER.

J. J. R. OSY.

P. SERRUYS.

CONSTANTIN VAN HAVRE.

J. D. PEYROT.

GÉRARD J. A. LE GRELLE.

CATECHISMUS.

Vrouwen.

Wat al hemelfche voordeelen, Lieve Broeders, hebben wy door deze heylige Leeringe ontfangen! Onze ongelukkige voorouders aenbadten eertyds in goddeloosheyd de werken hunner handen: sy heeft ons getrokken uyt die blindheyd, en tot de kenniffe van den waeren en levenden Godt gebragt: sy heeft ons doen ingaan in syne gronde-looze verholentheden, en veropenbaert syne aenbiddelyke geheymeniffen. Onze ongelukkige voorouders had Godt overgelevert aen fchandige driften, en de kenniffe van syne wegen heeft hy hun geweygert: door deze heylzaeme Leeringe geeft hy ons in handen de kragtige middelen om onze zaligheyd te verzekeren; hy trekt ons bermhertiglyk uyt de baene der verdertiffeniffe en hy onderwyft ons in syne gerechtigheden, op dat wy, onze driften beteugellende, de zonden vlieden, en de verhevenfte deugden zouden oeffenen, om aldus eens te bereyken het zalig eynde, tot het welk hy ons alle gefchaepen heeft.

Deze wetenfchap overtreft dan verre alle de andere, en geene is'er in de welke wy van zoo gewigtige zaeken onderregt worden. De andere wetenfchappen zyn aerdfeh; deze is goddelyk. De andere konnen ons wel eenig tydelyk welvaert bybrengen; maer deze geleyd ons regel-regt naer den Hemel. Gelukkig dan die haer bezitten, en ongelukkig in tegendeel die haer verzuymen of misagten! want *al was'er iemand volmrekt onder de kinderen der menfchen, zeg den Wyze-man, is het zaake nogians ó Heere, dat hem uwe wysheyd ombreukt, zoo zal hy voor niets gerekent worden.* (*Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit fipientia tua, in nihilum computabitur.* Sap. XI. v. 6.)

Godt gave, Lieve Broeders, dat alle Chriffenen dit wel bevroeyden, daer zouden onder ons zoo vele niet gevonden worden, die zig nog dag nog nacht ruffe geven om ervaeren te worden in de aerdfehe wetenfchappen, terwylten dat sy deze, waer in de waere wysheyd verborgen is, teene-mael verzuymen. Sy zyn begeerig om te leeren alle tydelyke zaeken, die hun maer eeniglyks konnen dienftig zyn: maer sy willen geene de minfte moeyte doen om de goddelyke te kennen; en dikwils hebben sy geen denkbeeld van de pligten, die sy aen Godt, aen zig zelve, en aen hunnen even-menfch fchuldig zyn. Hier door gebeurt het, dat sy altyd in de duyfterniffe wandelen, en in menivuldige zonden vervallen; ja, die diepe onwetentheyd alleen is meeftendeel eene grove zonde in haer zelve, vermits dat iederen menfch syne Zaligheyd moet bewerken; en dus moet ieder alle mogelyke poogingen aenwenden om zig de kenniffe te bezorgen, noodig tot zoo dierbaer eynde: doet hy het niet, hy vergramt Godt en verwaerelooft fyne ziele.

't Is dan eene aldergrootfte noodzaakelykheyd voor ons alle, van wat itaet of ouderdom wy mogen wezen, dat wy in de Chrifhelyke Leeringe ervaeren zyn; op dat wy door de zelve zouden kennen zoo de geheymeniffen van ons H. Geloof, als de andere waarheden, volgens de welke, ieder een in fyn beroep, fynen levens-handel moet fchikken. De kinderen moeten hier in onderwezen worden, op dat sy van het beginfel af van hun redelyk leven, Godt zouden kennen als hun Opperfte Eynde; op dat sy zig tot hem zouden keeren, en, voor zoo veel als hun begryp het toelaet, hem beminnen en dienen. De Jongelingen moeten onderwezen worden, om dat de pligten van eenen Chriffenen menfch met de jaeren aengroeyen, en dat vervolgens hunne kenniffe en wetenfchap ook grooter worden moet.

De waarheden, die sy in de Chrifhelyke Leeringe hooren, moeten hun dienen als geestelyke wapenen, om de aenftooten van den duyvel, van de wereld en van het vleefch te verydelen; om hunne ziele zuiver te bewaeren, en van jongs af onder Gods Wetten zig te buygen; want (*'t is den menfch voordielig, zegt den H. Geest, wanneer hy het jok van syne jongheyd af gedraegen heeft.* (*Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolefcencia fua.* Thren. III. v. 27.) En wederom op eene andere plaetfe: *Den weg, die iemand in syne jonkheyt ingaet, dien zal hy in fynen ouderdom niet verlaetens.* (*Adolefcens juxta viam fuam, etiam cum fenuerit non recedet ab ea.* Prov. XXII. v. 6.) De bejaerde menfchen en d'ouderlingen moeten infgelyks deze wetenfchap bezitten: want 't is niet genoeg, dat sy eens geloof en kenniffe van deugd gehad hebben: maer sy moeten tot den laetften adem toe blyven gelooven en de deugd oeffenen; wel wetende, dat *dien alleen zal zalig worden, den welken tot het eynde toe zal volherd hebben.* (*Qui . . . perfeveraverit ufque in finem, hic falvus erit.* Matth. XXIV. v. 13.) Hunne pligt in dit ftuk is zelf zoo veel te grooter, om die wille dat dusdanige zoo hunne kinders, als andere aen hunne zorge toebetrouwt, onderwyzen moeten. Daer-en-boven 't is onmogelyk, dat sy in het midden van alle die perykelen, waer mede sy in de wereld omringelt zyn; in het midden van alle die kwaede voorbeelden, die sy dagelykx voor hunne oogen zien, ftandvastig blyven wandelen in den weg der zaligheyd ten zy dat sy geduerig zig opwekken met die groote waarheden wegens dit en het toekomende leven, de welke de Chrifhelyke Leeringe ons voorftelt.

Deze Leeringe, Alderlieffte, wiens nuttigheyd en noodzaakelykheyd gy nu gezien hebt, moet gy ontfangen van de H. Kerke, de welke *den pilaer is en het onderfteunfel van de waarheyd.* (*Ecclesia Dei vivi columna & firmamentum veritatis.* I. Tim. III. v. 15.) Chrifus heeft aen haer syne Leeringe toebetrouwt; hy beffiert haer door fynen H. Geest, en wanneer hy syne Apostelen gezonden heeft, zeggende: (*Matth. XXVIII. v. 20.*) *Gaet, onderwyft alle volkeren en leert hun onderhouden al het gene ik u geboden heb,* heeft hy aen hun en aen hunne opvolgers gedaen deze plegtige belofte, *dat hy zoude met hun zyn tot het eynde des werelds.* (*Euntes . . . docete omnes gentes . . . docentes eos fervere omnia quaecumque mandavi vobis; & ecce ego vobifcum fum omnibus diebus ufque ad confummationem feculi.* Ibid.) Gy zyt dienfwegens verzekert, van noyt door haere Leeringe konnen misleyd te worden, en daerom 't is uwe pligt van te hooren de Herders, die sy U toezend, en te doen volgens het gene gy van hun geleert word.

II. Uwe Herders van den anderen kant zyn niet min strengelyk belaft U te geven de onderwyzinge die gy noodig hebt. Deze pligt is onafcheydelyk van hun Ampt, en wel de bezonderite onder alle hunne bedieningen: gelyk men ligtelyk zal befchuyten, als men inziет, dat van de onderwyzinge het geloof en de zeden afhangen. 't Is ook daerom dat den Apostel Paulus hun zoo kragtlyk vermaent in den perfoon van fynen Discipel Timotheus: *Neemt agt op u zelve,* zegt hy, *en op de leeringe: houd gedaerig de hand aen dit werk: want dit doende zult gy u zelve en de gene die u hooren zalig maeken,* (*Attende tibi & Doctrinae: infla in illis. Hoc enim faciens, & te ipfum falvum facies, & eos, qui te audiunt.* I. Tim. IV. v. 16.) en wederom in fynen tweeden Brief bezweert hy hun door al wat heylig is, dat sy dog zouden *het woord Gods verkondigen, en het zelve aen hun volk opdringen of dat het hun*

wel of kwazelyk voorkomt (*Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius & regnum ejus: praedica verbum, infla opportunè, importunè.* II. Tim. IV. v. 16.)

Verwondert U dan niet, Lieve Broeders, dat myn herderlyk gemoed hier over zig ontruft, en dat ik alle middelen wil inspannen, die maer eenigzints mogelyk schynen, om de kennisse van dat Woord en van Gods Wetten aen myne Schaepen te bezorgen. Kan ik met drooge oogen aenschouwen, dat de onwetendheyt zoo vele van hun in den afgrond der helle slypt? En schoon dat sy zelfs d'oorzaeke zyn van hunne verdoemenisse, is dat genoeg voor een vaderlyk hert? Kan men dat teenemaal gerust stellen, zoo lang als'er nog iets over is, dat men zou konnen in 't werk leggen, om dien ondergang te verhoeden, en hun eeuwig ongeluk af-te-keeren? Ben ik belast geduerig de hand te houden aen de onderwyzinge, en aen myne Schaepen de Christelyke Leeringe op-te-dringen? Moet ik voor alle de zielen, die my zyn aenbevolen, eens verantwoordten in Gods oordeel? zoo kan ik niet genoeg doen, om te bezorgen, dat sy altemael, jonk en oud, ryk en arm de gelegentheyd hebben, om deelagtig te konnen zyn van dit geestelyk voedsel, het gene hunne ziele noodig heeft.

III. Wanneer ik den staet van myne Dioecese, en wel bezonderlyk van deze Stad, nauwkeurig aenmerke, ik moet bekennen, dat mynen last in dit stuk grootelykx verligt is ten opzigt van de jonkheyt, aen wie geene onderwyzingen ontbreken; zoo dat het hunne schuld is, of beter, de schuld van hunne Ouders en toezinders, is het zaek dat zy in de onwetendheyt opgroeien. Want voor eerst in de Parochiaele Kerken (die als de bron-aders van de Christelyke Leeringe zyn) worden de Catechismi van de jonkheyt met veel iver voortgezet, en aengemoedigt met pryzen en andere plegtigheden, dienende om die jonge schaepkens daer toe zoetelyk aen te lokken. De Meesters ook en de Meesteressen van de kinder-schoulen verdienen deze getuygenisse, dat zy alle zig veel arbeyd en moeyte geven om hunne onderhoirige kinders geleert te maeken. Boven dien is'er nog een aenzienelyk getal van Kapellen of Zondagsche Scholen, alwaer de kinderen, en wel namentlyk de arme, met alle neerstigheyt en groot profyt onderwezen worden. De Eerwerde Heeren Scholasters, by tyde wezende, hebben daer van de bestieringe, en met eenen onvermoeyelyken iver gaen zy geduerig rond in persoon, om op alles nauwkeurig te letten, en die onderwyzingen te vervoorderen. Treffelyke Priesters (waer van sommige van de voornaemste plaetsen onder de Clergie bekleeden) stellen zig heden aen het hoofd van die Kapellen, en komen aldaer den Catechismus doen; wel wetende, dat'er geen schoonder werk, nog geen aengenaemer aen Godt kan zyn, en dat zy hier in Christus naervolgen, die *de kleyne kinderen dede by hem komen, om dat het Ryk Gods is voor dusdanige.* (*Sinite parvulos venire ad me... Talium enim est Regnum Dei.* Marc. X. v. 14. Met dezen geest bezielt zynde, dede eertyds den deugdriken Bartholomæus de Martyribus (naer dat hy zyn Aërdsbischdom van Brague in Portugael had afgetaen) den Catechismus in de omliggende dorpen van het Klooster, het welk hy tot syne rust-plaets verkozen had. Insgelykx heeft eertyds eenen Gerson, Cancellier van de Univerfiteyt van Parys, die uytsteehen onder de Geleerde van synen tyd en zeer roemrugtig was in Gods Kerke, syne laeste dagen overgebracht met de kinderen in de Christelyke Leeringe t'onder-

wyzen. Dusdanige voorbeelden betuygen ons, wat gedagten die deugdelyke en groote Mannen over deze bedieninge gehad hebben; en is het zaek dat diergelyke exempels grooten indruk doen hebben; 't is te hopen, dat d'exempels van die Priesters, de welke heden de onderwyzinge behertigen, ook eenen spoorflag zullen geven aen andere, om hun naer-te-volgen, en dat aldus dezen heyligen iever noyt in de Clergie van Antwerpen zal verflouwen.

Deze Catechizanten worden ondersteunt door de bekwaemste Seminaristen, wiens noyt volprezen iever d'aldergrootste vrugten voortbrengt, en toont wat men naermaels van hun te verwagten heeft, wanneer sy den Wyngaert des Heere zullen bewerken, en de zielen bestieren. Buyten deze zyn'er nog verscheide School-meesters, tot dien eynde van Stads-wege beloont, de welke hun ook al in dezen godvrugtigen arbeyd behulpzaam zyn. En zonder ondankbaerheid kan ik niet verzwigen den lof van zoo vele geestelyke Dogters en werelyke juffers met hunne medehulpsters, door wie in deze Zondagsche Scholen een oneyndelyk goed gedaen word. Wat schoon vertoog is het, als men hun daer ziet in het midden van die arme Schaepkens zitten, om de zelve in d'eerste beginfelen het Geloof t'onderrigten! met wat vlyd shoeyen sy die jonge spruyten, om hun hemelwaerts-op te doen wassen! Wie zal het moederlyk hert beschryven, met het welk sy die leerlingen beneestigen? En wat aengaet hunne mildaedigheyt, deze zullen eens in het algemeyn oordeel bekend worden, wanneer die arme kinderen aen den Register zullen voorbrenghen de giften en gaven, die sy van hunne milde hand ontfangen hebben, gelyk eertyds *de arme weduwen al weenende Petrus omringden, hem toonende de rokken die hun de afgestorvene Dorcas maekte.* (*Circumsteterunt illum omnes viduae sientes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.* Act. IX. v. 39.)

'T was te wenschen, Lieve Broeders, dat diergelyke voorbeelden meer gevolgt wierden, en dat wy dagelykx niet zaken verminderen het getal van die wyze Maegden, die zelve dienen tot stigtinge van de Geloovigen en met goede werken hunne zaligheyt vast-stellen. In de eerste eeuwen van het Christendom was het getal zeer groot van dusdanige, die zig aen Godt lieten toewyden door de handen der Bisschoppen. Wy lezen onder andere van den H. Ambrosius, dat hy den Maegdom met zoo kragtige welsprekendheyt aenpnyfde, en zoo vele tot dien verheven Staet bragte, dat de moeders, de welke naer de wereld overhielden, bedugt waeren hunne dogters tot syne Sermoonen te zenden, en zelf, dat sommige hun opfloten, wanneer Ambrosius predikte. Maer wat welsprekendheyt is heden bekwaem om in een jonk hert uyt te dooven de liefde tot de wereld en tot haere ydelheden? Aen de kinderen, van hunne eerste jeugd af, leert men anders niet als de wereldsche vreugden en wellusten naerjaegen. Sy zien, dat hunne ouders zelf daer van hunne dagelyksche bezigheyt maeken, en de zaeken van hun huysgezin maer al te dikwils verzuymen om de zelve by-te-wonen. Hoe zal dan een jonk hert, het welk, zoo uyt zig-zelven, als door het voorbeeld van vader en moeder naer die ydelheden getrokken word, sterk en standvastig genoeg wezen om de zelve te vermaeden? Eertyds was dit gemakkelijker, wanneer de opvoedinge zeegbaer was; maer deze is helaes! sedert ettelyke jaeren zoo verandert en vervallen, dat sy niet meer kenbaer is. Ook een noodzaekelyk gevolg daer van is, dat de christelyke volmaektheyd meer

en meer zal uytgebannen worden, en dat men voortaan weynige vinden zal, die kloek genoeg zullen zyn om hunne ydele gieraeten voor de voeten van het Krays neder te leggen en Christus tot hunnen Bruydegom te verkiezen.

Dit heb ik hier in het voorby-gaen willen zeggen, Lieve Broeders, om te beproven of het nog mogelyk is de oogen van de ouders te openen nopende dit gewigtig stuk van de opvoedinge, laet ons nu tot te Catechismi wederkeeren.

Buyten de welke, van de gene alreeds gesproken is, zyn'er nog andere, die 'tzy in Kloosters, 'tzy in bezondere vergaederingen met veel vrugt voor de kinders geschieden; en alle deze onderwyzingen schynen zoo vastgegrond te zyn en met zoo grooten iever bewerkt, dat men in de Stad van Antwerpen geene de minste reden heeft om met Jeremias te klaegen: *De kleynijens hebben brood gevraegt, en daer was niemant die het hun voorbreekte. (Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Thren. IV. v. 4.)* Dat geestelyk brood word hier overvloediglyk voorgebroken; de gelegtheden van het te bekomen zyn menigvuldig; en met regt betrouwen Wy, dat Godt syn werk zal staende houden; want men ziet opentlyk, dat hy daer over synen zegen geeft: en de vrugten, die'er uyt voortkomen, zouden nog tastelyker zyn en algemeynder, waer het zaeke dat alle ouders zorgden om hunne kinders naer den Catechismus te zenden, en dat sy t' huys met hunne woorden, en besonderlyk met hun voorbeeld, hun indrukten de waerheden, die sy aldaer geleert worden.

Eenen Bisschop van Antwerpen mag dan Godt danken, en met reden zig gerust stellen, dat'er in deze Stad niets ontbreekt aen de onderwyzinge der jonckheyd, en dat syne herderlyke zorge, voor zoo veel dit punt aengaet, ten vollen ontlaf is. Maer Godt gawe, Lieve Broeders, dat ik met de zelve gerustheyd mogte spreken wegens de bejaerde menschen.

IV Deze hebben meestendeel eene kwaede schaemte en eenen schrik van zig tot den Catechismus te begeven, en aldaer met de kinders zig te mengen, om te hooren de grondregels van het Geloof en van het Christelyk leven. Hier door gebeurt het, dat sy naer het verloop van eenige jaeren vervallen in eene volkomen onwetendheyd van die zaeken, de welke sy wisten wanneer sy jonk waeren; daer sy in tegendeel nu veel meerder zouden moeten weten als te voren; want met de jaeren (gelyk wy alreeds hebben aengerackt) groeyen de verscheyde pligten van eenen Christenen mensch, en iederen staet heeft de syne. Insgelyks groeyen de bekoringen; de perykelen van de wereld, en de beletselen van de zaligheyd, tegens de welke men zig-zelven gedue- rig moet aenmoedigen, en versterken door het overdenken van Gods wetten, van syne straffen, en van syne beloften. Alle welke Waerheden hun wederom zouden in het geheugen komen, waer het zaeke dat sy den Catechismus kwamen hooren.

Dit zoude zekerlyk hun zeer profytig zyn, besonderlyk ten opzigte van die waerheden, de welke alle Christenen weten moeten: maer nogtans, wanneer men dit stuk wat dieper doorgrond, men moet bekennen, dat eenen bejaerden mensch veele perykelen loopt, waer van geen gewag gemaakt word in den Catechismus der kinderen; en insgelyks moet hy veele deugden oeffenen, die boven het begryp van de teere jeugd gaen; zoo dat den Kinder-Catechismus niet teenemaal voltrekt de onderwyzinge, de welke aen de bejaerde noodig is, om het vollen voedel aen hunne ziele te bezorgen.

'T is wel waer, dat het gene hun hier zoude konnen ontbreken, gemakkelyk kan vervuld worden door het hooren van de Sermooenen; want in deze word ook verhandelt de Leeringe van Christus; de verscheyde waerheden en geheymen van ons heylig Geloof; de pligten van eenen Christenen; de deugden die hy moet oeffenen; de sauten en zonden, die hy moet vlugten. De Sermooenen moet men aenzien als Scholen, opgerecht voor bejaerde menschen, om de waerheyd, de deugd en de christelyke volmaektheyd te leeren. Den Predikant is aldaer den Leermeester: en wilt hy syn ampt wel bedienen, hy moet U opregtelyk het Woord Gods prediken, en een groot gebruyk maeken van het H. Schrift, het welk dienstig is, en profytig, gelyk Paulus zegt: *om te leeren, om te wederleggen, om te berispen, om te onderwyzen in de regteveerdigheyd (Omnia Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia. II. Tim. III. v. 16. & 17.)* Eenen opregten Predikant weet dit alles ten profyte van syne toehoorders te keeren: hunne onderwyzing is het eenigsten doel-wit, dat hy zig voor oogen houd, en (om met den voorgemelden Apostel te spreken) *hy baert hun op een nieuw als syne geestelyke kinderkens, tot dat Christus in hun voltrokken werde. (Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Gal. IV. v. 19)* Daerom eenen Predikant moet Christus prediken, en niet syn eygen zelve; hy moet indagtig zyn, dat hy geene gewaende menschelyke wysheyd mag ten toon stellen, nog met opgeblaeze woorden vele zaeken aenhaelen, die het vernuft van syne toehoorders te boven gaen, en waer van niemand iets tot syne sigtinge zig kan toepassen. Eenen opregten Predikant vergenoegt zig niet met eenige ydele woorden in de ooren te doen klinken; maer hy tragt het hert te raeken: en dit zal hy doen, is't dat hy gebruyk maekt van dat levendig en kragtig Woord Gods, het welk door-snydender is als een zwaard langs twee kanten gescherpt, en doordringt tot de verdeylinge van de ziele en van den geest, van de gevrigten en van het merg. (*Vivus est enim Sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio accipitii, & pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque ac medullarum. Heb. IV. v. 12.*)

Ik bekenne, Lieve Broeders, dat alle, die den Predikstoel beklimmen, niet even bekwaem zyn om dit geestelyk zwaard te handelen (dit is eene onmogelyke zaeke) maer nogtans weynige Sermooenen zyn'er, of gy hoort daer al vele dingen, de welke U konnen profytig zyn: en voorders in deze stad ontbreken geene Predikanten, die het woord des waerheids ten regten verkondigen, *Rectè tractantem verbum veritatis. II. Tim. II. v. 15.*) en het zelve gelyk het behoort verhandelen. Mannen, die met Paulus tot U mogen zeggen: *Wy preken U als afgezanten van Christus, 'tis als of Godt zelf door onzen mond U opwekte. (Pro Christo... legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. II. Cor. V. v. 20.)* Vervolgens mag men vaststellen, dat in deze stad vele bekwaeme Scholen zyn, waer de bejaerde menschen Christus konnen leeren, en in het stuk van hunne zaligheyd onderwezen worden. En wilt gy daer van getuygen hebben? ondervraegt die opregte Christenen, die godvrugtige zielen, de welke deze gelegtheden waarnemen, en gretig zynde om Gods Woord te hooren, in het zelve hunnen troost vinden en het voedel hun'er ziele. Deze konnen zeggen, met wat vreugd, met wat profyt zy dit Goddelyk Zaed ontfangen: en ik mag hun verzekeren, dat sy dien heyligen iever, die in hun hert brand, als een

trooffig voorteecken van hun eeuwig geluk aenzien mogen.

Waer het zaake, Alderlieffte, dat alle myne Schaeppen van diergelyke soorte waeren, en daer by de bekwaemheyd hadden om uyt de Sermoonen hun vollen profyt te trekken, het zoude onnoodig wezen nog andere middelen te zoeken, om aen hun dit Goddelyk Brood te breken, en de Christelyke Leering in te printen: maer hoe veele zyn 'er die niets bevatten van de zaaken, de welke in de Sermoonen verhandelt worden? 't zy dat hun vernuft te klyn is, 't zy dat sy niet genoegsaem onderwezen zyn in het Geloof, om te kunnen verstaen het gene op den Stoel der waarheyd gepredikt word: waer door het eyndelyk gebeurt, dat dusdaenige of van de Sermoonen eenen afkeer krygen, of wel, komen sy daer somtyds naer toe, sy keeren wederom zonder de minste vrugten.

Dit is nogtans zeer dikwils aen de Predikanten niet te wyten: want alhoewel dat die, de welke in de steden het Woord Gods verkondigen, ook al menigmael de eerste beginfelen en d'aldergemeynste waarheden van de Christelyke Leering moeten aenhaelen en uytleggen; sy mogen nogtans met de zelve zig niet gedueriglyk bezig houden, om dielwille dat sy onder hunne Toehoorders een groot getal geleerde menschen hebben, aen wie alle deze dingen ten vollen bekent zyn. De Predikanten, met aldus te doen, volgen het voorbeeld van Paulus naer, den welken op deze wyze tot de Hebreewen schryft: *De volmaekte moeten eene vaste spyze hebben, vermits sy door ervarentheyd het goed van het kwaed weten te onderscheyden. Daerom dan, zegt Paulus, ter zyde stellende de beginfelen van de leeringe Christi, laet ons tot volmaectere dingen overgaen. (Perfectiorum autem est solidius cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur. Heb. V. 14. & VI. 1.)* Hy wiste nogtans wel, dat'er onder de Hebreewen al veele waeren, wiens wetenschap nog zoo hoog niet geklommen was, want hy had hun alreeds te vooren hier over bestraft zeggende: *Terwylen dat gy nu reer zoo langen tyd zelve moest meesters wezen, zoo hebt gy nog van noode, dat men U op een nieuw in de eerste grond-regels en beginfelen van Gods woord onderregte (Etenim cum debetis magistri esse propter tempus rursùm indigeris, ut vos doceamini quae sint exordia sermonum Dei. Heb. IV. 12.)* Ondertuffchen, om dat'er onder hun ook veele volmaekte Christenen waeren, agte hy zig niet verpligt al wederom de eerste grond-stenen te leggen: *(Non rursùm jacentes fundamentum &c. Heb. VI. 1.)* maer hy zend hun dezen Brief toe, waer in hy veele hoogdravende leerstukken en geheymenissen uytlegt, schoon dat hy niet konde hooren, dat sy van alle, tot wie hy schryft, zouden begrepen worden. Insgelyks moet eenen Predikant doen, die het Evangelie verkondigt aen geleerde en aen onwetende. Om deze laette t'onderwyzen moet hy somtyds d'eerste beginfelen van de Christelyke Leering verhandelen: maer om de eerste niet te verzuymen moet hy dikwils hoogere dingen aenhaelen, en zelf de volmaektheyd prediken; om ook aen die zielen, de welke in de deugd gevoordert sijn, eenig nieuw voedsel te geven. Waer uyt gy nu ligetlyk kont besnyuten, Lieve Broeders, dat'er in eene Stad veele Sermoonen gedaen worden, de welke in zig zelve zeer leerzaam en zeer profytig zyn, zoo dat den Predikant ten vollen syne pligt kwyt; en dat het niet tegenslaende waeragtig blyft, dat die soorten van menschen, de welke onkundig sijn in de Christelyke Leering, de-

ze lessien niet bevatten, en vervolgens dat dusdanige met veel meer profyt tot den Catechismus aengewakkeret worden.

Daer-en-boven de Sermoonen hangen gemeynelyk niet af van malkanderen; dat is te zeggen: het een is aen 't ander niet geschaekelt: van daeg word'er een leer-stuk gepredikt, morgen een ander: en het kan gebeuren, dat men veele jaeren menigvuldige Sermoonen bywoont, zonder dat men nog oyt alle de punten van de Leeringe Christi heeft hooren verhandelen. Waer in geene de alderminste zwae-righeyd is voor die Geloovige, de welke in alles, wat hun noodzaakelyk is, genoegzaam onderwezen' zyn, en die aldus meer noodig hebben opgewekt te worden, om te doen het gene sy alreeds weten, als nieuwe kennissen aengaende de grond-regels van hun Geloof en van hunne zeden te krygen: maer dit heeft gene plaets in de onkundige, de welke over veele van die grond-regels zouden moeten onderrigt worden, waer van men hun in de Sermoonen niet gesproken heeft; door welke onwetendheyd sy dikwils maer een deel geruffelyk overtreden: het welk wederom eene nieuwe reden is aen dusdaenige den Catechismus aen-te-raeden.

Want in die onderwyzinge, de welke by forme van Catechismus gedaen word, onderhond men een zeker order, het gene, als een keten, aen een geschaekelt is. Men begint de eerste grond-regels in elk hoofdstuk van de Christelyke Leeringe vast-te-stellen, en alzo gaet men trapsgewys op van d'eenen waarheyd naer de andere, die tot dat hoofdstuk betrek hebben. Wanneer d'eenen stoffe verhandelt is, doet men het zelve met de volgende; en aldus doorloopt men van punt tot punt geheel de Christelyke Leeringe; zoo dat eenen mensch, die den Catechismus van het beginfel af tot sijn eynde toe hoort uytleggen, verzekert is, dat hem sijn voorgesteld alle de waarheden, die hy weten moet om wel te leven en zalig te sterven Voegt hier nu nog by, dat den tiel of de maniere, die men in den Catechismus gebruykt om syne toehoorders aen-te-spreken, zeer gemeenzaem, zeer klaer en eenvoudig is; en langs dien kant is sy toegepalt en overeenkomstig met het begryp van eenvoudige en ongeleerde menschen. Waer uyt volgt, dat sy de waarheden, de welke hun op deze wyze zyn voorgestelt, gemakkeliker en beter bevatten zullen, en dielvolgens ook ligter, het gene sy gehoort hebben, in het geheugen houden. Dat order zelf, met het welk men aen hun de christelyke waarheden, d'eenen voor d'andere naer, onder d'oogen brengt, en elke in het bezonder verhandelt, als oft dat iedere op haer zelve stont, is daer toe ook zeer nut en behulpzaam. Om hier van reden te begrypen, moeten wy enkelyk de natuere van ons verstand te raede gaen: en wilt gy'er een tateelyk betuyg van hebben? ondervraegt eens die onkundige menschen, wanneer sy uyt den Catechismus komen; sy zullen U nog weten rekeninge te geven, van punt tot punt voord-gaende, over het gene sy daer geleert zyn: maer vraegt hun in tegendeel naer het eynde van het Sermoon: wat heeft den Predikant verhandelt? Sy zullen gemeynelyk antwoorden: hy heeft gesproken van het Geloof, van dit of dat Mysterie, van die deugd, van die zonden: maer wat aengaet de redeneringe, de bewyzen, de beweegmiddels, die hy gebruykt heeft om de waarheden, de welke hy voorstelde, aen syne toehoorders in te printen daer wien sy niets van te verhaelen, en menigmael sijn sy onbekwaem, om deze aen een te schae-

kelen, en zig daer van een enkel denkbeeld te maeken.

V. Terwylen dan, Lieve Broeders, dat ik (gelyk Paulus eertyds tot de Romeynen schreef) *den schuldenaer ben van geleerde en ongeleerde, (Sapientibus & insipientibus debitor sum. Rom. I. v. 14.)* om hun 't Evangelie te prediken; en dat men by die ongeleerde vele vrugten ter zaligheyd winnen kan, om dat sy meestendeel, om hunne eenvoudigheds wille, volmaekte Christenen worden, wanneer sy behoorelyk onderwezen zyn; daerom heeft myne herderlyke zorgvuldigheyd zig al over langen tyd bezig gehouden, om op eenen bekwaemen middel te beraemen, met den welken men aen die soorte van menschen gemakkelek zoude leeren al wat ons H. Geloof en de Christelyke zeden aengaet: en naer alles wel overwogen te hebben, oordeele ik, dat'er geen en beteren middel kan uytgepeyt worden, als aen hun te bezorgen eene onderwyzing by forme van Catechismus, in de welke deze waerheden hun zouden worden ingeprint.

Wy hebben dan voorgenomen tot dien eynde in-te-stellen onderwyzing voor de bejaerde menschen in de Kerke van het gewezene Professen-huys, zoo haest de zelve zal geopent zyn: en alsdan zal men tot haeren bezonderen Patroon den H. Carolus Borromæus verkiezen, om redenen, waer van hier onder breeder vermeld word.

Deze Onderwyzing zal alle Zondagen ten half dry naer middag geschieden, met een kort Lof, het gene daer op zal volgen. Sy zal voor een-ieder open zyn; niemand zal'er ondervraegt worden: maer den Catechizant zal van den Predik-stoel, volgens het order van den Mechelschen Catechismus, geheel de Christelyke Leering eenvoudiglyk en bevattelyk uytleggen, sluytende met het een of het ander punt, het gene op de zeden past.

Borgers en andere, gy zult hier op eene korte en gemakkele wyze die dierbaere wetenschap konnen leeren, de welke U tot de zaligheyd zoo noodig is. Gy zult hier eene Schole vinden, waer uwe bejaerde kinderen en ook uwe dienst-boden christelyke Lessen konnen haelen, en aldus ontgaen de verdoemenis, in de welke sy menigmael, door hunne onwetentheyd loopen. Gy weet, dat het uwe pligt is zorge te draegen voor hunne onderregting: zend hun dan hier toe, en gaet'er zelf, en gy zult wel haest de zoete vrugten van deze Onderwyzing smaeken. Gy zult hier leeren de deugden kennen en beminnen, die gy ieder volgens uwen staet, moet oeffenen. Gy zult hooren, hoe dat gy uw huysgezin bestieren moet; regtveerdig zyn in uwen handel, en zoo voorts. Gy zult hooren aen uwe kinderen inboezemen, dat sy U eerbieding, liefde, gehoorzaamheyd en behulpzaamheyd schuldig zyn. Men zal hun het vierde van de Goddelyke Geboden inprinten, en daer by deze spreuken van den H. Geest voor oogen stellen: *die synen vader eert zal ook vermaek bekomen van syne kinderen: en in den dag van syn gebed zal hy verhoort worden. Die synen vader eert zal lung leven genieten . . . Die Godt vreesst zal aen syne ouders eers bewyzen, en hy zal de gene, die hem voortgebracht hebben, als syne heeren dienen . . . De zegening des vaders bevestigt de huysgezinnen der kinderen: de vervloeking des moeders rukt hun uyt tot den gronde. (Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur Qui honorat patrem suum vita vivet longiore. . . Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt. . . Benedictio patris fr:mat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Eccli. III. v. 6. & seq.)* Insgelyks zult gy hooren

aen uwe dienst-boden opleggen, *dat sy u moeten onderdanig zyn met vreeze en ontzag en met eenvoudighed des herte gelyk aen Christus zelf. (Servi obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo. Eph. VI. v. 5.)* Dat sy u in alles moeten gehoorzaemen: *niet naer de oogen dienende maer alles doende uytter herte, als of sy het aen den Heere deden en niet aen de menschen. (Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes. . . Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus. Coll. III. v. 22. & 23.)* Dat sy u in alles moeten behaegen, *niet tegenspreken, niet te kort doen; maer altyd eene goede trouw bewyzen. (Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes. Tit. III. v. 9 & 10.)* En door dusdanige lessen zal uwen dienst-bode, die te voren luy, wederspannig, ongetrouw en van geen het minsten nut voor u was, voortaan u voordeelig worden, *en wezen als eenen lieven Broeder (Qui tibi aliquando inutilis fuit nunc autem & mihi & tibi utilis. Phil. v. 11. Jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem. Ibid. v. 16)* gelyk Paulus schryft van den knecht Onesimus, den welken eertyds synen meester befolen had, en die Paulus, (naer dat hy hem onderrigt had in de leering Christi) met de voorgemelde woorden naer synen Heer Philemon wederzond.

Met diergelyke waerheden op-te-helderen, en voorders alle punten, die zoo het geloof als de zeden raeken, aen te haelen, zal men aen ieder-oen de kennis geven van alles wat hy gelooven en doen moet, en hem leeren de pligten van synen staet te voltreken.

Is het wel mogelyk, Lieve Broeders, dat hier uyt geene menigvuldige vrugten zouden voortkomen? die vrugten, zyt verzekert, zult gy wel haest gevoelen, zoo in u zelve, als in uwe kinderen, en in uwe huysgenoten, is het zacke dat gy, gelyk het uw pligt is, de gelegentheyd waerneemt, de welke u word aangeboden.

Deze Onderwyzing zal nogtans maer aen een gedeelte van myne Schaepen dienstig zyn: en mynen iever tot hunne zaligheyd zoude maer ten halven voldoen wezen, waer het zacke, dat ik verzuymde ook het Evangelie te doen prediken aen een ander deel van de kudde; te weten: aen die arme en verlaetene menschen, de welke in eené aldergrootste en beklaegelykste onwetentheyd versmoort liggen; alzoo dobbel ellendig zynde, hier voor den tyd, en hier naermaels voor d'eeuwigheyd.

Den droevigen staet, waer in sy volgens het lighaem gedompelt zyn, ziet gy dagelykx voor uwe oogen, Lieve Broeders; maer misschien begrypt gy niet genoeg de jammerlyke en beweenylyke gesteltenisse van hunne ziele; en deze is waerelyk niet te begrypen. Wanneer diergelyke in hun uysterse liggen, en dat den Priester by hun geroepen word, moet hy nog menigmael hun leeren dat'er eenen Godt is: en op dien laesten oogenblik wanneer sy zoo digt zyn by synen Regter-stoel, weten sy nog niet, in wie sy gelooven en hopen moeten. Wat is'er helaes! van dusdanigen uytgang te verwagten? misschien waeren hun de grond-stukken van het Geloof bekend, als sy nog kinders waeren: maer zoo haest als sy bejaerd worden, verzuymen sy teenemaal alle onderwyzing; en die gewichtigste punten zelf, zonder welkers wetenschap men niet zalig worden kan, vergeten sy zoo verre, dat'er hun geen denkbeeld meer van byblyft. Nog veel minder denkbeeld hebben sy van Gods Geboden, van die van de H. Kerke, van de onderdanigheyd die sy aen hunne Overheyd schul-

dig zyn, en van voordere christelyke pligten, die sy ten opzigt van hunnen even-mensch hebben. Wanneer ziet men hun in de Kerke komen om onderwezen te worden? om te biegeten? om tot de Tafel des Heere te naederen? geheel hun leven is als een keten van heuveldaeden: vloeken en zweiren, kyvagien, vegten, verwenfchingen, dronkenschappen, onknysheden, daer in bestaet hunnen dagelykschen handel; dat syn de eerste lessen, die hunne kinderen krygen, en deze (gelyk de ondervindinge leert) zyn van jonks af maer al te veel ervaeren. Met een woord: sy leven niet als menschen, maer als onredelyke dieren: en wanneer men een chiftelyk gemoed heeft, dan moeten de hairen te berge ryzen, als men hoort, hoe dat eene groote menigte van hun in de aldergrouwzaamste zonden verfmoot ligt; zonden waer mede sy de goddelyke straffen over hun en over geheel de gemeynte onophoudentlyk uytroepen.

Den eersten grondsteen van alle deze grouwels en wanorders is de grove onwetentheyd, in de welke dufsanige menschen leven; want waer het zaeke dat sy in de Christelyke Leeringe onderwezen waeren, sy zouden al dikwils op Godt, op hunne ziele-zaligheyd en en op hunne pligten denken, het gene sy nu noyt doen, om dat sy daer van geene de minste kennisse hebben.

Wat groot werk zoude het dan wezen. Lieve Broeders, waer't dat men die ellendige uyt hunnen verdoemelyken staet konde trekken! wat geluk voor hun en voor geheel de Stad, waer't dat men hun konde eene behoorelyke onderwyzyng bezorgen, en aldus levendig maeken het geloof, dat sy in den II Doop ontfangen hebben, hun tot christelyke zeden overhaelen! ach! waer het zaeke dat ik dufsanig werk voltrokken zag, my dunkt, dat ik zoude uytroepen met de zelve vreugd, die Ifayas gevoelde, wanneer hy, sprekende van de komfte Christi, zegde: *een volk, het welk in de duysterniffen wandelde, heeft een groot licht gezien: een licht is'er opgerezen voor die, de welke in het landschap van de schaduwe des doods woonden.* (*Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.* Isa. IX. v. 2.) My dunkt, dat ik my zoude verblyden als of ik Christus zelf in het midden van ons zag staen: want als Joannes den Dooper syne discipelen tot hem gezonden had, om te vraegen of hy den verwagten Meïnas was, heeft Christus tot hun geantwoord: *Gaet wederom nae Joannes, en boodschapt hem alles het gene gy hier gehoort en gezien hebt.* En onder die teekenen, de welke hy hun dan opgaf, was het volgende: *Dat het Evangelie aen de arme verkondigt wierd.* (*Et respondens dixit illis: euntes renunciate Joanni quæ audistis: quia . . . pauperes evangelizantur.* Luc. VII. v. 22.) Gelyk het waerelyk voorzeyd was door de Propheten, dat den Meïnas dit doen zoude, en van hun gegeven als een teeken, waer aen men synen persoon moest erkennen.

VII Heylig Evangelie! Wanneer gy aen die Arme zult verkondigt worden, en dat sy in uw licht willen wandelen, wat groote verandering zult gy in de menschen uytwerken! Hoe kragtadig zult gy hunne geestelyke elenden doen verschuyven, en die van het lighaem verzagten! *Kan men aen Godt zonder het geloof niet behaegen:* (*Sine fide impossibile est placere Deo.* Heb. XI. v. 6.) En moet den regiverdigen door het geloof leven (*Justus . . . ex fide vivit.* Rom. I. v. 17. & alibi.) gelyk Paulus zegt; zoo is het zeker, dat hunne ziel dood is voor Godt, en deze zult gy van de dood doen verryzen. De armoede, de wel-

ke sy heden vervloeken, en waer onder sy zugten, zult Gy hun leeren aenzien als een kruys, het welk Godt hun oplegt; en dat kruys zullen sy (door U onderwezen zynde,) met liefde opnemen en de voettappen van Christus met vlytigheyd volgen. Aldus, Heylig Evangelie! zult Gy hun gelukkig maeken, zelf hier op de aerde, en d'ellenden die sy hier lyden, tot hunne zaligheyd verkeeren.

Jae, Lieve Broeders, de armoede is hard aen de nature, sy stryd'er tegen, sy is haer onlydelyk. Eenen mensch, die niet anders als dit tydelyk leven bedoelt, en die ondertuffchen in gebrek van synen nooddrift is; die rondom zig niet anders aenschouwt als ellenden, ziekten, droefheden, waer mede hy zoodanig overvallen word, dat hy niet weet langs wat kant zig keeren; dusdanigen mensch moet onder die armoede bezwyken, en syne gellektenis vervloeken, ten zy dat hy syne ooggen op Godt slaegt en op de waarheden die het Geloof ons voorstelt. 't Is Godt en het Geloof alleen, die hem konnen troosten en de nature doen overwinnen; welken troost hy zal vinden, zoo haest als hy het Evangelie kent, en wel doorgrond de waarheden, die in het zelve geleert worden. Alsdan zal hy overtuygt zyn, dat hy zig moet aen Gods schikking onderwerpen, synen wille aanbieden; en het gene van syne vaderlyke hand komt met dankbaerheyd ontfangen. Hy zal overruygt zyn, dat eenen Christenen ly en moet; dat het lyden hem voordeelig is; dat hy akus van de liefde des werlds word afgetrokken, en syne verdienften vermeerdert. Hy zal weten, dat de kruysen t'alle kanten groeyen: maer dat sy zoet zyn en zalig, wanneer sy afzetsels wezen van het Kruys van den Zaligmaeker, en dat wy ons lyden met het syne vereenigen. Met een woord: wanneer de Armen in de leeringe Christi zullen onderregt zyn en deze waarheden bevatten, dan zullen sy zig tot Godt keeren en naer dat hy hun zal vergeven hebben hunne vorige heuveldaeden, zal hy voor hun eenen Godt van troost en van zoetigheyd worden; hy zal hun ondersteunen; sy zullen in hunnen staet te vrede zyn; sy zullen Godt beminnen, onderdanig wezen aen syne wetten en aen die van hunne Overheyd, de welke Gods plaetse hier op de aerde bekleeden. Daer-en boven wanneer men hun zal leeren de zonde vlugten, zal men hun ook doen vlieden de ledigheyd, om dat deze leer-meesterse van veel kwaed is. (*Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccli. XXXIII. v. 29.) men zal hun door Gods woord overtuygen, dat den mensch van Godt veroordeelt is om *syn brood te eten in het zweet syns aenshyns* (*In sudore vultus tui vesceris pane.* Gen. III. v. 19.) dat hy geboren word om te werken, gelyk den vogel om te vliegen (*Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.* Job. V. v. 7) men zal hun met Paulus aenzeggen: *Die niet wilt werken, dat hy ook niet etc.* (*Si quis non vult operari nec manducet.* II. Thess. III. v. 10.) De werk-lieden, die onder hun zyn, zal men ook leeren, dat sy met geene dag-dieverryen hunnen even-naesten mogen bestelen. En aldus zal men van hun alle niet alleen goede Christenen, maer ook zedige en nutte borgers voor den staet maeken, en sy zullen in hun lot hier en hier naermaels het waer geluk genieten.

Ach! dat wy eens dien gewenschten tyd beleefden, wanneer wy mogten uytroepen: *De arme en behoeftege loven, ó Heere, uwen Naem* (*Pauper & inops laudabunt nomen tuum.* Psalm LXXIII. v. 21.) den welchen sy te voren met hunne woorden en werken laterden. Dan zouden wy hier eene gemeynte zien, *een volk aengenaem aen Godt, en ieverig tot*

de goede werken. (*Populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Tit. II. v. 14.) Dan zoude ik U mogen roevoegen, Lieve Mede-borgers, het gene eertyds Paulus tot de Romeynen sehreet: *Ik danke mynen Godt door Jesus Christus voor u alle om dat men uw Geloof geteeld de wereld door weet te spreken.* (*Gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis: quia files vestra annuntiat in universo mundo.* Rom. I. v. 8.) Dan zal ik U mogen zeggen, Stad van Antwerpen! gelyk eertyds Isayas sprak tot Jerusalem: *Rege u op, regi u op, bekleed u met eene sterkie...* Trekt uwe kleederen van luyfter aen... *Heylige Stad: want voortuen zal geenen onbesnedenen nog onzuiveren uwe straeten betreden.* (*Confurge, confurge; induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriae tuae Jerusalem, civitas sancta: quia non adjiciet ultra, ut pertransiet per te circumcisus & immundus.* Isa. LII. v. 1) Dan zal men, ô teer bemind Vaderland! u noemen de Stad des Heere, het Sion van den Heyligen Godt van Israël: eertitels, de welke U zullen agtbaarder maeken en roemrugtiger, als dat eertyds gedaen heeft uwen koophandel en de rykdommen, die van Godt aen goede en aen kwaede gegeven worden. Dan zal men in uwe mueren van geene ondeugentheyd hooren... *Geheel uw volk zal eene vergaederinge zyn van regtveerdige, en sy zullen voor eeuwig bezitten het land,* (*Vocabunt te Civitatem Domini, Sion sancti Israël... non audietur ultra iniquitas in terra tua... populus autem tuus omnes justi, in perpetuum hereditabunt terram.* Isa. LX. v. 14 18. & 21.) het welk hun hier boven beloofd is. Dan zullen die, de welke nu geestelyk doof zyn, de woorden van het H. Schrift aenhooren, en de blinde, verlost uyt hunne dikke duysternissen, zullen zien. *De zagmoedige zullen zig meer en meer in den Heere verblyden, en de behoefte menschen zullen van vreugden opspringen in den Heyligen Godt van Israël...* Die nu dwaelgesten zyn zullen tot hun verstand komen, en de knorders zullen de wet leeren. (*Audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi caecorum videbunt. Et addent mies in Domino latitiam; & pauperes homines in sancto Israël exultabunt... & scient errantes spiritu intellectum, & mustatiores discunt legem.* Isa. XXIX. v. 18, 19, 24)

Waer het zaek, Lieve Broeders, dat wy eens aenschouwdan duidanige veranderinge, en dat wy zagen dat groot getal van onze Mede-borgers in het midden van hunne armoede zig gelukkig agten, en in der daed het ook zyn: hoe zoude ons hert zig verwonderen en zig uytbreiden van blydschap! Met wat heylige vreugd zoude het zelve overgoten worden! Ach! laet ons op Godt betrouwen: de zaek is onmogelyk: en wy hebben reden om diergelyke vrugten te verwagten, wanneer men die ellendige zal onderwezen hebben, en dat men hun het Evangelie zal hebben verkondigt. De Leeringe Christi heeft immers veel grootere wonderheden op den aerdbodem uytgewerkt. Heeft sy eertyds de geheele wereld, die in de duyternissen van de afgoderye verstoort lag, tot de kennisse van Godt gebracht, en van den Zaligmaeker, die hy gezonden had? Heeft sy van die heydenen, de welke als wilde dieren leefden, en hunne kwaede driften den vollen toom gaven, vienge en heylige Christenen gemaekt? Waerom zoude sy heden (dat veel gemakkelyker is) de zeden van eene Stad en van eenen klynen hoop volks niet konnen veranderen? *Den Erm des Heere is niet verkort,* (*Ecce non est abbreviata manus Domini, u. salutare nequeat.* Isa. LIX. v. 1.) nog magteloos geworden. *Christus is den zelve van daeg die hy gisteren was, en die hy zal zyn in der eeuwigheyd.* (*Jesus*

Christus heri, & hodie: ipse & in saecula. Heb. XIII. v. 8.) Zoo lang als Godt Almagtig is, zal syn woord, dat wy U prediken, almagtig blyven, en kragtdaedig werken op de herten der menschen. *Zyn myne woorden niet als een vuer, zegt den Heere, by den Propheet Jeremias, en als eenen hamer, die de steenroesen vermorfelt?* (*Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Jerem. XXIII) en wederom by Isayas, wanneer hy syne gaeven beloofd aen die in Chrillus gelooven zullen: *Gelyk den regen en den sneeuw van den hemel daelt, zegt Godt, en de aerde bevoogtigt en vrugtbaer maekt om zaed tot het zaeyen en om brood tot spyze te geven: zoo zal ook myn woord wezen... het zal tot my niet vrugteloos wederkeeren, maer het zal uytwerken al wat ik wille, en het zal voorspoediglyk voortzetten die zaeken, waer toe ik het gezonden heb.* (*Quomodo descendit imber, & nix de caelo, &... inebriat terram... & germinare eam facit, & dat semen ferrenti & panem comedenti: sic erit verbum meum... non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, & profperabitur in his, ad quae misi illud.* Isa. LV. v. 10. & 11.)

VIII. Wy mogen dan sicunen op de kragt van dat Woord Gods, het gene men aen die Arme onwetende menschen zal prediken: wy mogen met betrouwen verwagten, dat het met Gods hulpe zyn vollen uytwerkzel op hun hebben zal, en dat den Heere onzen herderlyken iever zal zegenen. Het moeyelyksten, dat ons in dit stuk voorkomt, is eenen middel uyt-te-vinden, om diergelyke tot het hooren van Gods woord aen-te-lokken, en dit goddelyk zaed in hun hert te doen ontfangen.

't is wel waer, dat sy moesten uyt herts-genegentheyd haeken om Godt te leeren beminnen, om syne geboden en andere hoo d-stukken van de christelyke leeringe te kennen: 't is waer, dat de liefde tot de deugd, de zorge voor hunne ziele-zaligheyd en de geestelyke voordeelen, die sy aldaer konnen bekomen, redenen zyn, meer als genoeg, die hun moesten bewegen om naer die onderwyzinge te vliengen, als sy hun word aengeboden. Ach! mischien zal dien gelukkigen tyd eens komen, wanneer deze beweeg-redens op hun gemoed zullen indruk doen; te weten naer dat sy zullen *geproeft en ondervonden hebben, hoe zoet dat den Heere is.* (*Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus.* Pf. XXXIII. v. 9.) Alsdan zullen die Arme, onderderrigt zynde in de deugd, met David uytroepen: *Ik vinde meer vermaek in den weg, die uwe bevelen my voerschryven, als in alle rykdommen... ik zal van uwe geregheden myne bedenkinge maeken: uwe woorden zal ik niet vergeten... hoe zoet zyn uwe uytpraeken aen mynen mond, sy overtreffen den honing!... uwe geboden hebben my verstandig gemaekt: daerom huete ik alle wegen van ondeugentheyd.* (*In via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus divitiis... in justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos... quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo... a mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.* Pf. CXVIII. v. 14. 16. 103. & 104) Zoo zullen sy spreken, Alderliefste, naer dat sy door de onderwyzinge verilandig zullen gemaekt zyn, en dat men hun zal geleert hebben de wet Gods en de deugd beminnen. Alsdan zullen sy in de christelyke leeringe smaek en zoetigheyd vinden: maer nu is het te vergeefs hun voortellen alle die gewigtige beweegredens, die hun moesten tot de onderwyzinge aenlokken: sy bevatten de zelve niet; sy hebben geene minste kennisse nog van Godt, nog van syn woord, nog van syne geboden; hie is het daer

mogelyk, dat sy deze zaeken beminnen zouden, en de zelve als aengenaem aanzien? Sy hebben zelf eenen haet daer tegens opgevat; want 't syn vleeschelyke menschen, die toomeloos leven, en sterfen zonder eenig agterdenken

Willen wy dan hunne zaligheyd bewerken, Lieve Broeders, en meynen wy dat stuk opregtelyk en uytter herte? zoo moeten wy in dezen oogenblik eenen anderen middel gebruyken als de reden en hun geestelyk voordeel, om hun tot de onderwyzing te trekken. Diergelyke menschen moeten opgezocht en aengehaelt worden met zaeken, die eenen aengenaemen indruk op hunne zinnen doen, en die hun tastelyk doen gevoelen, dat sy hun voordeelig zyn. En terwylen dat'er niet zoeter voor hun is, als dat die armoede, de welke hun gedurig kwelt en praemt, een weynig verzagt werde, om die reden is'er ook geen zoo korten als kragtigen middel, om hunter onderwyzing te krygen, als wel eene almoesse uyt-te-ryken aen die, de welke de zelve zullen bywoonen. Duslaenige almoesse zal ons dienen als eenen geestelyken angel om deze visschen te vangen, en in het schipken van Christus te brengen: en ten sy dat men hun wete met een kleyn tydelyk aen aentelokken, zyt verzekert, dat gy'er geene van hun, of immers geen groot getal, oyt zult tot de onderwyzing zien komen.

IX. Daerom keere ik my tot U, Lieve Broeders, aen wie Godt synen tydelyken zegen verleent heeft; U verzoekende, dat Gy tot dien eynde eene mildaedige hand zoud uytstellen, en ik bid den Heere, dat hy U geve een ingewand van bermhertigheyd en van medelyden tot uwe Broeders, die volgens ziele en lighaem, en aldus tweevoudiglyk, arm zyn en ellendig.

Zyt Gy opregte Christenen, gelyk ik het betrouwe, dus weet Gy, wat grooten schat die onderwyzing, en wat geluk dat gy hun daer door zult bezorgen. Waer het zaek nu dat het in uw magt was met eene kleyne almoesse hun zoodaeniglyk te helpen, dat sy voor geheel den tyd van hun leven zouden behouden zyn; ik twyffele niet, of de Christelyke Bermhertigheyd zoude U praemen, om hun de zelve toe-te-staen. Hoe meer dan moet uwen iever ontsteken worden, wanneer gy hun eenen schat kont in handen stellen, die sy eenwig bezitten zullen, en die hun voor altyd zal gelukkig maeken?

Den ellendigen en verworpen staet, waer in deze Arme menschen zig vinden, is de oorzaeke, dat sy door de hooverdige en ydele wereld meestendeel versmaed en misagt worden: maer ik hope, Alderlieffte, dat Gy betere gedagten hebt ten hunnen opzigt: en was het by ongeluk anders: weet, dat Godt besonderlyk syn oogen op hun slaegt (*Oculi ejus in pauperem respiciunt. Ps. X. v. 5.*) en wanneer hy by David synen toekomende Messias beloofte, voorzegt hy van dien Messias, dat hy den armen, die geen helper had, zal verlossen van den magtigen. Dat hy de arme en behoefte zal spaeren... en dat hunnen naem by hem in eere is en agtbaer (*Liberabit pauperem, cui non erat adiutor. Parceret pauperi & inopi... & honorabile nomen eorum coram illo. Ps. LXXI. v. 12. & seq.*) Weet daer-en-boven, dat den H. Geest U verscheyde vermaeningen over dit stuk geeft, waer van ik hier eenige zal aenhaelen: Zooone, zegt hy, ontrekt den armen syn almoes niet, en keert uwe oogen van hem niet af. Versmaet eene hungerige ziele niet, nog verbituert den behoefte niet in syn gebrek. Bedroeft het gemoed niet van den hulplozen, nog stelt uw gif-

te niet uyt aen den genen, die in benoudheyd is. Verwerpt de smeeking des bedrukke niet, nog keert uw aenzigt niet af van den nooddrufigen. Wend uwe oogen uyt korselheyd niet af van den hulplozen, nog geeft hem geene oorzaeke, dat hy agter rugge U vermaledyde; want de bede van dien u kwaed wenscht in de bitterheyd syner ziele, zal verhoort worden door den genen die hem geschapen heeft. (*Fili eleemosynam pauperi ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris: & non esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquo quarentibus tibi retro maledicere: maledicentis tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum. Eccli IV. v. 1. & seq.*) En wederom op eene andere plaetse zegt den H. Geest U aen: Die den Armen misagt doet een verwyt aen die hem gemaekt heeft. (*Qui despiciit pauperem, exprobrat factori ejus. Prov. XVII. v. 5.*)

Diergelyke spreuken van het H. Schrift leeren ons, Alderlieffte, hoe bitter dat Godt die versmaders van den Armen zal oordeelen: jae de reden alleen is genoeg om ons t' overtuygen, dat dusdanige versmaedinge tegens den Hemel opschreeuwt. Want, t' zy dat men die Arme aenschouwt volgens het order van de nature, of volgens dat van de gratie, langs alle kanten zullen wy bevinden, dat sy onze broeders zyn, en dat wy hun als broeders beminnen moeten.

Voor eerst wat het lighaem aengaet, sy hebben een lighaem gelyk aen het ons; gemaekt van de zelve stoffe; voort-gekomen uyt eenen Vader, die aen ons alle gemeyn is. Heeft Godt ons niet laten arm geboren worden: maer heeft hy ons de tydelyke middelen gegeven, die hy hun niet heeft willen mede-deelen, dat is eene enkele mildheyd van hem, die wy niet verdient hadden; 't is eene reden voor ons om hem te bedanken, maer geenlints om die schepfels, de welke aen ons gelyk zyn, te versmaeden: en als wy die doen, die versmaedinge valt op Godt zelf en op syne aenbiddelyke en zoete voorzienigheyd, door de welke hy begeert heeft, dat'er onder de menschen verscheyde soorten zouden wezen, op dat den eenen van den anderen zou af-hangen, en dat sy malkanderen tot hulpe zouden komen: mengeling, die in zig zelve schoon is en wonderbaer; want waer 't dat de menschen altemael ryk waeren, hoe zoude den eenen voor den anderen willen werken? en waer 't dat sy altemael arm waeren, hoe zouden sy malkanderen kunnen behulpzaam zyn? Ryke, versmaet dan uwe broeders niet, die dagelyks werken in het sweet huns aenschyns om aen U den nooddruf en andere zaeken, die tot U gemak dienen, by-te-brengen aenbid de Goddelyke schikkinge, en aenbid haer zoo veel te meer, om dat hy de zelve zoo mildadig tot uw voordeel gedaen heeft; want gelyk den H. Paus Leo zegt: Die middelen, de welke Godt aen U verleent heeft, konde hy geven aen andere die nu arm zyn, ten waere dat hy door syne onuytsprekelyke bermhertigheyd hun wilde verregiveerdigen met in verduuldigheyd te arbeiden, en U-L. met werken van liefde te oeffenen. (*Pauperibus posset Deus, quas vobis contulit, tribuere facultates, nisi pro ineffabili misericordia sua, illos iustificare vellet de patientia laboris, & vos de opere charitatis. S. Leo Serm. 5. de Junii. 10. mensis.*) En vermits dat sy veele moeylykheden, veele ellenden, veele ongemakken moeten verdragen, zoo be-

grypt gy wel, dat de Goddelyke voorzienigheyd U begunstigt heeft met een lot, het welk volgens de nature veel zoeter en aengenameer is als het hun, en waer in gy, volgens het order van de gratie zelf, zoo haest als gy hun wilt beminnen en na uw vermogen barmhertig zyn, het geluk van uw lot hier naermaels gemakkelyk kond vaststellen.

Wat nu betreft hunne ziele: deze is naer Gods beeld geschaepen, en uyt haere natuere zoo weerdig als de onze: sy is geschikt tot haer zelve eynde: wy hopen eens voor eeuwig met hun Gods aenschyn t'aenschouwen; en waer't dat wy syne oordeelen kosten doorgronden, wy zouden misschien zien, dat'er vele van die Arme, de welke ons heden zoo mislytelyk schynen, voor altyd by Godt zullen verheerlykt zyn, en verre boven ons in de glorie verheven. Tot die glorie zyn sy met ons geroepen; wy zyn afgewasschen door de zelve heyligmaekende wateren; wy belyden het zelve geloof; wy zyn kinderen van de zelve moeder, te weten: van de H. Kerke. Wat al tytels! wat al redenen, om die Arme als onze broeders te agten en te beminnen! weet gy niet, Alderlieffte, dat wy, als kinderen van die Kerke, alle te saemen maer een lighaem uytmaeken? *Gelyk ons lighaem maer een lighaem is, en niet te min vele leden heeft: en dat alle de leden des lighaems, alhoewel sy vele zyn, nogtans maer een lighaem maeken: zoo is 't ook met Christus. Want wy zyn allegaeder in eenen en den zelve geest gedoopt om een lighaem te wezen. (Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus. Enim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. I Cor. XII v. 12 & 13)* Voorts dringt hy deze gelykenisse aen, en bemerkt, dat alle die verscheyde lidmaeten, die wy hebben, aen een en het zelve lighaem toebehooren: dat sy niet kunnen aen elkanderen zeggen, dat het een het ander niet noodig heeft: dat zelfs die, de noodzaakelykste wezen, schynen zoo sterk niet te zyn als andere: dat als een lid in lyden is de andere ook mede lyden, en met het zelve zig verheugen, als het tot goeden stant wederkeert. Godt haest ons lighaem zoo te saemen gevoegt, zegt Paulus, *op dat'er geen tweedragt in het zelve zoudt wezen, maer dat de lidmaeten in 't gemeen voor malkanderen zoudt bezorgt zyn.* En hy eyndigt met te besluyten, dat insgelyks de geloovigen, het lighaem van Christus zyn en lidmae en d'een v.n. d'ander. *(Ut non sit schisma in corpore, sed id ipsum pro invicem sollicita sunt membra... vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Ibid. v. 25. & 27.)* Wy moeten dan malkanderen bystaen, Lieve Broeders, en werken om aen de andere medelidmaeten van dit geestelyk lighaem hun welwezen te bezorgen: en daerom terwylen dat men U hier lidmaeten vertoont, die in den aldergroosten nood zyn, niet alleen volgens het tydelyk, maer dat meer is, volgens de ziele, zoo is 't uwe christelyke pligt hun behulpzaam te wezen: daer toe dwingt U de broederlyke liefde, en de eere van Christus zelf, wiens geestelyk lighaem door dusdanige leden onteert word, zoo lang als sy in den verdoemelyken staet van onwetentheyd blijven. Daer-en-boven 't is U bekent, hoe treffelyk het is voor de zaligheyd van de zielen te werken. 't Is het werk, het gene den Zone Gods zels gedaen heeft, en dat hem uyt den Hemel op de aerde getrokken heeft. Gy weet, van wat onwaerdereyken prys die zielen zyn: Christus heeft hant met syn Bloed gekogt; en zult Gy onderuiffchen met een koud gemoed blijven aanzien, dat'er te helle mede vervult werde? en zult gy kunnen verdraegen, dat men

U verwyten mag, dat uwen Broeder, voor wie Christus gestorven is, verloren gaet om syne onwetentheyd, terwylen dat gy met eenen penning synen ondergang had konnen beletten?

X. Tot nog toe, Alderlieffte, hebben wy besonderlyk aenmerkt die voordeelen, de welke uwe aelmoesse aen die Arme menschen zal toebrenghen; 't is nu tyd van ook eenen oogslag te geven op uw eygen baete, en op het profyt, het gene gy voor U zelve daer uyt trekken zult: eygen baete, de welke gy in dit stuk zoeken mogt, en die misschien nog meer indruk op uw hert zal doen, al de voordeelen, die gy aen andere door uwe aelmoessen zoud bezorgen.

Laet ons beginnen met de schulden die gy zelf by Godt hebt, en die gy hier of hier naermaels tot het laefften oord toe zult moeten betaalen (*Non exies inde, donec reddas novissimum quadrante. Matth. V. v. 26*) Ik gaen U hier geene grove zonde optygen, overlaetende aen uw eygen onderzoek of dat gy daer aen pligrig zyt: en zonder U van deze te beschuldigen, zeg ik U enkelyk aen, dat gy gezondigt hebt, en vervolgens dat gy deze zonden boeten moet. Waer't dat gy my dit loochende, ik zou U voorbrengen het gene den Apostel Joannes schryft: *Indien wy zeggen dat wy geene zonde hebben, wy bedriegen ons zelve en de waerheyt en is in ons niet (Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. I. Joan. I. v. 8.)* Ik zou U afvraegen, of dat het wel mogelyk is, dat een leven van genugten en van ydelheyt: een leven, waer in den geest van de wereld heerlicht, zonder vlekken en zonden zy? dat wete ik, dat den voorgenoomden Apostel ons alle opentlyk vermaent: *Kinderkens... wilt de wereld niet beminnen... is 't dat iemand de wereld hemind, de liefde van den Vader is in hem niet. (Nolite diligere mundum... si quis diligit mundum; non est charitas Patris in eo. I. Joan. II. v. 15)* En Christus in het Evangelie spreekt eenen wee uyt over de Ryke, niet om dielwille dat sy ryk zyn; maer om dat sy hier kunnen troost hebben. *(Vae vobis Divitibus, quia habetis consolationem vestram. Luc. VI. v. 24.)* dat is te zeggen, dat die Ryke, de welke op de aerdsche goederen hun hert vastzetten; die Ryke, de welke in de ydelheden des werelds kunnen troost zoeken, gedregen worden met dien vreesfelyken Wee, die een voortteeken is van den eeuwigen ondergang.

Geloofst gy het Evangelie, Alderlieffte? dan moeten U deze waerheden aendringen om U tot Godt te keeren, en met werken van boetveerdigheyd uwe zonden uyt-te-wasschen. Maer wat soorte van werken zult gy hier toe gebryken? vasten, lyfkastrydingen en andere pynelykheden vallen U te zwaer. De overvloedigheyd, waer in gy U bevindt, verlost U van den zueren aerbeyd, en van vele plaegen en kwellingen, door de welke andere menschen overvallen worden. *(In labore hominum non sunt; & cum hominibus non flagellabuntur. Pl. LXXII. v. 5.)* Maer ziet, den barmhertigen Godt stelt U eenen zoeteren middel voor, om aen hem te voldoen, en U zelve zalig te maeken; te weten: de werken van liefde. Daerom geve ik U den raed, die eertyds Daniël gaf aen Nabuchodonozor: *Koning, zegde dien Propheet, laet mynen raed U wel bevallen. Koopt uwe zonden af door aelmoessen, en uwe ongeregheden met barmhertigheyt te doen aen de Arme. (Quam ob rem, Rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordias pauperum. Dan. IV. v. 24.)* Christus insgelykx, schoon hy zoo menigen wee tegens de Pha-

rifeën had uytgesproken, pryft hun dezen middel aen : *geeft aelmoessen*, zegt hy, *en alles zal U zuiverzyn.* (*Date eleëmofynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Luc. XI. v. 41.)

Jae, Alderlieftste, de kracht van de aelmoesse is zoo groot by Godt, dat het te lang zou zyn hier aen te haelen alle de spreuken van het H. Schrift, in de welke deze bevestigt word. *De aelmoesse verloft van de dood: sy is't die de zonden afwaft, en doet verwerven de bermhertigheyd en het eeuwig leven.* (*Eleëmofyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam æternam.* Tob. XII. v. 9.) Dit zyn de woorden van den Engel Raphaël tot den ouden en jongen Tobias. *Het water bluscht het vlamme vuer uyt*, zegt het boek Ecclesiasticus, *en de aelmoesse wederstaet aen de zonden.* (*Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmofyna resistit peccatis.* Eccli. III. v. 43.) het gene alzoo niet verstaen is, als of het genoeg was aelmoessen te doen, om daer door vergiffenisse te krygen, zonder eene waere bekeeringe des herte: neen, Alderlieftste; *want al deelde ik alle myn goed uyt om den armen te spyzen*, zegt Paulus, *hy aldien dat ik de liefde niet heb, zoo kan het my niet baeten.* (*Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas... charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* I Cor. XIII. v. 3) maer, hebt gy de liefde Gods, dan zal de aelmoesse de tydelijke straffen, die gy voor uwe zonden schuldig blyft, uytwaschen; sy zal de herte en uwe verdiensten vergrooten; sy zal U verkrygen, dat Godt U in het toekomende van de zonde bevryde, en U verleene de gave van volherdinge. En is het zaek dat gy tot nu toe de liefde nog niet en hebt, uwe aelmoessen zullen Godt bewegen om uwe oogen t'openen, om U te brengen tot eene waere bekeeringe, en aldus U uyt de zonde te verlossen: het welk hy doen zal, om dielwille dat hy gemakelyk is om syn bermhertigheyd te storten over die bermhertig zyn: gelyk het ons door den mond van Christus zelf beloofd word: *zaligzyn de bermhertige: want sy zullen bermhertigheyd verwerven.* (*Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Matth. V. v. 7)

Daer-en-boven, Lieve Broeders, die Arme menschen, naer dat sy eens zullen in de deugd onderwezen zyn, en geltelt op den weg der zaligheyd, zullen hun geluk erkennen: sy zullen menigvuldigen lof aen Godt geven, en, dankbaer zynde voor het weldaet, het gene sy door uwe mildheyd bekomen hebben, zullen sy den Heere bidden, dat hy U behoede van de zonde, van de perykelen des werlds, en dat hy uwe zielen zalig maeket. 't Is aldus dat Paulus de geloovige van Corinthen opwekte om mildelyk by-te-staen hunne Arme medebroeders van Macedonien; *het gene wy hun bezorgen komt niet alleenelyk te gemoet aen hunnen nood*, zegt den Apostel, *maer het brengt ook overvloedige vrugten by den Heere voort door de menigvuldige dankzeggingen, die sy hem doen... hem lovende over de goedhertigheyd, met de welke gy hun van uwe goederen mededeylet... en door de gebeden, die sy voor U storten.* (*Ministerium hujus officii non solum supplet ea, quæ desunt sanctis; sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino... glorificantes Deum in... simplicitate communicationis in illos... & in ipsorum obsecratione pro vobis.* II. Cor. IX. v. 12. & seq.) In dezen lof, die sy Godt zullen geven, zult gy deel hebben, Alderlieftste, terwylen dat uwe aelmoessen daer d'oorzaeke van wezen. Hunne gebeden zullen langs den anderen kant de bermhertigheyd Gods over U trekken: Jae, schoon de Arme hier in aen hunne plicht ontbrekken, die aelmoesse zal door haer zelve voor U om bermhertig-

heyd smeeken; want den H. Geest verzekert U daer van met deze woorden: *Verbergt uwe aelmoesse in den schoot der armen*, en sy zal u van alle kwaed vry bidden. (*Conclude eleëmofynam tuam in sinu pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo.* Eccli. XXIX. v. 15)

Sy zal U bevryden niet alleenelyk van het eeuwig kwaed; maer zelf in dit tydelyk leven zult gy haere zoete vrugten smaeken. Nieuwe beweeg-redenen wederom om uwe mildaedigheyd op-te-wekken. *Gelukkig is den mensch*, zegt David, *die medoogende is over den armen en behoefigen: in den kwaeden dag zal hem den Heere verlossen.* *Dat den Heere hem bewaere; dat hy hem het leven verlange; dat hy hem gelukkig maeket op d'aerde, en dat hy hem niet overlevere in de handen van syne vyanden; dat hy hem byscae in syn ziekbedde: Jae Heere! gy hebt syn bedde gekeert en geschud in syne krankheyd.* (*Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conservet eum, & vivificet eam, & beatus faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum ejus. Dominus operat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Psalm. XL. v. 1 & seq.) Kan Godt Alderlieftste, uytgedruken op eene zoetere wyze, als hy hier doet door den mond van synen Propheet, hoe dat hy, in dit tydelyk leven zelf, bezorgt is voor welstand van eenen bermhertigen mensch: zoo verre, dat hy zig zelve afbeeld als eene zieke-dienster, de welke bezig is met het bedde van haeren kranken te schudden? voorders nog, op dat gy met geene ydele voorzorge zoud bekomert zyn, en misschien vreezen, dat uw tydelyk goed, het gene gy alreeds bezit, door uwe mildaedigheyd zou verminderen, doet hy U op eene andere plaats wel duydelyk verzekeren, *dat die aen den armen geeft noyt zal gebrek lyden, maer die syne oogen van syn bidden afkeert in behoef-tigheyd vervallen zal.* (*Qui dat pauperi non indigebit: qui despiciit deprecantem, sustinebit penuriam.* Prov. XXVIII. v. 27.)

Hoe waer is het dan, Lieve Broeders, dat de bermhertigheyd tot den Armen de alderschoonste belofte bekomen heeft, zoo voor dit tegenwoordig leven als voor het toekomende! verre van dat de aelmoessen uw tydelyk geluk zonden krenken: sy zyn de alder vaste grond-steenen, waer op gy het zelve kont bouwen; want de beloften die Godt U doet, zyn onfaelbaer. Hoe menige familien ontmoet men, zoo in hooge als in leegere staeten, waer in de bermhertigheyd als erfelyk geworden is, en die van geslagt tot geslagt altyd bloeyende blyven, om dat Godt, hunne aelmoessen hier op de aerde zelf beloonende, over hun synen zegen stort, en dat syne regter-hand hun beschermt, en bevryd van alle rampen en onheylen? men mag hun de volgende spreuke van het H. Schrift toevoegen: *Deze zyn mannen van bermhertigheyd, wiens goederterentheden noyt onbroken hebben: hunne goederen blyven by hunne naerkomelingen, hunne kinds-kinderen zyn een heylig erfdeel, en hun geslagt is op Gods beloften vast-gegrond.* (*Illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt: cum non defuerunt: cum semine eorum permanent bona. Hereditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum.* Eccli. XLIV. v. 10. & seq.) Hoe menige zyn'er in tegendeel geweest, wiens luyfter verstenk is als een bloeme; die seffens ten gronde gegaen zyn en vergeten, naer dat sy zig voor eenen korten tyd met trotsheyd aen de wereld vertoont hadden? zoo dat men met den H. Geest zeggen mag: *Daer zyn'er andere, waer van geene gedagenisse over is: sy zyn vergaen als oft sy noyt geweest waeren, en hunne kinderen met hun.* (*Et sunt, quorum non est memoria: perierunt*

perierunt quasi qui non fuerint... & filii ipsorum cum ipsis. Ibid. 5. 9.) De oorzaake van dusdanige omkeeringen schryft men gemeynelyk toe aen verscheide ongevallen, waer aen den mensch op de aerde is blood gestelt: maer als men met een christelyk gemoed de zaake wat dieper doorgronden wilt, men zal bevinden, dat het Gods hand is, die dezen ondergank bereyd heeft, en dat huys tot den gronde toe heeft neergevelt, om dat sy dien overloed van goederen, de welke hy hun verleent had, op dat sy deze volgens synen wille gebruyken zouden en daer van den Armen deelagtig maeken, onttrokken hebben aen hunne medebroeders, en verkwist in de ydele genugten, in den swier en trotsheyd van de wereld.

Daerom, Alderliefste, is het zaake dat gy van Godt voor het tydelyk gezegent zyt, beeld U dog niet in, dat hy die goederen voor U alleen gegeven heeft: zeker neen: hy heeft zig, als Opper-heer, daer in een deel behouden, het gene Gy hem betaelen moet, om te erkennen, dat gy de zelve van hem hebt verkregen: en hy gebied U dat deel uyt-te-reyken aen uwe Arme medebroeders, die hy in syne plaetsé stelt om deze erkentnisse van U t'ontfangen. Ten waere dat hy dusdanig order had voorgeschreven, hoe zoude het met syne goedheyd over-een-komen, dat hy aen den eenen mensch alles bezorge in overvloedigheyd, en dat hy ondertusschen eenen anderen in het uyteliten gebrek van alles laete? dit order werpt Gy omverre wanneer gy uw goed in onnuttigheyd verkwist, terwylen dat uwen Even-mensch naer een stukjen brood snakt en dat gy hem laet van honger sterven. Zegt my, *Wanneer gy aldus uw ingewand voor uwen broeder slyt, hoe blyft de liefste Gods in u?* (*Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?* I. Joan. III. 5. 17.) en hoe kan een christelyk gemoed diergelyke vreetheyd zonder schrik aenschouwen? Ach! Lieve Broeders, Godt verbied U niet te leven volgens uwen staet, die gy in de wereld hebt: maer hy wilt, dat gy in dien staet, hoe hoog hv wezen mag, noyt vergeten zoud, dat gy altyd verplicht zyt eene christelyke maetigheyd en zeegbaerheyd t'onderhouden. Doet dit, en gy zult wel haest zoo aenzienelyke somme over hebben tot onderstant van uwe behoeftige Broeders, dat *uwen overloed aen hun gebrek gemakkelyk ter hulde zal komen.* (*Vestra abundantia illorum inopiam suppleat.* II. Cor. VIII. 5. 14.)

XI. Misschien zult gy my hier opwerpen, dat het gebrek het gene die Arme lyden, de welke wy U aenbevelen, meestendeel voordkomt uyt hunne eygen faute? dat de Aelmoellen in deze Stad overvloedig zyn: maer dat zy schrikelyk misbruykt worden? dat de herbergen, de dronkenschappen, de vaddigheyd en ledigheyd hun in de elenden werpen, en dat sy vervolgens geen mede-lyden weerdig zyn?

Ik bekenne het, Alderliefste, die misbruyken, waer van Gy klaegt, zyn groot en onverdraegelyk; en't is zeker niet, als door eene christelyke medoogentheyd, dat gy uwe oogen van hunne wanorders kont afkeeren, om in die Arme niet anders t'aenschouwen als uwen Broeder, die een mede-lidmaat van Christus is. Ook deze uwe opweringe is de gewigtigste myn'ter beweegredens om van die, de welke gy nu niet regt om hunne ondengt misagt, door de onderwyzinge deugzaeme Christenen te maeken en weerdig van uwe goedjonstigheyd. Dan zult gy hun als uwe waere Broeders konnen beminnen, en vlytig zyn om hun

tot hulpe te komen. Maer evenwel laet ons onderstellen, dat uwen Broeder volgens het vleesch, vrywillig loope in synen ondergank, en uwe gunsten onweerdig zy: zult gy U vergenoegen met te zeggen, dat hy het aen zig zelve wyten moet? zult gy hem hulpeloos laeten? en waer't dat men U in dit geval eenen middel gaf, den welken gy gemakkelyk zoud konnen in't werk stellen om syn ongeluk at-te-weiren, en hem tot betere gedagten te doen overgaen, zult gy den zelve verzuymen?

Diergelyken middel geven wy U hier, Alderliefste; want die menschen zullen gaen beter denken als dat sy te voren deden. Dat onbeschoft leven en die schrikelyke misbruyken zullen wel haest een eynde hebben. Men zal hun den weg van de deugd leeren; en doen begrypen hunne pligten, waer van sy tot nu toe geen het minsten denk-beeld hebben opgevat. Men zal hun aentoonen de growelykheyd, van dat vloeken en sweiren, het gene men onder hun hoort. Men zal hun aenzeggen, dat een luy en ledig leven verdoemelyk is; dat sy moeten alle onkuysheyd vlugten; onderdaenig zyn aen hunne Overheyd, en zoo voords. En dusdanige onderwyzingen zullen misschien meer kragt en uytwerkfel op hun gemoed hebben, als dat tot nu toe alle de wetten ten hunnen opzigt gehad hebben: want't is wel zeker, dat eenen mensch, die overtuygt is door de reden, getrouwelyker syne pligten kwyten zal als eenen anderen, die enkelyk door den dwang besiert word. 't Is dan niet denkelyk, Alderliefste, dat alle die onderwyzingen op geene van hun eenigen indruk doen zullen: en zoo haest als wy'er maer eenige gewonnen hebben, zal immers het getal seffens vergrooten: de Ouders zullen hunne kinderen onderrigten, en op hun zeden eene waekende ooge houden: en dus mag men hopen, dat het toekomende geslagt van jonks af beter opgevoed zynde, ook veel christelyker en zeegbaerder wezen zal; en dat men binnen weynige jaeren in die soorte van menschen ondervinden zal eene tastelyke veranderinge, de welke tot welwezen van Kerk en Staet zal strekken.

Laet het nogtans zoo zyn, Lieve Broeders (schoon het my onmogelyk voorkomt) dat wy ons naermaels in deze hope bedrogen vinden, en dat onzen arbeyd, ondersteunt door uwe mildadige liefde, de vrugten, die wy ons hier van beloven, niet voortbrengen: Gy evenwel zult daerom niets van uwe verdiensten verliezen, maer in tegendeel den vollen loon van uw goed werk ontfangen. Christus immers verzekert U daer van, wanneer hy zig aldus in het Evangelie uyt drukt: *Die te drinken zal gegeven hebben, al was het maer eenen teug koud water, aen eenen van deze minste, om dat hy mynen discipel is, voorwaer, ik zeg het U-L., hy en zal synen loon niet verliezen.* (*Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli: amen, dico vobis, non perdet mercedem suam.* Matth. X. 5. 42.) En wat loon dog verdient eenen teug koud water, vergeleken by eene milde aelmoesse, die gy geven zult om van zoo veele God-vergetene menschen, discipels van Chrillus te maeken?

Antwoord my niet, dat gy zonder dezen loon met andere werken van deugd uwe zaligheyd kont verwoorderen: neen, Alderliefste; Godt heeft die aen uwen keus niet ge-laeten: maer hy wilt, dat gy zult uwen Armen Broeder bystaen, wanneer dit in uwe magt is. Gy hebt immers alreeds gehoort uyt verscheide spreuken van het H. Schrift, de welke hier boven tot dien eynde zyn aengehaelt, dat hy U van dit stuk een lireng gebod maekt, en dat gy, hier

aen ontbrekende, de liefde verliest van uwen hemelschen Vader. Voeg'er nu nog by, het gene den Apostel Jacobus den onbermhertigen opentlyk aenzegt, *dat sy een oordeel zonder bermhertiglyd te verwagten hebben. (Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. Jac. II. v. 13.)* Jae; dat meer is, wanneer Christus in den jongsten dag het menschelyk geslagt zal oordeelen, alsdan in het vonnis, het gene hy zal uyspreken, zal hy een zonderling en streng gewag maeken van de werken van bermhertigheyd. Die deze zullen verzuymt hebben zal hy naer het eeuwig vuur verzenden; en de andere, die bermhertig geweest hebben, zal hy tot zig roepen met deze zoete woorden, de welke wy uyt den eygen mond van Christus weten: *Komt gezegende myns Vaders, bezit het Ryk, het welk voor u bereyd is van het beginfel des werelids; want ik heb honger gehad en gy hebt my gessuyft, ik heb dorst gehad en gy hebt my gelaest &c. (Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi & dedistis mihi bibere &c. Matth. xxv. v. 34.)* Maekt hier dan twee besluyten uyt, Alderliefste: Ten 1. dat Christus U noyt tot zig zal roepen met de gelukzaligen, ten zy dat gy zult bermhertig geweest hebben. Ten 2. is het zaek dat hy U de glorie geven zal, om te beloonen die werken van liefde, met de welke gy uwen Armen Broeder in den nood syns lichaems bystaet; zoo is het wel zeker, dat gy uwen loon en uwe glorie oneyndelyk zult vergrooten, wanneer gy hem niet alleen volgens het lichaem, maer ook volgens de ziele tot hulpe komt; die soorten van aelmoessen dan, tot de welke wy U hier heden opwekken, zyn de treffelykste onder alle de werken van bermhertigheyd, en de bekwaemste om uwe zaligheyd vast-te-stellen; want sy bevatten in zig eene dobbel bermhertigheyd tot uwen even-mensch, en daer-en-boven eene bezondere liefde tot Godt, en eenen heyligen iever om door de onderwyzinge van uwe Broeders syne glorie te verwoorderen en lynen naem te doen gebenedyden. Jae, ik derve U verzekeren, dat uwe aelmoesse by Godt zoo veel verdienen zal, als of gy zelf in persoon het Evangelie predikte: want Christus zegt: *Dien, den welken eenen Propheet ontfangt, om dat hy Propheet is, zal den loon van Propheet bekomen. (Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Matth. X. v. 41.)* Diensvolgens, wannecr gy door uwe aelmoessen die menschen tot de onderwyzinge trekt, zoo werkt gy mede aen de onderwyzinge, en alle de vrugten, die gy hier in bedoelt, zullen U aangereken worden.

Maer, Alderliefste, misbruyke ik uwe verdueligheyd niet met U zoo lang op-te-houden om een goed werk aen-te-prediken, tot het welk gy uyt U eygen zelven alreeds genoegzaam genegen zyt? my dunkt, dat ik vele onder U-L. hoore zeggen: was het noodig zoo wydoopigen brief aen ons over dit stuk toe-te-zenden, om dit heylzaam werk tot syne bestandigheyd te brengen? zeker neen; maer vergeeft het aen myne herderlyke liefde: myn hert gaet open, als ik U spreken mag over het gene uwe zaligheyd kan verwoorderen en uwe deugd voltrekken. Daerom wanneer ik tusschen het schryven eenige stoffe ontmoete, die my schynt profytig te zyn tot uwen voortgang (gelyk ik hier die van de aelmoessen ontmoet heb) ik doen daer geerne eenige aenmerkingen op, om dat ik my inbeeld, dat'er hier en daer al eenige zyn, de welke dusdanige lessen noodig hebben, en dat ik deze, gelyk alle myne andere Schaepen, tragte voor Christus te winnen. Daer-en-boven hoe kan

de wydoopigheyd van eenen Herderlyken Brief U zwaer vallen? gy moet hem in eene reyze niet uytlesen: gy neemt hem in de hand als het U gelegen komt: den eenen zal door deze waerheyd, die hy daer in vindt, beweegt worden, en eenen tweeden door eene andere; zelf, het gene van daeg geenen indruk op uw gemoed doet, zal mischien morgen uw hert treffen, wanneer gy het zult herlezen.

Waer het zaek dan, dat alle myne Schaepen van de zelve soorte waeren, deze vermaeninge zoude zeker korter geweest hebben; jae, ik oordeele, dat sy zelf noodeloos is ten opzigt van vele onder U-L. ik wete het, en ik dank'er Godt, den gever van alle goed, over, dat'er in deze Stad nog een groot getal is van opregte Christenen, de welke hunne tydelyke middelen mildaediglyk uytreyken om hunne Arme Broeders te helpen, en aldus den Hemel te koopen. Ik wete, dat ik spreke tot myne welbeminde Medeborgers, wiens genegenheyd my verzekert, dat sy mynen Herderlyken iever zullen ondersteunen: en den dag zal eens komen, dat ik hun zal mogen noemen *myne Medewerkers*, en *Mede-gezellen* in het voort-planten van myn Evangelie en van de Christelyke Zeden.

Ik betrouwe dit vastelyk, Lieve Broeders, en dat met zoo veel te meer reden, om dat ik (na een jaer geleden) deze zalige onderneming, en het inzicht het gene ik daer in had, aen U-L. op den Predik-stoel heb voorgestelt: en alsdan heb ik gelezen in uwe oogen, in uw gelaet, in geheel uwe handelwyze, dat'er wel aenstonds een heylig vuur in uw hert ontfak om de hand te slagen aen dusdanig werk, en om het zelven voltooyd te zien. Ik wete boven-dien, wat samenspraeken, dat'er over dit voorwerp hier en daer al geweest hebben, en hoe dat vele (geringe menschen zelf) zig bereyd getoont hebben, om hier in deel te nemen volgens dat hunne magt het zou toelaeten. Ik wete nog al meer, dat'er zyn, die alreeds gepreutelt hebben met een heylig ongedult, om dat dit werk nog niet begonst wierd.

Wanneer ik zulken voorbereydels aenmerke, dan love en danke ik den Heere, dat hy u zoo goede en profytige voornemens heeft in't hert gezonden, hem biddende, dat hy aen de zelve hun vollen uytwerksel verleene: en ondertusschen moet ik aen U-L. den Lof geven, die uwen treffelyken iever verdient, en U toevoegen vele van die dingen, de welke eertyds Paulus tot de Corinthianen schreef, wanneer sy zig bereyden om te vergaederen de aelmoessen, die hy hun had afgevraegt voor de geloovige van Macedonien, die in nood waeren. *Ik kenne uwe bereydwilige genegenheyd, en daer van beroeme ik my by de Macedoniens voor U-Lieden. (Scio promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud macedones. II. Cor. IX. v. 2.)* Zegt Paulus En ik mag insgelyks zeggen, Alderliefste, dat ik al menigmael op veele plaetsen mynen roem gedraegen heb over de goedhertigheyd, die ik alreeds nopende dit heylzaam voorwerp in U-L. bespeurt had. Jae; ik heb derven verzekeren, dat Geestelyke en Werelyke, dat hoog en leeg my behulpzaam zullen wezen, om deze onderwyzinge van Arme bejaerde menschen gelukkiglyk in stand te brengen; en dat men hier uyt zien zou, dat'er in de Stad van Antwerpen, nog tot heden toe, eene waere godtvrugigheyd te vinden is. Ondertusschen is't dat ik over U-L. roeme, Lieve Medeborgers, gelyk eertyds Paulus over die van Corinthen gedaen heeft, zoo mag ik ook naer syn voorbeeld U aenzoeken, dat gy toonen zoud dezen lof waerelyk weerdyg te wezen, op dat dien roem, den welken wy in dit stuk

Over U-L. draegen, niet ydel uytvalle... en dat wy (om niet te zeggen Gy zelven) diesaengaende niet beschaemt staen (Ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte... ne erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Ibid. Ƴ. 3. & 4.) Daerom, terwylen dat gy alreeds van voorleden Jaer begonst hebt te willen; voltrekt het nu en werkt het uyt, op dat, gelyk uwe genegenheyd volveerdig is geweest om te willen, Ƴy ook volveerdig Ƴy om het zelven, ieder naer uw vermogen, te volbrengen. (Velle coepistis ab anno priore; nunc vero & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi ex eo, quod habetis. II. Cor. VIII. Ƴ. 10. & 11.)

Hier op betrouwende, Alderlieffste, hebben wy aen de Zeer Eerwerde en Edele Heeren van het Magistrat der Stad verzogt, dat men tot dien eynde zoude mogen doen eene Algemeyne Collecte; welke niet alleenelyk is toegestaen: maer dat Agtbaer Majestraet, het welk zoo menigmael in het jaer, vergaert in onze Hoofd-kerke, en door syn stigtig Exempel U opwekt tot de Godsdienstigheyd, dat wilt in dezen voorval U geven een diergelyk exempel van liefde tot den Even-mensch, en opentlyk toonen, hoe dat sy bezorgt zyn om hunne Arme Ingezetene behulpzaam te wezen, en om de Religie in goede Zeden te hand-haven: want by Majestraets beslyt zullen eenige van de Heeren Wethouderen uwe Aelmoesten in persoon komen omhaelen, gezaemendlyk met de zeer Eerwerde Heeren Canoniken onzer Cathedrale, en Pastoors van de Parochien, de welke alle met niet minder iever en vlytigheyd zig aen Ons hebben opgecoffert, waer hunne hulpe konde dienstig zyn. Dit moet U overtuygen, Lieve Broeders, dat het werk, het gene men U aenbeveelt, van het aldergrootste gewigt en nuttigheyd is, terwylen dat uwe Geestelyke en Werelyke Overheyd zoo vlytig saemen-spannen om het zelven te vervoorderen Ondertusschen is dit voor my een nieuwe reden om U nogmaels met de woorden van Paulus op-te-wekken: Geest dat aen die mannen een bewys van uwe liefde, en beoont, dat wy met reden onzen roem over U gedraegen hebben. (Offensionem ergo, quae est charitatis vestrae, & nostrae gloriae pro vobis, in illos ostendite. Ibid. Ƴ. 24.) Aldus sprak dien Apostel wanneer hy aen de Corinthiaenen de naemen opgaf van alle die treffelyke mannen, de welke hy hun ging toezenden, om in die Stad de Collecte te doen voor de Arme van Macedonien, te saemen verzoekende, dat sy fouden die Aelmoeste bereyd maeken, Ƴoo nogtans dat sy mogten den naem draegen van eene loffelyke goedjonstigheyd, en niet van gierigheyd. (Benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non tamquam avaritiam. Ibid. IX. Ƴ. 5.)

De voorschreve Collecte zal beginnen naer de Feest-dagen van Paesschen, gelyk men U met een voorder Berigt zal bekend maeken. En wy zenden van nu af aen U-L. dezen Herderlyken Brief toe, biddende, dat Gy ondertusschen wel overwegen zoud, zoo de gewichtigheyd van dit voorworp, als de redenen, die uwe goedjonstigheyd tot het zelve moeten aendringen, op dat gy aldus, naer overtuygt te zyn, dat gy op geene beter wyze, nog tot geen profytiger eynde uwe Aelmoesten besteden kont, mildaediger wezen zoud. Nu isser nog ied voorders ten opzigt van die Collecte t'aenmerken; te weten: dat dusdanige Onderwyzinge voor de Arme niet enkelyk een of twee jaeren dueren moet: maer, wilt men daer van gewenchte vrugten zien, zoo moet sy altyd volstantig blyven, en van eerst af op eenen voet gezet worden, den welken kan duerzaam wezen: dienstvolgens is het behoorelyk, dat men van nu af zoude weten

de somme, de welke men jaerelyks tot deze uytdeylinge besteden kan: en daerom worden hertelyk verzogt alle goedwillige, dat sy aen de Heeren Collecteurs gelieven op-te-given, wat dat sy jaerelyks tot de vervoorderinge van dit heylig Werk willen toebrengen. 't Is nogtans verre van ons witten hier in voor-te-schryven aen de mildaedigheyd van die persoonen, de welke het anders verstaen, en maer voor eenen enkeien keer hunne Aelmoeste geven willen: Maer dat zeg ik U, Lieve Broeders, (of beter, den Apostel zelf zegt het U) die spaerzaam zaeyt, zal luttel maeyen: en die militelyk zaeyt, zal ook in regen maeyen. Dat een ieder dan doe, gelyk hy het in syn herte goed-vind, niet met droefheyd of uyt bedwang: want Godt bemint den blyden gever. (Hoc autem dico: qui parca seminat, parca & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: bilarem enim datorem diligit Deus. Ibid. Ƴ. 6. & 7.) Volgt de lesse naer, die den ouden Tobias eertyds aen synen zoone gaf: Zoone, zeyde hy, hebt gy veel; geeft overvloedelyk: hebt gy weynig: Ƴyt ook vlytig om van dat weynig te geven uyt goeder herte. (Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Tob. IV. Ƴ. 9.) 't Is insgelyks bekent, dat de kinderen van Israël alle soorten van kostelyke en dierbaere dingen by Moyses bragten, wanneer hy het Tabernakel ging opregten. En naer dat het H. Schrift in het Boek des Uytgangs alle die kostbaerheden wydloopig beschreven had, eyndigt het met deze woorden: Een iegelyk, mans en vrouwen, bragten hunne giften met groote genegenheyd tot allen het werk te maeken, Ƴoo als het Godt door Moyses geboden had. (Omnes viri & mulieres mente devotè obulerunt donaria, ut fierent opera, quae jufferat Dominus per manum Moysi. Exod. XXXV. Ƴ. 29.) Wat grooten iever moeten wy dan met regt van U-L. verwagten, Alderlieffste, terwylen dat hier gehandelt word van zoo veele levendige en eeuwig-duerende Tabernakels te maeken, van zoo veele spelonken, waer in heden den duyvel woond, in Tempels van den H. Geest (Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? I. Cor. III. Ƴ. 16.) te verkeerem?

XIII. Laet ons hier eyndigen, Lieve Broeders, voor het gene betreft de Onderwyzinge van de Arme bejaerde menschen in haer zelven beschouwt, en de noodzaakelykheyd van milde giften om deze te voltrekken. Maer hoort nu nog een woordeken nopens de maniere, op de welke wy schikken deze Onderwyzinge te bestieren: maniere, de welke wy van onze pligt agten aen U-L. voor te leggen, op dat Gy daer over zoud oordeelen, en uwe bemerkinge ons aenbrengen, van de welke wy zullen gebruik maeken om aen dit werk syne volmaektheyd te geven, zoo veel als dit mogelyk is in dusdanige ondernemingen.

Voor eerst dan zullen wy voor iedere Parochie dezer Stad eene plaetse zoeken, als die Onderwyzinge geschieden zal door eenen treffelyken Catechizant, den welken genoegzaame mede-hulpers hebben zal om op de stike en het goed order te waeken. Men zal ook in iedere Parochie een vast getal van Arme menschen uytkiezen, wiens naemen op eenen lyst zullen gestelt worden, welken lyst t'elke reyze afgelezen zynde, zal men hun doen zekere uytdeylinge, die waerfchynelyk in brood bestaen zal. Voorders (wanneer de aelmoesten dit toelaeten) zou het zeer voordeelig zyn, dat men aen die Arme, de welke op dien naem-lyst staen, eenigen bezonderen bystand dede in ge-

val van ziekte of andere noodwendigheyd, op dat deze plaetsen onder hun aenzienslyk worden, en dat sy zouden betragten eene van de zelve te bekomen.

Maer vermits het getal van die Arme, de welke noodig hebben onderwezen te worden, altyd oneyndelyk grooter zyn zal, als het gene dat in dien lyst zal begrepen zyn: zoo hebben wy nog verscheyde middelen verzonnen, om ook de andere tot die Onderwyzinge te trekken. Om dan dit inzicht te bereyken zal men Ten 1. naer de dood van de ingeschrevene hunne plaetse niet vergeven, ten zy aen Arme, die alreadyc langens tyd den Catechismus hebben bygewoont, door welke hope wederom vele van hun daer toe zullen aengelokt worden.

Ten 2. de Heeren Grootte Aelmoesseniers dezer Stad, hebben beloofd op onze aenzoeke, dat sy geene zoo genoemde Proeven of andere vaste aelmoessen en bystand van wegens de Arme-kamer zullen geven, ten zy aen die, van de welke het blyken zal, dat sy neerftig zyn om de Onderwyzinge by-te-woonen.

Ten 3. wy verzoeken het zelve aen die Persoonen, de welke diergelyke Proeven oft Arme-fondatien (die in deze Stad menigvuldig zyn) onder hun bestier hebben; als ook aen alle de andere, de welke in hunne huizen gewoon zyn aelmoessen uyt-te-reyken; te weten dat sy dusdanige neerftigheyd aen hunne Arme zouden gelieven op-te-leggen, en af-te-vraegen. En of het misschien gebeurde, dat die Arme (t zy dat sy van wegens de Kamer, t zy dat sy van particuliere Persoonen onderstand krygen) van dusdanige soorte waeren, dat sy zig schaemen zouden van zig openbaerelyk in den Armen-Catechismus bekent te maken, in dat geval konnen hunne weldoenders hun zenden tot de Onderwyzinge, die in de Kerke van het gewezene Professen-huys zonder eenige uytdeylinge gedaen zal worden; en aldaer, t zy door hunne dienst-boden, t zy door andere op die Arme menschen eene wakende ooge doen houden.

Wanneer alle deze middelen werk-stellig gemaakt worden, dan is het zeker dat wy een oneyndig getal van die onwetende tot de Christelyke Leeringe zullen overhaelen. Aen de ongewilligte zelf zullen wy (om zoo te spreken) het Evangelie opdringen: en aldus het geluk hebben van te volbrengen het bevel van den Vader des Huysgezins, den welken aen synen knecht gebood: *Gaet uyt naer de wegen, en langs de haegen, en dwingt hun om binnen te komen, op dat myn huys vervult worde. (Exi in vias, & sepes; & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Luc. XIV. v. 23).*

't Is wel waer, Alderlieffte, dat wy vele moeyelykheden zullen ontmoeten, om aen dit alles, gelyk het behoort, syn vollen uytwerkfel te geven; en 't is waerschyndelyk dat de grootste moeyelykheyd bestaen zal in het onderzoek, of die Arme, de welke geene nytdeelinge genieten, neerftig zyn om tot de Onderwyzinge te komen. Men zou tot dien eynde hun zekere getuyg-teekens konnen geven, om die aen hunne weldoenders over-te-leveren: maer terwylen dezen middel aen veel bedrog en aen vele moeyte onderworpen is, zoo zal het misschien gemakkeliker en zekerder wezen, waer 't dat de Heeren Aelmoesseniers, de Bestierders der Fondatien, en andere die hunne Arme daer willen naer toe zenden, de naemen van de zelve, met de Parochie waer aen sy toebehooren, wilden opgeven, daer by schryvende van wie sy bezonden worden. Welk gedaen zynde, zal men van deze Arme ook eenen lyst maeken, en hunnen naem oproepen gelyk dien

van d'andere, en bezorgen, dat hunne weldoenders by tyde vermaent worden, waanneer men ziet, dat hunne aenbevolene in traegheyd vervallen

Over dit stuk, Lieve Broeders, zullen wy geerne uw oordeel hooren, en naer alles wel overweegt te hebben, zullen wy hier in tragten te voorzien, zoo veel ons mogelyk is, wanneer wy daer naer de Regels van die Catechismi zullen voorschryven, zonder nogtans in-te-belden, dat wy van eerst af alles zoo verre brengen zullen, dat'er niets aen zal zyn te verbeteren. 't Is de ondervindinge alleen, die ons van tyd tot tyd leeren zal, wat veranderingen dat'er gebeuren moeten, en wat nieuwe maet-regels dat'er noodig zyn. Laet ons heden om die moeyelykheden (de welke, d'eenen voor, d'andere naer, verdwynen zullen) niet vervaert worden. Laet ons maer beginnen de hand aen het werk te slaen, en op het woord van Christus (gelyk eertyds Petrus dede) onze netten uytwerpen, en zyt verzekert, wy zullen eene groote menigte van visschen daer in vangen. (*In verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, conclusérunt piscium multitudinem copiosam. Luc. V. v. 5 & 6.*) En zyn'er die ons ontsnappen, sy zullen weynig in getal wezen.

XIV. Eyndelyk, gelyk de Aelmoessen (die als het lichaem maeken van deze heylige onderneming) moeten op eenen vasten voet gestelt worden, op dat sy duerzaam blyven; zoo moet men insgelyks bezorgen, dat den iever en de liefde (die als de ziele zyn van dit werk) standvastig en altyd-duerende wezen in de Bestierders van het zelve. 't Is om dit eynde te bereyken, dat wy van zin zyn te stigten een Broederschap in de Kerke van het gewezene Professen-huys, onder de bestieringe van den H. CAROLUS BORROMÆUS, kiezende den zelve tot byzonderen Pa-troon, zoo van dit Broederschap als van de voorzeyde Kerke, de welke wy voortaan de Kerke van den Heyligen CAROLUS zullen noemen.

Wy zullen ons zelve aen het hoofd stellen van deze Vergaederinge, en wy betrouwen, dat alle goede Borgers, ook de aenzienslykste persoonen, zoo geestelyke als weryke, wel zullen willen in de zelve deel nemen, verzoekende de goedwillige, dat sy ten tyde van de Collecte hunnen naem gelieven op-te-geven aen de Heeren, die de zelve doen zullen, op dat wy voorflags weten zouden, hoe verre dat wy deze zaeke konnen te wege brengen, eer dat wy aen de maet-regels, hier toe noodig, beginnen te werken. Dit Broederschap zal als de ziele zyn, door de welke alle de verscheyde Catechismi zullen bestiert worden, en tot dien eynde zal men op eenen gestelden tyd-slip een zeker getal van Gedeputeerde kiezen, de welke ten tyde van hunnen dienst met den Bisschop zullen raed slaegen over de voorvallende zaeken, en beraemen het gene men denkt dienstig te zyn om die Onderwyzinge t'ondersteunen. Men zal ook de Gedeputeerde verzoeken, om somtyds, wanneer het hun gelegen komt, zig te begeven tot de plaetsen, alwaer de Onderwyzinge geschied, al was het maer voor weynige oogenblikken, om aldus door de agbaerheyt van hunne persoonen, die volkeren in het schuldig ontzag te houden en te saemen hun eene grootagtinge voor den Catechismus in-te-boezemen. Daer-en-boven, waerom zoude men niet konnen nog eenige andere Broeders uytkiezen, t zy om te letten op de zeden van die Arme menschen, den eenen in die fraete, den anderen in eene andere, volgens dat het hun het gemakkelykste voorkomt? t zy om aen die Arme by tyde eenig werk te bezorgen,

of eenigen dienst te doen, wanneer sy ziek zyn? 't zy om in den Catechismus zelf mede-te-helpen op dat alles in een goed order blyve? laet ons maer eene opregte liefde tot den even-naesten hebben; de liefde is vernuftig; en sy zal bedieningen genoeg uytvinden, waer in menschen zoo van hoogen als leegen staet, zoo mans als vrouwen behulpzaam konnen zyn om dit werk te vervoorieren.

Dit zal dan het besondersten, of beter, het eenigsten doelwit zyn van dit Broederfchap. De reden nu, Alderliefste waerom wy den H. CAROLUS BORROMÆUS tot beschermmer van geheel deze onderneming verkozen hebben, is de volgende; te weten: om dat dien H. Man, dien luyfterlyken Herder, (den welken een oneyndelyk goed in Gods Kerke heeft uytgewerkt,) onder andere menigvuldige instellingen, waer in men Gods Geest ziet uytfschynen, ook eene dierglyke gedaen heeft voor de Onderwyzinge syn'er Schaepen, gelyk wy heden voorstellen. En terwylen dat wy hier niet anders als syne voetstappen van verre volgen, wie konnen wy beter voor Patroon kiezen, als 'eenen Man, die zoo magtig by Godt is, en die wy aenroepen zullen om een werk te beschermen, het gene (om zoo te spreken) syn eygen is?

Jae, Alderliefste, 't is CAROLUS geweest, die in de Stad van Milaenen alle die menigvuldige Onderwyzingen heeft opgerigt, de welke aldaer voor alle soorten van menschen geschieden, waer aen een groot getal van personen uyt alle staeten mede-werken Litmaeten zynde van het Broederfchap der Christelyke Leeringe, ook door den zelven CAROLUS ingestelt, en befiert met regels door dien noyt-volprezen Herder voorgeschreven.

Men is gewoon te Milaenen jaerelyks in druk te geven de naemen van alle de personen, de welke in de Christelyke Leeringe dat jaer mede-werken, en hun getal befaet in eenige honderde. Den naem-lyst, den welken voor het jaer 1777. dienen moest, heb ik (alsdan tot Milaenen zynde) vekregen, en terwylen ik dit schryve, ligt hy onder myne oogen. Ik gaen U de naemen geven van de zes werelyke Gedeputeerde, de welke dien tyd in dienst waeren, en ik voeg'er by hunne eertytels, gelyk sy aldaer gedrukt zyn, op dat gy, naer dusdanige exempels verwordent te hebben, de zelve zoud opvolgen; *Syne Excellentie den Marquis CORRADO DE OLIVERA, intimen actuelen Raeds-heer van staet van haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteyten, Litmaet van den Priveën Raede van Oostenryks Lombardien, en President van den Senaet. Syne Exc. den Graeve VERRI, Regerenden Senateur, intimen actuelen Raeds-heer van haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteyten. Syne Exc. den Marquis VISCONTI, Grooten van Spagnien. Syne Exc. den Marquis LITTA, Grooten van Spagnien, intimen actuelen Raeds-heer van staet van haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteyten, en Koninglyken Generaelen Commissaris in Oostenryks Lombardien. Den zeer Edelen Heere CROCE, Koninglyken en Heroglyken Senateur. Syne Exc. den Hertog SERBELLONI, Grooten van Spagnien, Ridder van den gouden Sleutel van haere Keyzerlyke en Koninglyke Majesteyten, en generaelen Super-Intendent van de Stadsmitlie...* Wat al tytels! wat al groote naemen leeft men hier, Lieve Mede-borgers! ah! als dusdanige personen zig aen het hoofd stellen om de Christelyke Leeringe te handhaeven, hoe schoon moet de zelve daer bloeyen! wat indruk doet dit op de gemeynthe! wat al vrugten moet dit voortbrengen!

Ook is het een wonder; jae: eene foorte van mirakel, dat dusdanige instellinge, die nu al twee eeuwen oud is,

altdy met den zelven iever tot heden toe vervooriert word. Wonder, het gene de inwoonders van Milaenen opentlyk toefchryven aen de bescherminge van hunnen land-genoof CAROLUS, den welken dit heylzaam werk, het gene hy Bisschop zynde begonst heeft en ingestelt, nu met syne gebeden en voorspraeke ondersteunt in den Hemel.

Maer, Lieve Broeders, terwylen eene zoo loffelyke zaeke nu over lang te Milaenen met vollen iever behertigt word, hoe konnen wy denken, dat het onmogelyk zou zyn dit exempel in de Stad van Antwerpen naer-te-volgen? zeker neen: en zelf 't is buyten allen twyffel, (als men de tydsomstandigheden aenmerkt) dat de moeyelykheden, die wy ontmoeten zullen, niet te vergelyken zyn by die, de welke den H. CAROLUS heeft moeten overwinnen, als hy deze instellinge in syn Vaderland begonst heeft. 't Is een iegelyk bekent, dat de zeden te Milaenen, zoo onder geestelyke als werelyke, zeer jammerlyk vervallen waeren ten tyde dat CAROLUS bezit van synen Bisschoppelyken Stoel nam, en dat hy zig aen vele vervolgingen zag bloot-gestelt, zoo haest hy syne Herderlyke pligt wilde kwyten. Wy bevinde ons hier (Godt lof!) geenzints in dusdanige tyds-gesteltenisse. Ik bekenne, dat'er in Antwerpen vele grouwelykheden bedreven worden, bezonderlyk onder de Arme gemeynthe: maer ook men vind in deze Stad een getal (een getal dat zeer groot is) van opregte Christenen in alle soorten van staeten: Christenen, de welke hunne zaligheyd behertigen, en weten, van wat prys het is mede-te-werken aen die van andere: en wanneer wy met Gods genaede eens zoo verre geraeken konnen, dat het leven van die Arme verbeterd zy, dan zal deze Stad eenen nieuwen luyfter krygen, die haer voor de oogen van Godt en van de menschen nog agtbaerder maeken zal als sy nu is. Verre dat eenen Bisschop van Antwerpen heden moet tegenspraek of vervolginge dugten, wanneer hy aen deze verbeteringe van de zeden werken wilt, aenitonds word hy ondersteunt en geholpen (gelyk gy in dit stuk alreadyc ziet) door de werelyke Overheyd. De Geestelyke, en vele andere ingezetene zyn seffens bereyd om hunnen iever toe-te-bieden, sy wenschen, sy snakken, dat dit werk begonst worde. Zyn'er dan nog eenige moeyelykheden, die ons zullen te gemoeid komen, wy mogen hopen, dat de zelve gemakkelyk zullen overwonnen worden, en dat dit werk hier syne volle bestandigheyd krygen zal en altdyduerende wezen.

Wanneer wy aldus spreken, Lieve Broeders, betrouwen wy nogtans niet op onze eyge krachten of op alle mensche-lyke middelen, die wy hier toe zullen aenwenden: maer op den Goddelyken Bystand, en op den Zegen, den welken hy over deze onderneming geven zal. 't Is Godt, die den wafdom verleenen moet, aen het gene wy ons voorstellen te zaeyen; en heeft hy ons alreadyc met dien goeden wille begunstigt, den welken eene dierbaere Gaeve van den Heere is, waerom zoude hy niet voltrekken een werk, dat hy zelf begonst heeft? werk, het gene, langs wat kant men het aanziet, niet strekken kan als tot syne glorie en tot de zaligheyd van de zielen. Daer-en-boven zullen wy by Godt een krachtige voorspraeke vinden in den H. CAROLUS, om de redenen hier vooren aengeroeft: en wy mogen hem met zoo veel te meer betrouwen aenroepen, om dat hy, hier nog op de aerde zynde, altdy het welwezen van ons Vaderland behertigt heeft. Want ten tyde van syn leven was hy Cardinael Beschermmer (gelyk men dit noemt) van de Nederlanden, en wy lezen, dat hy uyt liefde tot

ons Nederland, dikwils het zelve in de publieke gebeden te Milaenen uytdrukkelyk bevolen heeft, wanneer alhier door de inlandfche beroertens kerk en staet zoo jammerlyk wierden omgeworpen. Buyten dit hebben wy menigmael syne hulpe geproeft, wanneer onze landen met besmettelijke ziekten geplaeget wierden: waer van men nog de bewyzen vind in de plegtige dienften, de welke in het grootsten deel van onze iteden uyt dankbaerheyd jaerelyks geschieden. Ten laesten (om U niets te verzwigen, en openhertig, gelyk gy het verdient, tot myne Schaeppen te spreken, wanneer ik het geluk gehad heb van te Milaenen het H. Sacrificie op dien Altaer t'offeren, op den welken ik het lighaem van dien H. Bisschop voor myne oogen liggen zag,

Gegeven binnen Antwerpen den 22 Februarii 1779.

Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN
Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd
N. J. De Hornes de Geldorp Secret.

K O R T B E G R Y P.

I. **D**E Christelyke Leeringe heeft haeren oorspronk in Godt zelf. Christus is van den Hemel afgedaelt om haer te verkondigen. Sy is eene onuytputtelijke bron-ader van gelukzalige lessen, en leert ons alles wat wy moeten weten en doen om ons eeuwig geluk te bewerken. Deze wetenschap overtreft in weerdigheyd en noodtaekelykheyd alle de andere; en dus moet ieder-een betragten de zelve te bezitten, wilt hy syne ziele niet verwaerlooren.

II. De Herders zyn niet min strengelyk belast dit heylig brood aen hunne Schaeppen voor-te-breken; daerom eenen Bisschop moet al, wat eenigfints mogelyk is, aenwenden, om aen alle de syne, jonk of oud, arm of ryk de gelegentheyd te geven, om van dit geestelyk voedsel deelagtig te kunnen worden.

III. Binnen de stad van Antwerpen zyn de Onderwyzingen voor de Jonkheyd zoo menigvuldig, en sy worden met zoo vuerigen iever bevoordert, dat men het niet beter kan wenschen.

IV. Maer vele bejaerde vergeten, het gene sy jonk zynde geleert waeren, om dat sy den Kinder-Catechismus vlugten, en met de Sermoenen geen profyt doen: ja, zelf bynae geen profyt kunnen doen, 't zy om hun klyn vernuft, 't zy om andere redenen, die breeder worden aenghaelt.

V. Om dit kwaed te verhoeden zal men in de Kerke van het gewetene Professien-huys (die voortaan de Kerke van den H. CAROLUS zal genoemt worden) eene Onderwyzinge instellen voor bejaerde menschen van alle soorten van staeten; waer uyt voor ouders, jongelingen, dienstboden, werklieden &c. menigvuldige vrugten zullen spruyen.

VI. Diergelyke gelegentheyd moet ook aen de Arme gemeeynte bezorgt worden. Deze menschen zyn meestendeel nog Armer volgens de ziel als volgens het lighaem. Vele van hun hooren bynae noyt iets van de Christelyke Leeringe; sy hebben geen denkbeeld van Godt, nog van hunne pligten; en die onwetentheyd is de bron-ader van alle die growelykheden, waer mede hunnen levens-handel bezoedelt word.

VII. De kennisse van het Evangelie zal aen de ziele van die Godt-vergetene het leven geven, en hunne lighaemelyke ellenden veragten. Sy zullen niet alleen goede Christenen, maer ook goede en nuttige borgers worden. Onze Stad zal van aenschyn verande-

alftan heb ik my zelve, en U-L. altemael, en wel byzonderlyk deze onderneming (die ik van dan af in myn hert besloten had) toebevolen aen syne bescherminge, als wende eene zaake, waer aen hy de zelve niet en konde weygeren.

Laet ons dan betrouwen op Godt, en op de Voorpraek van synen Dienaer CAROLUS, en laet ons met vlyd beginnen dit heylig werk, van het welk wy de volle vrugten eens zullen maeyen in dien jongsten dag, als wanneer wy zegenpraende zullen ten Heinel vaeren, omringelt met alle die Arme door ons uyt de klauwen des duyvels getrokken, om den loon t'ontfangen van onze bermhertigheyd, en dien Godt van Bermhertigheyd voor eeuwig t'aenschouwen. Amen.

ren: en alle deze wonderheden kan Gods kragtig woord uytwerken;

VIII. Het moeyelyksten is hun tot het hooren van dat woord te trekken. Uyt zorge van hunne zaligheyd, uyt liefde van de deugd zouden sy daer moeten nae toe vlieden; en misschien zullen sy dit naermaels alzo doen, wanneer sy de zoetigheyd van de Christelyke waerheden zullen gesmaekt hebben. Maer diergelyke beweegredens treffen heden hun hert niet, en in dezen tegenwoordigen tyd-stip moeten sy met eenen middel, die sy gevoelen dat hun profytig is; te weten: met Aelmoessen tot de Onderwyzingen worden aengelokt.

IX. Tot dien eynde aenzoekt men de ingezetene deser Stad, om met hunne mildaedigheyd dit heylzaam werk t'ondersteunen. Men betoont hun, dat sy deze ellendige niet mogen versmaeden; dat die versmaedinge op Godt zelf zou vallen; dat sy onze Broeders zyn. gelyk aen ons, zoo wat het lighaem, als wat de ziele aengaet; en daer-en-boven onze medelidmaeten in het geestelyk lighaem van Christus: zoo dat wy langs alle kanten verpligt zyn hunne voordeelen te behertigen.

X. Met dit te doen, bezorgen wy ons eygen voordeel; het gene blykt uyt de kragt en uytwerkzels van de Aelmoesse. Sy boet onze zonden; sy trekt over ons Gods bermhertigheyd en syne hemelsche gaeven; sy maekt ons deelagtig van de gebeden en dankzeggingen, de welke de Arme, door ons geholpen, tot Godt stieren: en alhoewel dat sy hier aen ontbrecken, onze Aelmoesse zelf zal den Hemel doordringen: en verkrygen niet alleenelyk den eeuwigen, maer ook den tydeliken zegen, gelyk het ons Godt duydelyk in het H. Schrift beloofst heeft.

XI. 't Is wel waer, dat die Arme, de welke hier worden aenbevolen, menigmael ellendig zyn door hunne eyge schuld, en dat'er onder hun onverdraegelyke misbruyken gevonden worden: maer dit zelfs is de kragtigste beweegreden om dit werk t'ondernemen. Wy mogen met een gegrondte hope verwagten, dat die misbruyken door de onderwyzinge gaen een eynde nemen. Was het zoo niet (het gene onmogelyk schynt) wy nogtans zullen altyd den vollen loon voor onze bermhertigheyd ontfangen: loon, die wy genoodtaekt zyn te betragten; want Godt heeft'er ons een gebod van gemaekt: en 't is op de werken van bermhertigheyd dat wy in den jongsten dag bezonderlyk zullen gevonnist worden.

Anvers } 14 Fructidor an 10.
1 Septembre 1802.

LA COMMISSION ADMINISTRATIVE

Du Bureau de Bienfaisance de cette Ville,

A ses Concitoyens,

C'Est une vérité reconnue, que toutes les institutions nouvelles, malgré qu'elles tendent à la perfection, ne sont ni universellement condamnées, ni universellement applaudies; il y aura toujours des hommes qui vous diront : quelque bien qui en doit résulter, Nous le refusons. Remplissons néanmoins notre devoir, & tachons de désabuser les uns, & de persuader les autres.

Quand on examine sans intérêt ni prévention l'Institution du Bureau de Bienfaisance & la création des Ateliers de travail, on ne peut se refuser d'y rencontrer le double but de détruire la mendicité, & d'inspirer aux pauvres la vertu & l'amour du travail. Ce fut sur les mêmes principes que l'Administration générale des Pauvres étoit basée; tout Concitoyen coopéra alors pour perfectionner cet établissement & le soutenir par les aumônes. Rappelions-nous les immenses sommes qu'on sacrifia alors, & qui tant de fois ont prévenu son écroulement. C'est donc seulement sur le mode d'exécution que nous différons, le Tableau fidèle, que nous nous sommes promis de vous tracer, vous convaincra de la vérité, & excitera en vous la passion qui vous caractérise, savoir celle de faire le bien des malheureux.

L'Administration du Bureau de Bienfaisance est indépendante & séparée de celle des Hospices civils, le sort de tous les Pauvres de la ville d'Anvers qui ne sont pas dans les Hospices & Maisons de fondation, est confié au soin des Membres de cette Commission, qui devrait consister en cinq Administrateurs & un Receveur, mais la Loi y ayant laissé quelque latitude, on en a augmenté le nombre en proportion de la besogne; de manière que le Bureau de Bienfaisance est composé de quatorze Membres, d'un Secrétaire, qui servent tous gratuitement, & d'un Receveur général, qui a un appointement fixe & annuel pour sa responsabilité & frais du Bureau. Il tient la Comptabilité de l'Administration & des Ateliers.

Douze de ces Membres sont destinés pour la direction du secours à domicile, les deux autres sont directeurs des Ateliers conjointement avec le Secrétaire. Le terme du Service est de quatre ans, le Bureau se renouvelle aux Épousailles de St Joseph, 3 Nivôse, non obstant cette disposition on peut s'en dispenser plutôt, & aussi recommencer un nouveau terme.

La Ville & les Faubourgs sont divisés en cinq Sections, & dont la quatrième est subdivisée en deux arrondissements, à cause du grand nombre des pauvres qui l'habite.

Le Secours est très-étendu & embrasse tous les divers besoins de la vie. En premier lieu les vieillards, infirmes, veufs, & veuves, pères de famille nombreuse, &c., sont

taxés suivant leur besoin, & on observe envers eux la règle & le taxe de l'Administration précédente. On a des jours fixés pour chaque Section, tant pour leur faire le payement de leur taxe, que pour entendre les réclamations, & pour subvenir par des secours casuels & extraordinaires aux malheureux, qui ont droit d'en demander.

Le secours se distribue en grande partie en argent & en pain, les femmes en couche ont en outre du bois & de la viande; & pendant l'hyver on donne indistinctement tant pour taxe supplémentaire qu'extraordinaire des pommes de terre & du bois à chauffer.

Des chemises pour les vieillards, des maillots pour des femmes en couches, des brayers pour ceux qui ont des descentes, & des cerceils pour les morts continuent à être délivrés par cette Administration.

On met des vieillards & aveugles en pension à la campagne, les pauvres honteux, & ces personnes qui méritent des égards, sont payés chez le Receveur pour ne pas les amalgamer avec le reste des pauvres.

La Pharmacie, cette branche conséquente de la direction, fournit gratis les médicaments à tous les pauvres de cette Ville, ils sont soignés par six Médecins & six Chirurgiens & un septième Médecin & Chirurgien sont nommés Consultants pour tous les cas, où les Administrateurs le jugent nécessaire. Cette Pharmacie expédie aux pauvres plus de 30000 Recettes par an.

Hors ces Fonctionnaires, un Herniaire, un Oculiste, un Accoucheur des cas laborieux, une personne pour guerir la tigne, des Accoucheuses, les porteurs des malades à l'Hôpital sont tous salariés par notre Administration.

Il est vrai que la Loi, en nous attribuant tant de Charges & de Dépenses, nous a assigné quelques Bienfonds, mais dont les revenus sont presque tous en souffrance; de manière que les recouvrables joints aux sommes, qui nous sont payées de la Caissè d'Octroy Municipal & de Bienfaisance, montent environ à 71000 francs. De quelle somme nous devons encore payer les Fondations créés pour les Familles indigentes. C'est donc de votre générosité que nous devons attendre ce qui manque pour continuer les distributions & les autres secours. Le nombre de nos pauvres est calculé sur le cinquième de la population, & un état formé prouve que l'Administration donne du secours à 794 hommes, 1489 femmes, 2091 enfans; en tout 4374 ames, non compris ceux qui jouissent seulement de la Pharmacie & des autres legers secours.

Balancez donc, chers Concitoyens, la légère recette avec le nombre effrayant des pauvres qui s'augmentent tous les jours, & notamment les enfans, vu qu'on ne reçoit plus aux Hospices que les enfans trouvés, dont les père & mère sont inconnus, ou qui en très-bas âge en sont privés. Tous les autres sont à notre charge, Ce qui nous met dans la nécessité de demander l'institution d'un dépôt pour les recevoir, en attendant de les mettre en nourrice ou en pension. N'oubliez pas que l'Administration précédente coutoit plus de 300000 francs, y compris ce que les Aumôniers contribuoient aux pauvres à domicile. Nous sommes dans la même circonstance, la mendicité est interdite, le soin de subvenir aux besoins nous est spécialement confié, & des Ateliers sont ouvert aux pauvres de bonne volonté, & à ceux qui ont la force de travailler.

La direction des Ateliers est gerée gratuitement par trois de nos Membres, on a établi un Inspecteur au local qui est salarié & fait ses fonctions sous la surveillance immédiate de l'Administration; les pauvres y sont payés en proportion de leur travail, le prix en est calculé sur celui des Manufacturiers, & il y est toujours un peu inférieur, afin de ne pas nuire au Commerce, on s'attache principalement aux fabriques qui n'existent pas en notre Ville, & à ces objets qu'on peut distribuer aux pauvres. Le but est seulement d'utiliser les bras oisifs, prévenir les faux pretextes des pauvres, & obliger les mendiants valides à se délasser de ce metier scandaleux & à embrasser la vie laborieuse.

Ceux qui par le travail ne peuvent suffire à leur subsistance & à celle de leur famille, reçoivent un secours supplémentaire par l'Administration.

° S'il y a des personnes désœuvrées, qui par leur conduite méritent la considération du Bureau, on leur donne de l'ouvrage chez eux.

On distribue indistinctement à tous les pauvres y travaillants de la soupe & du pain, aux uns on en fait une deduction du gain, les autres les reçoivent à titre de gratification. C'est l'âge, l'infirmité & le nombre d'enfants qui y servent de guide.

On fournira en peu des habillements sur le même pied, la diligence & la science feront couronnées par des gratifications.

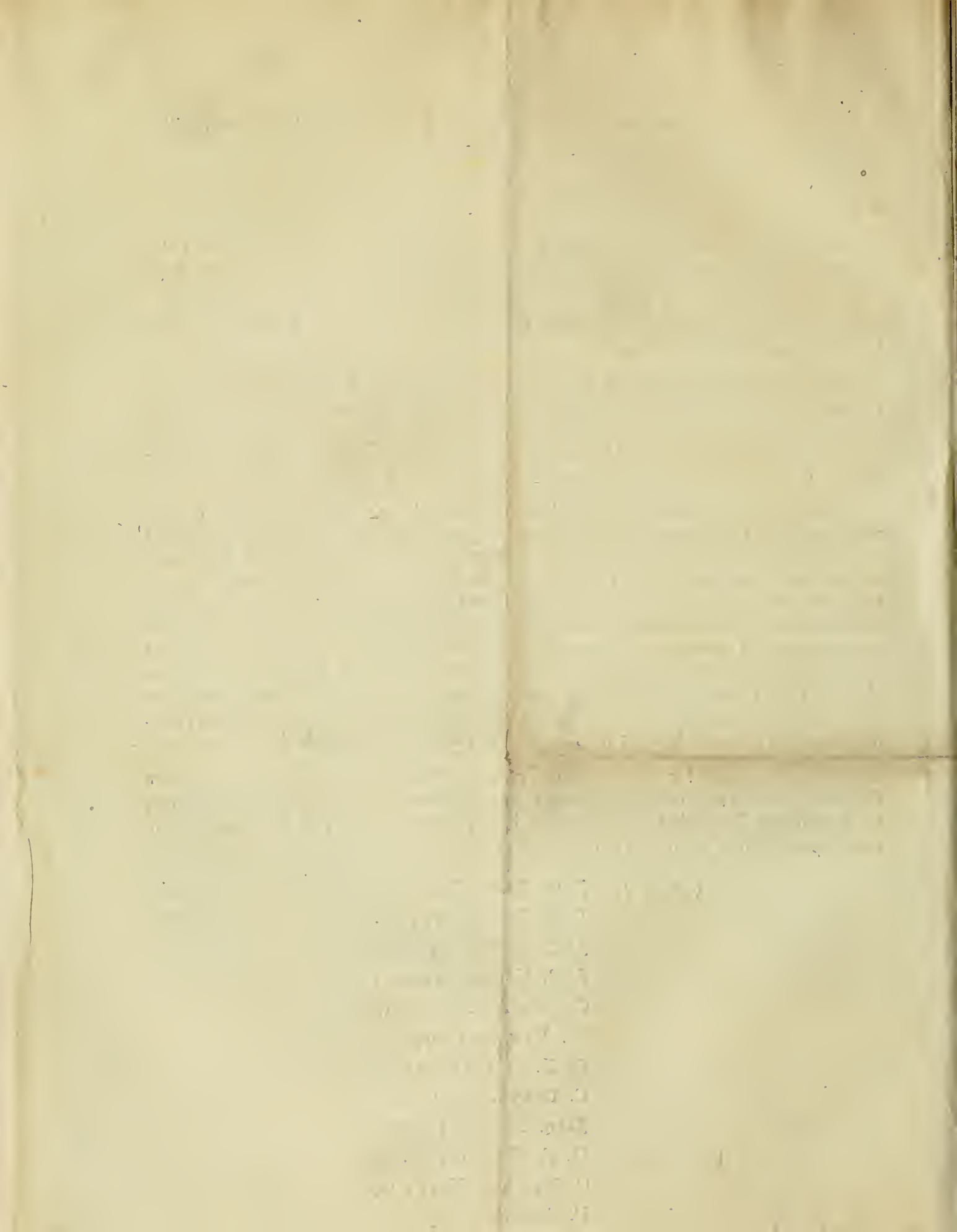
Ne croyez pas que la Religion & l'éducation soient oubliées dans cette Institution. On y a établi un Prêtre avec titre d'Aumônier. Les travailleurs de tout âge & des deux sexes y seront instruits dans la doctrine chrétienne, les enfans apprendront à chiffrer, lire, & écrire dans les deux langues. Quel avantage n'a-t-on pas à esperer d'une Jeunesse instruite, & élevée dans la nécessité du travail!

D'après cette exposition franche, qui restera sourd à la voix du raisonnement! qui restera immobile à l'appel que le Magistrat lui fait pour le seconder à anéantir la mendicité & à améliorer les mœurs publiques! Sachez que c'est encore le fonds, que la Ville fournit, qui est la seule ressource de l'établissement des Ateliers. Ce fonds est insuffisant, les commencemens sont trop durs & trop dispendieux. Hommes aisés & charitables! faites reflexion que notre Administration pourvoit à toutes les classes des indigens sans distinction ni prédilection. Contribuez donc par des Inscriptions volontaires, ne nous rebutez pas lorsque dans les Temples (dont nous avons partagé la quête avec les Administrateurs des Hospices) nous vous interpellons à la commisération. Donnez vos Aumônes à ces Quêteurs zélés & respectables, qui remplacent si agréablement ces bandes des mendiants, dont trop souvent vos aumônes n'ont servi qu'à nourrir le fainéantisme & la débauche.

Ministres de DIEU! c'est de vous que nous attendons avec confiance cette impression salutaire qui ouvrira les cœurs & les mains, vous êtes comme nous les Pères des Pauvres, foyez aussi leurs Intreprètes, faites retentir la voix de la Charité, & des largesses abondantes seront le fruit de votre zèle.

(Signé) JEAN BAPT. JOSEPH BEECKMANS, Vice Présid.
J. N. BERNAERTS, qq.
J. C. F. VAN DEN BERGHE, qq.
J. B. VANDE ZANDEN, qq.
CH. DE MEULENAER, qq.
W. VAN GILS, qq.
C. X. J. EELKENS, qq.
C. OORTSEN, qq.
JACQ. MERTENS, qq.
H. F. X. BALS, qq.
C. VAN DEN NEST, qq.
P. SERRURE, qq.
JEAN EMM. VAN HENCKTHOVEN, Secret.

*P. l'Administration se
trouve dans un pressant besoin
pour de la Charpie & du linceul
je prie ses concitoyens de
lui en fournir tant que des
villes hardes, Bas, &c.*

XII. Men brengt de redenen by, waerom dezen Brief zoo wydloopig is, schoon dat den Iever van de Antwerpenaers, om dit heylig werk te beginnen, van over een jaer aen hunnen Bisschop bekend was. Sy worden nog eens aengemoedigt om dien goeden wil te voltrekken ten tyde van de aenstaende Collecte. Men noemt hun de agbaere Persoonen, de welke hunne Aelmoessen zullen omhaelen; en men voegt'er eene aenmerking by, om te toonen, op wat voet deze Aelmoessen dienen gegeven te worden, om deze Onderwysing duerzaam te maeken.

XIII. De maniere word aengehaelt, volgens de welke men deze Onderwysing der Arme bestieren zal; als ook de verscheide middelen, waer door men een groot getal van menschen tot de zelve zal trekken, is het zaeke dat ieder-een hier de behulpzame

hand wilt leenen, en werkstellig maeken het gene, waer toe hy aenzigt word.

XIV. Eyndelyk stelt men voor te stigten een Broederschap, het welk als de ziele van deze Onderwysinge wezen zal, en waer in alle soorten van menschen groote diensten doen kunnen, gelyk het gebeurd is in de stad van Milanen, alwaer diergelyk werk eertyds door den H. CAROLUS BORROMÆUS begonst is, en tot heden toe zoo vueriglyk behertigt word, dat personen van het grootste gezag en hoogsten adel zig niet moeten schaemen mede-werkers te wezen. Dien heyligen Bisschop kiest men, om vele redenen, tot Patroon van deze geheele onderneming, en men bestuyt de zelve te beginnen, steunende op Gods hulpe en op de kragtadaedige Voorpraeke van synen Dienaer CAROLUS.

Herderlyken Brief, om aen de Inwoonders van Antwerpen te verzoeken Aelmoessen en dienstbaerheyd, voor de nieuwe Bestieringe van den Algemeynen Armen dezer Stad.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de gratie Gods, en des Heyligen Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen Alle Ingezetene dezer Stad een ingewand van liefde en barmhertigheyd tot den Armen, met Vrede en Zaligheyd in den Heere.

OVer eenige maenden hebben Wy aen U-L eenen Herderlyken Brief toegezonden, Lieve Broeders, in den welken Gy gezien hebt het voornemen dat Wy hadden, van in deze Stad eene Christelyke Leering voor de Arme bejaerde Menschen te stigten: en schoon dat dit heylzaam werk, om verscheide redens, nog niet ten uitvoer gebragt is; Wy betrouwen nogtans vastelyk, en steunende op Gods hulpe, derven Wy U verzekeren, dat dit alles binnen korten tyd tot een voorspoedig eynde zal geraeken, en dat Gy zult met vreugd aenschouwen de uytwerksels van de milddaedigheyd, die Gy alreeds getoont hebt om deze Onderwysing te vervoorderen.

Ondertusschen moeten wy al wederom tot U spreken en aenbevelen het zelve voorwerp, te weten, die Arme Broeders, de welke Gy rondom U ziet; wiens ellenden uw christelyk gemoed zoo dikwils ontroeren, en overhaelen tot de medoogentheyd, de welke Gy volgens de wetten van Godt en van de natuer aen die bedrukte schepsels schuldig zyt.

Den drijf, die wy hebben, om Christus te zien heerschen over onze Kudde, en naer het voorbeeld van dien goeden Herder te maeken van de gene, die ons bevolen zyn, *een volk, dat aengenaem zy aen Godt: en ieverig tot goede werken, (Populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Tit II. v. 14.)* heeft ons opgewekt om eerst voor al onze oogen te slaegen op het edelsten deel van die Arme, te weten, op hunne ziele, en aen deze te bezorgen het noodig voedsel van Gods Woord, om aldus hun te brengen op den weg der zaligheyd.

De zere Eerweerde en Edele Heeren van het Majestraet, bezielt met eenen diergelyken Iever, gaen nu insgelyks voor het ander deel, te weten, voor het lighaem zorgen, om ook volgens het tydelyk die Arme gelukkig te maeken: welke twee ondernemingen malkanderen zullen de hand leenen, en met Gods bystand, de Arme gemeynte dezer Stad doen t'eenemaal van aenschyn veranderen.

Uyt het voorwerp, het welk onze Wet-houderen tot dien eynde hebben afgekondigt, ziet Gy, Alderliefste, dat sy niet alleenlyk willen vernietigen de openbaere bedelerye, die zoo schaedelyk is aen den Staet, en de bron-ader van menigvuldige onheylen: maer daer-en-boven, dat voor iederen behoefstigen Mensch (niet eenen uytgenomen) aengewezen worden getrouwe personen, aen wie hy synen nood zal kunnen te-kennen geven, met verzekering dat hy by hun troost en onderstand zal ontmoeten.

II Waerlyk, duldaenig voorwerp overtuygt ons, dat de Regeerders onzer Stad haer opregt welwezen behertigen, met in de zelve te willen invoeren eene bestieringe, die niet alleen volgens den Geest van Godt is, maer ook t'eenemaal gegrond op de regels van de aldervolmaekste staetkundigheyd; gelyk men ligtelyk bevinden zal, wanneer men deze zaeke een weynig wilt overwegen. 't Is immers zeker, Alderliefste, dat iederen Staet, ieder Land, ieder Stad zyne Arme moet tot hulpe komen. De reden, de menschlieventheyd en Gods Wetten leggen ons deze plicht op: en zonder hier te spreken van de barmhertigheyd, de welke Christus, den Gever van de Wer van liefde, gedueriglyk in het Evangelie heeft aengepredikt; hoort wat Godt aen het vleeschelyk Israël wegens dit stuk eertyds geboden heeft: *Is het zaeke, zegt hy, dat eenen van uwe broeders, die binnen de poorten van uwe Stad wonen, in het land, het welk den Heer U zal geven, tot armoede zal vervallen zyn, Gy zult uw hert niet versteen, nog uw hand toetsuyten; maer Gy zult haer voor den Armen openen. Gy zult niet geene looshyde handelen wanneer gy hem in synen nood bystaet, op dat den Heer uwen Godt U altyd synen zegen geve in alles, wat gy zult ondernemen. (Si unus fratrum tuorum, qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit; non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi. nec ages quippiam callidè in ejus necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis, ad quae manum miseris. Deut. XV. v. 7.*

& 8.) En wederom: *behoefstige menschen zullen in uw land niet ontbreken: daerom gebiede ik U, dat gy aen uwen behoefstigen en armen broeder, die onder U woont, uw hand zoudt openen.* (*Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae: idcirco Ego precipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.* Ibid. 5. 10. & 11.) De joodsche natie (zoo men zegt) onderhoudt nog tot heden toe dit gebod zeer tiptelyk; want Schryvers (*Selden. Scalliger. Vatab. Buxtorf. Leo Mutin.*) die hunne zeden nauwkeuriglyk onderzocht hebben, getuygen, dat sy de alder schoonste maetregels nemen om hunne Behoefstige Broeders te helpen, zoo verre dat het bynaer noyt of zeer zelden voorvalt, dat sy gepraemt zyn hun brood te gaen bedelen.

Het gene men hier in de Joodsche Wet geschreven vind, dat heeft insgelyks de natuerelyke menschlieventheyd, die ons met de reden is ingeboren, geleert aen de heydensche volkeren; immers aen die, wiens zeden eenigzints zyn beschaeft geweest. Onder die natien van het Heydendom, hebben zekerlyk de Egyptenaeren, de Grieken en de Romeynen in staetkundigheyd uytgeschinen: ook leeft men, dat hunne bestierders alle mogelyke poogingen hebben aangewend, zoo om door hunne wetten de armoede af-te-weiden, als om te zorgen, dat die ingezetene, de welke door rampen of andere ongelukken tot behoefstigheyd vervallen waeren, van hunne mede-borgers zouden geholpen worden en bygestaen. Maer ook van den anderen kant, wel wetende, dat de ledigheyd en de luyardye de eerste en bezonderste oorzaeke is, die de armoede en de ellenden onder het volk brengt, zoo hebben sy altyd betragt deze uyt hun land te bannen. De Egyptenaeren, volgens de getuygenisse van Herodotus, verdraegden nog bedelaers nog landloopers, onder wat dekmantel het wezen mogte. In iederen land-streek waeren by dat volk Regters gestelt, aen wie de ingezetene zig van tyd tot tyd moellen vertoonen, en rekeninge geven van den handel die sy dryfden om voor zig en voor hun huys-gezin den kost te winnen: en wanneer dat men'er ontmoette; die zonder eenige bezigheyd waeren, deze wierden verzonden om t'aerbeyden aen de gemeene werken, die men in de Provincien van dat Koningryk maekte.

Den zelve geeft heerscht by de Grieken. Binnen Athenen wierden de bejaerde en kragtlooze Arme uyt de gemeene schat-kist van de Republiek onderhouden, en de bedelerye was'er zoo haetelyk, dat sy erger als de dood aanzien wierd.

De Romeynen waeren ook zeer straf tegens de bedelaers en leeg-gangers. In de oude tyden van de Republiek hadden sy zekere tugtmeesters ingestelt, die opzigt over de zeden van het volk hadden: onder andere pligten, waer mede deze belast waeren, moesten sy zorge draegen, dat'er niemand langs de Stad zou ledig loopen, en als sy dusdanige bevonden, deden sy hun in de meynen of aen de publieke gebouwen werken.

Den handel van de voorgenoemde volkeren kwam niet voorts uyt eenen geest van onbermhartigheyd; want sy waeren zeer oplettende om den nooddrufst te bezorgen aen de waere Behoefstige: maer het scheen hun onredelyk, en 't is het ook, dat'er in eenen Staet litmaenten gevonden worden, die van geene de minste nuttigheyd willen wezen, en die op geenen anderen titel den kost en kleederen van hunne Mede-borgers afvraegen, als om dat sy te luyt zyn zig tot eenig werk te begeven. Daer-en-boven dusdanige menschen zyn dikwils zeer lastig aen de gemeynte in het afpersen van daelmoellen; en het gene hun gegeven word om hunnen

nood te verligten, besteden sy menigmael zeer kwaelyk; zoo dat sy altyd even behoefstig blyvende, en gedompelt in ellenden, in stank en vuyligheyd, over zig haelen vele lighaemelyke kwaelen en ziekens, die genoeg zyn om in sommige tyds-omstandigheden eene geheele stad te besmetten. Buyten dit is het te aenmerken, dat niet alleenlyk de kinders, die sy voortbrengen, de voetschappen van hunne ouders ingaen; maer vele andere, door hun voorbeeld aangelokt, voegen zig daer by, en aldus vermenigvuldigen sy allengskens zoo verre, dat sy het brood eten, het gene aen de opgezette Arme toekomt, en zelf dat hun getal gevaerelyk voor de gemeyne ruste word.

III. Alle deze redens, die regelgt op de borgerlyke Samenlevinge betrek hebben, begrepen de Heydenen zoo wel als wy: en heeft dit hunne Regeerders aangemoedigt om met loffelyke wetten de bedelerye te bedwingen, hoe veel te meer moet onze werelyke Overheyd aengepoort worden door de bewegegens, die de Religie hun voorstelt, om het zelve t'ondernemen?

Wy weten immers, dat die arme bedelaers niet alleen redelyke schepsels zyn, aen wie men uyt dien hoofde eene natuerelyke menschlievendheyd schuldigh is: maar het Geloof leert ons daer-en-boven, dat sy onze Broeders volgens den geest zyn, geschaepen om eens met ons Godt voor altyd te aenschouwen; afgewasschen in den H. Doop en gezuuyvert door het bloed van Christus; litmaenten van syn geestelyk Lighaem, en tot Tempels van den H. Geest ingewydy. Niet-te-min zien wy dagelykx, dat deze gaeven en weerdigheyd by het meestendeel van hun onteert en geschonden worden: den grootsten hoop leeft als Godt-vergetene menschen; geheel hunnen levens-loop brengen sy over in ontugtigheyd, in dronkenschap, in Godslateringen, in alle soorten van grouwelykheden; en wat is hier dog de bezonderste oorzaek van? 't Is de ledigheyd, Alderliefste, de welke met regt genoemt word de meesterse van alle kwaed; de schole, waer in men leert alle boosheden; en die vervoegt met het bedelen, dusdanige menschen onbeschoft maekt en schaemeloos in hunne zeden.

Dit zoo zynde, moet de Christelyke liefde ons aenwakkeren, om dien wortel, is het mogelyk, uyt-te-roeyen. Deze boven-natuerelyke liefde tot den even-mensch, deze goddelyke gave, is ons van den Hemel ingestort, op dat wy malkanderen beminnen zouden, niet enkelyk voor zoo veel dit aerds leven aengaet (want dit leert ons genoegzaam de natuerelyke reden) maer wel bezonderlyk, op dat wy onzen Even-mensch gelyk ons zelve zouden lief hebben, en d'een aen d'ander behulpzaam zyn tot het betreffen van dat boven-natuerelyk eynde, dat eeuwig geluk, waer toe Godt Ons alle geschaepen heeft. Christus immers zegt ons in 't H. Evangelie: *Ik geve U een nieuw gebod, dat gy malkanderen zoudt beminnen, gelyk Ik U bemind heb.* (*Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Joan. XIII. 5. 34.) Waer op Augustinus aenmerkt: *Deze liefde is verschillig van die, met de welke de menschen malkanderen als menschen beminnen, en om dit verschil aente-toonen, is'er bygevoegt: gelyk ik U bemint heb. Want waeron bemint ons Christus, ten zy op dat wy eens zouden kunnen deel met hem in syn Ryk hebben? Laet ons dan ook uyt het zelve inzigt malkanderen beminnen, op dat wy onze liefde onderscheyden van die andere, de welke in hunne liefde tot den Even-mensch diergelyk eynde niet hebben.* (*Discernitur quippe ista dilectio ab illa dilectione, qua se invicem diligunt homines sicut homines: nam ut discernetur, adjunctum est:*

sicut

sicut dilexi vos. Ut quid enim diligit nos Christus, nisi ut regnare possimus cum Christo? Ad hoc ergo & nos invicem diligamus, ut dilectionem nostram discernamus à cæteris, qui non ad hoc se invicem diligunt. Aug. in Joan. tract. 83.)

Neen, Alderliefste, dusdanige maniere van beminnen was onbekent aen de heydensche volkeren: maer wy hebben het geluk van de zelve te kennen door het Geloof, het welk de Christelyke liefde bestiert en aen haer tot regel dient. Deze liefde is eene vrugt van den H Geest; Godt zelf is haer oogwit, en het eynde waer sy naer toe gaet. Eenen Christenen, die synen Even-naesten bemint, ziet hem niet enkelyk aen als eenen mensch, die met hem volgens de natuere gelyk is: maer als een beld van Godt, als een deel van het geestelyk Lighaem van Christus, en geverit in het bloed van den Zaligmaeker. Eenen Christenen heeft syne Broeders lief in Godt en om Godt: en daerom bemint hy alle menschen, zonder zelf syne vyanden uyt te nemen; en wilt hy de weerde van synen Even-mensch, en de liefde, die hy hem schuldig is, afmeten, hy slaegt syne oogen op den Calvarie-berg, alwaer hy den Zone Gods voor de zaligheyd van alle menschen ziet Heren.

Is het zaek dan; Lieve Broeders, dat wy met die liefde, de welke Christus ons geboden heeft, bezielt zyn, zoo moe'ter in ons hert eenen heyligen iever branden, om in alle gelegentheden de zaligheyd van onze Broeders, zoo veel wy kunnen, te behertigen, en vervolgens om medete-werken aen het Christelyk voorwerp, het welk ons Magistraet ondernemen wilt; zel' onzen iever moet zoo veel te grooter zyn, om dat men alreeds ondervindt in veele nabuerige Steden (die ons in dit stuk zyn voorgegaen) dat dusdanige onderneming eene zeer groote veranderinge in de zeden van de Arme voorabrengt.

IV Die alleen, de welke hun brood langs de straeten gaen bedelen, zullen misschien tegens dit voorwerp knorren, om die wille dat sy zig inbeelden, dat men hun (gelyk sy spreken) de keele wilt toebinden, en hun nog armer en ellendiger maeken als sy heden zyn. Maer dusdanige onmenschelykheyd is teenemaal tegenstrydig aen de goederdierentheyd van de Bestienders dezer Stad, de welke niet anders betragten als alles in goed order te stellen, en te bezorgen, dat ieder-een op eene eereyke wyze synen kost kryge.

Men zal dit klaerelyk begrypen, wanneer men twee soorten van bedelaers onderscheyden wilt. De eerste zyn die, de welke nog bekwaem zyn om te werken; maer niet als uyt enkele luyerdye het bedelen hebben verkozen. 't Is zeker, dat men deze (schoon dat sy hier in pligtig zyn) niet mag laeten broods-gebrek lyden, nog hun verdrukken of verzuymen: maer 't is ook wel redelyk, dat men hun tot eenig hand-werk verzende, om met het zelve, voor zoo veel hun mogelyk wezen zal, hunnen nooddrufft te winnen: *Den mensch is geboren om te werken*, zegt den H. Geest, *gelyk eenen vogel om te vlieden.* (*Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.* Job V. 7.) En op eene andere plaetse spreekt hy aldus door den mond van Paulus: *Die niet wilt werken, dat hy ook niet eete.* (*Si quis non vult operari, nec manducet.* II. Theff III. 10.) De knorringen dan, die tegen het werken, waer toe men dusdanige verpligten zal, geschieden, zyn onredelyk, en tegenstrydig aen de schikking, die Godt over het menschedom gedaen heeft: en alhoewel dat sy in het beginsel hier en daer zullen gehoort worden, die knorders nogtans zullen wel haest hun ongelyk erkennen, naer dat sy, het werken gewoon zynde, ondervinden zullen, dat sy als eereyke

Borgers hunnen nooddrufft winnen, en veel gelukkiger leven als sy te voren deden. Alsdan zullen sy die bedanken, de welke aen hun tegens hunnen wille dit geluk bezorgt hebben, gelyk alreeds gebeurt is in andere plaetsen, alwaer men de bedelerye vernietigt heeft.

De tweede soorte van bedelaers bestaet uyt menschen, aen wie het onmogelyk is eenig werk ter hand te trekken, 't zy dat sy door ouderdom kragtelooos geworden zyn, 't zy dat ziekens of gebrekkelykheden hun buyten staet van te kunnen werken gestelt hebben. Deze zullen ook een beter lot als te voren krygen. De menschlieventheyd en de Religie spreken voor hun, dat sy moeten tot last van de gemeynte onderhouden worden, en getrokken uyt die verworpenheyd, van te moeten langs de straeten hun brood vraegen. Is het niet een vreed en jammerlyk vertoog aen een Christelyk hert, wanneer men diergelyke menschen, verhakkelt en verscheurt, gebroken van ouderdom of met kwaelen overvallen, somtyds half dood op de straeten of aen de kerk-deuren ziet liggen? Nog jammerlyker is dit, wanneer diergelyke perfoonen eertyds treffelyke ambagslieden geweest zyn, of eene eereyke kostwinninge hadden, en dat sy niet als door ouderdom, gebrekkelykheden of ander ongeluk tot die uytterste ellende vervallen zyn. Zal dan hun lot niet merkelyk verzagt worden? zullen deze niet gelukkiger en eereyker het overig van hunne dagen eyndigen, wanneer men hun 't huys den nooddrufft bezorgt, en dat men hun van de straeten opneme?

Dit is het oogwit van de Heeren Wethouderen ten opzigt van de openbaere bedelaers: en al was het, dat sy dit stuk alleen te wege bragten, de onderneming zoude alleen groot genoeg wezen: maer hunnen iever gaet nog verder; sy begeren, dat'er niet eenen nooddrufftigen ingezetenen aen hunne vaderlyke zorge ontsnappe. Tot dien eynde hebben sy de Stad verdeelt in vele kiyne kwaertieren, en tot bestieringe van elk zullen sy aenzoeken eenige treffelyke Perfoonen, de welke niet alleen voor de bedelaers, maer voor alle behoefte (niet eenen nytgenomen) zullen zorgen, volgens de maet-regels hier over alreeds in druk gegeven. Dus zal de uytdeelinge der aelmoessen, voortaan op eenen beteren en gewenschten voet voortgebracht worden; want alhoewel de Heeren groote Aelmoessniers dezer Stad, den algemeynen Armen met den regtzinningsten iever bestieren; 't is nochtans zeker, dat het hun onmogelyk is de waere gelegentheyd van alle behoefte, wiens getal zoo groot is, te kennen. Hier door gebeurt het, dat sy dikwils bedrogen worden, en menigmael meer op eene goedhertige meeninge als op gegronde kennis der zaeken hunne aelmoessen moeten uytreyken. Het gebeurt insgelyks, dat sommige Arme vele weldoenders hebben, wiens mildaedigheden meer als dobbel genoeg zyn om hun eenen behoorelyken onderstand te bezorgen; waer uyt spruyt dat sy in onnuttigheyd het overig verkiffen, terwylen dat hunne gebueren broods-gebrek lyden. Boven dien zyn'er, die in d'uyterste ellende liggende, misschien thien-maal meer als d'andere verdienen geholpen te worden, en die nochtans uyt schaemte liever zouden van honger en gebrek vergaen, als hunnen nood kenbaer te maeken.

Deze onheylen, Alderliefste, kunnen niet verhoed worden, ten zy dat'er eene groote menigte van perfoonen met deze Bestiering bezig zyn, en dat het getal der Arme onder hun zoo verdeelt word, dat sy gemakkelyk alle, die hun zyn toebetrouwt, kunnen kennen, om van ieders noodzackelyk 't oordeelen. Zoo dat men niets profytiger kan beden-

ken, als die verdelinge der Stad in verſcheyde kwaertieren, waer van elk ſyne bezondere opzigtters hebben zal. Deze door hunne geduerige bezoekingēn zullen wel haest de gefeltenisse van ieder huysgezin grondelyk kennen, en hun volgens gelegentheyd der zaake onderſtand toebedien. En wat aengaet de bedructe herten, de welke hunne behoefte heden uyt ſchaemte niet derven kenbaer maeken, voor diergelyke ſoorte zyn ook duſdanige maet-regels voorgelchreven, dat ſy zonder eenig het minſten opzigt en onder het grootſten geheym zullen konnen byſtand verkrygen; zoo dat'er voortaan niet eenen behoefte menſch in de Stad zal hulpeloos gelaeten worden, wanneer dit heylzaem onderwerp ten uytvoer zal gebragt zyn. Boven-dien uyt dat groot getal bedelaers, dat hedendaegs ledig loopt, zullen goede ambagts-lieden voortkomen: en ingelyks uyt hunne kinderen, die anderzints, naer het voorbeeld van hunne ouders, op den bedel-zak zonden geleest hebben. Waer uyt volgt, dat den arbeysd-loon, den welchen door de Fabrikanten nu al menigmaal buyten de Stad moet betaelt worden, binnen haere mueren blyven zal, en dat wy van den anderen kant allengskens minder en minder aelmoeffen zullen noodig hebben om onze Arme t'onderhouden. Voegter nu nog by de Onderwyzing, die men hun geven zal ten opzigt van de Religie en de goede zeden: de Scholen, die wel haest voor de Arme Kinderen zullen worden opgerecht: en men zal met de aldergrootſte hope, mogen verzekeren, dat onze Arme Ingezetene binnen weynige jaeren geheele andere menſchen wezen zullen, als ſy tegenwoordig zyn.

V. Wy hebben dan d'aldergrootſte reden om Godt te bedanken, dat hy onze Wethouderen zoo heylig gedagt heeft ingeflort, en hun de kloekmoedigheyt geeft, om een zoo wydloopig en gewichtig werk tot het welvaeren van de gemeynte t'ondernemen; onderneminge, waer in ſy buyten twyffel zig aen vele moeyelykheden, en aen alle ſoorten van onluſten moeten verwagten: maer is hunnen iever zoo vuerig, dat ſy deze vlytiglyk te gemoed gaen, dan is het ook onze pligt, Lieve Broeders, dat wy hun de hand leenen, om het zelve tot eene gewenſchte volſtandigheyt te brengen. De zaek is niet onmogelyk, wanneer Gy van goeden wille zyt, vermits wy het voorbeeld hebben van vele nabuerige Steden, de welke de zoete vrugten van diergelyke Inſtellingē alreeds ſmaeken, en de zelve tot in den Hemel verheffen. Wat onuytwafſchelyke vlekke zoude het voor ons zyn, waer het zaake dat wy uyt gierigheyt, of by gebrek van menſchlieventheyd hunne voetſtappen niet wilden volgen? ik zeg: *niet wilden*; want het groot getal van magtige Perſoonen, die binnen de mueren van Antwerpen zyn, maekt deze onderneminge hier veel gemakkeliker als elders. Daer-en-boven is het heden zoo verre gebragt, dat die voorbeelden van andere Steden ons praemen en noodzaaken, om op den zelve voet, gelyk ſy doen, onze Arme te beſtieren; want vele, die liever bedelen als werken, verlaeten heden die plaetsen, en komen hier tot laſt van de gemeynte leven: waer van het gevolg wezen zal, dat de armoede in deze Stad ſchielyk zal aangroeyen, en dat die bedelaers met de kinderen, die ſy winnen, zoodanig de Arme-kaſſe bezwaeren zullen, dat ten laeften het brood aen de behoefte ingezetene zal ontbreken, ten zy men dit ſlutte, met te nemen de maet-regels, die U heden worden voorgelst.

Deze maet-regels zyn zoo veel te kragtiger, en zullen voor altyd (gelyk men hopen mag) ſtaende blyven, om

dat'er te ſaemen eene Beſtlinge word aengeſtelt, die *geem* ander oogwit heeft, als deze zaake alleen waer-te-nemen, en die genoegzaam verdeelt is, om voor iederen perſoon in het bezonder te konnen zorgen. By faute van diergelyke ſchikking, zyn de Wetten, die in vorige tyden zoo hier als in andere landen tegens de bedeleryen gemaekt zyn, altyd zonder vrugten gebleven; want men vergenoegde zig met de bedelerye op zekere voorwaerde te verbieden, en de overtreders voor eenigen tyd gevangen te zetten, of de zelve van d'eene plaets naer d'ander te verjaegen. Aldus bleven die menſchen zonder denigen trooft; hunne ellenden wierden verdobbelt; de Overheyd dede niet anders als ſtraffen of verjaegen, en dus die voren enkele bedelaers waeren, wierden dikmaals baentfloopers, kwaeddoenders en moordenaers: maer nu gaat men die ellendige met eene vaderlyke zorge beſtieren; in plaetſe van te ſtraffen, zal men hun trekken uyt dien droevigen ſtaet, waer in ſy gedompelt lagen, en te ſaemen de byl zoo diep op den wortel van de bedelerye zetten, dat men miſſchien naer verloop van eenige jaeren daer van geen denkbeeld meer hebben zal. Voorders zal men op de zeden van iederen Armen menſch altyd eene waekende ooge draegen; men zal hun doen kwyten de pligten, die ſy aen Godt, aen hunnen Evennaesten en aen het Vaderland ſchuldig zyn; zoo dat men hier vind by-een-gevoegt alles wat de natuerlyke medoogentheyd, de Chriſtelyke liefde en de Religie konnen voorſchryven, om alle Behoeftige, die binnen onze mueren zyn het waer geluk te bezorgen.

VI. Wat is'er dan over, Lieve Broeders, als dat Gy U bereyd toont geld en dienſt toe-te-bieden, twee noodige werktuygen om dit heylzaem oogwit te bereyken. Waert Gy hier in ongewillig, Gy zoud den naem van Chriſtenen niet verdienen; want Gy zoud aen Chriſtus niet toebehooren, nog deel hebben in die liefde, de welke altyd geweeft is, en altyd, volgens ſyne waere Discipelen ſyn zal (*In hoc cognoscunt omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Joan. XIII. v. 35) Daerom heb ik beter vertrouwen op U-L., en ik beelde my in, dat eenieder volget; ſyn vermogen eene milde hand zal uytreyken. Hoe zoud Gy het voor Godt verantwoorden, waer het zaake dat Gy door uwe kwaedwilligheyt oorzaeke waert, dat men moeſte ſtaeken, of onvolmaekt laeten duſdanig voorwerp, het welk voor altyd uwe Arme Medeborgers volgens zien en lighaem gelukkig zal maeken, en den Goddelyken Zegen over uw Vaderland trekken? Was't nodig U eenen nieuwen ſpoor-ſlag te geven, ik zou U voorbrengen, Alderlieffte, dat die Arme uwe Broeders zyn, gelyk aen U; en hun verſmaedende verſmaed Gy dien, den welchen U gemaekt heeft. Sy zyn daer-en-boven uwe medelidmaeten in het geeftelyk Lighaem van Chriſtus, en uyt dien hoofde moet Gy voor hun eene grootagtinge hebben, en bezorgt zyn voor hun welwezen. Ik zoude U doen zien alle die voordeelen, de welke uyt uwe aelmoeffe zullen ſpruyten, niet alleenelyk voor hun, maer wel bezonder voor U eygen zelve. Lyndelyk zou ik U beroonen, dat de werken van barmhertigheyt eene Chriſtelyke pligt zyn, die Gy niet ontgaen kunt, en eene zonderlinge ſtoffe, waer over Gy zult in het laeften Oordeel gevonnift worden. Maer terwylen ik dit alles wydloopig verhandelt heb in eenem Herderlyken Brief, over weynige maenden aen U-L. gefchreven, zoo vergenoeg ik my met U naer den zelve te verzenden: (*Ziet de Artikels IX. X. en XI. in den Herderlyken Brief van 22. February.*) enkelyk zal ik hier by-

voegen, dat uwe aelmoesse moet mildaedig zyn, zoo veel U mogelyk is, als Gy begeert, dat dit werk eenen gewenschten uytval hebbe, want diergelyke onderneminge zal jaerelyks ontzaggelyke sommen vereytschen, en wel voornamentlyk in het beginfel, vermits dat men nu zal genootfaekt zyn aen veele Arme, en aen hunne Kinders kost en kleederen te bezorgen, welke naer het verloop van eenigen tyd bekwaem zullen wezen om hunnen nooddruft in het geheel of ten deele te winnen.

Zegt dan niet, Lieve Broeders, (gelyk'er veele in diergelyke omstandigheyd spreken) eer dat ik hier deel in neme en myne milcheyd toone, wil ik eerst naerzien, wat uytval deze zaek zal hebben; voorwaer, men zou mogen gelooven, dat een zoo ydel voorwendsel en onbehoorelyke wantrouwe, in zommige eenen dekmantel is van gierigheyd; want, waer't dat ieder dusdanige taale voerde, 't is wel zeker, dat'er niets zou geschieden, en de geheele onderneminge moest van den eersten oogenblik af in affchen liggen. Gy doet, als of Gy wilde, dat werk-lieden, zonder kalk, steen of andere materiaelen U een huys zouden opbouwen. Neen, Aiderlieffte, wilt Gy met een opregt gemoed den uytval nazien, maekt eerst van uwen kant, dat dien uytval mogelyk werde; begint met aen de bestierders te bezorgen de middelen, die sy hier toe noodig hebben, en betrouwt dan (gelyk het billyk is) dat sy deze zaek zullen bekertigen, en door hun vernuft en iever de zelve voltrekken.

Denkt daer-en-boven, dat men U met regt voor dit werk eene milde aelmoesse afvraegt, terwylen Gy hier door verloft word van de kwelangen, die U zoo menigmael door de bedelaers wierden aengedaen, en dat veele andere behoefte menschen, die deel hadden in uwe mildaedigheyd, voortaan nyt de gemeyne kasse zullen onderhouden worden. 't Is dan wel redelyk, dat Gy aen deze kasse geeft, het gene Gy gewoon waert aen die perfoonen te geven; want anderszints zoud Gy uwen eygen last afschudden om den zelve op een ander te leggen: en gy begrypt wel, waer 't dat'er veele uw exempel volgden, dat het wel haest zou onmogelyk wezen den nooddruft aen alle die Arme te bezorgen.

Eyndelyk, wanneer gy uwe aelmoessen uytdeylt, g'hebt zeker geen ander doelwit, als hier door te volbrengen uwe Christelyke pligt ten opzigt van uwen behoefte broeder; en daerom klaegt Gy menigmael, en Gy klaegt met reden, wanneer die arme U bedriegen, of dat sy uwe giften in onnuttigheyd misbruyken. Diergelyke misbruyken zyn maer al te gemeyn, en met waerheyd mag men zeggen, dat'er binnen Antwerpen (waer 't dat d'aelmoessen wel verdeelt wierden) meer gegeven word, als'er noodig is om alle haere Arme t' onderhouden. Het moet U vervolgens tot troost en blydschap dienen, Lieve Broeders, dat men eene Bestieringe opregt, de welke zig belast met deze verdelinge, en dat Gy zonder eenig onderzoek uwe aelmoessen kont in hunne handen stellen, met verzekeringe dat sy altemael tot hun natuerelyk eynde, zonder eenig misbruyk, zullen besteed worden; vermits de Bestierders aen iederen Armen niet meer zullen geven als sy tot een maetig onderhoud noodig hebben.

VII. Maer terwylen dat eene Bestieringe van zoo groote wydloopigheyd noyt kan staende blyven, ten zy dat'er een groot getal mede-werkers, zoo Geestelyke als Werlyke gevonden worden, daerom dwingt ons de tyds-omstandigheyd U niet alleen aelmoessen af-te-vraegen, maer ook uwe personele diensten; en ik hope, Aiderlieffte, dat de

liefde tot Godt, en tot den even-mensch in deze Stad zoo verre niet verdooft is, dat dit werk langs dien kant zal perykel loopen; zoo veel te meer, om dat aen andere steden, groote en klyne, waer diergelyke Instellinge siand grypt, geene mede-werkers ontbreken, en dat zelf de alder-treffelykste perfoonen zig daer toe vlytiglyk aanbieden.

Ach! Lieve Broeders, wy moeten immers mer goede werken te doen onze zaligheyd verzekeren; en wat werken zyn'er, aen de welke meer loon beloofd word? welke zyn krachtiger en heyliger, als die van liefde tot onzen Armen en behoeftegen Broeder? Paulus zegt ons opentlyk, dat dien, *den welken synen even-naesten bemint, de wet volbragt heeft*... en dat al ander gebod in dit begrepen word: *hebt uwen evennaesten lief gelyk u eygen zelve.* (*Qui enim diligit proximum, legem implevit... Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo inflaturatur: diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Rom XIII. v. 8 & 9.) *Waer de liefde tot den evennaesten gevonden word* zegt Augustinus, *daer is noodtaekelyk de liefde Gods te vinden.* (*Ubi dilectio proximi, ibi necessario etiam dilectio Dei.* Tract 33. in Joan.) Is het zaek nu, dat deze waerheyd mag toegevoegt worden aen de liefde tot den evenmensch, in 't algemeen gesproken; hoe veel te meer grypt dit plaetse, wanneer men aen Arme en verworpen menschen Liefde toont? Als wy andere beminnen, konnen wy gemakkelyk ons zelve bedriegen, denkende, dat wy het doen om Godt, terwylen dat het menigmael niet anders is als eene natuerelyke liefde, die voortkomt nyt vleesch en bloed, uyt eygen baete, uyt menschelyk opzigt, of eenige goede hoedanigheden, die op ons hert indruk maeken: maer wanneer men de zaligheyd van Arme menschen bewerkt; wanneer men goed doet, en liefde toont aen die ellendige, van wiens samenhandeling men anderzints eenen afkeer zou hebben, dan ziet men klaerblykelyk, dat de natuere hier in geen deel heeft: maer dat men dit doet om dat Godt het zoo gebied; en aldus vinden wy in de liefde tot onzen Armen evenmensch een troostig teken, dat wy Godt waerelyk beminnen. Waer 't dat wy met een levendig geloof begrepen, Lieve Broeders, hoe minnelyk dien Godt is, den welken ons hert komt afvraegen, zeker zouden wy niet vlyd diergelyke gelegentheden opzoeken: en met dankbaerheyd erkennende de menigvuldige weldaeden, de welke syne zoete voorzienigheyd ons heeft toegebracht, ons zelve gelukkig agten, als wy ook van onzen kant eens mogten de werk-tuygen worden van de zelve voorzienigheyd ten opzichte van andere, die hulpe noodig hebben.

Ziet hier, Aiderlieffte, deze gelukkige gelegentheyd, die U word toegeboden, wanneer men U aenmoedigt tot bedieningen, de welke moeten aengenaem zyn aen alle Christenen, die deze zaek, zoo gelyk sy is, wel doorgronden. Maer mischien zullen sy haerelyk voorkomen aen sommige, die eenen afkeer hebben van alles, waer in eenigen arbeyd of moeyte te vinden is. Andere, verflonden in aerdtiche genugten en ydele tyd-verdryvingen, zullen van deze niet eene uere willen mischen, en vreezen dat sy zouden stremmen die gewaende vryheyd, waer in sy gewoon zyn te leven. Ach! Lieve Broeders, is dan den mensch geschaepen om in ledigheyd en ydelheyd syne dagen over-te-brengen? Diergelyk leven word immers in het H. Evangelie veroordeelt. Den onnuttigen knegt zal geworpen worden in de duysternissen. (*Inutilem servum ejicie in tenebras exteriores; illic erit fletus, & stridor dentium.* Matth. XXV. v. 30.) Godt zal U rekening vrae-

gen van dien kostelyken tyd, den welken hy U gegeven heeft, om te winnen eene eeuwige kroone, die niet kan als met veel moeyte en geweld verkregen worden. (*Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Matth. XI. v. 12.) Vleyd Gy U misschelen, dat deze waarheden van het Evangelie voor U geene plaetse hebben, en dat Gy volgens de regels van de wereld, en niet volgens Gods Woord zult gevonnist worden? Neen: daer is maer een Evangelie voor alle: 't is dan te vergeefs, dat Gy uw gemak zoekt, en van U afschud alle zorg, de welke geen betrek op uwen eygen persoon heeft: Godt wilt het anders; want hy heeft aen iederen bevolen, *zorge te draegen voor synen evenmensch.* (*Mandavit . . . unicuique de proximo suo.* Eccli. XVII. v. 12.) Gy zult hem beminnen, zegt Christus, *gelyk u eygen zelven.* (*Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Matth. XIX. v. 19.) En wederom: *Gelyk gy wilt dat u de menschen doen, doet gy aen hun van gelyken.* (*Prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.* Luc. VI. v. 31.) Waer het zaek nu, dat Gy in die geseltenisse waert, in de welke de Arme zig bevinden, Gy zoudt immers wenschen, dat de andere voor U zorgen zouden, schoon dat dit hun een weynig moeyte kosten moet? Hoe zult Gy dan, des aenzogt zynde, uwe dienstbaerheid kunnen weygeren, en te facmen U gerust stellen wegens de pligten, die U het Gebod van liefde oplegt?

Gaet nog wat voorder, en aenziet uw dood-bedde, dat zigt-punt, waer op Gy uwe oogen moet vestigen, om t' aenschouwen alles wat hier beneden is, en om daer van een ryp oordeel te sryken. Wat al troost, wat gerustigheyt zal U die gedaene moeyte bybrengen, wanneer Gy op het zelve zult liggen, en de deure van d'eenwigheyt voor U zien openen? met wat blydchap zult Gy alidan bedenken, dat alle minuten, die Gy tot den dienst der Arme besleed hebt, by Godt zyn aangereken; dat'er niet eenen stap, die Gy hier toe gedaen hebt, niet een woordken van troost, van goedertierentheyd, van medoogentheyd ongelooft zal blyven, en dat dit alles uwe kroone voor eeuwig vergrooten gaet? maer in tegendeel wat zult Gy dan vinden als bezwaerenisse, en reden van te schrikken, in alle die dagen, maenden en jaeren, die Gy tot uw gemak, tot ydele genugten of in lepigheyt zoo zult ontfleed hebben, dat Gy daer van aen de Arme ook zelf een gering deel zult geweygert hebben? Wat zullen dan haeten de rykdommen, den zwier en trotsheyd van de wereld, welkers glans voor U als eenen rook zal verdwenen zyn?

Kiest den, kiest het besten deel, Lieve Broeders, en terwylen het nog tyd is, maekt dat alle uwe dagen met goede werken vervult worden. Hebt niet als Godt voor oogen; spaert geenen arbeyd, om syne glorie, waer Gy kont, te vermeerderen: en daerom als men U eenige werken voorstelt, die aengenaem zyn aen den Heere, neemt die gelegentheyd waer, om ryk in deugden te worden; om Gods genaede meer en meer te verdienen; om aen Godt een bewys te doen, dat geheel uw hert voor hem is: zoo handelt eenen mensch, die door de liefde Gods brand, en waerelyk syne glorie zoekt. Is het zaek dan, dat men U aenzocht om te verrigten de personele diensten, waer van hier gehandelt word; vrees, dat Gy weynig of geene Christelyke liefde hebt, wanneer Gy dit weygert uyt inzigt, dat dit U eenigen arbeyd en moeyte kosten zal.

Onderstelt, Alderliefste, dat Christus zelf hier op de aerde kwam om uwe dienstbaerheyd af-te-vraegen: Gy

zoudt immers met vlyt alles, wat U mogelyk is, aanbieden; en rekenen voor een geluk, dat Gy kost eenige dankbaerheyd betoonen aen dien, den welken voor U aen een Kruys is gestorven? Hoe zult Gy het dan aen de Arme derven weygeren, terwylen dat Christus deze in syne plaetse gestelt heeft, en dat Gy in hun synen Perfoon moet erkennen: want niet heeft hy klaerder uytgedrukt in het Evangelie (*Matth. XXV. v. 34 & seq.*) als wel, dat het gene men tot dienst van de Arme doet, of hun weygert, by hem zal gerekent worden, als of het aen hem zelf geschied was.

Ook is het besorgen der arme altyd aengezien geweest in het Christendom, als een der gewichtigste en treffelykste werken die'er kunnen gedaen worden. Nauwelyks was de kerke van Jerusalem gestigt (die d'eerste van alle geweest is) of wy lezen, *dat'er onder hun niemand behoefteig was; want alle, die landen of huizen bezaten, verkogten de zelve, en bragten den prys der verkogte goederen voor de voeten van d' Apostelen, waer uyt ieder syn deel kreeg volgens dat hy noodig had.* (*Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quoiquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.* Act. IV. v. 34. & 35.) d' Apostelen deden alsdan in perfoon deze uytdeylinge: maer een wyng daer naer, ziende, dat dit hun te veel belimmerde in het prediken van Gods woord, hebben sy zeven Diakens gekozen, *mannen die van goeden naem waeren, vol van den H. Geest en van wysheyd, aen wie sy dit ampt bevolen hebben.* (*Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.* Act. VI. v. 2. & 3.) Men leeft in de brieven van Paulus, met wat vuerigheyt hy de geloovige menigmael aenmoedigt om hunne arme broeders by-te-staen; en wanneer dat'er collecten tot dien eynde gedaen wierden, gebruykte hy alle soorten van beweeg-redens om hunne mildaedigheyt op-te-wekken: zelf zond hy voor uyt, om deze collecten te beneersigen; de voornaemste medehelpers, die hy had in het prediken van het Evangelie, en onder andere synen Liefeling Titus, gelyk blykt uyt synen tweeden brief tot die van Corinthen. (*II. Cor. VIII. & IX.*) Den Apostel Jacobus verheft niet minder deze werken van liefde: *Den zuiveren en onbevleeten Gods-dienst by Godt onzen Vader* (zegt hy) *is dezen, te bezoeken de weezen en weduwen in hunne bedruktheyd, en zig onbesmet van deze wereld te bewaeren.* (*Religio mundi, & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est: visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo.* Jac. I. v. 27.) Wilt Gy dan weten, Alderliefste, of dat Gy uwen Godt met een onbevleet en zuiver hert dient, let op wat maniere gy handelt met uwe Arme Broeders; bemint Gy hün met eene Christelyke liefde; zyt Gy hun volgens uw vermogen gedienstig, Gy moogt betrouwen, dat Gy ook eenen waeren dienaar van Godt zyt: maer sluyt Gy uw hert en uwe handen voor de bedrukte; helpt gy hun niet als Gy het doen kont, g hebt maer een gewaende godtvrugtigheyt, en de liefde Gods is in U niet; want (zegt den Apostel der liefde) *Wy weten, dat wy van de dood zyn overgebracht tot het leven, om dat wy onze broeders beminnen. Die niet bemind blyft in de dood.* (*Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte.* I. Joan. III. v. 14.) En wederom: *Die synen Broeder niet en bemint, den welken hy ziet, hoe kan hy Godt, die hy niet en*

heet, lief hebben? (*Qui enim non diligit fratrem suum, quem vidit, Deum, quem non vidit, quomodo potest diligere.* Ibid. IV. 20.)

Onderzoekt dan U zelve op dit stuk, Alderlieffte, om te kennen of dat uwe godvrugtigheyd valsch o' opregt is: daer is U veel aengelegen dat Gy dit onderscheyden komt; want men bedriegt zig zelve in dit punt zeer ligtelyk, en menigmael neemt men den schyn van de deugd voor de waerheyd aen. Veele zyn'er by voorbeeld, de welke in zekere foorte van goede werken smaek vinden, en deze getrouwelyk volbrengen: maer stelt men hun eenige andere voor, die van hunnen keus niet zyn, en nogtans meer Gods eere zouden voortzetten, daer willen sy niet van hooren. Verblind door den glans van eenige deugden, die sy oeffenen, sy beelden zig in, dat sy Godt opregtelyk dienen, terwylken dat sy niet anders als hunne eyge-liefde voldoen; en voor regel hebbende een verkeert menschelyk oordeel, werken sy eyndelyk meer uyt gewoonte als nyt waere liefde tot hunnen Schepper. Aldus heeft Godt eertyds verklaert aen de Joden, dat hy hunne gebeden en vastens, op de welke sy steunden, misagte, om dat sy buyten deze goede werken hunnen eygen wille in alles voldeden. (*In die jejunii vestri invenitur voluntas vestra.* Isa. LVIII. 3.) En onder andere dingen gebied hy hun het volgende: *Deelt uw brood uyt aen den hungerigen, brengt in uw huys de behoefte en de verdrevene: als gy eenen naekten ziet, geeft hem dekfel, en versmaet uw eygen vleesch niet. Dan zal uwen luster als den dag en raet doorbreken. . . Uwe rechtveerdigheyd zal voor uw aenschyn gaen, en de glorie des Heere zal U volgen.* (*Frangite esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum. . . Anteibit faciem tuam justitia tua & gloria Domini colliget te.* Ibid. 8.) En wederom Christus leert ons duydelijk in het Evangelie: *Sy zullen niet alle in 't Ryk der Hemelen komen, die tot my zeggen, Heere, Heere: maer die den wille doet van mynen Vader, die in de Hemelen is, dezen zal in 't Ryk der Hemelen komen.* (*Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Caelorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in Caelis est, ipse intrabit in Regnum Caelorum.* Matth. VII. 21.)

Weet dan, Lieve Broeders, dat de opregte godvrugtigheyd van eenen Christenen hier in beslaet, dat hy in alles Gods wille volbrengt: dus moet hy niet alleeneelyk de zonden vlugten, en Gods geboden getrouwelyk onderhouden (want dit is opentlyk synen wille) maer zelf in het verkiezen van deugdelyke werken mag hy zig niet volgens syne eygezinnigheyd gedragen; hy moet Godt alleen voor oogen hebben, synen wille ondersoeken, en dezen kennende, zig begeven tot het uytvoeren van die werken, de welke Godt van hem af-vraegt. Hier uyt volgt ten eersten, dat ieder een zig voor al moet oeffenen in die werken van deugd, de welke zyn beroep hem oplegt. Ten tweeden, dat hy dikwils de tyds-omstandigheden, die hem voorkomen rypelyk moet overwegen, om te weten wat Godt alsdan van hem verzoekt, en welke werken hy moet uytkiezen in den tyd-stip, om aen hem aengenaem te wezen.

Maekt gebruyk van deze grond-regels, Alderlieffte, en voegt de zelve toe aen de tegenwoordige tyds-gelegentheyd. Gy ziet, dat de zaeke, die men gaet ondernemen, zoo wigtig is, dat onze Religie geene heyliger nog treffelyker werk kan voorstellen. 't Is een lighaemelyk werk van barmhertigheyd tot den Armen; en tot dien Armen, voor wie

Gy als Mede-borgers alreeds verpligt zyt te zorgen. 't Is ook een werk van barmhertigheyd volgens de ziele; want deze Intellinge, vervoegt met de Onderwyzinge, die'er zal by komen, zal onze Arme Gemeente tot goede zeden overhaelen; sy zullen Godt danken die sy nu lasteren, en bragt op den weg der zaligheyd, zullen sy hem hier naermaels eeuwig loven. 't Is vervolgens een werk, dat niet kan als tot Gods eere strekken, en vermeerderen den Gods-dienst in deze Stad, niet voor eenen enkelen oogeblik; maer voor zoo lang als de zelve staen zal. 't Is een werk, het gene volgens het tydelyk zel' tot lustier en profyt van ons Vaderland dienen zal; en dat heden, om de redens hier boven aengeroot, van d'uyterste noodzaakelykheyd voor ons geworden is. Eyndelyk Godt spreekte U door den mond van uwe geestelyke en werelyke Overheyd, die ten uwen opzigt syne plaette bekleeden, en doen wat sy kunnen om U daer toe op-te-wekken; te meer, om dat dit werk waerichynelyk noyt zal ernomen worden, waer 't dat het heden mislukte. Kan dan iemand van U-L. die de waere Godvrugtigheyd beherrigt, syne aelmoessen of dienstbaerheyd weygeren? Zyn alle voorichreve omstandigheden niet meer als genoeg om U te verzekeren, dat het den wille Gods is, dat Gy volgens uw vermogen hier aen mede werkt, en dat hy U dit oplegt in dezen tegenwoordigen tyd-stip? immers ik oordeele het aldus: en schoon ik my niet en mag aen eenen Paulus vergelyken, nogtans terwylken Godt my gestelt heeft om uwen Herder te wezen, en U den weg der waerheyd te leeren, ik derve met Paulus U aenzeggen, dat dit oordeel volgens Gods Geelt is. (*Secundum meum consilium: puo autem, quod & ego spiritum Dei habeam.* I. Cor. VII. 40.)

VIII. Alle de beweeg-redens, waer van tot nu toe gesproken is, moeten eenen gelyken indruk doen zoo op geestelyke als op werelyke; en ik betrouwe, dat sy in het hert van ieder-een, tot het voortzetten van dit heylzaem werk, eenen heyligen iever zullen ontfleken. Maer nog een woord tot U-L., Gezalfde des Heere, die verkozen zyt om Priesters te zyn van den Alderhoogsten; om den Perfoon van Christus af-te-beelden; om te werken in synen wyngaert, en den zelve vrugtbuer te maeken. De bedieningen, die hier worden voorgestelt; de dienften, die'er noodig zyn om dit werk standbaer te houden, zyn zoo over-een-komende met uw beroep, dat Gy de zelve (zyn sy U mogelyk) niet en moogt vlugten, is het zaeke dat Gy een denkbeeld hebt van dien uyt-muntenden staet, tot den welken Gy verheven zyt. Christus immers heeft het Priesterschap niet ingestelt, op dat die, de welke deze weerdigheyd bekleeden, hunne ziele alleen zouden zalig maeken (dit moeten alle menschen doen) maer op dat sy zouden waeken over syne kudde, en de zaligheyd van hunne Broeders beneestigen. Hy noemt U *het licht des werelids*: en gelyk een licht gestelt word op den kandelaer om te verlichten alle die in het huys zyn. (*Vos estis lux mundi. . . Neque accedunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Matt. IV. 15.) Zoo moet gy insgelyks aen die met U zyn in het huys van Godt tot licht en tot voorbeeld dienen in heyligheyd en alle goede werken. Men moet ons aen en zegt Paulus, als bediende van Christus. (*Sic nos existimet homo ut ministros Christi*) dus moeten wy die bedieninge waarnemen, met de welke wy belast zyn, willen wy getrouw bevonden worden by die ons heeft aengestelt. Dat is te zeggen: wy moeten de geloovige met woorden

en werken tot de deugd aenlokken, en hun tragten heylig te maeken; want wy zyn de geestelyke Vaders van hun alle, en besonderlyk van die Arme litmaeten van Christus, de welke hy boven alle andere ons heeft aenbevolen. 't Is den Geest van de Kerk, en haere wetten belasten het wel duydelyk, dat de Geestelyke de Vaders der Arme wezen moeten. Doorleest haere geschiedenisse van d'Apofteleyke tyden af tot de tegenwoordige, en Gy zult bevinden, dat alle trefelyke Bisschoppen en alle weerdige Priesters dezen eertytel behertigt hebben, en dat hy den Iuyfter aen alle hunne andere deugden gegeven heeft. Wat sehande zou het dan wezen, Priesters van de wet van liefde, waer 't dat Gy naer alle die schoone voorbeelden uwen broeder, die naekt en gewond op den weg ligt, voor by gingt (gelyk den Priester en den Leviet van het Evangelie gedaen hebben) terwylen dat de werelyke menschen zelve, naer het voorbeeld van den barmhertigen Samaritaen, voor dien broeder gaen zorge draegen, en in syne wonden olie en wyn gieten! (*Accidit autem ut Sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo praeterivit. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & vidisset eum, pertransiit; Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum, misericordia motus est &c.* Luc. X. v. 31. & seq.)

Neen, Alderlieffste, ik heb betere gedagten van U-L. en te veel vertrouwen op uwe deugd om te vreezen, dat hier dusdanige verergernisse zal gegeven worden. Gy zult, zoo ik hope, begrypen, dat de dienstbaerheyd, die men van U verzoekt ten opzigt van de Arme, U zoo veel te aengenaemer zyn moet, om dat Gy niet alleen volgens het lighaem hun zult kunnen bystaen, maer ook volgens de ziele, en aldus het Ryk Gods op de aerde vervoorderen, welke vervoorderinge het bezondersten en het edelsten eynde van uwen Roep is. De bezoeking, die gy aen die Arme doen zult; de kennisse, die Gy van hunnen handel zult krygen, zullen U de gelegentheyd geven, om hun in het Geloof en de goede zeden t'onderwyzen; Gy zult hun Godt leeren kennen en beminnen; het vloeken en zweiren, de dronkenfchap, d'ontugtigheyd en alle andere grouwel-daedden zult Gy uyt de Arme gemeeynte verbannen: Gy zult hun aenmoedigen, hun vermaenen, en is het noodig, hun berispen. Gy zult hun leeren hunne kinders Christelyk opvoeden, en alle soorten van deugden oeffenen; namentlyk de verduyldigheyd en de volmaekte onderwerping aen den wille Gods, waer mede sy in hunne ellenden den Hemel moeten verdienen. Misschien zelf zult Gy hun zoo verre brengen, dat sy niet alleen met gedult de armoede zullen verdraegen, maer ook de zelve beminnen uyt liefde tot Christus, wanneer Gy hun zult hebben doen begrypen, dat den Zone Gods voor ons Arm geworden is, en zoo Arm, dat hy, volgens syne eygen getuygenisse niet had, waer op hy syn hoofd konde neerleggen. (*Filius hominis non habet ubi caput reclinet.* Luc. IX. v. 58.) Zyn'er onder die menschen vyandschappen en kyvagien; zyn'er tusschen man en vrouw oncenigheden en krakeelen, die maer al te dikwils uyt hunne armoede voordskomen, Gy zult die gemoederen tragten te vereenigen, en als Engelen van peys, den vrede in hun huysgezin brengen. Uwe onderwyzingen, uwe lessen, uwe vermaeningen zullen zoo veel te meer kragt hebben, en van hun in aendagt genomen worden, om dat Gy daer zult kunnen de aelmoessen by voegen, en dus langs twee kanten indruk op hun gemoed doen. En alhoewel dat

Gy dit alles niet en kont behertigen, zonder veel arbeyd en moeyte t'ontmoeten, dien arbeyd nochtans zal U ligt toonen, wanneer Gy van tyd tot tyd daer van de vrugten maeyen zult. Wat trooft zal U dit geven! en hoe trefelyk zal dit alles medewerken, om vrugtbare te maeken den Catechismus van de Arme bejaerde, die Wy van zin zyn op-te-regten!

Ach! wanneer wy dit alles met een Christelyke vreugd aenschouwen zullen, dan zal in U volbragt worden deze spreuke van het H. Schrift: *Hoe schoon zyn de voeten der gene, die den vrede verkondigen, en goede dingen boodschappen!* (*Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.* Rom. X. v. 15.) Dan zult Gy op eene zekere wyze met Christus mogen zeggen: *Den Geest des Heere is over my; 't is daerom dat hy my gezalfd heeft, hy heeft my gezonden om het Evangelie aen de Arme te prediken* (*Spiritus Domini super me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me.* Luc. IV. v. 18.) Naer verloop van eenigen tyd zult Gy tot die Arme kunnen spreken, gelyk eertyds Paulus sprak tot die van Ephesen als hy van hun syn afscheyd nam: *Gy weet hoe dat ik altyd van den eersten dag af met U heb omgegaen. Hoe dat ik U niet onvrokken heb van al dat U konde profytig zyn, nog naergelaeten U het zelve te verkondigen, en zoo in het openbaer als van huys tot huys te leeren.* (*Vos scitis à prima die... qualiter vobiscum per omne tempus fuerim. quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiaressem vobis & docerem vos publice & per domos.* Act. XX. v. 18 & 20.) En dit zoo gedaen hebbende, Lieve Broeders, zult Gy op het eynde van uw leven ook met den zelve Apostel kunnen uitroepen: *Ik heb eenen goeden fryd gestreden, ik heb mynen loop volbragt... voorders word de kroone der regtveerdigheyd voor my bewaert, met de welke den Heer, die eenen regtveerdigen Regter is, in dien dag my vergelden zal* (*Bonum certamen certavi, cursum consummavi. in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex.* II. Tim. IV. v. 7. & 8.) Deze kroone, deze vergelding, moogt Gy met een gegrond en vast betrouwen verwagten, Lieve Broeders, en met U alle andere, zoo Geestelyke als Werelyke, de welke in deze heylige oeffeningen en werken van barmhertigheyd behulpzaam zullen geweest hebben

Daerom, Alderlieffste, laet ons gezaementlyk de hand slaegen aen zoo heylig werk, en het zelve ondernemen met eenen Christelyken iever, in afwagting van de vrugten die'er eens zullen uyt voortspruyten. Maer terwylen dat alle menschelyke voorziensgheyd onzeker is, (*Incerta providentiae nostrae.* Sap. IX. v. 14) en dat nog die plant iet is, nog die besproeyt; maer dat het Godt is, die den wasdom geeft. (*Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus.* I. Cor. III. v. 7.) Laet ons altyd het gebed met werk verwoegen: laet ons van den Hemel afsmeeken, dat hy onzen goeden wille versterke, en aen deze nieuwe plantinge den vollen wasdom verleene. En vermits het behoorelyk is hier van te beginnen, zoo zullen Wy in Onze Hooft-Kerk op Maendag 16 dezer ten elf uren eene plegtige Missie zingen, ten bywezen der zeer Eerw. en Edele Heeren van Ons Capittel Cathedral en van het Magistraet dezer Stad, om Godt te verzoeken, dat hy synen H. Geest zende over de Bestianders van dit werk, en het zelve tot eenen gelukkigen uytval brenge: verleenende 40 dagen Affaet aen alle Christi Geloovige, de

welke in die Misse zullen tegenwoordig zyn, en hunne Gebeden tot het voorschreven eynde, storten.

Voorders bevelen Wy aen alle Pastoors, Predikanten en

Bigtvaders dezer Stad, dat sy dikwils, in hunne Sermoo- nen en andere gelegentheden, met enen voorzigtigen iever dit werk, zoo veel als in hun is, zouden voordzetten.

Gegeven binnen Antwerpen den 6 Augusti 1779.

Was onderteekent

Locus † Sigilli.

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.
A. Van Celft Secret.

K O R T B E G R Y P.

I. *N*ader dat over weynige maenden gezorgt is voor de zielen van onze Arme Ingezeenen, met voor hun op-te-regien eenen bezonderen Catechismus, die wel haest een beginsel hebben zal, gaet hedon het agbaer Magistraet dezer Stad voor het lighaem zorgen, met de bedelerye te vernietigen, en dusdanige maet-regels te nemen, dat'er geen enen Armen zonder troost en hulpe blyven zal.

II Dit noyt-volprezen voorwerp is gelykformig met den Geest van Godt en met de regels van de aldervolmaekste staetkundigheyd Iedere Stad moet haere Arme onderhouden, Godt had dit duydelyk aen de Joden geboden. Godt heeft het geleert aen de Heydenen. De staetkundigste volkeren van de Heydenen zyn altyd zeer bezorgt geweest om hunne opregte Behoeftige te helpen: en ook de bedelerye was by hun zeer haetelyk om verscheyde redens, die men aenhaelt.

III. Deze redens worden ten onzen opzigt nog vergroot door het gene de Rel gie ons voorstel. Volgens haeren geest moeten wy die bedelaers aenzien als onze Broeders in Christo; als menschen, die geschaepen zyn om eens met hem eeuwig te heerschen. 't Is langs dien kant, dat wy hun moeten beminnen (het gene de Heydenen niet en kenden) en dus hun tragten te trekken uyt dien ellendigen staet, waer in sy volgens de ziele gedompelt zyn, om hun te brengen op den weg der zaligheyd: zoo dat de Christelyke liefde zels ons praemt en dwingt, om deze heylsaeme onderneminge volgens ons vermogen te vervoorderen.

IV. 't is onredelyk, dat de bedelaers hier over knorren zouden. Men wilt hun nog verwerpen nog verdrukken; maer enkelyk zorgen, dat sy op eene eereyke wyze den kost krygen. Sommige die'er toe bekwaem zyn, zal men aen't werk stellen: aen andre, die oud zyn of katyvig, zal men een betier lot beslikken, met hun i' huys het brood aen-te-brengen, het gene sy nu langs de straeten zoeken moeten. Dit is het oogwilt van de H.eren Weithouderen ten opzigt van de openbaere bedelaers: maer hunnen iever strekt zig nog verder uyt: sy willen, dat alle Behoeftige Menschen (niet eenen uytgenomen) zels die, de welke nu uyt schaemte niet derven hunnen nood klaegen, hunne vaderlyke zorge gevoelen. Tot dien eynde hebben sy treflyke maet-regels genomen, die niet alleen aen onze Arme Medeborgers, maer aen de geheele Stad van eene ongemeene nuttigheyd zullen wezen.

V Wy moeten den Heere loven, dat hy aen onze Regeerders zoo heylig gedagt heeft ingestort, en het voorbeeld volgen van vele naebuerghe Seden, die alreeds de vrugten smaeken van eene diergelyke Instellinge, de welke by ons, nog gemakkelyker als elders, ten uytvoer kan gebracht worden; ja, die zels, in deze tyds-omstandigheden, noodtaekelyk geworden is. Daer-en-boven de Bestieringe, die men opregt tot handhavinge van dit werk, geeft ons volle reden om te betrouwen, dat het zal eeuwig-duerende blyven, en het lot niet hebben van de

voorgaende wetten tegen de bedelerye afgekondigt, de welke, by faute van diergelyke schikkinge, zonder uytwerkfel gebleven zyn.

VI. Maer terwylen hier toe milde aelmoessen en personele diensten noodig zyn, zoo is het onze pligt, tot het een en het ander van deze twee punten ons vlytighlyk aen-te-bieden. Wat aengaet de aelmoesse en de vrugten der zelve, men verزند den lezer tot den laesten Herderlyken Brief, waer in deze stoffe wydloopig verhandelt is: enkelyk voegt men hier by, dat de aelmoessen moeten mildaedig zyn, terwylen dat'er tot deze onderneminge ontraggelyke sommen, bezonderlyk in het beginsel, vereyscht worden. De mildheyd moet dan zoo groot zyn, dat het van eerst af mogelyk zy aen de Bestieters den vollen uytvoer aen dit werk te geven. Ieder-een moet boven dien gedenken, dat hy ontlast word van het gene hy te voeren uydeelde aen bedelaers en aen menige andere Behoeftige, die nu door de gemeyne kasse zullen onderhouden worden: en (dat nog troostiger is) een-tegelyk mag verzekert zyn, dat syne aelmoessen zullen komen tot hun natuerelyk eynde, en niet verkwist worden in onnuttigheyd, gelyk te voren al dikwils door de Arme gepleegt wierd.

VII. By d'aelmoessen moet dienstbaerheyd gevoegt worden; want tot zoo wydloopige Bestieringe is'er een groot getal medewerkers noodig, die zoo uyt geestelyke als werelyke Personen bestaan zu len. Om hier toe een-ieder te bewegen, betoont men, hoe voordeelich en hoe heyligh-diergelyke werken van liefde zyn. 't Zyn bezieningen, die aengenaem moeten wezen aen alle, die een opregt Christelyk gemoed hebben; en 't is eene verfoeyelyke zaak, wanneer men, des aenzigt zynde, de zelve zou weygeren om dat dit eenige moeyte en arbeyd kosten moet. Het bezorgen der Arme is in de H. Kerk, van haere eerste dagen af, aenzien geweest als een van de treflykste werken, die'er konnen geschieden; gelyk blykt uyt het gene d' Apostelen gedaen en geschreven hebben. 't Is een van de bezonderste punten, die tot eenen zuiveren Godsdienst toebehooren. Om waerelyk godsdienstig te zyn is het niet genoeg, dat men die of deze deugden oeffent, de welke men volgens syne eygezinnigheyd uytkieft: maer de opregte godvrugigheyd besaet hier in, dat eenen mensch in alles Gods wille doet, gelyk Christus zels ons leert, ex aen dusdanigen belofte hy den Ryk der Hemelen. Dienavolgens, willen wy in d' Ryk deel hebben, zoo moeten wy hier medewerken: terwylen dat alle omstandigheden, wel overwogen zynde, ons klaerlyk te kennen geven, dat Godt dit van ons afvraegt in dezen tegenwoordigen tyd-stip.

VIII. De Priesters in't bezonder worden tot deze diensten opgewekt uyt kragt van hunnen heyligen Roep, en de plaefse die sy bekleeden; men bewyst hun, wat oneyndelyk goed sy in dusdanige bedieningen doen kunnen, en wat schoon uytwerkfel dit alles het ben zal, om de Instellinge van den Catechismus voor de Arme bejaerde Menschen vrugbaer te maeken.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXX.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Biffchop van Antwerpen &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

WAer 't dat alle myne Schaepe opregte Christenen waeren en hunne zaligheyd behertigden, het zou onnoodig zyn, Lieve Broeders, U-L. met den aenstaenden Vasten-tyd tot de versterking op-te-wekken, en Wy zouden Ons vergenoegen met het gene Wy alreeds op deze stoffe gezeyd hebben: maer vermits de versterking lastig valt aen de bedorve natuere, en dat de menschelyke krankheyd ons geduerig trekt tot al wat onze zinnen streelt, daerom gaen Wy by de beweeg-redens, die Wy U alreeds op de voorgaende jaeren hebben aengehaelt, nog eene nieuwe voegen; te weten, dat Gy uw aerdsche litmaeten moet versterken, is het zacken dat Gy wilt onder Gods Kinderen plaetse hebben, en gelyk worden aen Christus, die het Hoofd is van hun alle.

Immers den H. Geest zegt ons opentlyk door den mond van den Leeraer der volkeren, dat Godt syne lievelingen voorschikt heeft om gelyk te worden aen het beeld van synen Zoon, op dat dezen den eerst-geboornen zou wezen onder vele broeders. (*Quos praescivit, & praedestinavit conformes fieri imagini Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Rom. VIII. v. 29.) Zoo dat wy het vollen uytwerkzel van onzen H. roep tot het waer geloof noyt genieten zullen, ten zy wy in ons zelve het afbeeldzel van synen Zoon draegen, en zoo verre aen hem gelyk worden, dat wy verdienen syne broeders genoemt te zyn; want 't is op dien titel alleen, dat wy syne mede-erfgenaemen in het Ryk van den Hemelschen Vader kunnen wezen.

Wat heeft Godt al niet gedaen, Lieve Broeders, om dat afbeeldzel van synen Zoon in ons te voltrekken! Hy heeft ons tot dien eynde in den H. Doop van d'ers-zonde afgewasschen, en ingestort die heylig-maekende gratie, door de welke wy op zekere wyze een deeltjen van de heyligheyd van Godt zelfs ontfangen hebben. Ach! wat geluk zou het voor ons wezen, waer 't dat wy deze tot nu toe ongeschonden bewaert hadden! maer Gods barmhertigheyd heeft onze boosheyd overtreft: syne dierbaere gaeven hebben wy mislichien honderd en duyzend keeren verloren: alle die trekken, waer mede den Hemelschen Vader het afbeeldzel van synen Zoon in onze ziele had afgeprint, hebben wy teenemael vernietigt; en nog heeft dien goeden Godt ons al wederom in genaede ontfangen, zoo dikwils als wy tot hem met eene waere boetveerdigheyd zyn weergekeert. Hy heeft ons door het gebruyk van de heylige Sacramenten herstelt in alle de voor-regten, die wy verloren hadden: hy heeft synen H. Geest over ons uytgestort: dezen heeft ons geheyligt; hy woont binnen ons; hy leert ons bidden en zugten; hy wekt ons gedueriglyk op tot de deugd; hy geeft ons hulpe en bystand waer wy het noodig hebben: hy werkt altyd aen om in ons te voltrekken het afbeeldzel van Christus, en ons weerdig te maeken om naemaels, als egte broeders van den Eerst-geboornen, deelagtig te worden van syn hemelsch Erf-deel.

Gy zyt dan, Alderlieftste, door de heylig-maekende gratie Kinderen geworden van den Vader, Broeders van synen Zoon, en Tempels waer in den H. Geest woont; en daerom spreek ik tot U met den H. Leo: *Christenen mensch erkent uwe weerdigheyd, en terwylen dat gy deelagtig geworden zyt van de goddelyke natuere, wilt dog door eenen ontaerden handel tot uwen vorigen veragtelijken staet niet wederkeeren. Gedenkt van wat lichaem gy litmaet zyt. Weest indagtig, hoe dat gy, onttrokken aen de magt van den prins der duyfsteriffen, tot het licht en het Ryk van Godt overgebracht zyt.* (*Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, & divinam consorsium naturae, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento ejus capitis & corporis sis membrum. Reminiscere, quia erutus de potestate tenebrarum translatus es in Dei lumen & Regnum.* S. Leo Sermon. 1. de Nat.)

Gy begrypt zeker deze waerheyd, Lieve Broeders, en Gy erkent het weldaet dat U geschied is: Maer wandelt dan ook gelyk kinderen des lichts moeten wandelen... en wagt U van deel te nemen in de ydele werken der duyfsteriffen. (*Ut filii lucis ambulate... & nolite communicare operibus infructuosius tenebrarum.* Eph. V. v. 8. & 11.) Heeft Godt U hervormt, en U gemackt een nieuw scepffel in Christo: zyt gy opgestaen uyt het graf

graf des doods; Zyt gy met Christus verreezen (zegt Paulus tot die van Coloffen) zoo zoekt de zaaken van hier boven, alwaer Christus zit aen de rechter-hand Gods. Smaekt het gene hier boven is, en niet dat op de aerde is, want gy zyt dood, voegt hy'er by, en uw leven is met Christus in Godt verborgen. (*Si confurrexistis cum Christo quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Coloff. III. v. 1. & seq.*) Dat is te zeggen: Gy moet U als dood rekenen voor alle aerdsche begerelykheden, en gelyk Christus hier boven geheel en gansch leeft voor zynen Vader, zoo moet insgelykx geheel uw leven voor Godt wezen, en tot synen dienst en glorie strekken.

Maer wat middel, Alderliefste, om hier toe te geraeken? Paulus leert hem ons in het besluyt, het welk hy trekt uyt syne boven-gemelde vermaening: *versterft dan*, zegt hy, *uw litmaeten die op de aerde zyn, schud den ouden mensch uyt met syne werken, en trekt aen den nieuwen mensch, die vernieuwt word... naer het beeld van den gene, die hem geschaepen heeft.* (*Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terram... exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum, eum qui renovatur... secundum imaginem ejus, qui creavit illum. Ibid. v. 8 & 9.*) Als of hy wilde zeggen: bestryd uw lighaem, en syne litmaeten; uw hert en syne ongeregelde driften: bestryd en besnoeyd uwe zinnen, die de bron-aders zyn van uwe kwaede begerelykheden ontrekt hun alles wat uw hert kan misleyden; maekt hun als dood en ongevoelyk aen al wat aerdsch is en vergankelyk: vlugt die ydele voorwerpen met de welke U de wereld aenlokt: temt uw vleesch door het vasten en de boetveerdigheyd; en op deze wyze zult Gy den ouden bedorven mensch uytgeschudden, en eenen nieuwen volgens Gods beeld aantrekken; uw leven zal heylig zyn, en met Christus in Godt verborgen.

Dat is het denkbeeld, Lieve Broeders, dat den H. Geest ons geeft van dien Evangelischen degen met den welchen wy in eenen zedelyken zin ons zelve dooden moeten: en weet, dat alle die heylzaeme uytwerksels waer van wy nu gesproken hebben, vrugten zyn van de christelyke versterking. Maer waer is helaes deze deugd te vinden in den ongelukkigigen tydftip die wy beleven! tydftip, van den welchen men zeggen mag, dat de liefde tot de wereld alle herten bevangen heeft, en dat haere ydele pragt en genugten met zoo uytzinnigen iver worden aengezet, dat zy niet alleen den geest van godvrugtigheyd uytdooven en de christelyke zeden verderven, maer ook volgens het tydelyk de familien ten gronde trekken: ieder-een ziet het, ieder-een beklægt het: maer hoe kan het gestut worden, zoo lang als men meer wilt volgen de voorbeelden van elkanderen, als de regels, die ons de natuerelyke reden en de christelyke zeegbaerheyd voorschryven? Ondertusschen den Geest van Christus word verbannen uyt het Christendom: men aenschouwt t'alle kanten verminderinge in de godvrugtigheyd, en voor eerst de bermhertigheyd tot onzen armen evenmensch (die nogtans ons moet hier namaels een bermhertig oordeel bezorgen) word door den zwier van de wereld teenemael uytgedooft: want dien zwier is alreets, in t'algemeyn gesproken, zoo hoog opgeklommen, dat menschen, die anderzints magtig en ryk zyn, geen den minsten overschot hebben om hunne arme broeders by-te-staen, en liever zien zy de zelve versmooren in d'alderdroefste ellende, als iet van hunne ydele genugten te missen. 't Is te vergeefs, Alderliefste, dat Gy meynt waere Christenen te zyn, wanneer Gy op diergelyken voet voortgaet: want wilt Gy den ouden bedorven mensch uytgeschudden, dan moet gy aantrekken (*als uytverkoorne, als heylige en lievelingen Gods*) een ingewand van bermhertigheyd, de goedertierenheyd, de oodmoedigheyd, de zeegbaerheyd, (*Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam. Ibid. v. 12.*) gelyk U Paulus al wederom gebied in de voorgemelde plaetse. Zal het U misschien in Gods oordeel tot versoening dienen, dat den zwier van de wereld, die Gy meynt te moeten volgen, U magteloos maekt om bermhertig te wezen en zeegbaer? Zeker neen: uwen Rechter zal U antwoorden, dat hy de wereld en haere ydelheden al lang gedoemt heeft, dat Gy haere pomperyen had afgezworen, en op die voorwaerde door de waters van den II. Doop Christenen waert: en dus dat Gy U dobbel pligtig gemaekt hebt, eens met uwen eed te breken en de wereld te beminnen, die Gods vyand is; en nog eens met U vrywillig magteloos te maeken om die deugden te oefenen de welchen de ziele zyn van het christelyk leven. Wilt Gy dan wys zyn, Lieve Broeders, terwylen het nog tyd is, begint zeegbaer en heyliglyk te leven, gelyk het de pligt is van eenen waeren Christenen? trekt U af van de bedorventheyd des werlds, en het gene Gy tot heden in ydelheyd verquift hebt, besteed dat om uwe arme broeders by-te-staen? het zal meer als genoeg zyn om hunne behoefte weg-te-nemen, om aen U een bermhertig oordeel te verwerven, en den zegen des Heere over U en uw huys te trekken.

Maer om dit uyt-te-werken zult Gy uwe liefde tot de wereld en uwe ongeregelde lustjens al dikwils

moeten verfterven: en wie zal hier toe overhaelen die flouwe Christenen van onze tyden, de welke tót het hoofd toe in d'ydele genugten verfmoot liggen? Aen vele van hun is den naem van verfterving onlydelyk; en zyn'er nog die hem met gedult kunnen hooren, zy beelden zig in, dat de deugd van verfterving niet toepaft aen menschen, die zig in het midden van de wereld bevinden: maer dat zy als eygen is en noodig aen die perfoonen, de welke zig uyt het gewoel hebben afgetrokken, en in een Klooster oft andere stille plaetse de volmaektheyd betragten en voor Godt alleen willen leven.

Dwaesheyd, die zynen oorsprong heeft in die verkeerde en ongeregelde liefde van ons eygen zelve, met de welke wy ons zoo menigmael streelen, en de waerheyd bewimpelen! Zegt dog, wat reden beweegt die perfoonen om een streng leven aen-te-nemen, het welk aen het bedorven vleesch veel ongemak bybrengt? waerom vlugten sy de wereld? waerom bidden sy? waerom vasten sy? waerom oeffenen sy de verfterving? 't is om hunne zonden te boeten: 't is om hun vleesch te temmen: 't is om hunne deugd te bewaeren en zig vry te houden van de besmetting. En Gy, die zoo dikwils gezondigt hebt: Gy, wiens deugd zoo klyn is: Gy die altyd nytgestort zyt tot dertelheden en aerdsche wellusten: Gy, met een woord, die dagelyks eene besmette logt scheidt, en met duyzende perykelen t'alle kanten omringelt zyt; Gy vleyd U, dat het gebod van de verfterving op hun past maer niet op U; dat Gy deze wapenen niet gebruyken moet, en Gy wilt nog van gebed, nog van vasten, nog van verfterving, nog van andere boetveerdige werken hooren.

Ondertuffchen zeg ik U, Lieve Broeders, dat 'er geen stuk is, het welk Christus dikwilder heeft ingeboezemt; geen, waer op Paulus meer heeft aengedrongen, als op die geestelyke krayffing, die verfterving, die verloochenis van ons zelve. Legt het heylig Schrift open, elk blad zal U van deze waerheyd overtuygen. *Die zyn kruys niet opneemt en my volgt, is my niet weerdig* (*Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Matth. X. v. 38.) leert ons Christus in het Evangelie. *Ieder een van U-L., zegt hy op eene andere plaetse, die niet afgaet al wat hy bezit, dat is: ten minsten zyn hert daer aftrekt, kan mynen discipel niet wezen.* (*Omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. XIV. v. 33.) *Wederom: Zoo imand my wilt navolgen, dat hy zig verloochene, zyn kruys dagelyks opneme, en my volge: en, gelyk den Evangelist daer duydelyk byvoegt, hy zeyde dit tot een igelyk.* (*Dicebat autem ad omnes: si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Luc. IX. v. 23.) *Alle die aen Christus toebehooren* (schryft Paulus toe die van Galatien) *hebben hun vleesch gekruyst met alle zyne kwaede driften en beazerlykheden.* (*Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis.* Gal. V. v. 24.) En in synen Brief tot de Colossensien geeft hy aen ons alle dit gebod: *versterft uwz litaecten die op de aerde zyn.* (*Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram.* Col. III. v. 5.) Diergelyke uyt-drukkingen zyn inimmers algemeyn, en vallen op ieder-een zonder uytneeming. Christus predikte tot de schaaeren, Paulus schreef to onderwyzing van alle Geloovige, wanneer sy deze lessèn gaven. Zy spraken aen geene Eremeyten, noch Religieusen: maer aen mans, aen vrouwen, aen perfoonen die in de wereld leefden, zonder eenig verschil te maeken tusschen de verscheydentheyd van hunnen staet of conditie. Kort: zy spraken tot alle die, de welke discipels van Christus willen wezen. 'Tis ook daerom dat die vierige Christenen van 'd eerste tyden in eene geduerige verfterving geleest hebben, dat de Heydenen hun als dwaesze menschen agten, om diefwille dat sy, uyt hope van een beter toekomende leven, zig onttrokken alle die zaeken, de welke voor den tegenwoordigen tyd aengenaem zyn aen de zinnen.

De verfterving is dan niet eygen aen zekere foort van Christenen; maer sy is aen hun alle noodig: en om dat veele deze waerheyd begrypen, en doorgronden wat al beletzel den zwier en het gewoel des werelds tegen de deugd opwerpt, daerom is 't dat sy beter agten zig teenemaal van de zelve af te scheidten. Dit heylig gedagt heeft de Woestynen vervult, 't heeft den grondsteen geweest van d'instelling der Kloosters, en het doet nog duyzende andere op zoo verstorve wyze leven in het midden van de wereld, als of zy op de wereld niet waeren. Deze laeste volbrengen enkelyk eene pligt, die Paulus al wederom aen ons alle oplegt, wanneer hy tot de Corinthiaenen schryft: *Broeders, den tyd is kort: overzulkx... dat die de welke deze wereld gebruyken, het zoo doen, als of sy duer van geen gebruyk maekten: want,* zegt hy, *den stand van deze wereld gaet voor by.* (*Qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi.* 1. Cor. VII. v. 31.) Schoone lesse! waer uyt wy leeren, hoe dat wy ons hert moeten aftrekken van alle aerdsche zaeken alhoewel wy de zelve nog blyven gebruyken: maer lesse, de welke noyt zal indruk doen op eenen Christenen, die minnaer van de wereld is; is het mogelyk, dat diergelyke zig zouden begeven tot bidden, tot boetveerdige werken, die pynellyk aen het lighaem zyn? Hoe zullen sy hunne lustjens verfterven, en hunne

zinnelykheden dooden, terwylen zy niet anders zoeken als hun lighaem te koesteren, en in de genugten der zinnen hunne dagen te verflinden?

Zyt Gy dan Christenen, en wilt Gy het blyven, Lieve Broeders, ik herhaele U nog eens: *Erkent uwe waardigheyd . . . gedenkt van wat Hoofd en van wat lighaem gy litmaet zyt.* (*S. Leo supra.*) Kinderen des lichts, mede-erfgenaemen van Christus, weest indagtig aen wie Gy gelyken moet. Streelt U dog niet, om dat Gy misschien niet valt in die grove zonden, van de welke een heydensch mensch zelf, die eenigzints volgens de reden leeft, eenen schroom zou hebben. Christus wiens, afbeeldsel Gy in U draegen moet, heeft U niet alleen geleert de zonden vlugten, maer ook het goed doen. Hy is U voorgegaen in het oeffenen van d'aldervolmaekteste deugden, en hy gebied U syne voetstappen te volgen. Hy is zagtmoedig geweest en ootmoedig van herte: hy heeft noyt de bedorve wereld bemint; maer in tegendeel hy is haer komen bestryden: hy heeft het oordeel van verdoemenis tegen haer uytgesproken; hy heeft gedoemt haere ydele vreugden, en opentlyk verklaert, dat *de wereld zig zal verblyden; maer dat syne discipelen zullen in droefheyd zyn.* (*Mundus gaudebit, vos autem contristabimini.* Joan. XVI. v. 20.) Hy heeft hier geen leven gehad, dat zoet was of aengenaem volgens het lighaem; maer van den eersten oogenblik af heeft hy vele ongemakken geleden, en syn Kruys gedraegen tot dat hy aen dien heylzaemen Boom synen Slag-offer voltrokken heeft.

Ziet daer het voorbeeld, Christenen, het gene Gy volgen moet, van wat staet of conditie Gy wezen moogt: en ten zy dat den Vader in U vinde die trekken van deugd, de welke U doen aen synen Zone gelyken, zyt verzekert, noyt zal hy U als Broeders van dien Eerst geboornen erkennen. Den naem van Christenen, die Gy draegt, legt U deze pligt op. Dien naem beteekent eenen discipel van eenen gekruyften Godt; een kind van de wet van liefde; eenen leerling van het Evangelie; eenen mensch, die weet, dat hy de volmaektheyd moet betragten; dat hy geduerig zig zelve moet verloochenen; dat het lyden hem noodig is; dat alle ydele genugten hem verboden zyn, en dat hy het kruys, het welk zoo menigmael op syn voorhoofd geteekent word, opentlyk moet belyden, en in geheel synen handel doen uytscyhen. 'T is aldus dat men Christenen is, en dat men het wezen moet: en wilt Gy uw leven volgens deze grond-regels onderzoeken, misschien zult Gy bevinden, Lieve Broeders, dat Gy van de wezendheyd van eenen Christenen mensch niets anders als eenen ydelen naem meer over hebt.

Immers de waere Christenen kruysen hun vleesch met alle syne begerlykheden; en Gy streelt, Gy koestert dien vyand van uwe zaligheyd. De Christenen zyn van deze wereld niet; en Gy zyt 'er de minnaers van en de slaeven. De Christenen waken op hun zelve, sy vlugten alle perykelen, in de welke de zuiverheyd van hunne ziele zoude kunnen gekwetst worden; en Gy bemind die gevaeren, Gy zoekt hun, Gy werpt U in het midden van de zelve. De Christenen zien zig aen als reyzers; en Gy zoud hier beneden voor altyd willen blyven woonen. De waere Christenen tragten dien kostelyken tyd profytelyk te besteden; en Gy weet niet wat uytvinden om hem in ydelheyd en bezelingen te verkwisten.

Nog eens, Lieve Broeders: zoo kan men geen en waeren Christenen wezen: 't is niet genoeg dat Gy U wagt van die grove buytensporigheden, de welke U in d'ooogen van de menschen zelf misfagelyk zouden maeken en strafbaer. Uwe deugd moet hooger opklimmen: den Geest van Christus moet in U heerschen, uwe ziele moet verciert zyn met een levendig geloof en eene brandende liefde tot uwen Schepper: uw herte moet zuiver zyn, uwe gedagten heylig, uw leven vrugtbaer voor den Hemel, uwe dagen moeten vol zyn.

Ik bid U dan Broeders, door de barmhertigheyd Gods, . . . voegt U dog niet naer den zuier van deze wereld, maer hervormt U zelve met nieuwe gedagten op-te-vatten. (*Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, . . . nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri.* Rom XII. v. 1. & 2.) Aldus sprak Paulus tot die vierige Christenen van Roomen, voor wie hy Godt bedankte, dat hun geloof door geheel den aerdbodem roemrugtig geworden was, (*Gratias ago Deo meo . . . pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiat in universo mundo.* Rom. I. v. 8.) en vervolgens die hervorming is nog veel meer noodig in deze vervalle tyden. Daerom, Alderliefste, laet ons de zelve zonder uytstel aenvangen; geen tyd is zoo bekwaem als den Vasten-tyd om ons hert van de wereld af-te-trekken en het zelve tot een nieuw leven te hervormen. Die ydele spectakels, die dertele vergaederingen, de welke U misschien zoo dikwils tot eenen streunkel-steen gediend hebben, worden in deze dagen opgeschorft, en dus is'er voor U eene gelegentheyd weg-genomen, die U anderzints zou aenlokken tot de wereldsche dwaesheden. Gy kont U ook gemakkelyker uyt het gewoel trekken om U met Godt bezig te houden, en met de zaeken die uwe zaligheyd aengaen: want in geheel het Christendom (schoon de bederffenis zoo algemeyn is) ziet men evenwel in dezen tyd-stip eene

zekere zeegbaerheyd uytſchynen, die U ſtigten moet en opwekken om over-te-gaen tot een deugdzaem leven. De voorbeelden van uwe Broeders, en al wat rondom U is onderſteunt uwe zwakheyd, en moedigt U aen om met hun goede vrugten van zaligheyd voort-te-brengen. Het vafſten dempt ons vleefch, en doer onze kwaede driften zwygen: de onthouding van ſpyze verſterft onze luſtjens, en leert ons de zelve beſtryden: den rouw, die de Kerk aantrekt, boezemt ons in den geest van boetveerdigheyd: de dagelykſche Sermooenen zyn als eene geduerige ſehole, alwaer wy in het Chriſtelyk leven onderwezen worden. Het bitter Lyden van onzen Zaligmaeken, dat ons op de Predik-ſtoelen word voorgelſt, geeft ons eenen ſpoorſlag om ons zelve vrywillig met hem aen het Krays te hegten, en om de zonden te verlaeten, de welke aen den Zone Gods de dood gekoſt heeft. Wat al ſchoone middelen, Lieve Broeders, die ons in dezen tyd worden aengeboden om den geest van de wereld uyt-te-dooven, en ons hert voor Godt te vernieuwen! middelen, die onſteenmael zullen hervormen, is het zaekedat wy daer een heylig gebruyk willen van maeken. Laet ons dan beginnen, en die vernieuwing bewerken, en gelyk wy tot nu toe in ons gedracgen hebben het afbeeldſel van den aerdfchen menſch, laet ons die trekken uytwaſſchen door traenen van boetveerdigheyd, en voortaan in ons draegen het afbeeldſel van den hemelſchen, (*Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis.* I. Cor. XV. v. 49.) die Chriſtus is.

Ik betrouw, Alderlieſte, dat Gy dit met den aenſtaenden Vaſten zeker betreffen zult, om dat Gy U tot dien zaligen tyd beter als oyt gaet bereyden. Immers hoe hebt Gy U daer toe bereyd op de voorgaende jaeren, wanneer alle die vermommingen en onbeſchofiheden binnen deze Stad op den Vaſten-avond gepleegt wierden? Chriſtenen, die in hun zelve Gods beeld draegen, zag men dat beeld en zelf hunne redelyke natuere door alie foorten van dwaesheden onteeren. Sommige liepen verkleed als zotte en uytzinnige: hier zag men mans in vrouwe, daer vrouwen in mans kleederen: andere vertoonden eerſchendige of onbetamelijke verbeelteniffen: andere verſchenen onder de gedaente van duyvels, van beefſten &c. en hunne woorden en werken paſſen maer al te wel op de kleederen, die ſy hadden aengetrokken: de ſchaemte was afgelegd, en onder het mommer wierden allerhande baldaedigheden uytgewerkt. Den Heere zy geloof, dat ons agtbaer Magiſtraet, altyd bezig met de zeden te verbeteren, deze publieke verergerniffen heeft weggenomen, met alle vermommingen 't zy op de ſtraeten, 't zy in ballen oft andere by-een-komſten op het ſcherpſte te verbieden: en diensvolgens hope ik, Lieve Broeders, dat Gy-Lieden hunne Vaderlyke zorge in dank nemende, ook van uwen kant zult daer in mede-werken, en aſſchaffen alle verzamelingen, alle gezellſchappen, waer in Gy te voren gewoon waert op die verdoemelyke Vaſten-avond-dagen met dertelheden, met dronkenſchap, met vloeken en zweiren en andere ſchrikkelyke zonden uwen Godt zoo jammerlyk te vergrammen. Wat zyn dog die onchriſtelyke vreugden van den Vaſten-avond als overblyſels van het Heydenom, de welke aen ons en aen onze H. Religie eene aldergrootſte ſchande doen? want helaes! waerom is 't dat men deze heydenſche gewoontens meer by de Catholyke als elders vind? 't Is om dat by hun de dagen van verſtervinge en van boetveerdigheyd aenkomen, en daerom willen ſy te voren den vollen rogt aen hunne kwaede driften geven: ſy gaen Godt vrywillig vergrammen, om dat den tyd-ſtip naedert, wanneer ſy zig met hem moeten verzoenen en de zonden boeten: ſy ſtellen op hun voorhoofd het teeken des duyvels, om dat 's anderdags op de zelve plaetſe het Krays Chriſti moet geteekent worden. Is dan onze Religie een zot-ſpel? Is ſy een heyligſchendende mommerye, Alderlieſte? Hoe komt dit met haer overeen? Hoe beſtaet dit met de gezonde reden? Heeft Chriſtus miſſchien deze dagen uytgenomen en toegelaeten, dat wy hem alſdan mogen verloochenen! Heeft hy ons geleert, dat wy op duſtanige wyze tot ons de verſterving bereyden moeten? Ach! Kinderen van Gods Kerk, doet uwe oogen open, en hebt Gy tot nu toe die wulpsche gewoontens van de Heydenen doen zegenpraelen over de wetten van uwen goddelyken Meeſter, houd op van Gods vreck verder uyt-te-roepen: hervormt U zelve, en krygt betere gedagten. Laet aen d'ongeloovige diergelyke vreugden over: maer Gy bereyd U met een zuiver hert, om uyt den heyligen Vaſten-tyd alle mogelyk vrugten te betrekken: betragt U weerdig te maeken, om Gods dierbaere gaven t'ontfangen, en het afbeeldſel van ſyne Zone in U te voltoeyen, op dat Gy naermaels als egte Broeders van dien Eerſt-geboornen, met hem den Hemel moogt erven. Amen.

Terwylen dat'er in deze Stad en in andere plaefſen van ons Biſdom onlangs verſcheyde ziekten geheerft hebben, waer door het gebeurt, dat'er eene groote menigte van menſchen gevonden word (naementlyk onder de arme gemeynte) de welke nog niet teenemael herſtelt zyn, maer tot heden toe zeer ſlap en kwelende blyven: daerom is 't dat Wy goedgevonden hebben, ten tyde van dezen Vaſten het eten van Vleefch toe-te-laeten, op de maniere als volgt:

I. Het zal geoorloft zyn Vleesch te eten, van den eersten Zondag af van dezen Vasten tot Donderdags inclusies voor den Palmen-Zondag, uytgenomen de Woonfdagen, Vrydagen en Zaterdag.

II. Men zal dit niet meer als eens dags mogen doen, behalven op de Zondagen, het welk verstaen word ook van de gene, die anderzints niet gehouden zyn te vasten.

III. Wanneer iemand op de boven-gestelde dagen Vleesch eet (geene uytgenomen) zal hy op den zelven dag geenens Visch mogen gebruyken, waer onder begrepen word alle Schelp-visch, als Oesters, Mosselen, Krabben, Kreukelen &c.

IV. Men zal ook mogen Eyeren gebruyken, behalven op Asschen-woonfdag, op de Vrydagen, Quater-temper-dagen, en geheel de Goede Weke, den Palmen-Zondag inclusies; te weten eens dags in de maelyd en geenzints in de collatie.

V. Inglyks word het gebruyk van het Zuyvel toegestaen, uytgenomen dat men het zelven zal moeten derven binnen de Steden van Antwerpen en Lier op Asschen-Woonfdag, als ook op Woonfdag en Vrydag in de Goede Weke: en in andere Steden en Plaetsen, aen Onze Geestelyke Bestiering onderhooring, op den Goeden Vrydag alleen.

V. Alle die deze Dispensatie van Vleesch-eten zullen gebruyken, moeten ieder in het bezonder ten tyde van dezen Vasten eens eenen Schelling geven in de Zuyvel-kasse van hunne respectieve Parochie-Kerk, om gebruykt te worden volgens de Ordonnantie van de tweede Synode dezer Bisdoms: of sy moeten voor iederen dag, dat sy Vleesch eten, den *Vader ons* en *Weest gegroet* vyf-mael lezen.

VII. Die uyt besondere redenen, volgens voorgaende oordeel van den Medecyn-meester, meerdere Dispensatie noodig hebben, zullen gehouden zyn de zelve van Ons te verzoeken.

Ondertusschen vermaenen Wy U-L., Lieve Broeders, dat Gy deze gunste moet aenzien als gegeven niet tot lekkernye of wellust, maer tot enkelen nooddrift des lichaems, en op dezen voet moet Gy de zelve gebruyken; dus bevelen Wy U deze verzagting van den Vasten te vergelden met andere werken van boeteveerdigheyd, en naementlyk met milde aelmoessen aen uwe arme Broeders, wiens ellenden ons bezonderlyk beweegt hebben om deze Dispensatie te vergunnen.

Gegeven binnen Antwerpen den. 25 February 1780.

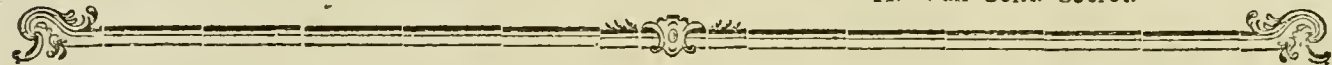
Locus † Sigilli.

Was onderteckent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.

A. Van Celft. Secret.

Herderlyken Brief, dienende tot voltrekking van het Broederschap van den H. Carolus Borromæus, onlangs binnen Antwerpen opgereg.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen, Bisschop van Antwerpen &c.

Aen alle Inwoonders dezer Stad eenen Christelyken Iever en Zaligheyd in den Heere.

DE jammerlyke onwetentheyd, waer in zoo vele bejaerde menschen versmoort liggen, en aen wie men mag toeschryven, dat sy in zonde leven en een'wig verloren gaen, heeft Ons dikwils doen zugten, Lieve Broeders, en om dat Wy met hert en ziel uw waer geluk betragten, daerom hebben Wy van den eersten oogenblik af, dat Wy met het Bisschoppelyk Ampt belast zyn, Ons bezig gehouden, om zoo haest het mogelyk was deze onwetentheyd te doen verschuyven, en door eene algemeyne Onderwyzing, by forme van Catechismus, zoo geleerde als ongeleerde in den weg der zaligheyd t'onderrigten.

Van dit voornemen hebben Wy menigmael gesproken,

en U opgewekt om het zelven t'ondersteunen, zoo in onze Sermooenen als in Herderlyke Brieven uyt dat inzicht aen U toegezonden, tot dat Wy op het eynde van den laestleden zomer ons oogwit betroffen hebben, met op-te-regten eene publieke Onderwyzing in de Kerke van den H. CAROLUS voor alle soorten van menschen, en daer-en-boven nog vyf diergelyke in verscheyde Capellen dezer Stad voor de Arme in't bezonder.

Het was gemakkelyk te voorzien, dat de Onderwyzing in de Kerke van den H. CAROLUS eenen gelukkigen uytflag hebben moet: want onder dat groot getal van Borgers en andere Inwoonders dezer Stad worden'er zeker-

lyk zeer veele gevonden, die gretig zyn om Gods Woord te hooren, en die teffens zeer wel bevatten, dat voor hun niet profytiger wezen kan als eene eenvoudige Onderwyzing, waer in men alle de waarheden van de Christelyke Leering, d'eene voor en d'andere naer, volgens het order van den Catechismus uytlegt. Ook ziet men aldaer eenen ougemeenen toeloop, zoo verre dat de Kerke elken keer is opgekropt, en wegens dit punt is my niet over, Alderlieffte, als uwen iever te pryzen, verzoekende, dat Gy zoud in den zelve volherden, en leven volgens de zalige Zedelessen die U daer gegeven worden. Niet is'er profytiger om tot dit eynde te geraeken, als t'elke reyze, wanneer Gy t'huys komt, den Catechismus open-te-leggen, en by U zelve nog eens t'overdenken en diep in het geheugen te printen alle de waarheden en schoone aenmerkingen, die Gy op ieder punt zult gehoort hebben: volgt dezen raed, en Gy zult op korten tyd met groote schreden uwen weg naer den Hemel vervoorden.

II. Wat aengaet het ander deel, te weten, d'Onderwyzing voor de Arme bejaerde, deze schein aen zoo vele moeyelykheden onderworpen te wezen, dat men daer van geen goed eynde dierf hopen. Hoe is het mogelyk, zeyde men, dusdanige menschen tot den Catechismus over-te-haelen? Menschen die men noyt in de Sermoonen ziet, die nauwelyks eens op de weke naer de Kerke komen; die schier noyt tot de III. Sacramenten naderen; die gewoon zyn de Zondagen in de herbergen en in dronkenschap over-te-brengen: Kort, die geen denk-beeld nog van Religie nog van Gods Wetten hebben. Hoe zal men dat volk, het welk onbeschoft in syne zeden is, en voor niemand opzigt heeft, stil en zeegbaer doen zitten? Wat al voorwendfels zullen sy niet bybrengen, wanneer men hun daer eenigzints zou willen toe praemen, en wat middelen zyn'er om die uyt-te-werken? het schynt zelfs, dat den naem alleen van Catechismus genoeg is om die Onderwyzing hatelyk te maeken, en hun daer af te verwyderen.

Diergelyke moeyelykheden wierden dagelyks opgeworpen eer het werk begonst was: zoo spraken'er de menschen af, aen wie het als onmogelyk voorkwam: maer Godt, aen wie alles mogelyk is, heeft het anders willen schikken: men heeft geene voordere moeyte moeten aenwenden als de Kapelle t'openen en Gods Woord beginnen te prediken, en van den eersten oogenblik af is alles geweest in goed orden. Het getal der Arme is iederen keer grooter en grooter geworden: heden is het alreeds geklommen tot ontrent twee duyzend vyf honderd perfoonen, en waerfchylyk zal het nog blyven aengroeyen. Die zelve menschen, de welke te vooren in dronkenschap en baldadigheyt de Zondagen onteerden, loopen heden in het midden van den naermiddags-tyd naer de Onderwyzing, gelyk de lammeren naer den schaep-stal. Met ziet hun daer zitten met de traenen in d'ooogen, met den mond open als gaepende en smakkende om die waarheden in-te-zwelgen, die zoo dierbaer en zoo nieuw voor hun zyn. Van het gene ik hier schryve kan een-iegelyk zig zelf overtuigen, als hy wilt naer de Kapellen gaen: en de Catechizanten, die met dit heylig werk bezig zyn, zullen U nog meer wonderheden verhaelen. Van nu af zyn de zeden van de Arme gemeynte grootelyks verandert: de dronkenschap, het vloeken en zweeren zullen wel haest teenemaal verbannen zyn: men bemerkt, dat de Arme veel meer als oyt de III. Sacramenten gebruyken: d'eene bekeeringe volgt op d'andere: en is het zacke dat wy, naer weynige maenden dat dien Catechif-

mus is ingeselt, zoo treffelyke vrugten zien, wat hebben wy te verwagten, wanneer het Woord Gods, dat kleyn mostaert-zaed, diepe wortelen in het hert van die Arme zal gefchoten hebben, en tot eenen grooten boom zyn opgewallchen!

Aen wie, Lieve Broeders, moet men dit alles toefchryven? 't Is aen Godt, die alleen mirakelen doen kan. Wy moeten bekennen, dat hy'er fyne almachtige hand heeft aengesieken, en dat sy'er uytdukkelyk in uytfchynt: want eene onderneming, die wy alle zeer moeyelyk agten, en die by sommige als onmogelyk wierd aengezien, heeft by op eenen oogenblik voltrokken, en zoo gemakkelyk voltrokken, dat de Arme, zonder eenige moeyte langs onzen kant, van zelfs tot den Catechismus gekomen zyn. Te weten: de Goddelyke Voorzienigheyt, die alles befiert op eene zoete en kragtdaedige wyze, heeft hier toe eenen bekwamen tyd-luip uytgekozen. Dit werk, schoon het eenige maenden was voorgenomen, konde niet begonst worden om diesswille dat het geduerig verscheyde hinder-paelen ontmoette: het schein zelf somtyds meer agter uyt-te-gaen als te voorderen, tot dien oogenblik toe, wanneer ons agtbaer Magistraet (ondersteunt door Zyne Koninglyke Hoogheyt den Gouverneur Generael dezer Nederlanden) besloten heeft de Bedeleryen te verbieden, eene nieuwe Bestiering voor den algemeynen Armen in-te-stellen. Dit was, Alderlieffte, den gelukkigen tyd-stip bestemt door Gods Voorzienigheyt: alsdan heeft sy teffens alle beletselen uyt den weg geruymt, en deze twee heylzaeme ondernemingen zyn met den aldergewenschten uytval begonst in eene de zelve weke. Ook moesten zy saemen gepaert gaen; want zonder de nieuwe Bestiering zou het d'aldergrootste moeyte gekost hebben de Arme den Catechismus te doen bywoonen: immers zou men aldaer noyt dat groot getal gezien hebben, nog mogen hopen alle die vrugten, die'er heden zullen uytspuyten. Ingelyks zoude den Armen bezorgt geweest hebben: maer hunne ziele had blyven hongersnod lyden: dus om onze Arme gemeynte volgens ziel en lighaem gelukkig te maeken moeten deze twee Instellingen de hand aen elkanderen leenen, sy moesten d'eene by d'andere gevoegd worden, gelyk het gebeurt is; en ik hope, dat sy aldus zullen by een gevoegd blyven, zoo lang als Antwerpen staen zal. Ik hope dit met een vast betrouwen, het welk op Gods goedheyt gegrond is; want heeft hy deze twee werken begonst, hy zal de zelve staende houden, ten waere dat wy Ons fyne genaede onweerdig maekten, en syne gaeven verwierpen.

III. Ik heb hier boven gezeyt, dat Gods hand heeft uytgeschenen in het voltrekken van den Catechismus, en het zelve zeg ik, met geen mindere reden, van de nieuwe Bestiering voor den algemeynen Armen, door onze Wethouderen ingeselt; niet alleenelyk om dat diergelyke Instelling (waer in de Religie en de staetkundigheyt makender omhelzen) in haer zelve prysbaer en heylig is: maer om dat Godt ons ook openlyk heeft doen zien, dat hy synen magtigen erm tot uytvoer van dit Werk gebruykt heeft, en dat hy het wilt ondersteunen.

Deze onderneming, gelyk Gy weet, Alderlieffte, is volgens haer doelwit zoo wydloopig, dat zy begrypt alle Arme ingezetenen dezer Stad, niet eenen uytgenomen; en 't is U niet onbekent, dat hun getal oneyndig is en by naer ongeloovelyk. Alle deze Arme moesten bezorgt worden: het bedelen, dat de kostwinning van vele was, moest belet worden: men moest vinden over de twee hondert Perfoo-

nen, die uyt enkele liefde tot Godt en tot den evenmenschen de zorge voor alle die behoeftege zouden op zig nemen, en vrywillig eenen last aenveerden, die zwaerder is als men kan bedenken. Oudertusfchen zoo groote onderneming was nauwelyks beraemt, of men heeft haer voltoyt gezien. Op weynige dagen was het getal der Commissarissen vervult, d'eene heiligt uyt de Clergie, de andere heiligt uyt den Werelyken Staet verkozen. d'Aldertreffelykste van de Stad bieden hunne hulpe toe; ja, was het noodig geweest, men had'er nog meer gevonden. Op eenen stond zag men de Bedelery zonder eenige floorenis verbannen, en de Commissarissen waeren aen 't werk, geen anderen iever-zugt hebbende als hun Ampt met d'aldergrootste neerfligheyt te bedienen, en malkanderen, was het mogelyk, t'overtreffen.

Zoo is het werk begonst, Lieve Broeders, en Gy ziet dat het zoo blyft voordgaen. Die Arme, de welke eertyds een voorwerp waeren van afkeerigheyt, en waer op schier niemand syne oogen wilde slaegen, worden heden bezorgt en getrooft door de beste foorte van onze Inwoonders; huyskens en huttekens, waer in geen deffig man synen voet zou gestelt hebben, en waer ook niet te zien is als ellende en vuyligheyt, daer vliegen heden de Commissarissen naer toe om in den persoon van hunnen behoeftege Broeder, Christus t'omhelzen en synelydende lietaeten te verkwikken. Word'er iemand ziek, velieft hy syne kostwinning, komt hem eenig ander ongeval over; op alle sonden, op alle ueren staet men gereed om'er naer toe te loopen en den noodigen bystand te bezorgen. Met den zelve iever neemt men op de zeden agt: vallen'er onder de arme gemeynte kyvagien voor, dronkenfchap of andere onbeschotheden, seffens word hier in voorzien, en men tragt de pligtige nu met zoetigheyt, nu met strafheyt tot beternis te brengen.

Dit alles gebeurt met d'aldergrootste vlytigheyt, men aenziet nog moeyte, nog ongemakken, nog zelfgevaeren van het leven, die anderszints de menschelyke voorzigtigheyt, aen haer zelve gelaeten, niet zonder reden te vreezen had. Dit heeft gebleken in den algemeynen overgang van den zoo-genaemden Rooden-loop, en gevaerelyke kortzen, die onlangs in deze Stad geheerscht hebben. Van deur tot deur waeren'er zieken, waer van'er vele wierden nae het graf gestypt: en niet tegenstaende dat die ziekte haetelyk scheen en besmettelyk, en dat het gevaer nog vergroot wierd door den reuk en vuyligheyt van die arme huttekens; noyt heeft daerom eenen Commillaris agtergelaeten syne pligt te kwyten, en die Arme, volgens dat den nood vereyschte, te bezoeken; zoo dat de liefde tot den even-mensch scheen overwonnen te hebben alle vreeze, die de natuer konde opwerpen.

Deze dingen (die wy anderszints niet gelooven zouden) hebben wy gezien, Lieve Medeborgers, en wie kan diergelyke wonderheden doen uytwerken, als Godt alleen, die de herten der menschen in syne handen heeft, en de zelve keert volgens syn welbehaegen? Besluit'er dan uyt met my, dat dit heylzaem werk van Godt komt, dat hy het ondersteunt, en dat het synen wille is, dat het zelve met alle mogelyke middelen vervoordert worde. Waer het zaek dat Godt zig daer niet tusfchen gemengelt had, wy moesten van den eersten oogenblik af den moed verloren gegeven hebben. Want nauwelyks was deze nieuwe Bestiering eenige dagen ingestelt, of sy wierd overvallen met die algemeyne ziekte, de welke de kasse van uytgeef dry en

vier-dobbel, bezwaerde, terwylen dat de inkomende aelmoellen zeer gering waeren. De Commissarissen waeren nog nieuw, het grooten getal was ongewoon met arme menschen, om-te-gaen, en zig tot de ellendige huttekens te begeven: weynige waeren in d'omstandigheyt geweest van te moeten armoede, ziekte en dood te saemen bevegten, om de zelve van hunne Broeders af-te-weiren. Men betrouwde met regt op hunnen iever: maer evenwel dien iever was nog niet beproeft; en wie konde zig inbeelden, dat hy zoo vuerig en zoo onbevreesd in hun alle zou geweest hebben? Deze Bestiering wierd dan (menschelyk gesproken) gedregen in haere eerste dagen met eenen onvermydelyken ondergang, of ten minsten met een verflouwing, die van het begyn af die groote verwagting moest uytdooven, de welke men van dit werk had opgevat. Maer Godt, wiens bystand wy zoo plegtiglyk hadden afgemeekt, heeft getoont, dat hy dit alzoo bestiert had, om in dien tegenfpoed de magt van synen erm en den luyfter van dit werk zoo veel te meer te doen bliiken: want ik meene, dat aen dit geval mag toegevoegt worden het gene Christus zeyde (Joan. XI.) van de ziekte van Lazarus, wanneer syne twee Zuffers hem deden boodschappen, dat synen vriend Lazarus krank was; *Deze ziekte, antwoorde Jesus, strekt tot syne dood niet, maer tot Gods glorie, op dat den Zone Gods door haer verheerlykt werde.* Op de zelve wyze mag men zeggen, dat die ziekte van d'arme gemeynte enkelyk voor eenigen tyd de nieuwe Bestiering belemmert en overlaf heeft; naer dat sy eyndelyk gedient heeft om Gods glorie te vergrooten en syn werk te vereerlyken. Want waer't dat den iever van de Bestierders op dusdanigen toets-steen niet was beproeft geweest, noyt zoude hy met zoo grooten luyfter hebben uytgeschenen; noyt zou Godt ons zoo uytdukkelyk betoont hebben, dat hy zig aen het hoofd geplaeft heeft van die Bestiering, en dat wy in de zelve geheel ons vertrouwen stellen mogen.

Deze en diergelyke aenmerkingen moeten U overtuygen, Alderlieffste, dat de nieuwe Bestiering een wonderbaer, een heylig, een goddelyk werk is: en ik denke, dat ik U met beter bewyzen kan, als met eenvoudiglyk (gelyk ik hier bezig ben) te verhaelen, hoe dat het zelve begonst en gestigt is. Ik wete, dat ik U niet nieuws voorstelle; en waer't zyn zaeken, die onder uwe oogen gebeurt zyn, en waer van Gy zelve getuygen geweest hebt: maer misschien overweegt Gy niet genoeg alle d'omstandigheden, om daer uyt de noodige besluuten te trekken; en't zal altyd profytig zyn, dat de Stigting van dit Werk beschreven blyve, zoo voor U zelve, op dat Gy daer van het geheugen somtyds ververfichen zoud, als op dat uwe naerkomelingen, dit lezende, voor dit Werk eene grootagting zouden opvatten, en alle mogelyke middelen aenwenden, om het zelve in stand te houden; daer-en-boven dit Schrift, wanneer het tot andere Steden overgaet, zal misschien aldaer eenen zaligen iever opwekken, om te doen naer het voorbeeld, het gene sy in de onze aenschouwen.

IV. Erkent dan, gelukkig Antwerpen, het weldaet dat U van den Hemel geïchonken word, en terwylen dat Godt de liefde tot den armen even-mensch hier wilt tot den hoogsten top doen opryzen, verwaerloof synen goeden wille niet, maer spant van uwen kant alle kragten in, om den zelve te volbrengen. Gy weer, wat al voordelen uyt die heylzaeme onderneming spruyten zullen, ik heb U de zelve voorzeyd en opgehieldt in myne Herderlyke Brie-

ven, eer dat het Werk begonst was; Gy begint alreeds te smaeken de zoete vrugten, die U beloofd waeren; en naer dat Gy nog zult een weynig tyd vertoeft hebben, zult Gy de zelve zien aangroeyen en vermenigvuldigen. Die voordeelen zullen niet op de arme gemeente alleen vallen; maer alle foorten van Inwoonders zullen'er van deelagrig worden, en sy zal in de Stad eene verandering brengen, die de dengd zal vervoorderen, en de Christelyke Liefde onder ons doen heerfschen. Die Arme, de welke te voren verzuymt, misagt en by een-iegelyk vergeten waeren, zyn heden een van de bezonderste voorwerpen geworden, waer op de saemenspraek loopt in d'aldertreffelykste gezelschappen. Ideren Committaris spreckt van de syne, men verhaelt hunne ellenden, men stelt hunnen nood voor, men beraemt hoe men hun zal helpen volgens het lighaem, en wat men doen zal om hunne zeden te verbeteren. De kinders hooren deze saemenspraeken, sy zien, dat hunne desfige ouders, dat de vrienden en bekende van hun huys voor de Arme werken, en hun met d'aldergrootste liefde behandelen. Wat heyligen indruk zal dit op huu teer gemoed doen! van jongs af zullen sy leeren de Arme beminnen; sy zullen'er agting voor hebben; de bermhertigheyt zal met hun opgroeeyen, en van 't een geslagt tot het ander overgaen. Voorders tusfchen dat groot getal Bestieters van verscheyde conditien, onder de welke te voren misfchien geene de minste gemeynschap was, en die nu genoodzaekt zyn dikwils saemen-te-handelen, zal'er eene zekere vriendschap en genegentheyd opryzen, waer door de herten van onse Inwoonders zullen aen elkanderen gekleest worden. Ingeelykx die vermengeling van Geestelyke en Werelyke zal tusfchen deze twee Staeten eene vereeniging bybrengen, die niet kan als tot welwezen van Kerk en Staat dienen. My dunkt, dat wy hier zien vernieuwen d'eerste dagen van het Christendom, wanneer in de Kerke van Jerusaleem zoodanige zorge voor den Armen gedraegen wierd, dat'er niemand onder hun behoefig was, ... want aen een iegelyk wierd uytgedeeid volgens dat synen nood verzychte, gelyk wy lezen in de Werken der Apostelen (Cap. IV.) en den H. Geest getruyt ook aldaer, dat die groote menigte van geloovige maer een hert en eene ziele had. Mogen wy niet hopen, Alderliefste, dat hier het zelve gebeuren zal. Waerelyk niet is'er kragtiger toe als een diergelyk Werk, en het schynt, dat Godt den middel heeft uytgekozen om de christelyke liefde in het midden van ons te doen wonen; om onze Stad te heyligen, en om haer te doen dienen tot voorbeeld aen geheel het Christendom.

Verheugt U ondertusfchen agtbaere Wethouderen, dat Godt U heeft opgewekt en de sterktegegeven om zoo zwaere en moeyelyke onderneming te beginnen en te voltrekken. Looft hem, dat hy U de wysheyd verleent heeft, de welke t' alle kanten uytfehynt, en die voorzigige en noyt volpreze maet-regels, die Gy hier toe genomen hebt en aen de Bestierring voorgeschreven. Dankt hem, dat hy U verkozen heeft tot werktuygen van zyne glorie en van zyne bermhertigheyt, en dat hy U gebruykt heeft om eene Intelling op te regten, die zoo verheven is en zoo profytig, dat'er noyt diergelyke binnen Antwerpen geschied is, Ach! Gy zult niet alleen uwen verdienden loon in den Hemel ontfangen; maer den eerbied en d' onderdaenigheyt, de welke uwe onderhoorige Borgers aen U schuldig zyn, moet voortraen zonder maeten wezen, en uwen roemrugtigen naem zal in het hert van alle welmeenende Inwoonders voor

eeuwig geprint blyven. Verheugt U om de zelve redenen, Gy desfige Mannen, Priesters en Lecke, die mede-werkt aen deze nieuwe Bestierring: volherd in dien heyligen Iver die U met hert en ziel doet arbeiden tot het welwezen van uwe arme Broeders; overwint met kloekmoedigheyt (gelyk Gy tot nu toe gedaen hebt) de moeyelykheden en onlusten, die U in dit heylig Ampt noyt zullen ontbreken; en zyt verzekert, dat Godt zynen zegen over U storten zal, en dat Gy hier namaels eene overloopen-de maete van verdiensten zult vinden. Eyndelyk wie Gy zyt, Ingezetene van Antwerpen, die de Religie en goede zeden behertigt, die uwen Godt, uwen evennaesten en uw Vaderland lief hebt, weest alle verheugd en verblyd dat gy hier voltoeyt ziet zoo heylzaame Intellinge, de welke dient tot verwondering aen de vremde, die gewenscht word door de nabuerige Steden, die zoo menige vrugten zal voortbrengen, en die U verloft van alle de quellingen, de welke U eertyds door de Bedelaers en arme gemeente wierden aengedaen. Maer wilt Gy dat die vrugt niet ydel zy nog vrugteloos voor Gods ooggen, zoo moet Gy, voor zoo veel U mogelyk is, in dit werk deel nemen en met de tydelyke middelen, die Gy van Godt ontfangen hebt, het zelve ondersteunen.

Ik wete, dat'er veele zyn van die bermhertige zielen, wiens mildadigheden geen eynde kennen: maer 't is ook verre van daer, dat ik dezen lof aen U alle geven kan. Denkt nogtans niet, dat ik U hier gaen herhaelen alle die waeheden, met de welke ik U alreets in twee verscheyde Herderlyke Brieven tot de mildadigheyt heb willen opwekken. Gy kont de zelve aldaer lezen, en zyt Gy zoo ongelukkig, dat sy geenen indruk op uw hert konnen doen, wat nieuwe beweeg-redens zullen het zelve vermorgen? Blyft Gy altyd even versteent? volbrengt Gy liever uwe eygenzinnigheyt als den wille van Godt en de vermaeningen, die hy U geeft door den mond van uwe Overheyd? gaet Gy voort met den afgod van het geld t'aenbidden, en U slaeve te maeken van de gierigheyt? of wel verkwist Gy zoo verre uwe tydelyke middelen in de pragt en zwier van de wereld, dat'er U niets van overschiet om uwen Armen Broeders by-te-saen; en wilt Gy van alle deze dwaelingen niet aftappen? wat is'er voor ons over, als Godt te bidden dat hy uwe ooggen opene, en U leere hoe dat Gy uwe Rykdommen gebruyken moet? ondertusfchen moet ik U, als Herder, aenzeggen, dat Gy tot nu toe uwe plichten niet en kent en dat nogtans deze zeer zwaer zyn: ik zeg U dat'er menige verloren gaen uyt geene andere oorzaak, als om dat zy geene aelmoesten genoeg gedaen hebben, en ik vreeze, dat dit schrikkelyk lot U zal te beurt vallen. Maer neen, Alderliefste; ik berouw, dat den Heere onze gebeden verhoorende, uw hert zal raeken, en dat Gy met eene verdobbelde mildadigheyt zult vergelden het gene Gy tot heden verzuymt hebt. Heeft hy syne hand uytgesteken om dat werk te sigten, hy zal de zelve nog eens uytsteken om de middelen daer toe noodig te bezorgen en tot onzen algemeynen trooft zal hy die duystere wolken doen verdwynen, de welke langs den kant van de aelmoesten over de nieuwe Bestierring nog blyven hangen. By gebrek van die aelmoesten, moet zy zig heden bepaelen met enkelyk den hongers-nood van den Armen aen-te-weiren, maer waer't dat iedereen volgens zyn vermogen hier in goedwillig zyn deel gaf, 't was gemakkelyk deze zaak zoo verre te brengen, dat d'arme gemeente ook zou van klederen

kleederen en lynwaert, van bedden en andere noodzaakelykheden voorzien worden. Dit gedaen zynde, zouden'er zoo vele onder hun (die tegenwoordig om hunne naektheyd zig niet derven vertoonen) een ambagt oft andere koltwining acnvatten, en voor altyd de Bestiering ontlasten. Het getal der Behoeftigen zou seffens verminderen, en de verandering in de zeden zou op wyrige maenden grooter zyn, als dat men heden op het verloop van eenige jaeren kan bewerken, d'Ondervyding leert dagelyks aen de Bestierders, dat dit alles de lautere waerheyd is, en ik sel het U voor als eenen nieuwe beweeg-reden, om uwe mildaedigheyd te verhaesten

VI. Laet ons nu tot den Catechismus der Arme wederkeeren, wiens beginfelen, already hier boven aengehaelt, ons ook opentlyk betoonen, dat Gods hand hier te vinden is. Gy weet, Alderlieffte, dat ik, om dit Werk op vaste gronden te stellen, een Broederschap heb opgerecht onder de bescherming van den H. CAROLUS BORROMÆUS, waer van ik U breeder in eenen van myne voorgaende Brieven gesproken heb. Myn inzicht hier is geweest, dat deze onderneming noyt zou afhangen van den eenen oft anderen persoon in't bezonder, maer dat den iever, om de zelve te vervoorderen, algemeyn zou wezen en eeuwig-duerende. Om dit oogwit te bereyken, zyn de Broederschappen zeer nuttig, en het Exempel van den H. CAROLUS was alleen genoeg, om van dien middel gebruyk te maeken; want hy heeft ook diergelyk Broederschap opgerecht, wanneer hy te Milaenen, Bisschop zynde, eenen Onderwyzing van de zelve natuer heeft ingestelt, en met zoo heylige voetstappen te volgen, kan men niet mischen.

Daer-en-boven (gelyk U bekeat is) om de Arme tot dien Catechismus aen-te-lokken geeft men aen een ieder van hun eenen skuyver naer het eynde van d'Onderwyzing, en terwylen dat dit ons zoo wel gelukt is, zullen wy op dezen voet blyven voortgaen, tot dat d'omstandigheden anders zoud vereyfschen. Deze aelmoesse is in haer eygen zeer klyn; maer vermits het getal der Arme groot is, zoo word'er op het verloop van een jaer nog al eene zeer aenzielyke somme uytgedeelt. Nu, om deze te vinden was'er niet natuerelyker, als die persoonen t'aen-zoeken, de welke uyt iever tot de Christelyke Leering in dit Broederschap deel nemen; dit is de reden, waerom men ieder litmaet van het Broederschap op eenen gulden 's jaerelyks geschat heeft, met hope, dat de welhebbende menschen deze gifte zullen vergrooten, en met zoo geringe aelmoesse hunne mildheyd niet bepaelen; want de Arme, die tot den Catechismus komen, maeken already (gelyk hier boven gezeyd is) een getal uyt van ontrent twee duyzend vyf-honderd menschen, en 't is te hopen, dat het nog grooter zal worden: daer tegen zyn'er duyzend dry-honderd persoonen in het Broederschap geschreven, op wiens giften tot nu toe deze Instelling bestaan moet; dus kout Gy zelf rekenen, Alderlieffte, wat'er 's jaerelyks zal uitgegeven worden, en ook wat'er zal te kort komen, ten zy dat'er mildaedige handen tot bystand byspringen. Ondertusschen dit laeren wy teenemael over aen de Goddelyke Voorzienigheyd, op de welke wy betrouwen; en te saemen beliden wy ons in, dat de verhevenheyd van het Werk, de voordeelen, die het voortbrengt, en uwen Christelyken Iever genoegzaam voor het zelve spreken zullen, zonder dat het noodig is andere beweeg-redens te zoeken, om uwe mildheyd op-te-wekken, buyten de gene die wy voorleden jaer hebben bygebragt. Van dit alleen mogen wy U hier vermaenen, dat uwe aelmoesse jaerelyks zal

omgehaelt worden in de weke naer den vierden Zondag van den Vasten: dat is te zeggen, dat wy, om de zielen van uwe Broeders zalig te maeken, U eenig geld zullen komen vraegen op dien tyd, wanneer Gy U bezig houd met t'overdenken, dat Christus voor hun en voor U syn bloed en syn leven gegeven heeft, en wanneer Gy meer als anderzints tot boetveerdige en heylige werken verpligt zyt: en of het gebeurde, dat'er nog eenige waeren, die wenschen ingeschreven te worden voor de aensfaende Collesse, men verzoekt hun, dat sy hunnen naem met straet en number van hun huys op een billet gezet, tydelyk nae het Bisdom gelieven te zenden.

Ondertusschen mag een-igelyk verzekert zyn, dat al, wat gegeven word aen het Broederschap, ten profyte komt van den Armen, en dat daer van noyt iets zal gebruykt worden, t'zy tot onderhoud van St. CAROLUS Kerk, t'zy tot vervoordering van de Goddelyke Diensten der zelve; het welk men hier uytdukkelyk byvoegt, om dat men sommige persoonen ontmoet heeft: de welke nopens dit stuk een verkeert denkbeeld hadden opgevat. Neen: het gene men onder den tytel van het Broederschap omhaelt, dient enkelyk om daer mede de Arme tot den Catechismus aen-te-lokken; en of het naermaels gebeurde, dat deze aelmoessen zeer overvloedig wierden, oft dat den disch van dezen Catechismus, t'zy door Fondation oft anderzints zoo vele vaste inkomens kreeg, dat'er jaerelyks eenen merkelyken overschot gevonden wierd, men zal alsdan dien overschot zoodaniglyk belteden, dat'er de Christelyke Leering mede vervoordert worde, en te saemen, dat hy diene om de nieuwe Bestiering van den algemeynen Armen t'ontlasten.

VII. Wanneer den H. CAROLUS syn Broederschap instelde, heeft hy tot vervoordering van syn oogwit (het welk de Christelyke Leering was verscheyde Regels aen de Broeders en Zusters voorgeschreven. Sommige voor die persoonen, de welke een zeker gezag over de geheele Bestiering hadden; sommige voor d'Onderwyzers; sommige voor de gene, die ten tyde van den Catechismus het goed order, de stilte en zegbaerheyd moesten bezorgen, en zoo voorts Boven-dien waeren'er nog verscheyde litmaeten in dat Broederschap van den H. CAROLUS, de welke belast wierden, om d'aelmoessen van het zelve aen de Arme uyt-te-deelen: andere om hun te bevredigen, als'er onder hun twifteryen voorvielen: andere om hun, ziek zynde, te bezoeken en te troosten &c.

Ik moet U opentlyk bekennen, Alderlieffte, dat ik ook voorgenomen had tot deze en diergelyke werken, zoo aengaende den Catechismus als het bezorgen der Arme, sommige litmaeten van dit Broederschap te verzoeken, wanneer ik voorieden jaer mynen Herderlyken Brief nopens dit stuk schreef. Misschien geheugt het U nog, dat ik U, onder andere punten, gesproken heb van *eenige Gedeputeerde te kiezen, de welke ten tyde van hunnen dienst met den Bisschop zullen raed slagen over de voorvallende zaeken, en beraemen het gene men denkt dienstig te zyn, om die Onderwyzing t'ondersteunen.* (Ziet den Herderlyken Brief van 22 February 1779, numero XIV) Ik heb U zelfs aenbragt de overtreffelyke naemen van die persoonen, de welke in het jaer 1777 te Milaenen in dienst waeren, uyt inzicht van door deze groote voorbeelden U te bewegen, om zoo detsigen iever te volgen. In dien Brief zult Gy ook nog deze woorden vinden: *Men zal ook de Gedeputeerde verzoeken, om somtyds, wanneer het hun gelegen komt, zig te begeven tot de plaatsen, waer de Onderwyzing geschied,*

al was het maer voor weynige oogenblikken, om aldus door de agitaeerheid van hunne perfoonen die volkeren in het fchuldig ontzag te houden, en te faemen hunne grootagting voor den Catechismus in-te-boezemen. Dit alles moest dienen om d'Onderwyzing in haer zelven voorloepdiglyk voort te zetten: maer het volgende had betrek om den welstand van die Arme; ook buyten den Catechismus, te bewerken: Daer-en-boven. (ging ik voort) waarom zoude men niet konnen nog eenige andere Broeders uytkiezen, 'tzy om te letten op de zeden van die arme menfchen, den eenen in die straat, den andere in eene andere, volgens dat het hun het gemakelykste voorkomt? 'tzy om aen die Arme by tyd eenig werk te bezorgen, of eenigen dienst te doen, wanneer fy ziek zyn? Laet ons maer eene opregte liefde tot den even-naeften hebben, de liefde is vernuftig; en fy zal bedieningen genoeg uyrvinden, waer van menfchen zoo van hoogen als van leegen ftaet, zoo mans als vrouwen behulpzaam konnen zyn, om dit Werk te vervoorderen.

Op deze wyze fprak ik aldan, Lieve Broeders, en ik moest zoo fpreken; want vermits ik nyt dit Broederschap alle mogelyke voordeelen wilde trekken, zoo was het noodig t'overdenken en te heracmen de middelen de welke dienen konden, om myn dobbel oogwit te bereyken. Dit oogwit is nog het zelven, gelyk het dan was: maer op dien tuffchen-tyd zyn d'omftandigheden zeer verandert. Wanneer ik mynen Herderlyken Brief fchreef, was ik onzeker wat uytval den Catechismus der Arme zou gehad hebben, wiens uytvoering aen een iegelyk zoo moeyelyk voorkwam. Ik konde ook aldan geene gedagten hebben, dat ons Magiftraet naer weynige maenden zou opgeragt hebben zoo treffelyke Intelling, gelyk de nieuwe Beshiering is, om den algemeynen Armen te bezorgen. Maer nu zien wy (en den Heere zy'er over gedant) hoe gelukkiglyk deze twee Ondernemingen zyn uytgevallen. De Arme komen als lammeren tot den Catechismus, fy zyn daer ftill en zeegbaer: en of'er fomtyds iets kwam t'ontbreken, de treffelyke Catechizanten, die d'Onderwyzing doen, met de Seminariften; die hun tot onderftand zouden worden, konnen ligtelyk alles in order fhikken. Buyten de Arme (die men op de banken plaetft) faer'er gemeynelyk nog, in het agterfte van de Kapelle, een aenzielyk getal van deftige Borgers, die den Catechismus hooren. Ik heb'er fomtyds getelt tot 50 à 60 perfoonen; ik weet, dat'er nog meer zouden komen, waeren de Kapellen grooter: en zoo lang als dit gebeurt zonder de Arme te belemmeren, doen deze zekerlyk een prysbaer werk; n'et alleen om dat fy voor hun zelven nyt die Onderwyzing profyt trekken: maer ook, om dat hunne tegenwoordigheyt die menfchen in ontzag houd en hun eene grootagting van den Catechismus geeft. Men mag dan zeggen, Alderliefte, dat dezen Catechismus der Arme van nu af in vollen order is, en dus agte ik onnoodig bezondere perfoonen van het Broederschap nyt te kiezen, om hun nopens dit ftuk eenigen laft op te leggen. Was het naermaels anders (het gene Godt wille verhoeden) ik ben verzekert, dat men'er onder de Ingefhrevene vinden zal, die van zels hunne hulpe zullen toebieden.

Het ander deel van het oogwit, dat ik bedoelde in d'Intelling van dit Broederschap, was (gelyk nu gezeyd is) eenige litmaeten van het zelven t'aenzoeken, om te letten op de zeden van d'Arme, op zekeren ftreek, aen hun aangewezen, woonende: om deze van tyd tot tyd byftand

te doen, werk te bezorgen, in ziekte te bezoeken &c. Maer al wat men hier in zou konnen wenfchen of aen iemand opleggen, word heden volbragt door de nieuwe Beshiering van den Armen; en terwylen dat by-nae alle, die in deze Beshiering werken, Ingefhrevene zyn van het Broederschap, zoo mag men zeggen, dat de litmaeten van het zelven opgewekt door onze agtbaere Wethouderen, alreeds de hand aen dit deftig Werk geflaegen hebben, en dat men dit onder d'eerfte vrugten mag rekenen van den iever, den welken dit Broederschap in onze Inwoonders moet ontfleken. Ik heb U hier voren gemeld, hoe vieriglyk die Beshierders het welwezen van den Armen zoo voor het lighaem, als voor de zeden behertigen: maer ik heb gewagt, tot dat fy van den Catechismus zouden fpreken, om'er by-te-voegen, dat fy nouwkeuriglyk onderzoeken oft dat hunne onderhoorige Arme daer nae toe komen, en dat een groot gedeelte zig bezig houd met hun in de Chrifteleyke Leering t'onderrigten, en tot een deugdzaam leven te brengen.

VIII. Dit zoo zynde, Alderliefte fchynen wy het dobbel oogwit berykt te hebben, dat den H. CAROLUS zig voorftelde, wanneer hy te Milanen opregte zyn Broederschap, het welk aen het onze tot voorbeeld gedient heeft. Al wat hy bedoelde tragten wy ook te voltrekken, met dit verfhil nogtans, dat dien heyligen Aerts-Biffchop den geheelen laft van fyne Intelling alleen gedraegen heeft; maer hier ('t gene tot lof dient van onze Werelyke Overheyd) werken het Magiftraet en den Biffchop faemen: ieder behertigt zyn deel; den Biffchop zorgt voor d'Onderwyzing; het Magiftraet voor den onderhoud van den Armen; en het Broederschap is vermengelt met het een en het ander van deze twee deelen, de welke malkanderen onderfteunen, en niets anders betragten als aen onze Arme het waer geluk in dit en het toekomende leven te bezorgen.

De litmaeten dan van dit Broederschap hebben altemaal deel in de vervoordering van de Chrifteleyke Leering, en in de vrugten die'er uytfpruyten door de aelmoefien, die fy daer toe geven: en wat aengaat de voordere personele bedieningen, 'tzy dat fy op verzoek van den Biffchop zig met het gene d'Onderwyzing roekt, bezig houden; 'tzy dat fy, aenzogt langs den kant van het Magiftraet, alleenlyk zig bemoeien met het tydelyk van de nieuwe Beshiering, zoo d'eene als d'andere Bedieners werken tot het welwezen en zaligheyt van den even naeften, dus volgens de Intelling en den geest van dit Broederschap.

Dog terwylen heden alle de Bedieningen van deze twee voorgenoemde deelen overtreffelyk vervult zyn, en dat men met regt mag hopen, dat het Broederschap eene queekfchote wezen zal, waer in men, als het noodig is, altyd een genoegzaam getal van vrywillige Medewerkers zal vinden, daerom houde ik my te vrede, Alderliefte, met U enkelyk in 't algemeyn dit heylig Werk aen-te-pryzen, en te verzoeken dat Gy daer in zoud deel-nemen, Maer wilt Gy dit doen met eene volheyd van verdienften, voegt by de aelmoes, die Gy geven zult, eene Chrifteleyke beeydwilligheyt om aen dit ftuk mede-te-werken, waer het U mogelyk wezen zal. Dezen goeden wille, dezen deugdzaemen iever, dat bereydzaam hert zal aen Godt aangenaem wezen, die het U tien-dobbel vergelden zal: en ingevolge van dien, als'er eene plaetfe open valt, de welke Gy met vrugt kont bedienen, volgt het voorbeeld, dat alreeds door fomnige zeer deftige Perfoonen gegeven is; oft'ert edelmoedig uwen dienft op; of wel, kout Gy U zelven zoo

verre niet overwinnen, neemt ten minsten goedhartiglyk de bediening aen, tot de welke men U zal aenzoeken. Word Gy daer toe niet aenzogt; zyn'er wettige redens of andere omstandigheden, die U beletten in de openbaere Bestiering deel-te-nemen; tragt evenwel den geest van dit Broederschap, waer van Gy litmaet zyt, te behouden, en de Christelyke Leering, zoo veel het in uwe magt is, te vervoorderen. De gelegentheden, om hier in mede-te-werken, zullen U noyt ontbreken: want by voorbeeld zyt Gy aen het hoofd van een huysgezin? G'hebt kinderen, G'hebt dienstboden, G'hebt andere personen, die aen uwe zorge bevolen zyn; doet hun volgens uwe pligt naer d'Onderwyzing gaen; maekt, dat sy in de Christelyke Leering erwaeren werden; spreekt dikwils in hunne tegenwoordigheyd nu over het een, nu over het ander punt van de zelve: leert hun de deugd beminnen en hunne zaligheyd betragten; wekt hun daer toe op met woorden en met werken, en aldus zult Gy in uw eygen huys (gelyk zekeren Kerk-Vader zegt) het bisschoppelyk Ampt bedienen. Handelt Gy by geval met eenige menschen, 't zy Arme, 't zy andere, die onwetende zyn, doet hun zoetelyk gevoelen hunnen ellendigen staet, en haelt hun tot d'Onderwyzing over. Wat al diergelyke gelegentheden zult Gy niet ontmoeten; en wat verdiensten kont Gy vergaderen, wanneer Gy de zelve waerneemt! komen U deze gelegentheden niet voor, G'hebt nog eenen middel, waer op Gy mislichien niet en denkt, en die U nogtans niet ontsnappen kan; terwylen hy aen ons alle gemeyn is. Gy kont en Gy moet deugdzzaam wezen, niet alleen voor U zelve, maer ook voor uwen Even-naesten; want alle Geloovige zyn verpligt elkanderen te stigten, en een goed voorbeeld aen hunne Broeders te geven. Sy moeten (gelyk Paulus zegt) *eenen goden geur van Christus zyn*, en dezen rontom hun verbreyden; kort: een heylig leven, en een opregt christelyk leven, zyn eene de zelve zaeke, die met verscheyde woorden word uytgedrukt. Tragt dan alzoo te leven, dat de deugd en de heyligheyd in geheel uwen handel uyt-scheyne. Schaemt U niet in alle voorvallen opentlyk te toonen, dat Gy de Leering van Christus volgt, dat Gy uwen Godt bemint, dat Gy uw eeuwig geluk behertigt. Stelt alle menschelyk opzigt ter zyde; vertinaet het gesinaeter van de wereld; overwint kloekmoediglyk alle beletselen: aldus zult Gy mede-helpen om aen vele den weg tot de zaligheyd te leeren, om de zeden te verbeteren, om de deugd te doen heerschen; en Gy zult zoo veel te kragtiger het Evangelie prediken, om dienswille dat de woorden lokken, en dat de werken trekken.

Den geest dan van dit Broederschap heeft menigvuldige uytwerkfels, en men kan hem langs veelderhande wegen opvolgen. Ik hope, Alderlieffte, dat den Heere U-L. met dien geest zal besifigen, en dat Gy, onder zoo menige verscheyde middelen, die zult uytkiezen, de welke volgens d'omstandigheden, waer in Gy U bevind, de bekwaemste zyn om uwe verdiensten by Godt te vergrooten, en van de talenten, die hy U verleent heeft, een heylig gebruyk te maeken.

IX. Ondertusschen om tot dit alles nog meer uwen iever t'ontfeken, en uwe geestelyke rykdommen te vermeerderen, hebben wy oodmoedelyk aenzogt Onzen Alderheyligsten Vader PIUS VI. Paus van Roomen, dat hy zou willen de Schat-kiste van onze Moeder de H. Kerk openen, en aen dit Broederschap voor altyd eenige Aftaeten toevoegen: welke vraege niet alleeneiyk is toegestaen; maer

den Alderheyligsten Vader inziende, hoe verheven en profytig dit heylzaem Werk is, heeft ons dry-dobbel meer vergunt als wy gevraegt hadden.

Deze Aftaeten zult Gy hier agter gedrukt vinden, waer op wy geene andere aenmerking te doen hebben, als enkellyk U hier berigt te geven, waerom wy voor de vyf Volle Aftaeten, te verdienen in de Kerk van den H. CAROLUS, die aldaer gestelde dagen genoemd hebben.

Voor eerst heeft den Paus eenen Vollen Aftaet vergunt op den Feest-dag van den H. CAROLUS, den welken wy tot Patroon en Beschermmer van deze Instelling verkozen hebben, uyt redenen, die ik wydloopig heb aengehaelt in mynen eersten Brie: over dit stuk U toegezonden.

Voor de vier andere Aftaeten heeft den Alderheyligsten Vader de dagen aen onzen keus gelaeten; zoo nogtans dat dien keus, eens gedaen zynde, altyd moet staende blyven. Hier over ons beraedende hebben wy billyk geagt eerstelyk te bestemmen eenen dag, om jaerelyks de gedagtenisse der Instelling van dit Werk te vieren. Hier toe is verkozen den Feest-dag van den H. Apostel JACOBUS den Grooten, om dienswille dat voorleden jaer alsdan voor goed is vastgesteld van manier, op de welke den Catechismus der Arme zou verrigt worden, en dus de laeste hand aen deze Instelling geslaegen: als ook om dat het Magistraet ontrent den zelve tyd-stip syne Ordonnantie heeft afgekondigt om de bedelerye te vernietigen en de nieuwe Bestiering voor den algemeynen Armen in-te voeren. De gevalliglyke vereening van deze omstandigheden hebben my beweegt den voorschreven dag te benoemen, des te meer, om dat ik een bezonder betrouwen op dien heyligen Apostel siel, den welken my tot Patroon in het Doopsel gegeven is, en als ik eenigzints op uwe wederliefde bouwen mag, zoo verwaete ik, dat dien Naem-dag aen U-L. mynen Persoon zal in't geheugen brengen, en opwekken, om zoo ten tyde van myn leven als naer myne dood, my deel te geven in de gebeden, de welke Gy alsdan zult storten. Voorders terwylen de voorgenoemde Feesten den meesten eygendom met dit Broederschap hebben, zoo stellen wy ons voor op die twee dagen zelf in Persoon de solemne Missie en het Lof te doen in de Kerk van den H. CAROLUS.

De Feest van de dry Koningen en den tweeden Sinxen-dag zyn nog twee andere vast-gestelde dagen. De Wyze, gekomen uyt den Oolten naer de kribbe van Bethleem, zyn d'eerste geweest onder de Heydenen, de welke den Godt voor ons Mensch geworden erkent hebben: de heylige Kerk viert in hunne personen de gedagtenisse, dat Godt het Heydendom tot het Geloof geroepen heeft; en terwylen wy uyt het Heydendom gesproten zyn, zoo is de vreugd van de Kerk over dit welvaed-aen ons alle eygen. Dus heeft dezen dag een bezonder betrek op ons Werk: en diergelyke reden grypt ook plaetse voor de Pinxter-feest, wanneer d'Apostelen, vervult door den heyligen Geest, de Leering van Christus begonst hebben te prediken. Bid op dien dag bijzonderlyk, dat dien zelve geest uwe Herders en andere Ouderwyzers bestraele, dat hy hun vuertige tongen verleene, om te verspreyen dat heylig vuur, het welk Christus op d'aerde gebragt heeft, en bid hem te saemen, dat hy uw hert door het zelve verflinde.

Eyndelyk voor den vyftden dag hebben wy verkozen den eersten Zondag van den Vasten. Volgens den geest van de Kerk moet Gy dien tyd, den welken den heyligsten van

het jaer is, niet alleenelyk met Vasten overbrengen; maer ook met andere werken van versterking, van deugd, van boetveerdigheid: en vermits Gy met Godt moet verzoent zyn, om hier van de volle verdiensten te genieten, zoo is'er niets profytiger als den zelven heyliglyk te beginnen. Daer-en-boven op dien Zondag stelt de H. Kerk ons voor den Veertig-dagfchen Vasten van Christus, waer mede hy zig bereyd heeft om syn Evangelie te gaen verkondigen, en naer den welken hy seffens syne zending begonst heeft, en langs dezen kant heeft dien dag ook al eene bezondere gemeenschap mer de Christelyke Leering: de Quatertemper-dagen, die'er opvolgen, zullen U ook al opwekken om in uwe godvrugtigheyd de Bedienders van de Kerk indagtig te wezen en voor hun te bidden. De gewoonte van te bidden en te vasten voor d'inwyding der Priesters komt ons van d'Apolielen zelfs: en niet tegenstaende zoo heylige Instelling zyn'er heden weynige, de welke op die dagen tot dien eynde hunne gebeden tot Godt siieren. 't Is nogtans eene zaak van het aldergrootste gewigt; want van de heyligheyd en bekwaemheyd der Priesteren hangt de zaligheyd af van de geloovige en den welstand van Gods Kerk: en daerom

Gegeven binnen Antwerpen den 4. February 1780.

Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.
A. Van Celft Secret.

AFLAETEN voor Eeuwig vergunt door den Alderheyligsten Vader Pius VI. Paus van Roomen aen het Broederschap van den H. CAROLUS BORROMÆUS.

VOLLEN AFLAET aen alle Christli Geloovige, met een opregt Berouw gebiegt zynde en gecommuniceert hebbende, op den dag dat sy in dit Broederschap worden ingeschreven

VOLLEN AFLAET in de uere des doods voor iederen Broeder en Zuster, de welke, als boven, gebiegt zullen hebben en gecommuniceert, en dit niet konnende doen, ten minsten een waer Berouw hebbende den Naem van *JESUS* met den mond, is dit hun mogelyk, of anderszins met'er herte zullen aenroepen.

VOLLEN AFLAET voor alle Broeders en Zusters op de volgende dagen:

Op den Feest-dag van den H. *CAROLUS BORROMÆUS* 4 November.

Op den Feest-dag van den H. Apostel *JACOBUS* 25 July.

Op dry Koningen dag.

Op den eersten Zondag van den Vasten.

Op den tweeden Sinxen-dag.

Om eenen van deze vyf **AFLAETEN** te verdienen, moet men weerdelyk gebiegt en gecommuniceert hebbende, godvrugtiglyk de Kerke van den H. *CAROLUS* bezoeken en aldaer bidden voor de Eendragtigheyd der Christene Princken, de Uytroeyinge der Ketteryen, en de Verdelinge van onze Moeder de H. Kerke.

LX. dagen **AFLAET** aen alle Broeders en Zusters, zoo

aenzoek ik de Broeders en Zusters dit voorworp in hunne gebeden dikwils indagtig te wezen; want niet is'er krachtiger om de Christelyke Leering te doen bloeyen, en het volk te heyligen, als te beginnen met den hemelschen zegen over de Gezalde des Heere te trekken.

Dezen zegen wensch ik aen hun en aen U-alle, Lieve Broeders, en ik bid den Vader van barmhertigheyd, gelyk Paulus hem eerst voor die van-Ephesen gebeden heeft: *dat Christus door het geloof mag in uwe herten woenen... en dat Gy zoud syne liefde kennen, die alle kennisse te boven gaet, op dat Gy met Gods gaven ten vollen vervult mogt worden.* Is uw geloof levendig, dan zult Gy de waarheden, die het U leert, voor regel houden, en uw-leven zal heylig zyn. Kent Gy, hoe groot de liefde van Christus tot den mensch is, dan zult Gy met iever werken om uwe ziele en die van onzen even-naesten zalig te maekten, voor de welke hy syn Bloed gestort heeft, en aen een Kruys is gestorven. Dus zult Gy met syne gaven vervult worden, en het gene Godt alreeds in ons heeft uytgewerkt, zal hy voorders voltrekken; en zelf meer daer by voegen als wy kunnen vraegen of denken. Dat hem de glorie zy in alle geslagten en in alle-eeuwen. Amen.

dikwils als sy zullen hebben de Arme geherbergt; of bewerkt dat den peys tusschen vyanden betroffen werde; of begravenissen bygewoont; of het H. Sacrament vergezelschapt, 't zy dat het in Processien, 't zy dat het tot de Ziekene gedraegen word; of vyfmael den *Vader ons* en *Weest gegroet* gelezen voor de Afgestorvene van het Broederschap; of eenen dwaelenden gebragt op den weg der zaligheyd; of eenen onwetenden in de Christelyke Leering onderwefen; of eenig ander werk van godvrugtigheyd of van liefde geoeffent.

Boven deze voorgenoemde **AFLAETEN** verleent Zyne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd *JACOBUS THOMAS JOSEPHUS* Bisschop van Antwerpen nog eenen bezonderen **AFLAET** van XL. dagen aen alle syne Diocesanen, zoo dikwils sy hunne gebeden tot Godt zullen siieren, ten eynde dat hy de Ziel-besitters en andere Priesters van deze Diocese met synen heyligen Geest zou besiraelen, en aen de Christelyke Leering eenen goeden voortgang verleenen.

Nota. Men zal inschryven voor het Broederschap in de Sacristye van *ST. CAROLUS* Kerk op de vyf dagen hier boven vastgestelt voor de Volle *Aflaeten*: en voorders op alle Zondagen van het Jaer, mits den persoon, die buyten de vyf genoemde dagen zoekt ingeschreven te worden, aldaer gelieve te zenden op een geschreven billet synen naem met straet en nummer van syn huys behoorelyk uytgedrukt.

Mandement opzets de Lyk-diensten voor wylen Haere Keyzerlyke en Koninglyke MAJESTEYT
 MARIA THERESIA van Oostenryk &c. &c. &c.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en
 des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyt in den Heere.

T Is nu al eenigen tyd, Lieve Bröeders; dat onze traenen vloeyen over het graf van onze welbeminde Moeder en Souveryne MARIA THERESIA; en wy niet alleen die haere goedjonstigheyd veertig jaeren lang gevoelt hebben, beweenen het smertelyk verlies dat ons overkómen is; maer de vrende volkeren zelf nemen deel in onze droefheyd, en zugten over de dood van eene Princesse, die welke sy te voren gewoon waren te verwonderen, en met d'aldergrootste agting r'aenschouwen. Is'er oyt sieraftig voorgekomen, het welk geheel Europa met zoo veel druk overdekt heeft, of dat van een iegelyk zoo opregtelyk is betreurt geweest? Ook zoo lang de menschen agting zullen hebben voor de deugd verwoegt by de oppermagt, zal haeren naem onsterfelyk wezen, en altyd zal men in haeren Perfoon die kloeke Vrouw erkennen, wiens werdeerdeugden by Salomon zoo hoog verheven worden, en tot wiens lof hy zegt onder andere: *Sy heeft haere lendenen omgord met kloekheyd, en haeren erm heeft sy sterk gemaekt. Sy heeft haer hand open gedaen voor den behoeftigen, en haere palmen uytgestoken tot den ellendigen. . . De kloekheyd en luyfter zyn haer kleedst. . . Sy heeft haeren mond geopant met wysheyd, en de goederteruueghyde gaf de Wet aen haere tonge. Sy heeft op geheel den ommegeing van haer luyfgezin gelet. . . Haere kinderen hebben zig opgetoet en haer als d'aldergelukkigste geprezen.* Zou men niet denken, Alderlieffste, dat hier den levens-loop van MARIA THERESIA beschreven word? Gy ziet hier aen het hoofd slaen die kloekheyd, die verheventheyd van gemoed, die welke wy in Haer bespeurt hebben van het beginzel haerer Bestiering tot het eynde der zelve. Noyt heeft sy zig verhooveerdigt in den voorspoed noyt heeft sy zig laeten neerslaegen door den tegenspoed: maer een ingeboorne manhaftigheyd is Haer altyd bygebleven, waer door sy wonderheden heeft uytgewerke, namentlyk in die gevarelykke omstandigheden, wanneer sy haere waggelende Kroone moest verdedigen tegen zoo vele magtige Versten, die haer Erfdeel wilden scheuren, en het Doorlugtigste Huys van Oostenryk vernietigen. Geene mindere kloekheyd toonde sy in den vrede-tyd, naer den welken sy altyd heeft gefaakt, alkeerig zynde van het menschen-bloed te vergieten. Sy stelde zig aen het hoofd van de Bestieringe: sy verbeterde en versterkte de zelve in alle deelen, die daer aen toebehooren: onderrigt zynde van al wat in haere wyd-verspreyde Ryken en Provincien voorviel, sy besliste d'aldergewigtigste zaeken met wysheyd en voorzigtigheyd. Alle haere dagen waren vol bezigheden, en geheel haeren arbeyd strekte om te vervoorderen het geluk en welwezen van haere onderdaenen, die welke sy als eene waere Moeder met d'aldereerste liefde beminde. Van den hoogsten af tot den leegsten toe wierden door Haer zelve

aengehoort, en ontfangen met eene zagtzinnigheyd en goedertierentheyd, waer van niemant zig een denkbeeld maeken kan, ten zy de gene, die in perfoon het ondervonden hebben. Sy was den algemeenen toevlugt van de arme en behoeltige (die welke zoo menigmael by de mindere verflooten worden) en noyt zyn sy ongetrooft van Haer weg-gedaen. Met een woord: de deugd, den luyfter, de heerlykheyd; hebben standvastiglyk haeren Throon omgingelt, en Haer bygebragt de wel-verdiende grootagtinge, met de welke geheel Europa voor haeren Perfoon was ingenomen: grootagting, die nog met wapenen kan bekomen worden, vermits sy op de magt van den heerschenenden Prins niet gegrondvest is; maer op syne deugden en andere loffelyke hoedanigheden, waer door het hert van den mensch gewonnen word. Dit greep plaets in MARIA THERESIA; want om groot en agtbaer te toonen, moest sy geenen Scepter in de hand hebben: haere grootheyd, haere manaltigheyd vergezelschapten Haer over-al, en wanneer sy binnen de mueren van het Paleys in het midden van haere Kinders de pligten oeffende van eene Moeder des huysgezins, scheen sy nog veel grooter en verhevender, als dat sy zittende op den Koninglyken Zetel, en omringelt met haere Hovelingen, den vollen luyfter van de Majesteit ten troon stelde. Dat goed order, het gemeen vond onder haere huysgenoten; die schoone en deugdryke opvoeding, die sy gaf aen haere Koninglyke Familie; dat treffelyk exempel, met het welk sy in al wat goed is hun voorging, doen Haer meer eere aen, en bragte Haer meer lof en agting toe als de grootste zegenpraelen, die welke haere magtige Legers oyt bevochten hebben. Ook heeft Godt over haere moederlyke zorg eenen zegen uytgestort, wiens gelyk niet te vinden is. Eene talryke en deugdzaeme Familie is rondom Haer als jonge olyfboomkens opgegroeet: haeren Eerst-geboornen JOSEPHUS heeft sy vyftien jaeren lang den Keyzerlyken Throon met luyfter en roem zien bekleeden, en beneffens Haer bestieren de Ryken en Provincien, die welke syn Erfdeel eens wezen moesten. Andere heeft sy vergiert gezien met de Koninglyke Kroone: aen andere zyn treffelyke Souveryniteyten te beurt gevallen: nog onlangs heeft sy tot bestiering van ons gelukkig Nederland benoemt haere Dogter MARIA CHRISTINA met dezelsf Eggenoot ALBERTUS, en wel haest zullen wy proeven hoe dierbaer dit geschenk is, het welk wy van haere moederlyke zorge ontfangen hebben. Alle deze volgen de voetslappen van MARIA THERESIA, die welke nu in Hun herlevende, voor altyd gaet geprezen worden als d'aldergelukkigste van alle Moeders. Mag men dan aen dit Keyzerlyk Huys niet toevoegen het gene Iffasus zegt? *Hunne naerkomelingen zullen onder de vrende natien bekeent zyn, en hunne uytspuytjelen in het midden der volkeren: die*

hun aenschouwen zullen weten, dat sy een geslachte zyn, het welk van den Heer gezegt is. (Hai. 61.)

Maer, Lieve Broeders, waer mede heeft deze Princeffe zoo ongemeenen zegen over Haer en haere Doorlugtigste Familie getrokken? Dit moet men toeschryven aan de vreeze Gods, de welke Haer altyd bezielt heeft; en ik meene, dat wy hier moeten met David uitroepen: *Ziet, zoo zal den mensch, die Godt vreeft, gezegt worden!* (Psalm. 127.) 't Is wel waer, dat eenen Christenen Godt moet dienen voor het eeuwig en niet voor het tydelyk; maer ook is het waer, dat Godt, die weet wat aen syne dienaeren het besten is, dikwils van dit leven afzienelyk en overvloediglyk hunne deugd belooenen wilt. Christus immers beloofte ons opentlyk in het Evangelie: *Zoekt eerst het Ryk Gods en synz regtveerdigheyt, en dit alles (te weten het tydelyk) zal u toegeworpen worden.* (Matth. 6.) En Paulus zegt: *De godvrugtigheyt is tot alles voordeelich, sy heeft de beloften voor dit tegenwoordig leven en voor het toekomende.* (I Tim. 4.) Mag men dan dien tydelyken zegen, over deze Doorlugtigste Souveryne uytgestort, aenzien als eenen loon; die Sy van Godt heeft ontfangen, 't is zeker, dat Sy den zelve door haere godvrugtigheyt verdient heeft; want alle haere magt, haer verstand, haere voorzigtigheyt, haere hoogagting, haer geluk, haere glorie zouden niet anders geweest hebben als eene schaduwe, eenen rook, eenen niet; waer het zaek dat de vreeze Gods aen dit alles den waeren luyster niet gegeven had. Sy heeft Godt gevreeft: dit is den bezondersten lof, die men van Haer zeggen kan; en 't is ook met dezen dat Salomon eyndigt de beschryving van de *kloekke Vrouw*, naer dat hy alle haere treffelyke daeden had opgehieldert: *De bevalligheyt (zegt hy) is bedriegelyk, en de schoonheyt is ydel: maer eene vrouw die godvreezende is, zal geprezen worden. Geeft haer van de vrugten haerder handen, en dat haere werken haer pryzen in de poorten der steden.* (Prov. 31.) Dat is, laet haer de vrugten van haeren arbeid genieten, en dat een enkel verhaal van haere werken genoeg zy om haeren lof te voltrekken.

De vreeze Gods dan overtreft alles, en zonder haer is'er geen waeren lof te bekomen. Door deze vreeze heeft MARIA THERESIA, Godt altyd voor oogen hebbende, geheyligt alle haere raeds-beslyuten, haere verscheyde bekommernissen, haere mildaedigheden, haere minzaamheyt en andere goede hoedanigheden, die in Haer zoo menigvuldig waeren. Deze vreeze heeft Haer geleert dit alles tot Godt stieren; oodmoedig zyn in haere verhevenheyt; haere onderdaenen als haere kinders beminnen; en tot Gods glorie de magt gebruyken, de welke hy Haer geleent had. Deze vreeze heeft Haer onderrigt, dat Sy haeren Scepter en haere grootheyt moest neerleggen voor de voeten van den Schepper: dat Sy d'eerste moest wezen in syne Wetten t'onderhouden, en dat den Souveryn verpligt is een exempel van deugd te zyn voor syn volk. Hier uyt zyn gesproken alle die deugdzaam werken, de welke iederen oogenblik van haer leven hebben verheerlykt, en namentlyk die stigende godvrugtigheyt, met de welke Sy, als eenen anderen David, zig veroodmoedigde voor het Tabernakel des Heere, en neergeboght was voor de voeten van synen Autaer, nu om tot de H. Tafel te naderen; nu om in vierige gebeden ueren en ueren overte-brenghen: welk alles Haer heden meer als oyt tot eene bezondere kloekheyt mag worden aangereken; want zoo verre helkes! is de goddeloosheyt in onze dagen gevoor-

dert, dat de Souverynen zelfs, wanneer sy opentlyk toonen agting te hebben voor de deugd en voor den Godsdienst, zig blood gelyk zien aen de bespottingen en beschimpingen van onze gewaende Wyze, de welke zig inbeelden, dat sy regt hebben om de wet te geven aen de Koningen der aerde, en om hun nieuw Evangelie aen de zelve op-te-dringen. Maer deze verhevene Ziele ongevoelyk aen diergelyke schigten, die menigmael rontom Haer gevlogen zyn, slapte altyd voorts met snelle schreden gelyk de zonne, om haeren loop te voltrekken; en wanneer den tyd van ondergaen naderde, vertoonde Sy zig nog grooter als in den vollen middag. Ik wil zeggen, dat men in de laeste oogenblikken haers levens nog beter als te voren de grootheyt van haere deugd konde aenmerken. De smertelykheden haerder ziekte heeft men Haer zien verdraegen met eene uytneemende verduldigheyt. Sy zelve, zoo heeft 'er gevaer was, vragde versterkt te worden met dat hemelich Brood, dien goddelyken Rys-penning, door Christus aen de geloovige naergelaeten; en op haer bevel heeft men Haer toegebracht met eene alderplegtigste Procellie, in de welke haere Koninglyke Princen en Princeffen, den Keyzer JOSEPHUS aen het hoofd hebbende, het H. Sacrament vergezelschachten, het welk Sy ontfangen heeft met zoo stigende nederigheyt en heylige verzugtingen, dat sy de traenen aen de omstaenders uytperste. Wat schoone lesse voor de gene, de welke dit verschuiven tot den laesten oogenblik, 't zy om dat het gedagt van de dood hun meer schrik aenjaegt als het betaemt aen eenen Christenen; 't zy om dat sy vreezen hunne familie t'ontstellen: en dan nog (bezonderlyk als sy meenen wat meer te zyn als andere) moet dit geschieden zonder eenige plegtigheyt; als oft eenen armen aerd-worm te veel eere konde bewyzen aen eenen Godt, die zig vernedert tot hem te komen! Dit gedaen zynde, heeft onze Christelyke Heldinne haer uytersten met een verheven en gerult gemoed zien naderen. Haer Dood-bedde wierd eenen Predik-stoel, waer op Sy aen haere teer-beminde Kinders d'alderverhevenste leslen gaf. Ach! wat indruk moeten haere woorden op diergelyke herten gedaen hebben, en haere Brieven op die van d'afwezige. Wat stigende spektakel was het, als men eenen Keyzer in eene diepe en godvrugtige verhandeling zag met syne lievende Moeder, van wiens Bedde hy niet heeft konnen afgerukt worden, tot dat Sy haeren laesten adem gegeven had! Ondertrulichen wat al heylige verzugtinge stierde die verhevene ziele tot den Hemel! nu vereenigde Sy haere aensaende dood met die van haeren Zaligmacker: Nu offerde Sy haer zelve op tot een Sacrificie van liefde: Nu legde Sy af voor het Kruys van Jesus haere tydelyke Kroone, om de zelve met eene eeuwig-duerende te verwisselen: En dit alles dede Sy, niet alleen met eene volle onderwerping aen Gods wille; maer Sy snakte nae de bezitting van dat eeuwig goed met eenen drift, met eene vreud, de welke men niet ontmoet als in de dood van de Heyligen.

Zoo heeft MARIA THERESIA haeren roem-rugtigen levens-loop geeyndigt! zoo heeft Sy over de dood gezegenpraelt! en die *kloekke Vrouw*, wiens leven ons altyd gedient had tot stigting, heeft ons blyven stighen tot haeren laesten oogenblik. Is het dan te verwondren, dat zoo smertelyk vernies geheel Europa in eene diepe droefheyt dompelt; en dat niemand heeft konnen hooren: *MARIA THERESIA is dood*, zonder ontroert te worden en in traenen uyt-te-berispen? Zou het zoo wezen, goddelooze, waer't dat

deze Doorlugtigste Souveryne in uwe Schole was opgevoed? Gy dwaeze, Gy bespot dagelyks de godvrugtigheyd en de christelyke eenvoudigheyd, als oft zy met de verheventheyd van gemoed niet konden gepaert gaen! Gy zoudt geirne doen gelooven aen de gene die heerffchen, dat het hun vry staet de Goddelyke Wetten te misfagen; dat sy al wat de Religie aengaet moeten bedwingen, en doen buygen volgens de verscheide inzigten, die sy willen betreffen; en gy hebt niet meer agting voor eene Religie, gepredikt door eenen Mensch-geworden Godt, en met syn bloed bezegt, als voor den duyvelen-dienst der heydenen. Gy begrypt nochtans, dat geen en Christenen zig onder uwen standiert begeven zal, ten zy dat hy eerst de deugd verlaaten heet en daerom gebruykt gy al wat eene valliche wellikendheyd kan verzinnen, om de zeden in den grond te bederven, om d'eerbaerheyd uyt de wereld te bannen, en de vuylste wulpheden voor zaeken van geen belang te doen aanzien. Dat is te zeggen: dat volgens uwe leeringe het volk eene vergaederling moet zyn van wilde en roemelooze dieren, die niet anders van eenen redelyken mensch overhouden als d'uyterlyke gedaente: en dat de Prinzen, nog Godt nog de menschen vreezende, tyrannen moeten worden, en dus een voorwerp van schrik en van grouwel voor hunne ongelukkige onderdaenen. Met diergelyke lessen, die wy nu zoo vele jaeren gehoort hebben, wilt gy uwen naem onsterffelyk maeken, en aen U zelve op de ruinen van eene Religie, die uyt den Hemel is afgedaelt, eenen tempel van glorie bouwen; want eene onverdraegelyke en belachelijke hooveerdigheyd is den grondsteen van geheel uw werk, en 't heeft gebleken in uwen ouden en rampzaligen Patriarch, hoe gevoelyk dien man was, wanneer hy meende, dat gekwetst wierd die grootagting, de welke hy zig zottelyk aenmatigde. Maer neen: weet, dat die schimme van glorie, met de welke eenen bootwigt zig vlyd, in eenen rook verdwynt, en niet verder als het graf gaet. *Synen glans* (zegt het H. Schriit) *is drak en wormen: van daeg is hy zeer hoog, en morgen zal hy niet meer gevonden worden, om dat hy tot syn stof is weder-gekeert, en syne voornemens syn te niet gegaen.* (I. Mach. 2.) Zoo verdwynt de verheventheyd en den lof der goddelooze: en nog hun verstand nog hunne oppermagt kunnen dusdanig eynde van hun afweiren: de deugd alleen (de welke leert kwyt en alle de pligten, die eenen mensch aen Godt en synen even-naesten schuldigh is) brengt eenen luytster by, die noyt vergaen zal; eenen glans, die na de dood nog vueriger word en zig verder uytbreyd als te vooren, om dienswille dat de deugd zoo schoon is en zoo siesselyk, dat niemand haer den verdiensten lof kan wygeren

Waerom besproeyen wy nog heden met onze traenen de affchen van MARIA THERESIA? 't Is om dat wy verloren hebben eene teere Moeder, die Zig door haere deugden aen Godt en aen de menschen aengenaem gemaect had. Waerom weent geheel Europa met ons? 't Is om dat alle herten gevoelen, dat diergelyke Princesse eenen onwaerderbaeren schat was, die aen de wereld ontnomen is. Die traenen zullen eens ophouden: maer haeren lof zal noyt verminderen. Zoo lang als onze tyden in de gheuegenis der menschen blyven zullen, zal men Haer aanzien als den luytster van de eeuw, de welke sy beleest heeft. Die hoogagting, die wy nu voor Haer hebben, zal overgaen van het een geslagt tot het ander. Haeren naem zal altyd gezegent worden; en in de Historie zal sy uytfschy-

nen als een voorbeeld van deugden voor menschen van alle staeten; en naementlyk voor de gene, die den Throon beklimmen, of andere verhevene plaetsen bekleeden: zoo dat in haeren Persoonen vollen bekrachtigt word de spreuke van Paulus hier boven aengehaelt: *De godvrugtigheyd is tot alles voordeelig, zy heeft de belofien voor dit tegenwoordig leven en voor het toekomende.* (I. Tim. 4.)

De voordeelen, met de welke haere godvrugtigheyd in dit leven beloont is geweest, heeft Sy nu door de dood verlaeten, zoo dat wy mogen met d'aldergegrondte reden betrouwen, dat Sy alreeds geniet de voordeelen van het toekomende, en van nu af Zig verheugt met Gods Aenschyn. Dog terwylten dat de regtveerdigheden zek's door Godt geoordeelt worden, en dat de menschelyke krankheyd groot is, zoo is het onze pligt haere ziele tot hulpe te komen, of 'er misfchien nog iets te boeten was. Om dit te doen op het spoedigsten, hebben wy den 8. dezer, wanneer wy d'eerste tyding van haere dood ontfangen hadden, voor Haer aenzogt de Sacrificien, de gebeden en goede werken van alle onze Diocelanen; en wy betrouwen, Alderliefte, dat gy die vermaeninge in agt genomen hebt. Maer 't is billyk, dat wy daer in nog al blyven volherden, en daer-en-boven eene algemeene getuygenisse van onze droefheyd en weder-liefde geven met publieke en plegtige Lykdiensfen tot laeffenisse haer'er Ziele te verrigten, aen welke laeste pligt wy nu gaen voldoen, op de manere hier beneden uytgedrukt.

Voorders terwylten alle Onderdaenen, boven de gehoorzaemheyd, de welke sy door de natuerelyke en Goddelyke Wetten aen hunne Overheyd schuldigh zyn, ook moeten voor hun bidden, en den Hemelschen Zegen over hunne bestiering afsmeeken, *op dat wy* (gelyk Paulus zegt) *een stil en gerust leven mogen leyden in alle godvrugtigheyd en eerbaerheyd,* (I. Tim. 2.) daerom hadden Wy in den Brief van 8. dezer ook in uwe Gebeden aenbevolen ZYNE MAJESTEYT den regeerenden KEYZER JOSEPHUS, Erfgenaem van het Ryk en van de Deugden syns Moeders, die voortaan onzen Vader wezen zal.

Wy herhaelen U dan nog eens het gene Wy alfdan gezeyd hebben: Bid, en bid vueriglyk, dat den Heere Hem afzende synen H. Geest, om Hem te verlichten en te versterken in het beittier van zoo vele verscheide volkeren, die Hem onderdaenig zyn: bid den Almogenden, dat hy synen Gezalfden met *synen kragtigen arm ondersteune*: dat *syne waerheyd en syne barmhertigheyd met hem zy*, en dat hy in *synen H. Naem de magt* van synen Dienaer verheffe. (Pl. 88) Dat synen Throon zy eenen *throon van geregigheyd en als de zonne voor Gols oogten* blinke. Bid ook, dat hy de goddeloosheyd verpleete, de welke haer hoofd t'alle kanten oprezt, en dagelyk den Hemel tergt door ongehoorde blaphemien. Met eenen oogslag kan hy over die monters zegenpraelen: want *eenen Koning* (zegt den H. Geest) *die op synen Throon van geregt zit, verdryft alle kwaed door het opzien van syne oogten.* (Prov. 20.) En wederom: *Eenen wyzen Koning verstroyt de goddelooze, en boogt hun krom onder zyn oppermagt* Bid, met een woord, Alderliefte, dat onzen nieuwen en Wel-beminden Vorst JOSEPHUS menigvuldige jaeren en gelukkiglyk heerfche tot glorie van Godt, tot handhaeving van de Religie, tot welstand van ons Vaderland; en op dat ons Gebed zoo veel te meer uytwerkfel hebbe, laet ons het zelveu algemeyn maeken, en met vereenigde kragten een heylig geweld aen den Hemel doen.

Dus om zoo het een als het ander van de twee voorgeselde eyndens te betreffen, hebben Wy, ingevolge den Brief Ons toegezonden door Syne Hoogheyd den PRINS VAN STARHEMBERG Ridder van het Gulden Vlies, Lieutenant, Gouverneur en Capiteyn Generael dezer Nederlanden &c. &c. &c. en naer voorgaende advies van de zeer Eerweerde en Edele Heeren Deken en Capittel onzer Cathedraele, goed gevonden, de publieke Diensten en Gebeden t'ordonneren op de wyze als volgt.

Op Woonstg 3, January van den aenstaenden Jaere zullen naer noen ten 3 ueren in onze Cathedraele Kerke beginnen de Vigilien, en 's anderdags ten 10 ueren zal door Ons gezongen worden eene solemnele Misse van Requiem opgevolgt met de Absolutien en Gebeden, die welke de H. Kerk gewoon is voor de Doodte te gebruyken

Diergelyken Dienst zal ook geschieden in de voordere Parochien en Kerken dezer Stad, op eenen dag, die sy hier toe zullen verkiezen, tusschen den 5 en den 15 der voorschreve maend. Daer-en-boven zal men in onze Cathedraele en de voorgeselde Parochien en Kerken drymael dags de Dood-klokken luyden, 's morgens, 's noenens en 's avonds, op den zelven tyd en zoo lang als in de Cathedraele zal geluyd worden. Dit geluy zal over al beginnen met de Vigilien van 3 January, en dueren zes weken lang volgens de gewoonte in het afsterven onzer Souvereyne Princen van ouds geploegen.

In de andere Steden, Vryheden en Dorpen dezer Diocese onder het Oostenryks Gebied, als ook in de gene, die toehooren aen ons Vicariaet Apostolyk van 's Hertogen-bosch, zullen de Vigilien met de Misse van Requiem, zoo haest mogelyk, naer den 2 January gechied worden in alle Parochien en Kloosters, zullende daer by gevoegt worden het geluy als boven, en waer meer als eene Kerke is, zullen de andere nopens dezen laesten artikel zig voegen volgens de principale kerk van de plaetse.

Gegeven binnen Antwerpen den 19. Decem ber 1780.

Locus † Sigilli.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyt

A. Van Celft. Secret.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXXI.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS by de gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen, Bisschop van Antwerpen &c.

Aen alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

Den zaligen Vasten-tyd, den welken wy zien naderen, Lieve Broeders, geeft my gelegentheyd om U al wederom van de versterking te spreken, en aen-te-pryzen eene deugd, die welke wy gedueriglyk moeten behertigen: maer die nogtans op deze veertig dagen zig met veel meer luyfter vertoont in het Christendom als op andere tyden, om dienswille dat de H. kerke eenen algemeynen rouw aentrekt, en dat alle haere kinderen met vasten: met onthouding van zekere spyzen, met bidden en andere werken van boeteveerdigheyd, meer als anderzints, hunne lusten gaen intoomen en hun lichaem bestraffen, uyt inzicht van zig met Godt te verzoenen en de dierbaere vrugten van het Lyden en verryssnisse Christi te genieten.

De verzaemeling van alle deze uytwendige teekenen, die wy aldan t'alle kanten ontmoeten, is eygen aen den Vasten-tyd, en geeft ons eenen zaligen indruk, eenen kragtigen spoorslag om die dagen heyliglyk over

overtre-brengen, en ons t'oeffenen in zekere soorte van verstervende werken, de welke ons t'alle tyden niet geboden zyn. Maer wat aengaet den geest van versterving, dezen mogen wy noyt afleggen, 't zy binnen 't zy buyten den Vasten; want de versterving is de ziele van het Christelyk Leven, zy strykt zig uyt over alle onze herts-togten, over alle onze werken; en willen wy ons vry houden van zonden, en van de gevaeren der zelve, wy moeten van deze deugd een geduerig gebruyk maeken. Konnen wy geen deel in Gods Ryk hebben, ten zy wy gelyk worden aen het beeld van zynen Zoon. (*Prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui. Rom. VIII. v. 29.*) Is het ons geboden te versterven onze litmaeten die op de aerde zyn, (*Mortificate... membra vestra, quæ sunt super terram. Col. III. v. 5.*) den ouden mensch inet zyne werken uyt-te-schudden (*Expoliantes vos veterem hominem cum artibus suis. Ibid. v. 9.*) en aen-te-trekken eenen nieuwen, die volgens Godt geschaepen is in rechtveerdigheyd en waere heyligheyd, (*Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis. Eph. IV. v. 24.*) zoo moeten wy t' alle stonden dezen geestelyken degen van versterving in de hand hebben; en 'tis een onwederleggelyk besluyt, dat alle, die hunne zaligheyd beminnen, deze deugd moeten oeffenen, van wat staet of conditie zy wezen mogen.

Dit besluyt is voorleden jaer de stoffe geweest van myne Herderlyke Vermaeninge, en om U daer nog eer van t'overtuygen, en de weirde van de verstervinge te doen bevatten, gaen wy U heden voor oogen brengen, hoe kragtiglyk deze deugd (die zoo op het hert als op de zinnen moet werken) U afhoud van de zonde, en te saemen U aenleyd tot de verhevenste deugden en d'aldergrootste volmaektheyd.

Immers den oorsprong van de zonde is in ons hert te vinden, en die hem elders zoekt, kent zig zelve niet *'Tis uyt het hert* (zegt Christus in het Evangelie) *dat voortkomen de quæde gepeyzen, de doodslagen, d'overspelen, de hoereryen, de dieveryen, de valsche getuygenissen, de godslasteringen.* (*De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemix Matth. XV. v. 19.*) Deze en alle andere zonden worden in het hert uytgebroyt, door eene ongeregelde liefde, 't zy tot ons zelve 't zy tot andere schepsels; de welke in het hert opryft, en aenjaegt eenen drift tot dit of dat voorwerp, het gene wy in't geheel niet moesten beminnen, of ten minsten niet beminnen op die wyze, gelyk wy daer toe worden aengelokt. Diergelyken drift eens ontfteken zynde, ten zy dat hy van eerst af tegenstand vind, gaet schieleyk voort als een brandende vuer, en word ideren oogenblik sterker, tot dat eyndelyk het hert zig aen hem overgeeft en vrywillig daer in toestemt.

Deze driften zyn zoo menigvuldig, dat'er geen eynde aen te vinden is; wat geschaepen ding is 'er in de wereld, of den mensch kan'er van misbruyk maeken, en tot het zelve eene ongeregelde liefde opvatten: ider een weet door zyne eygen ondervindinge, hoe menigmael zyn hert word aengelokt, en wat al grouwelyke aenstooten het lyden moet; zoo dat *het leven van den mensch op de aerde eenen geduerigen stryd is*, (*Militia est vita hominis super terram. Job VII. v. 1.*) gelyk Job het noemt: stryd, die altyd zeer moeyelyk is en gevaerlyk, om dat wy door onze bedorve natuer uyt ons zelve tot het quaed geneygt zyn, en ook te slap om kloeken wederstand te bieden en te zegenpraelen, ten zy wy van Godt versterkt werden.

Ondertusschen onze zaligheyd hangt af van dien tegenstand en van den zegenprael die'er opvolgt: waer in besonderlyk twee punten t'aenmerken zyn: ten eersten, dat wy alle ongeregelde driften (niet eenen uytgenomen) moeten bestryden en overmeesteren; ten tweeden, dat wy dit moeten doen, zoo haest wy gevoelen dat zy opryzen. Het eersten is noodig, om dat het niet genoeg is in d'eene of d'andere stoffe aen Godt onderdaenig te wezen; wy zyn verpligt alle zyne wetten t'onderhouden, wy konnen ons hert niet deelen tusschen hem en de schepselen, maer het moet geheel aen hem gegeven worden; het moet teene-mael zuiver zyn, willen wy Godt behaegen. Vergrammen wy hem zwaerlyk, 't zy door onkuysheyd, 't zy door onbermhertigheyd tot den armen, 't zy door hooverdye en zoo voorts, wy zyn de dood schuldig, schoon wy in alle andere stoffen zyne wetten onderhielden. Dus moeten wy geduerig waeken over alle onze herts-togten: wy moeten stryden tegen alle ongeregelde driften, en noyt slaeperagtig worden, al was het dat wy dikwils hadden gezegenpraelt; want die behaalde victorien konnen de quæde driften wel ver-slappen, maer den wortel van de zelve, de bedorventheyd van de natuer, is noyt uytgeroeyt; deze blyft ons altyd by tot den laesten oogenblik van ons leven.

'Tis ook noodig (gelyk hier boven alreeds aenmerkt is) dat wy van het beginsel af tegenstand bieden aen die driften. Ons hert word ligtelyk verleyd; de voorwerpen, die het zelve aenlokken, komen over een met zyne bedorve genegtheden; zoo dat de toestemming, en vervolgens de zonde, t'elken stonde zeer

na by is. Hoe langer die ongeregelde driften in ons hert wortel fchieten, hoe fterker worden zy, en wy in tegendeel flapper. In het beginfel kan men hun zonder veel moeyte overmeesteren: maer daer naer word hunne woede fchrikkelyk, en zy brengen ons tot d'aldergrootfte buytenfporigheden, van de welke wy zouden gefchroomt hebben, waer't dat wy door die driften niet verblind waeren geweest en aengedreven. Kort: die driften zyn als jonge leeuwken, die men in't eerft kan temmen, maer grooter geworden zynde vernielen en verflinden zy al wat hun voorkomt.

Is het nu mogelyk, Alderlieffte, dat eenen mensch, waer in de eyge liefde heerscht, wiens hert aen de fchepfelen gekleeft is; eenen mensch, die altyd in aerdfche gedagten gedompelt ligt, die zyne vermaekelykheden en de wellusten najaegt, die den vollen toom geeft aen zyne zinnen, en zig fmyt in de gelegentheden, alwaer zyne krankheyd gedueriglyk word aengelokt en bestreden; is het mogelyk, zeg ik, dat diergelyken mensch alle ongeregelde driften seffens zal bevegten en afweiren? Hy, die hun voed in zyn hert; hy, die hun naloopt, en bemint die zelve voorwerpen, de welke hy zou moeten haeten?

Neen, Lieve Broeders; foldaeten, die in dezen krygs-kamp willen zegenpraelen, moeten wel anders gewaepent zyn; en behalven Gods gratie, die hun ondersteunt en helpt om kloekelyk te vegten, moeten zy met een verstorven hert, als niet een ondooringelyk harnas, te velde trekken.

De natuer van de verfterving is, dat zy, als een fcherp zweerd, de ziele van den mensch afsnyd van zyne zinnen: zy doet hem (zoo als haeren naem medebrengh) op eene geestelyke wyze fterven: zy maekt hem als dood ten opzigt van zyn lighaem en van al wat aerdfch is: immers voor zoo veel die aerdfche zaeken zyne ziele zouden beletten zig te keeren tot Godt, of aen haer gelegentheyd konnen geven van hem te vergrammen. Dienfvolgens, terwylen dat een-iegelyk, wanneer hy tot de zonde word aengelokt, verplicht is te wederftaen aen dat aenloksel, aen dien drift, die in hem opryft; en dat hy moet als dood zyn voor den indruk, door den welken zyn hert getroffen word, zoo ziet gy klaerlyk, Lieve Broeders, dat gy t'elken oogenblik moet U zelve bestryden, en de verfterving te werk stellen: en gy begrypt ook niet minder, dat eenen mensch, wiens hert tot de zinnen overhelt, en voor het meestendeel daer door beftiert word, niet lang zal blyven tegenvegten, bezonderlyk wanneer de aenftooten heftig zyn en menigvuldig. Wilt gy dan standvastiglyk zegenpralen, gy moet de bestandigheyd van die deugd bezitten; of, om klaerder te fpreken gy moet U daer van eene gewoonte gemaekt hebben, en uw hert moet als dood zyn voor alle indrukkingen van de zinnen.

Eenen Christenen, die zoo verre in deze deugd gevoordert is zal deze driften wel zien opryzen; want hy draegt altyd de bedorventheyd van de natuer in zynen boezem: maer zyn hert, dat alreeds in den Hemel woont, en aen Godt is vastgehegt, is gewoon al wat vergankelyk is te verfmaeden; en dus zal hy met Gods hulpe (den welken altyd gereed is zynen getrouwen dienaar by-te-ftaen) die ongeregelde genegentheden ligtelyk dempen. De verfterving daer-en-boven dempt niet alleenelyk die driften, wanneer zy alreeds het hert hebben aengetaft, maer ook zy voorkomt hunnen aenval en belet hun op-te-ryzen, door dien dat zy hun den weg toefluit, langs den welken zy tot het hert moeten naderen. 't Zyn immers de zinnen, Alderlieffte, de welke ons die fchepfelen voorbrengen, waer toe de begeerlykheyd ons aenlokt, en daerom zyn zy als de deure, die aen de zelve tot ons hert ingang geeft: maer vermits eenen opregten verstorven mensch fyne zinnen onder een geduerig bedwang houd, en altyd den toom in de hand heeft, zoo verwydert hy hun van die voorwerpen, en noyt zoekt hy vrywillig de gelegentheden, waer in hy voorziet te zullen bekoort worden: dienfvolgens zegenpraelt hy menigmael met enkelyk te vlugten, en fyne verfterving bevryd hem zeer dikwils van eenen fryd, den welken noyt zonder gevaer word aengegaen.

Eyndelyk heeft fyne deugd door menfchelyke krankheyd gewaggelt, of heeft hy het ongeluk gehad van te vallen; de verfterving die hy gewoon was t'oeffenen, zal hem leeren opftaen. Hy zal befchaemt worden, dat hy fynen Schepper vergramt heeft voor een vergankelyk gefchaepen ding, voor het welk hy te vooren dood was, en het gene hy fyner genegentheyd onweerdig agte. Hy zal zig keeren tot Godt en tot zig zelve: tot Godt om fyn misdaed met een rouwig hert te beweenen en daer van vergiffenisse te verzoeken: tot zig zelve, om op die zinnen en op *dāt lighaem des doods*, gelyk het Paulus noemt, (*Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Rom. VII. v. 24.) te vreten dat fy hem misleyd hebben; en door waere werken van boeteveerdigheyd zal hy hun in dit leven de straffen doen verdraegen, die fy anderzints in het toekomstende te verwagten hadden.

't Is dan eene vaste waerheyd, Alderlieffte, dat'er niet kragtiger tegens de zonde is als de verftervinge.

Want met de zinnen in geduerig bedwang te houden belet sy (zoo veel het mogelyk is aen den mensch) dat de kwaede driften opryzen: sy bestryd hun zoo haest sy, in't hert geflibbert zynde, aldaer beginnen te woelen; en hebben sy by ongeluk eenigen zegenprael op dat hert behaelt, sy vervolgt hun nog eens op een nieuw; sy tragt hun wederom den toom aen-te-doen, en door eene waere boetveerdigheyd niet alleen de zonde, maer zelfs haere overblyfsels te vernietigen.

Willen wy dan de zonde vlugten, wy hebben de versterking noodig, om door haer te zegenpraelen over onze kwaede driften, de welke de zonde voortbrengen. Ook Christus heeft deze deugd niet alleen aengeprezen, maer daer van eene wet gemaakt aen alle die hunne zaligheyd willen behertigen: en om dieswille dat sy zoo veelderlye uytwerksels heeft, daerom word sy ook in het H. Schrift onder zoo vele verscheide naemen uytgedrukt. Sy is *dien geestelyken degen*, den welken Christus op de aerde gebragt heeft (*Non veni pacem mittere sed gladium. Matth. X. v. 34.*) om de ziele van den mensch af-te snyden van het lighaem, en te breken dien valschen peys, den welken hy maer al te dikwils met zig zelve heeft en met andere schepselen. Zy is die *nauwe deure*, dien *eugen weg*, die naer het leven leyd: (*Quam angusta porta & ardua via est, quae ducit ad vitam. Matth. VII. v. 14.*) dat krygtuyg, waer mede sy aen den Hemel moeten geweld doen om dien in-te nemen: (*Violenti rapiunt illud. Matth. XI. v. 12. dien zaligen haet, (Si quis venit ad me, & non odit... animam suam, non potest meus esse discipulus. Luc. XIV. v. 26. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. Joan. XII. v. 25.) die verloochening van zig zelfs, de welke ons zoo menigmael geboden worden: dit kruys, het welk wy dagelyks moeten opnemen, willen wy onzen Goddelyken Meester volgen, (Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie & sequatur me. Luc. IX. v. 23.) aen wie niemant toebehoort, als die hun vleesch hebben gekruyst met alle zyne ondeugentheden en begeerlykheden, (Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Gal. V. v. 24.) welke kruyslinge zoo verre gaen moet, dat wy niet eenen Paulus kunnen uytroepen: *de wereld is voor my aen een kruys gehegt en ik voor haer. (Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gal. VI. v. 14.)* Deze deugd word ook by den zelve Apostel uytgedrukt door den naem van *befnydenisse*; niet eene befnydenisse, die voor het uysterlyk zienbaer is, gelyk die van de Joden: maer eene befnydenisse van het hert volgens den geest en niet volgens de letter, (*Circumcisio cordis in spiritu, non littera. Rom. II. v. 29.*) eene befnydenisse die niet gebeurt door 's menschen handen, maer die van Christus komt, en door hem word uytgewerkt; (*In quo & circumcisi estis circumcisione non manu facta, ... sed in circumcisione Christi. Col. II. v. 11.*) zoo spreekt Paulus van de versterking, en nog andere ontelbaere plaetsen zyn'er, alwaer hy de geloovige daer toe aenmoedigt; gelyk by voorbeeld als hy zegt: *Agt U als dood zynde voor de zonde en levende voor Godt in onzen Heere Jesus Christus. (Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Jesu Christo Domino nostro. Rom. VI. v. 11.)* Indien gy volgens het vleesch leeft, zult gy sterven: maer is het zaek dat gy door den geest de werken van het vleesch gedood hebt, zult gy leven. (*Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Ibid. VIII. v. 13.)* Versterft dan uwe lidmaeten, die op de aerde zyn. (*Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram. Col. 3. v. 5.*) Dit beslyt maek ik hier ook met Paulus, Lieve Broeders: en terwyl dat gy nu uyt het voorgaende ten vollen moet overtuygt zyn, dat de versterking den kragtigsten middel is, om U te wederhouden van de zonde, zoo is'er niet over als U insgelyks te bewyzen, dat de versterking U aenleyd tot de verhevenste deugden en tot d'aldergrooſte volmaektheyd.*

Dit zult gy ligtelyk bevatten, als gy aenmerkt, dat eenen verstorven mensch als dood en ongevoelyk is voor alles wat de begeerlykheyd, en het gene wy *d'eyge liefde* noemen, hem voorbrenghet. Diergelyken zal voor eerst door geene hooverdye of door gramſchap zig laeten overwinnen, vermits hy syne eygen onvolmaektheden, tegen de welke hy eenen geduerigen oorlog voert, gestadiglyk in syne gedachten heeft: hy veraght, hy verſmaed, hy haet zig zelve, en daerom zal hy ook ligtelyk verdraegen het ongelyk of de verſmaedingen, de welke door andere hem worden aengedaen; hy zal die vergeven aen syne broeders, en beminnen de gene die hem haeten: dus zal hy *zagtmoedig zyn en ootmoedig van herte*, dat is te zeggen: die twee verhevene deugden bezitten, waer in schynt begrepen te zyn al wat Christus ons is komen leeren. (*Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Matth. XI. v. 29.*) Voorders wat indruk kan op hem de wereld doen? want hy is gewoon voor haere aenloksels syne oogen en ooren te stoppen: hy aght dit alles als slyk en vuyligheyd, om dat hy Christus winnen wilt. Maekht hy gebruyk van het tydelyk? dat gebruyk gaet hem niet ter herte; hy doet het enkelyk voor zoo veel den nood of de betaemelykheyd dit vereyscht, en Gods wet

is den regel, door den welken dit gebruyk bestiert word. Diefvolgens zal hy magtig zyn en regtveerdig: hy zal ook mild zyn en bermhertig tot den armen, om dat die bermhertigheyd een deel van Gods wetten maekt, en dat hy die tydelyke gaven tot verwoording van Gods glorie en syne ziele zaligheyd moet schikken. Worden hem die gaven ontnomen? krygt hy tegenspoed? word hy niet rampen, met ziekten of andere ongelukken overvallen? hy verdraegt dit alles met een verheven gemoed: den tegenspoed geeft hem nieuwe stoffe om de versterking t'oeffenen; om d'overblyfsels van syne zonden uyt-te-wasschen; om syne ziele meer en meer te zuiveren; en door eene volmaekte onderwerping aen Gods wille syne deugd te vergrooten. Eyndelyk dat verstorven hert, already afgetrokken van al wat aerdsch is, zal met syne gedagten in den Hemel wonen; het zal gedueriglyk door het gebed en heylige verzugtingen zig tot Godt keeren; en dus ziet gy, Lieve Broeders, hoe dat de opregte versterking als eenen wortel is, die d'aldervolmaekste deugden voortbrenghet, en dat eenen mensch, die haer gestaediglyk opvolgt, tot eene verhevene heyligheyd zal opklimmen.

Doet dan uw best, Alderliefste, om die heylzaeme versterking des herte te bezitten: en tot dien eynde begint met de versterking van uw lighaem en van uwe zinnen te bewerken. *Het vleesch heeft begeerten tegen den geest* (zegt Paulus) *en den geest tegen het vleesch: want deze twee zyn tegenstrydig aen malkanderen. (Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: haec enim sibi invicem adversantur. Gal. V. v. 17.)* Gy moet dan uw vleesch bevegten en ten onder-brenghen, als gy de partye van den geest verkiest, en begeert dat hy over het vleesch zegenpraede. Den zaligen tyd van den Vasten gaet U d'alderschoonste gelegentheyd geven om dat werk aen-te-vatten en te grondvesten, is't dat gy den zelve wilt volgens zyne H. instellinge overbrenghen. Het vasten, d'ontrekking van wereldsche vrolykheden, het gebed, de aelmoessen en andere godvrugtige en boetveirdige werken, de welke gy in dien tyd-stip moet oeffenen, om te vasten, gelyk eenen waeren Christenen vasten moet, zyn d'alderbekwaemste middelen om de woede van uw lighaem met syne zinnelyke begeertens te dempen, en uwen geest in vryheyd te stellen. Daerom bid ik U, Lieve Broeders, neemt waer die dagen van zaligheyd; volbrenghet met vlyd het gebod, dat de H. Kerk U oplegt; vermaect de kreuningen van het lighaem; doet het onder den geest buygen; overwint de moeylykheden en beletfels, die het opwerpt; en dit doende zult gy bekomen den waeren vrede des herte, dien onwaerdeerbaeren schat, dien voorfaek van den Hemel; gy zult uwe verdiensten vermeerderen, en allengskens opklimmen tot die hooge volmaektheyd, waer naer toe de versterking U zal aenleyden.

Buyten deze geestelyke voordeelen, die de zaligheyd uwer ziele betreffen, hebt gy in deze tyds-geesteltnisse nog eene bezondere reden, om door het vasten en boetveirdige werken U met den Hemel te verzoenen: want het schynt, dat den vergramden Godt zynen arm heeft uytgesteken, om de volkeren te bestraffen en zig over hunne zonden te vreten. Gy hebt gehoort uyt wyd-gelegen gewesten, wat al rampen en verwoestingen de rempeesten en storm-winden veroorzaekt hebben, zoo verre dat'er geheele lands-streken door de zee zyn ingeslikt en vernietigt. De oorlogs-sakkel, ontfteken in America, gaet over van d'eene Natie tot d'andere, en haere verslindende vlammen beginnen already rontom ons langs alle kanten te zweven. Wy gevoelen tot nu toe maer eenige weerlagen van die vreeslyke geestel: maer wie weet wat'er over ons hoofd hangt! Immers als wy naerspeuren de goddeloosheyd, die dagelyks aengroeyt, de bedorventheyd onzer zeden, en de menigvuldige boosheden, die'er uyt spruyten, moeten wy bekennen niet minder pligtig te wezen, als die, op de welke deze geestelns already gevallen zyn. De bermhertigheyd Gods spaert ons tot nu toe: hy doet ons den vollen kelk van syne gramschap niet drinken: maer hy vermaent ons ook al door die ongemeene dierte en schaerfheyd van alderhande soorten van levens-middelen, waer door vele van onze inwoonders, en bezonderlyk de arme, tot eenen ellendigen staet gebragt zyn. Deze eilenden zyn zoo groot en zoo taetlyk, dat Wy Ons verpligt agten het gebruyk van vleesch ten tyde van dezen Vasten aen onze onderhoorige Schaepen toe-te-staen. Dog denkt daerom niet, Alderliefste, dat gy uwe boetveerdigheyd en versterking moet verminderen; in tegendeel gy moet de zelve in andere deelen verdubbelen, wilt gy afweiren de groote straffen, waer van deze kleyndere als de voorboden mogen aenzien worden, en het vasten-gebod volgens den geest van de H. Kerke volbrenghen. Deze verzagtinge word U enkelyk toegestaen uyt medoogentheyd tot de armie gemeente; en daerom bevelen wy aen de Ryke, deze gunste t'erkennen, met mildaedige aelmoessen in den schoot van hunne behoefstige Broeders uyt-te-storten. Daer zyn'er (Godt lof) veele onder de Ryke, de welke in dit stuk tot stigting dienen: maer daer zyn'er ook sommige, van de welke men mag met David zeggen: *Sy hebben geen deel in den arbeyd der andere menschen, en sy worden met hun niet geplaegt; daerom heeft hun d'hooverdye bevangen. (In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideò*

renuit eos superbia. Pfalm. LXXII. v. 5. & 6.) sy geweerdigen zig niet hunne oogen te slaegen op d'armoe-
de van hunne Broeders: sy stoppen hunne ooren voor hun gekerm; en sy bereyden voor zig zelve een oor-
deel van verdoemenisse: terwylen dat een deeltjen van het gene sy verkwisten in den zwier en de ydele
genugten des werlds, genoeg zou zyn om de traenen van zoo vele bedrukte herten af-te-droogen; om
den zegen des Heere over hun huys te trekken; en hier naermaels den Hemel tot loon van hunne mil-
daedigheyd te verkrygen.

N. B. Dezen Vasten zyn toegelaeten de zelve Artikels, als in de Bulle van het voorleden Jaer, dus
onoodig hier by te voegen: ziet pag. 109.

Gegeven binnen Antwerpen den 10 February 1781.
Locus † Sigilli

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.
A. Van Celft Secret.

SOLEMNELEN BIDDAG OM REGEN TE VERZOEKEN.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en
des Heyligen Apostolyken Stoel van Romen Bisschop van Antwerpen &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

S Edert eenigen tyd, Lieve Broeders, vervallen wy van
d'eene ellende in d'andere; en den vergramden Godt doet
ons gevoelen de straffen, die wy door onze zonden ver-
dient hebben. 't Is nu dry jaeren geleden, dat het oorlogs-
zweerd in onze oogen begonst te flikkeren, en onze her-
ten benouwd door de verwoestingen, met de welke die
schrikkelyke geestel van verre ons dreygde. Nouwelyks
was dit zweerd in de scheede geteeken, wanneer wy over-
vallen geweest zyn met langduerige en gevaerelyke ziek-
ten, de welke vele van onze inwoonders nae het graf ge-
slypt hebben. Hier op is gevolgt: eene buytengewoonelyke
dierte van eetwaeren, waer onder zoo den Borger als den
Akkerman tot heden toe nog zugten: en verre van het
eynde der zelve te konnen verwagten, wy zien, dat deze
plaegae gaet verdobbelt worden door de lang-aenhoudende
droogte, de welke, ten zy den Hemel ons genaedig zy,
alle aerd-gewalpen en den toekomenden oogt uyt de vel-
den zal rukken, en ons Vaderland in d'alderbitterste ar-
moede en d'aldergrootste ellenden doen vervallen. En voor-
ders wie weet, wat'er nog al over ons hoofd hangt, in
gevalle de oorlogs-vlamme, de welke alreeds woed by
onze nabueren, zig verder in Europa komt uyt-te-breyden!

Het gevoelen der tegenwoordige plaegen, en het aenzien
der gene die wy te vreezen hebben, moet zekerlyk indruk
doen op ons hert, Alderlieftste, en het zelve met eene
diepe droefheyd bevangen: maer wy hebben geene de minste
reden om ons over de zelve te verwonderen; want als
de goddeloosheyd met het hoofd in de logt gaet; als de
bedorventheyd in alle staeten is ingestopen; als de boos-
heyd t' alle kanten heerscht en dagelykx aengroeyt, wie
kan zig dan met regt beklagen, dat eenen vergramden
en lang-getergden Godt synen straffenden Erm tegen ons
uytsteekt, en gebruyk maekt van die geestels, met de welke
hy de booze drygt in syn H. Woord, en zig gewoon is
te vrecken over de zondarige volkeren, wanneer hunne
boosheyd tot eenen hoogen top gerezen is.

*Wagt U wel, van uw hert te laeten verleyden om uwen
Godt af-te-wyken (zeyde eertyds Moyses tot de kinderen
van Israël) op dat den Heere vergramt zynde den Hemel
niet toeflyte, en dat, den Regen onbrekende, het aerdryk
syn gewas niet en geve. (Deut. XI.) De zelve dreygemen-
ten vinden wy herhaelt by de Propheten; en verscheyde-mael
betoont ons het H. Schrift, hoe dat Godt door de droogte,
en den hongers-nood daer uyt spruytende, de zonden van
Israëls volk bestraft heeft. Verwondert U dan niet, Lieve
Broeders, dat wy heden door de zelve plaegae bezogt
worden, terwylen wy nae hun voorbeeld van onzen
Godt zyn afgeweken, en dat in onze Stad de boosheyd
zoo schielyk en opentlyk aengroeyt, dat sy sedert wey-
nige jaeren niet meer gelykt aen het gene sy te voren was.
Waer is de Christelyke eenvoudigheyd te vinden; die on-
derwerping aen de Kerk; dien iever tot den Gods-dienst
zoo onder groote als onder de klyne; die eerbaerheyd en
andere stigende deugden, de welke wy zelve in onze da-
gen hier bespeurt hebben! heden helaes! heeft de wereld
alle herten tot zig getrokken; haere dwaenze vreugden zyn
de voornaemste bezigheyd, en van het een genugt gaet
men over tot het ander. De ziele, verdwelmt door de
ydelheden, krygt allengskens eenen afkeer van d'Evange-
lijche Waerheden, sy denkt noyt op Godt nog op haer
zelve, sy verzuymt haere christelyke pligten; en langs dien
kant zyn'er vele, de welke geheel hunnen levens-loop in
eenen geestelyken dood-slaep overbrengen. Die gevaerelyke
traegheyd, die onagtzaamheyd, die slouwigheyd, de welke
maekt dat Godt van dusdanige eenen walg heeft, is'er t' alle
tyden geweest, ik bekenne het: maer eertyds was sy zoo
algemeen niet, nog sy wierd zoo sterk niet gevoeld gelyk
heden. Nog minder zag men die onbeschaemtheyd, die
dertelheyd, die ongehoorzaemheyd, die onverdraegelyke
sloutheyd en misagtende manieren, de welke onze heden-
dagsche Jonkheyd zig tot eere aenrekent, schoon dat sy
den weg baenen tot alle die ongebondentheyd en buyten-*

sporgheden, waer in een groot deel van hun jammerlyk vervallen tot verlies van ziel en lighaem. De zonde van onkuysheyd doet ook onder ons eenen voortgang, die niet te beschryven is; zoo verre dat de schelm-stukken, die het vuur uyt den Hemel roepen, geplogen worden. De bedorventheyd word voortgezet door alle die ondeugende boeken, de welke heden t'alle kanten verspreyd zyn en met vermaek gelezen worden. Den eenen dient om alle soorten van ontugtigheyd te leeren, en de deugd uyt het hert te verbannen: den anderen om te weten, hoe men de Bediende van de Kerk, haere Ceremonien, haere Wetten, en al wat den Gods-dienst aengaet bespotten moet, en leven zonder eenig geloof of religie. Lessen helaes! de welke alreeds dusdanige uytwerkfels hebben, dat 'er hedendags binnen onze Stad (ik zeg het al weenende) gezelschappen gevonden worden, alwaer men opentlyk en met gemeyne toestemming tegens Godt en al wat in onze Religie heylig is, blaspheemien derft uytbraeken, die de haren, wanneer men de zelve hoort, doen te berge ryzen.

Is het zoo, Lieve Broeders, verwondert U dan geenzins, dat den Heere ons zyne straffen toezend, en zelf onze gebeden ongevoelyk schynt te wezen. Mogten wy niet hopen, dat hy ons zou verhoort hebben ten tyden van de Kruys-dagen, de welke van over zoo veele eeuwen in de H. Kerke met Vasten, met Bidden en Procellien gevierd worden, op dat Godt van de Geloovige alle plaegen zou afweiren, en wel besonderlyk hun verleenen de vrugten der aerde? De Procellien, tot dien eynde door de Kerk ingestelt, zyn hier plegtiger als elders, vermits de geheele Clergie en het Magistraet dezer Stad zig in de zelve vervoegen om met gemeyne Gebeden den Hemelschen zegen af-te-smeecken: dit alles zoude U moeten tot de godvrugtigheyd opwekken: maer neen: gy verzuymt die oude en agtbaere Biddagen; weynige zyn 'er die hun bywoonen, en zelf onder dat kleyn getal zyn 'er veele, die daer meer een kinder-spel van maeken als eenen dag van godvrugtigheyd; en aldus verwaerlooft gy de weldaeden de welke den Hemel anderzints over U storten zou. Naer die dagen hebben wy nog al, zoo in het H. Sacrificie der Misse als in andere Kerkelyke Diensten, den noodigen regen blyven verzoeken: maer den Hemel schynt gesloten, en tot nu toe is alles vrugteloos. Moeten wy dan den moed verliezen, Lieve Broeders, en ons inbeelden, dat'er voor ons by den Heere geene hulpe te bekomen is? Verre van daer: hy is eenen Godt wiens bermhertigheyd geen eynde heeft: Hy blyft ons slaegen op dat wy ons zouden bekeeren: en misfchien doet hy syne straffen aenhouden om het hert te raken van de goddelooze, en langs dien kant de boosheyd en de zonde uyt het midden van ons weg-te-rukken, en syne schaepstal te zuiveren! Ah! dat het zoo gebeure! Alderliefste. Maer al was het anders: al bleven sy alle ongevoelyk: al gingen sy voort met Godt te vergrammen en te tergen, nog moeten wy blyven bidden, en met gedult Gods genaede afsmeeken. Gy weet, dat hy eertyds de zondige steden van Sodoma en Gomorra zou gespaert hebben, waer 't dat hy in de zelve maer tien regtveerdige gevonden had. Ah! 't is, Godt lof! hier nog zoo verre niet. 't Is waer, de boosheyd is groot, sy is boven maete vernigvuldigt: maer ook daer zyn in deze stad nog duy-zende en duy-zende regtveerdige, de welke door hunne gebe-

Gegeven binnen Antwerpen den 2 July 1781.

Locus † Sigilli

Ter Ordonnantie van Synce Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.

den de wolken doordringen kunnen, en den vergramden Godt ontwapenen: Want gelyk den Apostel Jacobus zegt, *het aenhoudende gebed van den regtveerdigen heeft veel vermogen. Elias was eenen sterffelyken mensch gelyk wy zyn, en gebeden hebbende, daer geen en regen op d'aerde vallen, zou, heeft het niet geregent dry jaeren en zes maenden geduerende. Hy had wederom, en den hemel heeft regen gegeven, en d'aerde heeft haere vrugten voortgebragt.* (Jac. V.) Bid dan, Regtveerdige, bid met een zuiver hert en aenhoudenden iever, gelyk Elias dede, en gy zult verhoort worden. Maer op dat uw gebed spoediger sijn vollen uytwerkfel zou bekomen, vergeeft aen uwe zondaerige broeders het ongelyk dat sy U aendoen; vergeeft hun die schimpingen en bespottingen met de welke sy U en al wat deugdelyk is vervolgen: bid, dat den Heere de oogen opene van alle die godslatteraers, dat hy hun hert raeke, dat hy hun heylige: en laet ons, met deze gemoeds gesteltenisse eenpaeriglyk ons werpen voor den throon van bermhertigheyd, om voor de vrugten der aerde den noodigen regen te verwerven, en te saemen voor onze zielen den zoeten douw van de goddelyke genade.

Tot dien eynde hebben Wy goed-gevonden naer voorgaende advies van de zeer Eerw. en Edele Heeren Deken en Capittel onzer Cathedrale Kerke eenen algemeynen Biddag in-te-stellen op de maniere als volgt:

Morgen 3 Juny, wezende den Feest-dag van Sinxen, zal men in Onze Cathedrale Kerke voor de Mettenen het Alderheyligste uytstellen tot den noon, de solemnele Hoog-Misse zal gezongen worden ten half uere tien, en voor de Vesperen zal wederom het Alderheyligste nytgesteld worden tot het eynde van het Lof, het welk zal geschieden ten half uere zes, en aen het welk men zal voegen den 146 Psalm: Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus &c. met de Collecte pro pluvia.

Maendags zal dezen Biddag op den voorzeyden voet gehouden worden in de vermaerde Collegiale en Parochiaele Kerke van St. Jacob en in de Abdyen van St. Michiel en St. Salvator, als ook op het Beggyn-hof, by de Facons en Zwarte-Zusters.

Dynsdags, in de Parochiaele Kerke van S. Walburgis, by de PP. Predik-heeren, L. V. Broeders, in het Gast-huys, ter Zieken, ter Nonnen, en Luythaegen.

Woensdags, in de Parochiaele Kerke van S. Joris, by de PP. Minder-broeders, Augustynen, Capucienen, Annunciaterssen, en Clarissen.

Donderdags, in de Parochiaele Kerke van St. Andries, by de PP. Minimien, derde Ordre, Witte-Zusters, en Oostmallen.

Vrydags, in de Parochiaele Kerke van 't Kasteel, by de PP. Carthuysers, de twee Kloosters der Religieusen Theresiaenen, Ursulinen en Norbertinesen.

Zaterdag, in de Parochiaele Kerke van St. Willebrordus, by de PP. Beggarden, Disfalsen, Predik-heerinnen, Capucienerssen, en Grouwe-Zusters.

Zondags daer naer zal dezen Biddag wederom hernomen worden in de Cathedraele, en in de andere Kerken op het zelve order als hier boven gestelt is, zoo lang als de noodtaekelykheyd dit vereyfschen zal.

Wy willen voorders dat in alle Kerken dezer Stad, zoo Seculiere als Reguliere, digelykx voor de Conventuele Misse gezongen werde de Litanie van alle Heyligen opgevolgt met de Collecte pro pluvia, en Wy bevelen aen alle Priesters, deze Collecte in hunne Misse by te voegen. Daer-en-boven zullen alle solemnele Loven met den voorgemelden Psalm en Collecte gesloten worden.

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
N. J. De Hornes De Geldorp Secret.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXXII.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen. &c.

Aen Alle die deze zullen zien zaligheyd in den Heere. -

DE deugd van versterking is nu al verscheide reyzen het voorwerp van Onze Herderlyke Vermaeningen, wanneer den Vasten-tyd naederde: en is het zaeke dat Gy de zelve in aendagt genomen hebt, Lieve Broeders, dan weet gy, dat deze deugd, gelyk een scherp zweerd, de ziele van den mensch van syne lichaemelyke zinnen afsnyd, en hem doet met syne gedagten in den Hemel wonen: dat sy het lighaem slaef maekt, op dat den geest zou in vryheyd leven; dat sy aen alle menschen noodig is om onze ingeboorne bedorventheyd te dempen; om de kwaede driften van ons hert in toom te houden; en dat sy ons niet alleenelyk de zonde doet vlugten, maer ook tot d'alderverhevenste deugden aenleyd; zoo dat men deze deugd als de christelyke bron-ader aenzien mag.

Alle deze aenmerkingen hebben Wy alreeds op andere jaeren voorgestelt om U te bereyden tot den Vasten-tyd, en U te doen genieten die menigvuldige vrugten, de welke wy daer uyt trekken, wanneer wy den zelve, volgens den geest van de H Kerk, in eene waere versterking overbrengen: want (gelyk sy ons ten tyde van die veertig dagen in de Misse voorzingt) *door dien lighaemelyken vasten betceugelt Godt onze kwaede driften; hy heft onzen geest opwaerts; hy geeft ons de deugd en de belooning der zelve. (Qui corporali jejunio vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur & praemia. Praef Quadrag.)*

Die belooning, Lieve Broeders, de welke ons word aengeboden, is al wederom eene nieuwe beweegreden: die U moet opwekken om te vasten, en om al, wat tot de versterking van de lichaemelyke zinnen toehoort, met iever en vreugd t'ondernemen. Ach! hoe aengenaem zal U die versterking voorkomen, wanneer gy, hier naermaels die belooning ontfangende, alsdan klaerelyk zien zult, hoe profytig U het vasten geweest is, 't zy om uwe vorige zonden te boeten, 't zy om den Hemel te verdienen, en uwe glorie te vermeerderen.

Tragt dan die voordeelen te bekomen, Alderlieffste, bewerkt uw eeuwig geluk met alle uwe kragten, en versterkt uw hert met eene christelyke hope tegens al wat U zeggen zullen die vleeschelyke menschen, de welke niets anders kennen als hunne zinnelyke lusten en hunne aerdse begeertens. t'Alle tyden zyn'er geweest van diergelyke soorte, de welke het vasten, en al wat de versterking aengaet, bespot hebben en bestreden: maer hoe meer het Geloof onder ons verslapt, hoe meer de christelyke eenvoudigheid en de goede zeden te niet gaen, zoo veel te meer zal hun getal dagelykx aengroeyen, gelyk wy alreeds ongelukkiglyk ondervinden. Eertyds ontmoetten wy hier of daer eenen van die spotters, en sy vonden by-nae niemand, die aen hunne laster-taele gehoor gaf: maer heden zyn sy vermenigvuldigt meer als de springhaenen, en sy zyn ontallyk. (*Multiplicati sunt super locustas, & non est eis numerus. Jerem. XLVI. v. 23.*) 't Is eene bende verspreyd door geheel Europa: sy hebben eenen onverzoenelyken haet opgevat tegens de Leering van Christus, tegens syne Kerk, en al wat het kerkelyk aengaet; sy bespotten de geheymen van ons Geloof, de regels van de zeden, den Gods-dienst en al wat heylig is. Sy willen met hunne woorden, met hunne werken, en wel besonderlyk met hunne goddelooze en verdervelyke boeken de Religie in alle herten uytdooven. En waerom? 't Is om dat eene Religie, die hun hooveerdig verstand wilt gevangen houden, eene Religie, die hunne vleeschelyke begeertens en goddeloos leven doemt; die hun dreygt met d'eeuwige straffen; die het kruys predikt en de versterking, te zeer tegenstrydig is aen hunne bedorven driften, en uyt dien hoofde is sy hun onlydelyk geworden.

Weest dan voorzigtig, Alderlieffste, *want vele zyn'er, van de welke ik U meermaels gesproken heb (en nu zeg ik het al weenende) die vyanden zyn van het kruys Christi: die de verdoemenis voor hun eynde zullen hebben; die van hunnen buyk hunnen Godt maeken; die zig roemen in hunne eygen schande, en hun hert stellen op al wat aerdsech is. (Multi enim ambulat, quos saepe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis*

Christi : quorum finis interiorius : quorum Deus venter est : & gloria in confusione ipsorum , qui terrena sapiunt. Phil. III. v. 18. & 19.) Aldus vermaende Paulus de Geloovige van Philippen, en ik vermaen U-L. met de zelve woorden, om dat deze maer al te wel paffen op de tyden, de welke wy beleven; en dat wy onze traenen vervoe-gen mogen by die van Paulus, om bitterlyk te weenen over de hedendagsche gesteltenis van het Christendom.

Ondertuffchen die algemeene verergernisse, die schrikkelyke goddeloosheyd, waer van wy dagelyks ge-tuygen zyn, mogen U den moed niet benemen, Lieve Broeders: maer in tegendeel zy moeten U.L. eenen nieuwen spoorflag geven, om't zy door het vasten, 'tzy door andere christelyke werken opentlyk te too-nen wie gy zyt, en aldus door uwe stigende zeden uwe Moeder de H. Kerke te troosten. Met dit te doen zult gy de verergernisse verminderen, gy zult de Geloovige verkwikken, en mischien door uw voorbeeld eenige van die goddelooze winnen. Versterkt U dan altyd meer en meer in uw H. Geloof; houd U vast aen de Leeringe der Kerke van den levenden Godt, de welke den pilaer is en't ondersteunsel van de waerheyd: (*Quid est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.*) Weest altyd indagtig, dat gy in haeren schoot zyt herboren, wanneer gy door den H. Doop een lidmaet van de Kerk en een kind van Godt ge-worden zyt, verkoren om eens het Hemelryk, de effenisse van Gods kinderen, te bezitten, en daerom betragt door goede werken uwen roep en verkiezing vast-te-stellen. . . . *Want aldus zal U overvloediglyk den in-gang tot het eeuwig Ryk van onzen Heer en Zaligmaeker Jesus Christus gebaent worden. (Quapropter . . . satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. . . . Sic enim abundanter ministrabitur vobis in-troitus in aeternum Regnum Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi. II. P. I. v. 10. & 11.)* Loopt in die he-melsche baene met groote schreden: hoe snelder en hoe stantvastiger gy loopen zult, zoo veel te gemak-kelyker zal den weg voor U worden: elken voet, die gy daer in voortzet, vergroot de belooning, die gy te verwagten hebt: en dus laet ons in het goed te doen niet-verslappen, want by tyde zullen wy daer van de vrugten maeyen (*Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus. Gal. VI. v. 9.*)

Willen de goddelooze den weg van de boosheyd en van hun eeuwig verderf bewandelen: bid voor hun, Alderliefste, beweent hun ongeluk: maer op dat hun voorbeeld geen indruk op uw herte doe, slaegt uwe oogen meer als oyt na den Hemel, en wekt U op, om dien onwaerdeerbaeren loon, die onuytspre-kelyke vergelding, die altyd-duerende kroon door alle soorten van deugdelyke werken te verdienen.

Dog onder die verdienstige werken is de versterking van het hert en van de zinnen (de welk ik heden aenpryze) een van de besonderste, die gy moet betrachten, en gedueriglyk oeffenen. Vele deugden zyn meer eygen aen den eenen staet als aen den anderen: maer deze is eygen aen alle staeten, sy is noodig aen een-iegelyk; en zelf 't is genoeg, dat eenen Christen bedenke wat syn Doopsel is, om hier van overtuigt te zyn; want als wy gedoopt worden, dan sterven wy in eenen zedelyken zin: een geestelyke dood, de welke by den Apostel Paulus menigmael word opgeheldert. Sy wierd ook zeer uytdrukkelyk afgebeeld in eene oude maniere van doopen, van de welke men in d'eerste eeuwen der Kerke veel gebruyk maekte. Men duykte aldan het meestendeel der doopelingen, wanneer sy bejaerde menschen waeren, voor een weynig tyds teemael onder het water, door welke duyking de begraeffnisse van Christus beteekent wierd, en 't opryzen uyt het water was eene afbeelding van syne Verryssnisse. Waer op den Apostel Paulus aldus redeneert in synen Brief tot die van Roomen: *Wy zyn met Christus in het Doopsel begraven geworden, om met hem op eene geestelyke wyze dood te zyn; op dat gelyk hy uyt de doode verrezen is door de glorie syns Vaders, wy insgelyks in eene nieuwigheyd van leven zouden wandelen. (Consepulti . . . fuimus cum illo per Baptismum in mortem: ut quo-modo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitae ambulemus. Rom. VI. v. 4.)* Dat is te zeggen (gelyk Paulus het aldaer breeder uytlegt) dat onder die heylige wateren onzen ouden mensch begraven is, om de zonde te vernietigen, die in hem leefde, en dus dat wy moeten als dood zyn, ten op-zigt van de zonde; dat nog sy, nog de kwaede driften van de bedorventheyd, eenige heerschappye mogen over ons voeren: maer dat wy, met Christus eens-gestorven zynde en verrezen, een nieuw schepfel gewor-den zyn, en voortaan altyd moeten voor Godt leven.

Alhoewel, Lieve Broeders, die uytwendige maniere van doopen heden buyten gebruyk is, het Doopzel nogtans blyft altyd het zelve in zyne natuer en in zyne uytwerkfels: het is nog d'eerste schole, waer eenen Christen geleert word, hoe den ouden mensch en syne ongeregelde driften by hem moeten dood wezen; en onder andere Ceremonien, de welke dit beteekent, doet men den doopeling wel duydelyk, eer hy tot die heylzaeme afwassing aanveerd word, den duyvel, en alle syne werken, en alle syne pomperye afzweeren. Willen wy dan die belofien onderhouden, willen wy de vrugten en d'uytwerkfels van het Doopzel bewaeren,

ren, wy moeten gedueriglyk ons hert, onze zinnen en onze kwaede genegentheden versterven, op dat dien ouden mensch dood blyve, en dat wy leven volgens den geest, waer in wy herboren zyn.

Vermits dan de versterving in ons bewaert, voed en versterkt den geest van Christus, zoo is het zeker, dat alle verstervende werken zeer aengenaem aen Godt zyn, en voor ons zeer verdienstig: en vermits by dien regtveerdigen Godt elk werk beloont word volgens syne weirde, zoo zal den loon, die wy door de versterving verdienen, zeer groot zyn en overtreffelyk; want dit vereyscht de natuere van deze deugd en de moeyelykheyd, die wy in haer ontmoeten. Vele andere deugden konnen wy oefenen zonder aen ons zelve eenige pyne of lyden aen-te-doen; om dat zy betreffen een voorwerp, het welk geen deel mackt van ons eyge zelve. Gelyk by voorbeeld, om de mildaedigheyd, de bermhertigheyd, de regtveerdigheyd ten opzigt van onzen even-naesten t'oefenen, is het genoeg, dat men syn hert afstrekke van eenig geld of ander goed, dat wy bezitten, het gene buyten ons is: boven dit smaect de natuer zelve altyd eene zekere zoete voldoening in dusdanige werken, om de menschlieventheyd, die'er in gevonden word. Maer door de versterving bestryd den mensch syn eygen zelve, hy bevegt syn hert en syne zinnen, hy snyd synen geest af van het lighaem, en uyt liefde tot Godt en tot de deugd verloochent en verlaet hy zig zelve; het welk zonder eenige smerte of lighaemelyk gevoelen niet gebeuren kan.

Schreef Paulus eertyds tot de Geloovige: *Ik bid U, Broeders, dat gy van uwe lighaemen een levend', heylig aen Godt behaegelyk slag-offer zoud macken.* (*Obscuro... vos Fratres... ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Rom. XII. v. 1.) Men mag zeggen, dat dit gedaen word door eenen opregten verstorven Christen. De dieren, de welke in de Oude Wet tot een slag-offer aen Godt wierden opgedraegen, konden maer eens sterven, en met die dood was het Sacrificie ten eynde: maer de versterving laet aen den mensch syn natuerelyk leven behouden, en zy neemt ook niet weg den oorspronk van syne kwaede driften. Zoo dat eenen Christen, naer dat hy nu eens en menigmael syne aerdsche genegentheden gedood heeft, blyft overleven aen dit slag offer van zig zelve, om in het gevolg meermaels en meermaels die geestelyke dood te sterven, en zig tot het eynde syns levens gedueriglyk aen Godt te offeren.

Wy verwonderen de kloekmoedigheyd van de Martelaeren, de welke, om aen Godt en aen hun Geloof getrouw te blyven, hun bloed ten besten gegeven hebben: maer is het ook geene groote kloekmoedigheyd, wanneer men altyd syn hert en zinnen doet sterven, om volgens de waarheden van het Geloof te leven? De Martelaeren moesten maer eenige ueren, of zelf somtyds maer eenige oogenblikken lyden; en eenen verstorven mensch doet de bedorve natuer lyden tot synen laesten adem. Wilt gy hier over de getuygenisse hooren van Bernardus, die de deugd van versterving zoo wel kende? *De werken van het vleesch door den geest te versterven, is* (zegt hy) *eene soorte van martelie; sy jaegt wel zoo veel schrik niet aen als de gene, waer in men het zweerd gebruykt om het lighaem te kerven: maer sy is moeyelyker door haere langduerigheyd.* (*Genus martyrii est spiritus facta carnis mortificare; illo nimirum, quo membra caduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius.* Bern. Serm. 30. in Cant.)

Schept dan moed, kloeke zielen, die U zelve, en al wat aerdsch is, zyt afgestorven, om U aen Godt tot een volmaect slag-offer op-te-draegen. Ziet hoe verheven en moeyelyk werk gy uytvoert, en dievolgens wat al verdiensten gy vergadert, en wat glorie gy bekomen zult voor die geduerige martelie, is't dat gy met Christus aen dat geestelyk kruys tot het eynde uws levens blyft vastgehegt 't. Is waer, de goddelooze, van de welke wy hier boven gesproken hebben, aenzien uwe manier van leven als eene uytzinnigheyd, (*Vitam illorum aestimabamus insaniam.* Sap. V. v. 4.) en daerom zyt gy het voorwerp van hunne bespottingen in alle ondeugende boeken en schriften, die sy dagelyks in het licht brengen. Maer verwondert U daer niet over: *het smert hun, wanneer sy U maer zien, om dat gy niet leeft gelyk sy en andere,* (*Gravis est nobis etiam ad vivendum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.* Sap. II. v. 15.) om dat uwe stigtbaere zeden een heymelyk verwyt doen aen hunne wulpsheyd en geheel hunnen handel doemen: om dat die geduerige versterving te levendig afbeeld het kruys Christi, waer van sy ryanden zyn; en de waarheden van een Evangelie, het welk sy willen vernietigen. Gaet dan voorts, Alderliefste, in uwe zoo genaemde uytzinnigheyd, de welke U door onze vry-geesten word opgetygt: *'t is noodig dat men zot werde in hunne oogen, om wys te zyn; want die heydensche, die wereldsche wysheyd, waer op sy steunen en roemen, is eene dwaarsheyd by Godt...* hy kent, dat de gedagten van diergelyke wyze ydel zyn. (*Stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum, ... Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanæ sunt.* I. Cor. II. v. 18. & seq.) Ondertusschen als U de wereld haet, weet (zegt U Christus) dat sy my eer als U gehaet heeft; (*Si muudus vos*

odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Joan. XV. v. 18.) en het moet den discipel genoeg wezen, dat hy gelyk zy aen synen meester. (*Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus.* Matth. X. v. 25.)

En Gy, Lieve Broeders, de welke tot dien hoogsten trap van versterking niet opklimt, maer evenwel christelyk leven wilt, Gy moet U ook al met diergelyke spreuken wapenen tegens die venynige serpente, de welke dagelykx rontom U schuyffelen. Gy moet kloekheyd hebben, om U niet laeten te misleyden door allen dien zoeten praet en aenlokkende boeken, de welke men gebruykt om uw Geloof en zeden te bederven, en om U te leeren Gods Wet, de Kerke Christi en de deugd ten spot stellen. Gy moet kloekmoedig zyn om onder d'oogen van die godt-vergetene guchelaers t'onderhouden den vasten, de versterkingen en andere christelyke oefeningen, de welke de H. Kerk U oplegt. Gy moet daer-en-boven zoo leven in het midden van de wereld, als of gy aen haer niet toehoorte: *want zoo haest ienand haeren vriend wilt zyn, word hy vyand van Godt.* (*Quicumque voluerit amicus esse seculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Jac. IV. v. 4.) Dus moet gy uw hert van haere ydelheden en pomperyen aftrekken; gy moet verlaeten die vrolykheden, die vriendschappen, die by-een-komsten, de welke zoo aengenaemen indruk op uwe zinnen doen, liever als uwe ziele door de zelve te besmeuren. Met een woord, gy moet dooden alle genegentheden, die U eenigzints tot de zonde kunnen brengen, van wat soorte sy wezen mogen. Ziet dan, wat al slag-offers gy dagelyks doen moet; ziet hoe gy door den degen van versterking uwen geest moet gedueriglyk van uw hert en van uwe zinnen afsnyden: ach! wat overtreffelyke verdiensten zult gy vergaederen, wanneer gy in dit alles aen Godt getrouw blyft, gelyk het de pligt is van eenen opregten Christen I

Eyndelyk wie is'er onder ons, die geene opregte schulden by Godt heeft of geene zonden te boeten? en om die te boeten, wat is'er zoo kragtig als de werken van versterking? Ik wete, dat Christus door syne Dood voor onze zonden aen den hemelschen Vader voldaan heeft; hy heeft voor onze zielen een randzoen betaelt, het welk van oneyndelyke weerde is; 't is door hem en in hem, dat wy van onze zonden gezayvert worden, en verkrijgen al wat tot de zaligheyd toebehoort: *want* (gelyk Petrus zegt) *daer is geen anderen naem onder den Hemel vergunt aen de menschen, waer in wy moeten zalig worden,* (*Nec enim aliud nomen est sub Coelum datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Act. IV. v. 12.) zelf, dat wy Godt iets door onze werken verdienen kunnen, dit is toe-te-schryven aen de verdiensten van Christus. Maer om het rantsoen, door hem betaelt, ons toe-te-voegen; om de vrugten van die verdiensten Christi te genieten, moeten wy van onzen kant mede-werken. Hy heeft zoo vele pynen en smerten niet uytgestaen, op dat wy zouden mogen in de wellust leven en in de aerdsche vreugden: maer hy heeft voor ons geleden, Lieve Broeders, *U naerlaeten de syn voorbeeld, op dat gy syne voetstappen zoud volgen.* (*Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* I Pet. II. v. 21.) Daerom moeten wy met hem sterven, willen wy met hem leven: *wy moeten met hem lyden, willen wy met hem heerschen.* (*Si commorati sumus & convivimus: si sustinebimus & conregnabimus.* II. Tim. II. v. 11.) Christus zelf, niet tegenstaende syne verdiensten, wiens kragten hem bekend waeren, leert ons immers in het Evangelie, dat den weg tot het leven eng is, dat het Hemelryk met geweld moet worden ingenomen, dat die hem volgen wilt, zig-zelven moeten verloochenen, en syn kruys dagelyks opnemen. (*Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie.*

Laet ons dit doen, Alderliefste, zoo met het lyden, dat ons overkomt, verduldiglyk en om Godt te verdraegen, als met ons zelve door vrywillige werken van versterking en van boetveerdigheyd te straffen; want 't is aldus dat wy moeten onze zonden boeten en verdiensten voor den Hemel vergaederen. Maer wie verstaet heden deze tael! Noyt heeft de goddeloosheyd zig meer ten toon gestelt; noyt zyn de zonden, en zelf d'alderfchrikkelykste, zoo onbeschaemdelyk bedreven; noyt heeft men zoo zeer de boosheyd als water ingezwolgen, gelyk men heden doet: en ondertusschen waer ziet men bekeeringen? waer ontmoet men versterking of boetveerdigheyd? Deze deugden zyn verdreven uyt het Christendom. Men kent'er niet als een heydensch leven; de gewaerelyke gezelschappen, d'ontugtige by-een-komsten, de strunkel-steenen van de deugd worden dagelyks vermenigvuldigt: al wat de wellusten, de kwaede driften en de begeerlykeden des vleeschs kan aenjaegen, word met zoo grooten iever voortgezet, als of'er nog oordeel Gods, nog helle, nog tydelijke geesels te vreezen waeren.

Houd op, dwaelende Broeders, met uwe verdoemenisse te bezwaeren, *want zoo zeer als gy U in de swelde zult verlustigt hebben, zoo veel zult gy naermaels gepynigt worden.* (*Quantum... in deliciis fuerit, tantum date illi tormentum* Apoc. XVIII. v. 7.) Slaegt uwe oogen op den afgrond, waer gy nae toe loopt, en op den Hemel, tot den welken gy geschaepen zyt. Herdenkt uw heylig beroep; den naem van Christen, die

gy draegt, en het kruys, dat op uw voorhoofd geprint is. Vat eenen heyligen haet op tegens uw zondaerig vleesch, wiens begerelykheden de oorzaak zijn van uwe verderffnisse: tragt U in-te-boezemen eenen afkeer van des werlds ydelheden, en van al dat uwe ziele besmetten kan. Den Vasten-tyd, die aenkomt, verpligt U daer toe nog meer als andere, om dat gy uyt kragt van een bijzonder gebod der H. Kerke, U moet onthouden van alle wereldsche wellusten, en deze dagen in boeteveerdigheyt overbrengen. Gebruickt dan die zalige dagen tot het eynde, waer toe sy zijn ingestelt. Doet kloekmoediglyk een slag-offer aen Godt van al wat aengenaem aen de zinnen is. Tragt zondaers, door vasten, door bidden, en andere verstervende werken, den Heere te bewegen in dezen tyd van bermhertigheyt, dat hy U verleene eene waere bekeering Tragt, regtveerdige, uwe voorige zonden te boeten, uwe deugd te bewaeren, en uwe verdiensten te vermeerderen; en aldus zullen deze dagen van versterving, die aen een wereldsch hert zoo lastig voorkomen, ons toebrengen de waere gerustheyt des gemoeds, en eene opregte vreugd, de welke ons hier en hier naemaels zal blyven. Amen.

De altyd aengroeyende bedorventheyt der zeden; de zonden die daer uyt spruyten; de straffen, die wy verdient hebben, en waer van mischien eenige zeer nae by zyn, zouden ons dwingen, om ten tyde van den aenstaenden Vasten het kerkelyk gebod in syne volle strengheyt te doen onderhouden, waer het zaekelike dat de tyds-omstandigheden dit toelieren: maer de ongehoorde schaersheyt van visch; de overblyfsels der ziekten, de welke de buytengewoonelyke droogte van den voorleden zomer heeft bygebracht; de dierte van sommige eetwaeren, en wel besonderlyk de ellenden, waer in zig bevind een groot deel onzer schaepen, bewegen Ons op den voet hier onder uytgedrukt eene verzagting in de onthouding der spyzen toe-telieren: met betrouwen, dat Gyl. het gene langs dien kant aen de versterving ontbreken zal, met aelmoesfen, en andere godvrugtige werken zult tragten te vervullen.

N. B. Dezen Vasten zyn toegelaeten de zelve Artikels, als in de Bulle van het voorleden Jaer, dus onnoodig hier by te voegen, uytgenomen dat men op de vleesch-dagen meer als eens zal afgesmolten vet gebruyken; ziet pag. 125.

Gegeven binnen Antwerpen den 25 January 1782.

Was onderteekent

Locus † Sigilli.

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.
Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyt.
A. Van Celft Secret.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXXIII.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Biffchop van Antwerpen. &c.

Aen Alle die deze zullen zien Zaligheyt in den Heere.

DE noodzaekelykheyt van de versterving, haere uytwerkfels en de menigvuldige vrugten, die sy voortbrengt, zijn de beweeg-redenen geweest, Lieve Broeders, met de welke Wy U-L. in de voorgaende jaeren hebben opgewekt om den Veertig-dagfchen Vasten heyliglyk over-te-brengen: en nu gaen Wy tot het zelven eynde U voorstellen het Gebod van de H. Kerk, ten opzigt van dien Vasten, aen het welk Gy-Lieden, als opregte kinders van die algemeene Moeder, voldoen moet.

Eertyds, wanneer de zeden eenvoudiger waeren en d'onderdanigheyt grooter, wierd dusdanig gebod met vlyd aenveerd en onderhouden: ieder-een onderwierp zig oodmoediglyk aen het zelven, en niemand betwiste het Opper-gezag van de Kerke in diergelyke schikkingen, als de gene, de welke, verleyd door valsche leeringen die het vleesch freelen, zig alreeds van haer afgescheurt, en den Schaep-stal van Christus verlaeten hadden: maer heden zijn'er onder ons zoo vele, die den naem van Catholijke niet willen afleggen,

en ondertuffchen zoo stoutelyk beknebbelen het Opper-gezag van de Kerk en haere geboden overtreden, als of fy daer aen geene de minfte onderdanigheyd fchuldig waeren: en wat aengaet het Vasten-gebod in het bezonder, de overtredingen in dit ftuk zijn zoo openbaer en fy worden zoo menigvuldig, dat fy niet alleenlyk de kerkelyke Overheyd en alle waere Geloovige bedroeven; maer zelf onze afgevalle Broeders ontftigten, en hun dienen tot ftunkel-fteen, om zig in den afkeer, die fy tegens de Roomfche Kerk hebben opgevat, te verharden, vermits fy aenmerken, dat de zelve door haere eygene kinders zoo stoutelyk misagt en verfmaed word.

Om de oogen, is het mogelyk, van die verfmaeders t'openen, en de waere Catholyke te ftiven in hunne onderdaenigheyd, zullen wy een weynig aenhaelen de grondregels waer op dit gebod steunt, en betoonen hoe het zelve om fyne redelykheyd en fyne oudheyd alle hoogagting weerdig is.

Als men de redelykheyd te raede gaet, zal men bevinden, dat het vasten fomtyds ons door de wet van de natuer als eene pligt word op-gelegt; want 't is zeker, dat de begerlykheyd des vleefchs, en de kwaede driften, die'er uyt voortkomen, dikwils ons willen overhaelen tot dingen, die tegenftrydig zyn aen de wet van de reden in het hert van alle menfchen ingeboren; 't is zeker, dat zy den menfch brengen tot zonden, waer mede hy niet alleen fyne ziele dood, maer ook *ontteert fyn eygen lighaem.* (*Qui... fornicatur, in corpus suum peccat.* I. Cor. VI. v. 18.) Zonden die hem pligtig maeken, fchoon hy geene andere wet als die van de natuer kende; want als Paulus aen de heydenen verwyt hunne ontugtigheden, zegt hy, dat Godt, om dat fy gewygart hadden hem t'ereen als hunnen Schepper, hun tot bestrafing heeft overgelevert aen de begerelykheden van hun hert... aen d'alderfchandelykfte driften... en dat de gene, die zulke dingen doen, de dood fchuldig zyn. (*Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum... in passiones ignominiae... Qui talia agunt digni sunt morte.* Rom. I. v. 24, 26 & 32.)

Dus de heydenen, aen wie geenen anderen leydsman als het licht van de reden gegeven was, waeren verpligt die vleefchelyke zonden te vlugten. Dit gebod hun de wet van de natuer, en fy gebied het aen alle menfchen, om dat fy alle eene redelyke natuer van den Schepper ontfangen hebben: diensvolgens moet den menfch, uyt kragt van dat zelve gebod; ook gebruyken de middelen, die'er noodig zyn om t'overwinnen de begerelykheyd, de welke hem tot die zonden aenlokt: maer vermits die begerelykheyd dikwils langs den kant van het lighaem gevoed word en aengeftoken, zoo is het een onbetwiftbaer gevolg, dat hy in die omftandigheden fyn lighaem moet beftryden, en de woede van het zelve door het vasten in bedwang houden. Dit leert hem de natuerelyke reden, even-eens gelyk fy hem leert, dat men een woedende peerd overmeestert niet aen dat peerd fyn voedfel t'onttrekken: en hier uyt blykt, waerom Christus in het Evangelie zegt, *dat'er zekere foorte is van duyvelen, die men niet verjaegt als door bidden en vasten.* (*Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* Matth. XVII. v. 20.)

Word dan iemand door dien onzuiveren geest aengerand, trekt hem fyn lighaem tot ongeoorlofte lusten, hy moet met vasten dien vyand beftryden en overwinnen. Den eygendom van de zaak vereyft het: de natuerelyke reden leert het: en dus ziet gy, Lieve Broeders, dat de wet van de natuer fomtyds het vasten gebied, en dat'er dikwils omftandigheden zyn, waer in elk in het bezonder verpligt is te vasten, fchoon dat'er alfdan van wegens de H. Kerk, geenen algemeynen vasten-dag is ingeftelt: maer buyten twyffel ziet gy ook, dat die zelve, de welke gy hoort het kerkelyk Gebod befchreeuwen, meer als alle andere het vasten noodig hebben; want wie zyn het die deze tael voeren, als die zoo-genaemde Catholyke, in wiens hert geene de minfte Religie te vinden is? 't zyn die, de welke gelyk wilde dieren hunne ongeregelde driften in volgen; wiens zeden bedorven zyn, wiens levens-handel ongebonden, in wiens oogen d'onbefchaemtheyd en d'ontugtigheyd uytflikkert: menfchen, die hun eygen lighaem onteeren en noyt ophouden van zondigen: menfchen, met een woord, de welke om hunne begerelykheyd te dempen zouden moeten fchier altyd vasten, veel ftrenger als de Kerk hun gebied, waer 't dat fy enkelyk wilden voldoen aen het gene de wet van de natuer hun oplegt. Diergelyke zyn het, die het kerkelyk Gebod befporten, en niet konnen verdraegn, dat deze goede Moeder tot hun geestelyk en lighaemelyk voordeel hun jaerelyks dwingt eenige weken in vasten en verfterving over-te-brengen.

Het licht van de reden, waer van wy tot nu toe gefproken hebben, leert ons nog voorders, dat eenen menfch fynen Schepper niet vergrammen mag; en heeft hy dit gedaen, dat hy tot hem moet wederkeeren met een waer leedwezen, en zig met fynen Godt verzoenen. Maer terwylen wy meeftendeel zondigen uyt eene ongeregelde liefde tot ons lighaem, wat is'er natuerelyker om die verzoening te bewerken, als ons

fighaem door vasten en andere verstervingen te kastyden, om aldus aen Godt te betoonen, dat wy die ongeregelde liefde hebben afgelegd, en haeten dat zelve lighaem, om dat het geweest is den oorsprong onzer verderffenis en het werktuyg, waer mede wy Godt vergramt hebben

Deze redenering hebben zeer wel bevat de heydensche inwoonders van Ninive: want als Jonas hun van Gods wege drygde met den ondergang, hebben sy seffens eenen strengen vasten ingestelt, en zig met zakken bekleed van den meesten tot den minsten; (*Prædicaverunt, jejunium, & vestiti sunt sacco à majore usque ad minorem.* Jon. III. v. 5.) welken middel zoo gelukkigen uytval gehad heeft, dat Godt syne straffen heeft ingetrokken, en agtergehouden de verwoesting, met de welke hy die Stad gedregen had.

By andere heydensche natien is ook het vasten bekend geweest: sy aanzagen het zelve als een boet-werk, en als eene zaak, waer mede men de Godheyd eert. Herodotus schryft, dat'er in Egypten plegtiglyk gevast wierd ter eere van de godinne Isis: en de Priesteren van dat volk moesten eenigen tyd met vasten en onthouding van zekere spyzen hun bereyden om hunne afgode-feeften te vieren. Diergelyke vasten-dagen vond men ook by die van Phenicien en van Assyrien; by de Grieken en by de Romeynen: Numa Pompilius, den welken aen het heydensch Roomen den toetsel van den goden-dienst heeft toegeschreven, wilde, dat men de sacrificien, de welke op gestelde tyds-stippen van het jaer opgedraegen wierden voor de vrugten der aerde, met vasten zou vergezelschappen; 't is eens gebeurt dat geheel Roomen verschrikt was door vele wondere teekenen, die in de logt gezien wierden, en Titus Livius verhaelt, dat het Senaet in die gelegenheyd Sybilline boeken dede te raede gaen, waer op bevolen wierd eenen plegtigen vasten in te stellen ter eere der godinne Cerès, den welken alle vyf jaeren moest hernomen worden.

Ik bekenne, Lieve-Broeders, dat den duyvel dit alles gebruykte om de oogen der heydenen te verblinden, en dat hy hier in (zoo als de Kerk-vaders spreken) den waeren Godt wilde naer-aepen, even-eens gelyk hy de menschen verleyd heeft, om autaaen aen d'afgoden te bouwen, Sacrificien op-te-draegen en hun t'aenbidden, om aldus zig-zelven te stellen in de plaetse van Godt, en zig toe-te-voegen de eer, die aen den Schepper toekomt. Dog dit besluyt alleen wil ik hier uytmaeken, dat by de heydenen het vasten aenschouwt wierd als een goed en prysbaer werk, dienstig om de Godheyd t'eeren, om den mensch met den hemel te verzoenen en de verdiende straffen af-te-weiren: welk gevoelen van het heydendom een straeltjen van de reden was, het welk voor hun schéen in het midden der duyfstermissen; en deze aenmerking dient tot schande en schaemte van onze vrygeestén, die, blinder als de heydenen, het vasten en de kerkelyke geboden nopens dit stuk opentlyk bespotten en met misfagting verwerpen.

Gaen wy van de heydenen over tot de kinderen van Israëel, die Gods uytverkoren volk waeren, en aen wie hy eene besondere wet had voorgeschreven, daer vinden wy het vasten van het beginsel af diër Wet verheerlykt in den persoon van Moyses, den welken veertig dagen en veertig nagten zonder eten of drinken heeft overgebracht op den Berg Sinai, wanneer hy daer met Godt handelde, en van hem onderrigt wierd in de Wetten, de welke syn volk onderhouden moest. Als nu Moyses van dien Berg afdaelde, en zag dat de Kinderen van Israëel met afgoderye en overdaed bezig waeren, agte hy hun onweerdig Gods Wetten te ontfangen, en gedreven door eene regtveerdige gramschap, brak hy de twee steene tafelen des Wets aen den voet van den Berg, en dus (aenmerkt den H. Ambrosius) heeft den overdaed de tafelen van de Wet verbreyzeld, de welke het vasten verkregen had. (*Itaque tabulas legis, quas accepit abstinentia, conterit fecit ebrietas.* Amb. de Elia. & jejun. c. VI.) Maer weynig daer naer, wanneer dat volk, bestraft gelyk het verdiende; tot leedwezen overging, dan heeft Moyses nog eens veertig nagten gevast als te voren, (*Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra.* Deut. IX. v. 18.) en door syn vasten en bidden heeft hy de gramschap Gods, die het volk wilde verdolgen, gestut, en zelf twee nieuwe tafelen, gelykvormig aen d'eerste, verkregen. By de Israëlieten waeren bekend de beloften, die men aen Godt dede van te vasten en verstervingen t'oessien. (Num. XXX. v. 14.) By d'Israëlieten vind men verscheyde algemeene vastens ingestelt door de Bestiëders van hun Volk: gelyk, by voorbeeld, die, de welke jaerelyks in de vierde, de vyfde, de zesde en de tiende maend gepleegt wierden: (*Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium sexti, & jejunium decimi.* *exit domui Juda in gaudium.* Zach. VIII. v. 19.) en men leeft in hunne geschiedenissen menigvuldige voorvallen, by welkers gelegentheyd sy zig tot vasten begeven hebben. Wanneer alle de Geslachten dat van Benjamin wilden vernietigen, en nu al tweemaal de nederlaeg gekregen hadden, hebben sy eenen geheelen dag gevast en slag-offers opgedraegen, om Gods hulp te verzoeken. (*Omnes filii Israël venerunt in Domum Dei.*

jejunaveruntque die illo usque ad vesperam, & obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas. Jud. XX. v. 26.) Het zelve hebben sy gedaen ten tyde van Saül, om zig te bereyden tot den stryd tegens de Philistinen. (I Reg. VII. v. 6.) Den Koning Josaphat verkondigde eenen algemeenen vasten door geheel syn Ryk, als de Moabiten, d'Ammoniten en die van Syrien tegen hem te veld trokken. (II Paralip. XX v. 3) Alle d'inoonders van Bethulien hebben gevast, wanneer hunne stad door Holofernes beleert wierd: (Judith IV v. 8) en insgelyks alle de Joden, die zig bevonden onder het gebied van Assuërus, wanneer dezen Koning het dood-vonnis tegen die Natie had uytgesproken. (Esth. IV v. 3) Als Esdras vertrok uyt Babylon met eene groote menigte van Joden om weder-te-keeren nae Jerusaleem, heeft hy eenen vasten-dag uytgekondigt op dat Godt hun eene voorspoedige reyze zou verleen en hun beschermen tegen hunne vyanden. (I Esd. VIII v. 21) Ten tyde van de Machabeën, onder wiens bestier de Jodsche Natie, om Gods wetten en hun vaderland te verdedigen, de wapenen voerde tegen de Koningen van Syrien, heeft verscheyde-mael geheel het leger gevast eer het den stryd ging aenvatten. (I Machab. III v. 47 II Machab. XIII v. 12) Met een woord: men mag zeggen, dat de Israëlieten, de welke alsdan Gods uytgelezen volk waeren, en alleen de kennis syn'er wetten hadden, zig altyd tot het vasten hebben begeven, wanneer sy zig wilden met Godt verzoenen, of eenig besonder weldaet verkrygen. De Boeken van de Propheten doen ons zien, hoe menigmael sy het volk tot vasten en boetveerdigheyd hebben opgewekt: d'exempelen van David, van Elias, Daniël, Judith, Esther, Tobias, Sara, en andere overtuygen ons, dat d'alderheyligste menschen, de welke onder d'oude Wet geleefd hebben, ook in het vasten hebben uytgeschenen. Ten tyde van Christus, wanneer die Wet aen haer eynde naerderde, en de zeden der Joden zeer vervallen waeren, hadden sy nog nopens het vasten het zelve denkbeeld gelijk hunne voor-ouders. 't Was immers het vasten en het streng leven van Joannes den Dooper, het welke by vele hem dede aenzien worden als eenen man van Godt gezonden, zoo verre dat sommige meynden dat hy den Messias was. Den hooveerdigen Pharise, als hy in syn gewaend gebed syne goede werken ophaelde, stelde aen het hoofd van de zelve: *dat hy gewoon was tweemaal in de weke te vasten.* (*Jejuno bis in Sabbato.* Luc. XVIII v. 12) Wy lezen ook in het Evangelie, dat de discipelen van Joannes met verwondering aen Christus gevraegt hebben: *hoe komt het dat wy en de Phariseën zoo veel vasten, en uwe discipelen vasten niet?* (*Quare nos & Pharisei jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunant?* Matth. IX v. 14) Als of sy wilden zeggen: gy stelt U zelve verre boven de Phariseën, want gy berispt hun dagelyks. Gy geeft U aen als eenen opper-leeraer van Godt gezonden; gy doet mirakelen; en Joannes zelve onzen Meester getuygd, dat gy hooger zyt en heyliger als hy: hoe komt het dan, dat gy uwe discipelen niet doet vasten, vermids dit eene deugdzaeme oefening is, gemeen by de gene, die de volmaektheyd en d'heyligheyd willen betreffen? Waer op den Zaligmaeker hun antwoordde: *mogen de bruydegoms gezellen treurende zyn, zoo lang den bruydegom met hun is? dog de dagen zullen eens komen, wanneer den bruydegom hun zal worden onttrokken, en alsdan zullen sy vasten;* (*Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc jejunabunt.* Ibid. IX v. 15) willende hier door beteekenen, dat syne discipelen die dagen, de welke hy met hun op de aerde overbragt, moesten aenzien als de dagen van blijdschap, als eene geduerige bruylofts-feeste: maer dat hy eens van hun zal afgerukt worden, en dat alsdan den tijd van vasten voor hun komen zal.

Christus dan, Lieve Broeders, heeft geenzins het vasten uyt zyne Kerk, die hy kwam stigten, verbannen: in tegendeel hy heeft het goed gekeurt met syne woorden en met syne werken: want hy heeft een Evangelie gepredikt, het welk ons verplicht eenen haet op-te-vatten tegen ons lighaem en te leven in eene geduerige versterking, waer toe het vasten eenen is van de besonderste middelen. Hy heeft ons in syn Evangelie geleert de kragt, die het vasten heeft om de duyvelen uyt-te-jaegen. (Matth. XVII. v. 20.) Hy zelve is ons in het vasten met syn exempel voorgegaen; hy heeft met dit wapen tegen den duyvel gestreden, en door eenen vasten 40 dagen en 40 nagten heeft hy zig bereijdt gemaekt, om dat groot werk te voltrekken, waer toe hy van den Vader uyt den Hemel was afgezonden. Eyndelijk wy hebben uyt synen eygen mond gehoort, dat naer syne lighaemelijke afwezendheyd den tyd van vasten voor syne Discipelen komen zal; en hier uyt kunnen de gene, die het vasten haeten, besluyten, of sy zig mogen rekenen onder de discipelen van Christus, en of sy het voorbeeld van hunnen Meester volgen.

't Is waer, men vind niet beschreven, dat Christus eenigen bestemden tyd bepaelt heeft, op den welken de geloovigen zouden verplicht zyn te vasten: deze bepaeling heeft hy aen de Overheyd van syne Kerk gelaeften, en daerom is het een kerkelyk gebod, dat wy op die of die dagen meer als op andere vasten moeten.

De Kerk, bestierd door Gods Geest, heeft die vasten-dagen voorgeschreven: en van haer beginzel af hebben de geloovige waer-gemaekt, het gene Christus in het Evangelie nopens het vasten van syne discipelen voorszeyd had. Wy lezen in de Werken der Apostelen, dat binnen de Stad Antiochien (alwaer den naem van Christenen eerstelyk aen de discipelen gegeven is) de vergadering der geloovige bezig was met den Gods-dienst en met te vasten, als den H. Geest hun zeyde: *scheyd my Saulus en Barnabas af van d'andere om aen-te-vangen het werk, tot het welk ik hun verkoren heb: waer op sy het vasten en het gebed hernemende, en de handen op hun leggende, hun hebben laeten vertrekken.* (*Ministramibus autem illis Domino & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: sebregrate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Act. XIII. v. 2. & 3.) Men leeft nog een wynig verder, hoe de voorgenoemde Saulus en Barnabas hun afscheyd namen in de plaetzen, waer sy gepredikt hadden, naer dat sy in elke gemeynte Priesters aengesteld, gebeden en gevast hadden. (*Cum constituisent illis per singulas Ecclesias Presbyteros, & orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino.* Act. XIV. v. 22.) Waer in wy van dan af den grond-steen zien van die vasten-dagen, de welke de H. Kerk nog heden voorschryft op de vier tyden des jaers, op de welke sy gewoon is haere Priesters in-te-wyden. Als Paulus aen de Corinthiaenen synen Apostolyken aerbeyd voorszelt, en spreekt van de deugdzaeme werken, waer in hy zig oeffende, en tot de welke hy Gods-dienaers opwekt, selt hy'er ook *het vasten* onder. (II. Cor. VI. v. 5. & XI. v. 27.) D'eerste Christenen, onderwezen in de schoole der Apostelen, hadden van hun geleert de weerde van het vasten. Het diende hun om zig te wapenen tegen d'aenstooten van den duyvel, en de vervolging van de Tyrannen: 't was een werktuyg, met het welk sy hun lighaem, afgemat en uytgemergeld, gereed maekten tot de Marteldood. Het vasten heeft ons alle die Maegden voortgebracht, wiens zuiverheyd met zoo grooten luyfter in de Kerk blinkt: het heeft ons in de woestynen en wildernissen d'uytnemenste voorbeelden van deugd gegeven: en als men van eeuwe tot eeuwe wilt afkomen, men leeft by naer geene levens van Heylige, of men vind, dat sy in vasten hebben uytgesteken: jae zelf, eenige eeuwen opwaerts, onderhield al wat in de Kerk was de goede Vasten-dagen op zoo strenge wyze, dat hunne maniere van vasten ons ongelooflyk schynt, en onmogelyk om naer-te-volgen: eyndelyk alle de Kerk-Leeraers, van d'eerste tyden af tot de laeste toe, spreken van het vasten als van eene zaak, die d'alderkrachtigste uytwerksels by Godt heeft, sy pryzen het, sy verheffen het.

En wat nu aengaet den Veertigdagfchen Vasten voor Paesschen, die het voorwerp is van deze vermaening, syn beginfel verliest zig zoo verre in d'oudheyd, dat men om het zelve te zoeken moet opgaen tot den tyd van d'Apostelen; en ook 't is een hunne instelling dat de Kerk-Vaders hem toeschryven. Hy is van d'eerste eeuwen af bekend geweest in alle landen, daer Catholyke gevonden wierden, en hy wierd door hun onderhouden als eene versterking, waer toe sy uyt kragt van een Kerkelyk Gebod verplicht waeren: gelyk men ligtelyk kan betoonen, niet alleen uyt Schriften van onze eygene Leeraers, maer ook uyt de schriften van de gene, die in verscheyde tyden scheuringen gemaekt hebben; onder de welke sommige dien Vasten behouden hebben, en andere hebben den zelve bestreden. De eerste hebben hem van ons medegedraegen, wanneer sy de Kerk verlieten: de tweede betoonen door hunne tegenstryding, dat hy'er was voor dat hunne scheuring begonst is.

Eert dan een Gebod, Lieve Broeders, het welk zoo oud is als de Kerk, zoo heylig in zig zelve, en voor U profijtig. Gy weet, wat al vruchten'er voortkomen uijt het vasten, en hoe noodzakelyk het zelve aen vele is, en nochtans, was'er geen Kerkelyk Gebod, het welk ons daer toe dwingt op sommige vastgestelde tyden, het vasten zou by ons verzuymt en vergeten worden, gelyk wy het zien gebeuren by verscheyde sesten van ons afsgeheurt. De H. Kerke heeft deze zoo profijtige en noodzakelyke oeffening niet willen laeten verstaunen onder haere kinderen. Sy heeft eenige dagen, door het jaer verspryd, uytgekozen, op de welke sy hun gebied te vasten; en namentlyk heeft sy begeert, dat'er in elk jaer eenen bezonderen tyd zou wezen, toegeeygent aen eene algemeene boetveerdigheyd, op den welken de geloovige met vasten, bidden en andere versterkingen zig zouden gezamentlyk verootmoedigen en met Godt verzoenen. Dien tyd heeft sy bepaelt op 40 dagen, om alzo naer-te-volgen den vasten van onzen Zaligmaeker, en sy heeft gewilt, dat hy te Paesschen zou eyndigen, op dat wy wel bereijdt zijnde tot het vieren van dit groot Mysterie (waer op ons Geloof slant) de vrugten van het zelve zouden genieten, en onzen ouden mensch door de versterking gedood hebbende, eenen nieuwen zouden aantrekken, en met Christus verryzen om naer syn voorbeeld altyd voor Godt te leven.

Onderneemt dan met vlyt dien Vasten, Lieve Broeders, en verkeert deze dagen in eenen tyd van boetveer-

digheyd, gelijk gy verpligt zijt te doen, wilt gy volbrengen het gebod van uwe Moeder de H. Kerk, en berrefen het inzicht, het welk sy bedoelt in deze zalige instelling. Dus versterft uwe zinnen in alles; trekt U af van de wereld; betoomt uwe ongeregelde driften; sluyt de tonneel-plaatsen; schorst-op alle gezelschappen en byeenkomsten, niet alleenlijk die, de welke U zouden in perykel van overdaed of van andere zonden kunnen brengen: maer zelf de rust van den geest stooren, en uw hert verstroeyen. Houd U bezig met vasten, bidden, Gods Woord te hooren, en andere goede werken r'oeffenen, bijzonderlijk die van bernihertigheyd tot den armen, en het gene gy onttrekt aen U zelyen, dat dit diene om te voeden de lidmaeten van uwen lydenden Zaligmaeker: alzoo doende, Lieve Broeders, zult gy de waere vrugten van den Vasten genieten, en naer het eynde van den zelve met Christus volgens den geest verryzen. Amen.

N. B. Dezen Vasten zyn toegelaeten de zelve Artikels, als in de Bulle van het voorleden Jaer, dus onoodig hier by te voegen: ziet pag. 131.

Gegeven binnen Antwerpen den 25 February 1783.

Locus † Sigilli

Was onderteekent

✠ J. T. J. BISSCHOP VAN ANTWERPEN.

Ter Ordonnantie van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd.

A. Van Celst Secret.

Treur-gezang over de dood van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS Bisschop van Antwerpen, &c. &c. Overleden op den 30 des Jaers 1784.

Open, ô kranke Pen, waer toe word gy gedreëven!
 ô Dood, ô vreedde Dood, aen wie neemt gy het leven!
 Koud gy, ô bleeke Schim, niet spaeren zoo een' Man
 Wiens Lof geen'aerdsche tong' of pen verkonden kan.
 Wat ramp-gevallen zag men niet in deéze Landen,
 Veroorzaekt door den schigt van uw' onspaerbaer' handen,
 Wat Jok van droefheyd heeft ons alle niet verdrukt
 Wanneer gy ons' Vorstin van d'aerde hebt gerukt?
 Nu rukt uw' vreedden schigt, dien Man vol deugdzaamheden
 Die vier paer Jaeren hier den Bishops-troon betreedde,
 Nae 't Graf. ô ramp-geval! het geen' ons all' bezwaert,
 Terwyl uw moord-geweir ons Opper-hoofd niet spaert.
 Wat vreugd genoóten wy als m' Hem zag zegenpraelen,
 En onder het gejuyg van ieder-een inhaelen
 Als *Primus*. Wat een' vreugd genoóten wy weërom
 Wanneer hy ook bekwam het heylig Priesterdom,
 Hoe hevr'ig klom hy niet tot veél' verheve Trappen
 (Doór studie en gebed) van hooge wetenschappen?
 Was hy geen Zeden-beëld, van in syn' teere jeugd,
 Vol van Godtvruchtigheyd en onvolprysbaer' Deugd?
 Wat iever heeft hy niet getoont als hy bestierde,
 Den Bishops-stoel, die hy met alle deugd vercierde?
 Wat goede werken heeft hy niet alsdan gedaen,
 Wanneer hy *Carlus kerk*, die lang had leëg gestaen
 Heeft g'opent en herstelt, daer in den Gods-dienst stigte,
 Die men tot heden daer in alle plegt verrigte,
 Hoe mild heeft hy die Kerk met giften niet vereert,
 Op dat den dienst van Godt daer staedig word vermeerd?
 Geen' Penne is bekwam syn Daeden uyt te bryden,
 Die hy gestaedig heeft getoont ten allen tyde,
 En die den sterveling zal houden in't gelagt
 En die verkonden aen't toekoómende geslagt
 Ik keer' my tot het eynd' van syn roem-rugtig leven,
 Om hier den sterveling een denk-beëld van te geeven,
 Want nau's lyks maekt m'aen hem 't gevaer des doods bekent
 Of hy verzogt terlonde het laeste Sacrament

Der Kranke, om hem doór dit Hemels Brood te sterken,
 Van *Jesus* ingestelt tot troost van syne Kerke;
 Het geen' nog diën dag met groote plegt' geschied,
 Terwyl m' den groot gewoel van stedelingen ziet.
 Zoo haest hy synen Godt hoort tot syn' Kamer koómen
 Valt hy ter aerde neer, door godtvrucht ingenoomen,
 Aenbid den-Opper-al, en met een' zagten toon
 Zoo doet hy nog op 't laest een wonderlyk Sermoon.
 Hier naer ontfong hy Godt met groote vuerigheden,
 En leéfte zelver mē de heyl'ge Kerk gebeden,
 Waer naer den plegt-tryn weér verzelde d'Opper-magt,
 In schyn van Brood, en dus weér wierd ter Kerk gebragt.
 Syn' Vader kwam hem ook in deézen staet bezoeken,
 En meynde dus syn' vrucht in't lyden te verkloeken,
 Maer 't vaderlyk gemoed, ziende syn kind in pyn,
 Veroorzaekte terlonde een zilte traen-fontyn.
 Zoo haest den Bishop zag syn' Vader tot hem treéden,
 Koómt hy ter kniel-bank af en zegt hem deéze reden,
 Terwyl hy aen hem toont een welgestelt gemoed
 En met een kinders hert hem als voór't laeste groet:
 ô Vader weent tog niet in uw' zoo hooge Jaeren,
 Schoon dat de pynen my met doods-gevaer bezwaeren,
 Troost U in dit geval, stort daarom geenen traen,
 Pyft dat ik weder nae een ander Bishom gaen.
 Dit is geen Ramp-geval maer 't nood-lot aller menschen
 Wat is'er op de aerd' dat niet en moet verstaenschen,
 Zou ik dan, die in zond' ben van een Vrouw gebaert,
 Niet worden met het Jok van allen mensch bezwaert,
 Den Godt die my't geniet der aerds heest: gegeven,
 En my dit sterfelyk deel zoo lang hier liet beleëven
 Wilt dit, Aenbid syn Werk, en Vader hebt geduld,
 Gods eygen Zoon die stierf voor ons wel zonder schuld.
 Dus is dien weerden Man in synen Godt ontslaegen,
 Die zoo gestaége zorg gehad heeft voór syn Schaepen,
 En die van g'heel de Stad eenpaerig word beweent,
 Dog hoópend' dat hem Godt den Hemel heest verleent.

Anna

Anno Domini Millefimo, septingentesimo, octogesimo, quarto, Die trigesima Januarii circa primam noctis, extremis Sanctæ Matris Ecclesiæ Sacramentis ritè munitus, morbo peccoris correptus Antverpiæ obiit Reverendissimus ac Illustrissimus Dominus, Dominus JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, in Alma Universitate Lovaniensî S. Theologiæ Doctor, Dei & Apostolicæ sedis gratiâ Antverpiensium Episcopus XVII. ac in partibus catholicis Diocesis Buscoducensis Vicarius Apostolicus, &c. &c. &c.

Anno Ætatis suæ 58, Dignitatis Episcopalis 8.

SI quis inter mortales longiore multùm vitâ, imò (desiderio nostro vis ulla si foret) immortalitate donandus jure meritoque haberi potuerit, is est Illustrissimus ac Reverendissimus hic Vir, cujus, prohi dolor! solæ nobis supersunt corruptibiles exuvie. . . ! quarum adspèctus ad imam desolationis abyssum nos, nec nunc nec unquam consolabiles, deturbaret, nisi Ejus, in rebus præclarè gestis, spiritus superviveret, ac in benefactis benefici Patris nos mæstissimi orphani viscera, cor & imaginem reperiremus; illum profecto spiritum, viscera illa, cor illud, imaginem illam, grata recordatio dolorque & tristitia tam graphicè penitentiâque cordibus nostris insculpsit, ut nec rerum edax tempus nec ingrata oblivio, hujus summi Viri memoriam unquam deletura fiat. Non nobis igitur hæc tabula perennet, sed tibi sera Posteritas; & quum sciveris quem stemus, judica, num justè; neque enim blandientis calami fabulas (mortuus heu! mortuus est enim) sed Vos testamur Cleri lacrymas, Senatûs Populique singultus, Vos testamur; quid. . . ! testamur omnes Belgas, quòd vera, nec nisi vera, ad nepotes transmittamus. Natus est incomparabilis Vir Antverpiæ Anno Domini 1726. die tertia Septembris, nobilibus, ditissimis, sed pietate in Deum magis spectabilibus Paerentibus, Matre optima, Domina *Isabella Maria van Pruyssen*, cujus quidem quum lacte pasceretur, præclaris simul virtutibus à Pucro informatur, neque enim mercenariæ curæ sollicitudinique demandatus fuit; sed quum jam, quam nactus erat excelsum animam, crescentibus annis præcox Puer manifestaret, Venerabilem Patrem suum, Nobilem Dominum *Jacobum Theodorum*, etiamnum supersitem, primum institutorem habuit: O Senex Venerande, doloris nostri testis & particeps! Tibi debebamus hoc magnificentiam Donum; Tu hanc Vineam plantâsti, plantâsti radices Ejus, & implevit terram nostram; operuit montes umbra Ejus & arbuta Ejus Cedros Dei; sed eheu! fructus ejus citò nimium abstulit nobis inimica mors. Sed. . . desine tantisper importune dolor narrationis nostræ seriem interrumpere. Hoc itaque sapientissimo Institutore avitæ Religionis Principiis & Virtutum Christianarum Præceptis apprime instructus, Litterarum addiscendarum causâ RR. Adm. Patrum Augustinianorum curæ sub vigilantissimi Patris oculis tempestivè traditur; illic stupendos ingenii solertiaque fructus edidit, atque Linguae Latinæ Rudimenta, Grammaticam & Syntaxin quasi ludens, eo tamen cum successu, didicit, ut nemini confodaliū suorum unquam secundus fuerit; quos autem arte & ingenio multùm superabat, eos solida devotissimaque in Deum pietate, moribusque integerrimis continuè instruebat. Hanc Pietatem, hos mores profecto non amisit sub vigili regimine RR. Adm. Patrum extinctæ Societatis Jesu, quorum tunc celebre Montibus Hannoniæ Gymnasium, Arte Poëseos & Rhetorices instituendos subiit. Inde utriusque palmâ decorus Lovanium mittitur; jamque ad altiora arrecto animo Philosophiæ stu-

dium aggreditur, non vanus & audax futurus speculator, sed in naturæ legibus & mysteriis summam potentissimamque sapientiam illius contemplaturus, quem hæctenus in simplicitate cordis adoraverat: neque hic Palma defuit; etenim in generali quatuor Pædagogiorum concursu Anno 1745. illud, quod Falconis dicitur, celeberrimum Collegium Laureâ suâ condecoravit, omnium votis Primus renunciatus. Jamque delecto Juveni sacratissimum imminere negotium, quæ nempe vitæ ratio deinceps ineunda foret; hic videris, hinc ante mundi illecebras, illinc Sacerdotii dignissimum onus utrimque tremulum Chrysofomum; illas aspernatur, nec tamen huic se satis idoneum judicare præsumit. Ergo Divinæ Voluntatis inquirere beneplacitum, nec interruptis precibus Vocantis Dei explorare nutum. . . Vincit Gratia Christi; quique in creatis rebus didicerat Philosophus Christianus summi Opificis mirari magnificentiam, in revelatis statuit Redemptoris discere & adorare clementiam. Majori itaque Sancti Spiritûs Theologorum Collegio adscriptus Anno 1746. Divini Verbi, Patrumque cæpit lustrare sententias, non ut iis sterilitè ornaret intellectum, quin potius ad illas formaret voluntatem, & factus olim Minister Christi perfectus, ipse foret homo Dei ad omne opus bonum infiructus, aptus docere alios & eos qui contradicunt arguere. Anno deinde quinto Sacerdotio initiatus, quum id unum meditaretur, ut abjectus in Domo Dei sinè honoribus, sinè vanis fascibus, proximorum Saluti omnem operam, & seipsum superimpenderet, protinus ad Philosophiæ Cathedram in eodem Falconis Pædagogio evocatur; id muneris summo cum applausu tribus annis exercebat; ibatque in vulgus Academicum fama Viri instituentæ juventuti aptissimi; atque adeo eligentibus Patribus, Sanctæ Annæ Collegio communi probatoque suffragio proficitur; felici omine successurus in vices Reverendissimi Domini *Caimo*, optimi Brugensis Episcopi. Dicant illi, qui discipline ejus subière leges, quàm exemplaris, quàm comis, quàm gravis; quàm severus, quàm indulgens; verbo quàm perfectus Præses fuerit. Et hæc utut in aliis magna, in Viro hoc exigua veloci calamo perstringimus, ut ad majora properemus. . . Non poterat nempe inter contractos hos parietes tot talentorum, tot qualitatum eximiarum fecunda nimis congeries cohiberi. Ad Doctoralem insulam in sacra-Facultate congratulante Academia assumitur Anno 1756. mox Sacram Theologiam publicè prelegit, explicat, enucleat facundo, quo eum natura inligniverat, facilis eloquio; ad hæc totius sæpe Universitatis lora tenens non minus erat in regimine providus, quàm in Lycæo eruditus ac per omnia Magnificus. Dicit Alma Mater, discipulum Te huac habuisse, an magistrum; clientem, an Achillem; Filium, an Patrem? Imò verò simul omnia. Nec tamen hic erat meta laborum; ad Apostolatam Divina disponente Providentiâ vocato, in Millione Batava zeloso operario amplissima messis crescebat, quum Anno 1765. Collegio Divi Pulche-

riæ, præfatæ Missionis Seminario, præponitur: erat illic, etiamli emendata paululum, nimis luxata Disciplina; non ea Ecclesiasticæ Vitæ ratio, non illi mores, non hic studiorum ardor, quæ Præsidis zelus & Ministerii dignitas requirebant: adest Eximius noster, ac statim cum illo, quotquot ibi deerant, virtutes introeunt; Auroram solertia prævenit, Pietas laborem, dissipationis locum modestia occupat, & otii pulvinar sit sedes sapientiæ: sapientiæ dicimus; etenim pro minimo habebat Præses Apostolicus, Apostolicus Alumnos hanc lucubrando acquisivisse scientiam quæ inflat, nisi simul discerent facere & exemplo prius quam verbis docere; hinc excellentissimum Volumen illud, secundo jam prælo publicum: *Exhortationum familiarium de Vocatione sacrorum Ministrorum & variis eorum Officiis, dictarum ad Alumnos Collegii Pulcheriani, vulgò Hollandici, & nunc in gratiam eorum editarum.* Hæc privata Patris ad filios Alloquia, quæ cor Ejus ubertim eructabat, interioris animi sensus & pulsimæ mentis Ejus æternum faciunt monumentum; quicumque enim ea pervolvit, certillimè convincitur, quòd illa dixerit quæ prius senserat; quòd illa suadeat quæ ipse fecerat: non hic sublimitas verborum, non vana elegantia, non exoticè cogitata; illic admirari est eam, quæ fortiter instruit, Evangelicam simplicitatem, quam semper superbæ garrulæque eloquentiæ præhabuit. Interea quum totus in formandis Milioni Batavæ Apostolis & indefessus insudaret, scholastica incredibili zelo exercitia promoveret, excitaret, ornaretque, & illic etiam totus esset, non desinit Populum Lovaniensem Meditationibus publicis & Exhortationibus à vitis deterrere, ad virtutes fortiter suaviterque allicere; dixisset rapidissimum torrentem omnia secum abripere: illic enim copiosissima Concio, ubi ejus sermo, semper plaudente populo, non manibus (ut olim Chryso-stomo) sed animis, non tam vocibus quam lacrymis. Percrebuerat igitur summi Viri summa fama; nullus vacat Episcopatus, quin ab omnibus identidem nominaretur Episcopis, vocaretur à populis; perveneratque fama Ejus usque ad Thronum Augustissimæ Piissimæque Matris nostræ IMPERATRICIS & REGINÆ APOSTOLICÆ, MAGNÆ THERESIÆ immortalis memoriæ, quo tempore, prævisa licèt, tamen durissima mors sustulerat à nobis optimum Patrem & sapientissimum Episcopum *Henricum Gabrielem Van Gameren*, cujus grato cum dolore recordamur quotquot illum novimus...! Nostri misera incomparabilis Regina Anno sequenti 1776. in Defuncti locum Præsentem sufficit Defunctum: quam læta fuerit illa vox, quam tenerum dederit gaudium, recogitare facilius quam exprimere possumus. O mærori nostro hodie fatale gaudium! Ad Episcopale Onus vocatus, cæpit indefinenter Virtutibus Pastoralibus acrius incumbere; Virorum Apostolicorum *Caroli Borromæi, Bartholomæi à Martyribus* res gestas meditari, ut in iis veluti in speculo contemplaretur, qualem se esse oporteret; his imbutus exemplis, & formidando onus, oneri par factus, lectissimæ Sponsæ suæ Antverpiensis Ecclesiæ amplexum impatiens desiderabat; nec tamen voluit Almam Universitatem Matrem suam, licèt ob Uxorem relinquendam, prius deserere, quam affectus sui monumentum certillimum asseruisset; itaque sine mora, & inexplicabili labore de subrueribus & cinere, Piarum Fundationum documenta eruere ad Patriæ commodum & Academiæ splendorem æternum. Tandem illucebat nobis optatissima illa dies, qua Antistitem nostrum, Eminentissimi piissimique Cardinalis Archiepiscopi Mechliniensis, Viri de Ecclesia meritissimi, maribus 8. Septembris 1776. Consecratum, summa cum læ-

ticia postredie reciperemus. Ille mox indefesse laborare, Domuique suæ (quam non aliam, quam Dioccesim habebat) quum prudenter disposuisset, profectus est *Viennam*, ubi adventum suum gratum futurum, gratiosissimis Litteris intellexerat, quòque illum & gratitudo & affectus pariter impellebant. Inde Romam... Apostolorum Linina & Vestigia, mirum quam infatigabilem Apostolo nostro inspiraverint ardorem... *Mediolani sanctum Carolum Borromæum*, quem jam antè in deliciis habebat, singulari devotione coluit; ad Sepulchrum ejus Sacrosanctum Missæ Sacrificium obtulit, ut inde Spiritum Cælestem sanctitatis & zeli haurirèt, ubi laboris sui terrenam sarcinam Vir sanctissimus deposuit. Hoc itaque repletus spiritu, his excitatus exemplis ad nos reversus, immortale ædificium, cujus sanctum *Carolus* Architectum habebat, in hac urbe nostra illicò extruxit: scilicet per vicos dispersa Sacella, solis hætenus, destinata pueris, adultis etiam pauperibus in Doctrina sacra instituendis adhibuit; multas profectò obviavit difficultates, sed nil tam amarum quod non lubenter devoraret, nil tam arduum quod non superaret; erant tamen ardua: Mellis multa erat; multis operariis indigebat; sed qui *Caroli* spiritum hæuserat, de *Caroli* spiritu communicabat, & tot habebat Operarios quot Sacerdotes... Facile erat Scholas sacras aperire; sed quomodo indomitam plebem ad incognitum salutis fontem cogere? Ad hoc Confraternitatem *Divo Carolo* sacram instituit, ut ex ejusdem Eleemosynis pauperibus, in Catechismo præsentibus, stipes erogaretur: in omnibus exemplo prælucebat, prædicabat, scribebat, laborabat; sed & ipse loca illa perambulabat, pauperes amplectebatur, alliciebat, invitabat; atque eò tandem perduxit felicissimam rem, ut jam verè dicamus: *pauperes evangelizantur.* Eodem illo tempore incumbere sapiens hujus Civitatis Senatus, ut, abrogata mendicitate, egentibus honestè provideretur: hoc Humanitatis laudatissimum Opus, alterum quod Religionis erat, mirificè juvabat, à quo nunc vicissim sustentatur. Hoc Antistes instituit, alterum pro viribus promovit, sicque ex utroque capite meritis *Pauperum Pater* appellandus, quos etiam ut *Filios* temporalium suorum *solos Heredes* instituit. Quam blandè suscipiebat eos! neminem repellebat; imò pauperimos, etiam nocte intempesta, ubi res exigebat, Sacrosancti *Christi* Sacramento confirmabat, eatenus imitatus *Carolus* Supererat pars magna laborum: Dioccesim universam plùs semel pervolvit, ubique visitans, ubique docens, ubique ædificans; multa salutariter sapienterque, sive ad Dei Cultum ornandum, sive ad Cleri Populi instructionem scripsit, ordinavit, statuit. Verbo absolvemus: optimi Episcopi imaginem pinxit *Gregorius*, & en certissimam Antistitis Nostri effigiem: Erat hic Vir cogitatione mundus; id demonstravère, morbi tempore, admirabilis conscientia pax & placida illa intrepidi mors Erat actione præcipuus: scilicet hæc vita ejus integra, labor & oratio. Erat discretus in silentio, qui nunquam turpiter tacuit; erat utilis in verbo: bene assidue instabat prædicatione Verbi Dei; erat singulis compassione proximus; testamur *heredes* ejus: erat præ cunctis contemplatione suspensus; vidimus eum, quum viveret, gloriæ Dei semper intentum; quum moreretur, sui suorumque immemorem, oculis in Cælum elatis, affixum cruci, nemoque, nisi qui viderit & nobiscum fleverit, facile dicet quam ardentem, etiam ante medicorum consilium, ultima Sacramenta petierit; quam ea devotè, quam piè susceperit. Erat bene agentibus per humilitatem socius; quod vidimus & experti sumus, eloqui-

Erant. Erat contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus: nusquam enim minus tuta iniquitas, quam sub oculis ejus; ingenuos tamen errone paternè diligere noverat, solerter querere, humeris imponere, ovili reddere: internorum curam in exteriori occupatione non manebat, nec exteriorum Providentiam in internorum sollicitudine relinquebat; erat ubique totus. Sic vixit. . . Moriens se ipsum superavit, ampliùsque patefecit quàm esset ei generosa mens, paternà indoles, quàm solida pietas, quàm sapiens consilium, quàm constans animus, quàm masculinum robur, quàm heroïca virtus. Ex omnium oculis lacrymas extorsit, ipse fœcis oculis; & amarè stentem tenerim Patrem, summèque dolentem ejusdem secum genii & fidei amantissimum Fratrem, optimam Uxorem ejus, & charissimos ex illis Ne-

potes lacrymas perfusus omnes, de imminente sibi morte consolabatur eà animi constantia quam sola sustinere potest viva fides, plena fiducia spes & morte fortior dilectio; ultimum eis Vale dedit sine lacrymis, Virtutisque suæ & Religionis, affectuosissimè eas commendando, heredes fecit: atque ita non mutato ore cordeque erecto, animam, quam preciosam acceperat, Creatori reddidit. Ex his certissimè confidimus, talem vitam non cum morte, sed cum Æterna Vita jam commutatam, & Episcopum nostrum inter gloriosum Apostolorum Chorum, gloriosum existere: ne tamen coram Deo, qui etiam Justitias judicabit, leve forsitan aliquid ab illa Felicitate tantisper illum segreget, Preces vestras & Sacrificia enixè rogamus, ut æterna quantocius. *Requiescat in Pace.*

Lyk-Sermoon over het afsterven van den Eerweerdigsten en Doorlugtigsten Heer, Mynheer JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS; in de vermaerde Universteit van Loven Doctoor der H. Gods-geleerdheyd, door de gratie Gods en des H. Apostolyken Stoel den XVII. Bisschop van Antwerpen, ende Apostolyken Vicarius van het Bisdóm van 's Hertogen-Bosch &c. &c. &c. Overleden den 30 January 1784, ontrent een uere des nagt, van eene Borst-ziekte in het 58 jaer-syns ouderdom en het 8 van syne Bisschoppelyke Weerdigheyd. Door C. M. SPANOGHE Boek-drukker.

MEt recht heeft den *Ecclésiastikus* gezeyd; *ante mortem ne laudes hominem quemquam.* Voor de dood pryft geen mensch; (*Ecd. c. 11. v. 30.*) want; om met den *H. Ambrosius* te spreken, zoo lang de ziele zig veeneigt vind met het sterfelyk lichaem, zoo kan men met geene vaste zekerheyd den lof uytgalmen; aengezien den geheelen tyd van het leven onderworpen is aen vele zwaere gebreken, van de welke zelfs den Ouderdom niet vry is. (*S. Anbr. l. de bono mortis cap. 8*) *Abraham* word in de H. Schriftuer geprezen, maer alleenelyk naer dat hy in eenen goeden ouderdom tot in den welken hy in deugden hadde blyven volherden, gestorven was. (*Gen. c. 25. v. 8.*) De Dood alleen geeft getuygenisse van het leven, de dood alleen doet het leven met zekerheyd kennen; en daerom en mag dit naer de dood maer geprezen worden. Is het zaeken, zegt voorders dezen *H. Vader*, dat eenen Stierman, hoe ervaeren en voorzichtich dat hy is, nochtans geenen lof en verdiend voor dat hy het schip door de woedende baeren in d'haeve gelukkiglyk heeft befiert; hoe zult gy eenen mensch mogen pryzen, eer dat hy in de reede van de Dood is aengekomen? den Mensch is den stierman van syn eygen zelven, en hy vaert op de ree van dit leven: zoo lang als hy op d'ongestuygige baeren van deze zee dryft, zoo is hy geduerig in groot gevaer van schipbraeke. Een Kapiteyn, die en neemt den lauwerkranen niet op ten zy naer het eynde van den veldslag. Den Soldaet en zal de wapens niet neerleggen, nog geenen loon van synen ariyd en van syne dapperheyd ontfangen, ten zy naer dat den vyand geslaegen en gekroont. 't Is naer de dood, die het eynde is van het leven, dat den mensch loon en lof verdient. Voor dien tyd hem lof geven, is de waerheyd waegen en gevaer loopen van te misschen: het zelve leert den *H. Bernardus*: (*S. Bernard. serm. 5. in fest. SS. Omn.*) 't is ons verboden, zegt hy, iemand in syn leven te pryzen; want hoe zal dezen lof met zekerheyd kunnen gegeven worden aen

een leven, daer men geen zekerheyd van en heeft? niemand en zal gekroont worden (roeft die Hemelsche Trompette) ten zy naer dat hy wettelyk zal gestreden hebben; hoort eens de wet van dezen sryd uyt den mond van den Wetgever zelve: *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Den genen die tot het eynde zal volherd hebben, die zal zalig worden Nu, gy en weet niet, wie tot het eynde volherden zal; gy en weet niet, wie dat'er wettelyk sryden zal; gy en weet niet, wie de kroone zal ontfangen. Daerom *illorum lauda virtutem, quorum certa victoria est.* En wilt maer de deugd pryzen van die, de welke met zekerheyd de victorie bekomen hebben. *Illos devotis extolle præconiis quorum securè potes adgaudere coronis.* Loopt en verheft uyt ganscher herte die, over wiens kroonen gy u zelven met verzekering moogt verblyden. Den *H. Maximus* geeft hier nog een ander reden van. *Dicit sermo Divinus: ne laudes hominem in vita sua. Tamquam si diceret: Lauda post vitam, magna post consumptionem.* (*S. Maxi. hom. 59. que est 2. de S. Euseb. Vercellenli.*) En pryft geenen mensch in syn leven, zegt ons het Woord Gods; als oft het zeyde: pryft hem naer het leven, verheft en maekt hem groot naer de volcyn-dinge, naer de Dood; want om twee redens, zegt dezen *H. Vader*, is het beter en profytiger de gedagenisse der menschen loffelyk te vieren naer hunne dood, als die in hun leven te pryzen, om dat men bezonderlyk op dien tyd de deugden en de verdiensten van den overleden maer en verheft, wanneer dat den genen die den lof geeft, geen reden en heeft, om te vlyen, en den genen die geprezen word, nu buyten gevaer is, van zig hier over te verhooverdigen. oft ydele glorie daer uyt te scheppen. En is het dan niet goed oft geoorloft de deugdzaeme te pryzen in hun leven, om de redens, die deze *III. Vaders* bybrengen, 't is zeker wel goed en geoorloft dit te doen naer hunne dood; want sy dezen klynen lof wel verdienen hier op deze wereld, terwylen sy met eere en glorie zyn, oft staen gekroont te worden in den Hemel.

Dit is gene wy doen in dit ons Lyk-Sermoon: wy spreken met lof van zoo roem-rugten Overledenen, om dat hy dit verdiend heeft door de deugdzaamheid en ligtbaerheid van syn Leven, syne Schaaepen voorgaende met een weergaloos voorbeeld van Gods-iever; ende op dat de levende, hoorende de deugden, door de welke hunnen afgestorven Herder heeft uytgemunt, de zelve zouden tragten naer te volgen; ende door de zelve walginge zouden afgetrokken worden van de zonde, met de welke hy deze verfoeyt ende gehaet heeft. Laet ons dan beschouwen den levens-loop van zoo gehagten en doorlugtigen Prince der H. Kerke; laet ons het zelve ophaelen van syne Kinder-Jaeren tot zynen Sterf-dag, ende wy zullen moeten belyden met den Ecclesiasticus dat hy was eenen Man bemind van Godt en van de Menschen welkers gedagtenisse in de Gebenedydinge is: Jae, waer het zaeken, dat'er dusdanige magt aen ons verlangen was toegestemt, zoud men iemand meer met de langduerzaamheid van het leven, immers dat meer is, met deonsterlykheid verreyken, dan onzen Hoogwaardigsten en Doorlugtigsten Opperherder? waer van ons, eylaes! zyn enkelyk naergelaeten de vergankelyke overblyfsels, welkers aenschouwinge onze herten vermorzelt door eene grondlooze droefheid ende gemammer! nog nu, nog oyt zouden wy ons konnen troosten in zoo zwaeren weedom, ten waer, dat het geheug van syne noyt volprezen werken ons het hert verkwikte; ende dat wy zuchtende Weezen, in de aldergrootste weldaeden van onzen mildaedigen Vader, syn gemoed, syn hert en syne afbeeldinge beschouwden. De aengenaeme overdenkinge, den weedom en de droefheid hebben zoo levendiger wyze in het binnenste onzer herten ingeprent syn aldersekerpziinnigste verstand, syn medoogendste gemoed, syn liefde-blaekende hert ende syne noyt vergoegende afbeeldinge, dat noyt den vervliegenden tyd, nogte de ondankbaere vergetenheid, de geheugenis van dezen aldegrootsten Man zullen ten onder brengen. Ten is by ons niet, dat dit taffereel zal eene duerende plaats grypen, maer hy u, ô naergelagt! ende als u zal overgelevert zyn wie wy beweenen, sicherpt dan uwe bryn en oordeelt of wy met geene reginaetige droefheid zyn overvallen geweest: ten zyn niet de phymstrykende verdigtfels der penne, maer u ô traenen der geestelykheid, ô verzugtingen der onderzaeten en ô herten-prangen van den Raed, die wy tot onze getuygen roepen! dog, wat getuygenis zult gy ons geven? want hy is van ons weggerukt, eylaes, hy is gestorven! getuygt met ons en met alle de Nederlanders; dat wy niet dan waarheid, aen onze naerkomelingen vertoonen. Dezen weergaloozen Man is geboren in de aen ienelyke Stad Antwerpen, het Jaer ons Heere 1726 den derden dag der maend September; van aedelyke, magtige en wel bezonder aenzienelyke Ouders, door hunne uytmuntende Godvrugtigheid; hy had voor Moeder de waerdige Matroone Joutifrouw *Isabella Maria Van Pruyssen*, welkers goedaerdigheyt, bermhertigheyt, Godvrugt en iever hy te saemen met het moederlyk zog (een natuerelyk voedsel) als ook het geestelyk dat wel het voornaemste is heeft ingeboezemt; maer zoo haelt, als het overvloeyende verstand van den Jongeling, klaere getuygenis aanbiedende van syn hoogdraevende bryn; zig begon te openen, zoo heeft hy voor eersten onderwyzer gehad synen agtbaeren Vader, den aedelen Heer *Jacobus Theodorus Wellens*, die hem nog heden is overlevende: ô agtbaeren Gryzaert, deelgenoot en getuygen van onze

droefheid; aen u waeren wy dankzeggingen schuldig voor zoo overtreffelyken Man, gy zyt het die dezen wyngaert hebt geplant, ende zier syne wortelen hebben onze aerde vervult; syne schaduwe heeft de bergen overlommert; en syne takfels de Cedren Gods! maer, eylaes! syne vrugten heeft van ons weg-gerukt de onmedoogende Dood! dog. . . . onthoud u een weynig, ô overtolligen weedom! in ons af-tè-trekken van onze voorgenoemen verhaelinge. Door dezen alderwyfsten Bestierder dan, onderwezen zynde in de beginfelen van den Gods-dienst syn'er Voorouderen, ende volkomentlyk ingeboezemt zynde de christelyke deugden, wierd hy om zig in de letter en taelkundigheyt te vervoorderen aenbevoelen aen de zorge der Eerweerde Paters Augustynen; ten zelve tyde, dat synen Alderchristelyksten Vader met eene waekende oog alle de wegen van synen lieveling gaede sloeg: daer heeft hy verwonderens waerdige vrugten voortgeteelt, zoo van syn uytmuntende verstand als van syne onvermoeyde neerstigheyt! hy oeffende zig met zoodanigen voorspoed in de grondbeginfelen der Latynsche tael, des zelfs spraek-kunde ende saemen-stellinge; dat hy als al spelende deze schein te bevatten, ende noyt heeft moeten gedoogen van een plaetse naer eenen van syne medegezellen te bekomen: even als hy deze dan verre zoo door wetenschap als verstand overtreffte; even was hy hun van dan af eenen Geestelyken medehelper, gedueriglyk hun onderwyzende in de Godtvrugtigheyt, Christelyke Leeringe en duegdzaamheid: dezen Gods-iever, deze onbevleete zeden en deze voorbeddige manier van Levens-oeffeninge, vercierde hem luyfsterlyk, ten tyde dat hy het waekzaam bellier, der vernietigde Societeit Jesu, tot Bergen in Henegauw was aenbevoelen, die aldaer hadden eene wetenschap bloeyende oeffen-plaets, in de welke hy zoo van de Schole der digt-kunde, als van die der welsprekenheid, is met den lauwertak van overtreffing bekroont geweest. Naer dat hy dan de eerste plaetse bekomen had in alle syne mindere Scholen, zoo heeft hy zig vol iever begèven naer de vermaerde Univerfiteyt van Loven; alwaer de neerstigheyt en het verstand zig saemen vervoegden, om tot de hogere wetenschappen der Wysgeeren op te beuren; niet om de ydelheid en verwaentheid der nieuw-gezinde Wysgeeren in te volgen, maer om te beschouwen in de wetten en de verborgentheden der natuer de grootdaelige en almogende wysheid van den genen, die hy tot heden in de eenvoudigheyt des herte hadde aenbeden; nogte hier en ontbrak hem wederom geenen Eerkrans, want in d'algemeyne saemen-kominge der vier Pedagogien in den Jaere 1745, zoo heet hem synen Eerkrans toegereykt de aldervermaerde oeffen-plaets den Valk, zynde met eenpaerigheyt van stemmen den Eersten uytgesproken. Hier naer bevond zig diën nytgelezen Jongeling in geene mindere overdenking, nopens de aengelegentheid van syne verkiefing, bepeyzende gedueriglyk in welken Staet hy het overig van syn leven zoude hebben voltrokken; langs den eenen kant stelde hy sig voor oogen de wereldsche aenlokkingen, en langs den anderen kant de waerdige en zoet-draegende lasten des Priefterfchap; hy vermaect de eerste en omhelst de andere, sig daerom nogtans niet vermetelyk bekwaem en weerdig agtende tot zoo hooge verheventheid; hy stelde zig dan in het welbehagen van den Goddelyken Wil, door onophoudelyke Gebeden vermagtende den roep en de schikkinge Gods. . . Door medewerkinge, der Goddelyke gratie, verwinnaer blyvende; zoo besloot onzen Christen Wysgeer sig met

allen ernst te begeven tot de gods-geleerdheyd, en aldaer te aanbidden de Goedertierentheyd van den grooten Bouw-Heer van het Al, wiens grootdadige werken hem in de gefchaepene dingen reeds hadden tot verwonderinge gediend; den grond-steen van deze beraedinge begon hy in 't werk te stellen, in de Gods-geleerde oeffenplaats, gefeyd het groot Collegie van den H Geest, in het Jaer 1746; hier begon den iveraer met onvermoeyde linnen te doorgronden het Woord van den Alderhoofsten en de gevoelens der III. Vaders, niet om aldus in dorrigheid het verstand te luyfieren; maer om aen deze alle synen wil en gedagten toe-te-eygenen, ende op dat hy eenmael geworden zynde eenen volkomen bedienaer van Christus, ook eenmael zoude zyn eenen uytgelezen van Godt, in alle goede werken ende bedieningen onderwezen, bekwaem zynde andere te onderwyzen ende te fugten door syne zeldzaeme manier van leven, ende de tegenfprevers te berispen. Naer dat hy aldus vier Jaer met alle vlyt en zedigheyd had omgebracht, zoo wierd hy geheelyk den Opper-Heer toegewejd, door het Priesterdom daer hy wierd mede verreykt. Terwylen nu syne zinne-felingen geduerig frekten, om zonder eer, luyfter ofte opronkingen in het Huys des Heere de zaligheyd van synen Even-mensch ter herten te nemen, zig-zelfen tot dezen last geheelyk opofferende; zoo wierd hy wedergeroepen tot de Pedagogie den Valk, om aldaer te beklimmen den openbaeren Leer-stoel: ô weerden Man, die niet alleen de wetenschap, maer ook den Gods-dienst en welleventheyd door u voorbeeld aen uwe Leerlingen kwaemt in te boezemen! Dezen last had hy met lof en toejuyginge van een-ieder nu dry Jaer gedraegen, wanneer de roemrugtigheyd van synen Naem zig in alle gewesten verspreyde; deze ende meer andere reden bewogen dan de Opperhoofden, zoo agbaeren Man te stellen als President in het Collegie van de H. Anna, alwaer hy opvolger was van den Eerweerdigsten Heer *Caimo*, diën noyt voiprezen Bisschop van Brugge. Wat zal ik nu van deze nieuwe bestieringe zeggen? hoort dit uyt den mond van die hier onder syne regel-tugtigheyd hebben gefchuylt; deze galmen uyt syne voorbelidige manier van leven, syne vriendelykheyd, syn ontzag, zyne strengigheyd tegen de misbruykers der goede zeden, zyne toegevinge aen de goede en leerzaeme, met een woord wat volmaekten Bestierder hy is geweest; alle welke klyne zaeken wy hier enkelyk bybrengen, om dus tot de hoogere en verhaelens weerdige over te gaen. Het was niet mogelyk dat tusschen de saemen gevoegde mueren, zoo een menigte van talenten en uytmuntende begaeftheden zouden langer hebben besloten gebleven; hy wierd dan met een algemeyne toejuyginge der hooge Leeraers aenveert ende vereert, met den tytel van Doctor in de H Godsgeleerdheyd in het Jaer 1756: Terstond heeft hy de H. Godsgeleerdheyd openbaerelyk geleert, wydloopig uytgeleyd ende tot het uytelien uytgepluyft, met zoodanige welsprekende en woorden-vloeyende uytpraek, (daer hy door de natuer mede begaeft was) dat hem een iegelyk met behaegen aenhoorde: boven dien heeft hy menigmael aen het roer gezeten, bestierende de gansche Univerfiteyt, in het bekleeden der luyfteilike plaetse van *Rektor Magnificus*, in welkers bedieninge hy niet min in voorzigtigheyd, als in de openbaere Scholen in geleerdheyd heeft uytgemunt. Zegt ons, bloeyende Moeder der wetenschappen, oft gy zoo grooten iveraer voor leerling oft leeraer hebt gehad, voor onderzaet oft heerfcher, voor va-

der oft zoon? Voorwaer dat meer is, hy was het al te saemen. Ten is hier noch niet dat de laetste vrugten van zynen arbeyd verschenen; dan wierd hy door de Goddelyke voorzienigheyd en de eenpacrige verkiezinge, gestelt tot Bestier en Preident in het Collegie der Hollandfche Zendinge, gezeyd van de H Pulcheria, in het Jaer 1765; alwaer, door den iver en vlyd van het Opperbestier, eenen uytmuntenden Oogft wierd versamelt, aengezien de regelrugtigheyd aldaer een wynig verfwakt was, niet tegenstaende de zelve, wynigen tyd van te voeren, noch was aengeport en opgewakkert: doch die Geestelyke manier van leven, die goede zeden, die betragtinge der wetenschappen, die den iver en de weerdigheyd der bedieninge van hun Opper-hoofd betaemde, en waeren hier geenfints te vinden; maer ziet nouwelykx waeren sy gestelt onder de zorge van zoo uytmuntenden Man, ofte sy omhelzen met hem hun voorbeeld, alle bedenkelijke deugden; hunne neerfzigheyd voorkomt den dagenraed, hunne Godvrugtigheyd den aerbeyd, hunne vergaderplaets word beheerscht door de gestigtigheyd, ende het oorkuffen der ledigheyd verandert sig wel haest in eenen stoel van Wysheyd: van wysheyd, zeggen wy aengezien hy hun brogt op dusdanigen weg, dat sy als waere zendelingen tot hun Vaderland mogten wederkeeren: buyten dit was het hem niet genoegzaam hun door een voorbeeldende leven te stigten, ende tot allerlye soorten van deugden op-te-wekken, maer wilde hier ook synen iver betoonen door de onvergelijkelyke aenspraeken die hy menig werf heeft gedaen, de welke te saemen vergaert zynde, nu reeds hier voor de derde-mael zyn door den druk in 't Licht gegeven: deze ziel-roerende aenspraeken, van dezen opwekkenden Vader tot syne kinderen, in de welke de liefste gedueriglyk syn hert overweldigde, laet ons naer een eeuwig denkbeeld van het inwendig syns gemoed en synen aldergodvrugtighen iver; want wie het zy, die deze grondhertiglyk overweegt, hy zal met ons moeten bekennen, dat hy hier in geene zaeken verhandelt, ten zy daer hy van te voren eerst het uytwerkfel heeft van beproeft, en dat hy niets aenraed, ten zy hy het eerstmael zelve had geoeffent: ten zyn niet de hoogdraeventheyd van woorden, de ydele opschikkingen der zinnen, nogte de uytheemsche gedagten, die daer in tot verwonderinge dienen; maer de Evangelische eenvoudigheyd, op een kragtige en leerende wyze voorgestelt, die hy altyd heeft hooger geagt dan de hooeverdige en hoogdraevende welsprekentheyd. Ondertusschen, terwylen hy met eenen onvermoeyden arbeyd zig bezig hield met syne discipelen, hun onderwyzende en alle bekwaemheyd toebrengeende, om loffelyk hunne Lands-genoten te konnen behulpsaem wezen; terwylen hy de letter-oeffeningen voortzette, eenen luyfter toebragt ende zig-zelfen aen deze geheelyk aenkleefde; en hield hy niet op van de gemeynten van Loven, met doordringende redenvoeringen ende opwakkeringen eenen afkeer in-te-boezemen van het kwaed, en hun uyt-te-lokken tot de omhelzinge der deugden: groot was den voortgang, die hy dede in de Kerken: Jae, even als een snel-stroomende rivier met zig alles in den vloed trok, even trok hy tot zig alle de gemoederen der aenhoorders; noyt dede hy eenig Sermoon, noyt eenige uytpraek, of hy wierd met een algemeyn gejuyg der Borgers verheven; niet door eenige hand-beweginge, (als men eertyds den H Chrysofotomus toejuygde) maer door de gemoederen; niet door den galm der stemmen, maer door den overvloed van trae-

nen. Den deugden-galm van zoo agtbaeren Man, hadde zig dan over ganfch den aerdbodem verspreyd; geen Bisdrom viel'er open, oft hy wierd van alle Biffchoppen 'er toe gefchikt, en van alle het volk gevraegt; zoo dat zelfs den roem van fyne Defigheyd was doorgedrongen tot den Throon van onze aldergenadigfte en godvrugtigfte Moeder, *de Grootte Theresia*, Roomfch Keyzerinne, Koninginne van Duytfland &c. &c. &c. een Vrouwe van onfterffelyke gedagteniffe! ten welken tyde, de onbermhertige dood ons had getroffen met eenen ichtigt van weedom, (alhoewel niet onverwagt) door het afmaeyen van den levens-draed, aen onzen noyt-volprezen Vader en alderverftandigften Biffchop *Hentius Gabriël van Gameren*, welkers geheugenis op onze gemoederen, zoo fterk als wy hem hebben gekent, wederom eene nieuwe droefheyd indringt! . . . deze onvergelykelyke Koninginne, beweegt door onze traenen, en de zelve tragende te veranderen in blydfchap, feldde op den Biffchoppelyken Stoel, het volgende jaer 1776, den tegenwoordigen Overleden. Hoe aengenaeme tydinge, hoe teerhertige blydfchap dit aen ons en aen onze Medeborgers veroorzaekte, is ons ligter te herhaelen in de overdenkinge, dan door de penne het zelve uyt-te-drukken. O droevige overdenkinge, van zoo groote blydfchap, in onze weenende gemoederen! tot den Biffchoppelyken Laft geroeppen zynde, zo begonft hy onophoudenlyk alle fyn verftand in 't werk te ftellen, om uyt-te-pluyzen het pic der Herderlyke pligten ende deugden; hy begaf zig geheel in de overdenkinge des levens van de Apoftolyke Mannen, *Carolus Borromæus* en *Bartholomæus à Martyribus*; op dat hy in deze, als eenen fpiegel zoude befchouwt hebben, de maniere van fyn leven te fhikken in zoo hooge weerdigheyd: door deze voorbeelden onderwezen zynde, beflot hy met alle liefste fyne Schaaepen te gaen hoeden, en dien laft met allen iever te omhelzen; dog alhoewel fyne alderlieffte Bruyd, de Kerk van Antwerpen, in ongedult was verwagende haeren Befcherm-Voogd; zoo wilde hy nogtans zig niet afscheyden van zoo wetenfchap-bloeyende Univerfiteyt, fyne behaegende Moeder, (niet tegenftaende hy deze om fyne Bruyd te omhelzen moefte verlaeten) voor al-er dat hy haer hadde betoont en verze-kerd van de onnoemelyke blyken fyn'er genegentheyd; hy heeft dan, zonder uytffel, ende met eenen onbefchryvelyken arbeyd, tot nut en voordeel van het Vaderland, ende tot luyfter der Accademie onderzocht, en in het licht gebracht verfcheyde bewyzen van godvrugtige ftigtingen; die als onder de puyn-loopen en dorre gronden begraven waeren: eyndelyk verfcheen ons dien lang-gewenfchten dag! wanneer wy onzen Opper-priester; (daegs naer dat hy door de weerdige handen van den alderuytmuntenften en godvreezchten Cardinael, Arts-Biffchop van Mechelen (eene voorftaender der waere Kerke) is tot die groote weerdigheyd ingewyd) met alle toeyugingen en eer-teenen hebben ontfangen. Nouwelykx was hy binnen onze mueren aengekomen, oft men zag hem met eenen onvermoeyden iever alles verrigten, en naer dat hy alle zaeken van fyn Bisdrom hadde doorgrond en op goede voeten gefteft, heeft hy de reyze aengenomen nae de Keyzerlyke flad *Wenen*, verzekert zynde door verfcheyde goedgunftige brieven, hoe verlangende fyne aankomft gewagt wierd, de welke in hem opwekte eenen iever, om te volkomen aen zoo hoogagelyke voorftellen . . . van daer begaf hy zig nae *Roomen*. Wat vieriglyke begeerten gevoelde in zig niet onzen waeren Herder, om in-te-volgen de wegen

en de voetftappen der Apoftelen, die hem aldaer als levendiger wyze wierden voor-oogen gefteft! . . . Tot *Milanen* zynde, heeft hy met eene bezondere godvrugtigheyd geëert den H. Carolus Borromæus, wiens uytmuntende leven hy nu tot voorbeeld zig hadde ingeboezemt; hy heeft daer aen des zelfs graf-plaetse opgeoffert fyne onbloedige Offerhande, het H. Sacrificie der Miffe; op dat hy uyt de zelve door fyne voorspraeke, eenen hemelfchen geest vol iever en heyligheyd overvloediglyk zoude trekken, bezonderlyk ter plaetse, alwaer zoo H. Man de fterffelykheyd hadde afgeleyd, om fynen loon te ontfangen en zig te verheugen in het eeuwig leven. Met dezen geest dan vervult, ende door deze voorbeelden aangewakkert zynde, is hy eyndelyk tot fyne verlangende Schaaepen wedergekeert: hy heeft terftond in onze Stad voltrokken eenen onfterffelyken bouw, welkers toezieder was den H. Carolus, te weten: hy heeft door alle de Wyken verfcheyde Kapellen, tot nog toe enkelyk gebruykt tot onderwyzinge der Kinderen, ook toegefchikt tot onderwyzinge in de Chriftelyke Leeringe der bejaerde en behoeftege menfchen; voorwaer hy heeft vele moeyelykheden ontmoet! Dog geene zoo zwaer, oft hy is ten allen tyde verwinnaer gebleven: den oogft was overvloedig, dienfvolgens had men vele werk-lieden noodig; dog die zig den Geest van Carolus hadde ingeboezemt, verdeyde ook den zelve; ende ziet haest had men zoo vele werk-lieden dan Priesters... het was ligt de H. Scholen te openen, maer hoe zal men het ongetoont volk tot de onbekende fonteyne der zaligheyd dwingen? aldit zonder moeyte ten uytvoer te brengen, heeft onzen agtbaeren Herder ingefteft het Broederschap, onder de befcherminge van den H. Carolus; op dat uyt des zelfs aelmoeffen, aen de Arme, in de Chriftelyke Leeringe tegenwoordig zynde, zoude geld worden uytgedeylt; niet een woord hy was een Voorbeeld van alle deugden. Buyten dat hy geduerig leeraerde, fchreef, ende zig bezig hield in alle werkzaamheyd des geest; zoo ging hy zelf de Kapellen bezigten, vertrooittende de Arme, hun opwakkerende en uyt noodigende tot de Chriftelyke Leering: zoo ver heeft hy eyndelyk deze noyt-volprezen Inftellinge vervoordert, dat wy nu waerelyk mogen zeggen: *Aen de Arme word het Woord Gods verkondigt*. Op den zelve tyd beflot den wyzen en voorzienigen Raed, dezer Stad, de bedelryen uyt-te-worpen, en de behoeftege op hunnen tyd van alles te voorzien; dit alderprysbaerfte werk van menfch-lievendheyd, vervoorderde fterk het voorgaende, dat bestond in Gods-dienftigheyd: het gene is van onzen agtbaeren Opper-Priester ingefteft, en het ander heeft hy met alle poogingen vervoordert; zoo dat hy ter oorzaeke van heyde deze, niet onverdient genoemd word *eenen waeren Vader der Arme*; die hy ook, als fyne *welbeminde kinderen*, heeft eenigften erfgenaem van alle fyne tydelyke goederen gefteft. Met wat eene liefgetalligheyd ontong hy hun! niemand wierd van hem verlaeten; jae de alderarmfte, zelfs in 'het ontydig van den nagt, wanneer den nood dit vereyfchte, bediende hy naer het voorbeeld van Carolus de H. Zalvinge des Olyffel. Hy heeft verfcheyde reyzen fyn Bisdrom doorreyt; alles doorgrondende, door fyne woorden leerende en door fyn manier van leven ftigende. Hoe vele Herderlyke Brieven ende Bullen, heeft hy niet gefchreven? zoo om luyfter toe te brengen aen den waeren Gods-dienft, als tot onderwyzinge van geestelyke en werelyke perfoonen: immers, met een woord gezeyd, de afheldinge van onzen grondhertigen Biffchop, heeft ons uytgedrukt Gre-

gorius. Ziet hier dan de waere afbeeldinge van onzen deugd-ryken Opper-Priester: het was eenen Man zuiver van herte; dit heeft hy klaerblykelyk getoont in syne ziekte; door syn aldergeruikste gemoed: en de onbeschroomtheyd voor den schigt der dood. De gansehe oefeninge van syn Leven was eenen geduerigen arbeid en onophoudende gebed: hy was overdenkende in het zwygen, en onbevreesd in het spreken, als het de zaak vereyschte; hy was voordeelig door syne woorden, gedueriglyk het Woord Gods verkondigende; hy was medelydende met de behoefte, zoo als syne erfgenaemen moeten betuygen: hy hield zig gedueriglyk bezig in aendagtige overpeyzingen: in syn leven hebben wy hem aenschouwt als eenen Beieveraer der eere en glorie van Godt, en in syne dood hebben wy hem, zig-zelven ende de syne, zien in de vergefinge laeten; om zig te kunnen keeren tot synen hemelschen Bruydegom! syne verzugtingen lierde hy hemelwaerts, syne oogen itelde hy vast op het afbeeldsel van den gekruyften Zaligmaeker; nogte niemand, dan die het besehouwt ende syne traenen met ons gefort heeft, zal kunnen zeggen hoe vieriglyk hy de bedieninge der HH. Sacramenten, zelfs voor dat dit door de Medecyn-meesters bevolen was, heeft verzogt; hoe godvrugtiglyk, en hoe oodmoediglyk hy de zelve heeft ontlangten. Hy was aen de wellevende door syne oodmoedigheyd eenen medegezel; waer van wy niets aenhaelen dan het gene wy hebben gezien en ondervonden: Hy besrifte strengelyk, aengedreven door eenen iever van regtveerdigheyd, de zonden der goddeloozen; want nergens konde de boosheyd zig minder verbergen, dan onder syne oogen; nochtans de verloren schaepen wiest hy herderlyk te beminnen, zorgvuldiglyk te zoeken, op syne schouderen te beuren en tot den schaepstal weder te brengen. De uytwendige bezigheden en verminderden geenzints syne inwendige zorgen, nogte de voorzienigheyd der uytwendige zaeken en konde geenzints syn gemoed inwendiglyk ont-

rullen; zoo heeft hy geleefd!... in de dood heeft hy zig-zelven overwonnen, ende heeft nog klaerblykender teekens gegeven van de edelmoedigheyd syns gemoed, en van syne Vaderlyke inborst met wat volkomen godvrugtigheyd; met wat voorzienige raedgevingen; met wat standvastigheyd des gemoed; met wat mannelijke kloekte; met wat heldelyke deugden en is hy niet begaeft geweest? hy heeft de traenen geperst uyt alle de oogen der omstaenders, zonder dat eenige de minste beweginge was in syn gelaet te besehouwen; hy zelf vertrooste over syne aenstaende dood, synen teerhertigen Vader, in de volheyd syn'er traenen; hy moedigde synen alderliefsten Broeder ende des zelfs zoet-aerdigste huyfvroutte met hume kinderen aen, om hunnen weedom ter zyden te stellen: met deze onberoerbaerheyd des gemoed, die door geene penne is uyt-te-drukken; heeft hy vol betrouwen in den Opper-Heer, syne liefste sterker zynde dan den schrik der dood, hun den laesten vaert wel gegeven, zonder eenigen den minsten traenen-vloed; hun kragtiglyk aenbevelende de oefeninge der deugden en van den waeren Gods-dienst, die hy hun als erfgenaemen naerliet; ende aldus heeft hy in het zelve gelaet, met een verheven hert tot synen Schepper, diën kolte-lyken pand, syne ziele, aen diën, van wie sy haeren oot-sprong had wedergegeven. Uyt alle deze blyken vertrouwen wy vastelyk, dat dustlanig leven niet met de dood, maer met de eeuwige gelukzaligheyd verwisselt is, ende dat onzen noyt-volprezen Bisschop zig reeds bevind in de belooninge der hemelsche zaelen, vervoegt met de triumpherende Rey der HH. glorieuze Apostelen; dog op dat hy van het aenschyn Gods; die de regtveerdigheyd oordeelt, door eenige ligte overblyfels van schulden, somwylen voor-korten tyd niet worde afgesloten, verzoeken wy on ophoudentlyk de Offerhanden en gebeden der onderzaeten, op dat hy dus te spoediger

Mag rusten in vrede. Amen.

Elogium Illustrissimi Reverendissimique Domini; Domini JACOBI, THOMÆ, JOSEPHI WELLENS, XVII. Antverpiensium Episcopi, Maximo omnium Dolore è vivis Erepti 30. Mensis Januarii Anno Domini 1784.

E.Cquis presentì tam dignus encomio,
Quam is, qui omnium jam-diù
promeruit encomia?

JACOBUS, THOMAS, JOSEPHUS WELLENS

Nascitur *Antverpiæ*, in Urbe ditissimâ & celeberrimâ,
futurus ipse postea Virtute ditissimus,
Doctrinâ celeberrimus

Lac illi dulces non erat, nisi Pietate illitum,
quæ vel à ipsi incunabulis firmam in eo
sedem posuisse videbatur.

Hunc suavitas indolis melleum, oris modestia angelicum,
Morum decor illustrem in tenerâ admodum
Ætate exhibebat.

Candidis genis color purpureus inidebat, qui miram
Cordis contentiam palam profitebatur: dixisses merito:

Nihil tam conjunctum cum Venustate!

Nihil tam à Venere disjunctum!

Et jam Puer invitabatur ad Laureas,
Coronâ dignus, tanquam Pugil.

Philosophiæ stadium in Almâ Universitate Lovaniensî

Tantâ facilitate decurrit, ut omnes post se reliquerit
P R I M U S.

Numquam *Antverpia* est letior;
quam cum habuit intrantem
J A C O B U M.

Nec admisit terminum indefelli Zeli Constantia,
quâ, cum ad altiora ascenderet, aditum sibi ad præclara
quævis Munia patefecit.

Et verè: numquam viguit meliâs, quam sub hoc
Magistro, Disciplina; quem maturitate ingenii non-uni
parem oneri Facultas Artium celeberrima judicabat.

Multa gessit prudentissimè Officia,
In omnes Subditos Officiosus.

Professoris, Præsidentis, Sacre Theologiæ

Et Juris utriusquè Licentiatii,

(Ut & aliis supersedeam)

Imò *Doctoris, Rectorisquè Magnifici*

Dignitatibus insignitur, qui omnibus erat dignissimus.

Nihil in eo fuit, quod non suave foret ac
jucundum, ut sibi Corda demereretur.

Cum præesse inciperet, volebat & prodesse.

Quos habuit Subditos, habebat ut Filios :
laudabilis, quod animos erudiret; laudabilior, quod ad
veram Pietatem dirigeret.

Sed quæ tot tantisque laboribus par merces?
saltem quæ æquior, quam *Insula*, quam suo ipse magis
Splendore, quam illa ipsum decoravit? . . .

WELLENII, ad eum Honoris apicem Evecti,

Tam desideratus fuit in Urbem Patriam adventus, ut
vel solo aspectu Patrem quilibet suum appellaret.

Univerſa Civitas in uno omnia complectebatur

A N T I S T I T E,

In omni penè Scientiâ univerſali.

Auspiciatus est Episcopatum Zelo Apostolico,
Ad Apostolicum hoc Munus non sine meritis evocatus.

Dum pares ferendo oncri supposuit humeros,
fiellifero *Atlante* visus est major.

Ejus Celsitudo fuit impietatis occasus.

Decorem Domûs Dei, Religionis splendorem,

Animarum salutem piè promovit, promotâ zelosè

Illustravit, Illustrata beneficè stabilivit:

Sanctorum, JACOBI & THOMÆ,

Apostolorum exempla constantissimè secutus.

Nihil in eo non-grave, nihil non-maturum.

Habere in eo locum facta, non ficta

Consolatus mœstos, eorum lacrymas vertebat in gaudia.

Manus aut ad Indigetes, aut ad Indigentes extendebat.
quorum æternæ Salutis nunquam-fatis-laudandâ Catecheseos
Institutione saluberrimè consuluit.

Pascēbat Populum, divinis ipse pascus deliciis.

Ut commissam tibi Provinciam administraret perfectius,

Hoc sibi proposuit, ut omnium Animas

Cælo lucraretur.

Nulla sub Pastore Grex fuit tutior: utpotè
qui insidiantes Ovili lupos absterruit; nusquam-non vigil.

Nulla rupes firmior ejus Constantiâ,

quâ, ne in cautes Dicecseos Navis incideret,
cautus semper permansit, rudentium Moderator haud-rudis.

Nemo tantum impiis mœrorem attulit, quam Præsul

Imperterritus; tantum nemo bonis gaudium,

quam amantissimus Pater.

Vitiorum osor acerimus, cum verbis, tum scriptis radices
nequitie penitus evellere satagebat; tantò hæc in re

Major *Alcide*, quantò crimina graviora sunt montira:

adèò, ut supra fidem sit, quanta in eo pro veri

Numinis honore, pro animarum salute fides exarsit.

Desinat suos Carthago *Annibales*, Roma *Scipiones* ostentare,

Fortitudine Belli incomparabiles; majori cum

Victoriâ dimicavit WELLENII,

quia errorum Triumphator! . . .

Periodum vitæ absolvit, vitâ longiore, imò Nestoræâ
dignidimus; in morte etiam, quam hilari vultu
constantiquè animo expectavit, laudandus quam-maximè,
quòd angustam inopiam ultimâ voluntate fecerit
angustam, ferèquè immortalem

Mirum tamen, quòd, qui mediâ rigidâquè hyeme est
extinctus, florentem Virtutum messè m collegerit;

Nisi malis dicere, quòd opera nive Terra ejus

Animæ Puritatem voluerit designare.

Inter Viventium lacrymas penè risit moriens,

Paratum habens remuneratore Deum,

cui in Pauperibus benefecerat.

Obstipuit ipsa Mors, & cum Heroè fortissimo luctari metuit.

Numquam visus est animosior, quam agens animam.

Vix nascentem, Annum ingressus, auspiciatus est

felicem Æternitatem. . . .

Sic dici meruit Patriæ Decus, Ornamentum Religionis,

Sacerdotum Exemplar, Subditorum omnium

vivendi Regula;

Æstimatione magnus, Magnitudine æstimatus,

atquè, ut verbo complectar omnia,

qualemquè exposcit Gentium Doctor *Paulus*,

Episcopus irreprehensibilis.

Tali ergò Pastore destitui Gregem, taliquè Governatore

Navim, dolendum nec expiandum lacrymis foret;

nisi suavissima *Anistitis*-de omnibus optimè meriti

Memoria nos resiceret;

Quem inter Sidera receptum piè confidimus: ut suis

Sideribus (quæ pro Scuto habuit, cum Lemmate

Cælestibus Auspiciis) radiet illustrior. . .

Sed quid ego? nil meâ, nil alienâ

ad præconium indiget operâ, qui suis clarus est meritis,

quemquè jam-dudum candidis alis triumphatrix

Fama super Orbem Nubesquè evexit: laus ejus cum

Æternitate, non Tempore adæquanda est.

Insculpe igitur, quisquis es, has animo notas:

Nihil in WELLENIO fuit non-excellens & summum.

Quod ut fide non careat, etiam apud Posterios,

cum brevi epigraphe, at laude non-brevi,

sit hoc Defuncti

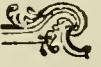
MONUMENTUM.

Magnus Philosophus, maior Theologus,

Maximus Episcopus hic jacet

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS.

Piis Illustrissimi manibus parentabat *J. A. F. Pauwels* Ancv.

Lacrymæ Tityri ad Tumulum Coridonis, Piis effusæ Manibus Illustrissimi et Reverendissimi Domini, Domini
JACOBI, THOMÆ, JOSEPHI WELLENS, Episcopi Antverpiensis, Pastoris Vigilantissimi, &c. &c. . .
Decessu trigesimâ Januarii Anni currentis 1784.

Quid me funereas jubet instaurare querelas,
Et tremulo mœsti carminis ire pede? . . .
Non benè, festivos qui gaudet scribere versus,
Depromit querulo tristia verba sono.
Quis cupit, ut vernos exhalet carmen odores,
Cui faciles venas frigore strinxit hyems?
Quis putat, aönias lætùm captare Sorores,

Aspera quels ventis obstrepit aura suis? . . .
Pocula pegaseis jam non mihi plena propinat
Phœbus aquis, bruma est invidiosa nimis:
Non Zephyrus molli jam ludit, ut ante, susurro;
Undiquè marmoreum sed tigit arva gelu.
Insper infandis jactari pectora curis
Sentio; tristitia non capiente modum;

Scilicet

Scilicet omnis ager, luget locus omnis, & atros
 Heu! nimirum miseri cernimus ire dies:
 Pastor enim, Pastor, qualem de millibus unum
 Vix reperire queas, funeris ivit iter!...
 Dum suū in virā, ridebant sudvius Horti,
 Pictaque non-uno flore virebat Humus.
 Herbida præpingues carpebant prata Juvenci.
 Tondebant validi jugera læta Boves.
 Mollior insidios spirabat Campus odores.
 Valle soporiferā luxuriabat Ovis.
 Splendebant Montes, rutila dum lampade Phæbus,
 Candida dum niveis Luna micabat equis...
 Expendens geniumquæ loci: & florentia Tempe
 Tityrus, ad prisicos talia dixit agros:
 O quibus in Terris cœlesti munere nobis
 Contigit optatos vivere posse dies!
 Aura favens, fors læta fuit; lectissimus imber
 Semine seu fructu germina plena dabat.
 Nos circum virides celebrabant festa Napææ,
 Ipsaque, quæ liquidis, Nais, adhæret aquis.
 Hinc Saryri celeres, hinc, rutilica Numina, Fauni
 Ducebant faciles in statione choros.
 Omnia cessarunt delectamenta bonorum,
 Et brevior facies Temporis hujus erat.
 Mixta procellosis tempestas horrida nimbis
 Abstulit idaliis Lilia juncta Rosis.
 Fugerunt Saryriquæ leves, hilaresquæ Napææ,
 Et latet absconsis humida Nais aquis...
 O genus infelix, Pastores!, dicite, quæsiō,
 Quo dabitur vulnus restituisse modo;
 Dicite, vos oro... sed rerum tristis imago
 Imperturbato non sinit ore loqui...
 Occubuit Pastor, Pastorum gloria, splendor
 Ruris, & interiit cum Coridone salus.
 Nudavit virides macies turpissima colles;
 Nec magè fecundo rore madebit humus.
 Perpetuos rupes stillabunt undiquæ fletus,
 Arvaquæ ceu facies lurida mortis erunt.
 Currite vos gemini, mea lumina, currite rivi,
 Et tumeat justis alveus alter aquis!
 Cynthia nocturnum peraget modò pallida cursum,
 Et celeres Titan compe de stringet equos.
 Turbabunt fessos insomnia tristia sensus,
 Spectraquæ luminibus conspicienda dabunt.
 Tristè suus Bubo renovabit nocte querelas.
 Mus vespertinus tædia longa dabit.
 Fatales lemures circum latus omne volabunt,
 Nox & erit nigro nigrior ipsa peplo.
 Auditur nunc vate fores ululare molossus,
 Atraquæ conjicitur signa dedisse canis.
 Currite vos gemini, mea lumina, currite rivi,
 Et tumeat justis alveus alter aquis!
 Cincta virefcenti florentes tegmine crines
 Facta inopinato fulmine Laurus erit.
 Morus amœna suum perdet languore colorem.
 Palma triumphales ponet opaca comas.
 Aurea Mala nigro obducent sua corpora velo.
 Languida demisso stabit honore Pyrus,
 Currite vos gemini, mea lumina, currite rivi,
 Et tumeat justis alveus alter aquis!

Mus fata consumet; diffundet aranea virus.
 Grande ferent bulo, talpa, locusta malum.
 Vermis edax rodet lectissima munera vitæ,
 Et lolii in campis plurima mellis erit.
 Ingruet in reliquas totis nimbosus Orion
 Viribus, & fegetes undiquæ sternit humi.
 Ventus inhorrescet rigidis Aquilonis ab oris.
 Torridus intonfos Cancer aduret agros.
 Sidus erit nobis semper lacrymabile, sidus
 Hesperæ sive tuum, Phosphoræ sive tuum.
 Lumine terrebit fatali rura cometes.
 Turbida, dura, ferox jam facit aura fidem.
 Currite vos gemini, mea lumina, currite rivi,
 Et tumeat justis alveus alter aquis!
 Pestiferâ sævam exhalabit fauce mephitim
 Aut lacus, aut olido plena cloaca luto:
 Hinc Pecus incurret morbi genus omne; nec ipsa
 Pastores poterunt hanc fugitare luem.
 Quæ mihi pallenti, macies, jam regnat in ore,
 Vix-benè-sanandus post breve morbus erit:
 Febris enim læsas depascit iniqua medullas,
 Et mala me sentim deteriora manent.
 Insuper electis Lupus insidiabitur Agnis.
 Ore cruentato diripientur Oves
 Illa mihi rigidos fors cogit stare capillos,
 Et tenet æterno pectora vincta gelu.
 Currite vos gemini, mea lumina, currite rivi,
 Et tumeat vestris Alveus alter aquis!...
 Hæc ego dicebam sub imagine metra Bubulci,
 O Populo Præsul deliciose tuo!
 Deliciose tuo, dum vita manebat; acerba
 Quem rapuit nobis mors inimica manu!
 Inscribensquæ tuæ funesta Poemata laudi,
 Aptabam meritis, Pastor amate, tuis.
 Immortale tuum surgat super Æthera Nomen;
 Pro Grege servando nam tibi cura fuit.
 Si Tibi pro meritis non est hic reddita merces,
 Lucida post cineres Fama perennis erit:
 Quin tua jam splendet Cœli regione corona
 Pulchrius, aternas major es inter opes.
 Tu mihi materies scribendi clara fuisti,
 Dum cinxit meritas Insula sacra comas.
 Illa mihi post fata dabunt quoquæ Carmina famam,
 Et facient Vatem docta per ora vehi.
 Imò tuas aliis cantabo postea Dotes,
 Si mihi dent vitam Numina magna, libris.
 Sic ANVERSA meas memorabit grata Camœnas
 Sapius, ad fluvium, vitree Scalde, tuum.
 Interea breve Carmen erit tibi pignus amoris,
 Quem merui scriptis ante probare meis:
 Non datur hic, flores, non hic, reperire smaragdos,
 Torpet enim nimio vena pusilla gelu;
 Scribere qui jussit, calamo languente, Poëtam:
 Cordis inobliti thure litabit amor:
 Unus amor placitos poterit tibi reddere versus:
 Dona voluntatis si Tibi grata, sat est.
 Pite Defuncti memorix
 Lessum pastoritium
 cordiptimè dicebat

J. A. F. PAUWELS, Antverpiensē Antverpiensē.

Quem Terris ANVERSA dedit, modò gaudet habère
 Praesidium, Columnen, Deliciumquè, Patrem
 Scripsimus hoc olim, cum spes foret omnis in uno
 Praesule, qui pyllo tempore dignus erat:
 Scripsimus hoc olim, cum Pastor in aere, sagaci
 Artificis dextrà, conspiciendus erat.
 Ast tremulis Urbs caesta sonis modò luget ademptum
 Praesidium, Columnen, Deliciumquè, Patrem!
 Ad Sidera in Scuto gentilitio expressa.
 Sideribus sunt clara tuis, ô, clarior illis,
 Magne, Vir!, & tanto Scuta decòre micant.
 Quamquam te Virtus super ignea Sidera vexit,
 Lumine clara tuo Tellera semper erit.

Ad Lemma ejusdem Scuti.
 Magnum Opus aggredior, COELESTIBUS, inquit,
 AUSPICIIIS. Magnum continuavit Opus.
 Plurima qui gessit dignissima laude, peregit;
 Fine coronato, tam grave Victor Opus
 EPITAPHIUM ILLUSTRISSIMI
 Quis fuerit WELLENS, si vis audire Viator;
 Omnibus omnis erat, qui tamen unus erat:
 Dicere sic liceat, quod mutà voce sepulchrum
 Clamat, & inscriptus, quem modò pono, lapis:
 Hic Pietas, Doctrina, Fides, Prudentia, Zelus,
 Candor & Ineegritas, Religioquè jacent.
 Adscribemat praefatus J. A. F. PAUWELS.

Lyk-traenen op het ontydig afsterven van Syne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd JACOBUSTHOMAS JOSEPHUS WELLENS Bisschop van Antwerpen, &c. &c. Tot eene algemeyne Droefheyd overleden binnen Antwerpen, op den 30 January WY BEKLAEGEN DE TRESURIGE DOOD VAN BISSCHOP WELLENS.

EEn' winter, wiens gelyk'er zelden wierd gevonden,
 Scheen 't kalme Nederland iets ak'lig's te verkonden;
 Syn' lange duerzaamheyd en ongemeene Vorst,
 Ontgierde 't veld van glans, bedekte met een' korst
 Van broos dog' kragtig ys, de zil're water-stroomen:
 Men vond geen voedzaam ooft meer op de dorre boomen;
 't Stond alles dood en schrael: den vast-gevroozen sneeuw
 Baerd' in een maend meer schrik als anders in een eeuw;
 Want nouwlyks dorst men zig meer op de straet begeeven
 Uyt vrees van doór een' val den weêrdigen pand, het leeven
 Te stellen in gevaer: het deernis-weêrd gekerm
 Wierd dagelyks gehoort, van 't volk, dat been of erm
 Gebrooken had, of wel op d'al-te-gladde wegen
 Een' ongereesb're wond of ongluk had gekreëgen:
 Hier vond den Vader in het vallen syne dood,
 En sielede weëuw' en wees aen d'uyterst' armoed bloot;
 Daer wierd de Moeder zwaer gewond nae huys gedraegen,
 En elders hoorde men de droevig' ouders klaegen,
 Dat hunnen Zoón, huan' troolt, en eenig toeverlaet,
 Gevaerlyk lag gekwett door 't vallen op de straet.
 Den armen Ambacht-man, die 's zomers wat gespaert, had,
 En met veel zorg en zweet een weynig geld vergaert, had,
 Om zig te koestren in den barren winter-tyd,
 Zag doór de strenge koud' en haer' aenhoudendheyd,
 Syn' klynen voorraed vast van uer tot uer vermind'ren,
 En geen' de minste hoóp om voór syn' vrouw en kind'ren
 Te kunnen zorgen, 't was verdriet waer hy zig wend',
 De straeten vol gevaer, de huizen vol ellend';
 In't kort 't was in een' tyd van ramp en ongelukken,
 Als d'alverdelfter ons den Herder kwam t'ontrukken,
 Den weêrden WELLENS... maer wat burger is-bekwaem
 Syn' welgegronde smert, op't hooren van dien naam
 Te wederhouden? wie, kan syn' rouw betoonen?
 Eer ziet men Scaldis vloed doór 't goudryk Peru stroomen!
 En Alba's troefsch kasteel geplact in 't (1) Oórdeels dal,
 Eer ik syn denkbeeld uyt myn hert verbannen zal!
 Treurt mede borgers, treurt! doet vry 't heel-al gewaegen
 Van dit uw zwaer verlies! g'hebt dobbel stof tot klaegen,

Gy zyt dien Herder kwyt, wiens nooyt volpreëze deugd
 Reeds uytgeblonken heeft van in syn' teere jeugd:
 Wiens kloek verstand gelyk een' Zon heeft uytgescheënen,
 Als hy den eersten was van 't nederlandsch-Atheënen, (2)
 Toen hy, (als Letter-held) daer heeft gezegepraelt,
 En daer, zoo wel als hier, met plegt wierd ingehaelt, (3)
 Die vol bekwaemheyd en tot algemeen genoegen
 Veel ampten heeft bedient, met waeken, zorge, zwoegen,
 Voór't wel-zyn van de Kerk en d'Universiteyt,
 Tot dat het naerderhand aen haere Majesteit,
 (Wiens naer-gedagtenis wy sieeds met lof herdenken)
 Goedjonstig heeft behaegt, hem't Bisschops-ampt te schenken,
 Wat algemeene vreugd, wat waer genoegen had
 Om deez' verkiezing, niet alleen syn' Vaderstad,
 Maer zelt's gansch Nederland? wat pen kan oeyt beschryven
 D'ontelbaer' eer-cieraen, en kostb're vreugd-bedryven,
 Die m'op syn' inkreë-dag voór hem zag opgerigt?
 Hoe wierd 't gehoor verrukt doór't klokgebrom? 't gezigt
 Door't blaekend vreugde vuer, en duyzende van lampen;
 Toen was't een tyd van vreugd; maer nu van bitt're rampen.
 ô Al te wreede dood! hoe dorst g'uw handen staen
 Aen zulk een Godsvriend? maer de roemens-weêrde daen,
 Die hy in min als vier paer jaeren heeft bedreëven,
 Doen hem (in weêrwil van uw schygen) eenwig leëven.
 Welk een' verandring zag men in dien korten tyd
 Niet in deez' stad, alwaer men nu in veyligheyd
 De straet betreedén kan, en zig niet aen hoort spreëken
 Van't bedel-zieke graeuw bedekt met schyn gebrëeken
 Gelyk wel eer... ô God! welk eene zwarte wolk
 Van blind' onweétendheyd, benevelde het volk,
 Dat zig van jongs af tot den bedelzak gewende!
 En nauwelyks huan' Godt, veel min syn' Bruyd erkende,
 Maer Herder WELLENS heeft doór syn' getrouw beleyd
 Gezorgt, dat in deez' stad, de domm' onweétendheyd
 Geheel wierd uytgeroeyt; met Leeraers aen-te-stellen,
 Die zoo in Carlius Kerk, (4) als d'and're zes Kapellen,
 Het volk in't openbaer den grond van't waer Geloof
 Verklaeren, die nu niet alwillens blind en doof

Wilt blyven, gaet zig daer van week tot week begeeven,
 Door heylig iever-vuer of weét-lust aengedreeven,
 Om 't diepe heyl-geheim der God-gewyde blaen,
 Doór de welsprekendheyd des God-tolks te verlaen;
 En op dat d'iever van 't gemeyn niet zou bezwyken,
 Doet WELLENS doór syn' zorg, een' lie'de-gift uytreyken,
 Aen ieder' armen mensch die zig aldaer vertoont:
 Zoo word de Godsdiens-pligt geleert, betract, beloont.
 Treurt, droeve Christ'nen treurt! stort zilte traenen plassen!
 Kleet U in't rouw-gewaet! beskróoyt uw hoofd met aschen!
 Uw' Leeraer, Herder, Vriend en Vader leeft niet meer:
 Dién Leeraer, dié uw zelfs in Gods genaede leer
 Heeft onderweezen, als hy op den stoel der waerheyd
 Geklommen zynde, U mer zoo veel kragt en klaerheyd,
 D' afgryfslykheyd van't kwaed, en't eeuwig-duerend schoon
 Der onverwelkb're deugd, zoo leevend' heeft ten toon
 Gestelt, en aengesport met welgegronde reden,
 Om hem te volgen zoo in godvrugt als in zeden:
 Dién Herder: die zoo trouw syn' Schaep-stal gaede sloeg,
 En zoo een' ted're zorg voór syne kudde droeg;
 Op dat den hellschen wolf, en't snodeste der gedrogten,
 Het heylloos Ongelooft haer niet ten ond'ren brogten,
 Hield hy van 'smorgens vroeg, tot in den laeten nagt,
 Gewapent met gebeén voór haer getrouw de wagt:
 Dién vriend wiens minzaamheyd, belóofsheyd in het spreken
 En zagten inborst aen een-ieder is, gebleeken,
 Die zoo wel arm als ryk in doods-gevaer bezogt,
 En zelfs tot op hun bed de laefte teér-spys brogt,
 Nier vrezend' hunne ziekte of doodelyke kwaelen,
 Doór den benaenden stank, óf brand op zig te haelen,
 Maer gaf als trouwen vriend, ben bystand, troost en raed,
 En kwam hen in den nood somtyds met geld te baet:
 Dién Vader, die U als syn' eyge kinders minde,
 Wiens vaderlyke zorg gepoogt heeft, onze blinde
 En spóorelooze leugd, in ongebondentheyd
 En wangebruyken gansich verouderd doór den tyd,
 Te stuten... maer helaes? wat duldellooze smerten
 Doórknagden syne Ziel! hoe ging het hem ter herten,
 Als hy tot syn verdriet moest hooren hoe dat Godt,
 (Ik zwyg van syne Bruyd en Geestlykheyd) bespot,
 Beschimpt, versmaed, onreert, gehoont, beklad, belatiert;
 Syn heylig woórd verfoeyt, geheel verdraeyt, verbaesert,
 Als onbeslaenbaer g'agt, en wedersproken wierd.
 Ó Aldoórziender die de herten kent! beziert
 Myn' magtelooze schagt; op dat sy mag ontleeden
 Hoe't vaderlyk gemoed met droefheyd wierd bestreeden;
 Als hy gedoogen moest de zonden van syn kroost!...
 Myn' pen bezwykt van rouw... dog dit strekt my tot troost

Dat al syn hertzeer is geëyndigt met syn leeven,
 Den Hemel heeft hem nu een beter lot gegeeven,
 Een overzalig lot, daer hy geen 't minst verdriet,
 Maer ongestoorde rust en eeuwig' eer geniet;
 'k Beken dat hy op d'aerd', jaet tot verscheide maelen
 Een' zeldzaam' eer genoót: toen m'hem zag zegenpraelen
 Als eersten Wys-geér: (5) toen hy door syn kundig bryn
 Verkoóren wierd om't Hoofd der hooge-schoól te zyn, (6)
 En reeds als (7) Leeraer in de Godheyd was verheven:
 Toen hem den Bisschops-Staf en Myter wierd gegeeven:
 Toen hy den roomschen Vorst syn' herderlyke pligt
 Betoonde, (8) ['t geen alhier nooyt Bisschop had verrigt]
 Toen hy 't hernieuwd *Paleys* met luyfter zag voltrukken,
 't Geén' hem nog lang hier naer tot lof en eer zal strekken:
 Toen hy syn vol bezit, aen die hem veel verdriet
 Veroorzaekt hebben, aen d'ondankbaer' armen liet,
 En doór syn' laetsten wil aen ieder-een wou toonen,
 Hoe dat men haet en smaed, met weldoen moet beloonen:
 'k Zeg nog, dit alles gaf aen hem een' zeldzaam' eer;
 Maer nu geniet syn Ziel by 's hemels Opper-heer,
 In't onbevleete Choor der zalig' hemellingen,
 Een' eer, wiens grootheyd noyt geen aerdsche tong kan zingen
 Nograns hy was een mensch, en al wat menschlyk is,
 Is onderworpen aen gebreken, (dat 's gewis)
 Waer voór men hier op d'aerd, of wel hier naer moet boeten,
 Indien hy dan nog niet geheel voldaan heeft, moeten
 Wy voór het laetst aen hem betoonen onze pligt,
 En werpen ons ter aerd' voór 't godlyk Aengezigt,
 Uytroepend: ó Fonteyn! ó Spring-bron van genaede!
 Indien syn' Ziel nog is met eenig' smet beladen,
 Verhoort ons smeeken tot voldoening van syn schuld,
 Tot mind'ring van syn' pyn! wy hoópen dat g'hem zult
 Uw Aenschyn toonen, is't dat hy dit nog moet derven,
 Ach laet hem nae uw woórd bermhertigheyd verwerven!
 Want syn' bermhertigheyd heeft U hier toe verpligt, (9)
 Geeft hem, ó goeden God! geeft hem het eeuwig licht.

GRAF-SCHRIFT.

Een' grooten Wysgeér: een' welsprekend' Redenaar:
 Een' schrander' Godsgeleerd: een' christlyk' Ieveraer
 En goeden Herder, ryk in deugden, mild in gaeven,
 Legt hier tot onze smert, helaes te vroeg begraven:
 Den dienst in Car'lus Kerk: het weéklysch Onderwys
 Gezindhuust doór syn' gif' het nieuw herbouwd' *Paleys*:
 En d'uytgegroejd' onkund' en werk'loosheyd syn' zaeken,
 Die hem by 't naersgelagt onsterf'lyk zullen maeken.
 In syn bedryf en dood beruyst syn' naam: 't was WEL
 Al wat hy deed; maer hy verliet ons veel te SNEL.

(1) Philosoph. (2) Reëtor Magnificus. (3) Doctor in de Theologie. (4) 1781. (5) 't Dal van Josaphat. (6) Primus van Loven nog maer 19 jaeren oud. (7) In 't jaer 1745. (8) Eer'yds de Jesuiten Kerk doór hem geopent. (9) Zalig syn de Bermhertigen want sy zullen. Bermhertigheyd verwerven. Matth. V. 7.

VASTEN-BULLE VOOR HET JAER MDCCLXXXIV.

VICARISSEN GENERAEL des openstaende Bisdóm van Antwerpen.

Aen Alle die deze zullen zien. Zaligheyd in den Heere.

LIEVE BROEDERS.

Engezien het den Allerhoogsten, wiens Oordeelen eenen afgrond zyn, behaegt heeft, het zwaer gewigt van uwe zaligheyd voor eenen tyd op onze zielen te doen rusten, was het zekerlyk onze pligt, U-L. met den aenstaen-

den Vasten-tyd, tot boetveerdigheyd en heyligheyd aen-te-wakkeren, had de onvermoeyelyke zorg van onzen Opper-
Herder de onze niet voorkomen. Wy geven U-L. hier dan woordelyk de aller-ernstigste Vermaening, die hy voor
een laetste overblyfzel van synen blaekenden iever en teere liefde tot U-L. met syne stervende hand, uyt syn Vader-
lyk Hert en boezem geperst heeft. Wy vertrouwen, Lieve Broeders, dat Gy-Lieden, als Gy heden uyt syn graf
deze stemme gehoord zult hebben, uwe herten niet versteenigen zult, gelyk de Israëlitien eertyds met verbitteringe
tegen Moyses gedaen hebben. (Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in
illa exacerbatione. Heb. III. v. 15.) Ziet hier dan syne laetste Woorden.

JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, by de gratie Gods, en
des Heyligen Apostolyken Stoel van Roomen Bisschop van Antwerpen &c.

Alle die deze zullen zien Zaligheyd in den Heere.

Onder de verscheyde wonden, die ons uyt d'erf-zonde overblyven, is'er geene, die den mensch meer
bezwaert, en hem meer moeyelykheyd aendoet, als de wederspanningheyd van het vleesch tegens den geest,
het welk door syne ingeboorne bedorventheyd en den indruk der zinnelyke genugten den geest geduerig-
lyk bestryd, en hem tragt van synen Schepper af-te-trekken. Dat dertel vleesch, Lieve Broeders, moeten
wy beteugelen, syne ongeregelde driften dempen; en hier toe en is'er niet zoo kragtig als het vasten en de
versterking der zinnen. Om U daer toe op-te-wekken hebben Wy U-L. betoont in de voorige jaeren de
kragtdaedigheyd van dien middel, syne noodzaekelykheyd, syne uytwerkzels, en de menigvuldige vrugten,
die hy voortbrengt. Wy hebben U nog al doen aenmerken, dat de wet van de natuer ons somtyds gebied
te vasten; dat'er by de Joden gestelde vasten-dagen waeren, en zelf by de heydensche volkeren; dat Christus
onzen Wet-gever gevast heeft, en voorzeyd, dat syne Discipelen vasten zouden; voorzegginge, welkers
waerheyd klaer gebleken heeft; want noyt is'er meerder gevast als onder de Evangelische Wet, de welke
niets zoo sterk aenpredikt als de versterking; al wat in de Kerke Christi heylig geweest is, heeft in het
vasten uytgeschenen; en wat aengaet den Veertig-dagschen Vasten voor Paesschen, die wy haest gaen her-
nemen, men mag zeggen, dat het gebod van dien t'onderhouden geboren is met de Kerke, zoo verre, dat
niemand kan aenwyzen den tyd-stip, wanneer hy is ingestelt, en dat d'alderoudste Kerk-Vaders deze Instel-
ling standvastiglyk aen d'Apostelen toeschryven.

Alle deze waerheden hebben Wy in voorige jaeren breeder aengehaelt; en Godt gave, dat sy op het hert
van alle onze Schaepen eenen zaligen indruk gedaen hadden! Godt gave, dat dit zaed t'alle kanten op eene
goede aerde gevallen was, en dat ieder-een naer het voorbeeld van onze godvrugtige Voor-ouders zig aen
dit oud Apostolyk Gebod onderwierpe. Maer konnen wy in onze goddelooze eeuw dat niet verwagten;
en zyn'er onder ons van die onbeschaemde vry-geesten, de welke niet vergenoegt zyn met het Vasten-gebod
t'overtreeden; maer boven dien het zelven lasteren en beschimpen, meenende een helden-stuk uyt-te-voeren,
wanneer sy opentlyk met hunne woorden of werken, de Kerke en haer gezag misagten, en zig tot roem
aenrekenen, als sy andere tot hunne partye konnen overhaelen; zyn'er helaes! dusdanige onder onze Kudde
te vinden; daer is ook in tegendeel (den Heere sy gedankt) eene groote menigte, de welke voor den heden-
dagschen Baäl hunne kniën niet geboogt hebben, (*Derelinquam mihi in Israël septem millia virorum, quorum
genua non sunt incurvata ante Baäl.* III. Reg. XIX. v. 18.) en wiens geloof en gestigtheyd ons dienen tot
troost en versterking. Ook is het besonderlyk voor hun, dat Wy deze brieven schryven; 'tis tot hun dat
Wy met den Apostel zeggen: *Myne alderlieffste en aengenaemste Broeders, de vreugd van myn hert, en de
kroone van myn hoofd; blyft alzoo in den Heere vast-staen; (Fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium
meum, & corona mea: sic stete in Domino.* Phil. IV. v. 1.) en 'tis namentlyk om hun te styven in hunne
goede voornemens en kinderlyke onderdanigheyd, dat Wy by dezen het Vasten-gebod; de pligten die het
zelven oplegt; en de middelen, die de Kerke in't werk stelt, om haere Kinders volgens den geest van die
Intelling te doen vasten, een wynig zullen ontvouwen.

De H. Kerke, altyd bezorgt om haere Kinders in de deugd doen op-te-groeyen, en eens eeuwig gelukkig
te maeken, bedoelt gedueriglyk dit eynde; en al wat sy voor ons af-vraegt is dienstig tot de zaligheyd. Dus
vermits sy weet, dat onder de verscheyde middelen, om tot dit oogwit te komen, het vasten eenen is van
de kragtigste; dat het is eene schoole van deugd en heyligheyd, waer in den mensch leert syn vleesch tem-

men; syne kwaede driften beſnoeyen; den duyvel overwinnen; ſyn hert naer den Hemel opheffen: met een woord; vermids ſy kent alle die voordeelen en vrugten, de welke uyt het vaſten ſpruyten, houd ſy niet op het zelve aen-te-pryzen, en daer toe de Geloovige op-te-wekken. Dog van den anderen kant weet ſy ook wel, dat het vaſten, en al wat den naem heeft van verſterving, hard valt en zwaer aen de menſchelyke krankheyd; en dienſvolgens dat het grootſten deel van haere Kinders het vaſten zouden verzuymen, waer het zaeke ſy daer toe niet verpligt wierden, en om die reden heeft ſy daer van een Gebod gemaekt.

Sy doet niet gelyk die dwaeze moeders, de welke aen hunne kinderen alles toelaeten, en noyt hunne luſtjens intoomen, uyt vreeze dat dit hun miſnoegen zou, en pynelyk wezen; en alzoo verzuymen ſy hunne opvoeding, en ſy zyn d'oorzaeke van hun ongeluk: neen, Alderlieſte, 'tis bekend aen de H Kerk, dat gy uwe luſten moet beſnoeyen, als gy vaſt, en dat de boetveerdige werken altyd moeyelyk zyn aen het lighaem; maer ſy heeft geleert uyt Gods woord, dat gy moet uw vleefch kruyſſen met alle ſyne kwaede genegtheden en begerelykheden, (*Qui... ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiiſ & concupiſcentiis. Gal. V. v. 24.*) wilt gy aen Chriſtus toebehooren; dat gy moet U zelve verloocheuen, en den ouden menſch uytſchudden. Sy weet, dat het U niet baeten zal, uw lighaem, dat eens ſterven en rotten moet, gevleyd te hebben en gekoefert, als uwe ziele verloren gaet: en daerom geen agt nemende op uwe lighaemelyke begeerten, gebruykt ſy haer Moederlyk Gezag, en door haer Gebod dwingt ſy U, (al was het tegens uwen dank) op zekere geſtelde tyden te vaſten, om door dezen heylzaemen middel uw ſeuwig geluk te verwoorderen.

Onder die geſtelde tyden is den grooten Vaſten van veertig dagen den voornaemſten. De Kerk heeft dit getal verkozen, om dat het al geheyligt was door de vaſtens van Moyses en Elias; en wel beſonderlyk door dien van Chriſtus in de Woefſtyne, alwaer hy (gelyk U-L. bekend is) veertig dagen en veertig nagten gevaſt heeft. Den Zaligmaeker had dien vaſten niet noodig voor zig-zelve; hy had geene zonden te boeten, nog kwaede genegtheden te beſtryden; want die hadden in hem geene plaetſe, vermids hy Godt was en d'Heylighheid zelve: hy moeft zig niet bereyden tegens d'aenſtooten van den duyvel; want hy was verzekert, van over hem te zegenpraelen; hy was dien Almogenden, den welken dien boozen geeſt in den afgrond der helle geſmeten had. Dus heeft hy geene andere reden gehad om te vaſten, als om door ſyn voorbeeld ons op-te-wekken; en in ſynen Perſoon het vaſten te heyligen, en aen de Geloovige agtbaer te maeken.

Dit Goddelyk voorbeeld, en het inzicht, het welk den Zaligmaeker in het zelve bedoelde, hebben op d'Apoſtelen en hunne eerſte Leerlingen den indruk gedaen, die ſy natuerelyk op die vierige Geloovige doen moeſten. Sy wilden de voetſtappen van hunnen Meester naervolgen: ſy waeren van hem geleert, dat den menſch moet ſyn vleefch kruyſſen; ſyne zonden beweenen, en door boetveerdige werken uytwiſſchen; en ſy begrepen dat het billyk was aen den zondarigen menſch eene wet te maeken van een boetveerdig werk, waer in den Zone Gods zelfs, die onbevlekt en heylig was, hem is voorgegaen. Deze redenen hebben de H. Kerke beweegt, om jaerelyks eenen diergelyken Vaſten voor-te-ſtellen: en om dieſwille 'er niet zoo kragtig is, om den zondaer te bewegen tot de bekeeringe en tot de vernieuwing ſyns herte, als de Myſterien de welke wy in den Paefch-tyd vieren, te weten: de Dood en de Verryſſeniſſe Chriſti, daerom heeft de Kerk tot dien Vaſten uytgekozen de veertig dagen voor Paefchen, op dat de Geloovige, door de boetveerdigheyd alſdan met Godt verzoent zynde en gezuyvert van hunne zonden, zoo veel te overvloediger de vrugten van die Myſterien zouden deelagtig worden, en heyliglyk het Paefch-Lam eten.

Hier ziet gy, Alderlieſte, den oorsprong van den Veertig-dagſchen Vaſten, den grond-ſteen van dat oud Gebod, het welk zedert d'Apoſtolyke tyden tot de onze toe in de Kerke Chriſti is bekend geweest. Wanneer iemand eenig denkbeeld heeft van Religie, moet hy duſdanigen Vaſten profytig oordeelen en heylig; en wie kan een Gebod miſagten, het welk ſyne goedkeuringe vind en ſyne bekragting in het voorbeeld, het welk den Zone Gods ons daer van gegeven heeft? Wat reden hebben dan onze ondengende vry-geeſten, niet alleenelyk om in het midden van ons die Kerkelyke Wet opentlyk en met verergerniſſe t' overtreden; maer om boven-dien de zelve ſtoutelyk te miſagten; te beſpotten; en die perſoonen te beſchimmen, de welke kloekmoedig genoeg zyn, om in hunne tegenwoordigheyd te derven toonen, dat ſy aen de Kerk willen gehoorzaemen? Sy doen het, Alderlieſte, om dat ſy Godt en d'Eeuwigheyd vergeten hebbende, enkelyk hun lighaem en ſyne luſten involgen: ſy erkennen geene wetten buyten de gene, d'ongebondentheyd en de goddeloosheyd hun voorſchryven; en om dat de Religie en de Kerk hunnen handel doemen, daerom willen ſy hun gezag verpletteren; en dien onverzoenelyken haet tragten ſy aen andere te doen inzuigen.

Dog het is geen wonder, dat menschen, die alles, wat Religie en Gods-dienst aengaet, met de voeten schuppen, dit Gebod van versterfing niet kunnen verdraegen: maer veel meer is het te verwonderen, dat ook onze Broeders, die zig over twee eeuwen van ons hebben afgescheurt, den Veertig-dagschen Vasten verwerpen. Diergelyke ongelukkige scheuringen zyn'er eertyds nog voorgevallen, besonderlyk in den Oosten; en nogtans dit belet niet, dat de gene, die onze Kerk verlaeten hebben, nog blyven tot heden toe dien Vasten onderhouden, en dat met veel meer strengigheyd als de Catholyke. Onze laeste afgevallene Broeders moeten immers bekennen, dat die Instelling van d'aldergrootste oudheyd is; en dat de Kerke van d'eerste eeuwen (voor de welke sy altyd eene grootagting betoonen) deze Wet gegeven heeft. Sy willen Godt dienen; sy verwagten een ander leven; sy weten, dat de versterfing word aengeprezen in het Evangelie, het welk sy belyden: zelf wanneer hunne Overheyd hun vasten-dagen en gebeden-dagen oplegt; sy volbrengen die met zeer veel iever en gestigtigheyd. Vervolgens erkennen sy, dat het vasten eene goede en heylige oeffeninge is, bekwaem en voordeelig, om zig met Godt te verzoenen en den zegen des Hemels te verwerven. 't Is dan geweest om het vleesch te vleyen, en misschien nog meer uyt bitterheyd tegens de Roomsche Kerk, dat hunne eerste aenleyders deze zalige Wetten hebben verwerpen: dog heden heeft het grootsten deel van hunne naerkomelingen deze verbittering afgelegd, en daer blyven niet over als vooroordeelen van opvoeding, wiens grond sy niet genoegzaam onderzoeken.

Waerom doen sy dat onderzoek niet, Alderliefste? De reden, helaes! moeten wy aen ons eygen zelven toewyten, en wy zullen haer vinden in onzen handel. Waer het zaek dat wy volgens den geest van de Kerk haer Gebod onderhielden; en dat wy met vasten, gebeden, werken van liefde, van versterfing, van boeteveerdigheyd deze veertig dagen overbragten, hoe zouden die afgevalle Broeders gestigt en beweegt worden; en hoe krachtiglyk zou de gratie des Heere in diergelyken voorval niet mede-werken, om die vooroordeelen te genezen! Nu in tegendeel wanneer sy, hier of elders, in Catholyke Steden komen, sy aenmerken voor eerst de publieke zottennyn, dien overdaed, die ongebondentheyd, die boosheden van alle soorte, met de welke men gewoon is zig dry dagen lang te bereyden tot den Vasten; bereyding, die altyd eenen grouwel zal zyn niet alleen voor Gods oogen, maer voor allen gezond verstaand, en die door eene algemeene gewoonte noyt zal verontschuldigt worden. Daer naer ontmoeten sy: hier een deel vry-geesten, die opentlyk met het Vastengebod spotten: daer een deel andere, die genoegzaam toonen, dat sy van het zelven niet veel werk maeken, en om d'alderslegste redens zig 'er van ontmaeken: daer wederom zien sy een groot getal flouwe Christenen, die den Vasten zoo weten te veydelen, dat'er in hun eten of drinken den minsten schyn van versterfing niet kan bespeurt worden; en voorders ondervinden sy, dat'er geenen minderen drift is, om de ydele tyd-verdryvingen, de by-een-komstns, het spel en andere vermaekelykheden t'agtervolgen op die dagen, de welke voorgeven toegeëygent te zyn aen de boeteveerdigheyd, als op andere tyden.

Wat goeden indruk kan dit alles doen op het gemoed van onze afgevalle Broeders? Sy aenmerken onzen handel, en sy leggen hem nevens den hunnen. Sy erdenken dan die Bede-dagen, die'er by hun gestelt worden, en op andere tyden van het jaer, wanneer sy zig tot het Nagtmael bereyden, men meer gestigtigheyd aenmerkt, meer werken van liefde, van versterfing, van ingetogendheyd, als by ons op die 40 dagen, die wy Vasten-tyd noemen. De maniere op de welke wy de Zondagen overbrengen, geeft hun geene mindere verbaestheyd: onze nabieren onderhouden beter, als wy, het Goddelyk Gebod, van den Dag des Heere te vieren; in hunne steden ziet men alsdan geene winkels open-staen; daer worden geene publieke vrolyke gezelschappen aengezeyd; men weet'er van geene schouw-spelen te spreken, want de tonneelen moeten op dien dag gesloten blyven; een groot deel van den zelven besteed men in de Kerk, en men ziet in 't algemeen vele gestigtigheyd. By ons in tegendeel geschied'er noyt meer overdaed, men ontmoet noyt meer dronkaerts als op de Zondagen. Wilt men een vrolyk gezelschap by-een-raepen; eene reyze van genugte doen, een bal of danserye aenregten, gemeenelyk kiest men daer voor den Zondag uyt. Noyt ontbreekt'er op dien dag een schouw-spel in onze steden, die theaters hebben: jae, tot in onze Kerken toe komt d'opgepronkte ydelheyd zig als in een schouwburg ten toon stellen; en de ongeregelde manieren van vele ont-eeren het Huys van Godt en synen heyligen Autaer. Voorders wat het koopen en verkoopen, of sommige snavelyke werken aengaet, daer in zyn de misbruyken zoo menigvuldig, dat sy ontelbaer geworden zyn.

Dit alles kunnen wy niet loochenen, want 't is openbaer. De goede Catholyke worden'er door ontstigt en bedroeft: en onze afgevalle Broeders dit ziende, besluyten'er uyt, dat onze Religie eene enkele mommerye is, en dat de hunne veel gestigtiger is en heyliger. Ik bekenne, dat dit besluyt niet bestaan kan;

want men mag van geene Religie oordeelen uyt de misbruyken en overtredingen, die men aenmerkt in de gene, die haer belyden; maer uyt haere leering, uyt de wetten en regels; die sy voorschryft. Dog dusdanige misgissing is gemeen, om dat de voorbeelden altyd veel indruk op den mensch doen: en dus sy is meer aen ons als aen hun op-te-tygen; want wy zyn het, die den strunkelsteen voor de voeten van onze Broeders leggen; wy ontsigten hun, en wy trekken op ons *den wee*; die Christus in het Evangelie uytspreekt tegens den Mensch, door wie verergernis gegeven word. (*Væ homini illi per quem scandalum venit.* Matth. XVIII. v. 7.) Men mag ons toevoegen, het gene eertyds Páulus; ten opzigt van de Heydenen, aen de Joden verweten heeft: *Gods naem word om uwen t'wille gelasterd onder de heydenen.* (*Nomen... Dei per vos blasphematur inter gentes.* Rom. II v. 24.) Gy verwydert hun van de H. Roomsche Kerke: gy maekt hun de Religie haetelyk. Ondertusschen wat baet Ons Geroep? Wat vrugten doen onze Herderlyke vermaeningen? Hebben Wy eenigé hope, dat'er beternis komen zal, 't zy in het vieren van de Zondagen, 't zy in het onderhouden van den Vasten? Helas neen! die Vermaeningén worden bespot, en de misbruyken, in plaette van te verminderen, groeyen altyd aen, en van jaer tot jaer worden sy erger als van te voren.

Dit jaer worden wy wederom met eene groote vermeerdering bedrygt: want men wend reeds alle midelen aen, om ook ten tyde van den Vasten binnen Antwerpen, eene Stad, die onlangs d'andere in gestigtigheyd overtrof, Comedie te spelen. Alle myne Voorzaeten (niet eenen uytgenomen) hebben het geluk gehad van te zien, dat hier in de Kerkelyke Wetten onderhouden wierden; zelf, hebben sy uytdukkelyk alle publieke vertooningen in den Vasten verboden; en sy wierden gehoorzaemt. Wanneer ik de Bestiering van deze Kerk heb aengenomen, wel wetende; dat onze tyden diergelyk Gebod niet verdraegden, heb ik my vergenoegt, met U op-te-wekken, om uwe Christelyke pligt in dit stuk te volbrengen; en myne Vermaeningen hebben tot nu toe gehad hun vollen uytwerksel. Dog eenige ieveraers poogden heden dit te verydelen; en niet tegenstaende dat'er vele van de treffelykste Inwoonderen dezer Stad de oude Kerkelyke Tugt willen bewaeren en voorstaen, die ieveraers willen hun inzigt uytwerken.

Gy gaet dan de ooren stoppen voor de stemme van de Kerke, en myne Vermaeningen in den wind slaegen! Niet te min zoo lang ik uwen Herder ben. en voor uwē zielen moet verantwoordē, blyve ik U-L. zeggen, dat gy de Religie onteert; de Kerk versmaed; en Godt vergramt: dat gy grovelyk ontsigt uwe Medeborgers; en den Vasten meer en meer tot spot stelt by onze afgevalle Broeders; diensvolgens ben ik verplicht U dit te verbieden in den Naem van Godt, die my gestelt heeft, om U de waerheyd te leeren; en ingevolge van dien verbied ik U het zelve in synen Naem; en om U te verplichten, gebruyke ik alle de magt, die den Heere my gegeven heeft, (*Secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi.* II. Cor. XIII. v. 10.) welke magt volgens de maete, de welke Godt aen ons heeft mede-gedeelt, zig uytstrekt tot U-L. (*Secundum mensuram regulæ, quæ mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos.* II. Cor. X. v. 13.) vermits gy deel van myne Kudde maekt.

Wilt gy nu voortgaen in uw voornemen, en misagten het gene ik U in den Naem van Godt en van syne Kerk aenzeg, doet het, ik kan het U niet beletten; maer ik zal het aen den Heere laeten, den welken eens my en U-L. zal oordeelen. Ondertusschen terwylē ik geroepen heb, en U vermaent over het perikel uwer ziele, zoo mag ik betrouwen, dat ik de myne bewaert heb, en voldaan aen het gene Godt in den persoon van Ezechiël aen alle Herders oplegt, de welke hy tot schildwagten op de mueren van Sion geplaeft heeft. (*Ezech. III. & XXXIII.*)

Ik wenschte, dat ik U-L. van aengenaeme dingen spreken mogt: maer wy kunnen niets tegen de waerheyd, maer wel voor haer; (*Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.* II. Cor. XI. v. 8.) en om dat gy niet wilt volgens de waerheyd wandelen; daerom is het, dat ons hert vol droefheyd is. Vergeeft heft ons dan; als wy U te kennen geven de droefheyd, die gy Ons aendoet; en die Wy gevoelen, om dat Wy uwe Zaligheyd beminnen. Hoort ons dezen oogenblik tet U spreken met Paulus: *Alderlyfste kinderen, om de welke ik wederom in baerens-nood ben, tot dat Christus in U-L. voltrokken worde: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Gal. IV. v. 19.) en laet het my toe U te verzekeren, dat ik zeer geerne het myne, jae myn eygen-zelve voor uwe ziele zal ten besten geven. (*Ego autem libentissimè impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar.* II. Cor. XII. v. 15.) Het zou my inmers gemakkelyker zyn dit alles te veronagtaemen, en U te zeggen leeft gelyk gy begeert; zyt gerust; en wilt gy in de spectakels uw vermaek zoeken, gaet'er nae toe: 't is eene onnoozele tyd-verdryvinge, waer over Godt U niet straffen zal: waer't dat wy dusdanige taele voerden, daer zouden'er somnige zyn,

zelf onder U-L., die ons met regt zouden blaemen; dog eenen grooten hoop zou voor ons zyn, en danigen Biffchop verheffen en beminnen. Maer neen, Alderlieffte, dit zy verre van Ons; want zoo fprekende zouden Wy U het Woord Gods en de waerheyd niet voorhouden, maer een menschelyk, lafhertig en valsch gevoelen. Wy zouden van die Herders zyn, de welke hun eygen-zelven voeden, maer niet hunne Kudde; en gerekent worden onder die vleyende Priesters en bedriegelyke Propheten, over de welke Godt zig beklaegt by Jeremias, om dat *fy de wonden van fyn volk op een fchandige wyze meesterden, altyd roepende: vrede, vrede: terwylen'er geen vrede was.* (*Curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia, dicentes: pax, pax: & non erat pax.* Jerem. VI. v. 14.)

Ik ben verwondert, Lieve Broeders, (want onder U-L. zyn vele agtbaere Perfoonen) ik ben verwondert, dat gy U haest... laet overhaelen tot een ander Evangelie, (Miror quod sic tam citò transferimini... in aliud Evangelium. Gal. I. v.) het welk hedendaegs al te veel gepredikt word: maer ik wyte het aen sommige die U stooren (*Sunt aliqui; qui vos conturbant.* Gal. I. v. 7) en kwellen, tot dat gy U blindelings aen hun overgeeft, en laet uwen naem gebuuyken, om t'onderfteunen een werk, het welk ongetwyffelt de Christelyke Zeden en geftigigheyd meer en meer verbannen zal.

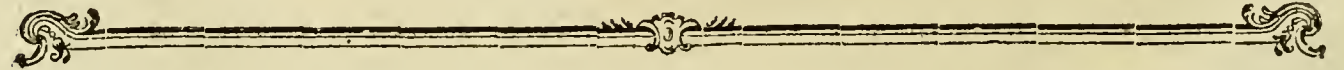
Miffchien hebben fy U verblind met te zeggen, dat de werelyke Overheyd eertyds in den Vasten-tyd de theaters gefloten hield; maer dat fy nu de zelve zal laeten openen: doet de werelyke zulks, fy zal redenen hebben; want de Overfte oogluken dikwils (en moeten dikwils oogluken) in sommige zaeken, om dat fy gevolgen verhoeden willen, die'er anderzints zouden uyt fpruyten. 't Is aldus dat den H. Augustinus zelfs de Overheyd vry-fpreekt, wanneer fy oogluukt, dat zekere foorte van menschen niet werde teenemael uytgeroeyt; (*Tolle meretricia, & omnia impleveris libidinibus.* Aug. de Ordine, Lib. II. n. 12) schoon het wel zeker is en bekend, dat die perfoonen en hunne aenhangers gedueriglyk Gods Wetten fchenden en verdoemelyk leven. (*Neque fornicarii... Regnum Dei possidebunt.* Rom. VI. v. 9 & 10.) Met een woord: d'Overheyd kan fomtyds redens hebben van een klynder kwaed toe-te-laeten om een grooter te beletten. En aldus, by voorbeeld, zyn'er sommige fteden zoo opgekropt van alderhande volk, en zoo vol van bedorventheyd, dat men liever heeft hun een fchouw-fpel toe-te-laeten, als gelegentheyd te geven tot vele boosheden en ongeregeltheden, die fy anderzints in gezelfchappen of elders op dien tyd bedryven zouden.

Zoo fchreef uwen ftervenden... Ach Lieve Broeders, zoo roept nog uyt fyn graf uwen dooden Biffchop! Zullen wy durven vreezen, dat Gy-Lieden ongevoelig aen zulk eene ftemme blyven zult...! Wy vertrouwen betere gevoelens in uwe gods-dienstigheyd te ontmoeten: en in die hope, en om redenen Ons bewegende, hebben Wy goedgevonden de strengheyd van den Vasten eenigzints te verzagten, op de wyze hier naer befchreven: voltrekt dan door andere goede werken, het gene aen de verfterving ontbreken mogt

N. B. Dezen Vasten zyn toegelaeten de zelve Artikels, als in de Bulle van het voorleden Jaer, dus onnoodig hier by te voegen: ziet pag. 131.

Gegeven binnen Antwerpen den 11 February 1784.
Locus † Sigilli

Ter Ordonnantie van de zeer Eerw. Heeren.
VICARISSEN GENERAEL.
A. Van Celft Secret.

Ode sur la Mort de Monseigneur JACQUES THOMAS JOSEPH WELLENS, Evêque d'Anvers, mort le 30 Janvier 1784. Par M. PELEGRIN.

Artifici Muse indulgete Lectores,

WELLENS n'est plus, l'heure fatale
Vient de remplir son dernier jour;
Je vois la pompe fépulchrâle
Embellir seule son séjour:
Filles du Ciel, vertus sacrées,
O vous qu'il a tant révérees,
Accablez vous de la douleur;
D'un juste Dieu l'arrêt sévère
Vous ôte aujourd'hui votre Père,

Et votre auguste Protecteur.

Dans le tombeau la mort l'entraîne,
Par ses efforts victorieux,
De toute sa grandeur humaine
Il lui reste un Nom glorieux.
Le respect & la flatterie,
Près de sa gloire ensévélie,
N'ont plus que des gémisséments.
O du trépas funeste Empire!
Pourrois-je cesser de le dire,
Quels sont tes affreux changements!

Sept fois le soleil de l'année
Dans sa marche a réglé le cours,
Depuis que notre destinée
Sous ce Prélat fixa nos jours:
D'un Présent si riche & si rare
Sa saveur, hélas, trop avare,
Ne nous le fit que pour ce temps;
Il avoit trop de la sagesse
Et nos cœurs nés pour la tristesse
Sous ses yeux étoient trop contents.
Présentrai-je à la mémoire,
Peindrai-

Peindrai-je ici sur ce tableau,
Ces temps signalés par sa gloire
Mais rabaissés sous mou pinceau ?
Ouvrirai-je l'aréopage
Où sur cet Ecole si sage
Il parloit en noble Docteur ?
Du sein de la Philosophie
Peindrai-je son vaste génie
S'élevant jusqu'au Créateur ?

Plus éloquentes que mes Rimes,
WELLENS, dans Louvain a tristité
Toutes tes qualités sublimes
T'assurent l'immortalité,
Non, Saint Prélat, ma voix sincère
Ne va point par cet art de plaire
Vanter les dons que tu n'as plus
Qu'un autre y porte son langage
Pour moi guidé par l'avantage
Je rends hommage à tes vertus.

De l'orphelin tu fûs le Père,
Tu secourûs la pauvreté,
Sensible aux maux de la misère
On a vû pleurer ta bonté,
Pour eux tu réservas tes larmes,
La joie ne te donna ses charmes
Que dans le succès du vrai bien ;
Avec ta grandeur d'ame insigne,
Quel mortel eût été plus digne
D'être, Prélat, notre Soutien ?

Depuis ce grand jour que l'église,
Ouvrant les yeux dessus ton cœur
A ton humilité surprise
Eût destiné cette faveur,

Conduits, réglés par la prudence
Et filés par la vigilance
Tes jours coulerent tous parfaits ;
Tel que ce Prince favorable
A l'homme triste & misérable,
Tu les marquas par tes Bienfaits.
Sans reproche durant ta vie,
Jamais troublé du noir remord
Avec plaisir tu l'as finie,
Content sur le lit de la mort.
Inébranlable & Saint Martyre !
Dans les douleurs ta voix soupire,
Sur Dieu ton cœur est arrêté,
Tu commandes à la nature,
Malgré sa gêne & sa torture
Tu montres la sérénité.

Mais le trépas sur ta paupière
Appesantit son noir bandeau,
Tu vois s'éclipser la lumière ;
Ha ! tu descends dans le tombeau.
Sortie de la Servitude,
Où la crainte & l'incertitude
La retiennent dans chaque lieu,
Triomphante de sa Victoire,
Environnée de la gloire
Ton ame vole vers son Dieu.

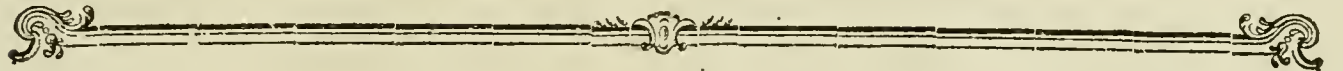
Veille du Ciel, Prélat auguste,
Sur tes chers enfans éperdus
Qu'ils se ressentent du prix juste
Dont Dieu couronne tes vertus ;
Conduis ces Brébis égarées,
Vois leurs vœux désespérées
Qui cherchent par-tout un Pasteur,

Fais, digne Saint, qu'il te ressemble,
Et puissent les vertus ensemble
Te faire revivre en son cœur.

Pour vous que le poid de vos peines
Accable avec trop de raison,
Du sang qui coula dans ses veines
Pour vous qui lui fites le don,
Consôlez-vous, Père sensible
De la providence inflexible
Bénéfitez l'ordre rigoureux,
L'espérance seule vous reste,
Un jour dans la cité Céleste
Vous vous retrouverez heureux.

WELLENS n'est plus, & sa doctrine
Et tout l'éclat de son savoir
Du sort cruel qui nous Domine,
N'ont pu surmonter le pouvoir,
De tant de Prières plaintives
En vain l'escaut entend ses Rives
Repousser les funestes sons :
Dieu parle, il meurt : mais la sagesse
Nous montre ici notre foiblesse,
Et nous présente ses Leçons.

Approchez-vous, Grands de la terre,
Courtisans, qui parmi les ris,
Du Puissant Maître du tonnerre
Dédaignez d'être favoris,
Sous les lambris de la fortune
Vous que la sagesse importune,
Lisez au fond de ce Cerceuil :
" L'homme ici bas n'est que poussière
" Les ténèbres sont la lumière
" Et le port même est son Ecueil.

Luctus musarum Collegii Regii Antverpiæ, de Funere Illustrissimi ac Reverendissimi Domini JACOBI THOMÆ JOSEPHI WELLENS, Episcopi Antverpiensis, fato Functi, 30 Januarii 1784.

N Æ N I A.

ERumpant gemitus sinceri pignus amoris,
Et justî lacrymæ signa doloris eant.
Occidit heu ! WELLENS inopum Pater & decus Urbis,
Gentis magna suæ gloria, magnus amor.
O Mors, quam dura es, quam ferrea ! quæ tigris usquam,
Quod monstrum in Lybiâ par feritate tibi est ?
Falsæ metis quidquid sanctum est & amabile terris ;
Si quid habet mundus nobile, falsæ metis.
Nil tibi, nil studium cordi est, nil pulchra sciendi
Gloria, nil doctâ parta trophæa manu ;
Nec te syderæ specula immortalia mentis
Scripta, sacro Fidei semine facta, movent ;
Nec placidos ornans veneranda modestia vultus,
Nec ditans animum Religionis honos ;
Te nec Apostolicæ vitrix facundia vocis,
Terrificare reos nata, animare pios ;
Aurea nec pietas præcis dignissima scælis,
Nec, quæ tot miseros pavit, amica manus :
Nec quæ morerent toties repetita fidelem,
Sancta saluteri Præsulis acta, gregem
Illa quidem vivunt, & sunt ignara sepulchri :

Qui fecit, numquam debuit ergò mori.
WELLENS, fateor, vixit sibi fatque superque :
At certè Antverpiæ vixerat ille parùm.
VERS SUR LE MEME SUJET.
Pleurons ; d'un triste amour que vos pleurs soient le gage ;
WELLENS nous est ravi ; notre Père n'est plus.
Nous espérons, au gré de nos vœux assidus,
Lui rendre encor' long-tems le plus sincère hommage :
Mais la mort, en comptant ses faits & ses vertus,
A cru que de Nestor il avoit passé l'âge,
Et, sourde aux tendres cris de nos cœurs éperdus,
A revêtu ses yeux de son affreux nuage.
Celui de sa douleur sur nos âmes s'étend,
A l'aspect du tombeau d'un Prélat si célèbre :
Telle, quand dans les mers le grand astre descend,
La nuit couvre les airs de son crépe plus funebre.
Parlez, répondez-moi, vous dont il fut l'appui,
Qui, sur ses doctes pas, courant à la Science,
Vous nourrites de sucs de sa douce éloquence,
Pourroit-on trop pleurer un Mortel comme lui ?
Parlez, Sujets soumis de ce Pasteur si tendre,

Qui vantiez sa Sagesse & révériez ses Loix,
 Ministre des Autels, dites combien de fois
 Vos pleurs, vos justes pleurs ont arrosé sa cendre.
 Parlez, Membres souffrans d'un Dieu mort sur la Croix,
 Pauvres, qu'il consola par ses mains bienfaisantes,
 Que la reconnoissance emprunte votre voix,
 Et remplissez vos yeux de larmes éloquentes;
 Et vous, dont il faisoit la gloire & le bonheur,
 Vous, Auteur de ses jours, illustre Octogénaire,
 Dites, apprenez-nous quelle douleur amere
 De ses traits pénétrans a percé votre cœur.
 Mais séchez au plutôt vos paternelles larmes;
 Votre Fils, Père heureux, vit encore parmi nous;
 Son corps a, du Trépas, seul éprouvé les coups:
 De ses rares vertus les invincibles charmes,
 Sa gloire, de son nom l'aimable souvenir,
 Dans ses murs désolés ne sauroient point périr.
 Vers la sainte Sion fais voler ta pensée,
 Vois-y ton Fils porté sur l'aile des Vertus,
 Se placer en triomphe auprès de *Borromée*
 Et prier pour Anvers qui ne le verra plus.
 De son trône éclatant, cet Astre tutélaire
 Sur tes cheveux blanchis versera chaque jour
 Tes flots consolateurs de grace & de lumière,
 Jusqu'au moment heureux où tu dois à ton tour,
 Voir le Dieu des élus t'ouvrir son sanctuaire.

A. L. I. U. D.

Nunc madeant oculi lacrymis; nunc pectora palmis

S T A N C E S.

Arbitre de nos destinées,
 Disois-je souvent au Seigneur,
 Conserve les saintes années
 D'un Prélat cher à notre cœur.
 Le Ciel est lourd à ma priere;
 Il meurt, ce Prélat li vanté:
 Ses yeux fermés à la lumière
 Se rouvrent dans l'éternité.
 Hélas! des esclaves du crime
 Jouissent des clartés du jour,
 Et WELLENS, ce Prélat sublime
 Nous est enlevé sans retour.
 Sa mort aux alarmes nous livre;
 Dès vertus il étoit l'appui:
 Qui vit saintement comme lui,
 Ne devoit-il pas toujours vivre?
 L'aurore de ses jeunes ans,
 Pour le faire déjà connoître,
 Donna des signes éclatans,
 De ce qu'un jour il devoit être.

Loin des principes corrompus
 D'un monde indigne qu'on l'encense,
 Et les livres & les vertus
 Furent les jeux de son enfance.

De son triomphe peu commun
 Anvers fut le premier théâtre;
 Louvain bien-tôt le vit combattre:
 Combattre & vaincre ne fut qu'un.

Est-il de savante victoire
 Qui de lauriers ne l'ait couvert?
 A tous les degrés de la gloire,
 Quel chemin ne lui fut ouvert;
 De ses talens qu'un préconise
 Pour recevoir le prix flatteur,
 Anvers, de ton illustre Eglise
 Il devient enfin le Pasteur.

Mais ô félicité fragile!
 Depuis que nous suivons ses Loix,
 Hélas! nous n'avons que sept fois
 Vu des saisons l'ordre mobile.
 J'espérois... mais espoir trompeur!
 La mort étend ses ailes sombres,

Et plonge à jamais dans ses ombres,
 Et WELLENS & notre bonheur.

La Religion gémissante
 A vu cet Apôtre expirant
 Coller sa bouche défaillante
 Sur l'image d'un Dieu mourant.

C'en est donc fait; elle a vu luire
 Le dernier moment de ses jours:
 Il n'est plus pour nous en instruire
 L'airain gémit au haut des tours.

L'indigent redemande un Père;
 L'Eglise perd un Défenseur:
 Tout pleure une Tête si chère;
 Tout prend la voix de la douleur?
 Toutefois t. rissons la source
 Des pleurs qui remplissent nos yeux:
 WELLENS a terminé sa course:
 Pouvoit-il la terminer mieux?

Grand être, il chante tes louanges
 Au sein de l'immortalité:
 Il eut la piété des Anges;
 Il en a la félicité.

PROSOPOPOEIA ANTVERPIÆ.

Heu! vixti, WELLENE, tui solatia Patris,
 Pastor amans gregis, & Pastor amate gregi;
 Nec sacra facundo quæ mella ex ore fluebant,
 Nec quæ sunt calamo tot sacra scripta tuo;
 Nec quæ dextra inopes opibus generosa beavit,
 Sacrativque aris tot pia dona piis;
 Virtutum nec honos, nec gloria funeris expers,
 Funeris expertem te dedit esse mihi.
 Hei mihi! Mors tumulum descendere jussit in unum,
 Teque & delicias invidiosa meas.

Ecce dolor sacris in turribus æra fatigat,
 Et tua ferali funera voce sonant.
 Non cessant gemitus; quatur singultibus æther;
 Te meus illorum voce reposcit amor.
 At frustra: meritum Deus ad sua regna vocavit:
 Nec: puto, te deinceps digna tenere sui.
 Heu! misera ultrices movi mihi Numinis iras:
 Non tibi supplicium mors tua; pena mihi est.
 Nunc agis optatum superis in sedibus ævum;
 Inferiora pedi despicias astra tuo.

Ast ego crudeli astabo vicina sepulchro ;
 Numquam oculis aberis lacryma, corde dolor.
 Ah! saltem si fidereas oblivia mentes
 Nulla premunt, nostri te meminisse juvet ;
 Nunc etiam tuare tuos, WELLENE, tuusque
 Esto pii merces sancta doloris, amor ;
 Et muti cineres, tumuli è nigrante Cathedra,
 Nec quoque me doceant Religionis iter.

C A R M E N.

Extinctum celebrent alii, quem fortia fortem
 Acta probaverunt, quem dignis Herculis ausis
 Mars tulit insignem bello, crudelia passim
 Spicula torquentem, flammisque hostilibus urbes
 Vastantem, & trepidis minitantem funera terris,
 Quemque Heroa iupens plebs appellare suevit :
 Ille mihi, seu vivat adhuc, seu viferit umbras,
 Cantetur solus, qui sacra oracula Christi
 Linguâ vel calamo profert, aut faturotroque,
 Conserit & dociles divini semine verbi
 Christicoliarum animos, procul & fiente palude
 Criminis, ad verâ pietatis pascua Pastor
 Commisissas sibi ducit oves ; qui spernit inanes
 Fastus delicias, calcaturque impura voluptas
 Gaudia, & angelicos humano in pectore sensus
 Nutrit, egenorumque vicem, miseratus acerbam,
 Illis se dat fronte Patrem, Erroribus & alter
 Bis beat, illorumque animas & pectora curat
 Impiger, atque in re spectatur Apostolus omni.
 Talis erat quem continuis singulibus eheu!

Lugert, & incassum flesti infcia Fata reposeit
 Proh dolor! Antverpa, ante alios illullrior omnes
 WELLENUS, quo se iactavit Præfule lætam
 Urbs opibus sanctè usa, viris pietate coruscis
 Inclyta, nunc iusto nimium vexata dolore.
 Ecquis enim lacrymis pudor aut modus? Induat ægra urbs
 Squallentem luctus habitum; sonet undique planctus,
 Nec pigeat lacrymis triste aspersisse sepulchrum.
 At mœtos tamen exhilaret recreetque dolentes
 Fax jucunda spei: Virtutum jugibus alis
 (Desperare nefas) WELLENUS ad alta volavit
 Sydera, perpetuo fruiturus Numinis ore,
 Respekturus adhuc felici lumine Gentem
 Inde suam, atque sui nova signa daturus amoris.

A L I U D.

Eheu! quænam oculis sese spectacula nostris
 Objiciunt? tantus nascitur unde dolor?
 Tene ego conspicio, Antverpæ decus, optime Præful,
 O WELLENE, gregis duxque paterque tui?
 Hinc oculi queis angelicæ pietatis honores,
 Fulsit & innocuæ simplicitatis, amor!
 Hæc sunt ora quibus toties Sapia vocem
 Extulit, & monuit dulce salutis iter?
 Hæne manns quæ pauperibus tam dulce levamen
 Jugiter, & Fidei tam pia scripta dabant?
 Heu! Mors indocilis flesti teque & tua nobis
 Eripit, & luctu pectora nostra premit.
 At te non potis est in nostro extinguere corde:
 Semper in hoc, Præful maxime, vivus eris.

Oratio Funeris, quam habuit P. J. S. VAN EUPEN, S. T. L. Ecclesiæ Cathedralis Antv., Can. Grad. Penitentiarius, Archipresbyter Districtus Antv. & Episcopatus Sede vacante Vicarius Generalis, quum Illustrissimo ac Reverendissimo Domino JACOBO THOMÆ JOSEPHO WELLENS, in Alma Universitate Lovaniensi Sacræ Theologiæ Doctore, XVII. Antverpiensium Episcopo, & in Partibus Catholicis Diocesis Buscoducensis Vicario Apostolico &c. &c. in Ecclesia Cathedrali Antverpiæ iusta Exequiarum persolverentur die 4 Februarii 1784.

Mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. Ad Heb. XIII.

IN hoc luctuosissimo, utut solemnè dicturus hodiè confessu, . . . Auditores spectatissimi! ultrò profiteor, me dudum hæsitasse: unde benè, unde piè, unde religiosè exordirer. Lugubris hic apparatus, hæc tristissima mortis imago, Vestri vultus, viscera mea lacrymas, singultus, ejulatus extorquebant; cumque in hæc verba: *Mementote Præpositorum vestrorum.* feliciter incidissem, gemebundus exclamabam: ergo Præpositi nostri, Episcopi nostri, Patris nostri, ergò tanti Viri sola super est memoria, quam conservemus; ipse autem non est hic . . . ! Flevi, fateor, & amarè flevi; homo sum etenim infirmusque Adæ Filius; Christianum me esse vix memorabam. Ad feretrum istud plus semel ivi, dixique: Pater mi! Pater mi! tu non es hic! Quomodo, dixi: obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, lapis Sanctuarii in sætido jamjam latebit sepulchro! Cælum appellavi: & interruptis vocibus, eructabat cor meum: Recordare Domine, quid acciderit nobis; intueri & respice opprobrium nostrum, pupilli facti sumus absque Patre; Mater nostra, Ecclesia, quasi vidua; defecit gaudium cordis nostri; versus est in luctum chorus noster; cecidit corona capitis nostri! Væ nobis, quia peccavimus. . . . iratus es contra nos vehementer. . . ! & obstupui, & percusso pectore vox faucibus hærebat. . . Panlulum progressus audire mihi videbar; Hujus intuentes

exitum. . . imitamini fidem: de repente Christianus factus, & Verbi Christi: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, piè memor dixi: vivit Præpositus noster; superficies est Pater noster; non ergò imitemur gentes, qui spem non habent, sinamus mortuos plorare mortuos suos; etenim cibavit nos Dominus Deus virtutum, pane lacrymarum, potum dedit nobis in lacrymis, sed in mensura; ergò dixi: siste piæ lacrymas. . . ! Rapuit eum Deus, quia placita erat ei anima illius; ergò dixi: intueamur conversationem & exitum ejus, & fidem ejus imitemur; Fides ejus Religio ejus, conversatio ejus res gestæ, exitus ejus mors ejus. Atque hæc Oratio mea. . . Neque enim sterile elogium, quod vivus exhorruit, mortuo deferam; meminiscamur verborum: mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt Verbum Dei. Itaque ad instructionem nostram: summam potentissimamque, in rebus à Defuncto præclare gestis, vim Sacræ Religionis nostræ contemplabimur; & in morte ejus Divinam Religionis nostræ consolationem admirabimur. Sic credentes erimus boni, erimus fortes; sic morientes erimus beati Attamen, Auditores optimi, in hoc temerario ausu, cujus pondus serò sensi, tristitiæ, doloris, mærorisque mei, & ipsi enim doluistis, sed & turbatissimi capitis mei memores estote; sic benè volenti indulgentes, minus dignè dicenti parceatis.

Contraria juxta se posita si magis elucescant; ut Religionis nostræ summa virtus solus instar appareat, ad hoc solemne feretrum, ad Apostoli Cadaver, incredulum deducamus: Quis hic, inquit, vanus apparatus, quæ pompa? O Incredule! ô dulciter decepte! vanum dicis tristitiæ Cultum...! Nescis quem hæc urna tegat; is est Illustrissimus, Reverendissimus & Virorum dignissimus JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS Antverpiensium Episcopus.

Sed &, si quis inter mortales longiore multum vitâ, imò (desiderio nostro vis ulla si foret) immortalitate donandus jure meritoque haberi potuerit, is erat Illustrissimus ac Reverendissimus hic Vir, cujus, proh dolor! solæ nobis supersunt corruptibiles exuvie...! Harum aspectus ad imam desolationis abyssum, nos nec nunc nec umquam consolabiles, deturbaret, nisi Ejus, in rebus præclare gestis, spiritus superviveret, ac in beneficiis, benefici Paris, nos miserrimi orphani viscera, cor & imaginem reperiremus; illum profecto spiritum, viscera illa, cor illud, grata recordatio dolorque & tristitia tam graphicè, penitissimèque cordibus nostris insculpsit, ut nec rerum edax tempus, nec ingrata oblivio, hujus summi Viri memoriam umquam deletura sint. Non nobis igitur hæc tabula perennet, sed tibi fera Posteritas; & quum sciveris quem stemus, judica, num justè: neque enim blandientis oris fabulas narro (mortuus heu! mortuus est enim) sed Vos testamur Cleri lacrymæ, Senatûs Populique singultus, Vos testamur; quid...! Belgas testamur omnes, quòd vera, nec nisi verâ, ad nepotes transmittamus.

Hic egregios optimosque habuit Parentes, qui mediis inter opes & divitias, timentes Deum, honorantes Cultum ejus, ambulant in conspectu Domini sine querela; his Institutio-ribus hic Defunctus, à Puero pietati & labori consecratus fuit; noxiæ, dicebat Pater, sine labore divitiæ; damnable sine pietate otium; & quò quis ditior, quo quis nobilior, grandiorque, eo plus sibi debet, eo plus Republicæ, eo plus Deo debet; hæc excelsæ veritate Puer, in simplicitate cordis, in spiritu & veritate, Supremum Numen, rerum omnium Arbitrum, cernuus adorans, quotquot à natura dotes acceperat; acceperat autem innumeras, in Dei gloriam & proximi columnen dirigere nunquam omisit... Ab ortu seriem repetamus.

Nascitur incomparabilis Vir Antverpiæ Anno Domini 1726 die 3 Septembris, nobilibus, ditissimis, sed pietate in Deum magis spectabilibus Parentibus, Matre optima, Domina *Isabella Maria Van Pruyssen*, cujus quidem quum lacte pasceretur, præclaris simul virtutibus à puero informatur, neque enim mercenariæ curæ sollicitudine demandatus fuit; sed quum jam, quam nactus erat excelsam animam, crescentibus annis præcox Puer manifestaret, Venerabilem Patrem suum, Nobilem Dominum *Jacobum Theodorum*, etiamnum supersittem, primum institutorem habuit: O Senex Venerande, doloris nostri testis & particeps! Tibi debebamus hoc magnificum Donum; Tu hæc Vineam plantasti, plantasti rãlices Ejus, & implevit terram nostram; operuit montes umbra Ejus & arbusta Ejus Cedros Dei; sed heu! fructus ejus cito nimium abstulit nobis inimica mors Ast... desine tantisper importunè dolor narrationis nostræ ordinem interrumpere. Hoc itaque sapientissimo Institutore avitæ Religionis Principiis & Virtutum Christianorum Præceptis apprime instructus, Litterarum addiscendarum causâ RR. Adm. Patrum Augusti hancuræ curæ sub vigilantissimi Patris oculis tempestivè traditur; illic stupendos ingenii solertiæque fructus edidit, atque Linguae Latine Rudimenta, Grammaticam & Syntaxim quasi ludens, eo tamen cum successu,

didicit, ut nemini confodalius uorum umquam secundus fuerit; quos autem arte & ingenio multum superabat, eos solida devotissimaque in Deum pietate, moribusque integerrimis continuò instruebat. Hanc pietatem, hos mores profecto non amisit sub vigili regiminæ RR. Adm. Patrum extinctæ Societatis Jesu, quorum tunc celebre Montibus Hannoniæ Gymnasium Artè Poëseos & Rhetorices instituentibus subijt. Inde utriusque palmâ decorus Lovanium mittitur; jamque ad altiora arrecto animo Philosophiæ studium aggreditur, non vanus & audax futurus speculator, sed in naturæ legibus & mysteriis summam potentissimamque sapientiam illius contemplaturus, quem hætenus in simplicitate cordis adoraverat; neque hic Palma defuit; etenim in generali quatuor Pædagogiorum concursu Anno 1745 illud, quòd Falconis dicitur, celeberrimum Collegium Laureâ suâ condecoravit, omnium votis Primus renunciatus. Hæc, ô Philosophè! tot futurarum virtutum intuere primordia... Quin potius ad illa errorum tuorum confer initia... Talibus, nempe Cælestibus sub Auspiciis innocuam feliciter pueritiam egit, his sub Magistris, piè doctèque adlevit; atque hinc Litterarum Linguarumque, Philosophiæ Artiumque liberalium profunda illa & humilis peritia; profundam hanc fecerat assiduus labor, ad sublimia arriperebat continuò stimulus juvenilis ardor, timor Dei humilem reterecebat; atque hinc sapientia; hinc illa inviolati cordis nunquam seducta puritas.

Agedum Incredule, pueritiam, juventutem tuam audiamus: à puero vanitati datus, vanitati deditus, has, in terribili otio adolescentiæ tuæ, didicisti Litteras; sed non eo animo neque fructu eodem, didicisti meliorem te scientia fecit; sed instavit, Magistros deinde prurientes auribus tibi comparasti, accessit juvenilis impetus, concupiscentia locuta est, seductus fuit intellectus tuus, corruptum cor! Quid itaque tibi & in rem tuam fecisti? intellectum tuum erroribus replevisti & viciis illecebris mundi te totum pervertisti; superbâ demum elatus ignorantia jugum Domini excussisti, spreteque Religione, in turpes securus excessus abiisti; atque hæc tibi fecisti...! Indè invito te, æternus ille vermis & rodentis conscientiæ importunus clamor; hinc trepidas ad sonitum folii volantis; eo insuper audaciæ & temeritatis factus, ut optimis quibuscumque atque etiam huic cineri insultes... Videt te justus, hic, super te ridebit olim & dicet: Ecce homo qui non posuit Deum Adjutorem suum... sed prævaluit in vanitate suâ. Ego autem sicut oliva fructifera in Domo Dei: speravi in misericordia Dei in æternum: scilicet jugum Domini fideliter portavi ab adolescentia mea, intellectum utili ornavi scientiâ, voluntatem ad normam Christi formavi; corruptionis motus sub me habui, & dominabar illorum; atque inde mihi pax illa dulcis & jure convivium, conscientia bona! hinc ne sub umbra mortis trepidavi quidem. O ter beata Religiosi Viri fiducia! utinam Incredule! ad hæc verba inardescas, & Sacræ Religionis summam vim agnoscas...! Majora te docebit pretiosæ hujus vitæ series; & videbis: quid proximo, quid Republicæ profuerit, quid pro Dei sui amore magnificè fecerit... Audi & erubescere.

Igitur delecto Juveni factitium imminet negotium, quæ nempe vitæ ratio deinceps ineunda foret: hic videris, hinc ante mundi illecebras, illinc ad Sacerdotii dignissimum onus, utrumque tremulum Chrysolomum; illas aspernatur, nec tamen huic se satis idoneum judicare præsumit. Ergo Divinæ Voluntatis inquirere beneplacitum, nec interruptis precibus Vocantis Dei explorare natum... Vincit

Vincit Gratia Christi; quique in creatis rebus didicerat Philosophus Christianus summi Opificis mirari magnificentiam, in revelatis statuit Redemptoris discere & adorare clementiam. Majori itaque Sancti Spiritus Theologorum Collegio adscriptus Anno 1746 Divini Verbi, Patrumque cepit lustrare sententias, non ut iis steriliter ornaret intellectum, quin potius ad illas componeret affectum, & factus olim Minister Christi, perfectus ipse foret homo Dei ad omne opus bonum instructus, aptus docere alios & eos qui contradicunt arguere. Anno deinde quinto Sacerdotio initiatus, quum id unum meditaretur, ut abjectus in Domo Dei sine honoribus, sine vanis fascibus, proximorum Saluti omnem operam & seipsum superimpenderet, protinus ad Philosophiæ Cathedram in eodem Falconis Pædagogio evocatur; id muneris summo cum applausu tribus annis exercebat; ibatque in vulgus Academicum fama Viri instructæ juventuti aptissimi; atque adeo eligentibus Patribus, Sanctæ Annæ Collegio, communi probatoque suffragio proficitur; felici omine successurus in vices Reverendissimi Domini *Caimo*, optimi Brugentium Episcopi. Dicant illi, qui disciplinæ ejus subière leges, quam exemplaris, quam comis, quam gravis; quam severus, quam indulgens; verbo quam perfectus Præses fuerit. Et hæc utut in aliis magna, in Viro hoc exigua veloci stylo persringimus, ut ad majora properemus. . . Non poterat nempè inter contractos hos parietes tot talentorum, tot qualitatum eximiarum secunda nimis congeries cohiberi. Ad Doctoralem insulam in sacra Facultate congratulante Academia assumitur Anno 1756. mox Sacram Theologiam publicè prælegit, explicat, enucleat, facundo, quo eum natura insigniverat, facili eloquio; ad hæc totius sæpe Universitatis lora tenens, non minus erat in regimine providus, quam in Lycæo eruditus ac per omnia Magnificus. Dicit Alma Mater, discipulum hunc habuisti, an magistrum; clientem, an Achillem; Filium, an Patrem? Dicam: simul omnia. Nec tamen hic erat meta laborum: ad Apostolatam Divina disponente Providentiâ vocato, in Millione Batava, zeloso operatio amplissima messis crescebat, quum Anno 1765. Collegio Divæ Pulcheriæ, præfate Missionis Seminario, præponitur: erat illic, etiam si emendata paululum, nimis luxata Disciplina; non ea Ecclesiasticæ Vitæ ratio, non illi mores, non hic studiorum ardor, quæ Præsidis zelus, & Ministerii dignitas requirebant; adest Eximus noster, ac statim cum illo, quotquot ibi deerant, virtutes introeunt; Auroram solertia prævenit, Pietas laborem, dissipationis locum modestia occupat, & otii pulvinar, sit sedes sapientiæ: sapientiæ dicimus; etenim pro minimo habebat, Præses Apostolicus, Apostolicos Alumnos hanc lucubrando acquisivisse scientiam que inflat, nisi simul discerent facere & exemplo prius quam verbis docere; hinc excellentissimum Volumen illud, tertio in hoc volumine jam prælo publicum: *Exhortationum familiarium de Vocatione sacrorum Ministrorum & variis eorum Officiis, dictarum ad Alumnos Collegii Pulcheriani, vulgò Hollandici, & nunc in gratiam eorum edicarum* Hæc privata Patris ad filios Allocutio, quæ cor Ejus ubertim eructabat, interiores animi sensus & piissimæ mentis Ejus æternum consuevit monumentum; quiscumque enim ea pervolvit, certissime convincitur, quod inia dixerit quæ prius senserat; quod illa suadeat quæ ipse fecerat: non hic sublimitas verborum, non vana elegantia, non exoticè cogitata; illic admirari est eam, quæ fortiter instruit, Evangelicam simplicitatem, quam semper superbiæ garrulæque eloquentiæ præhabuit. Intera quum totus in formandis Millioni Batavæ Apostolis & indefessus

insudaret, scholastica incredibili zelo exercitiâ promoveret, excitaret, ornaretque, & illic etiam totus esset, non desinit Populum Lovaniensem Meditationibus publicis & Exhortationibus à vitiis deterrere, ad virtutes fortiter suaviterque allicere; dixisset rapidissimum torrentem omnia secum abripere: illic enim copiosissima Concio, ubi ejus sermo, semper plaudente populo, non manibus (ut olim Chrysostomo) sed animis, non tam vocibus quam lacrymis. Percubuerat igitur summi Viri summa fama; nullus vacat Episcopatus, quin ab omnibus identidem nominaretur Episcopis, vocaretur à populis; perveneratque fama Ejus usque ad Thronum Augustissimæ Piissimæque Matris nostræ IMPERATRICES & REGINÆ APOSTOLICÆ, MAGNÆ THERESIÆ immortalis memoriæ, quo tempore, prævisa licet, tamen durissima mors sustulerat à nobis optimum Patrem & sapientissimum Episcopum *Henricum Gabrielem Van Gameraen*, cujus grato cum dolore recordamur quotquot illum novimus. Nostri miserta incomparabilis Regina, Anno sequenti 1776 in Defuncti locum Præsentem sufficit Defunctum: quam læta fuerit illa vox, quam tenerum dederit gaudium, recogitare facilius quam exprimere possumus. O marori nostro hodie fatale gaudium! Ad Episcopale Onus vocatus, cepit indefinenter Virtutibus Pastoralibus acrius incumbere; Virorum Apostolicorum *Caroli Borromei, Bartholomæi à Martyribus* res gestas meditari, ut in iis veluti in speculo contempleretur, qualem se esse oporteret; his imbutus exemplis, & formidando onus, oneri par factus, lectissimæ Spontæ suæ Antverpiensis Ecclesiæ amplexum impatiens desiderabat; nec tamen voluit Almam Universitatem Matrem suam, licet ob Uxorem relinquendam, prius deserere, quam affectus sui monumentum certissimum asseruisset; itaque sine mora, & inexplicabili labore de sub ruderibus & cinere, Piarum Fundationum documenta eruere ad Patriæ commodum & Academicæ splendorem æternum. Tandem illucebat nobis optatissima illa dies, qua Antistitem nostrum, Eminentissimum piissimique Cardinalis Archi-Episcopi Mechelinienis, Viri & Ecclesiæ meritissimi, manibus 8. Septembris 1776 Consecratum, summa cum letitia postridie recipere. Ille mox indefessè laborare, Domuique suæ (quam non aliam, quam Diocesim habebat) quum prudenter disposuisset, profectus est *Viennam*, ubi adventum suum gratum futurum, gratiosissimis Litteris intellexerat, quodque illum & gratitudinem & affectus pariter impellebant. Inde Romam. . . Apostolorum Linna & Vestigia, mirum quam infatigabilem Apostolo nostro inspiraverint ardorem. . . Mediolani sanctum *Carolus Borromeum*, quem jam antè in deliciis habebat, singulari devotione coluit; ad Sepulchrum ejus Sacrosanctum Missæ Sacrificium obtulit, ut inde Spiritum Celestem sanctitatis & zeli hauriret, ubi laboris sui terrenam sarcinam Vir sanctissimus deposuit. Hoc itaque repletus spiritu, his excitatus exemplis ad nos reversus immortale ædificium, cujus sanctum *Carolus* Architectum habebat, in hac urbe nostra illicò exstruxit: scilicet per vicos dispersa caecella, solis hastenus destinata pueris, adultis etiam pauperibus in Doctrina sacra instituendis adhibuit; multas profectò obviavit difficultates, sed nil tam amarum quod non lubenter devoraret, nil tam arduum quod non superaret; erant tamen ardua; Multa erat; multis operariis indigebat; sed qui *Caroli* Spiritum hauserat, de *Caroli* Spiritu communicabat, & tot habebat Operarios quot Sacerdotes. Facile erat Scholas sacras aperire; sed quomodo indomitam plebem ad incognitam salutis fontem cogere? Ad hoc Confraternitatem *Divo Carolo* sacram instituit, ut ex ejusdem Eleemosynis pauperibus, in

Catechiſmo præſentibus, ſiſpes erogaretur: in omnibus exemplo prælucebat, prædicabat, ſcribebat, laborabat: ſed & ipſe loca illa perambulabat, pauperes amplectabatur, invitabat, alliciebat; atque eò tandem perduxit feliciffimam rem, ut jam verè dicamus: *pauperes Evangelizantur.*

Eodem illo tempore incumbere ſapiens hujus Civitatis Senatus, ut, abrogata mendicitate, egentibus honeſtè provideretur: hoc Humanitatis laudatiffimum Opus, alterum quod Religionis erat, merificè juvabat, à quo nunc viciffim ſuſcitatur. Hoc Antiffes inſtituit, alterum pro viribus promovit, ſicque ex utroque capite meritiſſimè *Pauperum Pater* appellandus, quos etiam ut *Filios* temporalium ſuorum *ſolos Heredes* inſtituit. Quàm blandè ſuſcipiebat eos! neminem repellebat; imò pauperiffimos, etiam nocte intempeſta, ubi res exigebat, Sacroſancti Chriſtiani Sacramento confirmabat, eòſque imitatus *Carolus*. Supererat pars magna laborum: Diceſim univerſam plàs ſemel pervolavit, ubique viſitans, ubique docens, ubique ædificans; multa ſalutariter ſapienterque, ſive ad Dei Cultum ornandum, ſive ad Cleri Populique inſtructionem ſcripſit, ordinavit, ſtauit. Verbo abſolvemus: optimi Epifcopi imaginem pinxit *Gregorius*, & en certiffimam Anſiſtis Noſtri effigiem: Erat nempe cogitatione mundus; id demonſtravere, morbi tempore, admirabilis conſcientiæ pax & placida illa intrepiditas. Erat aſtione præcipuus: ſcilicet hæc vita ejus integra, labor & oratio. Erat diſcretus in ſilentio, qui nunquam turpiter tacuit; erat utilis in verbo: utique aſſiduè Verbi Dei prædicationi inſtabat; erat ſingulis cõmpaſſione proximus, teſtimur *heredes* ejus: erat præ cunctis contemplatione ſuſpenſus; vidimus eum, quoad vixit, ſolè Dei gloriæ devotiſſimè intentum. Erat bene agentibus per humilitatem focius; quod vidimus & experti ſumus, eloquimur. Erat contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus: nuſquam enim minùs tuta iniquitas, quàm ſub oculis ejus; ingenuos tamen erroneſ paternè diligere noverat, ſolenter querere, humeris imponere, ovili reddere: internorum curam in exteriori occupatione non minuebat, nec exteriorum Providentiam in internorum ſolicitudine relinquebat; erat ubique totus. Sic vixit.

Quid ad hæc Incredible...! Virum veneraberis, an ſpernes? Virum, inquam, qui juventuti ſapienter præſuit, & Sacræ Theologiæ Doctõr impenſo factus labore, Eccleſiæ Miniſtrõs informavit etiam pro Batava Regione longinqua; Epifcopos factus ovium ſuarum ſaluti ardentiffimè inhiabat toto tempore, quo inter nos fuit, non ceſſavit annuciare veritatem publicè & per domos, exemplo, prædicatione & ſcriptis reduxit ſeductos, vacillantes ſolidavit, corruptos ſanavit. Numquam vel pro parte ſibi, totus ſemper proximo fuit, Pauperes largiffimè pavit, & pane corporis, & pane ſpiritus, non enim in ſolo, dicebat, pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Horum Pauperum teneriffimus Pater fuit, hos ad ædium ſuarum & cordis ſui intima penetrabilia, nemine repulſo, diu noſtisque manu ſua deducebat, reſocillabat, recreabat, conſolabatur. Decorè aliis, parce admodum ſibi ipſi vixit, ut filiis ſuis, pauperibus dico, ampliffimam faceret hæreditatem, qua eos poſſet ad Cultum Dei allicere, & æternæ partiicipes habere; innumeros ergo ante Thronum Supremi Dei veros Aſſatores inclinavit; innumeros in Chriſto peperit filios, ſed & innumeros Reipublicæ fideles utilesque Cives ſuſcitavit. Quid ad hæc Incredible! Agedum ediffere. Tu quid feciſti? Te ipſum deturpãti & Æterni Dei imaginem quum referres, comparãti te jumentis inſipientibus, & ſimilis factus es illis,

non intelligens cum in honore eſſes. Proximo profuiffi ſorfan? dic nobis: Reipublicæ profuiffi? ... Pro hæc vel operatus es nihil, vel ſi ei boni quidpiam attuliſti compenſãti malis; cives ejus, ſeductus ipſe, ſeductiſſi, ſtupida benefecentiæ & humanitatis ſimulacra inclamãſti, quum vel in neminem humanus fores, vel non niſi ſuperbe benefaceres. Quid igitur? Deum honorãſti? Dixiſti inſipiens in corde tuo: Non eſt... Quòd ſi cognoveris, non ſicut Deum glorificãſti... ſed corruptibiles creaturas adamãſti, adorãſti... Viden quàm enormiter ab hoc Deſuncto differas! Ecquid, obſecro, te inter & hunc incomparabilem Virum principiorum intererat? Sola Fides. Et tamen hæc vita tua, hæc vita Ejuſ! Miremur, Auditores, Religionis noſtræ, in cor humanum felix imperium & vim dulciſſimam; incredulitatis autem turpem deteſtemur inertiam. Hanc in nos, Pater luminum, hanc in corda noſtra ſalutarem inſunde Fidem, ut Præpoſiti, ut Epifcopi noſtri ſanctè memores converſationem imitemur.

Tantum ſi interſuit vitæ, quantum putas, infelix Incredible! mortis intererit? Tu quomodo morieris? ad Patrum & Magiſtrorum tuorum normam & exemplar trepidabis... deſperabis... blaſphemabis; horreſco...! Sed hic error & hæc incredulorum animis offuſa caligo eſt. Trepidabis ad adſpectum mortis, cui invitus & æternam miſer ſupervives: ſenties tunc immortalẽ animam...! deſperabis ante eriminum tuorum ſectidam conſcientiam...! implacabilem judicem, ante damnationem blaſphemabis...! Hic verò quid? Vivum quum audires, ſi ſapis, miraberis, morientem audi... Moriens ſe ipſum ſuperavit, ampliùſque patefecit quàm eſſet ei generoſa mens, paterna indoles, quàm ſolida pictas, quàm ſapiens conſilium, quàm conſtans animas, quàm maſculum robur, quàm heroica virtus. O Fides ſancta! ò divinum morienti ſolacium! Inopinantibus nobis morbus ſerè ignoratus ingraveſcit; placido ille vultu mortem præ oculis habet, nihil timens; de æternitate tamquam de felicitate loquitur; præſagit ille periculum quod nondum apprehendunt medici; trepidat ars, ipſe eſt intrepidus; intrepidus, ſed providè, prudenterque, Religionis memor, ultimis ardentè cupit muniri Sacramentis. Hic Vos, Religioſiſſimi hujus Urbis Patres CONSULES & SENATORES optimi, fortitudinis ejus, fiducia & conſtantiæ teſtes invoeco! Recordamini, quum unà ſimul morientis Patris lectum circumdaremus devotiſſimi filii, ante Adorandum proſtrati Sacramentum, ut ab hoc, votis decumbentis, ſinguli ſingulam, ſicut olim à Patre ſuo filii Jacob, benedictionem expectaremus! Ah recordamini quàm eſſet ei ſerena facies, quàm placidus vultus, quàm pacatus animus, quàm tenera pictas, quàm Paſtoralis vigor, quàm ardens devotio...! Recordamini SENATORES! ſciat Populus, quàm tunc ſolemne, quàm tunc immortale Religionis veſtræ confecraverit elogium, moriente ore ſic Vos aſſatus: *In nullo me unquam offendiffis; brachium veſtrum fuit adjuvium meum; fides veſtra glaſtus meus; voluntas veſtra voluntas filiorum; hoc unicum non feciſtis, quod non potuiſtis.* Recordamini SENATORES, recordamini Fratres mei, quàm tunc ubertim plorarem, in lacrymarum fluentum eramuſ effuſi, ipſe ſolus blandis & ſiccis oculis; ſiccis oculis tibi vale fecit Venerande Senex! Te moriens ſolabatur. Siccis oculis Fratri unico ultimum teneriffimè amplexum dedit, eumque, optimam Uxorem ejus, & chariſſimos ex illis Nepotes, lacrymis perſuſos omnes, de imminenti ſibi morte conſolabatur eã animi conſtantiã, quàm ſola ſuſtinere poteſt viva Fides, plena.

fūdiā Spes & morte fortior Dilectio Eos Virtutum suarum & Religionis, affectuosissime eas commendanda, heredes fecit. Atque hoc magnificum: non minus hi letantur suā, quam suā Pauperes hereditate letantur... Venerat hora ejus... O hora! Te ego mihi, quam optimo Patri malueram esse fatalem; sed venerat hora ejus... Sublatis ille in Cælum oculis expectat beatam Spem, Fide constans, Charitate fervens, in crucis amplexu affixus ipse cruci... Deum laudat, Deum orat, Deo benedicit; atque ita non mutato ore, cordeque erecto in manus Creatoris justissimam efflavit animam... Sic mortuus est... sic moritur qui fidelis moritur, & etiamli mortuus fuerit, vivet. Tu hinc Incredule abi ad lectum Patriarcharum tuorum... Quæ hic audis, meditare... illic erubescere.

Vos autem Auditores, religiosi! unā mecum Regem,

cui omnia vivunt, venite adoremus! & in media tristitia exultemus Domino, cui omnia, cui Pater noster vivit...! Illius mementote... Mementote Præpositi vestri, qui Vobis locutus est Verbum Dei: & Ejus intuentes exitum conversationis imitami fidem. Viventem cognovistis, viventem imitemini; vivum dilexistis, mortuo succurrite; vivum audivistis, & mortuo credite.

Tu verò Domine! qui, licet justitias judicabis, Pater es misericordiarum & Dens totius consolationis Ejus, memento Præfulis nostri & omnis mansuetudinis Ejus; memento virtutum & operum Ejus; ut Te miserante, citius (certa enim sunt Illi sua præmia) quum bene Sibi fuerit, nostri quos, non oblitus nostri, deseruit, ad TUÆ THRONUM MAJESTATIS meminiſcatur. Amen.

Lyk-Oratie door P. J. S. VAN EUPEN; S. T. L. Can. Grad. Penit. der Cathedrale, Arts-Priester van het Distrikt van Antwerpen, Vicaris Generael des openstaende Bisdom, uytgesproken, wanneer wy aen Zyne Doorlugtigste Hoogweerdigheyd JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS, Doctor in de H. Gods-Geleertheyd in de Universiteyt van Loven; XVII. Bisschop van Antwerpen en Apostolyken Vicaris van het Catholyk deel des Bisdoms van s'Hertogen-Bosch &c. &c. Gestorven op 30. January 1784. De verschuldigde Lyk-pligten met droefheyd betaelden op 4. February van het zelve Jaer in de Cathedrale Kerke binnen Antwerpen. Uyt het Latyn door hem zelf vertaelt.

Gedenkt uwe Oversten, die U Gods woord gepredikt hebben: en aenschouwende den uytgang van hunne wandeling, volgt hun geloof nae Ad Heb. XIII.

HOOG-AGTBAERSTE AENHOORDERS!

WAer van zal ik van daeg in deze hoog-geagte en niet min bedrukte Vergadering den aenvang van myn Reden zoeken...! Al lang heb ik gewankelt, en nog en weet ik niet: wat, in dit zoo verheven voorwerp, de billykheyd my oplegt; wat de liefde voor den Man my vraegt, waer toe den Gods-dienst my verpligt...! Als ik aenzag dit treurig rouw-cieraet en allen dezen toefsel; uw weenende geliet, en zelf myn ingewand en boezem voelde, ontmoete ik over-al het afbeeldsel van de weenelykste dood; alles perste traenen uyt myn oogen; alles dwong my tot rugten en geschrey; wanneer ik dan daer by die woorden onder d'oogen kreeg: Gedenkt uwen-Oversten: verhof ik myn klaegende stem: is'er van onzen O ersten dan, is'er van onzen Bisschop, is'er dan van onzen Vader niets meer, dan het gheugen over? Is Hy niet meer by ons...! dan weende ik, belyd het, dan heb ik bitterlyk geweest; dan voelde ik dat ik mensch ben, en een zwakke sferveling. Nouwelyks was ik indagtig, dat ik ook Christen ben...! Menig-werf ben ik gegaen aen't Prael-graf daer hy lag, en vroeg, of g vrugteloos: waer onzen Vader was; Hy was'er niet! Ach zeyde ik: Hoe is het goud tog zoo verdonkert! hoe is de schoonste verwe aldus verandert! (Jerem.) zal den grooten van de Heylige Plaets (Thren. 4.) wel haest in een sinkend graf verborgen worden! Ik riep den Heivel aen, myne woorden winden onderbroken, en myn hert drukt-ze uyt: Heer gedenkt tog wat ons wedervaren is: aenzie, en slaeg uwe oogen aendagtiglyk op onze smachtheyd... Wy zyn weezen zonder Vader geworden, de Kerk onze moeder als weduwe. De vreugd onzer herten is vergaen. Ons bly-gezangen zyn in treurigheyd verandert. De kroon onzes hoofds is afgevallen. O wec nu onzer! dit ongeluk is ons overgekomen om onze zonden... Gy zyt op ons vertoornat!

(Orat. Jeremi.) Ik versloeg my... ik klopte myne borst; de spraek onthak my...! Een luttel ryds daer nae, herinderde ik my de woorden van den H. Geest: Gedenkt uwe Oversten, maer slaende uwe oogen op den uytgank van hun leven volgt hun geloof na. (Hebr. 13) 't Geloof wierd opgewekt in my, en aenstonds dagt ik om de woorden van Christus: Die in my geloof, al is hy al dood, zal levende worden. Wat troost; zeyde ik dan: Onzen Oversten nog in't leven, onzen Vader is'er nog! laeten wy dan in droefheyd de Heyden niet volgen, die geene hope op hunne overledenen hebben. (1. Theil. 4. v. 12.) Dat wy dan niet meer, dat de dooden hne dooden beweenen. Den Heere Godt des heirkragten heeft ons wel gespeyst met traenen-brood en ons traenen te drinken-gegeven; maer volgens maete. (Mat. 8. v. 22) Dat dan onze genegenheyd haere droefheyd wederhoud: Waerom is hy verdwenen? Om dat zyne ziele aengenaem was aen Godt, daerom heeft hy zich ghaest... om hem weg-te-haelen. (Sapient. 4. v. 14.) Wat is'er ons dan over? Zynen wandel nae te zien, en zynen uytgank, en in alle beyde zyn geloof nae-te-volgen: zyn geloof is zyne Gods-dienst, zyne wandeling zyn zyne daeden, zynen uytgank is zyne dood; en deze maeken het ontwerp van myne Redenvoering. Ik zal immers geen vrugtelooze lof-spraek den Dooden toedragen die hy in syn leven zoo ernstig haette. Oh neen! wy moeten indagtig zyn: dat wy bejig zyn met het leven van eenen Bisschop, die ons geene ydele tael gevoert heeft, maer die ons Gods woord gesproken heeft. Wy zullen dus, in de heldaefstige Daeden van onzen Afgestorven, beoogen de groote en veel-vermogende kragt van ons Geloof, en in des zelfs dood, den Goddelyken troost van de Godsdienstigheyd verwonleren. Zoo gelovende, gelyk Hy gelooft heeft, zullen wy deughtaem

sterk worden in de deugd; zoo stervende, zal onze dood ook de dood der rechtvaardigen zijn. Ondertusschen, agbaere Aenhoorders, terwijl ik deze vermetele onderneming, waer van ik het pak te laet gevoelt heb, op my neeme, gedenkt myne droef-

Is 't dat het zeker is, dat twee tegens-een-strydende zaaken, nevens elkander geplaefts, d'een d'ander uyt doet schynen; laeten wy, op dat de wonderde kracht van onzen Godsdienst gelyk een heldre zon uytblinke, laeten wy eenen ongeloofigen tot een dees Rouw-baer geleyden. Aenstonds zal hy zeggen: Waer toe tog deze Plegt? waer toe dees ydele pragt...! ô Ongeloofigen, ô zoetelyk bedrogen Mensch! gy smaect onzen Dienst en onze droefheyd. Weet gy wie onder deze Lyk-baer rust...? 't Is den Doorlugtigsten en Hoogwaardigen Man JACOBUS THOMAS JOSEPHUS WELLENS Bisschop van deze Stad. Een Man die een veel langdueriger leven weerdig was, en hadden onze wenschen de kracht gelyk het verlangen gehad, een Man die noeyt gestorven had. Helaes nogtans, van hem is voor ons niet meer over; dan de bederfelyke overblyfselen, welkers aenschouwing alleen, ons in eenen afgrond van droefheyd zoo dompelen, om nimmermeer getroost te konnen worden, ten zy wy zynen Geest, in deffige werken nog over hadden, ten zy wy in het midden onzer droefheyd, in de weldaeden die ons van hem overblyven, zyn Vaderlyk ingewand, zyn hert, ja zelf zyne beelden is ontmoetten. Dien geest, dat Vaderlyk hert en boezem, hebben de dankbaere gevoelens, de droefheyd en den weedom, zoo diep in onze herten geprent, dat nog den al-verflinden tyd; nog ondankbaere vergetenheyd, oeyt deze indrukfelen hinderen zullen. 't En is voor ons dan niet, dat men of zyyl of schrift zal noodig hebben...! 't Is voor U laeter naekomelingchap! veroordeelt dan onzen Dienst of droefheyd niet, ten zy gy weet wie wy beweenen. 't En is immers nog vleyereye, nog verdigtfel, het gene wy hier zeggen; Hy is dood, wie zouden wy streelen! dat dan de traenen van het Priesterchap, dat de verzuftingen van den STADS-RAED en Overheyd; dat het geween des Volks getuygen van onze woorden zyn...jae Nederlanders allen, gy zult getuygenisse geven, dat wy de waerheyd, en niets dan zuivere waerheyd, den naekomeling overleveren.

Dezen Man had de beste Ouderen, die vervult van rykdommen in overvloed, Godt vreefde, zynen Dienst eerbiedigde, wandelende onberispelyk in alle de geboden en bevelen des Heere. (Luc. 1.) Onder zulke Bestiiders wierd Hy van zyne teerdere jeugd een de Gods-vrucht en het werk besteed. Hoe schaedelyk zyde zynen wyzen Vader, hoe schaedelyk zyn de rykdommen niet, wanner den mensch lafhertiglyk onwerkzaam is! hoe onzalig is de rust, zonder de godvruchtigheyd! Hoe ryker iemand is, hoe verhevener; hoe grooter hy is, hoe hy ook meer zich zelve, het Gemeene best, en Godt verschuldigt is! met deze waerheyd in het verstand, en daer door opgewekt, aenbad hy met een kinderlyk hert, dog in den geest en waerheyd het Hooge Opper-wezen; en zag alreeds voor uyt, om de begaeftheden, die hy ontalklyk had, tot Gods Glorie, en welland van den Even-mensch edelmoedig te besteden. 't Is weert dat wy van zyne Geboorte af beginnen.

Dezen onvergelykelyken Man wird t'Antwerpen geboren, den derden dag in de Maend September, het Jaer ons Heere 1726. van, alhoewel edele en ryke, dog door godvruchtigheyd nog meer aenzienelyke Ouderen. Zyne Moeder was de deugdrike Matroone *Isabella Maria Van Prays-*

heyd, myne smert, en myne weedom, (ô gy hebt het immers ook gevoelt) gedenkt hoe zeer het hoofd my moet verstroeyt zyn, en by gevolg aenhoort my met goedjonstigheyd, om dat mynen wille goed is; spaer my als ik min-weerdig sprcke.

sen; van wie hy met het melk, de schoone deugd inzoog; ô wat verschil tusschen der ouden hert, en eene gekogte zorg! Daerom, zoo gauw dit Kind, reets ryp voor syne jaeren, te samen met den groey, zyne verhevene ziel bemerkten deed, kreeg hy voor eersten Meester zynen Hoog-agtbaeren Vader, den Wel-edelen Heer *Jacobus Theodorus*, die nu nog in het leven is. O Hoog-agtbaeren Gryzaert! getuygen van onze droefheyd, en deel-genoot van onze wee, aen U waeren wy verschuldigt, zoo heerlyke jonk! Gy hebt dezen wyngaert geplaut... Gy hebt zyne wortelen zoo wel doorgrond, dat hy ons land vervult heeft. Zyne schaduwe heeft de bergen bedekt; en zyne takken zyn als cederboomen Gods geworden. (Psalm 79.) Maer, helaes! de onraeddoogende dood heeft zyne vrugten, lang voor den tyd van ons gerukt...! Houd op ontydige droefheyd, stoor myn verhael niet meer...! Aldus aenbevoelen aen de zorg van zoo wyzen Bestiender, wird hy onderregt in de beginzelen van den al-ouden Godsdienst onzer Vaders; doordrongen van de grond-regelen der Christelyke Deugden, wird hy vertrouwt aen de waekzaamheyd der Eerweerde Vaders Auguystynen, om zich in de Letter- en Latynsche Taalkunde te oefenen; terwijl den voorzigtigen Vader, altyd de oogen op hem open had; dit deed den Jongeling spelende; dog wel met zulke verwonderens-weerdige vrugt dat hy ze allen, en altyd overtrof. Hy overtrof ze in geleertheyd; maer, het geen veel grooter is, hy onderwees hen, door het voorbeeld van de aldereerste Godt-vruchtigheyd. Deze zeden, deze werkzaamheyd, deze Godsvrucht, kregen eenen nieuwen luyfter, onder het zorgvuldig en onzigtig bestier van de Eerweerdige Vaders de gewezene Jesuiten, in welkers vermaerde Oeffen-school, hy de grond-regelen van de Digt-konst en Welsprekendheyd geleert heeft, altyd Verwiner zynere medegezellen. Met alle deze lauwer-kransen omcierd, trok hy de Hoogeschool van Loven in, om daer zyn verstand, alreets tot verhevener voorwerpen opgeregt, in de Natuer-kunde en wysheyd te oefenen; geenzins nogtans om met de vermetele hooftverdigheyd, de onbevatlyke wonderheden te doorgronden, maer om in de schikkingen, wetten en gelieymen der Natuer, te verwonderen de groote en alvermogende Wysheyd van den Schepper, die hy tot dan toe, met een eenvoudigh hert aenbeden had. Hier bewon hy dien plegtigen en beroemden zegenprael, in den algemeenen Kamp-stryd, waer in hy met eenpaerigheyd van stemmen PRIMUS van Loven verklaert, zyne Leerschool, den *Valk* genaemt, met zynen Eer-krans vercierde. O heydenschen, ô ongeloofigen *Philosooph*! beschouw en bemerk deze edelmoedige beginzelen van zyne toekomstige deugden! Ah open uwe oogen, en leg oehertig, de beginzelen van uwe misdagen en doolingen hier neven...! Onder zulke, en zoo Goddelyke bescherming, heeft hy gelukkiglyk, zonder verderf, zyne onnoozele kinderjaeren wyzelyk doorgebracht; ouder zulke Meesters heeft hy niet min godvreezende als geleert zyne volgende jaeren vervoordert en vereerlykt. Hier uyt vloeyde van zelf die verheven en ootmoedige bekwaemheyd, in Letter-kunde en Taelen, in Wysheyd en in de Konsten; den onvermoeyelyken arbeid gaf hem de diepe kennis van zaken; den

den vlammen den iever, van syne vuerige jongheyd, fteygerde hem tot aen het fop der wetenfchap; de vreeze Gods aen 't hoofd van zyne poogingen, dwong zyn verftand tot nedrige leerzaamheyd; deze was den oorſprong van zyne Wysheyd, en de ſchildwagt van zyn zuiver en noyt bevlekt gemoel.

Gy nu ongelukkigen Verleyeling! gy nu Ongeloovigen! vertel ons uwe kindsheyd, vertel ons uwe jongheyd...! voor U, zal ik 't U zeggen: gy waert onnoozel, nog een kind, wanneer men U aen d'yddehlyd opdroeg; gy wierd aen d'yddehlyd genegen en verkogt... Gy hebt in de gevaerelykſte ledigheyd van uwe beſtiejaeren, de Letter-oefeninge gepleegt; maer zeg met welk gemoel, zeg my niet welke vrugt? Heeft U uwe geringe wetenfchap beter gemaekt, of heeft zy U opgeblaazen? Daer naer zyt gy overgegaen tot verderfelyke (II. Tim. 4. v. 3.) *Leer-meesters die U de ooren kittelden*; het onbedaerd geweld van uwe jongheyd daer by, deed de begeerlykheyd ſpreken, uw verftand wird verkeert en uw hert bedorven... Wat hebt gy dan voor U, wat hebt gy voor uw voordeel, voor uw zaligheyd gedaen...? Ah ik zeg het U met traenen... Gy hebt uw ziel met wan-gevoelens en dwaeling-leer vervult, en in het midden der zoete lokzelen, die ons de wereld voordraegt, en ſterker als gy waeren, hebt gy U zelve ten eenemaal bedorven...! Helaes, maer 't gene het beweenelykſte is, verrukt door hooveerde onwetendheyd, hebt gy het zoet jok des Heere afgeſchut, gy hebt zyne Veropenbaeringen verſmaet, en liept, als zonder vrees, agter uwe driſten, tot in de ſchandigſte uytſporigheyd! zoo verre hebt gy U zelve en bemint en gehaet. Verwondert gy U nog dat'er eene ſtem uw hert ontruft, de ſtem van uw geweten, eenen worm die altyd knaegt... 'T is hierom dat gy (Lev. 26. v. 36.) *ziddert op het gememel van een blad*. Dit onverminderd, hebt gy, of heeft U uwe vemetelheyd zoo verre vervoert, dat gy ook dirft beſpotten de beſt-meeneſte gemoederen, en zelf dit agtbaer afſche beſchimpden durft! wiens afſche gy beſchimt, zal U wel oeyt eens (Pſalm. 51.) *zien*, hy zal U op ſyn beurt beſpotten, en over U zeggen: *ziet dien verwaenden menſch die zynen Godt als zynen helper niet en had.. maer zich ſterk maakte op zyne eyge valſchheyd*: In tegendeel was ik, door zyne genaede, als eenen vrugtbaeren Olyf-boom, in het huys des Heere, en grondde myne hope altyd op Godts barmhertigheyd. Ik heb het jok des Heere van myne jongheyd af getrouwelyk gedragen; myn verftand heb ik met nuttige kenniffen verciert; mynen wille heb ik gebroken, en gevormt op den geeft van Christus; de begeerlykheyd des vederfs was ook in my; maer ik heerſchte over haer; (Gen. 4.) dit heeft my doen ſmaeken dien voeten vrede in myn hert, en in myn (Prov. 15) *geruſt gemoel als eene geduerige maelyd*; ook bleef ik onbeſchroomt, zelf onder de ſchaduwe des doods! O gelukkig vertrouwen van eenen Godt-vreezenden Menſch...! Den Hemel gaf! dat deze woorden, uwe ziele, ó Ongeloovigen! doordrongen en ontflaaken, en dat gy de zonderlinge kragt van het Geloof herkende...! Nog zult gy verhevenere dingen hooren in dezen levens-loop. Gy hebt hem met hem zelve maer gezien; zie nu wat hy zynen even-menſch gedaen heeft: hoe hy voor het Gemeen-beft geleeft, en wat hy al niet voor zynen Godt verrigt heeft...! Hoor my en ſchaem U.

'T was dan zoo verre gekomen, dat die zwaerwigtige verkiezing, wat Staet hy voortaan beleven zou, aen de deure was. O vreezelyken keus! Hier zag men hem, gelyk eertyds Chryſoſtomus, geſtingert tuſſchen twee winden, aen den eenen kant telde hem de wereld voor, al wat zy

behaegelyk had, en deed hem denken; aen den anderen kant ſchudde hy aen de voeten van den alderweerdigſten laſt des Priſterſchaps; de lokzelen der wereld verfoeyt hy kloekmoediglyk; maer nog beſond hy niet, vermetelyk Gods Altaer te beklimmen. Wat dan? met ononderbroke gebed en ſmeeking Gods wil en ſchikking onderzoeken... De genade Christi behaelt den zegen-prael. Hy neemt het groot beſluit: voortaan, gelyk hy Philoſoph maer Christen zynde, de grootheden des Heere in de geſchapé goederen verwondert had; nu in Godts hooge Openbaeringen des zelfs oneyndelyke Goedheyd nae-te-gaen, en in den Verloffer de Barmhertigheyd te aanbiddan. Van dit voornemen legde hy het jaer 1748. den eerſten grond-ſteen in de Kweekſchool te Lovén, het *Groot Collegie* genoemt. Hier begon den ieverzugtigen leerling, de uytſpraeken van Godts aanbiddelyk Woord te overdenken, de gevoelens der Kerke-Vaderen te doorzoeken, niet om hier mede, ydelhertig zyn verftand te vereerlyken; maer om hier-op zynen wil en genegentheyd te vormen; op dat hy wel eens Bedienaar van Christus zullende worden, (II. Tim. 3.) *eenen goddelyken man zoude zyn tot allen goed werk volmaekelyk voorzien*... bekwaem den onkundigen te leeren en (Tit. 1. v. 9.) *den tegenſtrevet t'overtuigen*. Vyf jaeren daer naer Priſtier ingeweyd zynde, en hy geene andere beſtraging had, dan in nedrige verworpenheyd in het Huys des Heere zonder luyſter, zonder titel te leven, en eeniglyk allen zyn vermogen, jae (II. Cor. 12.) *zich zelf ten beſten te geven, voor de zaligheyd der zielen*; wierd hy teſſens beroepen, om een Stoel van Leeraer te beklimmen, in de zelve zyne Leerſchool den *Valk*; van deze eer had hy zich nu dry jaeren, met ieders toejuyging, gekweten, den roem van zyne ſchrandere bekwaemheyd, in het opvoeden van de jeugd, was heel die Landſchool door bekend, zoo verre: dat de voornaemſte Opper-hoofden hem aenſonds plaetſten aen het hoofd van het *Collegie* onder den naem van de *Heylige Anna*, waer hy, met een gelukkig voor-bediedſel, en algemeene goedkeuring den Opvolger zyn moest, van den voortreffelyken Biſſchop van *Brugge*, den Hoogweerdigſten Heer *Caimo*... Dat zy ſpreken die onder zyne regel-tugt en wetten geleert hebben; hoe voorbeeldig hy was; hoe liefgetalig en hoe zeegbaer; hoe ſtreng en hoe medoogende, met een woord hoe volmaekt hy in alles was. In andere zou men deze als groote en roemweerdige daeden verheffen, die wy nogtans in onzen Overleden, als geringere met een enkel woord overloopen: om tot grootere' over-te-gaen; 't Was immers niet mogelyk, dat eene zoo zeldzaeme verzameling van hoedanigheden en uytmuntende gaeven hunnen roem buyten die mueren uytbreydden... Men aenveirde hem tot Hoog-Leeraer in de Godts-geleertheyd in het Jaer 1756 De heele *Academie* verheugde er zich over, en ſreelde zich over dit gewin... Aenſonds ſtede hy zich in 't werk; hy beklint den Stoel, onderwyft in het openbaer, en ontvouwte de zwaerſte moeyelykheden van die groot-agtbaere Wetenfchap, met die gemakkelijke en verlaetenbaere welfprekendheyd, waer mede Godt hem zonderling begiftigt had. Korts daer naer zag men hem aen het hoofd van de heele Hooge Landſchool of *Univerſiteit* RECTOR MAGNIFICUS; en hy deed zien, dat hy niet min wys en omzigtig was in het bettler; dan hy in de Schole geleert was; met een woord in alles. Zeg my, zeg gy my zelf, algemeene Land-Moeder, hebt gy hem als uwen Leerling aengezien, of als uwen Meester? hebt gy hem als uwen gunſteling bemint, of geagt als uwen verdiger? hebt gy hem gevoed als uw kind? of geëerbie-

digst als uwen Vader? Ik zal 't voor U zeggen: Hy was alles. Nogtans heeft hy met alle deze zoo zwaere als voortreffelyke bezigheden, den pael aen zynen arbejd niet gezet. . . Hy was tot het *Apostelschap* door Godts voorzigtigheyt geschikt, en 'er groeyde in de *Batavische Missie* of zending, eenen oogst voor dezen ieverigen Wek-man, wanneer hy in het Jaer 1765. beroepen wird tot de regering van het *Collegie*, onder de bescherming van de hylige *Pulcheria*, de kweek-school van die *Missie*. Of schoon de regel-tugt een weynig daer verbeterd was, was sy genoegzaam nog verrekt en verlopen; men vond daer dat schoon denkbeeld van het geestelyk leven niet, nog die agtbaere zeden, de welke de weerdigheyt van hun aenstaende Ampt vereyschte, en den ieverigen geeft van dezen Man begeerde; den werk-lust en de betragting tot de geleertheit waren dan ook verflouwt; onzen uytneemenden Leeraer treed daer in, en aenstonds volgen agter hem alle die dengden die ontbraeken: de neeligheyt loopt den dagenraed te voeren; de godtvrugtigheyt voorkomt en heyligt het werk; de voorbeeldige zeegbaerheyt neemt in de plaetse van de ongebonde versloeytheit; het oorkuffe van de ledigheyt, word den zetel van de wysheyt. . . Van de wysheyt zeg ik; hoe wy nigg immers agte den Apostolicken Iveraer, dat zyne Apollolische Leerlingen, met arbejd die wetenschap bekomen zouden, die den onbedreven opblaest; ten zy zy te zaemen ook leerden, eerst doen het geen zy prediken moesten, en wel eer, door stigtige voorbeelden dan door woorden de volkeren onderregten. Hier van hebben wy dien noeyt genoeg geprezen Boek, bevattende: *De vriendelyke Aenwakingen over de Beroeping en Pligten der Priesteren*. Welke hy tot hun heeft uytgesproken, en die daer naer voor hun en voor ons, reets door den derden Druk gemeen gemaakt is in dit Werk. Deze gehyme Zamenpraeken van dien goe dhertigen Vader tot zyne kinderen, waer in hy opentlyk de tael sprak van zyn hert, zullen een eeuwig bewys zyn van zyn innig gemoed en regt-meenenste deugdzaamheyt. Ieder die dit Boek leest, word aller-zekerst overtuygt, dat hy daer niets en zegt 't geen hy niet eerst gevoelt had; dat hy daer niets en raed 't geen hy niet eerst gepleegt had. Vrugteloos zoekt men daer hoogdravende spruken, of ydele verciertelen, van uytgezogte woorden; of uytheemfche bedenkingen; dat alleen kan men daer zien en verwonderen: de kragtiglyk Evangelische eenvoudigheyt, die hy altyd in veel hooger weerde geagt heeft, dan de hoogmoedige en alleenwoorde-ryke zoo-gezeyde welsprekendheyt. Ondertusschen, wanneer hy scheen altyd en heel en al en onvermoeyelyk bezig te zyn, om Apostelen, voor die wytgelegen en helaes verdoolde landen te kweeken, en nog daer by verwoegde eene bynae ongeloovelyke vlyt, tot vervoordering en luyfter van de openbaere School-oeffeningen, en hy daer wederom zoo geheel was, als of hy anders zyn moest, hield hy zig onophoudelyk bezig, en gaf zich ook weer heel tot de onderregting des volks, door ziel-roerende *Meditatien*, en aenwakingen, om hun van het kwaed af-te-trekken, en tot den ghaemheyt zoetelyk en kragtiglyk te lokken, 't was even eens als eenen snel-loopenden geweldigen stroom, die alles met zig sleet, zoo trok hy allen hert; daer hy was, was de menigte, en werwaerts zyne woorden vloeyden, daer vloeydde allen 't volk. Men klopte niet in de handen, gelyk eertyds voor *Chrysofomus*; maer ieder klopte op syn hert, de toejuyging bleek, niet door geroep en woorden, maer door de boetveerdige traenen. 't En was niet te verwonderen dat den Naem van zoo roemvrugtigen Man alominc geëert wird;

niet een Bisdom was 'er open, of hy word daer toe benoemt van de Bischoppen, geroepen van het Volk; zoo dat zelf den grooten roem van zyne werkzaeme bekwaemheyt en deugden, doorgedrongen had tot aen den Throon van onze Hoogste en Goedertierenste Moeder, de Groote *THERESIA ROOMSCH-KEYZERINNE* en *APOSTOLIEKE KONINGINNE*, van onsterffelyke gedagenisse. Ondertusschen bragt ons de, alhoewel voorziene, nogtans ongenadige dood eenen vreezelyken slag, en rukte van ons weg onzen besten Vader en wyzen Bisshop *Henricus Gabriël Van Gameren*, welkers geheugen, wy allen, die hem gekent hebben, met dankbaerheyt en droefheyt altyd in het hert zullen draegen. Deze onvergelykelyke Koninginne, door medelyden met ons getroffen gaf ons het Jaer daer naer 1776. in plaetse van dien, dezen wiens Dood wy nu beweenen. Hoe aengenaem ons die tyding was, wat teerhertige vreuud zy ons gegeven heeft, konnen wy gemakkelyk herhaelen in de zoete overdenking, maer niet geene woorden uytdrukken. Ah hoe bezwaerelyk is nu die vorige blydschap aen onze tegenwoordige droefheyt! Onzen weerdigen Man was dan eyndelinge tot den Bischoppelyken Last geroepen en benoemt, aenstonds begon hy, met verdubbelden ernst en vlyt, de herderlyke pligten te doorgronden, en de herderlyke deugden in zich zelve te bewerken; hy vormde zyn gemoed op de Apollolicke voorbeelden van twee vrome Mannen *Carolus Borromæus* en *Bartholomæus à Martyribus*, welkers leven en daeden hy gesindig overwoog, om daer in, als in eenen spiegel, te zien welkdanigen hy zyn moest. Door zulke Meesters onderwezen, en geleert den last zoo vreezen, dat hy hem leerde draegen, haekte hy, met ongeduld, om zyne teer-geliefde Bruyd, de Kerke van Antwerpen te omhelzen. Nogtans belloot hy, niet eerder van de *Univerfiteyt* van Louven zyne Moeder (of schoon hy deze om zyne Bruyd moest laeten) te vertrekken, ten zy hy eerst haer zon gegeven hebben eene ontwilbaer preuve van zyne genegenheyt. Zonder uytstel dan vloog hy aen het werk, en ondernam, het geen hem eenen onuytsprekelyken arbejd gekost heeft, de aloude blykstukken van Stigtingen en Fondatiën uyt den hoek en van onder het stof te haelen, waer door hy zoo groot voordeel aen het Land, als eeuwig-duerenden luyfter aen de *Academie* gegeven heeft. Dan verseehen ten laetsten dien lang-gewenschten dag, dat wy onzen Opper-Herder, ingeweud op den 3 September 1776. door de bediening van den Uytmuntenden en Aller-godtvrugtigsten Cardinael Arts-Bisshop van Mechelen, een Man, welkers verdinsten in de H. Kerke de hoogste agting hebben, den dag daer naer plegtiglyk, en met ongemeene blydschap, ontfangen zouden. Nauwlyks hadden wy hem binnen onze mueren, of hy begon zynen Wyngaert onvermoeyelyk te bewerken; en wanneer hy over zyn Huys, het gene hy geen ander dan zyn Bisdom of *Diocese* rekende, wyzelyk beschikt en bezorgt hadde, vertrok hy naer Weenen, maer hy wist, door allergunstige brieven, dat zyne aankomst aengenaem zou zyn, en waer toe hem de genegenheyt en dankbaerheyt niet min sterk aendrongen. Van daer naer Roomen. . . Wonderlyk is den iever die de voetstappen en rustplaetzen der Apostelen in onzen Apostel ontfleken hebben! Te Milanen heeft hy den Hyligen *Carolus Borromæus*, die hy nu reets heel in syn hert droeg, met eene zonderlinge toegedaenheyt geëert; en het Hoog-hylig Offer der *Misse*, aen des zelfs Graf, den Allerhoogsten opgedragen; op dat hy daer naer den Goddelyken Geest van hyligheyt en iever bezicht mogt worden, waer dien H. Man het geen hy sterffelyk had, met den arbejd te zaem had neergelegt. Met dezen geeft

vervult en brandende door die voorbeelden, tot ons nu wederom gekeert, heeft hy dien grooten bouw begonst, waer van den H. *Carolus* den Stigter is, te weten die Capellen, de welke door verschyde wyken van deze Stad verspryt zyn, en tot dan toe eeniglyk gebruykt waeren tot Christelyke Scholen van de jonge jeugd, heeft hy ook gemaekt de onderwyzing-plaetzen der bejaerden, maer der bejaerde armen. Wat en heeft hy hier al niet moeyelykhepen ontmoet! edog niet was'er zoo bitter dat hy niet blymoedig en gretig op-ar, niet zoo hertnekkig 't geen hy niet overwon... Den oogst was overvloedig, 'er moesten veele werkliden zyn; maer vervult met den geest van *Carolus*, wist hy den geest van *Carolus* ons allen in-te-blaezen, en hy vond zoo veel bereydwilige arbeiders als hy Priesters had... Wederom, het was gemakkelyk die godtvrugtige Scholen te openen; maer hier in was de moeyre gelegen: hoe men dat onge-toomde volk tot een goed, waer van zy geen denkbeeld hadden, te weten de eenige bron-ader der Zaligheyd, zoo frydig met hun zeden, opwekken en bedwingen zou. Om dit heylzaam oogwit te bereyken, stelde hy, onder de Bescherming van den voorgenoemden Hyligen, dat vermaerde Broeder-schap in, door welkers milde giften en aelmoessen, men aen iederen armen mensch, die in deze Onderwyzing komt, eenen pennink zoude uytdeylen; in dit alles sprak hy eerst door zyn eygen voorbeeld en mildadigheyd; dan leerde hy, dan schreef hy, dan werkte hy, dan doorwandelde hy zelf die plaetzen, daer omhelsde hy die armen, hy wakkerde ze aen, en noodigde ze uyt tot de Christelyke Leering: en dat wel met zulke vrugt, dat wy nu in de waerheyd mogen zeggen: (Luc. 7.) *Het Evangelie word den armen verkondigt.*

Ten zelve tyd was den Wyzen en Voorzienigen **MA-GISTRAET** of **RAED** dezer Stad, met allen ernst bekomert, om de bedelerey uyt-te-roeyen, en den behoef-tigen, op eene eerlykere wyze, van het noodige te voor-zien; dit lof-weerdigst werk van Menschlieventheyd, gaf een allerbeste steunzel, aen het vorige van Godtsdinstigheyd, maer word nu ook door dit zelf zonderlinge geholpen. Het een had hy met zoo veel liefde ingeselt, het andere vervooroderde hy met alle zyne magt; hadden wy dan geen reden om hem, voor het een en het ander, *den Vader der Armen* te noemen? des te meer: dat hy deze, als zyne kinderen, voor zyne eenige *Erfgenaemen* geroepen heeft. Hoe teerderlyk beminde hy ze, hoe vriendelyk onthaelde hy hen? niemand wird verstootten. De behoefigste onder hen bezogt hy, ook in onruymige nagten bediende hen het Hylig *Sacrament des Vormzel*, zoo verre volgde hy *Carolus* naer. Buyten dit allen, zat'er hem nog, een groot gedeelte van zorgen aen het hert: heef zyn Bisdom heeft hy meer dan eens door-ryst, overal deed hy het naukerigste onderzoek, overal onderwees hy, overal stigende. Wat en heeft hy al niet zoo zaliglyk als wy-zelyk geschreven en bevolen, het zy tot vereerlyking van den Godtsdinst, 't zy tot verbetering en onderregting van de Geestelyken en het Volk. Met een woord, den Hyligen *Gregorius* geeft ons eene beschryving van eenen op-regten Bisshop; en hier in de waere beeldtenis van den genen wy verloren hebben. *Hy was zuiver van herte*; getuygen zyn hier van, die ongemeene rust en vrede des genoeds, ten tyde zyners ziekte, en de onbevreesihed voor de dood. *Hy was in vlyt en werk den eersten*; dit is immers heel zyn leven geweest: werken en bidden. *Hy was omzigtig in het zuigen* die noeyt lafhertiglyk gezwegen heeft. *Hy was nut en voordzellig in het spreken*, gelsadig bezig met Godts Woord te verkondigen. *Zyn medelydend hert gaf hem*

deel in ieders lyden; geef getuygenis zyne *Erfgenaemen*! *Hy was meer dan iemand opgetogen in den Heer*; tot den laetsten oogenblik van zyn leven, was zyn eenig verlan-gen en vuerigste begeerte, de glorie van Godt; *Zyne oortmoedigheyd maekte hem gelyk met de minsten die wel-deden*; 't geen wy gezien en ondervonden hebben, spreken wy. *Door iever tot de rechtveerdigheyd, had hy het hoofd altyd omhoog tegen allen misdryven*; ook was de ondeugd nergens min vylig, dan onder zyne ooge; de goedwillige dwaelingen nogtans, wist hy vaderlyk te beminnen, zorgvuldiglyk te zoeken, en op zyne schouderen, nae den Schaepstal Christi te brengen. *De zorg voor het inwendig verminderde hy noeyt door de uytwendige bezighzand; nog om de zorgvuldigheyd voor het inwendige, verliet hy oeyt de voorziene beoefening voor het uytwendige.* Hy was over-al en over-al heel... Zoo heeft hy geleest...

Wat zult gy hier op zeggen ô Ongeloovigen! zult gy zoo eenen Man eerbiedigen, of zult gy hem nog smaeden? eenen Man die eenen wyzen Bestierder voor de jongheyd was, die met ontzachelyken arbeyd Hoog-Leeraer geworden, zoo veel groote Bedienaeren voor de Kerke Christi gekweekt heeft, zelf ook voor verre Landen; die Bisshop geworden, (A&. 20) *zoo lang hy onder ons geweest is, niet opgehouden heeft de waerheyd aen-te-kondigen, in het openbaer en in de huizen*; geene andere betragting voedende, dan de Zaligheyd zyners Schaepen; die door zyn voorbeeld, door zyne leering, door zyne schriften, de verleydingen wederbragt, de wankelende styfde, de bedorvene genas; die noeyt zelf maer een gedeelt van zich voor zich besteedde, altyd geheel voor zynen naelien was; die de Armen met overvloed gelypeyst heeft, en door het brood des lichaems en door het brood der zielen, (Matth. 4.) *den mensch, zyde hy, leeft niet allen door brood, maer door allen woord dat komt uyt den mond van Godt.* Die eenen allerteedersten Vader der Armen was, die hy by nacht en dag in't beth van zyn huys, en het innigste van zyn hert geleydde met de hand, waer hy ze verkwikte, waer hy ze aenmoedigde, waer hy ze vertroofte. Hy leefde rykelyk voor een ander, spaerzaam en gering voor zich zelve; waerom? om zyne kinderen, ik zeg de Armen, met eene ryke erfenisse te begiftigen; erfenisse, waer door hy hen tot den Dinst van den Levenden Godt zocht aen-te-lokken, om hen in de eeuwige Erfenisse tot deel-genoten te hebben. Hy heeft dus eene ontallyke menigte van waeragtige aanbidders, voor den Throon van een Almogenden Godt, nedergebuygt; hy heeft eene menigte kinderen in den Heere *Jesus* gebaert; hy heeft eene ontallyke menigte getrouwe en nuttige burgeren, uyt de schande der ledigheyd, voor den Staet opgewekt...! Wat zult gy hier op zeggen, Ongeloovigen! kloekmoedig, vertel ons, wat hebt gy gedaen? Gy hebt U zelve geschonden, en niez tegenstaende, dat gy het Beeld van Godt in U droegt, (Psalm. 48.) *hebt gy u aen de onradelyke dieren vergeleken, en zyt aen hun gelyk geworden, om dat gy niet begrepen hebt de hooge eer, waer in gy gestelt waert.* Maer mischien hebt gy uwen naelien voordeelich geweest? zeg het ons: hebt gy den Staet tot baet geweest? Voor den Staet hebt gy volkomentlyk niets verrigt, en zoo gy hem iets goeds gedaen had, gy hebt het ruym met schaele vergeld; hebt gy den Staet tot voordeel geseekt? De goede burgeren die hy nog had, hebt gy verleyd, gelyk gy zelf verleyd waert; hebt gy uwen naelien tot baet geweest? De stomme afgoden en schyn-wezens van goedertierenheyd en mensch-liefde, hebt gy met trots gelaet beroepen, terwyl gy voor eenen mensch, mensch waert: nog aen iemand, ten zy uyt hooverdigheyd,

eenig weldaet gedaen hebt; wat dan? Hebt gy Godt geveest en geëert? (Psalm. 13) *Uytzinnig geworden, hebt gy gezeijt in u hert: Hy is'er niet...: of zoo gy hem erkent hebt, hebt gy hem niet als Godt verheerlykt.* Gy hebt de snoode schepzelen uwe liefde heel gegeven, gy hebt ze aenbeden... Zie, zie toe hoe schrikkelyk verre gy van dezen Overleden verschilt! Welk mag tog, vraag ik U, welk is dat groot onderscheyd van grond-regel tusschen U, (denk wie gy zyt) tusschen U en dezen onvergelykelyken Man? Voorwaer daer is geen ander, dan het Geloof alleen; en nogtans wat is uw leven? wat is het zyne? Hooggeagte AENHOORDERS, verwondert met my het gelukkig gezag en zoete kracht van onzen Godts-dienst op 's menschen hert! verfoeyt met my de eerlooze onmagt van de onbezielde ongeloovigheyt... Zend ons ô Goddelyken Vader van het waeragtig licht! stort in onze herten, dit zalig-maekende Geloof; op dat wy hyliglyk het leven van onzen Oversten, van onzen Bischop indagtig zynde, zyne werken nae-volgen.

Is'er zoo vrezelyk eenen afstand, tusschen uwe en zyne levens-zyde geweest, hoe eyschelyk, ô ongelukkigen Ongeloovigen! zult gy tegen hem verschillen, in dat onzachelijk tyd-slip van de dood? Hoe zult gy steruen? gelykvormig aen uwe Meesters, en op hun voorbeeld, zult gy schudden, trillen en beven... gy zult wanhopen... gy zult Godt lasteren... ik schrik als ik het zeg.. Maer zulke grouwel en zulke duysteris, heeft de blindheyt van wangeloof, den ongeloovigen over het gemoed geworpen...: Gy zult dan schudden op het aanzien van de dood; die dood, die gy eeuwiglyk en tegen uwen dank zult overleven.. Dan zult gy, in weerwil van uwe leering, eene ontferfelyke ziele gewaer worden...! Gy zult wanhopen wanneer gy, ook zonder regter, voor de rechts-bank van uw bezoeteld geweten, uw eygen ondeugd, uwe heuvel-daden zien zult.. Den Regter die dan komen moer, en die gy zelf onverzoenelyk herkennen zult, zult gy met de rampzaligen lasteren, aler gy nog zyn dom-vonnis zult hebben ondergaen: zoo zult gy uw onzalig leven eyndigen... Hoor nu: hoe dezen Man gestorven is; als ik U zyn leven verhaelde, hebt gy, is't dat'er in U nog eene strael van reden is, zyn leven verwondert... Stervende heeft hy zich overtroffen; dan heeft hy klaerder een bewys gemaekt, wat edelmoedigh hert hy droeg, wat vaderlyke inborst, hoe sterkegronde Godts-vrugt, wat wyze beraeding, hoe standvastig gemoed, wat mannelyke kracht, hoe heldaetige deugd hy bezat...! O hylig Geloof! ô goddelyken trooft voor den sterveling in zyne dood! Wanneer wy't minste dagten, bezwaert zich op hem de ziekte, daer wy nauwlyks weet van hadden; met een bedaerd gelaet ziet hy de dood voor oogen, en altyd onverschrikt; van d'eeuwighyd spreekt hy gelyk van't groot geluk; hy voorzegt het gevaer, waer voor de Genees-heeren nog niet zoo dugten, de konst begint te beven, hy blyft nog onbevreesd; onbevreesd, maer met oplettendheyt; onbevreesd, maer zeer voorzienig vraegt hy, uyt zich zelf, den zoeten hulpmiddel van ons Geloof, hy begeert versterkt en verzekert te worden met de laetste hylige Sacramenten. Hier durf ik U, Allergodtsdienstige en beste Vadersen dezer Stad, BURGER-MEESTEREN en SCHEPENEN! tot getuygen beroepen van zyne kloekmoedigheyt, van zyn betrouwen, van zyne standvastigheyt..! Het geheugt U hoe wy, hem toegedaene kinderen, gezamentlyk het bedde van onzen stervenden Vader, in dien tyd, omringde, neder-geworpen voor het aenbiddelyk Altaer-Geheym, om van dit, door de verzugtingen van den Kranken, ieder onze zegening, gelyk de kinderen van Jacob

van hunnen Vader, met vertrouwen af-te-wagten! Ah het geheugt U, wat gerult gelaet, wat goedaerdig aengezicht, wat bevredigde ziel, wat teerdere genegenheyt, wat herderlyke sterkte, hoe vlammeende godtvrugtigheyt hy ons vertoonde! Het geheugt U BURGER-MEESTEREN en SCHEPENEN! (het volk moet het ook weten) met wat plégtig, met wat ontferfelyke getuygenisse, hy uw Geloof en Godtsdienstigheyt alsdan verheerlykt heeft, wanneer hy met stervenden mond, U deze woorden sprak: *Noeyt hebt gy my in iets misdauen... Altyd hebt gy myne hulp en onderstand geweest... Uw Geloof was myn zweerd; uwen wille is voor my altyd den besten geweest... Dit eenige hebt gy niet gedaen, het geen gy niet hebt kunnen doen...!* Het geheugt U BURGER-MEESTEREN en SCHEPENEN! Gy gedenkt het myne Mede-broederen! hoe wy dan overvloediglyk geweest hebben; wy waeren uytgeestort in eenen froom van traenen; hy was alleen met blymoedige en drooge oogen; met drooge oogen heeft hy U den laetsten vrede gewenscht Hoog-agtbaeren Gryzaert! stervende heeft hy U zelf getrooft...! Met drooge oogen gaf hy den laetsten vriend-kus aen zynen eenigen Broeder; met drooge oogen heeft hy hem, zyne duerbaere Vrouwe, en teer-geliefde Neven over zyne aenstaende dood versterkt, met die stadvaligheyt, die alleen de vrugt kan zyn, van een levende Geloof, van eene Hope vol betrouwen, van eene Liefde die sterker dan de dood is. Hy wist hen geen beter erf-deel nae-te-lacten, dan zyne Deugden en Geloof, die hy hen krugtig aanbevoel... En dit is wonder groot: Zy verheugen zich zoo zeer met deze hunne erfenis, als de Armen zig verheugen met de hunne...! *Zyne uer was dan gekomen... (Op 30 January 1784 ontrent een uer van den nacht.)* O uer! die ik, voor my veel liever dan voor hem, de laetste had gewenscht...! Maer zyne uer was gekomen! Hy verheft zyne oogen tot den Hemel: *verwagende de verhoepde zaligheyt.* (Tit. 2. y. 13.) Zyn Geloof staet onwrikbaar, zyne Liefde blaekt, hy omhelst het Krays, om'er zich aen-te-hechten; hy looft Godt..., hy aenbid Godt., hy dankt Godt... In deze gestalte onveranderd van gelaet, en het hert in den Hemel, heeft hy zyne regtveerdige Ziel wederom aen haeren Schepper gegeven... Zoo sterft hy, die sterft in het Geloof, *en leven zal naer dat hy al gestorven is.* Gae nu heen Ongeloovigen! gae nu naer 't sterf-bed van uwen Patriarch en Vadersen, overdenkt het geen gy hier gehooit hebt; gae daer en schaem U.

Vervoegt, gy U met my, Godtsdienstige AENHOORDERS! *laeten wy ons nederwerpen voor den Hoogen Opper-Heer, en hem aenbidden, voor wie alles leeft...! laeten wy, in het midden onzer droefheyt ons verheugen in den Heer, voor wie alles en ook onzen Bischop leeft... Zyt hem indagtig... zyt indagtig uwe Oversten, die u Godis Woord gesproken hebben: en aenschouwende den uytgang van hunne wandeling, volgt hun geloof.* Gy hebt zyn leven gehooft, volgt zyne deuden...! Gy hebt hem levende bemint, helpt hem nu hy dood is! gy hebt hem gehooft in zyn leven, geloofst hem nog naer zyne dood.

En Gy ô Godt! die, alhoewel Gy de geregheden zelf zult oordelen, nogtans den Vader der Barmhertigheden zyt, en den Godt van alle zyne verroosting, gedenk onzen Opper-Priester, gedenk zyne goedaerdigheyt en deugden, gedenk zyne werken; op dat hy, door uwe medoogendheyt, te spoediger (zyne belooning is hem immers zeker, zyn gelukkig Aendeel genietende, onzer, die hy, zonder ons te vergeten, verlaeten heeft, voor den Throon van uwe Goddelyke Heerlykheyt, voordeelig zyn mag. Amen.

EERSTE ZINNE-BELD.

Vires alit. Het voed de kragten.

Gelyk het kille nat uyt bron oft snelle stroomen,
Geleyd door een fonteyn, doet tot syn kragten komen
Een afgematte hand, oft litmaet, dat op tyd
Zeer sterk'lyk is verflouwt, door zwaeren aerebeyd,
Zoo brengt dit helder vogt, die nu lang was gebonden,
Geboeyt en afgemat door 't pak der erf-zonde;
Tot syn volkomen kragt, en geeft hem een beleyd
Daer hy den satan mee tot in syn kolken gleyd,

Als hy hem wederstaet; dus geestelyk erboren,
Nu vriend van 't Opper-al daer hy voors was verloren;
Gelukkig is hy dan die onbevlekt bewaert
Den Doop, waer door hy is in Christus Kerk gebaert.
Zoo haest wanneer het bryn in WELLENS zig ging uyten,
Zoo zag men 't jonge Kind al vastelyk besluyten
Zig r'helden tot de deugd, bepoogend' in 't gemoed,
Te leven naer de b'loft die m'in zyn doopzel doet.

Y

T W E E D E Z I N N E - B E L D .

Poda no corta. Wanneer men 't snoeyt, dan is 't dat 't groeyt.

Wanneer nu 't snel verstand der jeugd begint te hellen
 Tot alderleye zaek, die zig wend voor het oog ;
 Dan dient den Tugter zig wel waekzaam toe te stellen,
 Of 't geen de deugd begroent word door de ondeugd droog :
 Gelyk als men den boom, op dat hy wel zou groeyen
 En goede vrugten draegt, geduerig boogt en snoeyt,
 Zoo dient men d'ondeugd ook der jonkheyd uyt te roeyen,
 Eer dat het wangedrogt, de zond, hun houd geboeyt :

Men kan het aen den Boom, nog aen de Kinders weyten,
 Wanneer den Hovenier oft Tugter hun niet hoed ;
 Den Gryzaert heeft dan hier syn pligten willen kweyten,
 Als waeren Vader heeft hy WELLENS opgevoed ;
 Het Kind dat groeyt dan aen in alle soort van deugden,
 Zag hy een ligte fout hy strafte die terfond,
 Dit gaf den agtb'ren Man hier naer zoo zoete vreugden,
 Als hy als opperhoofd aen Antwerp's Kerke stond.

DERDE ZINNE-BELD.

Auspice Deo.

Onder Gods geleyde.

Als de hovenier met vlyd heeft syn boomen regt doen wasschen
 Dan en spaert hy geenen tyd om syn vrugten op te passen,
 Maer hy wend dan aen veel zorgen, onder Godes wys bestier
 Zelfs van in den vroegen morgen, schiept hy daer in syn plaesier;
 Even is het met een kind, dat door tugt is waergenomen,
 Dat al syn behaegen vind in syn Ouders te volkomen!
 Om dat het door hun kasseyden heeft den weg der deugt betragt
 Heeft het *onder Gods geleyde* 's wereldds pomperey veragt:

Ziet my dunkt dit past zeer wel, op den Bisschop oyerleden,
 Want syn Vader nam zeer snel agt op alle syne Zeden,
 Ende heeft syn jonge dagen neerflig van het kwaed bewaert,
 Hy heeft staedig zorg gedraegen, op dat hy hem niet ontaert;
 Als hy hem dus had gevoed in syn teere Kinder jaeren,
 Zag men vrede en oodmoed met al d'ander dengden paeren
 In zoo lieffelyke telge *onder Godes wys geleyd*,
 Die den Satan kwam te delgen voorts syn ganschen levens tyd.

VIERDE ZINNE-BELD.

*Sub Clypeo.**Onder den Schild.*

Wanneer men eertyds pleeg te komen tot het fryden,
 Had m'in d'hand een'n schild gefielt,
 Om zig voor het gevaer in nood te kunnen meyden
 En des Vyands zwaer geweld;
 Den Christ'nen is een schild hier op de aerd gegeven,
 Waer mée dat hy fryden moet.
 Wilt hy syn Ziel hier naer voor eeuwiglyk doen leven
 By Godt syn Al; en Opper-goed;

Dién schild is't waer Geloof en Christelyke deugden,
 Waer door dat ons Ziele blinkt,
 Die in den Ouderdom verblyden het geheugen;
 Welke Godt den Hemel schinkt:
 Hier in heeft WELLENS van syn jongheyd uytgeschouen,
 En heeft zig hier door gefielt
 Tegen des Satans list tot dat hy, als verdwenen,
 Door de Dood lag neer gevelt.

V. Y F D E Z I N N E - B E L D .

Volentes trahimur.

Al willens worden wy'er toe getrokken.

Wanneer men in d'een hand den zeyl-steen slet;
 In d'ander eenig stael; men ziet hoe 't helt,
 Om tot den zelve te genaeken;
 Jae zelfs het vliegt'er met veel snelheid aen,
 En 't zal'er vast-gehegt aen blyven staen;
 Dit komt m'in deugdzaamheid te smaeken;
 Want die het zoet der deugd eens heeft gesmaekt,
 Is haest door geestelyk wellust geraekt;
 Die eene Ziel daer in komt vinden,

Zoo zy zig g'heel keert van de ydelheid,
 Als WELLENS eertyds deed met wys beleyd,
 Om dat hy zoo de deugd beminde,
 Die hem tot zig trok met zoo groot geweld,
 Dat hy den Satan heeft te neer geveld,
 Met 's werlds list en pompereyen;
 Hy was gelyk den zeyl-steen aen het stael,
 Aen Godt gekleest, veragted' altemael
 't Gestreel des vleesch en 's werlds vlyen.

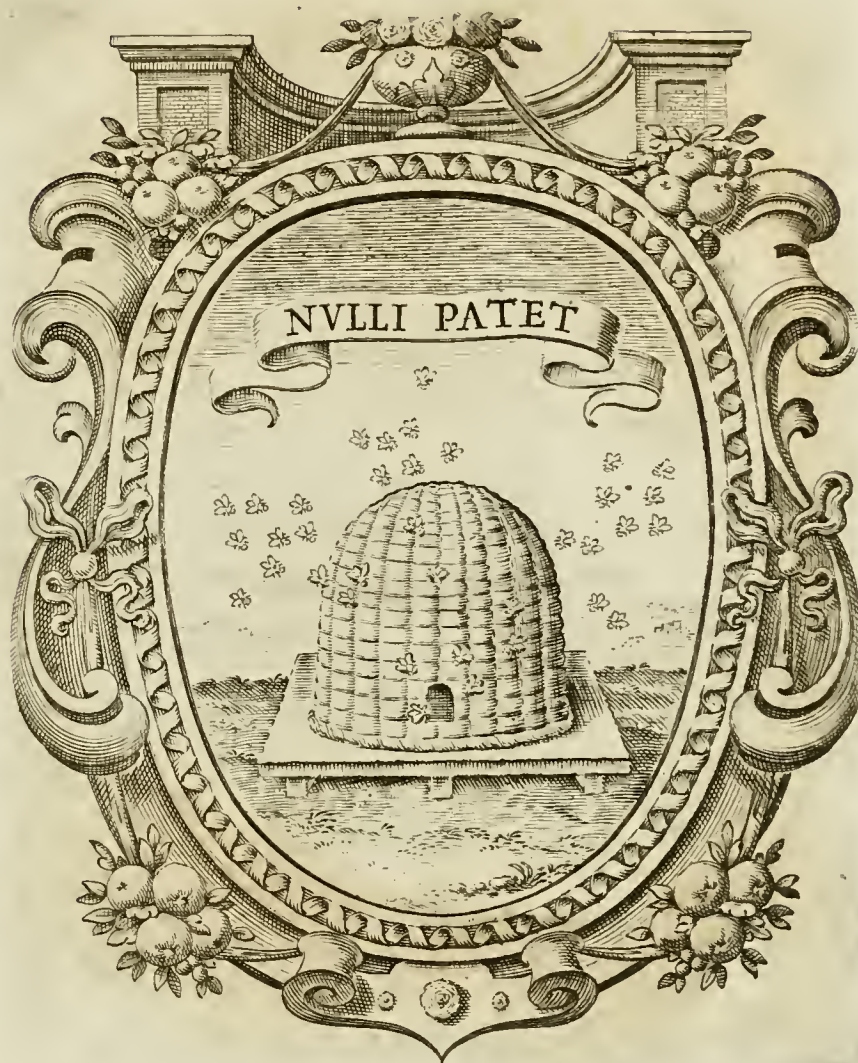

Z E S D E Z I N N E - B E L D .

*Minora Majoribus consonant.**De Mindere zyn met de Grootere saemen-klinkende.*

Wanneer men luyfsterlyk het snaer gespel hoort klinken,
 Zoo vind ik iets daer in, dat my doet overdenken;
 Hoe dat den fynsten draed, zelfs met, de barste snaeren
 Een aengenaem geluyd en toon doet evenaeren,
 't Klinkt alles wel te saem; dus voegt zig van gelyken
 De jongheyd hier en daer, d'een' moet voor d'ander weyken
 In g'leerdheyd en in bryn; dog luyf'ren syn verstanden
 Den ganschen hoop, alzoo hun saem vliegt door de landen:

Dit heeft wel eertyds, ook Heer WELLENS ons bewezen;
 Als hy in alle School wierd eersten afgelezen,
 En als hy boven diên wierd Primus uytgeropen;
 Daer wierd niet als van *Wellens* in gansch den Valk gesproken
 Dus luyf'tert hy alleen al d'ander meê-gezellen,
 Die zig onder 't getal van syne Schole stellen,
 En zyn'er hier oft daer, die al niet veel en weten,
 De botter worden door de saem des held vergeten.

Z E V E N S T E Z I N N N E - B E L D .

Nulli patet. Hy staet voor niemand open.

Als men met ernst beschouwt de alderzoetste woning
 Der Biën in hun korf, dit geeft ons een vertooning,
 Hoe dat deez' beestjens zoet van aerd,
 Zyn onder hun te saem vergaert,
 En willen geenderley gediert met hun verdragen;
 Om dat sy niet als deez' zyn neerflig in het werk,
 Want onophoudentlyk met ongespannen vlerk
 Ziet men hun bezig zyn te gaer,
 Van't een tot in het ander jaer,
 Om dus de ledigheyd van hunnen hals te jaegen;

Gelyk deez' korf alleen is voor de Bie tot rust,
 Zoo heeft men insgelyk by Pallas noyt bewust,
 Te zyn bemind, dan die met vlyd
 Zig geven tot de neerfligheyd,
 Voor deze staen Minervas armen open,
 Terwyl den luyaert word met spot en grooten smaed
 Verstootten, dog den geen' die neerflig is, voor haet
 Word van haer met veel liefd' onthaelt,
 Dit zag men als hier zegenpraeld'
 Als Primus, WELLENS, en toen *Vivat* wierd geroepen.

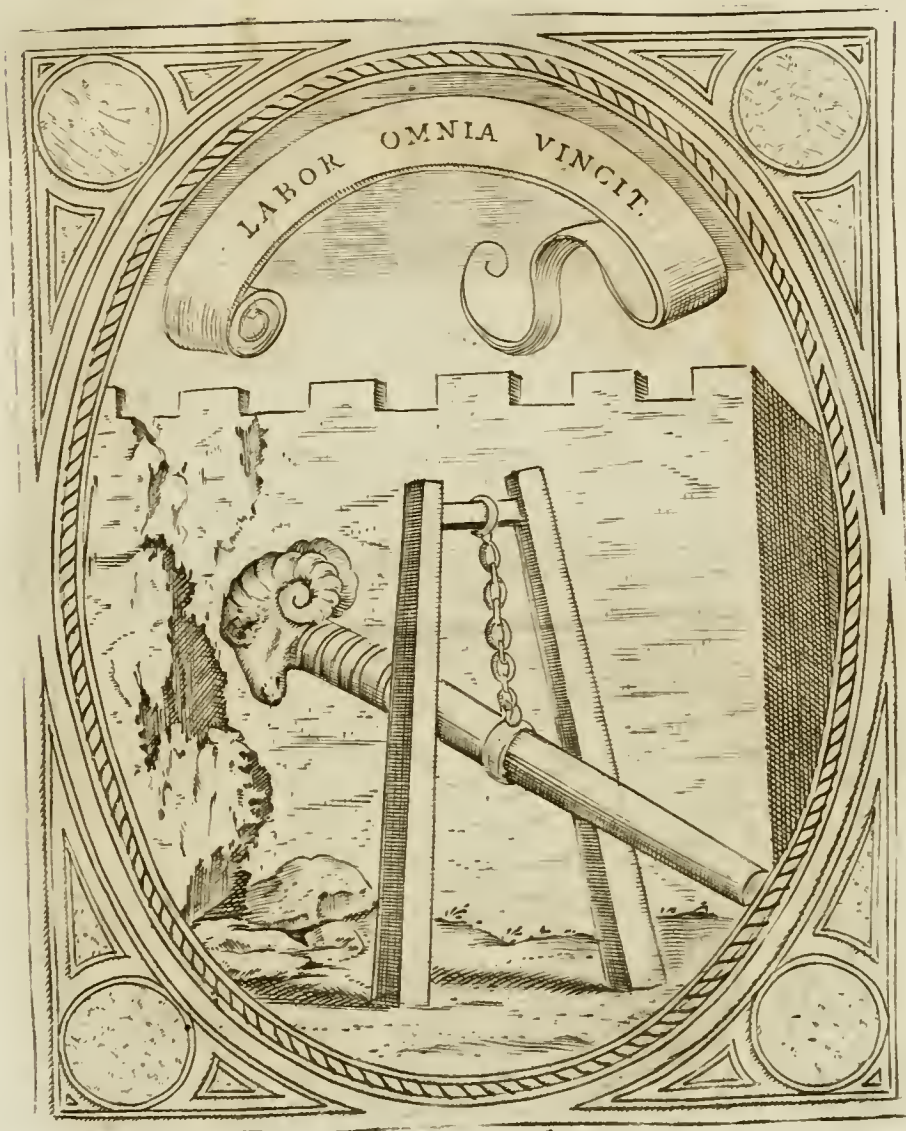

A G S T E Z I N N E - B E L D .

Consule utrique: Ziet voor beyde toe.

Wanneer een schip ligt in de woeste baeren
 Geankert voor een cabel touw ;
 Zoo leyd den Stierman zeker groot gevaeren ,
 Indien de koorde breeken zou ;
 Daerom legt hy twee ankers uyt, om soo te b'houde syne schuyt
 Wanneer de eene touw van 't schip zou breken ,
 Zoo b'houd hy nog een tweede koor :
 Dus kan men van den mensch ook vry'lyk spreken ,
 Wanneer hem streelt in het gehoor ,
 Syn groot verstand en goede bryn, dit is by my een enkel sehyn

Want strakx kan Godt hem van dit al berooven ,
 Daerom als hy voorzigtig is ,
 Hy houd' ook Godt in alles voor de oogen ;
 Want het is zeker en gewis ,
 Als hy begaeft is met verstand en God schenkt ziel en ingewant
 Dat hy dan waerelyk zig mag betrouwen ,
 Als het schip op d'ankers doct ;
 Zoo kwam WELLENS op Godt syn hoop te bouwen ,
 Als hem Loven heeft gevoed ;
 En men zag ten allen tyd dat hem Godes gunst geleyd'.
 NEGEN-

NEGENSE ZINNE-BELD.

Labor omnia vincit.

Den aerbeyd verwint alles.

WAnneer m'in jonger eeuw de oorlogs tortszag blaeken,
 En dat men tot 't beleg' een sterkt' oft stad kwam naeken;
 Zoo dreef men met geweld den storm-ram hier op aen,
 Om dus die sterke plaets met haer verheven wallen,
 Door g'weld en aerebeyd, doen in den grond te vallen;
 En dan naer vele moeyt als winnaer voort te gaen:
 Diën ram, die door den tyd en het geweldig frooten
 De mueren dreef te neer, en kwam de stad ontblooten;
 Verbeld ons in der daed de neersfigheyd der jeugd:

Den aerbeyd komt by deez' ook alles t'overwinnen,
 Hy scherpt eerst het verstand, dan grond-vest hy de zinnen,
 En met geleerdheyd brengt hy mée de waere deugd;
 Hier van heeft WELLENS ons gegeven klaere blyken,
 Als hy, van in syn jeugd, voor niemand moeste weyken,
 Maer alles overwon door synen aerebeyd,
 Waer door hy onvermoeyt syn bryn deed leerzaam hellea
 Ter deugd, om dat men zig mag vastelyk voorstellen;
 Dat men de vrugten hier van plukt op synen tyd.

THIENDE ZINNE-BELD.

De un eror muchos.

Van eenen komt dien glans.

WAnneer ik myne bryn laet spelen op de hand,
 Die uyt een wolk zig toont, en op den diamant,
 Die door syn held'ren schyn de ganfche plaets doerlygt
 En luyfterlyk zig toont en flikkert in 't gezigt;
 Zoo dunkt my, dat men die zeer wel verbelden mag
 By WELLENS, als m'hem hier als Biffchop heerschen zag:
 Die hand, die gy bewuft, is Godes Opper-magt,
 Die hem heeft ondersteunt in allen syn gedagt;
 Die hem een sterken erm in nood heeft toegereykt,
 Waer mée hy 't algemeyn befiert heeft, zoo als blykt,

Hoe hy de Christen leer gefigt heeft in Capellen
 Voor 't arme gemeynt, en daer by heeft doen stellen
 Bckwaeme Priesters, om aen deze uyt-te-reyken
 Een aelmoes ieder keer, op dat dus niet afweyke
 Dees ongetoomde bend van zulken zael'ge spyzen,
 Het voedzel van de ziel: dan zag men nog opreyzen,
 Voor 't arme gemeynt, een hulp in al hun ly'en,
 Men stelt hun vallen trok, en delgt de bedel'reyden;
 Twee zaeken, die dién Man voor eeuwiglyk doen leven,
 Waer door hy als dién steen kwam hoogen luyfter geven.

E L F S T E . Z I N N E - B E L D .

Col senno e. con la mano. 'tEn is geen zaak om zonder handschoenen aen-te-tasten.

Ziet deez' gewapend hand het Yzer-Verken grypen,
Want 't zou by mis verstand de vingers beyster nypen;
Wanneer men onbedagt dit wilde aen gaen randen;
Ziet eens hoe dat het lagt, het toont syn scherpe tanden;
't Is zonder handschoen dan in 't g'heel niet aen te tasten:
Zoo vaert ook menig Man in syne pligt en lasten;
Dit wist ook WELLENS wel, als hy met vele zorgen.
Deed komen als uyt d'Hel, dat nu lang lag verborgen;
Als hy tot Loven had voor ieder een doen blyken,

Het geen den deugden pad en g'leerdheyd komt te reyken,
Byzonder aen dit tal, 't geen by gebrek van goed'ren,
Schier dient tot niet met al; dit trok hem de gemoed'ren
Van armen en van ryk, om dat hy zulken dingen,
Die borzen, als uyt 't slyk kwam aen den dag te bringen:
In 't Bisschop'lyk gewaet kwam hy alweer ontmoeten,
Het geen men inderdaed niet minder en mag groeten;
In 't thiende Zinne-beld kont gy deez' beyd aenschouwen:
Geen haet nog nyds geweld zal WELLENS glans verflouwen.

T W E L F S T E Z I N N E - B E L D .

Resolver i executar. Naer dat ik mynen loop volbragt zal hebben, zal ik ontbonden worden.

Gelyk het snelle Paerd zig moedig stelt tot draeven ;
 Op dat het naer synn' loop zy van den band ontslaegen,
 Op dat het rustig mag in syne stalling staen,
 Wanneer het door syn kloekt' syn Meester heeft voldaan ;
 Zoo is den mensch op d'aerd' in 't werktuyg ingespannen,
 In 't werktuyg van de Reën, wilt hy, als kloeke Mannen,
 Syn loop ten eynde zien, zoo moet hy met veel vlyt
 Belev'ren syne ziel, en onder Gods geleyd

Zig stellen op de baen, om hemelwaerts te draeven,
 En zig t' ontdoen van die, die leven als de slaeven
 Onder des satans jok, die aen de zond' geboeyt,
 Eens worden als den wind het leven afgeshoeyt :
 Hier van kan men voorwaer u tot een voorbeeld geven
 Heer WELLENS, die gestaeg ten tyde van syn leven
 Heeft onvermoeyt gewerkt, en had in Godt syn lust,
 Waerom hy zeker nu in vreden eeuwig rust.

DER THIE NDE ZINNE - B E L D .

Qui legitime certaverit coronabitur.

Die wettiglyk zal hebben gestreden zal gekroont worden.

Als m'eertyds in den stryd door kloekt' kwam zegenpraelen
 Zoo wierd men luyfsterlyk een Kroon op 't hoofd gestelt,
 Men plante zuylen dan, om ieder-te bepaelen,
 Wat eer en grooten lof men galmdte voor den held:

Zoo Kroon ik heden ook heer WELLENS, die in 't leven
 Was nut voor ons, voor zig, voor ryk, voor arm en staet;
 Die van syn Liefd' en bryn heeft blyk genoeg gegeven,
 Ziet hier hoe treurig dat myn nymph syn graf-digt staet.

Is oyt een
 In was op den
 In vreugd, tot
 Maer dat de
 Ten ziel-voogt,
 Teeriev'rheyd,
 Taes al dit
 En kiest nu
 Nu trooft ons
 Ochreyd Gods dienft,

Tendig hert
 Treur'gen dag,
 Tiesus zael
 Mereld b'heerscht
 Tenen trooft,
 Tiedf' en vree,
 Tigt in 't graf!
 Tene plaets,
 Tacht nog dag,
 Staet en kerk!

In weedom
 Inoen WELLENS
 Is winnaer
 Mord, voor Gods
 Ten herder,
 Tas m'uyt syn
 Taes WELLENS
 Ten loon, vol
 Zog blydschap,
 Ochreyd Christi'nen!

Ingenomen,
 Tot syn' loon,
 Ingekomen;
 Meerden thron:
 Ten verheven
 Tevens jeugd;
 Taet het leven!
 Ter en vreugd!
 Zog geluk!
 Strikt van druk!

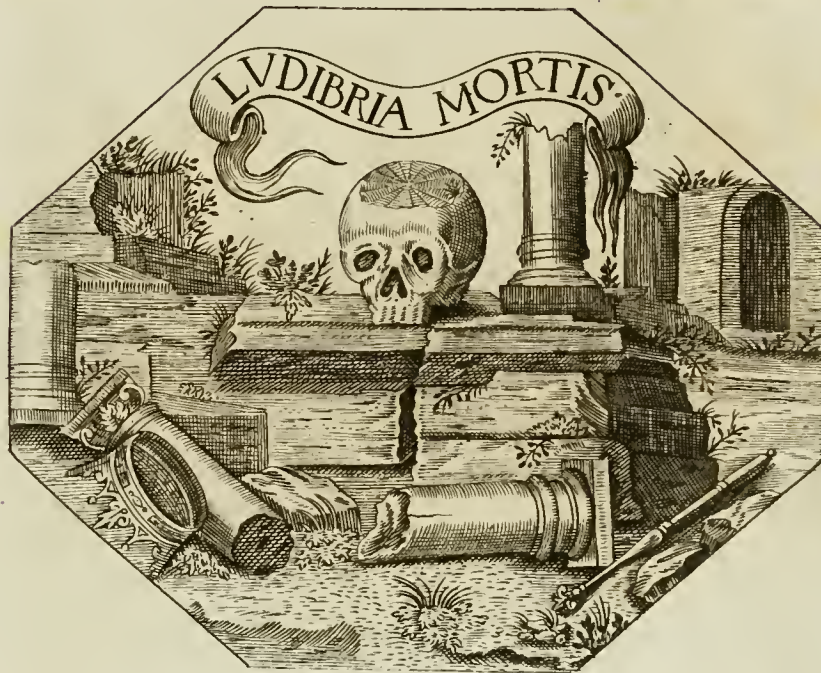

V E E R T H I E N D E Z I N N E - B E L D .

Liberata refulget. Verlost zynde word hy wederom luyfterlyk.

Wanneer men op de aerd' heeft luyfterlyk geleest,
 En zig gheelyk heeft tot deugdzaamheyd begeven,
 Zoo is't dat dit tot zig wel haest getrokken heeft
 'tGemoed van ieder-een, beschouwend zulken leven;
 Dit luyftert hem wel op hier voor diên korten tyd,
 En doet de faem hier van rondom de Landen rennen;
 Dog word deez'grooten lof nog naermaels meer verspreyd,
 Als hy de aerde laet, en zig naer Godt gaet wennen;
 Wanneer den levens-draed hem eens word afgeknipt,
 Dan leeft maer eerst syn naem, dan hoort men eerst afmaelen

De deugden van den Held, dan is't dat rondom glipt
 Van tong op tong, den lof, die hem doet zegen-praelen:
 Den Meyter en den Staf die WELLENS heeft gevoert,
 Vergerden niet diên Man door hunne pronk-cieraeden;
 Maer hy vergerde deez', als men het wel beloert,
 Door synen held'ren glans op't spoor der deugden paeden;
 Dus al is hy nu dood en van ons weg-gerukt,
 Syn Meyter b'houd den glans, die hem syn deugden geven,
 Dat niet vergaet, als wel een bloem die men afplukt,
 Want syne eer en lof zal t'allen tyden leven!

V Y F T H I E N D E Z I N N E - B E L D .

Ludibria Mortis. 't Is al bespottelyk aen de Dood.

Dit doods-hoofd dat gy ziet met 't spin-net overweven,
 Zal u een denkbeld van des menschen leven geven;
 Zoo men een spinweb-net met 't minste sroytje roert,
 Zoo is dit fyn geweef als in een niet vervoert;
 Zoo is den mensch, wanneer hy fleurig is in 't bloeyen,
 En syn gezondheyd roemt, zoo komt hem om te roeyen
 Een onverwagte dood; hy gaet als eenen wind,
 Oft als een wolk verdwynt, oft als m'een blomme vind,

Die 's morgens is in blom en 's avonds is ontloken,
 Oft als een broos gelas, dat word in twee gebroken,
 Oft als een schaduw', die men met het oog beschouwt,
 Oft als een blaes met wind waer door m'een spelle douwt,
 De Kroon, den Schepter, Staf en al dat gy ziet rusten,
 Is even aen de dood; sy komt geen staet bewusten,
 Zoo rukte sy van ons heer WELLENS op een glijp,
 Jae niemand had verdogt voor ons zoo harden stip.

Toemaetje dienende tot slot van deze weêrgalooze Verzameling.

NIET kan hier op d'aerde wezen ;
 Zoo is't nu , zoo was't voor dezen ,
 Zelfs al fchynt het zeer volmaekt ,
 Oft het word dog nog gelaekt :
 Laet den Nyd met al fyn Wigten ,
 Dezen Boek dan wel bezigten ,
 Zegt hy iet , dient dus den man :
 Spreek de geén' die 't beter kan ;
 'k Lag met al u vizevaezen ,
 Stoeffen , roemen ende raezen ,
 Zyt gy kender , fa gewifch ,
 Geeft iet dat wat beter is ;
 Kont gy dan naer lang bepeyzen ,
 Niet wat fchoons in't ligt doen reyzen ,
 Zegt dan wel waerom zoo bot ?
 Ezel houd u mond in't slot :
 Ziet verftandig hers'nen naeken ,
 Die noyt iemands Werken laeken ,
 Volgt de deéz' in hun gedrag ,
 Zoo dient gy nooyt tot belag ;
 'k Hoóp dat aen gezonde Brynen ,
 Dit een trotze Werk zal fchynen ;
 WELLENS leév' hier t' allen tyd ,
 En by Godt in d'eeuwigheyd.
 Godt geév' aen die , hooge Jaeren ,
 Die dit Werkje gaen doorblaeren ,
 Naermaels 't Hemelfch zoet gefchal :
 'k Blyv' U Dienaer , Heeren al.

C. M. SPANOGHE

*Ter eeuwige gedagteniffe van zoo weêrgaloozen Man deze vyf-
 thien Zin-fpelende Veérzen uytneurende en opdraegende , tot Voor-
 bild , aen het Naergeslagt.*

R. I. P.

Not in every emblem book

pt 165-173. 15 emblems

1st and 4th emblems interchanged!

